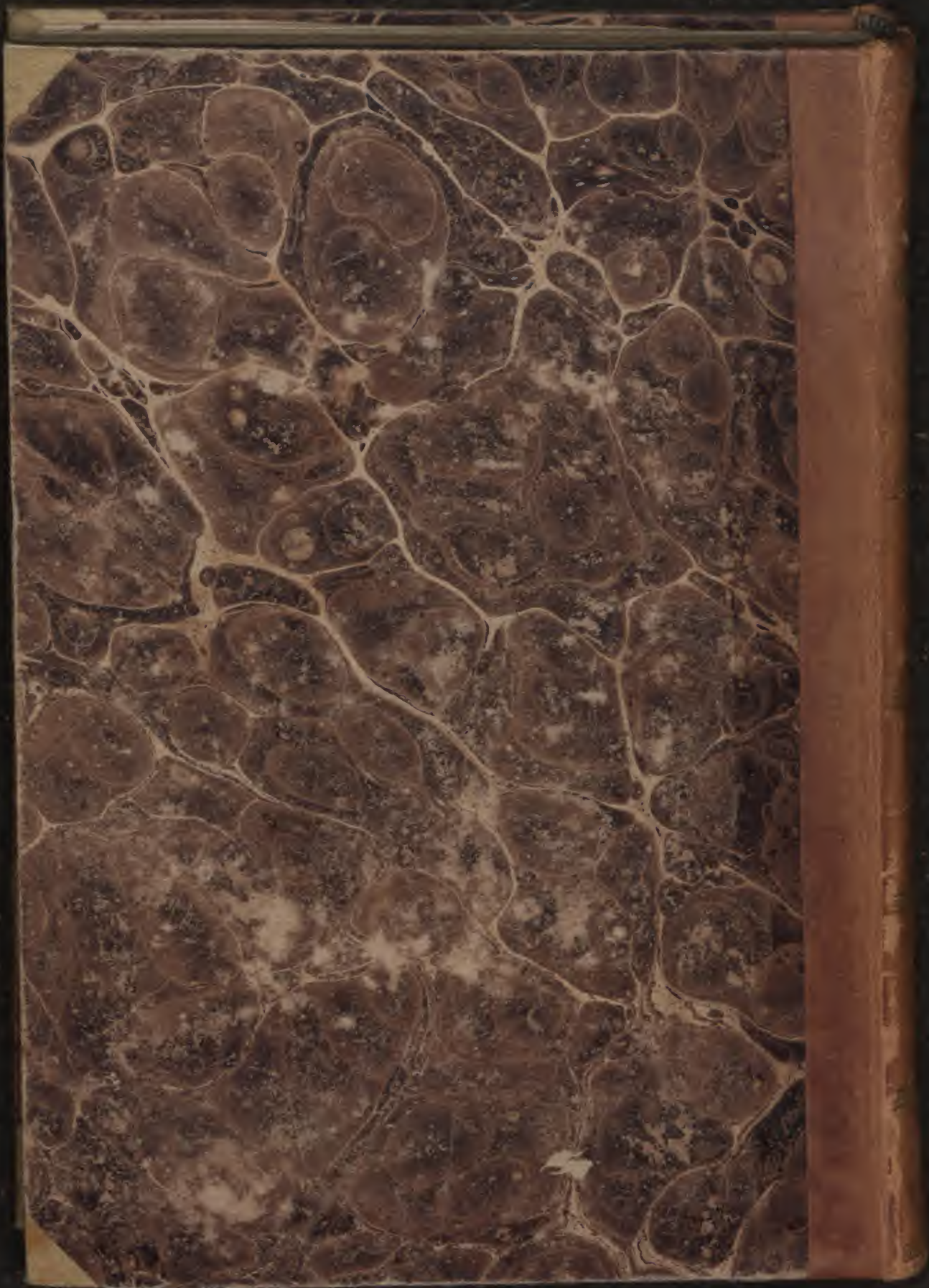

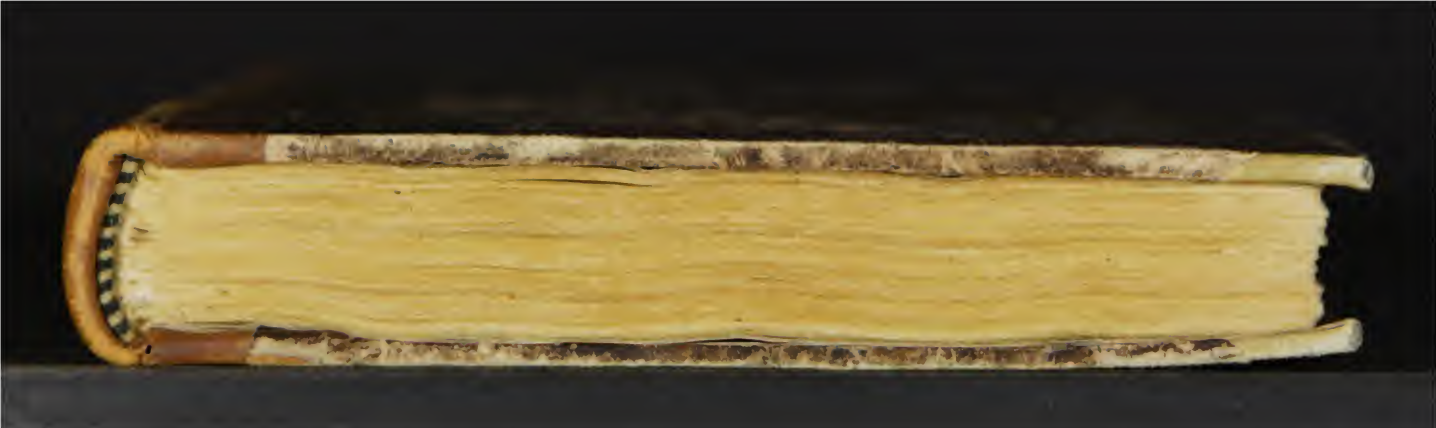

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.6.76

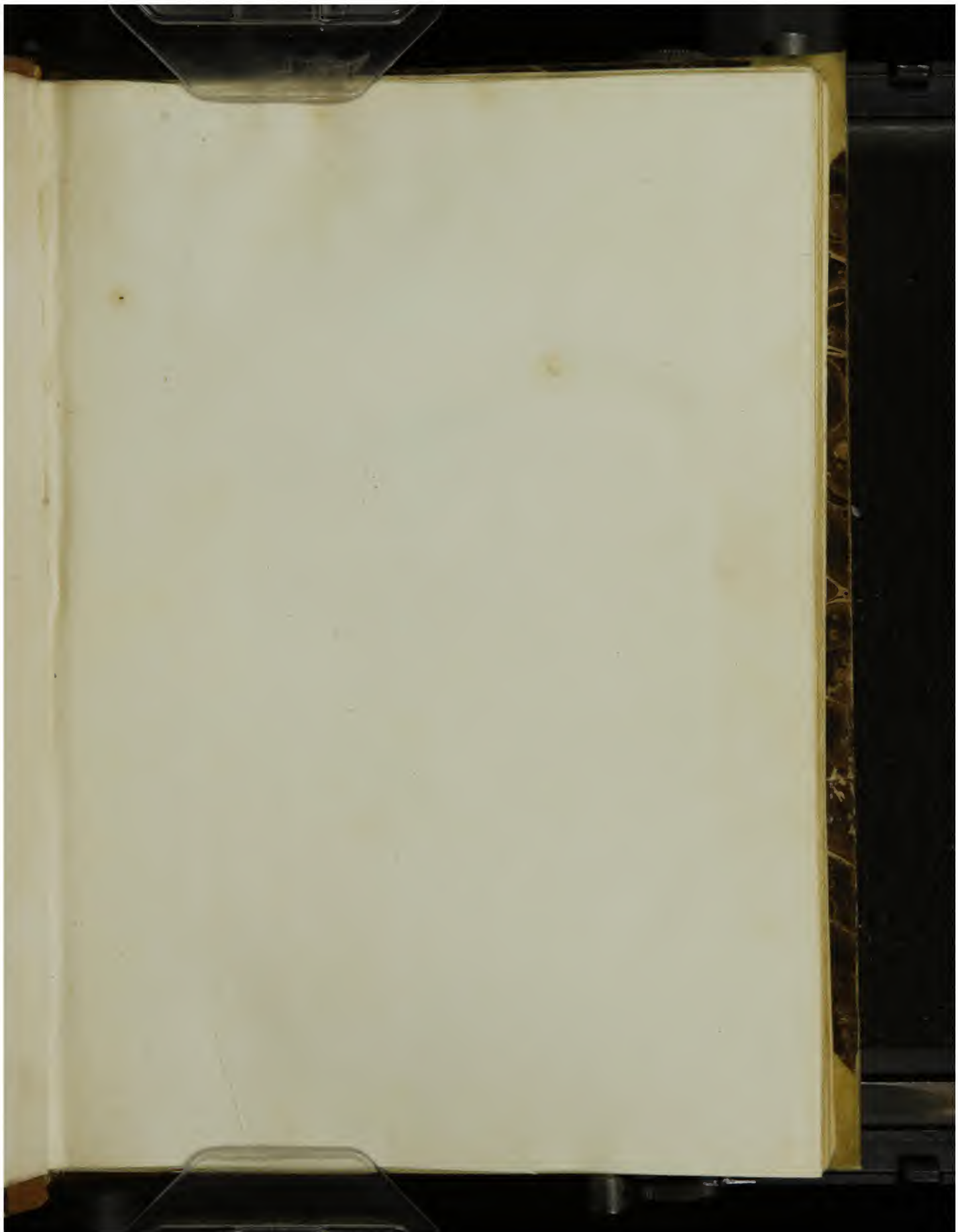
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.6.76

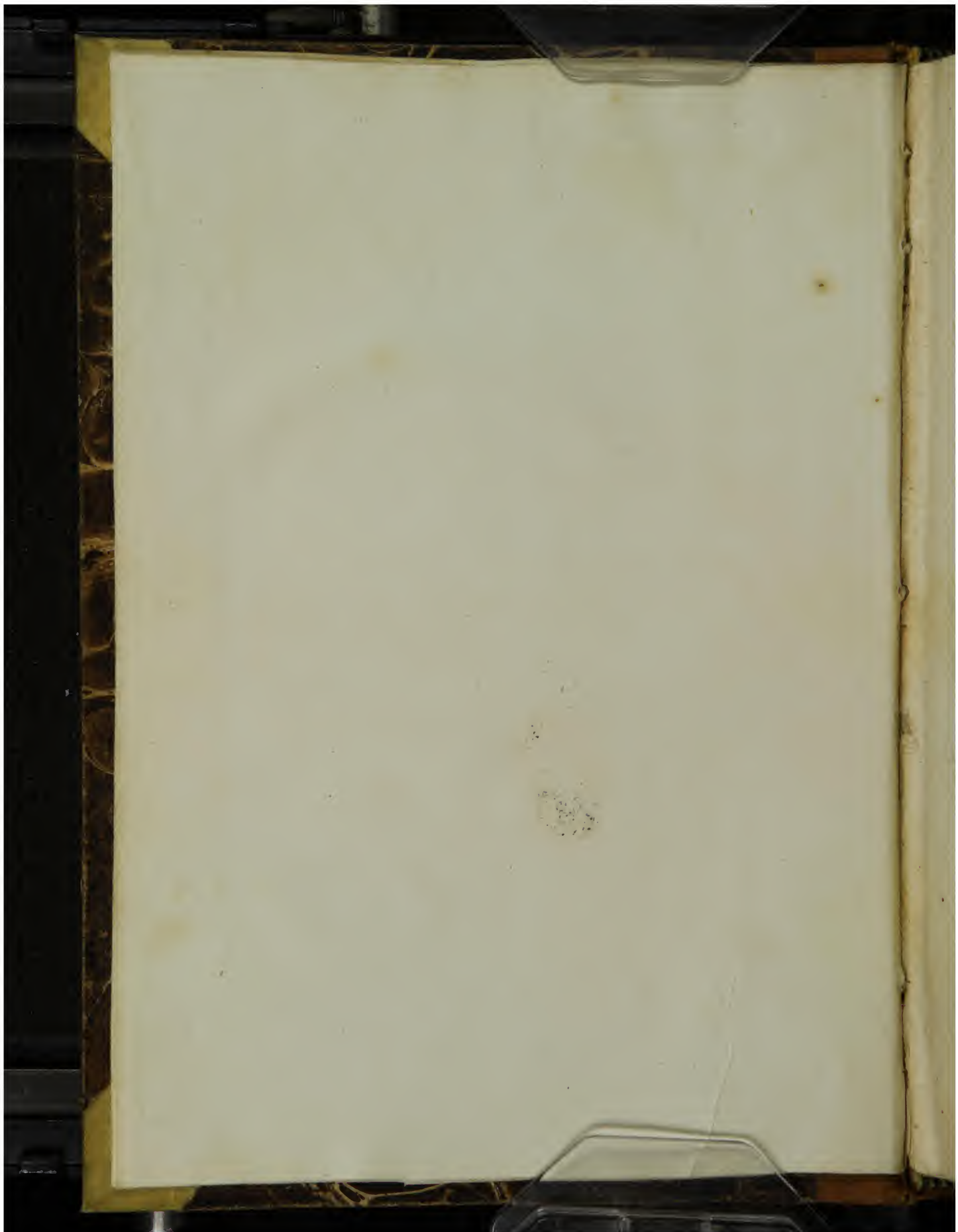

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.6.76

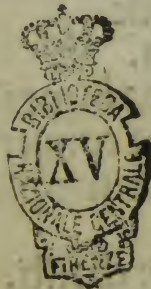
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.6.76

**Opuscula sancti Bonaventure ordi
nis minorum de obseruantia
Cardinalis ⁊ docto
ris eximii.**

**Aureis notis digna. Im/
primi nuperrime in lu/
cem edita.**

Opuscula sancti Bonauēture: Cardinalis ac do-
ctoꝝis eximii: nec non generalis oꝝdiuis minoꝝum
in hoc libello nouiter impressa. Hec sunt v3.
De formatione nouitioꝝum pars pꝛima.
De informatione nouitioꝝum pars secunda.
De refoꝝmatione mentis: ⁊ diuītur in duas ptes.
Tractatus de natura singuloꝝum vitioꝝum: ⁊ eoꝝ
rum remediis
Tractatus de pꝛocussu religionis.
Tractatus de remediis tentationum.
Tractatus de exercitio virtutum.
Tractatus de perfectione vite spīritualis.
Regula nouitioꝝum.
Speculum discipline
De disciplina in generali.
De disciplina circa temporalia.
De disciplina inter extraneos.
De generali exhortatione.
Itinerarium in seipsum.
Tractatus de quattuor mentalibus exercitiis.
Qualiter anima deuota conuertere debet ad inte-
riora sua radium sue contemplationis.
Stimulus amoris.
Contemplatio in vitam christi.
Speculum anime.
Qualiter instabilis sit mundus.
De pena infernali.
De iuditio finali.
De celesti gaudio.

Tabula opusculorum sancti Bonauenture que in hoc libello continentur: et primo.

De informatione novitiorum capitulo primo. car. ij. continet capitula xli. videlicet.

De obedientia ca. ij. ca. ij.

De pace cum platis ca. iij. ca. ij.

De surgendo a somno ca. iij. ca. ij.

Quomodo in choro te gubernare debes ca. v. ca. ij.

Qualiter in caplo te habeas ca. vi. ca. ij.

De correctione ca. vij. ca. iij.

Qualiter in mensa te habeas ca. vij. ca. iij.

De dormitione ca. ix. ca. iij.

De obsequijs ca. x. ca. iij.

De obsequijs ad missam ca. xi. ca. iij.

De professione ca. xij. car. iij.

De cella et obedientia ca. xij. car. iij.

De electione ca. xij. car. iij.

De non considerando officium predicationis vel confessionis ca. xv. car. iij.

De disciplina ubique suada ca. xvi. ca. iij.

De persuasione inter fratres benedicta ca. xvij. ca. iij.

De verecundia laica ca. xvij. ca. iij.

De incessu ca. xix. car. v.

De sessione ca. xx. car. v.

De visu ca. xxi. car. v.

De levitate verborum ca. xxij. car. v.

De detentione ca. xxij. car. v.

De rumoribus rescindendis ca. xxij. ca. v.

De iactantia ca. xxv. car. v.

De multiloquio ca. xxvi. car. v.

De levitate sermonum ca. xxvij. car. v.

De collatione dei ca. xxvij. car. v.

De pacifico auditu ca. xxix. car. v.

De modo loquendi ca. xxx. car. v.

De otio ca. xxxi. car. v.

De exemplo christi in omnibus habendo ca. xxxij. car. v.

De egrediendo foras ca. xxxij. car. vi.

De non circumspecto per loca ca. xxxv. c. vi.

Quod te habeas cum sorio ca. xxxvi. ca. vi.

De oratione et meditatione facienda inter

exercitia ca. xxxvij. ca. vij.

De bono exemplo dando in conversione ca. xxxvij. car. vij.

De civitatis mulieribus ca. xxxix. car. vij.

De cordis libertate ca. xl. car. vij.

Epilogus siue compendium omnium supradictorum ca. xli. car. vij.

De informatione novitiorum pars secunda ca. i. car. vij.

De negligentia prelatorum seu mala libertate ca. ij. car. vij.

De religionis seruoze ca. iij. car. vij.

De otio vitando et vanitate sensuum capitulum iij. car. vij.

De evitacione prauarum cogitationum et inutilium occupationum ca. v. car. ix.

De vitanda nobilitate et curiositate capitulum vi. car. ix.

De compassione peccantibus habenda capitulum vij. car. x.

De tribus vitijs contra ca. viij. car. x.

De non habendo res curiosas ca. ix. car. io.

Quod religiosus non debet affectare dominibus placere ca. x. car. x.

De patiencia humiliter odio et detractone capitulum xij. car. x.

De ipsius correctione ca. xij. car. xi.

De eodem ca. iij. car. xi.

Quare non sit affectandi hominum dilectio ca. xij. car. xi.

Explicit libellus de informatione novitiorum.

Incipit liber secundus qui intitulatur de reformatione mentis: qui dividitur in duas partes quarum prima dividitur in capitulum xxi.

De reformatione mentis prima pars ca. i. car. xij.

Quod incipientes debent esse cauti perferre capitulum ij. car. xij.

De quatuor tentationibus carnis: mundi dei et diaboli ca. iij. car. xij.

De tribus generibus religiosorum capitulum iij. car. xij.

Primum genus ca. v. car. xij.

Item primum religiosorum genus capi-
 tulum. vi. car. xiiij.
 Secundum religiosorum genus ca. viij. car. xiiij.
 Tertium religiosorum genus ca. viij. car. xiiij.
 De triplici religiosorum statu. ca. ix. car. xv.
 De his que hominem reformare debet ca-
 pitulum. x. car. xv.
 De reformatione anime ca. xi. car. xv.
 De reformatione rationis ca. xij. car. xvi.
 De reformatione voluntatis ca. xiiij. car. xvi.
 De reformatione memorie ca. xiiij. car. xvi.
 Quomodo naturales vires et motus affe-
 ctionum deformate sunt ca. xv. car. xvi.
 De origine vitiorum ca. xvi. car. xvi.
 De honoris appetitu ca. xvij. car. xvi.
 De triplici superbia ca. xvij. car. xvij.
 Quando bona nature, vel mala debemus
 occultare vel ostendere ca. xix. car. xvij.
 De eodem. ca. xix. car. xvij.
 Quare datus sit appetitus ca. xx. car. xvij.
 Diffinitio peccatorum mortalium ca. xxi. car. xvij.
 De sancta inuidia ca. xxiij. car. xvij.
 De sancta inuidia ca. xxiij. car. xvij.
 De sancta ira ca. xxiij. car. xvij.
 De bona tristitia ca. xxiij. car. xvij.
 Quare datus sit affectus gaudij capi-
 tulum. xxv. car. xvij.
 De bona avaritia et sancta ca. xxvi. car. xix.
 De appetitu victualium ca. xxvij. car. xix.
 De affectu dilectionis ca. xxvij. car. xix.
 Quare data sit spes ca. xxix. car. xix.
 Quare datus sit timor ca. xxx. car. xix.
 Quare datus sit pudor ca. xxxi. car. xix.
 Quare tot bona nobis contulit ca. xxxij. car. xix.
 Pars secunda secundi libri in qua tra-
 ctatur de singulorum vitiorum natura et eo-
 rum remedijs: et diuiditur in capitulum xxiij. et
 primo de inuidie tractatus ca. i. car. xx.
 De triplici superbia ca. ij. car. xx.
 De tribus vitijs expellendis ca. iij. car. xx.
 De triplici industria et vitijs ca. iij. car. xx.
 De remedio generalibus et vitijs ca. v. car. xx.
 De remedio spiritualibus ca. vi. car. xxi.
 De remedio et superbia ca. vij. car. xxi.
 De triplici inuidia ca. viij. car. xxi.
 De remedio inuidie ca. ix. car. xxi.
 De triplici ira ca. x. car. xxi.
 De remedio eius ca. xi. car. xxi.
 De accidia ca. xij. car. xxi.
 De eius remedio ca. xij. car. xxi.
 De remedio tristitie ca. xiiij. car. xxi.
 In quibus se debet exercere seruus dei ca-
 pitulum. xv. car. xxi.
 Que sit deterio: accidia ca. xvi. car. xxi.
 De avaritia ca. xvij. car. xxi.
 De remedio et avaritia ca. xvij. car. xxi.
 De speciebus gula ca. xix. car. xxi.
 De remedio contra gulam ca. xx. car. xxi.
 De remedio et ois voluptates: aduersi-
 tates et tribulationes ca. xxi. car. xxi.
 De peccato luxurie ca. xxij. car. xxv.
 De vij. remedio luxurie ca. xxij. car. xxv.
 Explicit liber de reformatione men-
 tis. car. xxvij.
 Incipit tertius. s. de processu religionis qui
 distinguit in vij. processus car. xxvij.
 De primo processu videtur qui consistit in
 seruoze nouitatus ca. i. car. xxvij.
 Secundus processus consistit in labore cor-
 porali ca. ij. car. xxvij.
 De tertio processu qui consistit in spualis co-
 solationis infusione ca. iij. car. xxvij.
 Quartus processus est intentio pugna et
 tribulationis. h. diuidit in ca. xiiij. ca. i. car. xxvij.
 De speciebus tentationum ca. ij. car. xxix.
 De secunda tentationis specie ca. iij. car. xxix.
 De tertia tentationis specie ca. iij. car. xxix.
 De quarta tentationis specie ca. v. car. xxix.
 De quinta tentationis specie ca. vi. car. xxix.
 De sexta tentationis specie ca. vij. car. xxix.
 De remedio contra tentationem impe-
 tus. ca. viij. car. xxix.
 De tentatione generalissima ca. ix. car. xxi.
 De subtractione consolationis interne ca-
 pitulum x. car. xxi.
 Quot modis sit retractatus a verbo bo-
 no capitulum. xi. car. xxi.
 Utrum tentationes sint vitales ca. xij. car. xxiij.

De labore et pugna temptationum. c. xiiij. c. xxxij
Quartus processus huius distinguitur in
 cap. x. de remedijs temptationum et vitiorum.
 De sanitate anime ca. i. car. xxxij.
 De disciplina exteriorum ca. ij. car. xxxij.
 De di. cordis et copulatione ca. iij. ca. xxxij.
 De agilitate adicipiendum bonum ca.
 pitulum. iij. car. xxxv.
 De velocitate abstrahendi se a malo ca.
 pitulum. v. car. xxxv.
 De pace cordis ca. vi. car. xxxv.
 De paritate utendi habendi et cupiendi
 que mundi sunt ca. vij. car. xxxvi.
 De humilitate estimatione sui ca. viij. ca. xxxvi.
 De maturitate et flositate ca. ix. ca. xxxvi.
 De suspensione mentis in deum capi-
 tulum. x. car. xxxvi.
Sextus processus qui est in acquisitio-
 ne et exercitio virtutum diuiditur in cap. xl.
 De profectu et virtute boni et mali capi-
 tulum primum car. xxxvij.
 De affectionibus mentis ca. ij. car. xxxvij.
 De habitu religionum exteriori ca. iij. ca. xxxvij.
 De primo religionis habitu ca. iij. car. xxxvij.
 De forma perficiendi ca. v. car. xxxvij.
 De vij. virtutum declaratione. vij. vij. op-
 positum ca. vi. car. xxxvij.
 De caritate ca. vij. car. xxxvij.
 Qualis est caritas ca. viij. car. xxxvij.
 In quibus consistit dilectio ca. ix. car. xxxvij.
 De virtutibus ca. x. car. xxxix.
 De primo caritatis gradu ca. xi. car. xxxix.
 De secundo gradu caritatis ca. xij. car. xxxix.
 De tertio caritatis gradu ca. xij. ca. xxxix.
 De proximi dilectione ca. xiiij. car. xl.
 De differentia inter spirituales et carna-
 les amorem ca. xv. car. xl.
 De vij. iudicijs carnalis amoris. c. xvi. c. xl.
 De dilectione proximi ca. xvij. ca. xli.
 De humilitate ca. xvij. car. xli.
 De humilitate ad nos ca. xix. ca. xliij.
 De humilitate ad proximum ca. xx. car. xliij.
 De humilitate ad deum ca. xxi. ca. xliij.
 De triplici gradu humilitatis ca. xxij. ca. xliij.
 De virtute patientie ca. xxij. ca. xliij.

De gradibus sue profectibus patientie.
 capitulum xiiij. car. xliij.
 De obedientia ca. xxv. car. xlv.
 De triplici ratione obie ca. xxvi. car. xlv.
 De triplici obedientia ca. xxvij. car. xlv.
 De gradibus et profectibus obedientie ca.
 pitulum. xxvij. car. xlv.
 De paupertate ca. xxix. car. xlv.
 De triplici preceptu diuitiarum ca. xxx. ca. xlv.
 De gradibus et preceptu diuitiarum c. xxxi. c. xlv.
 De sobrietate ca. xxxij. car. xlv.
 De tribus in quibus consistit sobrietas. ca.
 pitulum. xxxij. car. xlv.
 De gradibus sobrietatis ca. xxxij. c. xlv.
 Ad virtus consistit in medio: vitia in ex-
 tremis ca. xxxv. car. xlv.
 De distinctione virtutum a vitijs ca. xxxvi. c. xlv.
 De castitate ca. xxxvij. car. xlv.
 De quatuor utilitatibus castitatis capitu-
 lum. xxxvij. car. xlv.
 De his qui valent ad castitatis profe-
 ctum. ca. xxxix. car. xlv.
 De gradibus et profectibus castitatis. c. xl. c. l.
Septimus processus qui diuiditur in ca. xxxij.
 In quibus perfectio spiritualis vite confi-
 nit. ca. i. car. l.
 De motu intentionis ca. ij. car. li.
 De tribus modis orandi ca. iij. car. li.
 De formatione diuersarum vocum et per-
 sonarum in oratione ca. iij. car. li.
 De gratiarum actione ca. v. car. li.
 De septuplici consideratione attendente de
 gratiarum actione ca. vi. car. li.
 De laudatione dei ca. vij. car. li.
 De tertio modo orandi ca. viij. car. li.
 De multiplici utilitate orationis. c. ix. ca. lv.
 De multiplici respectu dei ad orantem ca-
 pitulum. x. car. lv.
 Ad oratio multipliciter delectat deum ca-
 pitulum. xi. car. lvi.
 De tribus retrahentibus a profectu et sa-
 lute. ca. xij. car. lvi.
 De causis quare non exaudimur orantes.
 capitulum. xij. car. lvi.
 De specialibus orationibus ca. xiiij. car. lvi.

Que est in vita hominis sublimior per-
 fectio. ca. xv. car. lxx.
 De generibus compunctionum et devotio-
 num. ca. xvi. car. lxx.
 De revelationibus: visionibus: et imagina-
 tionibus: demonstrationibus. ca. xvij. car. lxx.
 De generibus visionum. ca. xvij. car. lxx.
 De pluribus modis revelationum. ca. xix. car. lxx.
 De cautela in visionibus habenda: et de
 sensibili dulcedine. ca. xx. car. lxx.
 Consilium de his qui sunt debilitati causa
 devotionis. ca. xxi. car. lxx.
 De diversis affectionibus quibus trahi-
 mur ad communicandum. ca. xxij. car. lxx.
 De his qui petunt in oratione. ca. xxij. car. lxx.
 Incipit regula novitiorum secundum san-
 ctum Bonaventuram cardinalis ordinis mi-
 norum
 De officio. ca. i. car. lxx.
 De oratione. ca. ij. car. lxx.
 De confessione. ca. iij. car. lxx.
 De sacramento eucharistie. ca. iij. car. lxx.
 De comestione. ca. v. car. lxx.
 De abstinentia. ca. vi. car. lxx.
 De dormitione. ca. vij. car. lxx.
 De otiosi ac fugienda. ca. viij. car. lxx.
 De honestate. ca. ix. car. lxx.
 De tentatione. ca. x. car. lxx.
 De familiaritate mundi. ca. xi. car. lxx.
 De iudicio vitando. ca. xij. car. lxx.
 De obedientia. ca. xij. car. lxx.
 De paupertate. ca. xij. car. lxx.
 De silentio. ca. xv. car. lxx.
 In nomine et individue trinitatis bea-
 tissime virginis marie et omnium sancto-
 rum. Incipit liber qui dicitur speculum di-
 scipline: per fratrem sanctum Bonaventu-
 ram ordinis minorum editum.
 De preparationis ad disciplinam et pri-
 mo de vetustatis dispositione. ca. i. car. lxx.
 De constantia mentis et cautela contra tenta-
 tiones diaboli. ca. ij. car. lxx.
 Rubrica quod necessaria sit ad disciplinam su-
 scceptionem humilitas. ca. iij. car. lxx.
 De captivacione proprie voluntatis capi-
 tulum iij. car. lxx.
 De presumptione tam in re quam in signo vi-
 tanda. ca. v. car. lxx.
 De vitio irreverencie fugiendo capitulum.
 vi. car. lxx.
 Pars secunda huius operis de discipli-
 na in generali. ca. i. car. lxx.
 De disciplina in speciali circa spiritualia
 inter fratres et primo respectu amonitionis
 mali. ca. ij. car. lxx.
 De disciplina circa confessionem. ca. iij. car. lxx.
 De disciplina circa confessionem publi-
 cam. ca. iij. car. lxx.
 De disciplina respectu positionis boni ca-
 pitulum. v. car. lxx.
 De disciplina circa orationem. ca. vi. car. lxx.
 De disciplina in lectione. ca. vij. car. lxx.
 De disciplina circa divinum officium adi-
 scendum. ca. vij. car. lxx.
 De disciplina circa divinum officium in
 choro. ca. ix. car. lxx.
 De disciplina circa divinum officium ex-
 tra chorum. ca. x. car. lxx.
 De disciplina circa altaris ministerium ca-
 pitulum xi. car. lxx.
 Incipit pars tertia huius operis que est
 de disciplina circa temporalia: et primo po-
 netur distinctio tertie partis. ca. i. car. lxx.
 De disciplina in gestu respectu que in no-
 bis sunt. ca. ij. car. lxx.
 De disciplina locutionis. ca. iij. car. lxx.
 De disciplina comestionis. ca. iij. car. lxx.
 De disciplina circa exercitium operis ma-
 nualis. ca. v. car. lxx.
 De disciplina circa ictus. ca. vi. car. lxx.
 De disciplina circa membrorum officia ca-
 pitulum vij. car. lxx.
 De disciplina in habitu. ca. viij. car. lxx.
 De disciplina in officinis. ca. ix. car. lxx.
 Quarta pars huius operis de discipli-
 na inter extraneos et primo de disciplina
 in villa. ca. i. car. lxx.
 De disciplina in itinere. ca. ij. car. lxx.

de disciplina in ecclesia ca. iij. car. lxxxix.
 de disciplina in hospitio ca. iij. car. xc.
 de disciplina locutionis ca. v. car. xci.
 de disciplina in comestione ca. vi. car. xcij.
ExPLICIT prima huius opusculi particula.
Incipit secunda primi principalis que de
 generali exhortatione loquitur et de par-
 tis ipsius distinctione ca. i. car. xcij.
 De ordinatione respectu dei ca. ij. ca. xcij.
 de disciplina respectu sui ca. iij. car. xcij.
 de disciplina respectu proximi. e. iij. ca. xcij.
 de custodia rerum ca. v. car. xciv.
 de diversorum differentia converforum ca.
 pitulum vi. car. xciv.
 de nouiter progressis ca. vij. car. xcvi.
Incipit libellus pulcher et valde utilis
 sancti Bonaventuræ cardinalis ac docto-
 ris eximij ordinis minorum qui vocatur
 Itinerarium iuniorum in seipsum. car. xcviij.
Incipit prologus in opusculo qui intitu-
 latur de quatuor mentalibus exercitijs san-
 cti Bonaventuræ cardinalis ordinis mi-
 norum car. cv.
 Qualiter deuota anima radium sue con-
 templationis convertere debet ad interio-
 ra sua: ut intelligat et videat qualiter forma-
 ta sit per naturam ca. i. p. pma car. cv.
 Qualiter anima sit reformata per gra-
 tiam. car. cx.
 Qualiter instabilis sit mundus et mundana
 opulencia. car. cxij.
 Quomodo anima debet radium contem-
 plationis convertere ad inferiora. car. cxvi.
 Qualiter debet radium contemplationis
 convertere ad iudicii finalis formidabilem
 austeritatem. car. cxvi.
 de pena infernali. car. cxvij.
Quomodo anima convertere debet ra-
 dii contemplationis ad superiora. car. cxvij.
Incipit stimulus amoris seraphici Bo-
 naventuræ Cardinalis ordinis minorum
 olim generalis prologus. car. cxv.
Incipit prima pars quomodo homo de-
 bet libere christi passionem meditari. ca. cxv.

Quomodo homo debet compati christo
 crucifixo. car. cxvij.
 Quomodo homo debet se reputare indi-
 gnum tanto beneficio ut est in medio christi
 passionis. car. cxvij.
 de platu regis marie iuxta crucem. car. cxix.
 Quo homo debet dare cor suum deo. car. cxxiij.
 Quo deus promittit se vulnerari: et de re-
 cotione tanti beneficii. car. cxxy.
 Qualiter homo debet ad amore dei excitare et
 quantum potest ignire cor suum. car. cxxyij.
 Quomodo homo perfecte se odiat et deum
 perfecte diligit. car. cxxyx.
 Quod homo commutetur in deum. car. cxliij.
 de ordinatione ad proximum. car. cxliij.
 Quod homo semper sit ordinatus in loquel-
 la cogitatione et operatione. car. cxliij.
 Quod homo potest conservare in statu. car. cxliij.
 Quod quod in brevi potest esse perfectus. car. cxliij.
 Secunda pars stimuli amoris sancti Bonave-
 turæ ordinis minorum Quod homo studeat se
 vilissimum ostendere. car. cxliij.
 Quod homo non doleat nisi de peccato. car. cxliij.
 de dilectione paupertatis. car. cxliij.
 Quod quilibet debet adimplere voluntatem
 christi. car. cxliij.
 Quod nullum despiciat. car. cxliij.
 Quod nullum iudicet. car. cxlv.
 Quod bonum proximi diligat. car. cxlv.
 Quod bonum proximi amet. car. cxlv.
 Pater christi etiam omnem reverentiam
 exhibeat et dicat sic. car. cxlv.
 de predestinatione. car. cxlv.
 Hec sunt que ducunt homines ad contem-
 plationis quietem. car. cxlvi.
 Contra superbiam. car. cxlvi.
 Quod tentationis utiles sunt. car. cxlvij.
 Qualiter homo ordinet cogitationes suas
 quod semper habeat deum in corde. car. cxlvij.
 Quod anima in ebrietas in amore dei. car. cxlvij.
 Quando anima rapitur diversimode in
 ebriatur. car. cxlvij.
 Quomodo homo ferueat in amorem de
 ad opera dei. car. cli.

Ad contemplationem non indicet alios. car. d.
 de paucitate bene viventium car. clij.
 Questio carnis ad deum per de christo ca. cliij.
 Clementissimus de per rñdet carni. ca. cliij.
 C Diui bona uenture de iesu christi uita
 siue contemplatione prologus. car. cliij.
 Preclaritas origis fructus primus. car. clv.
 Ramus secundus humilitas conuersatio-
 nis. Fructus secundus: Iesus maria natus:
 Iesus conformis patribus. car. clvi.
 Ramus tertius celsitudo virtutis. Fructus
 tertius. Iesus plenus virtutibus. car. clvi.
 Ramus quartus plenitudo pietatis. Fru-
 ctus quartus. Iesus pati parat. car. clvij.
 Ramus quintus confidentia in piculis. Fru-
 ctus quintus. Iesus iudeis perditus. car. clvij.
 Ramus sextus patientia in iniurijs. Fructus
 sextus. Iesus morte damnatus. car. clvij.
 Ramus septimus constantia in cruciatu. Fructus
 septimus. Iesus in cruce positus. car. clvij.

Ramus octauus victoria in conflictu. Fru-
 ctus octauus Iesus translaeatus. car. clvij.
 Ramus nonus nouitas resurrectionis. Fru-
 ctus nonus. Iesus victor fortissimus. car. clx.
 Ramus decimus ascensionis sublimitas
 Fructus decimus. Iesus sponsus ornatus. ca. clxi.
 Ramus undecimus equitas iudicii Fructus
 undecimus Iesus iudex rectissimus. ca. clxi.
 Ramus duodecimus eternitas regni Fru-
 ctus duodecimus Iesus finis operatus. ca. clxi.
 Incipit tractatus qui speculum anime dicitur
 editus a sancto Bonaventura Cardinali
 ordinis minorum. ca. clxiij.
 De primo principali ramo. scilicet superbia. ca. clxiij.
 De primo ramo superbie. scilicet presumptio. ca. clxiij.
 Secundus ramus concupiscentia diuitiarum. ca. clxix.
 Tertius principalis ramus concupiscentia
 carnis. car. clxxi.
 Epilogus predictorum. car. clxxvij.
 Finis tabule.

in fru
ar. d. ruy
dia. fru
car. dt.
abimias
r. ca. d. r.
ca. fru
r. ca. d. r.
regu fru
na. ca. d. r.
m. aie d. r.
ra. Lard
ca. d. r.
na. ca. d. r.
o. ca. d. r.
ap. ca. d. r.
scupicena
car. d. r.
car. d. r.

Incipit liber sancti Bonauenture ordi-
nis minorum: cardinalis et doctoris eximij.
De interiori homine: siue alias de triplici
statu religiosorum: incipientium uel proficien-
tium et perfectorum: et primo de informatio-
ne nouitiorum. Capitulū primum. Prima pars.

Primo semper de-
bes considerare ad
quid ueneris: qua-
re ueneris: et pro-
pter quid ueneris.
Propter quod enim
uenisti non solummodo
propter deum ut
ipse fieret merces
laboris tui in uita

eterna. Sicut ergo propter nullum alium uenisti: ita propter nullum alium: nec propter aliud debuisti omittere: nec propter alicuius exemplum te percutere quin studeas ad illud quod uenisti. Uenisti enim ad seruitutem dei cui seruire debet omnis creatura: quia nihil habet nisi ab ipso. Et ideo debet ei dare totum quod est: et quod sit et potest. Et si omnia seruiunt creatori pro omni posse suo: multo magis homino tenet quod non solum creauit sicut et cetera: sed insuper intellectu decorauit libero arbitrio nobilitauit: mundi dominum constituit sibi similem fecit: naturam eius assumpsit uerbo: et exemplo proprio infudit: proprio sanguine suo de eterna damnatione redemit: spiritum sanctum ei infudit: carnem suam in cibum tradidit: curam eius habet sicut mater paruuli sui: et eternam hereditatem ei dare instituit. Ecce quantum tenemur nos deus preceteris: et super omnia diligere: qui nos preceter omnibus mundi creaturis sic amauit.

De obedientia. ca. ij.

Et quia non confidis tibi ipsi: ut presumas te scire quid uelit deus: ideo comisti te superiorum tuo ut ipse te regat: et dedisti ei manus tuas in professione ut ipse te

in uiam dei inducat: unde non licet tibi uerere de cetero pro uelle tuo: sed quo ductor tuus te ire iubet: et quod ipse prohibet ea uere debes: quia qui artem aliquam adiscere cupit: sui doctoris regulas debet tenere: et proprias adinventiones relinquere: et infirmus qui adhuc accessiones uitiorum patitur debet seruare dietam quam ei medicus suus indicit: si cito et plene uult curari. Ita et tu nihil facias: siue dicas quod magistrum tuum nolle presumas. Te enim dedisti ei propter dominum: et propter regnum celorum: et iam non es tuus sed eius cui te uendidisti: et ideo nihil tibi licet agere de te sine eius uoluntate. Ipse enim est dominus uoluntatis tue. Et contrectatio rei aliene inuito domino furtum est. Fur autem celo non appropriat. Ipsi rectores nostri: sunt vicarii dei super nos: et ideo debemus eis sicut domino obedire: et non sicut hominibus quia non propter ipsos sed propter deum eis subiaccimus. Tale enim te exhibeas ei ut libere iubeat te facere uel omittere quicquid uiderit expedire: quia si ipse timet te iacobus maior: est domino suo: et discipulus est supermagistrum.

De pace cum prelatio.

Ca. iij.

Abe semper pacem cum prelatio: non eis detrahas: nec libenter audias eis detrahentes: quia deus specialiter hoc uitium odit in subditis et in prelatibus: ut iacobus pres-

qui uerenda patrii sui nudata fratribus nuntiavit: et sibi maledictionem in hoc irremediabilem acquisiuit. Non ponderes excessus eorum: sed ignosce eis quasi hominibus: quia in multis curis non potest ali- quando negligentia uitari. Et sepe quod in eis reprehendimus ex nostro uitio magis est quam ex eorum culpa: quia sepe aliquid quod pro bono faciunt: quia eorum intentione non intelligimus pro malo iudicamus: quod ad nos non pertinet nobis non usurpamus nec reprehendamus ea que quo animo fiat nescimus.

a ij

Honora eos in corde tuo: et non spernas:
ne forte et deum spernas cuius vicem ge-
runt. Crede etiam quod deus inspirauit eis
quicquid iubet te facere propter anime tue
utilitatem. Ordinationes eorum et constitutio-
nes ne fastidias: quia non sine causa faciunt:
sed tu nescias omnes causas. Qui autem sim-
pliciter ambulat in via dei ei non nocet: sed
ad meritum maius sibi prodest. Nam qui am-
bulat simpliciter ambulat confidenter. Ser-
uus dei sic debet incedere via recta in ma-
datis: quia statuta humana eum non arceant in
aliquo: quia semetipsum debet arctare: ita quod
si non esset illud statutum tamen sibi cauere
ab omni quod sibi expediens non esset. Per
talia enim statuta non reprimuntur eorum ex-
cessus qui metas discipline transgrediuntur.
His de obedientia premissis que est initium
boni in religione ad aliud transeo: et primo
ad corporalia exercitia et ad spiritualia prout:
quia non prius quod spirituale est sed quod animale: de
inde quod spirituale.

C De surgendo a somno.

ca. lxxj.

Stuesce cum oportune potes pa-
rum ante matutinas euigilari: ut
spiritus tuus dirigatur ad deum
in oratione: et ut orationi et dei
laudibus magis sis sobrius et de-
uotus. Cum euigilas statim omnes cogitationes tu-
as abijce de corde tuo: et somnia que som-
niasti in nocte: quibus te diabolus vellet
occupare: et primitias cogitationum tuarum
offerre deo in cogitatione vel aliquibus bona me-
ditatione cum corporis exercitatione vel ge-
nuflexione donec aliquem effectum deuotio-
nis concipias: et cogitationes vestras que
tunc maxime infestant mentem: a te abijcias.
Et ex hoc eris ad omne opus deuotius et expe-
ditius tota die.

C Quomodo in choro te gubernare debeas. ca. v.

i

In diuino officio non sis piger
et fastidiosus: sed coge corpus
spiritui seruire et sta reuerenter et
psalle alacriter in ecclesia et de

uote coram angelis qui ibi iuxta te sunt pre-
sentes. Non circumspectas hinc inde: nisi ne-
cessitas assit. Risus et verba inutilia peni-
tus detestare ubi coram domino maiestatis cum
metu et reuerentia debes assistere. Verba
psalmodie distincte et integre pronuntia. Non
discurras per choros: nec ante finem horarum
exas nisi oporteat. Priusquam incipiat officium
ficias: preuenire studas si potes ut cor ad
aliquam deuotionem se adaptari quoniam officium
incubatur. Ideo enim tam desides et tepi-
di sumus in diuino officio: quia ante non su-
mus in aliqua deuotione excitati: et ita sicut
intramus frigidi: eximus corde dissoluti.
Stude in ipso initio cogitationes vagas
abijcere: et intende his que psallunt: alioquin
tumultus earum vix poteris cuitare. Post
officium etiam stude te seruare in deuotione
quam concepisti: nec statim te ad inania effun-
das. Si autem non habes deuotionem interiorem:
saltem conserua disciplinam et morum gra-
uitatem humiliter exteriori propter reueren-
tiam dei et aliorum exemplum.

C Qualiter in capitulo te habeas. ca. vj.

In capitulo non multum loquaris
et multo minus in ecclesia: nisi
valde utile sit: et hoc humiliter et
mansuete et submisso culpam hu-
militer dic. Et correctus humili-
ter responde: nec te excuses quoniam corripis. Si
de consilio interrogatus fueris: libere et hu-
militer dic quod tibi videtur expedire. Si autem tu
us consilium non requirit non sit tibi cure: nec velis
prinaciter defendere sententiam tuam. Sufficiat ti-
bi acquiescere conscientiam tuam. In accusationi-
bus non sis anxius: dic tamen quod scis factum pro-
ratione et ordine instituta: sine odio alicuius: et
cum verbis mansuetis et placido vultu. Et
quod nescis non teneris dicere. Noli opinan-
do aliquem accusare: quia opinio sepe fallit. Il-
le qui dixit tibi quod nesciebat: dicit ipse si verum
est et si prius erit. Si autem prius non fuerit tunc non
poteris probare eum testem non habere. Non gra-
ueris pro accusationibus tuis: sed tamen dic

De informatione nouitiorum.

humiliter culpam tuā: licet magne sint vel parue: q̄ maior tibi surget confusio si pro-
caciter te excuses q̄ si humiliter p̄fundar-
is. Si vero graues essent: et non vere ma-
xime: que possent alios scandalizare: tunc
humiliter audientia petita indica eis pau-
cis verbis: et modestis q̄ non sis tibi con-
scius de quibus accusaris. Seruus dei nō
timet confusionē corā hominibus: vbi eū
coram deo p̄scientia non accusat: sed susti-
net patienter: quicquid deus voluerit eum
sustinere.

De correptione. Capi. vii.

Onuesce ubiq̄ dum a supio-
re corripieris: siue in choro: siue
extra q̄ statim genibus flexis
dicas tuā culpā. Nec ē lex an-
tiqua religionis a sancto Francisco et alijs
sanctis tradita. Unde et tu debes studere
tibi ordo a sanctioribus tuis traditus ē: ita
et tu tradas eū posteris tuis q̄ntum in te est
verbo et exēplo. Acc aliquā nō bonā con-
suetudinē inducas vel discas: nec aliquam
bonā p̄suetudinē neglectā per incuriā dia-
boli p̄mittas in te et in alijs: quibus cū mo-
destia persuadere poteris. Quicumq̄ enī
aliquod exemplū alijs relinquit siue bonum
siue malū particeps est imitatorū suorum: siue
in supplicio siue in premio sempiterno.

Qualiter i mēsa te habeas. Ca. viii.

Ma mēsa nō sint oculi tui gē oua
gi: nec hinc inde p̄spicias ita q̄
nescias quis sedet in latere tuo
vel quid faciat: vel quid corā
se habeat. Tibi soli intēsus sis
vel deo vel lectioni. Cum disciplina timo-
rer: et silentio comede. non cū impetu gule
quasi famelicus: nec vagis oculis: et inque-
to corde circūspicias quid sit in mēsa de-
licati: nec ante querās faciare oculum q̄
palatū: sed cum gratiarū actione sufficiat

habere: q̄d potes. Et temper velis penuri-
am aliquā potius sustinere q̄ plus habun-
dare. Nilhil sp̄nas q̄d tibi apponitur: nec
indigneris si aliq̄s defectus sit in cōdimen-
to vel salis vel cocture: sed cogita q̄ multo
meliores te vilioribus et paucioribus cibis
sunt contenti: qui illud q̄d abicis pro ma-
gnis delictis reputarent. Cū p̄p̄tas xp̄i
familiaris amica placeat tibi in omnib⁹: et
ipsam cū sūmo conatu amplectere in men-
sis cibis: et potu in vestibus in utensilibus
in libris in edificijs: et in omnibus. Vide-
mus q̄d humiles gestus pauperes habent
q̄d simplex responsum: q̄d pauidū animū.
Nūq̄ audias aliqua querimonia de te
pro aliquo defectu in cibo vel potu vel ve-
stitū. Reputa te indignū esse de hīs que
habeo: quia defectus exterior: crescit in au-
gmentum gratie interioris: et in diuitias cō-
scientie bone. Contra exterior habundan-
tia inopiam generat interioris. De mē-
sura vero comedendi difficile est dare cer-
tam regulam: nisi q̄ inter duo semper me-
dium teneas. Ne ita parum sumas: vt in
viribus deficias: et ne cōmuni labore fran-
geris. Similit̄ nec ita multū sumas: vt p̄
multum cibum sumptū non possis orare
vel legere vel agilis esse ad ea que preci-
piuntur. Et inter ista propria experientia
est melior magistra cū bona voluntate.

De dormitione. Cap. ix.

Ma dormitorio esto quietus ne
aliq̄s per te aliquo modo inq̄-
retur siue orās siue dormire vo-
lens. Quoties at euigilaueris
statim occurrat tibi memoria
dei et eius passionis. cum gratiarum actiōe
quia ipse vigilat super nos: quando dor-
minimus: vt ipse custodiat nos. Quando
vis ire dormitū prius attende orationi vel
deuote meditationi: et si ita hac occupatio-
ne dormies: tunc somnus erit tibi dulcis:
et pulchra somnia somniabis et euigila-

a. iij

bis detotior: si surgens alacrior: et facilius redibis ad eandem deuotionem in qua ante somnia tu fuisti. Et licet dormiētibus nō imputandum esse videatur: qđ dormiētes faciunt vel patiuntur: indecens: tamen ē religioſo in obrutum esse ſomno ſicut pecus: et iacere membris diſſolutus at in compoſitus: et manibus in ſinu retractus cum ob hoc maxime veſtiti dormiamus: et cincti: vt non habeamus poteſtatem circunducē di manus hinc inde in nudo corpore. Et vt magis ſumus parati ad ſurgendum ad orationem. ¶ De quantitate ſomni tene te ſicut ſupra dictū eſt: de cibi menſura: vt mēbra: et ſenſus ex quiete ſomni reſciantur: et ne nimio torpore ſomni corpus reddat pigrius: animus tepidior: et ſenſus obtuſior.

¶ Nam diuturna quies: vitijſ alimentaminiſtrat. ¶ Non pōteſt tamen mēdū ſemper in talibus cuſtodiri: ſed virtuti viciniuſ eſt ſi ex bone volūtatijſ ſeruoꝝe neceſſitati corporis aliquid interdum ſubtrahitur: qđ ſi ex tepiditate cordis: carnis vitia: quaſi ſub diſcretionis palio in pinguato corpore nutriantur. Juxta illud. ¶ Melioꝝ eſt iniquitas viri qđ mulier benefaciēs. Hoc eſt: melioꝝ eſt qui per celeſte deſiderium accenſus carnem ei neceſſaria ſubtrahendo aſſiligit: qđ qui per delectationē reſolutus: omnia que neceſſaria ſunt ei ſatiſſacere contendit. Et licet hoc bonuſ: et aptum ſit ad proſectum ſpiritualeni: tamen caute faciendum eſt: ne corpus deficiat in via ante qđ ad metā perueniat: vt poſſit ſequi conuentuſ ſine murmure deſtructi corporis: et cōmunem ordinis rigorem cum ceteris tenere. Quia qui poſt te ad ordinem veniunt non attendūt quid ante eos laboraueris: ſed ſolum aſpiciunt quale eis exemplum preſeras in preſenti. In laboribus: vigilijs i cibis: et alijs obſeruantijs ordinis in quibus vellent ſibi ſeniores ſuos preire. Alioquin aut ſcandalizantur de ipſis: aut imitari eos incipiunt

parcendo corpori pluſqđ expediat. ¶ Ad. n. attendunt quid boni intus meruerint: ſed quid exterius rigoris oſtendant deuotiōes deo debemus intrinſecus: ſed proximis bonum exemplum extrinſecus: vt ita cōgrue poſſimus nos vtiq; exhibere diſcreto neceſſaria eſt: per quam corpus caſtiget prudenter ne aduerſus ſpirituſ rebellet: et rurſum diſcrete ſoueat ne ſub ſarcina corruat. Et ſpiritualis vite proſectum preſentia debilitate impediāt.

¶ De obſequijs. Capi. x.

¶ Laboris cōmunes: et ad humilitatis officia eſto paratus. a ¶ In coquina in eccleſia: et i alijs officiis: et maxime in illis officijs que alijs pro ſua vilitate abhorrent vt ligna portare: domum ſcopare: ollas et alia vtenſilia purgare pedes lauare et fratru tunicā excutere: et mūdare.

¶ De obſequio ad miſſam. Capi. xi.

¶ Miſſas libenter miniſtra quia hoc eſt officium. Angelo rum: ipſi enim deo ſuo vbiq; miniſtrāt deuotiſſime. In hoc enim miniſterio: multiplex fructus eſt. ¶ Primo boni operis exercitiuſ eſt. ¶ Secundo opus caritatis eſt: et pmo uenit proximum in bono. ¶ Tertio opus deuotionis eſt: quia deo appropinquat in oratione. ¶ Quarto opus angelicum eſt: quibus deo ibi preſenti miniſtras ſicut et illi. Et ex hoc non ſolum ſacerdos cui miniſtras tūc orare p te ſpecialiter: ſed et omnes circumſtantes quozum vices geris. Immo tota eccleſia vbiq; terrarum: quia tu geris vicem omnium fidelium: qui deo ſuo de celo venienti cum gratiſſima gratiarum actione deberent miniſtrare ſi poſſent aſſeſſe. Et vix poteſt eſſe quin domus ſpeciali gratia remuneret etiam in preſenti qui libenter et deuote miniſtrat ad illud ſacramentum: quo nihil ſanctius et de-

uotius potest esse in celo: et in terra: et quod est admodum precipuum indicium diuine dignationis: et dilectionis ad hominē. Nō enim minus videt facere deus in hoc quod quotidie dignatur descendere de celo super altare quā cum de celo descendens naturam humani generis assumpsit factus homo. Et ideo in hoc memoriale totius dilectionis sue: et quasi compendium quoddam omnium beneficiorum suorum quod nobis reliquit. Incarnationis. Redemptionis. Glorificationis: et iustificationis figuram inducit. Sicut patet his qui considerant huius sacramenti institutionem: celebrationem: et fructus participationem. Unde salubre est sepe cōmunicare ei: qui cum deuotione: et studio virtutum et custodia sui non solum a magnis peccatis: sed etiam a leuitatibus verborum operum: et cogitationum se abstinens studet ad hoc se aptare. Licet enim omni tempore debeamus esse solliciti de omnibus que bona sunt: tamen tunc maxime conueniens est: cum ad sumptionem christi nos preparamus vel susceptum nobiscum habemus.

De confessione. Capi. xij.

Epe confitere ad minus ter in septimana: et simpliciter sicut Angelo qui sciret secreta cordis tui. Non adducas velamentum excusationis: vel alleviationis: nec implicas te: ita quod confessor non intelligat quid dicas. Specifica ei quid feceris. Historias autem et facta aliorum noli recitare. Singulos articulos: quos recolis te fecisse a tempore quo nuper confessus es. dic breuiter: et pure: et noli longum tractatum texere cuiusdam generalis: et affirmate confessionis: quia generatur tedius confessor. Ista enim tria potes deo in oratione quotidie confiteri: et defectus tuos ei exponere quos feceris in singulis diebus: et de hijs: que pñteris studeas te emendare.

De cella et obedientia. Capi. xij.

Cella libenter esto. Et aliquid semper age quod edificet te vel a maiore tibi iniungitur. Ita tamen voluntarius debes esse ad obedientiam. quod si in omni hora tibi precipereetur quid facere deberes libenter acciperes. Et quod intantum tui iuris non esses. quod non posses loqui verbum: nec ad alias necessitates proprias eundi sine licentia liberū habere arbitrium sicut olim sanctos in egipto: et alibi legimus vixisse quorum gloriam si cupimus adipisci imitemur eorum virtutem.

De lectione. Capi. xiiij.

Ege sanctorum vitam et doctrinam ut in comparatione eorum semper humiliaris: et instruaris: et accendaris ad deuotionem: et prouoceris ad studium ut informaris in intellectu scripturarum: et illumineris ad fidem. Et scias discernere verum a falso: bonum a malo: vitium a virtute: et remedia vitiorum ac tentationum: ut possis intelligere legas nō: ut doctior sis: nec causa curiositatis. Nec legas que edificanti: quia vana lectio vanas generat cogitationes: et extinguit mentis deuotionem.

De non desiderando: officium predicationis: vel confessionis.

Capitulum. xv.

Non affectes fieri predicator: et confessor: quod si pignus fueris dominus ad te te vocabit. Si autem indignus: et non idoneus erit tibi profusio maior: id est quod te inieceris. Unde est quod aliqui parum consequimur fructum de predicationibus nostris vel confessionibus: quod non vocati a deo venimus: et non missi currunt: prius volentes facere fructum in alijs: quam in se fixerint radices virtutis. Et ideo fructus eorum non est durabilis: quia immaturus producit. Hinc

est q̄ in leui. xviij. ca. legimus. Quando in gressu fueritis terrā & plātaueritis in ea pomifera ligna: auferetis preputia eorum poma que germinant imunda erūt vobis nec edetis ex eis. Quarto aut̄ anno omnis fructus eorum sanctificabitur domino. Quinto anno comedetis cōgregātes poma que proferunt. Arbor in terra plantata est homo de seculo sumptus & in religione plantatus qui fructum salutis debet proferre in se & in alijs tempore opportuno. Si aut̄ intēpestiuos fructus protulerit in mundum erunt et inutiles ad profectum spiritualem propter presumptionem. Primus annus est vera penitentia de peccatis p̄teritis. Secundus est vera conuersatio in statu emendationis. Tertius est iā vsus bone cōsuetudinis. Quartus est pro bono ope laudes & humanos honores contēpnere & fastidire: & querere solius dei gloriā & salutem animarum. Quicūq; ante hunc annū se ingerit: nec salutem animarū proferit: nec deo est acceptum: nec sibi meritorium propter vanitatem & leuitatem: nec alijs ē proficiuū. Post vero hunc annum. i. quinto anno pure charitatis comedat fructus & congreget poma: quia tunc eius predicatio erit fructuosa in illis & in alijs & sibi meritoria. vt congreget fructus in vitā eternā. Hoc dicit vt videas quibus sacra scriptura consulat subire officium predicationis. Studet ergo seipsum componere prius exterius in bonis moribus: interius sanctis affectionibus & cogitationibus ordinare. Tūc demum vtiliter procedes ad alios in sana doctrina: quia nemo presumit docere artē aliquam quā nō prius habuerit adiscēdo.

De disciplina vbiq; seruāda. ca. xvi.

Enq; ita securus sis & abscon-
 sus quin ita disciplinate & caste
 te habeas in visu: gestu: tactu: &
 in omnib; alijs: ac si ab aliquo
 videreris: quia sancti angel. nobiscus sunt

semper vident omnia opera que facimus. quorū aspectus debemus vbiq; vereri: & p̄ntias reuereri. Vident nos etiam ipse deus & iudex noster. Vident etiam nos ipsa cōscientia nostra testis eorum que facimus & accusatrix. Qui aut̄ magis veretur hominum aspectus q̄ dei & conscientie proprie & sanctorum angelorum non est castus amator boni: Et qui non declinat ex amore veri boni: sed ex timore detrimenti temporalis honozis: talis non est verus christi seruus: qui adhuc magis placere cupit hominibus q̄ deo. vnde Apl̄s. Si adhuc hoib; placere christi seruus nō es. Qui enim plus dolet displicere ei plus appetit placere. Nemo enim pōt duobus dominis fuisse.

De purgatiōe iter fr̄s h̄nda. ca. xvij.

Inter fratres habet te secūde
 i gratiose & modeste. Affabilis &
 dulcis fuitiosus non onerosus
 alijs. Jocos dissolutos nequa-
 q̄ exerceas. Nec x̄ba scurilia alicui pfe-
 ras: nec libet audias. Que enim delectat
 audire si audiret libenter ipse proferret.
 Seruus autem dei ita castus debet esse
 in omnibus factis & verbis suis: non tan-
 tum horeat que indecenter sonant: sed etiam
 que nocent vt turpia: licet sint palliata
 aliqua honestate.

De verecundia habenda. ca. xvij.

Adhes gestus tui: mores: ser-
 o mo: aspectus: & incessus: qua-
 dam humili verecundia debet
 esse colorata vt in te nihil appa-
 reat elatum: vel audacie presumptione no-
 tabile. Verecundia enim est maximus de-
 cor: in religioso maxime in iuuenib;: ita vt
 qui eam postponit vix aliqua spes haberi
 possit de eo: q̄ fiat vnq; bonus religiosus
 vel virtuosus. Sicut enim timor dei homi-
 nem componit & ordinat intrinsecus ad bo-
 nitates: ita verecundia componit eum ex-

terius ad disciplinam. **Brego.** Verecundia est omnium virtutum ornatu: innocencie testis pudicitie mentis inditium: disciplinæ specialis gloria. Fame custos: castitatis socia: et totius sanctitatis insigne. Nemo sit ita familiaris tibi: coram quo penitus oblitiscaris verecundie: tamen quando impediret in his que expediunt: vel necessaria sunt tunc est premitte da: non tamen abijcenda nec extinguenda quasi vitii: sed regenda et ordinanda in virtutes sicut et alie affectiones naturales.

C De incessu. ca. xix.

Accessus tuus sit maturus: non leuiter curras: et sine necessitate: nec corpus multus erratum geras: sed mediocriter depressum: nec vagus sis oculis: nec brachijs ventiles: nec aliter more secularium in composito gressu incedat: sed plano et humili modo: quasi a deuota oratione recedas.

C De sessione. ca. xx.

Edens non pigre in latus reclinatus te nec crura longa extendas maxime presentibus alijs. Exterioꝝ enim in compositio corporis est inditium in deuote mentis.

C De visu. ca. xxi.

Illus tuus sit rarus et sine cachino: et benignitatez magis ostendens quam dissolutionem. Stude multus esse serenus non turbulentus: nec indignabundus.

C De leuitate verborum. ca. xxij.

Erba tu lenia sunt: et responsio humilis sine compunctione amaritudinis vel oblique redargutionis: aut irrisionis. Sic verba tua forma ad alterum sicut tu non haberes pro malo ab altero.

C De detractone. ca. xxiiij.

Ne loquere de absente: ac si scires cum proprie assistere et au-

scultare. Non timeat te quisquam quod in absentia sua famam eius denigres. Magnu vitium est religiosum dicere de absente: quod erubesceret loqui si audiret. Non libenter audias detractores: sed aut fuge detractorem: aut opportune compesce si potes. Nihil enim prodest tibi nisi quod aggrauaberis super illum de quo est sermo: aut super eum qui refert. Quere potius si potes aliquid inuenire laudabile in aliquo quod edificet te et auditiones tuas.

C De rumoribus rescindendis. ca. xxiiij.

Amores nescias: quia inquietant cor et mentem distrahunt: et deuotionem exauriunt: et tepus sine utilitate consumunt.

Etiam quescias non omnia effundas quasi vas sine opusculo: quod statim cum inclinatur effudit quicquid continet in se: et omni pulueri et immunditie patet. Non sis libenter in turba nisi ibi tractetur de deo: et deuotione et anime edificatione. Non sis clamorosus in loquendo: nec impetuusus ad euaporandum quod intus teneas inclusum sicut Elibicites. Job duodecimo. Laue etiam ut sicut nulli detrahis: ita ne prodas detractorem apud illum cui detrahitur ne magis grauetur contra detrahentem sibi quam ex relatione tua minuatur. Prodest namque esse quod ille qui dixit de altero verbum non ita intendit derogare ei sicut ille suspicatur de quo dicit. Et incitatur ad odium contra eum: vel ad vindictam prouocatur: cum tamen ille aut simpliciter: non animo detrahendi dixerit: aut forte statim penitus proponens decetero a simili cauere. Si autem talia dicerent de aliquo: que oino expediret eum scire de quo dicuntur: potes ei referre si vis non exprimendo quis dixerit: ut sciat quid cauere debeat: et tamen contra nullum in odio exardefcat.

C De iactantia. ca. xxv.

Actantia quam diligentissime caue

De informatione noticioꝝ.

z nunq̃ des alicui intelligere qđ aliquid sit in te commendabile. vix enim potest in te aliquid laudabile esse quin etiam alij intelligant. Et si tu taces z abscondis plus placebis. Si autem prodis z commendes irri deberis z vilescas. Et vnde prius hedificabantur inde postea despicient te.

C De multiloquio. ca. xxvi.

m Alledicta conuitia: medania etiam leuia: friuola iuramenta z turpia verba: licet iocosa ab ore religiosi perpetuo anathemate sunt arcenda. Iaco. pmo.

Qui se putat religiosum esse non refrenans linguam suam: sed seducens cor suus huius vana est religio.

C De leuitate verborum. ca. xxvij.

v Erba ociosa vnde cuq; sint semper fuge: licet enim grande peccatum non putetur esse: tamen eorum consuetudo graue generat detrimentum spiritualium profectus. Et sepe dum quasi licenter relaxamus linguam in verba ociosa duz non auertimus paulatim dilabimur ad nociua. Ex quibus oriuntur quandoq; turbationes dissolutiones z graues conscientie corrosiones.

C De collocatione di. ca. xxviii.

d E deo libenter loquere z libetius audi: q̃ incitat cor ad studium virtutis z affectum deuotionis.

C De pacifico audiu. ca. xxix.

a Audi humiliter z pacifice bona que ab alijs dicuntur. Nec disputes econtra. Sicut quidam faciunt quando audiunt aliquid boni ne ipsi videantur ignorare qđ alter proposuit statim de hoc volunt disputare: vt videantur etiam ipsi aliquid scire. Non enim querunt sui hedificationem: s; ostentationem apud alios. Et ideo multe bone collationes inter religiosos negligun-

tur. Noli esse contentiosus in aliquo. Cede: quia si bonum est z verum quod alter proponit non est resistere propter aliquam ostentationem. Si autem bonum non esset: melius euz corrigis pacifice auertendo z humiliter ei veritates ostendēdo q̃ acriter asruendo.

C De modo loquendi. ca. xxx.

c Am loqueris voce remissa z vultu placido: moribus disciplinatus z quietus esse studas: z quicquid tunc loqueris magis autenticum z vtile erit. Nos sis audax coram senioribus tuis: sed verecundus auscultator: doctrine eorum: seniorum docere. Iuuenum est humiliter adscere.

C De ocio. ca. xxxi.

n Noli esse ociosus z intendere rumoribus z fabulis: quia duplex in hoc malum contrahis: perdis enim tempus inutiliter z verecundie tue: z humilitatis patieris detrimentum ex tali consuetudine. Insuper enim bonum dabis ex h alijs exemplū. **C** De exemplo christi in omnibus habendo. capitulu. xxxij.

i In omnibus virtutibus z bonis moribus prepone semper clarissimum speculum z totius sanctitatis perfectissimum exemplar. s. vitam z mores filij dei domini nostri iesu christi. Qui adhuc nobis de celomissus est: vt aperiret nobis viam virtutis z legem discipline suo exemplo daret nobis: z erudiret nos sicut semetipsum: vt sicut ad imaginem eius naturaliter creati sumus: ita ad morum eius similitudinem per imitationem virtutis pro nostra possibilitate reformemur: qui eius imaginem in nobis sedauimus per peccatum. Quanto enim quisq; se ei in virtutis imitatione hic

conformare studuerit tanto ei in prima gloria et claritate appropinquabit et similior erit. **C** Describere tibi in corde tuo mores et actus suos. Quā humiliter se habuit inter homines. Quā benignus inter discipulos. Quā modestus in edendo et bibendo. Quā misericors super pauperes. quibus se similem fecerat per oia. Et qui de eius specialiter familia videbantur. Quomodo nullum spreuit vel horruit etiam si erat leprosus. Quomodo diuitibus non adlabatur. Quā liber fuit a curis mundi nec anxius pro corporis necessitatibus. Quā verecundus in visu. Quā patiens ad contumelias: et q̄z mitis in responsis. Non enim studuit se vindicare vbo mordaci: et amaro: sed blando et humili responso alterius malitiam sanare. Itē q̄z compositus in oibus gestibus suis. Quā sollicitus de animarum salute: quarum amore voluit incarnari: et mori dignatus est. Quomodo scip̄z prebuit exemplum omnis boni. Quomodo mulierum familiaria colloquia vitauit causa exempli: vnde etiam discipuli mirabantur: quando solus cum samaritana loquebatur eo q̄ quasi insolitum videbatur in ipso. Item q̄z patiens labori et penurie. Quā compatiens afflictioni. Quomodo condescendit ifirmari imperfectiōi. Quomodo omne scādālū cauebat. Quomodo peccatores non spreuit. Quomodo penitentes clementer suscepit. Quā placidus in omnibus dictis suis. Quā studiosus ad orationem. Quā promptus in ministrando sicut ipse dixit. Ego in medio vestrum sum: sicut qui ministrat. Item q̄z sobrius ad vigilias. Quā obediens parentibus. Quomodo omnem iactantiam et singularitatis ostentationem declinauit. Quomodo omnem gloriam et potestatem huius mundi fugit. Et multa alia ipsius acta memorie tue propinqua sunt: vt in omnibus factis et verbis tuis semper ad hūc quasi exē

plar respicias incedens: stans: sedens: et comedens: tacens: et loquēs solus et cum alijs. Et ex hoc magis diliges eum: et familiaritatis eius gratiam et fiduciam assequeris. Et in omni virtute perfectior eris. Et hec sit sapientia tua: et meditatio et studium: semper aliquid de ipso cogitare: vnde vlt̄ pro uoceris ad imitandum eum: vel afficiaris ad eum amandum. Talia meditando et ruminando: et tempus vtiliter expendis. duz occuparis in bonis studijs circa ipsum dominum iesum christum: et mores tuos emendas ad formam vite ipsius et conuersationis semper ad eum respiciens: qualiter in his se habuit vel se habere potuit secundū estimationem tuam. Quia qui in omnibus semper est optimus optimo et perfectissimo modo se gerebat.

C De vanagloria et modo cantandi. capitulum. xxxij.

In omnibus que facis caue vultum ostentationis et iactantie. Esto planus in omnibus sicut decet religiosum et pauperem. Non habeas curialem incesum vel gestus curiales: nec vocem curialiter frangas in cantando. Quia si queris deo placere: quanto cētabis simplicius tanto magis ei placebis. Si queris auditoribus placere inanis est gloria tua. Si tibi places vana leuitas ē. Si edificationē auditorum in cantando queris: quanto magis cantando vanitatem fugis tanto magis edificas omnem cordis deuotionem: et puritatem cordis deus magis attendit q̄z sonoritatem vocis: facile clamabis ad deum. Prope enim est omnibus inuocantibus eum in veritate. Intentio in diuino officio d̄z magis eē ad hoc: vt ex vbiis sacre scripture elicias spūalē intellectū et deuotionis affectū q̄z vt curialit̄ exp̄mas no

tas: et cantando vocem exaltes. Licet qui-
dam religiosi in hoc frustra arbitrantur se
obsequium prestare deo. Quia si deus de-
lectaret vocis sonoras: tunc et ipsa musica
instrumentoꝝ vel auiũ cantu deũ mulceret:
que satis dulcia sunt suo modo. Puritas
mentis: et cordis deuotio sunt illa in quib⁹
delectatur deus. Quicquid est de quo non
est deo tuere de hoc etiã seruo dei nõ debz
multũ esse cure. Sufficit tibi ad omnẽ cu-
riositatem moꝝ vocis et verborum: si nũ
appareat in te qd offendat vel scandalizet
intuentes: si nil elatum: vel lacuũ: vel disso-
lutum: vel impatientia turbidum: vel singu-
laritatis colore notabile in te videatur.

C De egrediendo foras. Ca. xxxiiij.

Am exire te domũ aliquando
te continget: tãdiũ differas: vt
per hoc aduertat: qd tardus eẽ
desideras ad egrediendũ: nisi
quando obediẽtie cogit man-
datum: vel alia vtilis: et rationalis cau-
sa hoc requirit. In domo enim consistere:
et turbe: et hominibus absconditum late-
re. semper est vtile religioso: qui sibi desi-
derat: et deo vacare. Quicquid deuotiois
in domo colligis: hec foris egrediens spar-
gis potiusq̃ augeas: et conserues. **C** An-
de sepe experti sumus. tam in nobis: q̃ in
alijs qd frequens exitus: et conuersatio. cuꝝ
seculo: et occupatio nimia exteriorũ. Deuo-
tionem mentis extinguat. Feruorem spũs
te patefacit. Forte propositũ virtutis emol-
lit. Cor dissoluit. Studiũ proficiendi debili-
tat. Delicias docet amare. Sine fructu tẽ-
pus expendere. Verba ociosa multiplica-
re. Jocos et trussis intendere. Vanitates ne-
gligere. Horas canonicas desidiose: et in
cursu dicere. Tandem subintrat aque tem-
ptationũ nauem cordis per rimas dissolu-
tionis ex deuotionis ariditate: que cum nõ
exhauriuntur per discussionem proprii sta-
tus: et puram confessionẽ: vel non fortiter

obstruuntur rime per diligentẽ custodiam
paulatim augentur donec submergant ho-
minẽ in peccatum: et confusionẽ. Hoc ta-
men nõ dico: vt difficilẽ te reddas ad obe-
diendum quando iuberis exire. Sed non
debet tibi esse cõsolatio euagare extra do-
mũ: ita vt in quantum in te est semper ma-
gis diligas domũ latere: q̃ nisi obedientia
vel vtilitas anime requirat domum exire.
Quia melior est obedientia: q̃ victimẽ.

C De non circumspectendo p loca.

Capitu. xxxv.

Quando extra domum egrede-
ris non multũ circumspectas in
plateis ne forte videas. vnde tẽ
pteris postmodũ: vel ab oratio-
ne impediaris vel fantasias p̃trahas corũ

q̃ intẽte resperisti. Dauid in culpã cecidit
adulteriũ ex in cauto aspectu mulieris: q̃
forte nunq̃ antea concupierat: nisi postq̃
eam incaute resperxit. Oculi tui sint in ca-
pite tuo. Hoc eẽ qd cogitatio tua verset cir-
ca deum. s. xp̃m: qui est caput omnium mẽ-
broꝝum ecclesie: ita etiã nõ confideres que
corã te foris sunt: nisi quantũ necessitas vie
vel vtilitas alia req̃rit: ita vt q̃stũ vales ta-
les te domũ repones qualis existi. Hoc eẽ i
deuotũ: ita mundũ corde: et vacuũ rumo-
ribus: vt ames silentiũ celle.

C Quõ te habeas cũ socio in via.

Capitu. xxxvi.

Et terram aut vadens esto pa-
cificus cum socio. Nunq̃ con-
tendas de aliquo etiã si tu me-
lius vel plus sentias q̃ ipse vel

iustus noueris: sed cito tace in tranquilli-
tate anime: quia p̃tentioibus raro aliquis
emendatur. Logita in teipso qd si tu pacifi-
cus non es: vix vel nunq̃ poteris aliũ pla-
care. Incipe prius a teipso: et tunc facilius
aliũ corriges. Quicunq̃ trahatus turba-
tum docet: magis reputat ex impatientia
docere: vt cum pungat: q̃ maturo confi-

lio: vt cum fraterne erudiat. **A**dagio autem edificabitur exemplo patientie tue: q̄s a qui buscumq; rationibus quas ei propones. **V**irtus cum vino non docetur: sicut per i patientiam: non potes alios patientiam docere: nec humilitatem per superbiam. **S**ocialis esto in viam: et non dissolutus: ne deuotionis spiritum: pro societate extinguas.

De oratione et meditatione facienda inter exercitia. ca. xxxviij.

Apta horas ad orandum meditandum tam in via: q̄s in hospitio. **N**oli ex toto negligere. **N**ec etiam cogites q̄ velis vltq; domus differre. **Q**uia si tu nimis instigatus fueris a seruo deuotionis. postea difficilius recuperabis. **N**ec tamen non dicos: q̄ possis: ita foris in ea grauitate et deuotione plene te cōseruare: sicut in domo: sed vt scias metam ad quam studium dirrigere debeas quantum potes deo adiunante.

De bono exemplo dando in conuersatione. ca. xxxviij.

Pater homines quantum in te est: caue omne quod potest eis esse non bonum exemplum: sicut decet fidelem seruum dei: qui debet domini sui honorem promouere: et inhonorationem cauere vbi potest. **N**os enim sumus familia ipsius. Si cut ergo pater familias: ex disciplina familie sue honoratur: vel ex indisciplina inhonoratur: ita scias: quicquid nos facimus inter homines. hoc aliquo modo redundat vel in laudem domini nostri: vel in contemptum. **E**t quia specialiter positi sumus inter homines: vt ipsi edificentur ex nobis: parum proficiunt verba nostra: si non etiam edificemus bono exemplo. **E**t si non sum

tam perfecti: vt possimus eis magnum virtutis exemplum ostendere: saltem caueamus omnia mala exempla: que nos ipsi solemus reprehendere in alijs: v. g. **N**e rumores secularis recitemus apud eos: vel libeter audiamus: vel delicata fercula: vel multa fieri pro nobis diligamus: vel nimis mollia: vel pretiosa instrumenta: nec ire: vel discordie scintillas emitamus: vel verba scurilia: vel iocos dissolutos moueamus: et maxime ne auari pro muneribus possimus notari: q̄ ex hoc cito vilescimus apud eos: si viderit nos ea ambire: et auare querere: ad quorum contemptum nos eos horamur predicando.

De vitandis mulieribus. ca. xxxix.

Aue etiam ne cum feminis loquens: earum vultus studiose respicias: vel manus contractes: vel nimis prope sed eas: vel leuiter eis arrideas. **N**ec diligenter cum eis susurres. **N**ec angulos ad colloquia earum requiras. **Q**uia hec omnia etiam si nil temptationis ingererent: tamen non effugies notam suspicionis ab alijs. **E**t facile posses infamie maculam contrahere: quam vix postmodum detergeres cum pudore. **S**ed habete cum omni femina a si maritus eius: vel prelati iuxta vos sedeat considerans: vel audiens omnia que facitis: vel dicitis: **E**t quicumq; superuenit et videat te loquentem cum ea: in nullo nat esse sit te erubescere. **N**ec aliquis postea tibi possit notam suspicionis impingere. **E**a si meum consilium non spernis: consulo: quatenus cum aliqua muliere contrahas singulari familiaritatem: etiam si religiosa sit: et sancta. **Q**uia excepto periculo carnalis temptationis: que ex tali familiaritate semper incurritur: dum non timetur malum quod sub specie boni latet. **E**xcepta etiam macula infamie: et suspicionis: quas alijs

ob hoc sepe concipiunt: magnam generat
inquietem cordi: talis priuata affectio: dum
semper illi cupis ostendere dilectiones quā
habet ad eam: et hoc sibi notus fieri desi-
deras. Et cum aliquando non fit. doles: et
timēs quod indigeret illa: et quod affectus ei⁹
te pescat: et quod minus oret pro eo. Contra
etiam ista turbatur: si videt quod aliquam ali-
am benigne salutes: vel si aliquo tempore
differas: quod eam non videas: vel non salu-
tes. Impropat quod alia diligas se: et quod mi-
nus oret pro ea: et irascitur que vere sunt
triste. Et bonus homo non debet ista ali-
quatenus admittere: nec cor suum in talib⁹
occupare. Oratio enim earum non potest
tantum cuiquē prodesse: quantum potest talis
occupatio in spiritualibus studiis impedi-
re: quia etiā ipsa eius oratio tali carnali affe-
ctioni permixta: deo est insipida. Quod
autem carnalis sit ista dilectio: ex maxima
parte potest hoc perpendi in hoc: quia ma-
gis te vellet apud se minus perfectum. ut
sepe posset tui copias habere. quā longe a se-
plus perfectum. Quibus autem indicijs di-
scernat spiritualis dilectio a carnali: modo
pretermitto: quia nimis ab alijs retardaret
nos. Hoc tibi sufficiat si vis habere pacem
cordis cum deo: honorem spiritualem inter
fratres: absceide a te familiaritatem femina-
rum. Dilige communiter omnes bonas: et
deuotas: et in nullo exasperes aliquam ea-
rum. Et meliores in corde tuo reuerere pro-
pter habundantiorē gratiam spiritus san-
cti in eis. Noli te occupare cum eis nisi bre-
uiter. Benigne salutes eas quando ita oc-
curreret: quod non posses bono modo dedi-
nare: etiam cum maturitate earum orationi
buste recomenda. Si enim discrete sunt ex
hoc placebis eis. Si vero importune: tunc
melius est tibi non occupari cum eis. Semi-
nam quam videris bene conuersantes: me-
te eam dilige: non carnali dilectione.

De eo: de libertate. ca. xl.

Sto domin⁹ tui ipsius: nec deo
alicui potestatem cordis tui: nisi
deo: et prelati tuo: propter de-
um. Esto ita expeditus ab om-
nibus alienis occupationibus

vel affectionibus: quod in nullo prelati tuo ali-
quando molestus sis pro licentijs aliquid
agendi: vel cundi: vel dandi: vel accipien-
di. Et ita libere arbitrio tuo te committas: quod
tibi secure dicere possit. Fac hoc. Et dimit-
te illud. Et tu sine murmuratione cordis: et
difficultate: facias: vel dimittas. Alioquin
paruam fiduciam potes habere de merito
tuo obediētie tue: quā vouisti deo: in mani-
bus sui vicarij: vel tui prelati. Si tu per im-
patientiam: vel importunitatem: cum vo-
luerit tibi seruire: vel te licentiare quo tem-
pore velles: moluerit: murmurares: tunc nō
intrares per hostium quod est christus: in
ouile sancte religionis: quia non venit fa-
cere voluntatem suam: sed patris. Ita enim
tu fur esses et latro. Fur quia rem alienam
hoc est voluntatem propriam: quam prela-
to resignaueras eo inuito usurpares. La-
tro quia tali exemplo animas simplices ne-
cares.

**Epilogus siue compendium omnium su-
pradictorum.** ca. xli.

Tergo percurram omnia que
supra dixi. Esto deuotus deo: et
co: tuum semper quantum po-
tes compara cum ipso. Esto pre-
latus humiliter obediens: nec
rancores contra eos teneas: nec spernas
eos: nec iudices: nec murmures de eis.
Esto cum fratribus pacificus. Patiens
ad verba dura et ad reprehensiones. Noli
facere iudicare aliquem. Nec sis suspitio-
sus. Esto obsequiosus maxime infirmis: et

in humilibus obsequijs. Sepissime ora. Esto in choro disciplinatus. Et deo intentus. In victu discrete modestus. Et his que corporis necessitas requirit. Esto in cella libenter. Fuge verba ociosa. Plane loquere et modeste. Iocundus et verax valde. Verba tua sint sicut iuramentum. Nulli de trabas nec detrahentem audias. Odium contra nullum teneas. Non sis elatus in verbis: vel moribus. Pecuniam odio. Alma pauperatatem. In omnibus fuge mulieres. Esto compatiens afflictis. Castus in omnibus.

De informatione nouitiorum.

Capitulum primum.

Secunda pars.

I vis in spiritu proficere: et hoc esse propter quod: ut hoc fieres: ad scolas virtutum id est ad religiones venisti: ne fias similis illis: qui longo tempore in scolis manendo multum temporis et sumptum

consumunt: et minime discunt. Istius formule compendium ante oculos habeto: et ad eius regulam ordinam vitam tuam: et mores compone: et studium impende: et tepus expende. In primis esto sub tali rectore et magistro qui te predicta doceat verbo et exemplo: vel sitalem habere non potes: tu ipse magister esto. Sis strenuus: ut ad huius formule regulam vivere compellaris: et in nullo tue proprie voluntatis libertati relinquaris. Puer enim qui dimittitur voluntati sue id est puerili lasciuie confundit matrem suam id est religionem. Ideoque tot ordines confunduntur: quia pueriles mentes sibi met dimittuntur sine freno retrahente a noxijs: et sine

virga ad salubria compellente: aut ex negligentia seniorum: aut ex nocua condescensione. Sicut imprudens medicus: qui ne contristet egrum quem curare deberet patitur eum nocua comedere: ex quibus grauius et diutius infirmatur: et cum in vno dissimulantur excessus eius et vitia cito ab alijs trahitur in exemplum ita ut etiam sibi impune talia permittantur que vident in alijs sustineri. Laucant tamen tales magistri ne teneros animos frangant leuera cohibitione.

De negligentia prelatorum seu mala libertate. ca. ij.

Tandem ad hoc ista mala libertas dilatur et profuit quod hoc a pluribus vident fieri: ut quasi pro lege et pro iure ordinis descendant. Et si quis contra

docere arguendo presumpserit: singularis superstitionis improprium sustinebit. Et quasi qui nouum ordinem: et insolitum morem inducere velit: ut delirus et vanus irredebitur: et omnibus fiet onerosus: et tanquam temerarius iudex aliorum actuum: persecutiones amarissimas sustinebit. Timet enim distracti: et a via dei exorbitantes si parcerent zelantibus pro iustitia et religionis disciplina: multos ad partem suam traherent: et ita paulatim ad ordinis obseruantiam: etiam ipsi tandem cogerentur. Et precauent ardentissime: ne ad hoc perueniant. Et sub specie singularitatis extirpande: eijciunt a se illos et opprimunt qui desiderant religionem ad statum debitum reformari. Quod videtes alij quibus hoc displicent: aliquam bone voluntatis scintillam habentes: sed tamen infirmas: terrenas: et potius student se illis conformare: quos for-

tiozem partē habere vident in multitudine
et potentiaq̃ cum illis tribulari: et insuper
infirmari. Juxta illud. Et qui recessit a ma-
lo predeparauit. H omnia experti sumus in
ordine nigro et in alijs. Nunq̃ autē contin-
gat nostram religionem ad statum similem
peruenire.

De religiosis seruoze. ca. iij.

q **A** tali seruoze ad religionem
venit: q̃ pro omnibus qui ei
mundus promittere vel dare
potuit noluit damnari in hoc se-
culo: nec pro diuitijs: honorib⁹

vel delitijs: nec amore amicorum vel pprijs
corporis dubitauit se tradere carceri p̃nie
pp̃ter deū: non debet modo vilio: esse q̃
tunc fuit: vt pro verbis hominum deserat
modo viam dei a cuius ingressu: nec alicui
aggressus: nec terroribus: nec blanditijs po-
tum auerri. Qd si timer de singularitate no-
tari: et ob h alijs fieri odiosus: scias q̃ nul-
lus sanctorum singularis glorie factus est
in celo: nisi qui inter homines positus stu-
duit esse in sanctitate vite singularis: qd ta-
men de singularitate virtutum dico: nō de
cerimonialibus obseruantijs: paruam aut
tem nullam habentibus vtilitatem virtu-
tis. Studia autem sanctitatis in his consi-
stunt. In cauendo omne peccatum: omne
scandalum: quantum in se est. In studendo
omnibus virtutibus humiliter. Et in que-
rendo familiaritatem dei per affectum de-
uotionis interne. Aduersus huiusmodi nul-
la est bona conformitas per quam h stu-
dia destruerentur. Cum vero pro iustitia
sicut et pro fide debeamus pati non solum
irisiones et despectiones: sed etiam perse-
cutiones quasi libet: et mortem: sicut sunt pas-
si ante nos: et patiēdo post nos in diebus
nostissimis potius q̃ fidem deserere: vel
iustitiam vite peccando relinquere. Ita in
nos peccantibus relinquere discamus in
parulis: verborum et despectionum tribula-
tunculis: vt si grauiora nobis imminerent

pro christo certamina sciamus per patienti-
am superare. Nam qui a leui statu deici-
tur: quomodo stabit a vento maxime tem-
pestatis. Hoc ad premuniendum cor pre-
misi: contra retrahentes a studio proficien-
di in virtutibus. Quia qui tale studium nō
in se diligit: vix potest pro alijs secum morā-
tibus equanimiter sustinere. Unde sicut illi
non dimittunt consuetudines suas malas p-
pter nos: et noxias: sic non oportet nos bo-
na et vtilia studia abicere ppter illos: quia
si volunt ad vitam eternam venire: opor-
tet eos nobiscum vias dei nō suā abulare.
De ocio vitando. Et vanitate sensi-
uum. ca. iij.

Anq̃ debes ociosus vagari
nec rumoribus vacare: et ver-
bis ociosis: nec vsui: nec scuri-
litatibus deditus esse: quia h fa-
ciunt mentem vagam: et inanē.

Et licentia istorum dissoluit cor: a ponde-
re timoris dei: et affectum interne deuotio-
nis exhaustiunt. Non euageris tuis oculis.
Hinc inde singula intendo: quia leuita-
tis est indicium. Et ea que foris auris per
oculos: vel per aures: strepitum quendam
interius suscitant: quo puritas intelligen-
tiæ: que in bonis meditationibus mentem
pascit: quasi quodam puluere obscuratur.
Quicquid non est necessarium tibi: vel vti-
le ad tuum: vel alterius profectum: pertran-
si: et noli immorari: nec eo: tuum in eo figa-
tur: vel in eo tempus expēdatur. Semper
aliquid defer tecum in memoria quod de
deo rumines cogitando. Et mentis tue in-
tuitum: semper in eis defigere stude. Sicut
docet propheta. S. Prouidebas dominus
in conspectu meo semper. et c. Nec enim cō-
tinet cor apud se ne commoueat a se per
vanam leticiam: vel irrationabilem tri-
stitiam. Adundus enim in quo fluctua-
mus: varijs tempestatum ventis agitur:
et qui non vult nauem cordis sui quas-
sationibus conteri vndarum infusione

demergi: vel inextremas plagas ventorum
flatibus impelli affigere eam fimbriis bo-
narum cogitationum assuescat ad petram
immobile: que est christus. Funem ne faci-
le rumpatur ex triplici resticulo componas.
Videlicet ex sacrarum scripturarum deuotio-
ne. Ex sedule orationis compunc-
tione. Ex bonarum actionum humili exerci-
tatione. Lectio dat materiā: et quasi semen
bone cogitationis. Oratio rigat: et ad per-
fectum roborat: et cor illuminat ad intelli-
gentiam. Et impinguat affectum ad sapores.
Bona actio maxime condita pinguedine
caritatis: et obediētie vel alterius virtutis
letificat conscientiam. Et dat fiducia spei
in deum. Et si ad horam intercipit deuotio
nis quietem tamen meretur postea maio-
rem dulcedinis infusionem: et gratiam pu-
ritatis.

De evitatione prauarum cogitationum. Et inutilium occupationum.

Capitulum. v.

Friatus et vacans caue tibi a
vanis: et a prauis cogitationi-
bus ne vel modicum in te morē-
tur: quia cito inquinant cuius-
cunque vitij colorem habeant:
ut luxurie: vaneglorie odij vel aliorum. Item
caue tibi ab inutilibus occupationibus: que
tempus perdunt cor inquietant: et vitia im-
pediunt: et deuotionem dissipant. Item a tor-
pore accidie: et pigritie: que mentem tepi-
dam et corpus delicatum reddunt: et ad bo-
na opera desidiosum.

De vitia notabilitate: et curiositate.

Capitulum. vi.

Inter homines existens caue
tibi a duobus quo ad teipsum.
Et a duobus quo ad alios.
Quo ad te caue ne aliquid fa-
cias: ut ab eis noteris. Vnde glo-
riam queras. In gestu. In finone. In vo-
ce vel actu: quia peccatum est: et vanum et cum

putas eis placere. forte displices et iudi-
cant te quasi inanis glorie cupidus sis. vel
forte non aduertunt quid agis. Et sic perdis
conatum tuum inutiliter: et vane: sicut stulti qui
puris imaginibus. quasi viuis hominibus
obsequuntur. ps. Qui hominibus pla-
cent. id est placere volunt confusi sunt. et c.

Nemne pudore superfluo obuiaris in
his que coram hominibus agere debes. lo-
quendo cantando: vel aliud agendo: sed ita
liber esse stude coram eis sicut sine eis esse.
Et si intus verecundia estuas foris repri-
me. Quia quo magis te notabilem facis
ex pudore eo plus considerat te: et ita plus
confunderis. Signum superbie videtur ni-
mis erubescere de illis defectibus quos na-
tura indidit: ut de deformitate corporis vel
vocis ruditate: et similibus. De vilitate au-
tem vestis: vel de humilibus obsequijs eru-
bescere in paupere religioso superbia est.
Titium autem vel scandalum erubescere.
vnde deus offenditur: vel aliquis scandalizatur.
Apud teipsum erubescere de peccatis tuis.
De torpore in seruitio dei. De
negligentia bonorum que posses facere: et
habere. Quod tempus defluit et profectus virtu-
tis non crescit. De ipocrisi. quod foris vis pu-
tari melior quam intus te inuenias. Quod vi-
tia tua occultas non timore nocimenti al-
terius: sed timore displicendi: et ne vilipen-
daris. Quod bona que ostendis vis videri
et placere hominibus: ut ex his suspicent mul-
to plura: et maiora in occulto te habere ex
quo talia foras prodeunt: quasi te dolente.
Quod vix familiarē habes ita vnanime quam
velles te ita agnoscere: sicut teipsum agnoscis.
Quod etiam in confessione quandoque si non
audes subterfugere: quin peccata accuses
tamen in illis in quibus te magis displicere
times: ita ordinas verba submittendo sub-
iungendo vel colorando quod minus appareret
verecunda: vel si forte plus bene profero
gloriosius: et vis inde apud confessorem san-

ctus reputari: q̄ t̄z̄ humilis sis: qui te magis quam necesse sit studeas confundere confitendo. Ad cūz̄ tentationibus vitiōꝝ maxime carnalium ita desidiose compungaris: vt solo timore periculi vel confusio- nis pudore eas repellas: et quantū audes i affectu arrideas solo consensu operis vel morose delectationis excluso. In hoc appa- ret maior peruersitas. q̄ cum facile quan- doq̄ huiusmodi tentationis quasi muscas imundas non abigis ex negligentia eas p- mittis calefcere: et conualefcere donec con- fortate iam periculosiores fiunt: et difficili⁹ vincuntur: et conscientiam sepius confun- dunt. Ad ita desidiosus es ad ea que dei sunt: et que ad virtutis et deuotionis studiū pertinent: vt pudor humanus plura ex his a te extorqueat q̄ amor diuinus. Ad ita ingratus es de beneficijs dei: vt nō solum debitas non agas gratias de perceptis: sed etiam gratiam oblatam: et paratam in va- cuum recipias: et negligas. Atq̄ cum gra- tiam sentis tui arridere occupas te vani- oribus studijs: quasi qui textit arranearum telas: que non proderūt ad vestimentū sa- lutis. Ad illa ad que teneris faciēda sicut sunt hōie canonice: et similia ita negligēter et desidiose persoluis: vt non tam meritum inde spes: q̄ supplicium expectes: quia et si verba: vt cūq̄ proferas autā cor de: t̄z̄ vagus es: et affectu frigidus. q̄ nec sen- sum orationis percipis: nec deuotiōis affe- ctum. Et de ipsis verbis plurima defluūt accelerando: et ytinam nō multa transilias omittendo: dum non attendis si dixeris vel non dixeris: nisi forte ex coniectura ali- cuius verbi: quasi ex caude apprehensiōe reputes te dixisse. Deus aut̄ et si patienter dissimulat: et attendit nostras negligentias. tamen non minus odit eas: sed integre di- numerat distincte diiudicat: seuerē puniet: nisi nos perueniamus faciem eius in hu- mili confessione in forti satisfactione: et in

seriosa emendatione. Ad ad omnia que ad corporis curam vel commodum spectant studiosissim⁹ es. Que vero ad spiritus p- sectum: vel ad fraternę caritatis exhibitio- nem: vel ad prelati obedientias: vel ad car- nis castigationem spectant desidiosus es. Ad etiam hos et similes plurimos dese- ctus in te aduertens: nec terreatis: nec com- pungaris: nec discitis: nec corrigis: quasi deus tecum aliter acturus sit: q̄ cum om- nibus alijs: vt mala tua incorrecta non pu- niat: et bona neglecta remuneret. Pro his et similibus erubescere apud te: et ab alijs in te diiudicari nō mireris: nec indigneris: s̄ verecūderis. Hec et alia plura in me me- ipso veraciter recognoscēs erubescō: et do- leo: sed non tantum sicut debeo: et nō emen- do sicut possem: et expediret. Ex me ipso at̄ intelligo. q̄ hec vel aliqua istorum etia p- ximo meo inesse possunt. Et id̄ vnusq̄q̄ iudicet: et discutiat semetipsum: consideras ex vero latere qualis sit: maxime. quid sibi desit boni: et insit mali ex vitio proprio. Ex altera parte qualis esse debeat in virtutib⁹ et moribus bonis: vt ex hoc humilietur ex cognitione defectus sui: et prouocetur ad studium proficiendi ad illa que videt se de- bere facere vel habere. Et ideo regratiet̄ deus si in aliquibus forte ex eius gratia p- fecerit. Quo ad alios caue a duobus idest vt non curiose respicias vel perquiras eo- rum personas: vultus dispositiones: habi- tū gestus: facta: vel verba: vel officia. In quantum tibi non attinet ista perscrutari: vtilitatis causa: ita pertransita cogita ac si oues essent vel alia animalia: vt in nullo circa illos occupes visum tuum vel cor: vt non iudices: vel diiudices de alijs: quales sint vel esse possint in mente in merito in moribus: vel in alijs: quia talis discussio va- na est: et sepiissime falsa: imo temeraria. Et in super cor iniquitatur: et aliquando indi- natur: et conscientia leditur: et alia bona ne

giguntur ex tali occupatione. Si aliqua videris de aliquo vel audias que non placent: pertransi: et obliuiscere cito committe: ea sibi: et deo maxime ubi ad te non spectat eius correctio ex debito magistrū: vel ex sociali familiaritate: vel denuntiandi necessitate.

De compassione peccantibus habenda. Capitulum vij.

Compatere tamen peccantibus quasi in tempestatibus maris naufragantibus: quia longe miserabilis est in lacum inferni demergi: quā in profundum maris submergi. Ora pro eis et plora cum potes. Ex hoc enim mereberis: ut a simili naufragio liber eris. Beati enim misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sic etiam omnium miserorum afflictiones: animo et oculo intueri et singulas eorum miseriae aggrauantes studiose computa: diligenter pondera: ut ex his affectus miserationis in te pinguescant. Et si quas tu miseriae pateris tibi leuiore in eorum comparatione videantur. Collige etiam in his que vides passiones labores: dolores: et paupertates iesu christi: qui cum esset diues pro nobis egenus factus est: ut illius inopia: diuites in celestibus nos effemus.

De tribus vitijs communibus.

Capitulum viij.

Tria sunt vitia communia apud homines: videlicet. Probitas reprehendendi: que in alijs videntur: et non secundum affectus eorum. Alterum est adulatio eorum: qui solent virtutem sibi blandiri. Laudando arridendo: querendo quomodo valeant cum non curēt eos quandoque valere: honores inutiles offerendo: et alijs

multis modis in quibus nec ē utilitas: nec ex affectu faciunt: sed ex usu ut placeant.

Tertium est propria gloriatio de seipso quia ea que nos facimus: dicimus: sentimus: et scimus: placent nobis. Et preferimus ea aliorum factis commendando: vel occulte cogitando. Et dedignamur: si alij non mirantur ea quasi non habeant sanum iudicium: et delectamur in laude nostra. Et si aliquando nos ipsos atterendo humiliamus non pure hoc facimus: sed volumus per hoc astute alium prouocare ad laudem nostram: quasi non debeat pati: ut nos vituperemus quod in nobis laudandum est: vel hoc sepe facimus: ut humiles reputemur: et saltem ex hoc placeamus si alia placere non habemus. Qui ab istis tribus est liber in magna puritate viuet: et quiete. vnde versus. Esse reprehensor adulator laudis amator. Noli sic pura tibi mēs erit atque queta.

De non habendo res curiosas.

Capitulum ix.

Nulla curiosa habere cures: ut imagines tabulas sudariolas: pater noster: et similia. Nec recipias: nec des alijs promunusculis: quia occupant cor: et magistris nostris non placent: et facient te notabilem inter ceteros. Et sepe sine licentia recipiuntur: vel dantur talia in caute: dum pudet eos tocens pro istis recurrere ad magistros. Species aromaticas non habeamus: nisi pro euidenti necessitate non possis carere. Qui omnibus rebus peculiaribus carere posset: felix esset: quia multe distractionis materiam abscidisset. Si autem aliqua volueris habere. ut libros ratione studij: et scriptariola: nulla superflua collige: vel curiosa. Solum contentus sis solis necessarijs in monero: et valore. **ꝑꝛe**
b ij.

habitus: et cōmunia instrumenta tua simpliciā sint et inculta. Corporis gestus: et omnia foris apparentia plana sint et pura. Nichil rationabiliter curiale: et curiosum affecta vel singularis coloris respsum.

¶ Quod religiosus non debet affectare hominibus placere.

Capitulum. x.

Tude humano iudicio nō moueri: nec delectari fauoribus: nec despectu contristari: quia iudicium humanum cecum est frequentius: et ignorat verita-

tem: et fallitur sepiissime: nec si laudaris ab homine es ideo laudabilior: nec si despiceris es ideo vilior. Stultus est qui stulto placere laborat. Quia sicut cecus non discernit inter colores: nec surdus inter sonos: ita insipiens homo nescit pensare meritorum dignitates. vnde cum aliquid agere te cōtingit extimabile: ut predicare: vel simile non anxieris: quō ad placitum hominū hoc facias: sed inuocato auxilio dei pro ut melius expedire secundum deum intelligis stude facere. Et si bene successerit dei adiutorio refer: gratias: et noli extolli: quia non propter te: sed magis propter aliorum orationes: et merita: gratiam tibi datam debes extimare. Si aut minus bene successerit noli turbari: nec pudore confundi: sed gratias deo refer qui sic te ab elatione defendit. Siue autem bene siue minus bene successerit: statim habere te interius: et exterius ac si non feceris. Laudet qui vult vel despiciat: quid ad te. Tu tace excusationes: et recusationes caue quando debes aliqua huiusmodi facere. Ad hoc sepiissime hūit ut despiciamur: et per sumptuosi videamur qui Italia audemus: vnde videt melius purius: et humilius esse simpliciter facere quod est faciendus vel obedientia iubente: vel caritate instigante. Si placet eis bene si non quid est: nunc perditum. Nam cum oportet te predicare vel simile facere quod aliquid honoris videatur habere

si bene feceris lucrum habes de laboris tui profectus: si minus bene iteque lucris meriti humilationis tue: et post hoc minus ad huiusmodi cogere ab illis quibus non placuisti. Omnes sumus alterutrum expositi: ut alter alteri placeat: vel displiceat: ut cum in mea non sit potestate ut tibi placeam: sed in tuo arbitrio vel affectu que tibi dare si valeo si multum tibi placere laboro forsitan nichil proficiam: quia aliter consilium tuum dirigitur. Et ideo nihil in hac parte melius video: quam quod soli deo studeat homo placere: et proximum non scandalizare. vel scienter offendere. et cōmittere deo si hominibus placet vel displiceat humiliter: et patienter. Iuxta illud mihi pro minimo est: ut a vobis iudicer. Quibus placeo ascribe eorum beniuolentie non tue probitati. Quibus aut displices attribue tuo merito: et cogita quod si ex tantilo eis displices sicut exterius cognoscere valent tuam vilitatem. quid fieret si radicatus perspicerent omnia vitia tua: et peccata et inhonesta quecumque. Absit si non eiceret vel lapidarent te. pro me loquor. Namque enim a fidelibus tantum despectus suus. sicut sum despiciabilis in veritate. vnde non debeo indignari cum aliquando despicio: sed mirari: et reputare de beneficio dei. quod non omnibus sum odiosus.

¶ De patiendis humiliter odio et detractio.

Cap. xi.

Tum detrabi tibi intelligis. si mouearis: quia si verum est quod dicitur: non est inconueniens hoc loqui homines quod facit ausus eo.

Si aut verum non est. non nocet tibi eorum locutio. Et si albus esses: et diceret quis te nigrum esse: quid obesset tibi illud dicere. Nichil: cum tu esses quid es: et non aliud. Et si quis extimaret te capram esse. tamen homo es. Si aut ad primos morum huiusmodi aduersitatis turbaris. et in flamma ris ex patientia reprime iram: et sustine ad modicum. sicut qui sustinet adustiones cati

terq; vel seccationem chirurgici cogitans vilitatem patientie. Et cito sanari incipias: et melius habere. Inimico hoc ipsum ex purgna intus exercitata: magne vilitatis est. Quia est purgatio peccati. Vitijs lima. Exeratio virtutis. Heritum glorie. Preparatio pacis. Ad coronabitur: nisi qui legitime certauerit. Rancore erga nullum retine in corde. Ad omnes cor mite: et pacificum habere stude: nec pro tua offensa: nec pro vilius vitio aliquem odito ne fias cum illo sub specie celi pariter viciosus. Si non conuenit tibi eius habere familiaritatem propter vite ipsius deformitatem: sic displiceat tibi malum quod habet ex se: ut non sit tibi execrabile bonum quod est ex natura in presenti: vel ex gratia forsitan in futuro. Multi enim sunt mali qui fient boni postea propter quod de omnibus viuentibus est sperandum. Ad si aliquis te odiret: et detraheret. et miteretur te confunderet: et grauare: tu et ex similibus vis contendere. non vindas eum nec placeas: sed prouocas. Sicut qui canem latrantem minando prouocat ad mordendum: qui si latratus eius non aduertendo transiret citius eum compeceret: et abiret. Nam cum hoc intreat omnia aduersarius: ut molesteret: et prouocet illum cui aduersatur: si videt te exacerbare et contristari. ita habet quod querit: et tanto fortius instat quomodo grauatur quanto plus videt valere conatus suos ad id quod intendit. Si autem viderit quod patienter sustineas: et pertransis: ac si non sentias: confunditur in seipso: et confringens tumentes fluctus eius ex indignatione quiescit. videns quod nec valet efficere quod querebat. s. ut te conturbaret. vel certe confusus compungitur: et corrigitur exemplo patientie tue emendatus. Ad si forte obstinatus: nec corrigitur nec desistit te persequi: discere aliquid pati posse pro deo: quod ille qui tibi aduersatur grauius torquet seipsum: quam te. Ad autem seipsum morderet: et laniaret in odium tui: quid te lederetur. Im-

mo de se te vindicaret. ipse. non tu morosius vulnera sentiret. Ita sentias de illo quod odit te se laniat non te. unde tu habeto pacem te cum: et aliena malitia non tibi nocebit. Ad et si verba contumelie tibi intulerit discere debes ut omnia verba habeas pro sono transiente nisi quantum valeas ex eis edificationem accipere: sed in quantum perturbare possunt. et scandalizare sint tibi sicut auium garrulus: et latratus canis. Hoc cum audis pertransi: et non cura. Noli illi simile fieri: qui tibi detrahit: quod sicut in illo odibile est vitium detractionis ita etiam esset in te. Nemo autem in odium aduersarii sui si bimet precipiet nasum: vel eruit oculos sic nemo sapiens deturpat seipsum: ut se vindicet de inimico: quod tunc non tristitiam: sed letitiam inimico prefferet. Si patienter feras iacula aduersantis: alij compatiuntur tibi: et impugnabunt pro te aduersarium tuum te tacente et diligente te. Si autem vindicare volueris te resistendo aspicient te: et respicient eos pariter mordentes: et scandalizabuntur in utroque. Doctrina christi magistri nostri et domini est cuius te esse discipulum professus es in professione regule. Diligere inimicos benedicere odientes nos. Et nostra benignitate vincere illorum maliciam. Sicut ille malos mutat in bonos patienter eos ut conuertantur expectando: et beneficijs alliciendo.

De sui ipsius correctione. Cap. xij.

Orige in te quod in alio reprehendis: et doce te quod vile cuiusque cognoscis. Furo: tuus agat in teipsum et ita inflamatus alios calefac. Sicut ignis proxima prius. et postea remotiora calefacit. Tu igitur esto proximus tibi in correctione tui. Regula ingenij tui: et zelus iusticie tue primo reformet te exemplar artis tue alijs imitande. Ostende in proprio cuius peritie sis in

b iij

opere alieno. Quidam sciunt in alijs multa corrigere: et vitam alioꝝ ordinare: in seipso aut multa correcta relinquunt: et minima diligentiam adhibent: ut statim propriū ordinem ad pfectum virtutis. Quandoq; somniant si essent in alio statu in tali vel tali officio vel dignitate quantum bene valent illam bene disponere: suū aut status in quo iam sunt nec solcite discutiūt: nec emendant: sed aliquando per alium moniti. vel ex casu forte ad se reuersi cogitant ad meliora se extendere: nec prouide disponunt qualiter hec faciant. vel in eo qđ prouidet non perseverant: consuetudinem dissolutionis et torpore eos ad solita reuocante.

De eodem. Cap. xiiij.

Sto tuimet potens: ut statim ad nutum rationis assuescas: tā cogitationes cordis: qđ mēbra et sensus corporis a noxijs retrahere: et in bonis studijs occupare: et oculos: manus: linguam: auditū et cogitatum: quasi in freno manus tue ne insolente euagentur extra discipline terminos. Quia sicut avis vel bestia ex coactione domit: rursus ex relatione sunt in domo ita sensus exteriores: et cogitationes: et affectiones interiores: nisi sub discreta cautela refrenentur ex libertatis licentia insolescūt. Ita ut postea difficilius redigantur sub rationis magisterio. qđ in principio cōuersionis Quia peruersi difficilius corriguntur. qđ nunq; conuersi. Sicut animalia difficilius domantur vel mansuescunt in senectute qđ in iuuentute. Et sensus iuuenū capacior: est scientie. qđ senum. Et inueterata arbusta inflexibilia sunt. qđ recētia et tenera. Sepissime discute teipsum: et considera statum mentis: et corporis: quid desit: quid deficiat: vel quid pfiat. Quid impediat profectum: et quomodo illi obuietur declinando: vel resistendo aut regendo: aut tollerando. Peccata declinanda sunt et fugienda. Alijs impugnantibus est resistendus.

Officium vel alia actio occasionaliter ipse dicens regenda: et ordinanda est discrete ad profectus materiam. Aduersitas est tolleranda et per usum tollerandi fit magis tollerabilis. Et ideo tam odiosa est nobis aduersitas: q; nolumus assuescere. Si aliquis domesticus tuus: vel vicinus tibi fuerit in corde onerosus illi stude magis obsequiosus esse et affabilis: et cito senties remedium illius morbi.

Quare non sit affectanda hominū dilectio. Capitulum. xiiij.

Non multum affectes diligi: q; distractio cordis est. Et aquo quis diligi: illi etiam affectas placere. Et ibi admiscet se adulatio: et sepe simulatio. ne forte displicere incipias: et minus diligi. Turbaris etiam quando suspicaris te minus diligi: ut desideraueras vel spaueras. Pauci etiam sunt in sensu: et affectionibus: moribus ita conformes: ut non sit dissensionis materia aliquando inter eos: que est dilectionis aduersatrix. Item a feminis velle diligi. etiam preter tentationis laqueum: et occupationis materiam: eturbationis occasiones priuas nota suspicionis: et observationis nō carebis. Comitte te deo: et ab illo stude diligi fideliter: et de alioꝝ certā dilectionē relinque illoꝝ arbitrio: et diuine voluntati. Dilectio hominum fallax est et instabilis. Facile cedit: facile ledit. Ad modicum utilis: et sepe nocua. Si dignus fueris diligeris: sin aut iustum est nō: diligi indignum: nec ei ullam reuerentiam exhiberi. Amen.

Explicit libellus de informatione nouicioꝝ.

Incipit liber secundus qui intitulatur de reformatione mentis. Qui diuiditur in duas partes quarum. prima diuiditur in Capitulum. xxi.

De reformatione mentis prima pars.
Capitulum primum.

A priori formula noui-
ciorum quam scripsi de
exterioris hominis co-
positione aliquam for-
mam eis proposui. scōz
quā se regerent tam in
domo q̄z extra. Nunc
de interioris hominis
id est mentis reformatione ad quā omnis
vera religio est ordinata tradere aliqua di-
spositio verbis indoctis et materia inordi-
nata. Est aut ratio: quare corporalis exerci-
tatio precedat spirituale: quia homo ab
intimis et summis cadens per peccatum in
hec exteriora et visibilia dilapsus est. Et
quia non intelligit nisi corporalia: ideo ibi
primo nititur resurgere ubi iacuit: et paula-
tim se erigere ad diuina et spiritualia ad q̄
creatus fuit. Ideo q̄z diu religiosus nondū
cupit intelligere: et sapere ea que sunt spiri-
tus dei: sed in exterioribus obseruantijs ad
huc putat totum constare qd ad veram re-
ligionem pertinet: nouicius est: si etiam plu-
ribus annis in habitu religionis steterit.
Immo iuxta apostolū: animal dicitur: qui
nondum percipit ea que sunt spiritus dei:
stulticia enim est illi et non potest illa intel-
ligere: quia spiritualiter exanimatur. Et
hos perpende duos esse nouiciatus in reli-
gione. Unus ad probationem qui termi-
natur quando promittit obediētia et stabi-
litate in ordine per verba. Alter durat
quousqz religiosus statum beneuolendi ita
in consuetudine conuertit. q̄ iam non solū
verbis: sed etiam factis promittit se stabile
in fide ordine: et proficiendi studij perman-
surum. Quādiu enī fluctuat mente et non-
dum apprehendit viam studij spiritualis: et
modo vult hoc mō illud nesciens quid po-
tius eligat: incipiens est: et nondum profi-
ciens. Stet tamen in bona voluntate con-

stanter: et attendat quare venerit: et ad qd
venerit: et opus iungat voluntati: et cito in-
cipiet videre viam qua pergat ad deū.

Ad incipientes debent esse cauti per-
ficere. Capit. ij.

Quatuor enim sunt in quibus
noui et incipientes debent cau-
ti esse si volunt proficere. Pri-
mum ut ab illa voluntate qua
ad religionem venerūt: et a p̄o
nouiciatus seruoze non tepescant. Sicut
quendam in Alpoca. beatus Johan. im-
properat dicens. Habeo aduersum te pau-
ca q̄ caritatem tuam primas reliquisti: qua
propter penitentiam age: et prima opa fac.
Caritatem primam reliquerunt: qui cum
primo fuerint seruantes: et deuoti ad om-
nia postea effecti tepidi: et desides: tradunt
se leuitatibus: et vitiis que expugnare ve-
nerant permittunt sibi dominari: seruientes
deo pro suo libito non pro eius beneplaci-
to voluntatis. vnde dominus filijs israel p̄-
cepit. Memore diei huius in qua egres-
si estis de egipto. Dies qua de egipto egre-
dimur est bona voluntas qua egredimur
de seculo huius semper meminisse debe-
mus: ut a fauore illius recedamus: et a ser-
uore nunq̄z retrocedamus. vnde quidam
volens religionem ingredi de seculo: que-
sivit a quodam sancto patre: quomodo vi-
uere deberet. At ille dixit ei. vade et vide
qualis primo die fueris: et sic semper vive.
Hoc est considera statum voluntatis tue
in prima die qua religionem intrare dispo-
suisti. Quam humilis tunc fueris. Quam
paratus obedire ad omnia: tam aspera q̄z
despecta. Quam patiens ad correctiones
penitentiam et labores. Quā verecundus
et timoratus. Quā sollicitus ut emendar ea
vitam tuam et dies quos in seculo perdidisti
recuperare. Quā parū curans rumoribus
seculi querere vel referre: nec detractioni-
bus intentus: nec aliquibus curiositatibus.

b iij

occupatus. Et quomodo fugisti et abiiecisti
omnes carnales affectus: et te totum obtulisti
deo holocaustum viuū: ut nihil deinceps
in te uiuat de vita peccati: et tota mactetur
et imolet deo obediētie ferro per sacerdo
tis ministeriū. i. flatu tui: ut xpo in te inno
uato resurgas. Scdm hanc formam semper
postmodum stude viuere: ne alit in scola re
ligionis decidere vel retrocedere magis qm
p̄ficere videaris: sic illi: qui vadūt ad studi
um fr̄ay: et tēpus vane p̄sumantes cū rede
unt domū exp̄sas solū cōputāt p̄sumptas:
q̄ quicqd fecerūt nō apparet. Sic et nos qm
tempus in religione expensum cōputamus
et p̄fectus virtutis exiguus ē: cum forte in
nouitate deuotiores et fluentiores fuim⁹ qm
postea per plures annos. Hoc ē verēcūdū
et valde nociuū habebis: cū deberemus ēē
magistri virtutum p̄pter tēpus quo fuim⁹
in religione: rursus idigem⁹ ut doceamur
que sunt elementa exordij sermonū dei. i. ne
cesse habem⁹ doceri: sic rudes nouicij quō
incipiēdū sit ūire deo. Et facti sum⁹ quasi
infantes quibus lacte opus sit non solido ci
bo. i. tales sum⁹: qui motibus blādimentis
pueriliūz p̄solationū et carnaliū foueri idi
geamus: et fortia virtutū exercitia pati non
valeamus in duris reprehensionibus: in
p̄tumulis: in necessitatibus: in p̄secutionib⁹
pro xpo. Dis enī qui lacte p̄iceps ē exp̄s
est s̄monis iusticie. Paruulus enī ē tā me
ritis qm virtute. C Scdm a quo icipiēs no
uus debet esse cautus ne moueat mal⁹ exē
plis tepidorū ad imitandū ea. Sunt quidāz
infirmi spū videntes alios apud se desides
in seruitio dei: et ociosos et verbosos et ela
tos: rebelles: ac ambiciosos et alijs modis
viciosos: dicūt apud semetipsos. Si h alijs
l̄z: quare nō etiā mihi. Et prouiores ad ma
lū exēplum sumunt ab illis quos deterio
res vident: et gaudent se socios inuenisse vi
cios ne possint soli erubescere: q̄ si parci
alijs volunt et sibi in similibus parci. Con
tra h deuotus dei seru⁹ apud se m̄dere de

bet. Ego veni pure pro deo. nō pro aliquo
alio: ideo nolo aliquem sequi ad h vt retro
cedam a deo: q̄ si hosippos discolos sciuis
sem nunq̄ eorū societatem elegissem. vñ so
los illos imitari debeo qui ad h me in for
mant p̄pter qd religionem intraui. i. vt ap
prehendam deū et satisfaciā ei de p̄ctis me
is: et promerear gloriā sempiternā. Pictor
et artifex notabile opus volens facere que
rit non vilia sed meliora exēplaria que pōt
habere. Et viator: nō querit viā ab ignorā
tibus sed a scientibus eam: et qui sepe am
bulauerit per eam. Ideo noli imitari malū
sed bonū. C Tertium a quo incipiēs: et no
uus debet esse cautus: est: vt non iudicet te
mere facta aliorū: maxime vbi nescit qua
de causa vel intentione fiant. Sicut enī nō
vidimus aliorū cogitationes: ita nec inten
tiones eorū: quare hoc vel illud faciāt: vñ
qcqd pōt aliquo modo excusari semper ad
meliores partē iterpetemus si volum⁹ cor
tranquillū vbiq̄z habere cū alijs et alios
nō turbare: et deū nō offendere. Quia se
pe iudicam⁹ malū esse: qd in se nō est ma
lū. Et peccam⁹ p̄ temeritatem vsurpādo
nobis iudicia dei de occultis cordiū. Ab a
gisti nri vicarij dei aliqui id p̄nt iudicare
per diecturas circūstātes. Alijs autē nō ex
pedit p̄nos ēē ad iudicādū: donec plene in
oibus p̄din per donū discretionis spūm et
vere spirituales effecti oīa iudicēt: et ipsi a
nemine iudicent. Sicut clare vidēs: cecum
videt: nec tamen a ceco videt: cū cecus nō
videat seipsū. Ad Ro. Tu quis es qui iu
dicas alienū seruum suo dño stat: aut cadit.
Sepe enim merent̄ temerarij iudices alio
rum: vt aut in similibus aut in grauioribus
excessibus cadere permittantur: vt discant
ex sua infirmitate cōpati aliene. Luc. Noli
te iudicare et non iudicabimini. In quo enī
iudicio iudicaueritis et iudicabimini. Est ta
men differentia iſter timorem et suspitionē
et temerarium iudicium et iustum. Timor ē
s̄m istam acceptionem: qm nū mali suspico:

de aliquo: nemo tñ qd malū quod nodū ene
nū possit euenire nisi causeat. Sicut enī ob
serant seris monasteria: et iuuenes phibēt
ab incautis familiaritibus: nō qd malum
vniuersale facere presumatur: sed timetur
mali actio si non precauetur. Suspicio est
quando sine rationabili presumptione re-
puto aliquid factum esse mali vel aliquem
malum velle facere: et non est ita. hoc vici-
um est etiā sepe peccatū. Iudiciū temerari-
um est qñ credo aliquid factū esse: mala in-
tentione: qd potest fieri etiā bona: cū actio
sit in se indifferens: et h est vicium: qd cor-
dis intentio iudicatur que soli deo est mani-
festa. Iere. iij. Ego dñs scrutans corda et
pbandi renes: Iustū iudiciū ē quando in ex-
cusabilibus cōiecturis aliquis discernit ali-
quid malū eē: vñ qñ ipse act⁹ ē in se malus
et illicitus: vt cū video aliquē occidere ho-
minē iniuste: vel tales conatus ad peccatū
qui semper sunt illiciti et incongrui. Quar-
tum a quo cauti eē debent noui in religiōe
est: vt non frangant aduersitate vel tenta-
tiones: sed cogitēt: qd adhuc venerūt vt oia
que eis in hac vita accidere possunt susti-
neant ppter deū. Sic qui intrat bellū scit
qd nō quietē et delicias: sed labores et vulne-
ra oportet cū sustinē vñ expectare. Eccl.
Fili accedens ad seruitutē dei: sta i iustitia
et timore: et prepara animā tuā ad tentatio-
nē: et deprime cor: tuū et sustine et c. actū.
Oportet nos per multas tribulationes in-
trare regnū dei. Ergo aduersitas est via ad
regnū dei. et qui recusat viā recusat ad re-
gnū puenire. Luc. Oportebat pati xp̄s:
et in gloriā suā intrare. s. magis cōueniebat.
Ibi. Non coronabis nisi qui legitime
certauerit.

C De quatuor tentationib⁹ carnis: mūdi:
dei: et diaboli. Capitulu. iij.

Tentatio autē qdruplex est qñ
quatuor vñ a quatuor plagis
flantes: qui mouēt tempestates
in mari huius seculi: et nauem

cordis quassant fluctibus: a carne: a mū-
do: a deo: et a diabolo procedūt tēnationes.
A carne tentamur quando naturalibus vi-
ciorum motibus ad peccandū sollicitamur
vt cū luxuria vel gula nos tentat. Iaco.
vnusquisqz tentatur a concupiscentia sua
abstractus et illectus. A carne etiam tēpta-
mur quando delicata caro nostra horredo
labores nos retrahit ne in studijs virtuo-
sis et spiritualibus conatibus sicut expedit
exerceamur: et sic impugnamur a carne ou-
pliciter. aut appetit mala: aut retardat a bo-
no: licet autē ira et inuidia et inanis gloria
non videantur esse in carne sed in spiritu:
tamen a carnis corruptione trahitur cor-
ruptio spiritualium affectionum. Et h dicat
qd demones huiusmodi vicia suggerāt ho-
minibus: tñ nos habemus huiusmodi ten-
tationum mām intra nos: ita vt etiam si de-
mones non adessent ipsa tamen concupi-
scentia nra pararet peccatū si ei pntiret.
In nobis est omne qd peccamus. Cogita-
tiones enim et mentis affectiones et volun-
tates et membra corporis nostri sunt in qui-
bus meremur et demeremur. Ista dedit
nobis quasi quedam instrumenta virtutū:
quibus bona opera faceremus: et mansio-
nes nobis in celo edificaremus: et ipsi crea-
tori nostro militādo p ea quasi armis mu-
ni hostē nostrū diabolu impugnaremus.
Ipse dō diabolus ptra nos inermis est et
solis astutis suggestionib⁹ suadēdo nos im-
pugnat vt peccem⁹ nō cogēdo. Benignus
enī conditor noster non dedit hosti nostro
posse nos vi ad peccatū impellere: qd tūc
nimis fortis eēt contra nos qui fragiles su-
mus: et vix possemus sine peccato subsiste-
re: sed tantū permittit mala suadere. In no-
stro autē arbitrio est si velimus ei consen-
tire. Insuper premunit nos ponens inimi-
citas implacabiles inter homines et serpē-
tem: vt quicquid suaderet nobis nō recipe-
remus quasi vtile: et sciamus qd nunq̄ de-
dit nobis fidele cōsiliū: ille tā crudelis ini-

micus cui nil sufficit de nobis citra dāna-
tionē eternā. Lū ergo suadet nobis pctūm
quodāmo exigit a nobis vt prestem⁹ ei ar-
ma nra quibus nos occidat: vel vt ipa ar-
ma que ei prestam⁹ hebetet ⁊ rotondat: vt
nobis min⁹ apta ⁊ vtilia fiant ⁊ minus acu-
ta ⁊ efficacia ad eū per ea ipugnādū: verbi
gratia. Lū inmittit nobis cogitationes. puer-
sas ⁊ suadet vt malū faciam⁹ ⁊ loqimur: nō
ne quasi aperte videt homini dicere. Iner-
mis sum ptra te. Non hēo vnde te ledere
possis: nisi tu mihi prestes arma tua: vt te
vulneres ⁊ occidā. Idest: ergo mihi cor: tu
um ad cogitationes prauas vel affectiones
malas. Et lingua ad loquendū iniqua. Et
manus ⁊ alia membra tua ad operandum
malū: ad actiones: ⁊ alia opera praua: qui-
bus letale vuln⁹ in aīa excipias ⁊ gratiā dei
perdas: ⁊ glorie celestis merito spoliēris.
Apl⁹. Acqz exhibeatis membra vestra
anara iniquitatis tē. Stultus sō ē qui ei
consentit ad h vt dāna sua sibi met. iputens
potiusqz inimico suadēti. qui more hostis:
hostiliter secū agit. C Abundus duplici-
ter tentat nos. Siue offerēdo nobis ea qui
bus ad se allicit. s. honores: delicias: volu-
ptates: curiositates: adulationes: ⁊ huiusmo-
di: siue quib⁹ terreat: vt persecutiōes: cōtu-
mellas: rapinas ⁊ similia: vtroqz mō mltos
retrahit a deo: quos aut vano amore sui:
aut magno timore retinet in pctō. C Dia-
bolus vero lz in oib⁹ tērationibus solcat ef-
se: tñ spūaliter duabus tentationib⁹ nos i-
festat: ⁊ maximē magis pbatos in iudicio dei.
Lū aut fidē veram nobis conatur auferre.
Aut spū blasphemie subuētere. Et huius-
modi cogitationib⁹ nos infestat quas natu-
raliter abhorrem⁹: vt desperatiōes: vel nra
occisiōes ⁊ similib⁹: lz quādoqz ex alijs cau-
sis h pueniat. Aut cū mala sub specie bo-
ni pñadet: quo ad improuidōs. Quos ali-
nō pōr decipere: calide subplāt vt a bono
deiciat. Et h est qđ in ps. dicit. Demonius
meridianū: vel iuxta Aplm. Angelus sa-

thane mafformat in angelū lucis. Q: cū sit
pnceps tenebrarū ⁊ actor: malorū vt astu-
te noceat: simulat se bona dicere ⁊ docere:
vt ad peccati tenebras nos pducatur. C De⁹
āt nūqz tētat in malo q: nō letat in pñiōe
nra: qui oēs hoies vult saluos fieri. S; tñ
dicif qñqz tētare aliquos cū. Aut flagellat
eos in pñi ad pfectū corū ⁊ alioz exēplū.
sicut Job ⁊ Thobiā. Aut cū probat eos ali-
quib⁹ arduis virtutū exercitijs: sicut tēta-
uit Abrahā iubēs eū imolare dilectū vnige-
nitū suū heredē diuine pmissiōis vt ostēde-
ret magna deuotio obediētie Abrahā ⁊ fi-
dei ad deū. Q: nec sic hesitant de ei⁹ pmissi-
ōne: quinīpleret de occisiōe: sicut pollicitus
erat ei. C Harū āt quāsdā o; nos maxime
resistēdo supare: vt spūalia vicia v; irā: ac-
cidia: supbia: ⁊ inuidiā. Quāsdā vero nos
melius fugiēdo euadim⁹ qz pugnando: vt
luxuriā: gulā: ⁊ auaritiā: lz etiā pugna ptra
eas sit necessaria: sed tñ nō est tutū diu co-
habitare serpenti. Et multo tutius est casti-
tas vbi lōga a mulierū frequētia semorio
est. qz in medio earū. Et facilius abstinem⁹
a delicatis cibis ⁊ potu vel ab eoz supflui-
tate: qñ nō habemus nec videmus qz qñ
eis habundamus. Et in eo qui oia reliquit
pp xpm: ⁊ volūtariā paupertatē quā elegit:
minus manifestat auaricia: qz in eo qui re-
tinet diuitias seculi. Semp enim anxius est
quō eas augeat ⁊ conseruet. Spūalia autē
vicia ⁊ si ex fuga qñqz videant quasi remis-
sua ⁊ rariū iſſtare dū deest occasio ipu-
gnādi: tāmē postea orta occasione incipiūt
durius ferre: sicut leo diu catenatus ampli-
us fremit cū fuerit emissus. Tentationem
sō s fidē ⁊ de spū blasphemie: ⁊ similes:
nec fugere possum⁹: nec repugnādo vince-
re: q: quāto plus indignamur nobis incipiā
⁊ disputam⁹ cū eiā tō magis reficet ea-
rum rabies: ⁊ accendit. Sed nō curande
sunt nec timende dū non cōsentiat eis ⁊ pa-
tienter earū infestatio quasi quoddam dia-
bolicū susurriū supponetur: q: aliter com-

peccati non possunt. Non enim solent bonis periculose esse tales tentationes: sed sunt quedam presagia future amplioris gratie et consolationis et viciorum purgationes et magni meriti operatrices. Divine vero castigationes humiliter et patienter toleranda sunt: et in suis debitis eius devote obtemperandum est: ut et fortes simus in fide: et a mandatis eius nunquam dedinemus. Possent etiam plures tentationes a studiosis inveniri: sed ad presens ista sufficiant. Sunt tamen quidam qui sibi met texunt laqueos tentationum priusquam tentato: accedat: et quodammodo procurant sibi unde tententur: et hoc est incauti valde: ut sunt illi: qui sponte pravas cogitationes tenent in corde: que postmodum in delectationem verse et roborate difficiliter expellunt. Item illi qui admittunt familiaritates mulierum: quarum affectus ita imprimunt cordi: ut vix postea euellantur. Et ita in similibus aliqui primo sibi assumunt materiam: unde postea occasio naturaliter oritur eis turbatio et tentatio periculosa. Quidam vero non habentes causam tentationis ex sola suspitione vana somniant tentationis procellas: et hoc fit aliquando inter imperfecte bonos: inter quos fit turbatio et contentio non de radice malicie: sed ex sola vana suspitione dum uterque nullius sibi odij suspectus est aduersus alterum: nec intendit eum in aliquo ledere sed suspicatur alterum erga se invidia stimulum intendere: quomodo possit eum ledere et insidiari ei: cum hoc in nullo recolat se erga eum meruisse. Ille contra nihil sibi de his conscius proque ris: quod iste sibi iniuriat sine causa: incipit etiam ipse alteri facta deprimere quasi aduersarij: et sic uterque inflammat odio pro alterum cum neuter voluerit ledere: sed tamen suspicatur est: et vane quod alter voluerit eum ledere sine causa. Et ita quicquid grauis turbatio oritur pro modica similla diabolica: ea ad magni ignis rancoris et odij plante. Qui ideo imperfecte boni dicuntur: quod in eo sunt aliquantulum boni: quod non intendunt proximo suo malum facere: et in eo deficiunt a bonitate quod nimis proni sunt malum

de aliquo suspicari sine causa sufficienti: et in eo efficiunt minime boni quod ex quacunque causa ad odium contra fratrem et proximum concitantur.

De tribus generibus religiosorum. ca. iij.

Tria sunt genera religiosorum primi boni: secundi meliores. tertij optimi. Hi significantur per tres familias. Levitas. Beniaminitas.

Beniaminitas. Coenobitas: qui pre ceteris filiis israel deputati erant ad cultum sanctuarij. Sicut religiosi pre alijs fidelibus in ecclesia speciali videntur diuino cultui participare: differentes tamen habentes donationes secundum gratiam que data est eis: et secundum quod quilibet studuerit perficere ad virtutes. Nam secundum quod quilibet habilitabit se ad gratiam studij virtutis iuxta hoc infundetur ei gratia in presentibus: et gloria ei dabitur in futuro. Si summos in virtutibus imitatus fueris: cum summis in gloria collocaberis: si medios cum medijs: si infimos etiam cum infimis: in futuro poneris. Deus alta desideramus premia: sed pauci perseveranter studet ad alta virtutum exercitia. Breve. Ad magna premia perueniri non potest nisi per magnos labores. Non dicit per graues sed per magnos. id est ad magnas virtutes promouentes. vel magne utilitatis: et si non semper magne austeritatis. Sustata autem utilitas et suauitas virtutum lenit pondus laboris.

Primum genus. ca. v.

Primi religiosi designati sunt per gersonitas qui in professione castrorum portabant cortinas et tectum tabernaculi et ve-

la et quacunque tactu mollia. Et in erectione castrorum ad occidendum post tabernaculum castra metabantur. Tabernaculum est vita iesu christi et morum eius peruersio quam nemo in hac vita plene valet imitando portare. Cum ipse non ad mensuram acceperit spiritum sanctitatis et sapientie: sed omnem plenitudinem de qua

antramitas

nos omnes accepimus: sed particulariter. sicut mensuram donationis christi. Alius quidem sic. Alius vero sic. **B**ut unusquisque imitatur eum in hoc donec omnes in prima occurrant: in virtutibus perfecti: in mensura etatis plenitudinis christi: ubi quilibet locabitur in celesti mansione. sicut suum meritum et studium quo hic vitam christi fuerit imitatus.

Certe primum religiosorum generum. Ca. vi.

Rimi igitur religiosi sunt qui refugium ardua: et austera studia sanctitatis: et leuia sibi assumunt exercitia: et magis laxam vitam seruunt. **Q**uo autem ad cor-

poris comoda quod licet salua salute eis sufficit: quod tantum caueant a peccatis mortalibus. Et tales magis prodiores sunt ad lapsu peccati: quod sicut dicit Gregorius. Illi soli illicita non cadunt qui se etiam a licitis restringunt. **A**tria est via que ducit ad vitam et alta: et qui in caute et nimis intrepide per eam incedit cito pedem in precipitium ponit. Solent tamen ne irreligiosi videant aliquam vim magnam facere: et diligentiam habere in exterioribus observantibus et traditionibus humanis et honestatibus foris insecus in inclinationibus: et pulsationibus in amplis circulis et manicis: et huiusmodi que spiritui religiositatis ostendunt exterius vel representant. unde gersonite qui interpretantur aduenire extrema tabernaculi portabant. videlicet tectum cortinas: et funiculos: quod noui in religione per magno habent predictas obseruationes seruare studiose. quod diu meliora virtutum studia non cognoscunt. **N**ec autem sicut domini sententiam loquentis ad phariseos de minimis talibus ceremonialibus obseruantibus oportuit facere: et illa non omittere. scilicet meliora. **I**n erectione vero tabernaculi isti gersonite ad occidentalem plagam post tabernaculum castrametabantur: quod qui hic extrema exercitia virtutum suare presentia sunt in futuro cum postremis: et quasi in occasu solis in huius glorie splendore collocabuntur.

Certe secundum religiosorum generum. ca. vii.

Secundi religiosi designant per ma-

ritimam: qui interpretantur amari qui portabant tabernaculi tabulas: et vectes et illa que maxime erant media inter cortinas et scutarium. **H**is sunt qui duram vitam in corporali exercitatioe suam affligentes corpora sua. ieiunijs vigilijs: et alijs laboribus corporalibus: et putant hoc esse supremum in observantia religionis: et iterioris dulcedis ignari de veris virtutum studijs parum curant. **H**ic quod in se sicci sunt: et in alios iudicando seueri solent esse bene amari seu amari ceteros dici possunt. Et quod medium hoc inter extremum: et optimum in studio virtutum statum habuerunt in erectioe scutarii non post ipsum: sed ex latere ad adlonem locum sortuntur. ubi minor calor solis: et lux quod in australi parte sentitur. Et quantum defuit eis de perfecto virtutum studio tamen illic deerit eis de fulgore glorie: et diuine fruitionis ardore.

Certe tertium religiosorum generum. Ca. viii.

Tertii religiosi: et optimi quod designari possunt per coarctatas: quod portabant ipsum scutarium. larcham: et altare: et mensas propositiois cum vasibus suis inuoluta tamen et coopata: sunt hi qui studet iterioris hanc igitur. in mente in qua christus inhabitat per fidem proponere: et ad veras virtutes se exercere: et vicia carnis et spiritus extirpare. **I**ra. Inui. Superbia. Accidia. Auidia. Gula. et Luxuria. viriliter extirpare vel expurgare. Et his virtutes cordi inferre. **M**odestitate. Caritate. Abasue. Deuotione. Largitate. Sobrietate. et Castitate. **I**ste. n. virtutes sunt unum scutarium: et quod eas habet scutarius est. unde coarctate interpretantur patientes vel proponentes: quod per patientiam quod teste. **I**sa. opus perfectum habens se proponit: et ordinat ad deum: et proximum in virtutibus sic dicit. **P**rioribus duabus familijs iussit dominus dari plaustrum ad subuectenda onera. **F**ilijs autem cohar: non dedit plaustrum quod fuerunt in scutariis: sed onera proprijs portant humeris: quod tam in humanis ordinatibus quod in castigatibus corporis promittat aliquam remissionem vel et remissionem. **I**nimmo iubemur ut in talibus sit rationabile obsequium nostrum. pro loco et tempore ne corpus deficiat sub onere laboris. **S**ed in virtutum studijs nulla remissio debetur

Huius f. c.

quia nunquā indulgetur nobis ut simus vi
nostri ellati imites: inuidi: accidiosi: auari et
gulosi. Et hec onera proprijs debemus por
tare humeris. i. non confidere de alicuius
virtutibus nisi et nos studeamus. posse ut
hec in nobismetipsis habeamus. Sicut qui
desiderant esse cum pacificis: non ut exem
plo eorum laborent fieri patientes: sed ut
ab eis ad impatientiam non prouocentur.
Quid prodest sancto: uni contuberniū ha
bere: si nolet eos in studio sanctitatis imita
ri. Onera coadiutorum: secundum materiā
dura erant: sed preciosa et sancta: et interio
ra sita in tabernaculo: quia studia spiritua
lium virtutum laboriosa sunt imperfectis
adhuc: sed nobilia dignitate honestatis et
sancta: quia sanctificant et interiora: quia in spi
ritu mentis: et interiori homine. velata ta
men portabant: quia dum hic sumus per
fidem ambulamus et non per spem. Rūduz
videmus virtutum decorem sicut est pure
et in exterior operum exercitijs necesse est
eas non inuoluerē tam pro nostro exercitio
quā pro exemplo aliorum: qui mentem no
stram non vident nisi per vestigia nostrorū
operum et morum. De hac tamen familia
descenderūt sacerdotes per aaron: qui gre
ce interpretatur vigilans: qui sanctuarium
reuelatum videre: et contractare ex officio
debent: et leuite portando disponere sin
gula prout eis congruebat. Ipsi vero sacer
dotes non portabant: et in erectione eius
ante tabernaculum ad orientē excubabant.
Sicut per coadiutores virtuosi: ita per sacer
dotes contemplatiui figurantur. Et soli vir
tuosi ad contemplationis gratiam proficiūt
qui pro remuneratione studij spiritual' vn
ctionem spiritus sancti intus percipiunt: et il
luminati secreta celestia vident que alijs ve
lata sunt. Tales iam non laborant in studio
virtutis: quod per laborem portandi signi
ficatur: quia per suauitatem interne sapien
tie versus est eis labor in delectationem ex
amore coadiutoris. Ipsi vero disponūt one

ra singulorum deportantiū: qui intus intel
ligendo cognoscunt rationes quarūlibet o
seruantiarum in vita religiosa: quia r udeb
et imperfecti nundum valent capere: inuol
unt ea corporalibus actionibus et exte
rioribus exercitijs: et tradunt cuiusque obseruan
da: que statui eius viderint cōuenire. Ai
de igitur de qua familia velis esse vel cui
spiritus sis: et secundum hū suscipe onus tibi
deputatum. i. serua regulas et vias quibus
ad perfectionem illius status valeas per
uenire. Impossibile nāq; est quāquam
artem plene adiscere: qui regulas eius non
vult attendere: vel tenere: nec specialis fie
ri poterit: qui non vult spiritu ambulare.

De triplici religioso: um statu. ca. ix.

Latius Bernardus in epistola
ad fratres de monte dei descri
bit tres status religiosorum. s. in
cipientium: proficientium: et per
fectorum. Primum vocat animale: qua
si rudem: qui nūdum percipit ea que sunt
spiritus dei. Et circa compositiones corpo
ris maxime adhuc occupati necessariū ha
bent ut illud doment et castigent ne rebel
let spiritui: sicut prius in peccato quādo ca
ro dominabatur spiritui. Secundus vocat
rationalem: ubi ratio dignior pars est ho
minis et per quas discernitur a ceteris ani
malibus irrationalibus: quasi nobilius crea
turis mūdi: et dñs omnium: qui subiugata
carne: et in fuiture spūs redacta seipsus stu
det agnoscere: purgare et reformare in pri
stinā dignitatē et pulchritudinē: quā per pec
cati fedritatē amiserat. Tertius vocat spūalem
ubi spūs ad imaginē dei p dñt. s. in grā adiu
tus supra se ascendit: discit et itēdit in eū cui
ē imago: ut ei ipsūmet et pformet p cogni
tionē intellectus: p affectū amoris et fruitionis
iocūditatē: per primū peruenit ad secundus
et per illud ad tertius. exo. Latius erat tem
plum in superioribus: et sic de inferioribus
ad superiora per mediū ascendebat.

De his quibus reformare debet. ca. x.

Rationalis autē spūs est imago
summe trinitatis: et sicut deus ē
trīn⁹ et vn⁹: ita aīa cū sit vna ha
bet tres potētiās: quibus capax ē
dei. scilicet: memoriā et volūtātē. Per rō
nē potēs ē capere sapientiā dei. Per volū
tātē autē potēs est capere volūtātē dei. Per
memoriā potēs ē capere virtutē eternitatē
dei: vt in eternū nunq̄ ab eo possit separa
ri. Ne igit̄ ociosa sit tanta similitudo in aīa
ad deū per quā capax ei⁹ est: toto nixu stu
deat cū apprehēdere: vt eū tenēdo beati
ficet: q̄ citra deū nūq̄ pōt aīe sufficere: et
eo habito nō ē qd̄ vltra requirat: cū hēat
oē quo ad eternā felicitatē idiget: et quo ni
hil meli⁹ ēē pōt: et in quo nullus defectus
esse potest: nec est aliquid boni. Cum igit̄
tur summa aīe dignitas sit q̄ ē capax sum
mi boni: et summa vtilitas sit illud in se ha
bere cū quo oē bonū hēat: nec dignius ali
quid querat nec vtili⁹ inueniat: per hōib⁹
virib⁹ suis et oī diligētia et toto desiderio
debet eū querere: et oīa facere que pmouēt
eā ad inuētiōē ei⁹: et oīa vitare et fugere:
que eā alōgant a deo: si ēt bona putentur.
Quia sicut stult⁹ ēēt qui hēret ostulū ferti
lē balsamū: si neglecto eo plātare ibi mētā
vel feniculū: que h⁹ bona sint: tñ in pparatio
ne balsami vilia sunt. In infinitū stultior ē il
le qui cū possit summū bonū apprehēdē ne
glecto eo occupat se circa caduca et vilia vl
sordida: et amara. Hic autē intelligo de secu
larib⁹ qui mūdū pponūt celestibus: et trāsi
toria bonis eternis. Sili⁹ ille stult⁹ ē qui cū
hēat cōpēdiosā viā dietarū duarū vl⁹ triū
ad locū quo tēdit: dimissa ea querit viā di
spēdiosā: difficiliorē et piculiosiorē itinere
triū annorū et amplius. Sic religiosi quidā
min⁹ sapiētes vident̄ itēdere qui cum pos
sint in paucis annis ad magnā noticiā et fa
miliaritatē et amicitia p cōpēdiosū studiū
virtutū et deuotiōis et puritatē ptingere et
relicto eo occupāt se i alijs min⁹ fructuosis
et valde dispēdiosis. scilicet ad dei cognitionē et

noticiā veritatis et statū pfectionis: cū deus
ipse pmitat. Spūs vītāq̄ docebit vos oēs
vītātē. Si enī sciret aliquis plura artificia
quorū vnū ēēt p̄ alijs: tā notabile et q̄stuo
sum: vt p illud in breui possit ditari et subli
mari vsq̄ ad nomē magistrorū qui sunt in
terra: imprudēs ēēt nimis si neglecto eo ali
ud exerceret vilius et ignobilius et tāti la
boris p qd̄ vir posset tenuē victū acquirere.
Ita est de hoīe maxie de religioso maxima
imprudētia si relicto studio directo virtutis
in quo ē maximum meritū et maxia pfectio
scitāq̄ et sapiētie maxia delectatio et securi
tas: occupat se circa alia min⁹ vilia et cu
riosa et trahitur circa plurima. qm̄ vnū so
lū bonū ē appetēdum et requēdū qd̄ valet
ad oīa. Ip̄a enī corpis excitatio ad modicū
vtilis ē. Pietas at̄ ad oīa valet hōis p̄mis
sionē vite q̄ nūc ē et future. Pietas h⁹ cult⁹
dei ē quā studem⁹ agnoscere et hēre et ei pla
cere et herere. Corporal⁹ exercitatio vtil⁹ ē:
s; ad modicū: q̄ nō pp se s; pp pietatē appe
tēda ē q̄ p eā obtinet̄: si ordiat̄ exercitaf: si
cut artifex p istrumētū artē sue opaf: ita vir
tus p corporalia exercitia adducit et in hōis
vītā: et quāto q̄s aptiora istrumēta h⁹ si bñ
eis vtil⁹: tāto citi⁹ et melius pficit opus qd̄
desiderat psumare. Quia at̄ q̄ ad religionis
obsuātiā exteri⁹ videm⁹ ad interioris hōis
iformationē pspūssanti ordinationē ordi
nata sunt: q̄ qui nōdū itelligit ip̄a istrumēta
pro arte reputat. Interior: reformatio i spū
mētis p̄sistit: q̄ interior hō et imago dei est
mēs rōnal⁹. Exterior: hō ē corpus qd̄ ex de
fectu corruptiōis que ex pctō puenit morit̄
et icinerat. Interior: at̄ hō in bonis de die
in diē renouat̄: et pficit in similitudinē eius
ad cui⁹ imaginē creatus ē.

De reformatiōe aīe. ca. xi.

Ratio reformatiōis hec ē. Aīa
h⁹ tres potētiās sic dictū ē: ra
tionē voluntatē: memoriā. Rō
data erat ei vt deū agnosceret.
Volūtas vt eū amaret. Memoria vt i eo

q̄sceret. S; p̄ p̄ctūz rō ceca facta ē. Volun-
tas curua ⁊ feda. **A**d memoria istabil ⁊ va-
ga. Rō sepius recipit falsūz p̄o. Volū-
tas deterī p̄ bono eligit. **A**d memoria in illis
se occupat quib⁹ semper inquietat: q̄ verū
⁊ summū bonū deseruit: in quo oīa. bona
poterat hēre. **L**ōuersa dō ad deū: incipit
q̄rere qd̄ p̄didit: ⁊ vidēs se deformatam a
deo a quo facta fuerat laborat vt in p̄stinū
statū reparēt: ⁊ ad decorē qnē amiserat re-
formet: q̄ nō dat ei accessus ad deū. p̄pter
dissimilitudinē in se factā. Sed q̄ nō pōt re-
pente ad summū. p̄uenire: studet paulatim
accedere de infimo ad mediū: de medio
ad sumū. **C** De reformatiōe rōnis. ca. xij.

Initium reformatiōis rōnis ē ca-
tholica fidē firmiū credere.
Nā q̄ rō n̄ra ceca facta ē ⁊ in-
tellectus obscurat⁹ p̄ p̄ctūz: sic
q̄ nō possum⁹ v̄itatē per nos inuenire: de-
us condescēdit nobis ne in errore essem⁹
deditq; nobis notitiā v̄itatis in scripturis
quib⁹ voluit nos credere. **A**bi oīa que ad
salutem sunt nobis necessaria sufficiēter ⁊
facile inuenim⁹: vt in eis sensūz n̄r̄ non
sequamur: sed reglīs fidei sensūz n̄r̄ hu-
militer subiiciam⁹ si velimus nō deuiare.
Que p̄ magistrōz siue doctōz fidei confi-
liūz data sunt a pastore dō. s. deo. **I**his am-
pli⁹ fili mi ne requiras. **C** P̄fect⁹ rōnis
ē ex illuminatiōe diuina rōnes fidei aliqua-
ten⁹ intelligere: q̄ cū fides sup̄ rōnem sit: ita
q̄ eā p̄ se nō valet cōp̄rehēdere: illumina-
ta tñ diuinitus videt n̄hil rōnabilius eē q̄z
fides: xp̄iana cuius natura attestatur ⁊ oīs
mūdāna sapientia famulat. **P**erfectio ra-
tionis in hac vita est per mentis excessum
sup̄: a se rapi ⁊ nō per enigmata corporea:
rū similitudinū nec per rōnū argumēta: s; p̄-
purissima mentis intelligentia deū in con-
templatione videre.

C De reformatione voluntatis. ca. xij.

Initium reformatiōis volūtatis ē
ex bone volūtatis ascēsu vicijs
resisteret opib⁹ v̄ritutū fidelit̄

instare propter deum. **Q**ue enim curua di-
storta ⁊ auersa fuit a dō: necesse h̄z vt puer
sa cogat se p̄cordare cū dō: ⁊ mor⁹ rebelles
p̄ studiū boni op̄is ad rectitudinē reflecte-
re bone volūtatis p̄fect⁹ ei⁹ ē oēs affectio-
nes h̄re ordīatas ⁊ v̄ritutes formatas sine
rebelliōe v̄l coactiōe: vt iā non libeat nisi
qd̄ ē h̄z volūtate dī. **P**erfectio eius ē vna
cū dō spūs eē p̄ amorē: vt iā nō possit vel-
le nisi deū: ⁊ ei⁹ suauitatē dulcedie iebuari.

C De reformatiōe memorię. ca. xij.

Initium reformatiōis memorię ē
mētē ab euagatiōe sua ad me-
moriā dī cū labore reducē orā-
do: legēdo: recolendo v̄l saltēz
sup̄ficialr̄ cogitādo. **P**rofect⁹ eius ē boīs
meditatiōib⁹ ⁊ orōnib⁹ sine ip̄ortuna eua-
gatiōe posse itērit̄ eē ⁊ i altitudie cordis sui
secū deābulare. **P**erfectio memorię ē ita
i deū eē absorū p̄ mētis excessūz vt ⁊ sui-
ipsius ⁊ oīz que sunt obliuiscat hō ⁊ in so-
lo dō absq; oī strepitu volubiliū cogitatio-
nū ⁊ imaginatiōnū suauiter quiescat.

C Quō nāles vires ⁊ mor⁹ affectionum
deformate sunt. ca. xv.

Initium sunt fr̄es hūane p̄fectiōis ⁊
p̄fectus ⁊ initia ad q̄ oē studiū
spūale dō ordīari. **S**iquis ista via
nō ābulat ē sic q̄ nescit quo vadat vag⁹ ⁊ er-
rabūdus ad incertū finē tēdēs. **I**nitium cuius
libet istaz triū potētiāz ē oīb⁹ cōe q̄ sunt i
statu salutis nec sine eis ē salus. **P**erfectio
haz triū ē solūmō p̄fectōz qñ sunt i summa
p̄fectiōe. i. i raptu p̄tēplatiōis. **A**bsedi⁹ stat⁹
eaz ē p̄fectio p̄ficiētū: ⁊ singlī respicit sta-
tū platoz redigiosoz: q̄ iter statū bonoz se-
culariū ⁊ statū p̄fectoz scōz qñ mediū ad-
huc tenēt. **N**ā q̄ i eodē statu semp̄ pmanē
valeāt: q̄ ei scissimis h̄ vix ē possibile: sed
q̄ media via illoz triū statū sic distiguit
ab incohatiōe ⁊ p̄fectiōe eoz de quoz
p̄fectibus aliquāto lat⁹ est considerandū.
Et primo de reformatione voluntatis: q̄
virtus ⁊ v̄ritutū ⁊ meritū dependent ab ea
⁊ affectiones que tam ad vicia q̄z ad vir-

De informatione mentis.

ites inclinant: postea de memoria rōne vlt intellectus: voluntas est in anima: quasi imperans rō: quasi docēs: memoria: quasi ministrans vtriqz. s. voluntati qđ iubeat rōne vnde doceat.

De origine vitiorum. ca. xvi.

nunc hō breuiter intellige: quo modo naturales vires anime et motus affectionum in vitia deformati sunt: et ad quid dante sunt homini: postea aliqua remedia singulorum vitiorum subiungenda sunt et virtutum ordo. **V**oluntas igitur nulli debuit esse subiecta nisi deo: nec tamen hō coacte: sed sponte: vt posset ei ad meritum reputari: et ita poterat peccare et nō peccare. **N**ō autē adhuc peccaret cū posset: sed adhuc vt si nō peccaret cū posset: ex hō laudabilis fieret: et digna premio apud deū: vel si spōte peccaret eēt digna confusione et supplicijs: cū sciret qđ nō deberet peccare: et posset vitare. Item cū facta esset anima vt ea pax esset summe beatitudinis in qua haberet summā gloriā et summā delectationem in deo qui est vera et summa beatitudo: datus fuit ei duplex appetitus naturalis ad hō vt ista desideraret et studeret obtinere: et cū obtinuisset tanto iocundius possideret quāto ardentius cōcupiuisset. Datus ei fuit talis appetitus glorie: vt nulla sufficeret ei preter summā gloriā. Et appetitus talis delectationis vt nō satietur eam nisi summa essentia: et vtraqz ē in solo deo: et ita nihil sufficit anime preter deus: Et iste appetitus anime vocatur concupiscibilitas. Item ex hō orta est altera vis anime qua cōcupisceret tantum bonum suū docente vi rationali p qđ beatificāda erat. Et naturaliter horeret de testare et repelleret oē qđ ad hanc obtinendam contrariatur ei. Item quicquid ad eam obtinendam et conseruandā iuuat: fortiter apprehenderet et teneret. Ex vis hec vocatur irascibilitas iuxta ire similitudinē: que fortiter indignat contrarijs: et fortiter te-

net quod cupit: per vim rōnalem cognouit bonum: et melius bonum amplius et maxime optimū per vim irascibile tenuit et inhefit bono: et que ei adhuc proderet poterant firmiter apprehendit: et que ei obesse poterant dedignanter repulit et fugit. Sed cū homo suadenti diabolo: sponte ad peccatū consensit contra dei prohibitionem: tūc oēs vires anime et potentie: que dante ei fuerant ad summū bonū agnoscendū: appetendum: et fruendum deordinate sunt: et quasi subuerse: nō autē subtrahēte sed fedate sunt: et peruerso modo se habent sicut organū musicū: qđ quando integrū et bene ordinatū est: dulce reddit melodiā. quādo vero contractum fuerit et deordinatum horē dum stridozem pro cantu emittit. Quia enim homo amore visibiliū ab inuisibili amore cecidit: sola iam visibilia ex peccati pena cognoscit: eaqz diligit: solis eis inheret: et inuisibilia quasi non sint postponit imo et nescit: ita qđ pauci induci possunt ad credendum si scit aliquid extra ea que videmus et corpore sentimus. Et ita ratio ceca est in anima qđ nō cognoscit seipsam: cum ipsa sit ex his: que oculis carnis videri non possunt. Sic non solum ceca facta est sed etiā stulta: qđ cecus multa credit: que non videt. Et hō in infidelibus. In factum est vt modo appetat terrena vilia et feda: et illis per amorem inheret: et pro magno imputet: qui ea poterit adipisci.

De honoris appetitu. ca. xvij.

appetitus honoris datus fuerat ei: vt altissimum honorē desideraret. s. deo placere: amicū dei esse: et filium: et heredem: et deo famulari: et ei congregare: non ex equalitate potentie sed ex imitatione bonitatis: et vnus cum deo spiritus fieri: et equalis angelis: et nulli subesse nisi soli summo deo omnīū. Item vt se tante dignitatis agnosceret eo qđ in se imaginem dei haberet: vt nulli indigniori se dignaretur subijcere soli

summo omnium deo subiectus et obediens et ex amore detrahens: et reliqua omnia sub deo pro cuiuscunque dignitate estimans: et utens creature ministerio pro sua utilitate: et domini voluntate. Nec erat bona superbia omne indecens despiciens: et sola bona appetere et diligere. E contrario modo appetit placere gloriæ ab omnibus hominibus querere quod fallax est et vana. Et aliquid magis se extimans homo seipsum seducit cum miser et vacuus boni sit. Et alios in comparatione sui spernit: et subijcere sibi cupit. qui forte meliores sunt. Et gloriatur in diuitiis: que sunt lutus et terra. Et iactat se de malis: et vanis sicut fatui qui gloriantur quando inuoluti sunt in luto. Et sic homines mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum. Quia omnis caro fenus: et omnis gloria eius quasi flos feni. Exaruit fenum: et flos eius decidit. Itaque sancta superbia deus generauit: et mutata est in vitiosam superbiam.

De triplici superbia. Ca. xviij.

Stat triplex superbia. Prima nimis sibi inest placere: et se maiorem reputare quam sit in veritate. hoc est initium omnis peccati. Secunda est appetere: et studere alijs placere: et maior velle credi ab eis quam sit iustus: hec est inanis gloria. Tertia est ambire: alios preire: et sub se eos velle esse. dicitur decepta est superbia: et vlti alios secum decipi. Lupit se maiorem putari quam sit. Sic magister decipit puerum ut putet in equo sedere: et sedet super fasciculum pallee. In hoc autem contrariatur deo: quia cum anima subiecta sit ei ipsa vult sui iuris esse: et spoliare deum de debito honore suo: et vniuersali domino suo quantum est in se. Et ingratus est ei de beneficiis que accepit de quibus gloriam propria querit: non dei a quo habetur omne bonum. De ramis autem superbie que de ipsa pululant pretereo: quia alibi reperiuntur cum

suis descriptionibus vel diffinitionibus. Et quis autem querat maxime in summis viciis: que superbia periculosior sit responderi potest quod periculosior sepe est illa que extollitur de bonis gratie quam que de bonis nature vel fortune. Bona gratie sunt virtutes et scientia et opera de genere bonorum. ut predicare ieiunare et similia. Bona nature sunt que natura contulit: ut nobilitas pulchritudo: fortitudo: ingenium: et similia. Bona fortune sunt diuitie dignitates honores: et similia: que plus quandoque dant illis: quam natura et virtutibus inferiores sunt alijs: non tamen sine aliqua dei prouidentia: sed sepe ce dat eis ad malum ex merito. scilicet superbia etiam ita excecatur mentes. ut cum plus habeat sepe minus cognoscat. Hoc vitium precipue ipe dicit nos ne maiora bona a deo accipiamus. Cum ipse sit largissimus: si desideret multum nobis communicare de bonis suis: quia valde diligit nos. Reatus autem indignos reddit nos superne gratie dei: quia si plus daret vel extolleremur: aut ingrati efficiemur aut non digne gratiam operaremur: et sic grauioris peccati rei efficiemur. vnde sepe magis est clementie parentis domini negare ampliora gratie dona quam irascentis. Deus superbis resistit: quasi sue potentie rebellibus. Multis autem dat gratiam a quibus per tumorem elationis non defluit quod eis infundit. Perdit etiam nobis meritum bonorum operum que pro humano fauore fecerimus. Et sepe superbia assumit sibi patium humilitatis emule sue ut sub nomine eius gloriam falltem fugiendo eam assequatur: que sicut verbum insequitur fugientem et fugit insequentem.

Quando bona natura vel mala debemus occultare vel ostendere.

Capitulum xix.

Ora quod bona debemus quandoque hominibus ostendere quandoque occultare. Similiter materia nostra aliquando aperire: aliquando

celare. Bona nostra ad que tenemur ex pcepto dei vel ecclesie. vel ad que ex manifesto voto astringimur debemus omnib⁹ ostendere: vt fide caritate iusticia veritate castitatem obedientia: et p^ontu mundano r^u. Que si hoies in nobis no viderent cu sciant nos ad ea teneri scandalizarentur: et nos reputarent p^ouaricatores voti nostri. **De huiusmodi dicif. Luc.** Sic luceat lux vestra cora hoibus: vt videant bona opa vestra. Aliquando vero bona nostra occultare debemus que sp^oaliter accepimus: vt gratiam interne deuotionis: vel que possit nobis singularem laudem parere: vt singularis abstinentia et vigilie: et orationes: et elemosine ad que no tenemur de quibus d^os docet in sermone habito in monte. Si militer mala nostra q^uq³ abscondere debeamus: ne quis scandalizet de nobis vel sumat exemplum imitandi nos in similib⁹. vñ dupliciter peccat: q^u et deum offendunt: et p^oximo sodiunt foueam in qua incidat p^o malum exemplum. Si autem sine culpa nostra vel specie mala: aliquis ex sua malitia suspicatur mala de nobis: et no vult recipere excusationem: tunc habemus patientias. Si cur xps tacuit in passione de multis ex iudicia accusatus: dixit. n. si vobis dixerero non credetis mihi. et c. Aliquando mala nra aperire debemus. s. in confessione priuata de priuatis: et in manifesto de manifestis: vt in visitationibus: et redargutionibus. Imperfectiones quoq³ nostras non debemus erubescere confiteri et defectu virtutum ne quis existimet nos supra id qd sum⁹.

De eodem.

I aut in bono opere vana gloria pulsat nos no acquiescam⁹ ei. nec tamen bonu opus dimittam⁹ maxime si sit vtile et necessarium. Sepe etiam putamus nos pro aliquo laudari facto: vel dicto qd forte alij non aduertunt: q^u sicut nos et non omnia pensamus que circa nos faciunt: ita nec ipi omnia attendunt q nos

facimus. Aliquando vero despiciunt nos potius q^u laudant: maxime si vel modicas deprehendunt nos appetere laudem p his que facimus. Etiam si forte adulentur nobis infacie: sicut est consuetudo leuibus hominibus ad placitu cuiuscunq³ loqui. vnde p^ora tales sagittas vane glorie no tam idigemus fortiter pugnare: q^u prudenter eas consilij manu abigere: sicut muscas leni flabello remouemus a nobis.

Quare datus sit appetitus. Ca. xx.

Appetitus etia comodi vel delectationis datus fuerat homini vt desideraret sumam delectationem que est in deo: et sumam beatitudinem: et quietem et i passibilitatem: et vt delectaret i habitis vt feliciores esset. Quia onerosa sunt delitie sine delectatione: et quanto delectatio auidior: tanto delicie iocundiores. Nunc totus appetitus ille sp^oualiu deliciarum ex peccato mutatus e in carnales delicias: vt appetat ea in quibus sensualitas delectat. Que sunt concupiscentia oculorum. Concupiscentia carnis diffundit se in luxuriam et moliciem vestium: et quietem carnis: et somnolentiam et ad oia que spectant ad sensum tactus. Item ad gloriam que est delectatio gustus. Item ad aliorum sensuum delectationes: vt audire carnaliter delectantia: et odorare. Concupiscentia vero oculorum querit videre pulchra: et habere speciosa. Et ita generat auaritia ex oib⁹ istis. Et etiam ex superbia vite generatur auaritia: q^u adhuc qrit ditari vt amplius honoretur. Ex concupiscentia carnis etiam generatur q^u adhuc vult ditari: vt voluptuosius epuletur: et luxuriose et comodius uiuat absq³ sollicitudine et defectu. Jo. ij. De qd e i mundo aut concupiscentia carnis e aut concupiscentia oculorum aut superbia vite. Ex concupiscentia oculorum et generat q^u vt videat pulchrum: et habeat ad libitu in quibus oblectetur: desiderat aurum: et argentum gemas vestes: agros terras familias: et similia. Dederat tñ de⁹ homini cor:

pus et spiritum rationalem: et concesserat ei delectari etiam in sensibilibus: sed ordinate moderate: et honeste ut per sensuum delectationem sursum moueret ad spiritualium cognitionem delectationem et fruitionem. Et ut appeteret coire honeste: et sine vitiosa libidine tempore congruo ad generandum filios qui eterne beatitudinis participes essent. Et ut appeteret cibum: et potum pro sustentamento nature et alia quibus adhuc indigebat. Sed dissipato ordine nature condite adeo per peccatum omnia modo peruersa sunt et ad sensuales delectationes dilapsa. Quas cum timeret perdere irascitur et tristatur. Quas cum non habet prohibito tedio afficit: et illos quos credit sibi fore impedimentum ne adipiscatur: que cupit. vel per quos timet amittere quod diligit odit. Et vel quos videt habere que cupit iudet: quod videt quod quidam alius habet oportet eum carere. Et sic oritur inuidia cui annexum est odium vitiosorum. Item oritur accidia habens ex bono latere animam tristitiam ex altero: torporem dissolutionis: et pigritie. Omnia vero vitia et peccata ex vno fonte oriuntur. scilicet superbia: et ex duobus rivulis deriuantur. scilicet malo amore: et malo timore. Et triplex fomentum eam accendit scilicet. Concupiscentia carnis concupiscentia oculorum. Et superbia vite. Ista sunt quasi materia et occasio homini ad tentationem que nobis mundus preponit. scilicet honores diuitias: et voluptates. In nobis autem est quadruplex defectus. unde ad malum proni sumus. Ignorantia. Concupiscentia. Adalitia. Infirmetas. Ignorantia excusat ne verum agnoscamus et erremus in iudicio boni et mali. Concupiscentia enollit ad appetendum et diligendum visibilia: et delectabilia carni. Adalitia exasperat: et amaricat cor: ad iram tristitiam inuidiam et odium. Infirmetas debilitat ad resistendum malo: et adherendum bono. In hijs quatuor incidimus ex pena primi peccati: et originantur ex peccato ex quo nascimur filij ire. Ex hijs prodeunt septem capitalia vitia

de quibus quasi maioribus ramis cetera vitia pullulant. Nec sunt septem capita draconis in Elpec. Et septem demonia in marcho de maria magdalena per Christum eiecia: Item septem gentes que terram promissionis occupauerunt: ne filij israel in ea pacifice habitarent. Quia arcant nos in via ab introitu regni celestis: nisi ea studeamus expugnare. Vocetur autem vetus traditio apud grecos sicut clemens testatur quod iste gentes primo expulerant filios Sem de terra illius de cuius stirpe descendit Abraam in israel. unde cum dominus preceperit filijs israel gentes cananeorum expugnare et eorum terram possidere videtur secundum hoc non alienam terram usurpare: sed domino vniuersorum obedisse ut terram recuperarent expulsis his qui iniuste eam detinebant. Nec autem in figura facta sunt nostri: ut vires animi et affectiones que a creatore facte sunt et ad bonum usum homini insint: ut eterna et utilia per eas quereremus: et que ex peccato in vitium promutate sunt: studeamus reformare et in virtutes mutare expulsis corruptiōib⁹ vitiorum.

Diffinitio peccatorum mortalium.

Capitulum xxi.

Superbia est amor excellentie qua homo alta cupit seipsus altum reputans: et ab alijs volens reputari: et alios precellere.

Inuidia est odium prosperitatis aliene quod dolet alium sibi equari vel preferri: et cupit ei malum et de bono eius dolet. Ira est indignitatis turbulenta commotio qua quodammodo fuerit et estuat quoniam aliquid occurrit ei quod est contrarium voluntati. Accidia est tedium boni ex animi torpore dum autem irrationalis tristitia mentem aggravat aut dissolutio cordis ad vana animam magis inclinat. Avaritia est cupiditas plusquam necessarium sit habendi temporalia. Gula est inordinatus animi appetitus vel alimenti usus immoderatus. Luxuria est illicitus ardor libidinis: vel illicita expletio libidinose de-

c ij

lectationis in actu siue in morosa cogitatione. Et licet hoc modo vitia sint peccata hoc tamen est ex culpa hominis et pena peccati. In quantum in deus ea dedit homini sunt naturales affectus et motus appetituum ad bonum et ad motus virtutum: quod deus nihil mali fecit: sed cuncta sunt valde bona. Expugnatio ergo vitiorum non est aliud nisi reformatio naturalium actionum affectionum: et motuum ad statum a conditore dispositum: ut supra aliquantu- lum dictum est. **De appetitu sublimitatis** qui datus est homini: ut appetat celestia: et diuina: et spernat terrena et vilia quasi indigniora se. Hinc modo dilapsus est ad infima ut appetat terrenos honores: et vanos et falsos.

De sancta inuidia. Lapi. xxij.

Inuidie affectus naturaliter homini insitus est: non ut inuideat primo de bono quod habere potest: nec ut cupiat alicui malum vel faciat: sed ut odiat vitia: et peccata in se. et in alijs. Et inuideat diabolo qui tot animas aufert deo: et alijs adiutoribus eius. imo vicarijs diaboli. scilicet hereticis et inimicis animarum qui spoliunt animas eterna beatitudine. Et quantum etiam in ipsis est spoliunt ipsum celum maiori gaudio: quod ibi esset si plures illuc venirent. cum singuli qui ibi sunt faciant multam leticiam omnibus ciuibus celestium. Salua tamen eterne predestinationis ratione que nullum ibidem factum suspitari permittit. Isti sunt hostes nostri: et odio habendi in quantum tales sunt qui nos perdere eternaliter querunt non illi qui sperantur adhuc conciuos nostri futuri in gloria celesti. etiam si inimici videantur.

De sancta ira. Lapi. xxij.

Iræ affectus datus est homini ut irascatur vitijs: et malis suggestionibus: et ex indignatione non patiat se trahi in consensum peccati: et reprimat malos motus in se et in alijs: ubi oportune potest. Et

vincatur dei iniurias: et transgressiones iusticie. Et tunc est zelus iusticie. Sic legitur christum iratum fuisse phariseis: et alijs non recte agentibus. Sic et alij sancti viri. Nunc ira in vitium deformata est: et contra rationem in furorem versa est. et quasi in insaniam. ut more frenetici. ita rationabiliter moueatur homo contra hominem contra amicum: et proximum contra seipsum. Aliquando etiam contra sanctos: et deum: et contra insensibilia: et irrationabilia que nec bene nec male sciunt agere: nisi si cut natura impellit ea. Etiam ubi agnoscimus nos iniuste moueri non possumus quinque in petum iracundie collibere.

De bona tristitia. Lapi. xxij.

Tristitie similiter affectus datus est homini ut doleat de peccatis suis et alienis: ut merens sit de dilatione paradisi: et timeat supplicia inferni: doceat de perfectione sua: copatiatur aliene afflictioni ut per maturitatem vitilis luctus excludat leuitatem vane leticie: que est mixta dissolutioni. Sed hec bona et secundum deum tristitia sancta: perversa facta mutata est in tristitiam seculi morte operante indispersione diffidentia: et irrationabilem merorem.

Quare datus sit affectus gaudij.

Lapi. xxv.

Gaudij affectus datus fuit homini ut gauderet in deum: et in spe eternorum bonorum: et intuitu beneficiorum dei. Et gauderet primo in bonis eius: et delectaret in laude dei: et bonis operibus: et fastidiret omnia vana et inutilia. Et iocundaret in operibus diuinis et ex hoc efficeret allacer: et agilis ad huiusmodi simul peruersus est in dissolutione: et vanitate: ut homo gaudeat de insanijs falsis: et affluentia temporalium rerum: et bonorum et voluptate. In risu et derisu: et fabulis: et turpibus ludis. et fastidiat omnia que dei sunt: et insipida sunt ei et tedeat interesse diuinis. Et ex hoc pigritas ad studia deuotionis: et studium: et cor euagatur

circa inutilia et vana et imunda. Et grauiore labores cordis libentius sustineret in alijs occupationibus et negotijs: quod insistere spiritualibus et diuinis. Vnde accelerat ab eis absolui. Quoties potest et negligenter facit quod facit nisi forte lucrum vel laudem inde speret consequi vel aliquid commodum temporale. Ex inordinata autem tristitia gignitur tedium boni dum nil libet facere boni vel cogitare vel loqui. Si milit ex dissolutione tedium boni nascitur. Vnde in intenti sumus vanis leuitantibus quod tectet nos spiritualibus studiis intendere quasi anxiam cum debemus ab ocio et iocis secularibus et serio studiis euelli. Vnde quasi ligati catuli ad stipitem renitenti animo cogimur interesse diuinis: hoc accidit vitium fastidii est boni. In hoc etiam multi religiosi laborant: et pauci superant.

De bona avaritia: et sancta.

Capitulum. xxvi.

Avaritie etiam affectus datus fuit homini: ut esset cupidus magni meriti apud deum: et magnarum virtutum et multorum bonorum operum: et ut multas animas lucraretur deo docendo: orando: et bonum exemplum dando ad perfectum salutis. Et ut homo non esset contentus boni quod iam haberet ubi laboraret: ut multipliciter augeretur ei gratia et opera virtutum. Sed nunc dilapsus est ad cupiditatem temporalium rerum pecunie possessionum et quarum libet rerum etiam vilium que colligit: quasi homo debet semper viuere: et mundus debeat perire ut congreget quantum valet ne pereunte mundo ut inueniat vnde viuatur. Sicut noe imminente diluvio comportauit escas quas haberet quando omnia diluvio perissent. Et quanto homo morti magis propinquat tanto studiosius congregat: et custodit ut ostendat quod sit irrationabilis avaritia eo magis colligente quo minus indiget. Sicut qui multum viaticum fert ad breuem viam et qui sumptuosam domum construit pro vnius noctis hospitio. Ideo autem dominus voluit nos incertos esse de hora mor-

tis: ut parum de temporalibus cogitamus: que omni hora timeamus perdere: et multum de eternis ad que semper sine intermissione properamus.

De appetitu victualium. Ca. xxvij.

Appetitus victualium datus est nobis per carnem ut sustentemus naturam et possimus durare in fuitio dei et multum mereri. Nam moderatus et parvus victus: et vniformis diu preseruat naturam dum non opprimit vires eius: sed reficit: et sanitatem prouocat. Vniformis dicta: quia natura precepit se ei. et non turbatur semper ex nobis: et ignorat escis. Vnde quidam tales claustrales diutissime viuunt sani. Sed appetitus ille naturalis modo effusus est ad voluptates: et supfluitates ut non simus contenti vnde sustentemur: sed vnde palamur oblectemur. Et cum talibus assueti fuerimus: et eis natura preceperat cum aliquo tenuiori debemus esse contenti natura murmurat propter dissuetudinem. Vnde statim putamus nos adeo debiles et infirmos quod victu pauper non possumus viuere et quasi sub discretionis velamine delicata importune et inuerecunde incipimus querere nolentes expiri quod natura sicut per consuetudinem ad delicata dilapsa est: ita per contrariam assuetudinem possit reduci ad appetitus moderatum victus parcius. Sicut videmus in maxima parte mundi quod parce viuunt gentiles iudei et pauperes christiani. quorum quidam de paupertate modo tam sani sunt sicut in deliciis fuerant. De spiritualibus autem delitiis: et gustu interne dulcedinis: que sine comparatione omnes delicias mundi superant: sicut mel simum vix est mentio. Vnde efficacius desiderium aut studium etiam inter illos qui sibi videntur alti in religione. Immo de spicatur: et deridetur in ebriatio talis desiderii seu dulcedinis: et quasi stultitia et abominatio iam habet. Et ab alijs religiosis persecutione ob hoc patiuntur: et demoniaci reputantur et heretici dicuntur: quod vix spiritualis ipsi sint. Qui deuotionis gratiam sic despiciunt et persequuntur ab apostolo discant: qui

c. iij

etiam aiales eos appellat q[uod] n[on] intelligunt que sunt sp[iritu]s dei: q[uod] stulticia est illis. Non laudo nec approbo deceptores et deceptos qui sp[iritu]s suu[m] vel alienu[m] pro sp[iritu] dei accipientes et seducunt et seducunt: sed p[ro]b[ati] sunt sp[iritu]s et sic iudicandi.

De affectu dilectionis. ca. xxviii.

Affectu dilectionis et dat[us] fuit homini ut diligeret deum sup[er] o[mn]ia: et se et p[ri]mu[m] p[ro]p[ter] deum et s[ecundu]m deum ut o[mn]ia opa dei diligeret p[ro]p[ter] factore[m]. Quodlibet iuxta sua dignitatem. Et vteret ministerio creature ad dei voluntate[m] et sua[m] eternam salutem et hominu[m] delectationem et usum referret ad conditoris dilectionem et cognitionem donec ad ipsum pueniret in quo sunt et viuunt o[mn]ia s[ecundu]m eternam rationem. Si ille affectus quasi extinguitur et dilapsus ad amore[m] carnis et turpes delectationes: ut iam non diligat nisi p[ro] sua temporalis utilitate et carnali delectatione et turpi voluptate. Et etiam usus carnalis p[ro]cubitus dat[us] fuerit et mada tus ad p[ro]p[ri]ationem p[ro]p[ri]is educande eternam beatitudinem cum deo et angelis possessure. Tamen modo non proles sed delectatio in hoc opere querit: et si proles desiderat p[ro] munda iocunditate querit: vel p[ro] hereditatis terrene successione: vel honoris augmento ut plures amici habeantur in terra. Unde dolent q[uam] paruuli decedunt: qui multo tunc moriunt post baptismum immediate ante q[uam] p[ro] mortale peccatu[m] perdant vitam eternam: q[uam] postea in etate adulta: p[ro]p[ter] dubiu[m] quales futuri sint: et p[ro]p[ter] multiplices laqueos peccati quos valde pauci euadunt.

Quare data sit spes. ca. xxix.

Spes data est homini qua p[ro]fidat de bonitate dei: ut speret a deo cōsequi gratiam in p[re]senti et gloriam in futuro peccatorum veniam si peniteat: et temporalē sustentationem sicut expedit et liberationem a malo et conseruationem in bono. Sed spes cōfusa est ut aut minus speret homines q[uam] debet: aut plus q[uam] iustu[m] sit. Tatu[m]

confidunt quidam de bonitate dei q[uod] et saluet eos in peccatis contra iustitiam et veritatem suam ut imundos collocet in celo cum angelis mundissimis. Et rursus tamen diffidunt de deo q[uod] si uertant non velint eis dare perseverantiam in sp[iritu] vel sustentationem p[ro] corpore quasi deus propitius sit inimicis suis dū in peccato manent: et p[ro]p[ri]is amicis suis iustis et penitentibus et uertentibus se ad ipsos: ut peccatores pascat liberaliter et saluet: uerfos deserat et fame pere sinat non affligit deo fame aial iusti.

Quare datus sit timor. ca. xxx.

Timor et dat[us] fuit homini ut time-ret deum: et timeret ab eo separari et eū offenderet: et puniri ab ipso et dānari. Sed tamen timet temporalē aduersitatem et incommoda corporis: et detrimentu[m] honoris: et futura et eterna mala non timet q[uam] si nunq[uam] futura sint: et q[uam] si tamen minime sint: que dicunt de futuro iudicio et de supplicijs eternis: vel q[uod] facilius euadet q[uam] dicat: et timeret et magis homines vel bestias: vel res insensibiles q[uam] deum omnipotentem quem offendit.

Quare datus sit pudor. ca. xxxi.

Pudor et est homini dat[us] ut pudeat eū idigam agere vel egisse gradu suo h[ab]uisse peccasse: et suum peccatu[m] esse et m[ag]nificu[m] diaboli et o[mn]is turpitudinis vel inhonestatis et segnitiei et uilitatis. Sed aut pudet nos esse fuitu[m] dei: cui o[mn]ia s[un]t: vel non uoluntarie vel necessarie pudet imitari deum in humilitate: patientia: paupertate: religione: obediētia et despectione et contumelijs et p[ro]fusione: cū non sit deo dignus qui eum erubescit coram hominibus p[ro]fiteri vel imitari: et gloria magna sit seruo dei: se qui dominum suu[m] bonu[m].

Quare tot bona nobis p[ro]tulit. ca. xxxii.

Ode modo sciendum est de o[mn]ibus que a deo accepimus de intellectu mentis: de ingenio: de corpore et mēbris ei[us]: et de substantia sp[iritu]ali: et honore et p[re]tate: et de ipe quo uiuimus: et de o[mn]ib[us] que in mūdo s[un]t hominib[us].

Dia hec data sunt nobis: ut inde fruamur
datoz nro et nobis vitam mereamur eternam:
et proximos nobiscum trahamus ad vitam. Sed
contra nos omnia que ad usum vite vel meri-
tū glorie accepimus: ad usum pervertimus cul-
pe. Sed cuncta que ad usum culpe converti-
mus nobis vertuntur ad vindictam suam per
petuam penam. v. l. Caro nos tenet vel affe-
ctus carnales et appetitus inordinati affli-
gunt vel substantia exterior aufertur a nobis
vel iterperies aeris: vel terre sterilitas: vel
corporalis infirmitas nos excuciat vel aliter
affligimur: ut per que peccavimus per hec
puniamur. Et si voluntarie pro deo tollera-
mus purgamur a peccatis per que mere-
bamur penam: et accipimus coronam pro patien-
tia et pro bona voluntate: quam pro deo tole-
ramus. Si autem invite nihilominus nos habet
vel in futuro puniri: et per impatientiam auge-
mus culpam: ac per consequens et meritum pene.

Pars secunda secundi libelli in qua tractatur
de singulorum vicioz natura et eorum remediis et
dividitur in capitulum xxiij. Et per de intentione tra-
ctantia.

Capitulum i.

Nunc de singulorum vicioz natura
et descriptione aliquid consideremus:
et de remediis quibus
curantur: cum remedium nihil ali-
ud sit quam vicioz perfecta cura
vel carere finem quod illa ma-
teriam respicit. **Q**ui si vitium est inordinatum mori
vel affectus naturalis corruptus: eius remedium est contrarium. i. af-
fectus vel appetitus ordinatus ad id et hoc id quod a
bono conditor datus fuit ut ante per et patuit
in exemplis.

De triplici superbia. capitulum ii.

Superbia triplex est ut supra dictum
est. Aut cum homo plus placet sibi quam
debeat et maiorem se existimat quam
sit in veritate: Aut cum alijs pla-
cere desiderat et studet amore proprie glorie
volens magnus reputari: laudari et honorari

cum soli deo honorum proprie et glorie debeatur qui
solus essentialiter bonus est et a quo habetur
omne bonum. unde quicquid glorie nobis usurpamus
deco suramur: imo nos decipimus attribu-
entes nobis quod non est nostrum sicut meretrix se
meritis honestam et formosam esse cum non sit: hec
est inanis gloria: quia vacua est veritate et utilitate
salutis. **T**ertia cum vult preminere singula-
ritate glorie vel domino et perclamatione et imperio et
despicit ceteros: et deprimat. Decipitur autem
quadrupli vel putat se habere quod non habet: aut plus
habere quam habet: aut singulariter pre ceteris habere
aut ex se vel meritis suis habere.

De tribus viciis expellentibus. capitulum iii.

Tria autem sunt que a nobis vicia
expellunt et virtutes operantur.

Gratia dei. Industria propria
et necessitas. Gratia dei infun-

dit virtutes. Industria cooperatur gratie ex libero
arbitrio: et necessitate pervertit in virtutem.
Sine necessitate sepe: sed sine gratia nunquam po-
test esse virtus liberi arbitrii cum consensu. Qui-
busdam igitur infundit virtutes cum modico vel
nullo labore industrie proprie: sed non sine con-
sensu voluntatis cum sine consensu voluntatis nul-
lum sit meritum: sicut illi quos pervenit deus in
benedictionibus dulcedis sue. Sapientia vi.
Qui de luce. i. diluculo incipientis etiam capax vi-
gilaverit ad ianuam non laborabit: assistentem
enim foribus suis illam inveniet. i. gratiam
sapientie et virtutis: Sic quandoque apostolo-
rum et alios quosdam maxime in primitiva
ecclesia legimus repente spiritu sancto re-
pletos ad virtutes et dona et diversa caris-
simata accepisse. Sancti spiritus gratia exci-
tat voluntatem et instruit et roborat ut illu-
stre agat ad profectum virtutis. Necessi-
tas alia est cui se homo voluntarie subijcit: ut qui
se voto obligat ad obedientiam castitatem et pau-
pertatem et similia: vel vadit ad infideles pre-
dicare sed illis invenit postea pati: vel agere quod
libenter evaderet: Evidens necessitate cogit quod

c. iiiij

tamen est voluntaria: q; adhuc se spore ob-
tulerunt et potius pati volunt q; a propo-
sito resilire. Alia est coacta qua homo inuit⁹ tol-
lerat nec tñ pot effugere vt paupertas secu-
li: infirmitas corporis: despectio: persecutio:
tentationes alique vel alie diuerse tribula-
tiones: quas h; primo inuoluntarie tolleret et
cū murmurare: postea tñ cū videt inuitabi-
les incipit qñq; voluntatē flectere et facere
de necessitate virtutē et tunc incipit mereri.
Et coopat illa necessitas ad magnū pfectū
virtutū ad quas vir aliter pueniret. Et h; ē
qđ dñr de quibusdā. Cōpellis intrare. Et il-
lud: qđ legit et cantat in ecclia dei. Et ad te
nostras ēt rebelles cōpelle. propiti⁹ volūta-
tes. h; est. Fac de inuoluntarijs volūtarios
ad ea que scis nobis expedire et per aduer-
sa cū volum⁹ te in pspere sequi.

De triplici industria p vicia. ca. iij.

Industria in tribus pñstet. In
i pñda consideratiōe. In labo-
ris conatu. Et ipseueranti di-
ligētia. Per ista tria adiuvante
gratia vicia subiugant et virtutes obtinen-
tur. Sed gratia quosdā ita puenit: vt aut
multa cū facilitate: imo cū multa suauitate
faciāt bonū et declinet a malo: aut ita accen-
dāt voluntatē vt cū magno seruiore queq;
facienda pōpte aggrediat: quāuis dura et
difficilia. Quosdā vō ita sic quodāmo res-
linquit: vt qđqđ boni agere debēt necesse
habeāt se stimulis et calcaribus pūgere qñ
pigrū aīal: vt grauior sit eis difficultas su-
perādi torpore cordis q; laborē actionis su-
stinēdi. Isti et si nō hēnt desiderii seruēs
ad currēdū post dñz: hñt tñ desiderii desi-
derij orātes se trahi cū spōso: q; agilitatez
currēdi nō hñt. iuxta illud. Concupiuit ani-
ma mea desiderare iustificationes tuas i oi
tpe. Volūtate bonā hñt sed pigrā et tepidā
nō seruēt. Primū felici⁹ est facere bonū
cū facilitate. Secundū laboriosius facere bo-
nū quasi ex necessitate. Qđ at istoz sit ma-
ioris meriti: puto nemo perfecte estimare

possit nisi eū qui spūsz pōderator ē. s. deus.
Quia secūdi fideliter luctando vincunt se
ipsoz: vt per consuetudinē sui potētes fiāt
magne virtutis. Primū autē qui faciliter fa-
ciūt bonū: altiori indigēt cautela: ne sedu-
cant: q; diuitie faciliter acqsite prodigaliter
solent effundi: q; que paulatim et cum diffi-
cultate elaborant. Secūdi vō qui cū diffi-
cultate bonū faciūt ante q; perfecte vñcāt
difficultatis tērationē: sepe quasi victi: laxati
vel territi ex labore desperant de victoria et
de peruectione ad finē quo tendūt: et remit-
tunt studiū perfectionis: et ad alias occupa-
tiones se conuertunt: et quasi diffidētes de
deo q; nolet eos introducere in terrā: pñis-
sionis per quam significatur perfectio pu-
ritatis. Sicut filij israhel in deserto tedio labo-
ris et timore difficultatis de superādis ho-
stibus detraxerūt terre pmissiōis: et mortui
sunt in deserto pter paucissimos: hoc ē pte-
ter Caleph et Josue: qui designant eos qui
caute et viriliter per tentationes pertranse-
unt vsq; in finē perseuerando. Vō iter tot
de seculo quasi de egypto egressos tā pau-
ci perueniūt ad consumatā perfectionē: q;
aut seditionib⁹ moti aut tedio laboris et diffi-
cultatis fracti viā perfectiōis deserunt vel
aggredi non presumunt.

De remedijs gnāl⁹ p vicia. ca. v.

q Quedam et sunt generalia reme-
dia p vicia expugnada et ad vir-
tutes obtinendas. Quedā spūa-
lia p aliqua singli: vt p luxuri-
am. Fugere feminas: viros: et cetera simi-
lia. Quedā at sunt que cito et pfecte perdu-
cunt hominē ad sanitatē mētis: quedā tardi-
us et iperfectius. Efficaciora remedia p oia
vicia sunt. Primū paupertas: vt in oib⁹ pe-
nuria patiari nō solū in his que desideras
q; illa est oīuz etiā diuissimoz: qui plus cu-
piunt q; habent: sed penuria in his quib⁹
necessario indiges. in victu: i vestitu: ho-
spitio: ministris et similib⁹. Secundū despe-
ctio hominū vt sis contemptus et vilipēda

ris: et nō cures et in nullo singulariter honoreris: sed potius vilipendaris exprobere et vitupereris: et h̄ sepe ab amicis: do nec tumor: elationis in te penitus compulsa tur. vnde vides quāta mendici tollerint a diuinis et q̄ patienter: qd non facerent si haberent diuitias vel honores. Tertiū est magistrū strenuū habere: vt cogaris facere qd inuicissime faceres: et dimittere qd libenter faceres: et nihil h̄ere nisi qd dat: nihil agere: nisi qd iubetur. Nec etiam loqui nisi ad nutū alteri. Et nihil dissimulare qd quid agis: vel negligis: quin asperere reprehendaris et puniaris: donec curuitas proprie voluntatis plene in te ad formā rectitudinis reflectat. Quartū est elongatio a cōsortio seculariū: qd sicut aqua turbata si ponat scōsum assequētia transeuntium purificat magis ac magis: ita mens religiosi a seculo sequestrata minus affligit circa terrenā et celestia magis incipit desiderare et purius intelligere: et cogitando facilius eis inherere. Quintū est frequēs oratio: qd eleuat mētē supra se ad deū: et ipetrat ab ipso curationē languorū et vitiorum et sanitates virtutū. Sextū est quilibet afflictio aduersitatis: vt labor: infirmitas: persecutio: tentationes: infamia et similia: qd sicut lima purgat et resplendere facit metallum: ita tribulatio et afflictio abradit rubiginem vitiorū. Vnde Grego. Qui desiderat vicia plene vincere: studeat humiliter purgationis sue flagella tollerare. Si autē primo amara ē ad sustinēdū aduersitates de die in diē: in persequutionē p̄tinuā tollerabilior: fit quousq̄ iam non curat. Vel etiam diligatur pp̄ profectū sanitatis: qui ex inde puenire sentitur. Exemplū de cauterio qd primo acerbū est sed emortua carne nō dolet: et superfluos et noxios humores educit. vnde orat. pph̄a. Proba me dñe et tenta me: vt reneas me os et cor meum. Septimū est p̄tinua mortis meditatio et retributionis que facit vicia timere et virtutibus studere. Sicut arte

medicine contraria cōtrariis curantur: ita vitia contrariis exercitiis: remedijs sanantur: vt superbia: humiliatione: gula: sobrietate: impatentia: aduersitate: et sic de ceteris.

De remedijs spiritualibus. ca. vi.

Nunc ergo de spūalibus singulorum remedijs vitiōz videntur: quod si omnia non possumus describere: pauca tamē de pluribus consideremus: sicut pauperes qui non possunt multas medicinarū diuersitates et efficaces habere: conficiunt sibi de vilibus herbis vnguēta quibus liniāt et curent suos dolores.

De remedijs contra superbiam. ca. vii.

Primū superbie remediū ē cōsideratio pprie vilitatis tā in corpe q̄ in aia: tā illius que qui dē nobis inest cum ceteris cōis q̄ illius qui nobis est singulariter notior in oculo: vel in aperto: siue sit naturalis siue accidentalis. Considera igit vilitates et infirmitates corporis qd sum⁹: quō pcepti: quō in vtero nutriti et nati: qd sum⁹ in infecus sub cute: que sordes ebulliūt p apturas: q̄ facile depit q̄cqd pulchry ē et validū appareat: qd mors semp appropinquat: et quales erimus post mortē. Itē qd exteriores et honores et diuitie nō sunt nr̄e: naturalr̄ enī diuitie terra sunt et de terra tollunt vt pecunie et possessiones. Honores vō non impenduntur homini pro se: sed pro questu qui inde speratur. Sicut vultures currūt ad cadauera q̄ diu sperant inde saturari: sed cū totū sic corosuerunt qd nihil nisi ossa sicca remanent cadauera tunc relinquūt. Item bona mentis non sunt nostra sed sunt dona dei et rationem reddituri sumus inde districte vt scientia: ingenium: virtutes. Ad mala vō pure mala nostra sunt et ex pluribus circūstātijs graua et grauib⁹ supplicij digna. Bona nostra non pure bona sunt: sed multipli cū imperfecta: pigritia: desidia: yanaglo

ria: ipocresis: tepiditas: et varie cogitationes: imperseuerantia et cetera vitia sepe viciant bona que facimus et maculant sacrificium nostrum tam orationum quam actionum ut minus sit deo acceptum: et minus nobis meritorium. Itē expositi sumus multis periculis et eterne damnationi et infinitis supplicijs et pluribus vitijs et peccatis onerati et miserijs subiecti. Unde ergo superbis terra et cinis homo tam vilis. **C**Secundū est exercere se in humilibus vilijs et despectis officijs et rusticis laboribus: humili habitu recedere: humiles mores: et verba dulcia habere: locum nouissimum eligere. Nichil iactantie et ostentationis prætere. Nec et his similia cum in consuetudine versa fuerint: mentem ad humilitatem inclinant. Si autē vanagloria pulsat vel superbia mentem pro huiusmodi humiliatione. Nec est ex nouitate vel raritate huiusmodi humiliationis. Nam per longum vsum ista vanitas euanesceat. vnde ps. In deo faciemus virtutem: et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros. Tertium ē meliores et superiores se attendere tam homines quam ipsum dominū iesum deum et homines ut eorum compassione sibi inter vilescat homo: qui se putat aliquid esse: sicut locusta ad gigantem: calculus ad montem: gutta ad flumen. Et hī tam in faciendo bona quam in patiēdo aduersa: pannosus generosior: vilescit inter purpuratos. Sic nos debiles in virtutibus sumus respectu maiorum et sanctorum: siue qui ante nos fuerint: siue qui adhuc naturaliter manent.

De triplici inuidia. ca. viij.

Inuidia triplex est. Prima nō gaudere de bono alterius et nō dolere de malo. hī est contra caritatē proximi quem tenemur sic nos ipsos diligere: cū nemo sit qui de proprio bono non gaudeat: vel de malo non doleat. Secūda est dolere et torqueri in bonis alterius et gaudere et optare malū ei⁹

ex odio persone. Tā qui dolet de prosperitate alterius vel gaudet de aduersitate ei⁹: quia videt non ita expedire eidē vel communi vtilitati aliorum non ex odio persone: non est inuidie deputandum. Sic iustus iudex destruit malefactores ne ipse vel ipsi grauius dānentur: si diutius in malis perseuerarent: vel per eos pax communis turbetur. Tertia est promouere malum alterius verbis et factis et bonum impedire vel grauius deprimere. Inuidia grauis ē malum pro malo reddere: grauior autē odire illum qui tibi nihil nocuit. grauiissima autē malum pro bono reddere: vel odio habere aliquem: qui bonus est: sicut iudei christum. Item malū est ledere aliquē in rebus vel honoribus: peius in corpore. pessimum autē immo diabolicum ledere et nocere alicui in anima quo ad salutem eternā. Itē negare indigētī beneficium peccatū est: etiam si sit inimicus. Nō impedire malū ei⁹ cum possis grauius ē. Perfectior autē est boni etiā inimici promouere et diligere ex affectu. Quidā putāt innocentes esse si negāt illis quos nō diligūt salutationē suam: si examinet se quō esurienti inimico cibum minī strarent: si salutationē quā sine damno dare possunt negāt: maxie si desideret et affectet. Ideo autē inuidia et odium deo contraria sunt: quia singulariter caritati que deus ē opposita sunt: et cōmuni bono quō dei largitas equaliter oibus percurauit. Inuidet eos et odit quos de⁹ creauit et redemit: et diligit: et de quibus spes est: quod ad vitam perueniat sempiternam.

De remedijs inuidie. ca. ix.

Primū remediū cōtra inuidiā est: quod et summū est: nihil amare vel cupere eorum que mundus amat. i. honores: diuitias: voluptates: et tēporalia. Eo enī quo in plures diuidunt: eo in partes minores fiūt. Et qui ea appetit inuidet alijs ipsa habentibus: dum necesse ē aliū carere quod alter habet. Et de

Ria autem et diuina quo plures magis participant: eo magis dilatant et abundant: ut virtutes et sapientia et dona sancti spiritus: et similia: que participatione non minuuntur. **¶** Secundum est cogitare quod si alius non haberet illud unde ei inuideas: tamen tu non haberes unde nec inuideas alteri quod sine deo tuo habet ne frustra de aliena felicitate torquearis: Remedium contra odium est dei timere vindictam: qui non remittit homini peccata sua: quoadiu ipse tenet odium ad proximum suum. **¶** Tertium est cogitare quod quandoque oportet cum proximo suo reconciliari si vult saluari: unde melius est hoc cito fieri: quam tardius: ne homo sit in periculo damnationis: et perdat bona que interim operatur. Futuri eius domestici in domo patris celestis habere debent eterne pacis sedes incolere: quod quanto habet seruentio: dilectio: tanto illic erit iocundus: fructus eterne pacis. **¶** Quartum est ut studeas illi qui magis contrarius est tibi obsequio: et affabilior: esse. Per hoc enim leuis cor: eius si est intelligens: vel saltem cor tuum. **¶** Moli vinci a malo: sed vince in bono malo. Item si esurierit inimicus tuus cibus illi. Quid prodest homini diu meminisse iniuriarum nisi ut amplius inquietet et affligat se metipsum. Sufficit dici malitia sua. Tantum eis nobis sunt molestie: quantum in nobis studemus esse pacifici: quod si super hoc voluerimus ea nobis aggregare per odium et rancoris obsequationem citius obuiemur quam si omnia resistendo vincamus. Sed potius iuxta apostolum dare locum ire debemus. id est cedere et non acquiescere malo: malum pro malo reddendo. Ad si voluerimus omnes opprimere quos aduersarios patimur: interim alij insurgent: et nos prius succubemus: quam omnes vincamus. Qui seipsum per patientiam vicit: omnes aduersarios superauit. **¶** Item. x. Bellabunt aduersum te: sed non preualebunt. Exemplum de martyribus sanctis. Sed um aliquando ex inuidia nascitur: aliquando ex ira. **¶** De triplici ira. ca. x.

¶ Retriplex est qualitas. **¶** Prima subito et facili causa mouetur: ut ex leui facto vel verbo vel etiam ex sola suspitione. Aliquando etiam contra insensata commouemur et irascimur brutis: lapidibus: ligno: vel calamo et huiusmodi sine ratione. **¶** Secunda vehementer inflammari: nam aliquando ira tantum in corde accenditur: quod etiam facies inflammatur et deformatur. Aliquando gestus et mores mobilitate quadam notabili aggrauantur: ex qua interior animi commotio demonstratur: ut sunt inusitatio narium: palor: vel rubor: vultus: depressio palpebrarum: tremor: labiorum: inquietudo totius corporis. Aliquando etiam per verba erumpit: per clamores. per conuicia: contumelias: maledictas: misérias: piurias et blasphemias. Aliquando quasi febris concutit corpus vel quasi frensis mentem in furoribus evertit. Aliquando manus mouet ad ledendum alium vel seipsum ita ut sibimet quandoque manus iniiciat vel que parauerat vel abijciat vel destruat. Aliquando non sinit admittere que sibi sunt vtilia ut cibum et aliud commodum et multa huiusmodi. Ira et pacem cordis turbat et rationem obnubilat et memoriam confundit: et sicut fumus hospitem de domo expellit. Ira ira spiritus sanctus qui super quietem regescere nimis odore quirit de cordis habitaculo excludit. **¶** In pace factus est locus eius. **¶** Tertia qualitas ire est diuturna commotio: quam aliquando ratio fouet. Quicquid habet de ista qualitate magis et minus de secunda et tertia. Quidam habundant in duabus ipsarum. Quidam in omnibus tribus: et hi sunt pessimi. Ira et praua consuetudinis et imitatio: et de honestat honestate morum et disciplinam et facit inconsideratum: quod nec deum timet nec hominem reueretur. Ira et non habet misericordiam nec humilitatem preedit et excecatur intellectum: sicut fumus nocet oculis: sic ira cordi. **¶** De remedijs eius. ca. xi.

Remedia ire sunt. vij. **¶** Primum ut punda pmeditatio illorum quod preterit occurrere: tam bonorum quam sanctorum

contrario: ut ante pugnam se h[om]o p[re]pararet ad patientias: et hostem quasi in insidijs paratus expectet: ut eo minus perturbent venientia quo fuerint p[re]scita. Qui. n. in duello debent pugnare ante pugna[m] solent arte pugnandi exercitatio adiscere: ut ictus aduersarij sciant scuto excipere ne improvidi vulnerent et superent. Ita qui primo tunc vult armari: q[ua]n[do] iam hostes irruunt sup[er] eum nec sp[ati]um dabit ei ad armandum se: nec etia[m] p[re]stipore consiliu[m] inueniet quo euadat. Secundum est os co[m]primere tacendo: et accensam flammam ire in corde suffocare ne si euaporare permittatur increseat et alios accendat: sicut dei gne materiali sepe experimur. Adhuc enim duo hostia deus dedidit lingue: dentes et labia ne facile profiliat ad nocendu[m] maxime cu[m] intus accensa fuerit igne furoris vel infecta toxicato liuore qui dimittit aquam caput e[st] iurgioꝝ. Ecce. Facito ori tuo hostia t[er]c. p[er] s[an]c[t]u[m]. Bone domine custodiam ori meo. Tertiu[m] est conuertere se ad aliqua negocia quibus cor occupetur loquendo vel alia tractando: ut sic obliuiscat co[m]motionis sue. Sicut qui vult igne[m] extinguere subtrahit stipites ardentes: ut sic diuisis per partes deficiat materia ei subtrahit. Prover. xvi. Cu[m] defecerint lingua extinguetur ignis t[er]c. Quatu[m] est verecundia per q[uo]d homo modestus erubescit discipline sue detrimetu[m] incurrere: et alios scandalizare et vim facit sibi reprimendo iram vel etia[m] alios motus iordina[re] ne honestatis dispendia patiatur: Sic etia[m] timor reprimat iram: sicut videmus in seruis: qui a d[omi]nis suis sepe dure castigantur: nec audent leuiter econtra mutare ne forte peiora eis inferant. Si hec po[ss]unt timor: humanus: quanto magis timor dei: si vere in sit menti. Et maxime amor ipsius boni t[ame]n potens est: quisq[ue] malo resistere: quantum amor boni i[n] cordis eius affectu p[er]ualuerit. Quintu[m] est assuefacere statim se cu[m] sentiat co[m]motio admittere consilia p[ro]dentie. per-

pendendo q[uo]d nocua sit iracundia: que ledit co[n]scientia[m]: confundit fama[m]: alios scandalizat: cor inquietat: spiritum sanctum tormenta meretur. Et etia[m] q[uo]d illud pro quo irascimur iam ineuitabile est si factum est fieri oportet. Et q[uo]d nihil proficimus irascendo: nisi q[uo]d malu[m] duplicamus. Tot enim in hoc seculo occurrunt aduersa. q[uo]d etia[m] si omne diligentiam apponimus qualiter ea nobis mitti genus etia[m] leuiter patiendo vix tamen omnia portabimus. Quanto magis si voluerimus ea nobis aggregare per impatientias et retinere in corde per rancore[m]: nec expellere: ut euanescent sicut fumus ante obuium et suffocabimur: q[uo]d possumus omnia insistendo superare. Sicut illi qui p[er]tinuum fluxum reumatis no[n] execrant suffocantur. Quid volumus verba p[er]tumulosa aduersum nos prolata retinere: que iam cu[m] aura transierit: que nihil nobis nocuerunt quantum fuit in se nec in rebus: nec in corpore. Nec gratiam dei afferre: nec honorem apud homines possunt: nisi ipsi offendamus nosmetipsos per impatientias. Immo potius magis grati sumus deo et hominibus si contumelias patimur: q[uo]d si nihil aduersi pateremur. Sic extimem[us] verba maledicoꝝ: et detractorum: sicut latrancum vel clamores anseru[m] quos contra nos audimus et non curamus. Qui alteru[m] contumeliose vituperat seipsum magis q[uo]d illum debonestat. Ecce aliquando in mente intemperies aeris affligit nos: et cu[m] euaserimus letamur et tristitie p[re]ioris obliuiscimur. Nec adiscimus ut iterato contristemur de p[re]iori incommodo q[uo]d iam p[re]terijt. Sicut etiam debemus p[re]teritaru[m] obliuisci iniuriarum: ac si non fuerint gaudere q[uo]d sustinui[m]us: quia cum tribulatio p[er]transierit meritum eius adhuc manet. Cogitare etiam debemus q[uo]d nemo in hac vita sine aduersitate viuit. Etia[m] qui seculo seruiunt sepe grauiora tolerant. Item quanti sancti sustinuerunt: et marti-

res maxime: et super oēs ipse dñs iesus chri-
stus: Et si ipse tanta passus ē pro nobis nō
est indignū si nos aliqua toleram⁹ pro xpō:
et pro magna glia nostra: et pro merito pec-
catorum nostrorū: pro quibus vtilius h̄ mo-
dica pati debemus: q̄ in futuro plurima et
acerbioza. Nec et similia prudenter et sepe
cogitando impetum iracundie et impa-
tientie facilius superamus.

De accidia. ca. xij.

Accidie vitii tres h̄z spēs. Pri-
ma est quedam amaritudo mē-
tis: q̄ nihil letum vel salubre ei
libet: tedio pascitur: fastidit con-
fortius hominū. Nec est quā. scde co. vij.
apls. seculi tristitia appellat: que morte ope-
ratur proclivis in desperationē et diffidē-
tia: pona ad suspitiōes que patientē aliqñ
instigat ad necem sui ipsius luctu irrationa-
bili oppressa. h̄ aliquādo nascitur ex pceden-
ti ipanentia aliqñ retardato vel ipedito de-
siderio cupite rei: aliqñ ex pcedantib⁹ me-
lanconicis humoribus: et tūc est medicorū
adhibere remediū: potiusq̄ religiosorū v-
theologorū. Secūda est torpor: quidā pigre-
dinis que somnum amat et cōmoda corpo-
ris: horret labores: fugit aspera queq̄: ut
frigus et operationē ocio delectat. Nec ē
pigrina pprie. Tertia est que sola fastidit ea
que dei sunt: et ad alia agilis ē et allacer o-
est ei isipida: a laudibus dei se absentat vbi
caute pōt et audet. Festinat velociter exple-
re orationes debitas ut minus afficiatur te-
dio earū. Assumit interim alias cogitatio-
nes vel occupationes quibus intendit do-
nec perficiat horas vel orationes cōsuetas.
Truoribus pascit: ludis delectat et cogi-
tat negotia quibus occupet. Nihil ei ē ma-
gis onerosum q̄ itēdere deo et his que spe-
ctant ad studium et profectum spiritalem:
cella ei carcer est. Euagari aut tam corpore
q̄ mente extra clastrū diligit: et querit m-
tisarias occasiones. Dis rigor spualis disci-
pline grauis est ei: et murmurat et conque-

ritur de duritia platoz pro disciplina h̄ ze-
lantū. Hoc accidie viciū signū est ingrati-
tudinis: q̄ tanta beneficia contulit nobis do-
minus: et cōfert quotidie q̄ fidelem seruū
eius deceret nunq̄ ab eius laude cessare:
nūq̄ eius obsequiū fastidire. Item spoliat
nos multis meritis et premijs in celo. Tan-
tam enim gloriā oī hora negligim⁹: quan-
ta bona interim facere possemus si ociose
ea trāsigim⁹. Et nulla vel modica hora pre-
terit: qua aut mereamur aut demereamur.
Itē cū in multis offendam⁹ deū: pueniēs ē
ut tēpus qd adhuc restat nobis ad viuēdū
tāto meli⁹ expendam⁹: ut redimam⁹ tem-
pus qd male amiseramus.

De eius remedijs. ca. xij.

Remedia accidie sunt h̄z. p̄simū
et efficacius est cogere se ad ea
spiritualia studia: que maxime
fastidit homo et p̄cipue ad ora-
tionē et celebrationē diuinorum quādiu: et
quousq̄ per dei gr̄as stas nobis in oble-
tationē. Si aut differat talis gr̄a nihilomi-
nus de labore luctamīs meritū accrescit: et
virtus roborat. Deus enī nō requirit a no-
bis qd nō dedit. s. gr̄am deuotiōis: s. h̄ vult
ut eā queram⁹: et cū dederit pseruemus et
gratias ei agam⁹. p̄possibile enī est aliquē
multo plus mereri in pugna laboris pro ob-
tinēda deuotiōe et si nō pficit q̄ si milie de-
uotiōis foret sine labore: q̄ de h̄. s. de deu-
otiōe sine labore posset extolli et meritū dimi-
nuī: sed de pugna cor humiliat.

De remedijs tristitie. ca. xij.

Contra tristitiā maxie valet fre-
quēs memoria benignitatē dei
et intuit⁹ bñficiorū ei⁹: s. cuius
bonitatē peccata oīz nostrum
sunt sic mare ad guntā siue ecōtra. Itē mltū
valet cū bona societate puerfari libēter ma-
xime vbi de deo loqueret semp et deuote.
Itē aliud remediū. Jac. v. Tristat aliq̄ ex
vobis oret equo aīo et psallat. Sic. n. cor il-
laret et spūs: et spūs tristitie effugat. Si-

cut psallēte David p̄ Re. xviij. Spūs ma-
lus a saulo recedebat. Occupatio ē p̄dest
tristib⁹ vt obliuiscant tristitie. Dignis nō
vtilis ē exercitatio laboris ⁊ p̄suetudo in
cōmodo. Itē cogēte strenuo magis vt nō
possit remittere agere pro tedio laboris nisi
debilitat⁹ sit in cā. Itē p̄ tediū cordis valet
varietas actionis vt ab vno trāseat ad ali-
ud opus bonum.

C In q̄b⁹ se d̄z exercere suus dei. ca. xv.

Eruius dei in his q̄tuor: exerci-
tiji⁹. Nesc. Aut deo itē dat orādo
psallēdo: meditādo: studēdo de
uotioi. Aut sc̄do de deo tractet:
legēdo: studēdo sancte: p̄serēdo: discendo:
docēdo. Aut tertio pro dō labore: opando
fuiēdo: corpus castigādo ⁊ s̄tutib⁹ studen-
do. Aut q̄rto corpis refectioi moderate in
dulgēdo: q̄scēdo: dormiēdo: cibū v̄l potū
sumēdo ad h̄ vt corpus possit fūire spūi.
Ecclē. xxiiij. P̄sanis ⁊ disciplina ⁊ op⁹ ser-
uo. P̄sanis ad sustentatiōē: disciplina ad corre-
ctionē: op⁹ ad exercitacionē. Alin⁹ idiget pa-
bulo ne deficiat: onere ne lasciuet ociosus:
virga q̄ pellatur ne pigre ābulet v̄l deuict.

C Que sit deterior: accidia. ca. xvi.

g Ravis accidia est negligenter
persolvere illud ad q̄d q̄s tene-
tur: grauior oīno p̄terire exte-
dio: grauiissima ēt alios ipedi-
re ⁊ a bono retrahere: ⁊ q̄ nō possit alioz
bona studia equo aīo sustinere.

C De auaritia. ca. xvij.

a Avaritia tres hēt spēs. Prima
ē ātietas: ⁊ cupido h̄ndi t̄palia:
v̄l acquirēdi siue sequat⁹ effect⁹
siue nō. Sicut pōt ēē auar⁹ pau-
per: qui modicū h̄z vel ēt nihil. Secūda te-
nacitas p̄seruādi h̄ita: que nō p̄mittit ea er-
rogari i p̄as cās v̄l in vsus necessarios cō-
grue expēdēdi nisi cū dolore. Tertia ē auge-
re diuitias: ⁊ v̄ndecūqz acquirē ēt de iniu-
sto ⁊ turpi questu: vt furto ⁊ rapina fraude
vsura: ⁊ in alijs inhonestis modis. Quicū

laborāt in prima specie: qdā in secūda: qdā
in tertia: qdā in duabus: qdā in oib⁹. Hoc
viciū sp̄aliter videt⁹ ēē p̄ naturā ⁊ extra: ⁊
ex sola praua cōsuetudine vel pro corrupta
volūtate. Quia ex h̄ p̄bat⁹: q̄ mundus m̄l-
to tpe caruit h̄ vicio: ⁊ aliquē gētes adhuc
putantur ab eo imunes ēē vel fuisse: sicut
Bignoso phibit⁹. Itē q̄: m̄lū seculo renūci-
antes cū ab alijs vitijs sepius ipugnentur:
ab h̄ nunqz deinceps pulsant nisi forte pro
pria m̄sa volūtate se subijciāt. Quā autem
semel se ei⁹ laq̄o alligari p̄m̄bit: vix nunqz
de cetero ab ei⁹ cōpede liber erit: vnde vi-
demus quosdā religiosos: post p̄maz seculi
abrenūciationē: qua ab ei⁹ laqueis erepti
fuerāt rursū inuolui tētib⁹ auaritiē ⁊ in-
satiabiliter sūire res alienas: qui p̄i⁹ p̄p̄i-
as cōtēpserāt pp̄ deū. Sicut iudas oib⁹ su-
is renūciauerat: postea fur fact⁹ ē: ⁊ locu-
los colligēs dñm maiestatis vendidit ⁊ la-
queo se suspēdit.

C De remedijs cōtra auaritiam. ca. xvij.

r Emedia p̄ auaritiam sunt tria.
Primū oīa pro xpo relinque-
re ⁊ sub alteri⁹ regimie viuere
⁊ p̄uisione. Et si qua habuerit ea
plene resignare ⁊ i nullo sui iuris ēē: sic in
p̄mitiua ecclia fideles aplis erāt subiecti: ⁊
i monasterijs bñ ordinat⁹ claustrales. Hoc
efficacissimū auaritiē remediū dñs docuit
dicēs. Qui nō renūciauerit oib⁹ que possi-
det: nō pōt me⁹ ēē discipulus. Itē si vis p̄se-
cr⁹ ēē vade ⁊ v̄de oīa que hēs ⁊ tē. Secū-
dū remediū ē p̄siderare oēs p̄plexitates di-
uitiaz: ⁊ laqueos auaritiē ⁊ paupertat⁹ liber-
tatē ⁊ vtilitatē: Diuitie enī piculose acq̄ri-
tur ⁊ cū labore ⁊ m̄lta sollicitudine p̄seruan-
tur: q̄: m̄ltoz inuidie vel iſidie patēt: fuz-
latronū: raptorū: potētū: fraudolentorum:
vbi m̄lie sunt opes m̄liti: ⁊ q̄ comedūt eas
tā p̄sumatiū: q̄z subtrahētū. Al nullo ē secu-
rus diues: nec ab extraneis nec a p̄xis. Sic
ē diuitibus in medio cupidoz: sicut carnifi-
ib⁹ i medio canū famelicoz. Diuitie diu

colligunt: cito amittunt: paulatim multipli-
cant: et subito dispergunt. Diuitie multipli-
cate non minuunt sed augent sitis avaritie: sic po-
tus hidropico. Quid ergo queris: vñ plus
crucieris. Affligunt nudum hunc: et iam habite et
amisse. Pauca sufficiunt necessitati. Ab eis
cito rapit ab eis. Penas et nas suis amato-
ribus lucrant. ab his omnibus libera est paupertas.
ps. Rapinas nolite percipere: diuitie si
affluant nolite cor aponere. Fructus diuitiarum
est largitas elemosinarum. Sine isto infructuose
sunt et piculose. Ecce. Diuitie preseruate
in malum domini sui cedet. Semine accumulatum
putrescit: sed fructificat seminatum. Primum
remedium est persistencia de deo qui non derelin-
quit sperantes in se iuxta promissum ipsius. No-
lite solliciti esse etc. Scit enim pater vester celestis
quod his omnibus indigeat. Qui enim sic fecit homines
ut alimentis indigeat non patietur eum pereire per ne-
cessarios subtractiones: si ei cure se committat.
Matth. vi. Querite primum regnum dei et
iustitiam eius: et hec omnia addidit vobis. Nam
qui libenter homini dare vult celestia bona et
eterna: non negat minima et terrena. Si enim
mali et crudeles homines imo bestie et bruta
filios nutriunt: multo magis optimus etiam
verax deus filios suos non deseret: qui et be-
nignus est super ingratos et malos: quanto ma-
gis super bonos: qui omnes sollicitudinem suam in eo
ponunt. ps. Non vidi iustum derelictum nec se-
men eius querens panem. Unum e tribus a
deo sperandum est. Avaritiam percipientibus
pro deo: quod aut procurabit homini necessa-
ria. aut cum pro victu et penuria dabit homi-
ni vires quas in habundantia posset habe-
re. et hoc est iocundius de modico. magis est
fortis: aut quod subtrahit corpori refuderit me-
nti in consolatione spirituali: ut libenter carcat
corporali habundantia: que spiritualibus de-
lectis felicius recompensabitur. Insuper in
celo magnam gloriam meretur patienter
tollerata pro christo penuria temporalis: qui
beati pauperes spiritu etc.

De speciebus gule. ca. xix.

g

Alte quatuor sunt species. Pri-
ma ante debitum tempus vel sepius
quod deceat comedere preter ne-
cessitatem more pecudum. Secun-
da est cum nimia aviditate et impetu quodam
vorare sicut lupi vel canes famelici. Tertia
nimis implere se potius quam reficere. id est. plus
sumere quam sit necesse ex quadam inconside-
ratione et delectatione gule. Quarta nimis
lauta et exquisita querere. Nec nutrit avari-
tiam sicut prius accidiam vel pigritiam: que
delicata querit: cupit diuitias: ut possit ha-
bere quod appetit. Nimia vero ciborum
repletio pigrum reddit: quod vas plenum pon-
derosum efficitur: hebetat etiam intellectum
et affectum dilectionis obuiat et refrigerat:
et agilitas retardatur: et in somnum ducit sup-
flua ciborum repletio.

De remedijs contra gulam. ca. xx.

Remedia gule. Contra primam spe-
ciem. id est. quando comedit ante tempus sus-
citatur bona voluntas: ut nolit pri-
us vel sepius comedere quam sit
perueniens. Infirmis autem non est lex posita. Iuue-
nes homo et laborans sic erigit necessitas di-
sciplina refici potest quando consuetudo vel ecclesie institu-
tio non repugnat. Contra secundam videlicet quando come-
dit cum nimia aviditate vtilis est disciplina recu-
die: ut modeste se habeat et impetum refrenet. Item
consideratio quod iocunda et nimis festiata refe-
ctio ledit namque et minus nutrit et plus equo
vult. Eadem est consideratio valet contra tertiam speciem
quod nimis sumit: et quod impedit a bono opere: sicut
supradictum est. Efficacius tamen remedium contra tertiam et
quarta speciem est: non habere vñ gule possit satisfacere:
ut quanto quis paupior fuerit tanto minus in
hac parte peccabit. hoc est. habet finis seniorum. Prima
pugna quam nos deuincere oportet: quanto minus
supata fuerit tanto validiora faciet contra vicia
contra nos et nos debiliores contra ea. Per gule namque
periculum mors intravit in omnem generum humanum: unde et
saluatore nostro usque diabolus primo per gulam
tentauit: quasi ianuam aliorum viciorum aditum
querens ad vltiora.

C De remedijs contra omnes voluptates aduersitates et tribulationes. ca. xxi.

V Allet etiam tam contra delectationes gule q̄ contra alias voluptates viciosas considerare q̄ cito pertransit et quābreuiter durat: et q̄ transacta sic est quasi nunq̄ fuerit et relinquit post se vestigia male conscientie et plenitudinis et confusionis: et debitum suppliciorum: et meriti detrimentus unde cum delectamēta mundi et carnis appetis: pone in corde tuo ac si ea habueris et faciat^r sis: et hora p̄terierit: q̄ voluptas posita est quasi somnum noctis transactae: imo contemptibilior: quia malam conscientiam facit perpetrata voluptas. dimissa vero et non peracta letam facit conscientiam et securam. E contra valet contra omnium aduersitatum turbationes: vt ponas in corde tuo iam durante aduersitate: q̄ ita debeat esse: et aliter non possit esse: et voluntas dei sit q̄ ita sit: et sic disposuit: vt ad h̄ deuenires et sic eueniret. Qd̄ enim quisq̄ disponit sponte: inde minus turbatur si venerit. Cum autem turbaris q̄ non euenit quod optaueras v̄ speraueras cogita q̄ alia multa non eueniunt que aspera fuissent si euenissent: et tamen non turbaris q̄ non eueniunt: quia de quibus cor hominis non disponit sibi gaudium si euenient: de his etiā nō tristat si nō eueniant: v̄bi gratia. Si speras cras habiturum habere bonum prandium letaris: sed si forte spes tua frustetur turbaris: quia letitia spei subtracta est. Sed si nihil speras nō tristaris si nō euenierit: q̄ videris tibi nihil perdidisse: cum nihil habueris amittendum. Homo enim virtuosus sic debet talem suam spem et solacium in deo ponere: vt nunq̄ ex toto figat interrena consolatione: vt quasi suspensum habeat desiderium ad omnia exteriora et non fixum: sicut qui super glaciem incedit leuiter ponit pedem reptando si trepidet vt retrahat pedem ne submergatur. Quis ergo per

dis aliquid quod diligis pone in animo tuo q̄ nunq̄ habueris: et quasi somnum fuerit qd̄ videris habuisse: qd̄ nūc more suo euannescit: et in nihilum redactum sit. Hoc etiā opiat propheta sibi cū effectu ispirari dicēs. Velut somniū surgentiū dñe in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilū rediges. Hoc est redige memoriam terrenorū istorum in corde tuo qd̄ est ciuitas habitationis tue ad nihilum: vt nihil reputetur eē v̄l fuisse pertransit sicut somniū surgentium obliuioni traditum qd̄ non curatur. Somnum est h̄ vita malis et stultis: qui putant se eē quod non sunt. i. felices: et habere qd̄ non habēt. h̄ est vera bona: q̄ falsa sunt que habent. Item considerationes non sunt fantastice dicende: sed vere et sapientes: quia faciunt mentem tranquillam et stabilem inter mundane prosperitatis et aduersitatis varietates. Cum ergo desideras qd̄ non habes cogita quasi habueris et iam saturatus inde fueris: et modo pertransierit. Cum iā habes qd̄ diligis noli nimis imitari ei per delectationis affectum: sed cogita q̄ cito pertransies istam letitiam: et nihil post se relinquet nisi vestigia dolorum: et confusionis et debitū suppliciorum. Lū ergo amittis qd̄ amisti extrema quasi nunq̄ habueris illud de: sed tū sit quasi in somnio videris vel in cogitatione quasi imaginatus sis te talia habuisse. Sicut si imaginatus sim q̄ sim rex francie: et magnam pompam et delicias habeam: et postmodum rex anglie debellet me et capiat et spoliat me gloria et regno et inania remanerem ab oib̄. Si igitur peracta tali fantasia grauer vellem turbari: et tristari de ista regni fantastici amissione: v̄l si valde exultari voluisses ex delectatōe huiusmodi fantastice imaginationis: non ne stulta tristitia vel inania gloria esset moueri de his que nunq̄ fuerunt vel erūt. Tales enim varias letitias et tristitias semp habere possem^r imaginādo in nobis metipsis qualescunq̄ glorias vel delectationes: et

Contra tristitias et dolores. Sicut solent quidam in sani et lunatici quibusdam fantasijs delusi ex confusione cerebri sine apparen- te exteriori causa modo ridere modo flere et sine imaginationes interius conceptas tristes vel letas. po. Verum tamen vniuersa vanitas omnis homo viuens. i. viuens sine homine: et non sine deo. Et quare. Verum tamen in imagine pertransit homo velut in quadam imaginatua delusione existimans se aliquid esse cum nihil sit: et ita ne dum vane extollitur: sed etiam vane conturbatur vanis timoribus: et meroribus deiectus. The- saurizat et ignorat cui congregabit ea: quia nescit an ipse eis fruiturus sit an alius cui non cupit. Contra hoc propheta sibi met consilium innumerat. Dicens et nunc que est ex- pectatio mea non ne dominus: et substantia mea apud te est ubi perdere non formido. Eco- tra pone in corde tuo de futura aduersita- te non turbari: quia contingentia ita se habet quod possunt euenire et non euenire: et sepe tur- bamus nos ante tempus de hoc quod nunquam eueniet. Sicut puri aliquando flent recor- dantes de bonis que haberent si parentes eorum moreretur qui adhuc viui et sani sunt et eis pueri ipsi aliquando premoriturus sunt. Ad si etiam aduersitas circa futura est suffi- cit dici malitia sua: ut non duplicem nobis dolorem precedente angustia cum sequens tri- bulatio per se satis excruciet. Hoc dico de temporali tribulatione non de eterna quam ex- pedit nobis preterire et cauere. Grego. Ante supplicium de supplicio cogitare. Instante vero iam tribulatione vel aduer- sitate considerata cum utilitas aduersita- tis quomodo peccata purgat cautos red- dit a peccato: et subtrahit occasionem peccan- di in multis: et exercet ad virtutes. Ad hu- militatem ad compassionem: et ad similia sustinenda fugiendum mala. Sollicitos ad diuinum adiutorium. Ad experientiam di- uine clementie: que tribulatio corde iuxta solet esse. Ad exercitationem propriarum

virtutum: que in aduersitate plenius sunt: et videmus quantum profecerimus in eis. Item ad maiorem gloriam promerendam et super omnia ad reddendam vicem christo passo pro nobis. Transacta autem aduer- sitate: quia euasisti gaude sicut de naufra- gio euadit vel detempestare: et de via ma- la ad hospitium bonum peruenit. Et noli te dupliciter affligere rancore vel odio ex memoria iniuriarum contra illum a quo pas- sus es cogitans quod si non meruisti apud illum ut te affligeret: tamen forte meruisti apud deum ut te puniri permitteret: et ipse deus iudex usus est illo quasi toratore ad iustitiam prosequendam circa reum suum. Sic assur- virga furoris domini dicitur: quod eo usus est quasi virga ad dandum disciplinam seruo suo israeli peccati. Et sicut virga post cor- rectionem in ignem proicitur sic et illi vlti- res dei tandem puniuntur maxime qui non recto zelo et iuste proximos persequuntur.

His quasi per excessum tactis qualiter te inter aduersa et prospera immobilem con- serues ne prospera extollant: vel aduersa deiciant: quia aduersitas maxime versatur circa carentiam vel amissionem cupiti et ti- morem vel tollerantiam habendi: ad reme- dia et qualitates vitiorum: considerandas redeamus. Non enim mediocriter valet ad morbos vitiorum sanandos scire equa- nimiter carere his que caro vel carnalis affectus appetit: et patienter sustinere: et non pertimescere que horret: et odit. Sic et in me- dicina corporali sanitati propinquat qui be- ne seruat dietam: et cauet a nociuis: et con- stanter recipit et sustinet amarum poculum confectionis. Grego. Qui ergo appetit plene vitia vincere studeat humiliter pur- gationis sue flagella tollerare. Probi. Scio et habundare et penuriam pati et esurire et saturari viribus: et in omnibus iustus sum.

De peccato luxurie.
Capitulum. xxij.

d

Acuria quadruplex est. **P**ri-
ma est in corde quando homo
imundas et lubricas cogitatio-
nes scienter et voluntarie causa
prave delectationis versat in co-
gitatione sine repugnancia consensu. Sap. i.
Peruerse cogitationes semper aut adeo
Abat. quinto. Quicumque viderit mulie-
rem ad concupiscendum eam iam mecha-
tus est eam in corde suo. **S**ecunda spes
est quando citra opus generantium. Ho-
mo: faciat se libidinosis gestus amplexando
osculando palpatando: impudice respiciendo
et loquendo et ascultando. turpia sola delecta-
tione parua: vel alijs meretricijs blandicijs
carnali satifacit affectioni. Nec tanto est
grauior: quam illa quanto longius ad exterior-
es conatus causa prave delectationis est p-
gressa. Si enim sola praua mens rea est in
se per consensum male concupiscentie: quanto
magis latatis habentis ad exteriora libidi-
nis incitamenta exteriorum sensuum: et mem-
brorum ministerio adiuta et prouocata. Si
solum concupiscentia in corde mechia a do-
mino iudicatur: quid ergo ex concupiscentia
osculari palpare. etc. Nemo ergo se stul-
te seducat: ut putet se solum peccasse quan-
do opus generantium perficit vel laborat
perficere: cum etiam preambula operis da-
nabilia sint. In ipso enim licito coniugio se
pe excusabilior est simplex concubitus: quam
tales in honeste blandicie tactum videntium
et spectaculorum: et colloctionum lasciuia-
rum. Si ergo aliquis dicat apud se ex quo
non quero opus prauum fornicando perhee-
re: licite possum morosis blandicijs frui cum
dilecta munda intentione ad mutue: et san-
cte dilectionis nutrimentum: ut ignis carita-
tis in nobis magis accendatur cum ex dile-
ctione proximi nutriatur et augeatur amor:
dei sciat quicumque talis est se sub specie spi-
ritualis amoris: carnalis dilectione et dele-
ctione deludi: quod spiritus spiritum diligit: nec
corporalibus amplexibus indiget. Quia

hoc est carnalis amoris indicium: qui quanto
plus crescit in corde tanto magis amor spi-
ritualis minuitur et refrigescit. Et econuer-
so spiritualis amor carnalem reprimat et expel-
lit. **T**riplicis autem peccati reus efficitur
qui talibus corporalibus blandicijs uti se-
licite putat etiam si nullam ulterius prauum
operis habeat voluntatem. **P**rimo quod
incaute nimis se exposuit temptationis pe-
riculo cuius proni sint sensus hominis: et co-
gitatio in malum et temptatio que nondum
fuit occasio: et oportunitate noxie familia-
ritatis accepta potuit corrumpere volunta-
tem: et in peccatum precipitare. Sicut sepe
accidit quod qui munda intentione mutuo in
esse familiaritates societatis mutatis affecti-
bus spiritualibus in carnales lapsi sunt: et in
peccatum. Tali ergo periculo se iungere est
contra domini preceptum. Non tentabis
dominum deum tuum. Sicut qui super ter-
ram glaciem ex stulta curiositate incederet
si mergeretur reus esset seipso. **P**rimo
quia ipsam stulte tentare grauis culpa esset
etiam si mors non sequeretur. **S**ecundo
quod si in se nihil temptationis sentiret: tamen
alteri daret occasionem temptationis et pecca-
ti. dumque alteri fodit foueam ipse incidit in
eam. Qui alteri mortis poculum propinat
non inde innocens erit quia ipse non bibit.
Job. Alius eius id est diaboli prunas
ardere facit. Ignitus enim status eius ex
igne gehennali cum duos carbones com-
positos inuenerit etiam semiuivus sufflat in
defesse donec eos incendat. Nec causatur
moras: sed si tandem aliquando perficiat
cuius omni tempore ad nihil aliud vacet: nec
alijs curis intendat nisi animas seducere.
Tertio propter malum exemplum ex quo alij
grauiter scandalizant non carentes praua su-
spitione de tali noxia familiaritate: et iudi-
cantes esse malum indignantur murmurant de
trahunt irrident incoetes collegas eorum: quasi
et illi similia faciant et vilipendunt religionis re-
uerenda ex talibus: et multa mala fiunt. Alij

vero eorū exēplo audacius similia faciunt
putātes etiā sibi licere q̄ isti in orie se face-
re arbitrantur. Et discūt ab eis vel audent
eorū exēplo q̄d ante nō audebāt. Immo ⁊
ipsi peccatores temerarij sunt ⁊ quasi iusti
fiat se in peccato in cōpassione istorū corū
pentium religionis puritatē. Et hec omnia
reddundāt iniuriā dei: ⁊ offensam ⁊ hono-
ris eius detrimentū cum insolentia familie
patris amittas dedecus videat. **T**ertia
spēs luxurie est naturalis: ꝓcubitus viri ⁊
femine sine piugij honestate: hec diuiditur
in multas spēs vt est simplex fornicatio.
Adulterius. Sacrilegiū. Incestus. Stupr.
Raptus ⁊c. que nō prosequor: nec distin-
guo. **Q**uarta est peccatū i naturale. Lū
enim natura oibus rebus ꝓpria nomina
dederit que nature subiacent: hoc peccatū
quasi extra naturā vel contra naturā sine
speciali nomine reliquit eo q̄ indignū no-
mine sit q̄d ipsam naturā destruit: ⁊ huma-
nā naturam maculat ⁊ infamat. dicitur tñ
aliquando passio ignominie vel inuidia:
vel molities. Et talibus passionibus dedi-
tos ⁊ subditos apostolus dicit traditos in
reprobū sensum vt faciant ea que nō cōue-
niant. Ad Ro. i. Quisimōi aut aduersi-
tates vel descriptiones: nec nominari expe-
dit ne ⁊ ipse aer inficiatur: vel ne vsu tra-
ctandi nimis inde horrendū ⁊ abhominā-
bile fiat audientibus: vel ne detur simplici-
bus inde materia cogitandi: ⁊ mali occasio
curiosis. Tamen quocunq; studio vigilās
voluntarie delectationis se ꝓueat ad pel-
lutionis imunditiā: vel etiam aliunde hoc
pati cōsentit: vel cōoperatur alteri ꝓter
nature vsum ad quartā luxurie speciem di-
citur pertinere. **D**e illusione somniorū
ꝓtermitto. Sicut enim dormiēs nō est cō-
pos sui sic etiā non pōt interim aliquid fa-
cere vñ dīnetur. Nō si vigilans forte de-
disset occasione: vñ dormiens illuderet co-
gitādo agendo loquēdo: vel etiā ꝓst som-
niū voluntarie delectādo in memoria illius

nocturne visionis siue illusione. Nec ꝓ-
tius esset vigilantis q̄d dormientis illusio:
⁊ sic pena tam culpe ꝓcedentis: q̄d occa-
sio subsequētis erit inuigilante.

De septē remedijs luxurie. ca. xij.

Remedia contra luxuriam sunt
septem que ad ꝓsens memo-
rie occurrūt sine quibus ꝓtine-
tia diu non potest esse cauta.

Primū est vt vir seminat
⁊ semina viroꝝ incautā familiaritatē devi-
tet. Eccle. A vestimento ꝓcedit timea
⁊ a muliere iniquitas viri Breg. Qui
corpus suū ꝓtinentie dedicāt: habitare cuꝝ
femina nō ꝓsumant. Nunq̄ diu vitalis
calor: viuūt in coꝝpe nemo ꝓsumat ignē ꝓcu-
piscētie in se penit⁹ extinctū esse: ⁊ seꝓe car-
bo videt⁹ extinct⁹ modica fauilla optus: s;
si tangit cōburit. Diabolus ergo cū duos
carbōes coadunauerit affiat donec eos ac-
cedat. Alit⁹ cuius ꝓrunas ardere facit. Igni-
tus est. n. igne gehēnali. Carbo si solus di-
mittit⁹ extinguit si ꝓponit alteri ex mutuo
calore accendunt ambo. Et seꝓe spū: ince-
ptus amor ꝓsumitur carne. Bernardus.
Lū femina seꝓe esse ⁊ feminā nō cogno-
scere. Nec ego magis reputo: q̄d mortuos
resuscitare. Qui ergo q̄d min⁹ est si ꝓotes
q̄d mai⁹ est quō credant. Alit⁹ cē debet
Diabolus. n. in ꝓncipio icaute familiari-
tatis occultat laq̄os tetatōis carnalis. Re-
putāt q̄d desisteret a mutua dilectiōe si sen-
tirent inde stimulos peccati donec ꝓ lon-
gā familiaritatē ⁊ icautā securitatē affect⁹
amboꝝ ita ꝓlati ⁊ ꝓglutinati fuerit i amo-
re: q̄ etiam si sensuāt sibi inde inuere tēta-
tionis periculū nesciant resilire: nec abinui-
cem separari viribus spiritualibus ita de-
bilitatis in eis q̄ neuter valet sibi met vim
facere tantū: vt euellat se de laqueo. Im-
mo timet alterum in tantū ꝓtristare q̄ etiā
reputet se ꝓfidū si deserat eū. Et sic captus
ꝓsentit alterius voluntati: ⁊ ꝓꝓrie ifirmita-
ti in omne peccatū. Sic sanson fortissimus
d ij

qui multas hostium sepe acies strauerat: et aliquotiens de vinculis eriperat: confidens de viribus suis liquefactus est amore doli: de et defecit anima eius: et ad mortem usque laxata est dum ei nullam daret requiem quo usque plene ei cor suum exposuit. Et hostibus aditum sic aperuit: captiuandi se et ligandi: et cecandi et in carcere manere faciendi: et ludum de se hostibus exhibendi. Hec autem omnia sunt facta in figura nostri: et scripta ad correctionem nostram. ¶ Secundum est vitare societatem et contubernium luxuriosorum: ne exemplo eorum ad similia pertrahatur. Prover. Qui se iungit fornicariis est nequam. Item amicus stultorum efficitur similis. Propter sunt enim sensus hominis et cogitatio in malum. Et ideo facilius aliorum exemplo trahitur ad illud quod appetit eius consensus carnalis. Dum non erubescit viciosus videri habens secum socios miserie sue: quorum non solum exemplis sed etiam persuasionibus et irrisionibus trahitur ad peccatum: et laudatur peccator: in desideriis anime sue. Et hec est iam precipua causa: quare ita multiplicata sunt mala in ecclesia et in religione: studia spiritualia defecerunt: et ad exteriora studia et negeticia plurimi defluerunt. scilicet mala conformitas. Dum quilibet vult alios imitari: siue quia aliud nescit quam quod videt in alijs: siue quia non audet aliter vivere quam illi cum quibus conuersatur ex malo pudore timens alijs videri dissimilis: siue etiam quia temporis et carnalis libertas gaudet se habere occasionem et quandam excusationem apud homines agendi quodlibet etiam si non liceret. ¶ Omnes declinauerunt simul inuiles facti sunt: non est qui scilicet b. non est usque ad v. scilicet ad eum qui multitudine postposita studet uni deo placere et seruire. Unus petens a domino et hanc requirens: ut inhabitet in domo domini mente et conformitate quod solum est necessarium. ¶ Tertium est corpus non delicate nutrire. Terra enim

corporis nostri: que ex prima maledictione spinas et tribulos vltro satis germinat: si super hi fuerit impinguata delictis tanta erit spinarum densitas quod semen verbi virtutis in nobis penitus suffocabit. Eccle. Qui delicate nutrit seruum suum in iuuentute sua postea sentiet eum contumacem. Bre. Sufficit dici malitia sua. scilicet concupiscentie naturalis: que si ceperit accipere adiuumenta ab hijs qui perpetuum suscipere bellum aduersus eius oblectamenta: sunt duo contraria vni: et ita periclitatur continentia: quod duo resistunt vni: videlicet continentie. scilicet innata: concupiscentia carnis: et prouocatrix voluptas deliciarum. Unde apostolus ait Thimoteo. Vidua que vivit in delictis viuens mortua est: quod si vivit exterius interius mortua est per peccatum. Eze. Hec fuit iniquitas sodomie sororis tue saturitas panis et ocium etc. Ecce uerso. Aplos ait. Castigo corpus meum et in seruitutes redigone forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Hostem suum armat qui carnem suam fouet delictis vltra necessitatem debite sustentationis. Ad autem hosti prestatas tibi nocet. ¶ Quartum est ocium fugere: quod est precipuus anime inimicus. Prover. Multam enim malitiam docuit ociositas. In desideriis enim est omnis ociosus. Occupatus enim ab vno demone impugnatur: ociosus autem in numeris demonibus vastatur: quia quot cogitationes et desideria mala in corde versat tot inimicorum iaculis prebet. Bre. Omniu enim tentationum et cogitationum malarum sentina est iners ocium. Sicut per rimam sentine aqua latenter intrat et crescit donec navis impleatur et submergatur ita ex ocio cogitationes et concupiscentie multiplicantur donec navis cordis eius succumbens in peccato periclitetur. Unde in monasterijs et locis religionum nostrarum pauci stabiles religiosi sunt respectu antiquorum in egypto in quibus quandoque tria milia vel

quinque milia morabantur sub vno gubernatore quiete viuentes magis quā nunc apud nos possint decē vel pauciores obediēter et concorditer gubernari: quod de labore manuum sustentati lata predia et redditus aplos non requirebant. Et tantum operando colligentes victum: quantum consumentes: nec superflua desiderantes: nec euagantes mendicando vel adulando pro aliena donatione: sed de propriis laboribus se et multos pauperes et debiles sustentabant. Et labori manuum intenti rumoribus et rixis: et varijs desiderijs non permittiebantur intendere: nec qui libet in personam suam reposuit acquisita et elaborata: sed sic semetipsos pro christo abnegauerant: ut alterius subiacerent: ita et omnia que habebant. Et quod hec non strepitu clamoris: nec sibi proprie voluntatis arbitrium agebant: sed in summo silentio et quiete ad nutum abbatis: et gubernationis sui ideo a spiritu deuotionis non solum non impediabantur per operis instantiam: sed et plurimum promouebantur. Cum tamen per actum quotidianum statuto laboris operis reliquum tempus in lectione: vel oratione: solerent expendere: et ideo stabiles et perfecti in omni virtute erant: quod omne tempus bonis operibus et studijs virtutum impendebant. Nichil ociose: et curiose transientes: nec pro voluntate sua viuentes: sed superioris sibi regulas a sanctis patribus instinctu sancti spiritus institutas ad vitia extirpanda et virtutes inferendas. Scia igitur si tollas perire cupidinis artes. Nec solum vitandum est ocium: sed et verba ociosa. Bre. Ociosum est autem quod nullam habet utilitatem vel utilitatis intentionem: et pro vitando ocio ociosa sectari ridiculum est. Quid autem agendum sit require supra in capitulo de remedijs accidie. Item ut omni hora consideret qualiter instans tempus possit expendere vtiliter vel illud opus quod tunc incubit ei optimo modo perficere siue orando siue laborando: vel corporis refectioni intendendo: vel aliquid faciendo.

¶ Quintum est. Exterioris sensus ab illicitis custodire qui sunt quasi fenestre anime per quas mors peccati intrat quasi fur vel corruptor castitatis nostre dum non custoditur. Dauid non respexit uxorem vrie: quod eam prius concupierat: sed ideo eam percipuit: quod eam incaute respexit. Sic eua vidit lignum quod esset pulchrum visu aspectuque delectabile: et concupuit: Non expedit intueri quod non licet concupisci. Sic aures et manus: et alij sensus: et membra sunt coherenda ne hauriamus per ea mortiferum corruptio nis aerem. **¶ Diuina** quando curiositatis gratia egressa est videre mulieres regionis illius corrupta est terrenorum. Oculis mens depredatus est animam meam incunctis filiabus urbis nostre perqueritur quidem. Contra. Job ait. Depigi sedus cum oculis meis: ut non cogitarem quid de virgine. Sic boni religiosi recludunt se in cellis: et monasterijs quasi in speluncis: vel sepulchris ne vel ipsi concupiscant vel concupiscant. Quamotenus rarius vides vel audis que mundi sunt tanto affectus tuus ad ea concupiscenda frigidior erit et minus ea cogitabit. Et e converso. Quanto frequenter cum secularibus peruersis eo magis pulueri seculari respergeris quo insensibiliter paulatim interius tenebescis: et affectus fit crudus et mores infames. In molendino non puluerulentum fieri vix possibile est. **¶ Sextum est** interius reprimere cogitationes prauas et affectiones carnales: quia isti sunt homines domestici inimici quorum fraude vrbis mentis hostibus traditur si non bene caueatur. Sapientie id est. Peruersae cogitationes separant animam a deo. **¶ Bre.** De corde exeunt cogitationes male adulteria. etc. hec enim sunt que coinquinant hominem. Nulla minutio sufficit exterior ad custodiam vrbis ubi domestici perfidi fuerint. Ita nulla custodia forinseca castitatem preseruat sine custodia cogitationum et affectionum. Prover.

d iij

COmni custodia serua cor tuum quonia ex ipso vita procedit. Castis et honestis matronis non solum praua opera: sed et suspetia susurria fugienda sunt per que tentari vel infamari poterit earum castitas et honestas: et prouocari maritus in furore: et zelotipie spiritu inflammari. Sic et anima religiosa que est christo desponsata per fidei et votum castitatis susurria prauarum cogitationum non recipiat: vel retineat in corde quia cor dominus semper intuetur et arguit usquequo morabuntur in te cogitationes noxie. **S**eptimum est frequens studium orationis et deuotionis. Sap. Et sciui quia non possuz aliter esse continens nisi deus dederit: adi domum et orauit et dixi ex totis precordiis etc. ps. **N**isi dominus custodierit ciuitatem. etc. Et ideo semper est orandum: quia sine ipsius auxilio nihil possumus facere: vt ratione gratie sue extinguat in nobis igne concupiscentie. Ipa etiam orationis virtus: quia eleuat mentem supra ad deum purificat eius affectiones: et desideria castigat: et mentes illuminat: et dei amores infundit: ex quo generatur quidam horro: peccati: et detestatio carnalis voluptatis: et voluntas roboratur contra tentationes: et ipse tentationes debilitantur: vt facilius deuincatur. Unde cum **A**boysses in monte orans manus eleuaret ad deum vincebat israel: cuius vero remittebat eas et deponebat vincebat amalech. **A**boysses est religiosus de aquis seculi extractus. **A**malech est tentatio carnis: manus moysi sunt affectus: et memoria: quando istas manus leuamus ad deum hostis tentationis succumbit: quando vero ad terrena eas dimittimus: hostis roboratur.

Eplicit libellus de reformatione metis.

Incipit tertius. s. de processu religionis qui distinguitur in septem processus.

De primo processu: videtur: qui consistit in seruoze nouiciatus.

Capitulum primum.

Processus religionis: in septem processibus distinguitur: licet non ab omnibus attingatur.

Primus est in seruoze nouiciatus: quando conuersus in quodam impetu bone voluntatis: qua est ad omnia pa-

ratus in quibus se credit deo placere: siue ex magno peccatorum dolore et contritione: siue ex desiderio satisfaciendi deo: siue recuperandi amissi temporis et neglecti premij per peccatus. Sicut viator: qui diu dormiens in mane cum festinatione postea: et impetu laborat tempus neglectum currendo recompensare: et socios qui eum precesserant in sequendo inuenire.

Secundus processus consistit in labore corporali.

Capitulum secundum.

Secundus est in laboris corporalis exercitatione: quia sicut pauper nondum inuenire valens preciosa munera que in opus sanctuarij deo offerat: sa-

citamen quod potest pilos caprarum et pelles arietum offerens: et exhibens corpus suum hostiam viuientem sanctam deo placentem rationabilem: licet quandoque minus rationabile sit eius obsequium: propter indiscretam corporis castigationem qua corpus destruitur: et vires deficiunt: et sensus amittitur: et spiritus extinguatur: et totus defectus spiritualis dissipatur. **L**eui. In omni oblatione tua offeres sal. scilicet discretionis: vt nec ad dexteram per nimium laborem: nec ad sinistram per nimium torporem a via regia declines. Anima enim est immortalis: et non potest deficere: et ideo

corpus corruptibile: et vas fragile non potest equaliter contendere cum ea currendo: et tantum ferre laboris quantum illa potest capere feruide voluntatis. Ebruius quandoque agitat celeriter equum cui insidet non considerans quod cum ipse esset vino illud ei ru de animal non sit faciatum feno. Et ita dum supra posse laborare cogitur sub sessione cadens tardius cum ad locum quo tendit peruenire facit quam si morosius cursitaret. Rationale sit obsequium vestrum. Gal. i. Cum discretionem ne quid nimis sit: sed cum temperantia corpora vestra castigetis ut ne defectu cogantur dissolui: sed vitijs mori. Oportet carnem restringere non extinguere reprimere non opprimere: ut seruiant non lasciuient: ancilletur: non dominetur. Terra fertilis si diu inculta fuerit siluescit: si nimis cogitur fructificare fit macra: si medium teneat fertilis perseuerat. Sic est de agro corporis agendum: unde nec de nimio ocio lasciuat: nec de inedia vel labore deficiat. Corporalis exercitatio in duobus consistit in subtractione delectabilium secundum carnem: et assuetudine asperitatum: et laborum. Ab hac lege infirmi sunt excepti: quia eos nec suauia delectant propter amaritudinem dolorum. Et ipsa infirmitas acerbior est: quam labores sanatorum: et validorum. Valet autem corporalis afflictio ad peccatorum purgationem ad vitiorum repressionem ad augmentum virtutis ad spiritualis consolationis expressionem sicut in torculari vinum exprimitur ad proximi edificationem ad meritum glorie.

De tertio processu qui consistit in spiritualis consolationis infusione.

Capitulum tertium.

Eritius processus est in spiritualis consolationis infusione: quod deus est semper benignus et largus

remunerat hominem: qui fideliter offert ei totum quod habet et potest id est voluntatis seruiorem: et corporis seruitutem.

¶ Altera autem spiritualis consolatio est in duobus. In naturalium anime potentiarum decoratione. Et carnis ad spiritum quiescentia concordatione. Tunc enim homo vere spiritualis est cum spiritus totus est ad deum erectus: et ei ordinatus: et deo plenus: et corpus spiritui in his que dei sunt non resistit: sed pro modo suo prompte spiritui obtemperat: nec concupiscendo mala: nec horrendo dura vel fastidiendo bona. **¶** Potentie anime in quibus imaginem summe trinitatis presert sunt tres. scilicet ratio: voluntas. memoria: que tamen in seipsis inanes sunt: et vacue bonis: et indigent ornari: et repleti ab eo qui fecit eas hoc est a deo. Ratio illuminatur ad cognitionem dei summe veri.

Voluntas accenditur ad amoris boni. Memoria tranquillatur ad fruendum vero bono. Nulla istarum valet esse vel perfici sine alijs. Si ratio non videret: voluntas non amaret: quia nec sciret quid esset amandum. Si vero non amaret non delectaretur in bono. Item si non memoraretur boni quomodo posset illud cognoscere vel amare. Summum autem bonum deus est. Et ideo etiam summe verum: quia ab ipso fluunt omnia ut sint: etiam ut bona sint. Sicut deus machinam mundi huius ex nihilo creauit postea distinxit et ornauit: ita et hominem primo format. scilicet corpus in utero: deinde animam infundit: deinde per interualla etiam intellectus secundum actionem crescit et voluntas mouetur: et memoria viget: quasi requirens ornatum sibi competentem. **¶** Rationis ornatus est lucida intelligentia de deo: et de his que de deo sunt et ad deum perducit: ut intellectus sacre scripture rationes fidei: et operum dei: et intelligere quid sit beneplacitum deo: et inter vitia

d. iij

De processu religionis.

et virtutes discernere et naturas ipsorum agnoscere et remedia vicioꝝ et vias virtutum et sui vtilitate et in operibus dei admirari potentiam sapientiam et bonitatem ipsius. Et breuiter diuinitis et ornatus rationis sunt sapientia et scientia que est de deo voluntatis ornatus sunt sancte affectiones et deuote ad deum serui: fidei: fiducia spei dulcedo caritatis et bone voluntatis alacritas: spes de remissione peccatoꝝ: deuotio circa christi humanitate et passionem: necnon circa eius diuinitatem et desiderium regni celestis: et confidentia de exauditione orationis et affectus diuine familiaritatis et similia que afficiunt hominem ad amorem virtutum et ad odium vicioꝝ: et dilectiones proximorum: et ad studia bonorum operum. **A**d mortis ornatus est sacrarum copia cogitationum et affluentia vtilium meditationum et stabilis memoria dei: et exclusio vagationis mentis: et tranquilla adhesio dei: et corporalium imaginationum expulsio: et perfecta obliuio omnium mundanoꝝ: et vnus spiritus esse cum deo. Quia vero corpus datum est homini ad seruiendum spiritui: debet ei obedire sicut domino in omnibus bonis: et non in calcitrare vel murmurare sicut contumax seruus vel piger. Et spiritus sicut prouidens dominus debet ei prouidere: sicut seruo in tribus. scilicet ut operetur vtiliter ne torpeat ut castigetur discrete si in aliquo offendit vel sustentet temperate ne lasciuiet vel deficiat sub onere. Quanto plus quisque secundum has regulas ordinatus est: tanto spiritualis est. Ista habere est spiritualibus consolationibus foueri. Nam alie consolationes sicut non sunt necessarie salutis: sicut etiam suspecte sunt: et sepe false fidei et deceptionis: ut visiones: reuelationes prophetie sensuales consolationes oblectationes: miraculorum operationes: maxime modernis temporibus: licet quandoque reperiantur vere sed in paucis. Datur autem spiritualia con-

solatio nobis religiosis quandoque ut videntur quod large deus remunerat sibi seruientes: et quod bonum est seruire tam dulci deo. Item ad conformationem fidei ad robur spei ad caritatis ascensionem: ad desiderium inflammationem: ad eruditionem: ut videntur quod pergendum sit: sicut in tenebris lumen ostenditur: ut videatur quomodo sit eundum: et quid cauendum. Item ad munendum contra tentationes.

Quartus processus est intentionis purgationis et tribulationis. Et diuiditur in capitulum decimum tertium. Caplin primus.

Quartus processus est tentationis pugne et tribulationis: quibus probatur homo: purgatur et exercitatur: eruditur et humiliatur. **Thi.** scilicet. ca. ij. Qui certat in agone non coronabitur nisi qui legitime certat. Quicquid diu durare debet: solet probari et temptari si durabile sit: et omne nobile et carum probatur si valet sicut debet. Ita virtus hominis boni que nobilissima est: et que in perpetuum durare debet in tentatione probatur si constans sit. Et deus probat amicos suos aduersitate si fideliter in ipso perseuerent. **Eccle.** Vasa figuli probat fornax: et homines iustos tentatio tribulationis. **Cor.** xij. Quia acceptus eras deo: necesse erat ut tentatio probaret te. Purgatur homo etiam a peccatis per tribulationem tentationis ut dignus fiat glorie celestis celeri introitu ne post mortem indigeat grauius et diutius purgari. **Apo.** ij. Ego quos amo arguo et castigo. Purgatur etiam ut maioris glorie et gratie capax fiat. Sicut vitrum obscurum tergitur ut luminis amplius sit capax. Exercitatur etiam ut agilius et promptior fiat ad opera iustitie et virtutum exercitia: quia in statu consolationis sola quies mentis et studium deuotionis videbantur ei sufficere ad

suam perfectionem. Que ideo ei subtrahitur ut discat in alijs virtutum studijs exerceri. Sicut enim mercato: non in foro vno vel apotheca omnia simul inuenit que desiderat: sed in diuersis diuersa: ita religiosus non tantum in quiete deuotionis et dulcedine consolationis spiritualis sed etiam in labore certaminis et in exercitio bone actionis: debet querere studium perfectionis et merendi occasionem. Phil. iij. Scio habundare et penuriam pati ubique et in omnibus iustus sum. Cor. ij. c. vi. Per arma iustitie a dextris et a sinistris. Eruditur etiam homo a tentationibus quando discit que sit utilitas tentationis et profectus ex eis proueniens: quia ex hoc leuior fit ei tentatio cum intelligit quare deus sic permiserit et quis inde sibi fructus accrescit. Cor. p. me. x. Fideles autem deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione prouentum ut sustinere possitis. Erudimur etiam quod non tantum in ita pro prijs experientijs consolationum in fiducia ad deum: vel fidei certitudinem: sicut quidam rudes in via dei quicquid cum subtrahi sibi sentiunt consolationis experientiam animo concidunt credentes deum esse a se auersum per gratiam: vel in fide titubare incipiunt: an vera sint que de deo senserunt. Vult autem dominus erudire nos per subtractionem consolationis inniti veritati scripture et fidei: potius quam nostre qualicumque experientie: quia fides non haberet meritum si in sola experientia consisteret: et spes que iam teneretur experientia: spes non esset. per patientiam autem et consolationem scripturarum potius quam per experientiam spem habeamus credentes deum nunquam a nobis auerti per gratiam: quoadu voluntas nostra a deo non est auersa per consensum peccati vel per torporis negligentie. ps. cxvij. Mandasti iustitiam testimonia tua et veritatem tuam nimis. Nec sunt vera testimo-

nia gratia dei: iustitia in voluntate et operatione: et veritas dei secundum promissiones sacre scripture: que promittit nobis vitam eternam si mandata eius obseruamus. Job. Etiam si occiderit me in ipso sperabo. Noli ergo diffidere cum consolatio interne dulcedinis tibi subtrahitur: quasi dereliquerit te vel bona tua non accepta sint ei: sed recurre ad illa vera testimonia et consolare in ipsis. ut confidas de veritate dei: quoadu tu non discedis a deo per consensum preuaricationis mandatorum eius: quia ipse non derelinquet te per propitiationem suam. Non enim nos elegimus eum: sed ipse elegit nos et prior dilexit nos nondum existentes vel etiam ei resistentes per peccatum: unde dilexit et elegit nos non propter nos sed propter semetipsum. i. sola bona voluntate sua: propter hoc etiam seruabit nos. Humiliat autem nos deus per tentationes et tribulationes: ut agnoscamus quid sumus ex nobis ne ex tollamur ex eo quod a deo quidem accepimus vel accepisse putamus. Eccl. In igne probatur argentum et aurum: homines vero receptibiles in camino humilitationis. Quicquid scorie vel falsitatis intus latuit: ignis tentationis prodit. De ipsis bonis humiliemur videntes quod non sint nostra: sed dei qui quoniam et quantum voluit nobis dedit ex gratia non ex meritis. Si consolatio spiritualis non subtraheret homini: aliquando nimis extolleretur et gratiam perderet et periret. Subtrahitur ergo ei ne amittat et perdat. Sic pater paruulo filio nummos negat ne de ipsis perdat et ludat donec proficiat in prudentia et sciat prouide conseruare. Vidimus quosdam pueros grossos nimis sibi inde placere et gloriam humanam querere: et tandem euauerunt: et coram deo et hominibus viluerunt. Eccl. Qui delicate nutrit seruum suum ab adolescentia sua: postea illum sentiet contumacem. Benignus deus cuius delecte sunt esse cum filiis

hominū libenter impartitur has delicias su-
as seruis suis fidelibus ab adolescentia sua
idest in nouitate conuersionis. Sed heu po-
stea quosdam eorum sentit contumaces qñ
ex consolatione spiritali elati ceteros de-
spiciunt: et in torporem versi dum sanā lau-
dis desiderant iactantie vitio deprauati: et
ipocrite fiunt. Et dum meliores videri la-
borant qñ sunt: deo se opponunt gloriā dei
sibi temere usurpantes. Bonus autē de-
us sciens quātū utilis est homini tentatio
et tribulatio prius ei ostendit consolatiōes
dulcedinis: quibus postmodū in tentatione
confortetur: ne deficiat et alliciatur: ut sem-
per ad eas redire desideret nec desistat eas
requirere donec de nouo recuperet quod ami-
sit. Sic laboranti in via prius copiosa para-
tura refectione illius labore deficiat. Sic co-
lumbe longius emittende prius nutriuntur
tritico cum melle ut que longe emisse fue-
rint semper illuc redire contendant: vbi de-
licie se eē pastas reminiscuntur. Sic Pe-
trus prius in montem excelsum seorsum du-
citur vbi gloriā transfigurationis christi
videat: ut postea a sathan expetitus ut cri-
baret eum in tentatione recoleret prioris
dulcedinis quā expertus erat: et rediret ad
dominum quē tam amabilem senserat ne
diffidens et deficiēs desperaret. Sic filijs
israel prius māna datur in deserto ne po-
stea longo itinere et certamine fatigentur.

C De speciebus tentationū. ca. ij.

Alte sunt tentationum species.
Prima est subtractio et ino-
pia deuotionis. Alie sine ista:
nullam vel minore virtutez ha-
bent: cum ipsa deuotio sit quasi domus re-
fugij ab omni tribulatione. ps. Domi-
nus mihi adiutor: et ego de ini. me. Item si
consistant aduersum me castra et c. Subtra-
cto ergo tam singulari refugio homo quo

dammmodo inermis expositus est hostibus
tentationum: et ideo pauidus efficitur et pu-
sillanimis: nisi fidei et spei firmitate se mun-
at: et patientia et humilitate se defendat: que
tunc maxime habent locū exercēdi se. et ma-
gnam gloriā promerendi. Fides ibi pro-
batur si iam credit vera esse que iam desit
per gustum dulcedinis expediri. Dulcia
nimis sunt omnia que de deo gustamus
sed gustus eorum ideo subtrahitur bonis
ut fides magis inuitatur auctoritati scriptu-
re qñ experientie. et magis ex h' meritoria
sit. Spes probatur si confidat deum eē si-
bi propitiū etiam dum flagellat: et ita stude-
at studiose seruire et placere in omnibus ac
si sentiat et videat eum sibi esse placatum.
Unde abraam laudatur: quia contra spem
credidit diuine promissioni et non hesitauit
diffidentia: certissime scias q. quecūq. pro-
misit deus potēs est ei facere. Patientia p-
bet si nō murmuret cōtra deū: quasi ex sua
duritia hominem tribulet et desoletur: et si
longanimitate sustineat beneplacitum dei et
non deficiat in aduersis. Humilitas proba-
tur si cogitet se digne puniri: quasi qui indi-
gnus est spiritali consolatione: et si iustifi-
cet deum q. iuste iudicauit puniendo reum
et ingratiū priuando eum beneficio con-
solationis interne. Tantum nobis debet de-
us placere: et tantum debemus deū dili-
gere quando nos punit sicut quando con-
solamur: quia tam pia intentione nos punit
ut purget: sic diu blanditur ut consoletur.
Debre. Quis enim filius quē nō
corripit pater. Apo c. Quos amo ar-
guo et castigo.

C De secunda tentationum specie.
Capitulū. iij.

Alidam enim tentantur ex dif-
ficultate bene operandi et ha-
bent aliquam bonam volunta-

em sed non fortem. Ex difficultate obstaculi inueniunt quasi qui saxum magnum voluit: et inde affliguntur tam ex re mor su conscientie que accusat eos. q̄ ex dolore tardi profectus: et desiderio vite sanctiois. Quidam enim vellent habere bona opera et non vellent ad ea exequenda seipfos vincere. iuxta illud apli. Velle mihi adiacere: p̄ficere autē nō inuenio. Aliqua vero possent sed ista videntur eis arida et praua q̄ diffidunt ea placere deo vel alicuius meriti fore: et sic vtr obiq̄ negligentes sunt: ita incidunt in quandā tristitiam et diffidentiam: si cut dicit Ber. de talibus. Sunt qui in spiritalibus studiis fatigati et versi in torporē ambulant tristes vias domini: longos dies: longas querūt et noctes: frequenter murmurant: corde arido ad quēlibet inīūcta accedunt et c. Quidam enī horro: terret eos cū cogitant de profectu spiritali quasi dicant apud se: bona est victoria: sed dura ē pugna: dulce est premiū: sed labor merendi grauis. Sic exploratores missi in terrā pro missionis reuerfi cōmendabāt vbertatem terre ostensis fructibus. Sed terruerunt populum pro difficultate impugnationis hostium et proceritate inhabitantiū. Ita religiosi quidam explorātes terrā per scripturas gaudia magna: predicant in celo fore: s̄ pugnās tentationū et labores spiritalium exercitiorum ita exhorrent: q̄ potius volūt in deserto mori q̄ introduci in terram pro missionis: h̄ cum magis volunt sine opere in quodam medio statu remanere inter se: cularē et spiritalē: quasi inter egyptum et terram promissionis in deserto accidiose cōuersionis q̄ per labores et tribulationes peruenire ad gloriam perfectionis. Gigantes territi etiam minantur et timēt: quasi mōstra euandri: cum maiorū sanctorū vietas considerant: et de propria paruitate diffidentes illorum perfectionē attingere: nō ex humilitate sed ex pauiditate desperant:

causantes et murmurantes contra deū: q̄ tam dura seruicia ab hominibus requirant: sicut illi qui educti erant de egypto ad tales miseras tollerandas. vnde etiam tā pauci veniunt ad perfectionem. Et de omnib⁹ supra ad pugnam enumeratis tantum duo terram promissionis intrauerunt. Quia illi soli perfecti sunt religiosi: qui etiam in pugna tentationis et in exercitio virtutis instanter constantes fuerint in pugna resistēdo malis in exercitio: insistenti bonis in fine.

De tertia tentationum specie. ca. iij.

e

Et h̄ sequitur alia tentatio. s. fastidij qua fastidit homini omne bonum: tedet cum orare: legere meditari: tedet eum audire bona vel loqui: vel operari: vel interesse diuinis: etiam que sine graui labore possēt facere. Et exinde quia ad magna virtutum premia peruenire diffidit et in minorib⁹ exerceri fastidit. Et quia hec tentatio ex priorioratur: ostendit quia statim post murmur populi pro labore sequitur murmur pro fastidio māne: quod significat spiritalis refectionis alimentū sicut sunt verba sacre scripture: et bona opera que pascuntur hominem et animam: et reficiunt conscientias: de h̄ propheta dicit. Omneni escam ab hominibus est: anima eorum: et ap. vi. ad p̄mior. Ad duo autem trahit ista tentatio: aut ad exteriores consolaciunculas et seculares leuitates: vt qui non habent in spiritalib⁹ consolationem: saltem in carnalibus querant: et in secularibus quo magis consulant fastidio quo vexantur. Sic et illi qui manna nauseant: carnes concupiscunt: et pepones et porcos et c. i. terrena et carnalia gaudia et sollicitudines exterorū negotiorū que sua agredie q̄si porci fastidiētē gustū i mutado delectāt: s̄ postea cōscias amaricatā ad fletū

compellunt: aut ad nimiam tristitiam trahunt. **De** tentatio fastidij dum non h3 in spiritualibus delectationem: et in carnalibus consolari tenuit sic nūq3 inuenies rē fugium malo merore consumis. Solū ergo restat vt instantier clamēt ad dominum dum tribulant: vt de necessitatibus suis liberentur: et sacrificent sacrificium laudis et annūcient opera eius in exultatione. i. recolant beneficia dei vt ex illis ad laudē eius in exultatione spūs puocentur.

De quarta tentationum specie.

Capitulū. v.

Quod si statim nō successerit sequitur alia tentatio grauis i patientie contra deū quare tā durus: et in misericors sit tribulatio: quare tam parcus i dando gratiā egeno: et tā anxie petenti et tam impotēte pullanti. Et hoc tentatio qñq3 tam valida est q3 quasi insanit homo et palpitat ex vehementi merore: q3 ibi nō inuenit solatium qd deberet ei esse vnicū refugiu si in oratione et in tanta suppositione. Cū dominus dicat et. Qui querit inueniet. Job. xxx. Clamo ad te: et non exaudis me sto: et non respicis me mutatus es mihi in crudele: et in duritia nian^o tue aduersarijs mihi. ysa. **A**ditudo misericordiaz tuarū et miserationum super me p̄tinuerunt se. et c. **A**bac. **A**sq3 quo obliuisceris me et c. **I**tem exurge quare obdormis dñs. et c. **I**te illud murmur filioz israhel. Est ne deus in nobis an nō. **H**ec omnia illius tentationis anxietate exprimunt: que non valet melius superari nisi patienter tollerando: et humiliter expectando: donec nobis benignitatis sue vultum digne ostendere et manum largitatis aperire: vt celū: qd super nos quasi encus sentitur stillas gratie nobis influat: in terra cordis nostri quasi ferrea emollita pluuijs benignitatis domini det fructum suū id est affectus pios: et desideriu deuotionis.

De quinta tentationum specie.

Capitulū. vi.

Nā aut tentatio magis periculosa est: que minus molesta sentitur quando hec longo tempore: et vsu subtractionis gratie et deuotionis post multa anxia desideria et laboris pro recuperanda grā homo quasi lassus remittit animū suū ab intentione querendi: et sub colore patientie dñs oculos attollere ad opes quas se habere posse nō videt: et cū indignanti humilitate cogitat se forte indignū tali gratia: et q3 forsitan de ipso aliud ordinauit deus: vt ad exteriora conuersus multis prosit. Et ideo ab interioribus sic repulsus vult etiā sub discretionis velamine deinceps parcere sibi ne corpus rursus debilitetur vel caput irreuerabiliter destruat. Et incipit remissus esse in studio orationis: et ad p̄fabulationes promptior: ad euagandum prouisor: siue paratio: ad corporis comoda studiosior: ad inanes iocos promptior: ad exteriores occupationes sub specie redimendi tempus vtiliter voluntarius et intentus. Et ita paulatim subtrahitur apud seruos: et desideriu proficiendi refrigescit: et studium languescit: et subintrant affectiones religiosarū seminariarum: vsq3 ad visitationes illarum: et omnibus alijs extinctis solum remanet ei ad solatium debile: quia ad hec scit loqui d spiritualibus per qd vel seipsum p̄ferit multis in expertis talium experientiarum spiritualium vel acquirit sibi nomen apud religiosas feminas: que existimant cum loqui ex cordis habundantia: et esse bonum instructionem vite spiritualis: et deuotionis interne. **I**n huius tentationis tempestate plurimi fluctuāt: et pauci enauigāt: quos nec amor afficit: nec desiderium trahit: nec timor stimulat: nec seruos proficiendo vrget: remissi in omnibus: et si qua bona videntur facere ex vsu quodam: vel pu-

dore faciunt humano vñ ex timore ne dete-
rius eis contingat. Unde qui hoc deside-
rat superare: oportet vt vñ sibi met faci-
at tam cordi q̃z corpori: sicut pigrum ani-
mal quod calcaribus traditur flagellis agi-
tatur. Quidam namq; trahuntur impetu
furois ad bonum. Sicut igitur illi indigēt
freno quo retrahant ne precipitentur: ita
alij indigent flagello impellēte quo ad bo-
num quasi coacti incitentur. Ab his misericors
autem deus quo difficilior quis in tentatio-
nis pugna certauerit eo magis perfectio-
nis gratiam retribuet in presenti ⁊ maio-
ris glorie premium in futuro.

De sexta tentationum specie. ca. vij.

Ant ⁊ alie plurime tentatio-
num species quarum naturas
⁊ origines persequi longum es-
set. Si enim nullus medicorum

omnes morborum corporaliū varietates ⁊
dolores plene potest cognoscere: quāto mi-
nus spirituales morbos tentationum ⁊ pas-
sionū que subtiliores sunt valet aliquis ple-
ne discernere: nisi spiritus sancto plenissime
illustratus. Acerbissime tamen tentatiōes
videntur hesitatio in fide catholica: ⁊ de-
speratio de dei misericordia: ⁊ spiritus blas-
phemie contra deum ⁊ sanctos: ⁊ tentatio
incidēdi sibi manus: ⁊ se perimendi: ⁊ que-
dam perplexitas querulose conscientie me-
dicinale consilium non admittendi.

**De remedijs contra tentationum im-
petus. ca. viij.**

Contra tales ista maxime va-
lent remedia. **Primo** vt
consolentur: q̃ non timeant il-
las tentationes quia magis ad
meritum proficient patienti q̃z ad deirime-
tum. **Secundo** q̃ patienter tolerant: si
cut si sathanas aliquem visibiliter vel senti-
biliter tribularet. **Tertio** q̃ non curent
nec ratiocinando eis resistatur: q̃ ex hoc
magis q̃ si affirmate inflārent: s; ad alia
tractanda conuertat se homo quibus attra-

ctus obliuiscatur passionis sue sicut corpo-
rali passione laborans si habet quo occu-
patus obliuiscatur suis leuiter interim tor-
quetur. **Quarto** vt orationibus suis ⁊
alijs bonorum hominū misericordie di-
uine remediū iploret.

De tentatione generalissima. ca. ix.

Generalissima autē tentatio qua
omnes in hoc mari magno q̃s-
samur potest ad omnem confi-
ctum viciozum referri in qua
sepe periclitamur quasi submergendi: ⁊ ite-
rum resumptis viribus subleuamur quasi
deinceps ab eorum impugnatione securi:
de qua dicitur. Qui descendit mare in na-
uibz ⁊ c. Mare est profundum viciozum
Mare religionis quibus cū seculi vicijs:
pelle nauis tentationes viciozum vbi vi-
dent nauigantes opera domini ⁊ mirabi-
lia eius in profundo: quando considerant
quāta potentia ⁊ pietate custodit certātes
a fluctibus peccatorum: ⁊ quanta sapientie
ratione permittit eos tribulari ⁊ dat eis vi-
ctoriam per varia consilia: ⁊ remedia vicio-
rum. Ecce. Qui non est tētatus qualia sentit:
⁊ qui non est tentatus pauca recognouit.
Vir in multis expertus cogitabit multa: ⁊
qui multa didicit enarrabit intellectū. Ascē-
dunt vsq; ad celos per fiducie securitatem
⁊ rursus descendunt vsq; ad abissos per ti-
morem succumbendi in tentatiōe. Vel ascē-
dunt vsq; ad celos aspiciendo ad diuine
pietatis auxilium: descendunt vsq; ad abis-
sos intiendo proprie fragilitatis defectū.

De subtractione consolationis interne.

Capitulum. x.

Maxime autem discimus in subtra-
ctione consolationis interne. s.
de minimis beneficijs gratias
agere. ⁊ minimas quasi libet
culpas ⁊ negligētias timere vñ cauere. Et
aduersa queq; discim⁹ patienter tollerare
De opulenta mensa multe mices: imo quā-
doq; aliqua decidunt frustra. Sic homo

habundans diuersis consolationum donis plurima beneficia dei sine debita gratiarum actione preterierit plurimas gratias sponte oblatis negligit opere exercere. Plurima parua reputat que magna sunt: plurima nec agnoscit. Sed his omnibus subtra-ctis sicut vir videns paupertatem suam reco-lit quantum prius habuit que potuit que iam non habet. Et sicut mendiculus famelicus modicam bucellam gratiam accipit et stu-diose colligit fragmenta qui prius delica-ta fercula paruipenscit. Colligite fragmen-ta ne pereant. Beneficia dei nobilia et pre-ciosa ex nobilitate dantis ex affectu liberali-tatis et caritatis: qui etiam si paruissima da-ret grata esse deberent. Item etiam ex pre-ciositate et nobilitate domini. Nam quid nobilius spiritu dei que vobis dat. Quid vilius ex quo transformamur in deum et deiciamur et beatificamur et heredes re-gni eius efficiamur. Petrus maxima et pre-ciosa nobis promissa donauit ut per hunc effi-ciamur diuine consortes nature. Item ex vi-litate eius: cui danf. Quid enim deo cum lu-to. Lutum sumus viles: viciosi: peccatores ingrati: inopes omnis boni: miseri et mor-tis rei: et deus memor nostri esse dignatur. Si rex dignatur pauperis tantam habere memoriam et si modica det ei: hoc ipsum pauperi videri magni debet. ps. Quid est homo quod memores eius etc. Ad minima etiam culpas capere docemur: quia timen-dum nobis est ne forte ex culpa et magna ingratitudine nostra: gratia sit nobis subtra-cta: ut iam recipere eam cauendo ne-gligas quam tamen amisimus in tanta li-berate. Prover. Qui spernit modica paulatim decideret. Augustin. Visitasti gra-dia caue ne obuiaris arena. Prover. Qui decim timet nihil negligit. Ex mi-nimis gattis multiplicationis inundationes aquarum fiunt que etiam magna aliquan-do menia subruunt: per modicam ruam aqua latenter in nauem influit donec sub-

mergatur. Ad minima etiam aduersa: pa-tien-ter tollerare assuescamus: quia maiori non superat: qui minora tollerare non discit. Multi optant pro christo mori: sed quem terret sonitus folij volantis: quomodo sus-tineret ictum gladii terribiliter vibrantis. Discamus ergo omnia peccata proposse cauere: et pro his que fecimus omnia ad-uerfa humiliter pati. Et omnibus beneficijs dei debitam considerationem cum gratiarum actione exhibere semper. Et gratia de non in vacuum recipere et digni eri-mus ut gratia nobis subtracta etiam aug-mentata reddatur et ad magnum profectum peruenire mereamur.

Quod modis sit retractatio a vero bono.

Capitulum. xi.

Entatio quantum ad presentem materiam potest dici quilibet mor⁹ vel affect⁹ vel sensus a vero bono retrahens. Sit autem huius tri-bus modis: aut alliciendo per delectabi-lia: aut terrendo per contraria et aspera: aut decipiendo per falsa et verisimilia: et sic tres anime vires corumbuntur. Concupiscibilitas per delectabilia carni et oculis et cordi. i. per voluptates: diuitias et honores mundanos. Irascibilitas per timores vari-os debilitatur in resistendo vicijs et in non insistendo virtutibus. Rationabilitas ce-catur ut bonum malum iudicet: et malum bonum: et lucem veritatis ponat tenebras. et tenebras ponat esse lucem. ps. Co-mecum conturbatum est in me: sicut aqua luto turbata et imundata. dereliquit me virtus mea qua debui vero bono inherere veraciter: et lumen oculorum meorum non est mecum: quo verum a falso discer-nere debui. Concupiscibilitas duplici-ter tentatur: quia delectatio ei spiritalis subtrahitur et inde desolatur: et carnalis co-cupiscentia ei ingeritur et inde sedatur. Gra-

cibitas dupliciter tentatur dum infirmatur ad bonum et proclivius est ad malum. Rationalitas dupliciter tentatur: quia intellectus bonum non agnoscit, quantum bonum sit: et sub specie veri a falsitate deluditur. Diabolus enim suggerit anime interiura consilia. Abundus exterius ingerit materiam concupiscibilem. Caro delectatur mens recipit et consentit delectationi vel non repugnat.

Utrum tentationes sint utiles. ca. xij.

Utrum autem sit utile habere tentationes vel curare solus rei exitus probat: quia habere eas et viriliter resistere magne virtutis est. Superare vero et triumphare de ipsis gloriosum est. Carere autem commodius et securius est. Succumbere periculosum. Appetere eas et se se ingerere incautum et maxime infirmis et imperfectis. Exercitare tamen se ad pugnam spontaneam contra spiritualia vicia: videlicet iram: invidiam: et vanam gloriam et cetera. Aliquando utile est ei qui inter illos morari eligit: qui cum persequuntur et offendunt ut sic discant patientiam. Et ei qui sub discretio magistro vivit: qui in omnibus frangit eius voluntatem: ut sic assuescat esse humiliter obediens et promptus: et sic de ceteris viciis spiritualibus expugnandis. De carnalibus autem viciis hoc periculosum et stultum est: sed sunt fugiende eorum pugne et a memoria excludende et occasiones earum tollende. Unde dominus noluit se permittere de luxuria tentari ut doceret nos non debere ingerere huic tentationi etiam in spe triumphi et premij. Cum enim hec tentatio magnam habeat delectationem admittam et in hoc vicio concepti sumus et non solum mens sed etiam corpus delectatur periculosior est aditus. Sicut hostis: qui

in vbe aliquos fauente habet si intra portam irrumperet potentius eam caput. Ad cor. Omne peccatum quod facit homo extra corpus est et cetera. Tentationibus autem in quibus delectatio consistit maxime teneri et infirmi superantur in quibus amor mundi nondum extinctus est: et ideo reus accenduntur ex concupiscentijs mundi sicut candela adhuc fumigans cito capit flammam. Tentatio vero impetuosa et quasi violenta fortiores impetit: ut qui mollioribus non fluctuantur duris et robustis tentationibus quasi ventis validis euolantur. Tentationes autem fraudulentae que se sub specie boni se palliant: licet quosque rudes et stultos decipiant: qui mundum altitudinem sathane id est astutias eius comprehendunt: tamen singulis perfectis et bene proficientibus insidiantur. ps. In via hac qua ambulabam absconderunt laqueum mihi. Lor. Sathanas transfiguratur se in angelum lucis et cetera. Si enim eis in sua figura appareret que valde turpis est: horerent eum et fugerent. Si aperte impugnaret resisteret ei et ut angeli dei fugerent et vincerent: et sic nihil proficeret apud eos. Boni enim quia mundi sunt detestantur immunda peccata. Quia virtuosus sunt viriliter contra omne malum pugnant: quod malum esse cognoscunt. Venit ergo sathanas in specie angeli boni quem credit ab omnibus diligere ut tanto facilius decipiat quanto bonus putatur nuntius: et qui non solet nisi bona nunciare. Ber. Bonus nunquam nisi boni similitudine deceptus est. Et ut facilius recipiamur eius persuasio primo bona proponit postmodum mixta malis tandem falsa bona: sed vera mala. Postremo cum irriterit eos et illaqueaverit insolubiliter aperte caput venenatum erigit et in aperto peccato eos deicit. Sicut scorpio qui blandam faciem habet et caudam venenosam cum qua occidit. Sic gabaonite simulato peregrino hitu deceptus

filios israel: ut parcerent eis: cum de genere hostium forent. Quanti sub specie spiritalis dilectionis: spirituales feminas frequentauerunt: et orationum ipsarum obtentione: ecce quanta puritas in prima intentione. scilicet caritas et deuotio: postea sequuntur longe confabulationes: modo de deo: modo de ipsorum amore mutuo: et fide et amorosi aspectus: et munuscula pro memorabilibus caritatis. Ecce quomodo mixta sunt iam bona spiritalis affectionis et colloquutionis fidelis: cum alijs inutilibus confabulationibus et incaute familiaritatis et inutilis occupationis cordis circa dilectam. Tandem sequuntur falsa bona. id est vera mala. scilicet amplexus: oscula: tactus manuum: et verbera et similia: que oia suspecta sunt: et carnalis affectionis indicia: et turpis operis prelude. Postremo impudica succedunt: quasi fructus precedentium. scilicet aperta opera iniquitatis. Augu. *Q*uod praua et breuis concubitus hora in qua amittitur vita eterna. In hunc modum paliat se sepe superbia: sepe inuidia et auaritia et accidia: vitia que cum non audent bonos tentare apta facie: quos faciunt omne malum odire assumunt aliquod velamen virtutis ne agnoscantur esse quod sunt. Sicut qui mentitur se amicum esse domini: nec admissus dolose interficiat. Sic Iob tenuit vinetum. Absanase: quasi oscularetur eum ne suspicaretur eum hostem esse et non obseruaret gladium eius dolosum: et ita in dolo occidit eum. Sic iudas osculo Christi tradidit crucifigendum a iudeis.

De labore et pugna temptationis. ca. xiiij.

Per temptationem tria maxime debemus aduertere: siue ex labore pugne et inquietudine cordis quas patimur: siue ex timore ne forte superemur et succubamus per temptationis assensu: siue quod forte timeamus ne forte nimis debiliter resistamus: et per hoc deum et propriam conscientiam offendamus: et tamen plene non consentiamus. **Q**uoniam hiis

temptationibus quinqz modis resistendum est. **P**rimus est cogitationem inde auertere alias occupationes assumendo quibus obliuiscatur homo impugnationis quantum potest. **S**ecundus est materias et occasiones temptationis fugere et declinare maxime carnales que appropinquantes sibi accedunt ut ignis et incendunt. **T**ertius patienter et humiliter virgam domini sustinere: ut se dignum afflictione et labore pugne iudicet et tolleret patienter confidens quod ei proueniet in bonum: quia sic citius placabilis erit ei dominus et purgabitur a peccatis et emendabitur a vitijs et ditabitur virtutibus et scientia et meritis et gloria. **B**egoriz. Qui appetit vicia vincere plene studeat humiliter purgationis sue flagella tollere. Cum deo non possumus contendere nec per iustitiam: quia peccatores sumus: nec per potentiam: quia infirmi et serui eius sumus nec fugere ab eo per astutiam: quia nusquam ei latere poterimus: et dominus eius terminos exire. ps. Quo ibo a spiritu tuo etc. Job. Sapiens corde est et fortis robore: qui resistit ei et pacem habuerit. Unde humiliemus nos coram ipso: et sic misericordiam consequimur. **Q**uartus est orationi incumbere et auxilium superne virtutis pro se et aliorum suffragia implorare: quia nec nostris viribus: nec meritis: nec prudentia possumus de tot hostibus triumphare: vel sine letali vulnere transire nisi protecti in manu dei: et eius adiutorio confortati. ps. Inuoca me in die tribulationis: et cruciam te et honorificabis me. **A**d hoc enim quandoque permittit deus hominem tribulari: ut excitetur ad orationis studium et confugiat ad dominum et experiatur eius auxilium: et ad eius exauditionis solatium amplius in eius amorem exardescat: et sic tam in merito virtutis quam in fiducia eius dilectionis exerceat. Sic diligentibus deum omnia coloperant in bonum tam prospera quam aduersa. **S**olet etiam deus quandoque fidelem seruum suum

um postmodum amplius consolari: et prioris perfectionis gratiam conferre in illis quibus aliquando fuerat intentionis molestia grauer tribulatus. Sicut de beato Benedicto scribat beatus Greg. Qui dum carnis tentatione grauer impugnaretur: quia viriliter resistit ita plene vicit: ut dei gratia nunquam postea motus carnalis illecebre in se sentiret. ps. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo. et c. Sic etiam in tentationibus contra fidei et blasphemie spiritus meretur fidelis bellator: quoniam fide clarius illustrari: et in amore dei ardentius inflamari. ysa. Erunt capientes qui se ceperant: et subijcient ex actores suos.

Quintus processus. hic distinguitur in capi. x. De remedijs tetationum et vitiorum. De sanitate anime. Capi. primu.

Virtus modus: qui etiam quintus processus religionis est. Singularibus vitiorum tentationibus singularibus remedijs oportet mederi. Sic potest status creatio nis: vel remedijs dici spiritualium in quo cura diligens moribus vitiorum adhibetur: ut ad sanitatis statum pueniat: de quo remedium quod in precedentibus dictum est non oportet repetere. Ea autem diligentia debet ei studere anime sue remedium perquirere: et sanandis spiritualibus moribus vitiorum in vigilare: qua letali morbo laborans modicus qui eum curare posset inquireret. Et tanto diligentius cura animabus curandis adhibenda est: quanto animarum periculosior morbus est: et cura difficilior est: et sanitas pristina anime quam corporis morituri. In quantum autem de corporis sanitate fuimus solliciti magis quam de anime salute intantum conuincimur illud plus diligere: et illius sanitatem amplius desiderare. Sanitas corporis consistit integritate membrorum: et sensuum et humorum ordinata qualitate et vigore spirituum. Sanitas anime consistit in recta et circum-

specta actione incaute locutionis observatione in rectitudine voluntatis ordinatione affectionis: utilitate cogitationis. **Actio** debet esse in tribus circumscripta. **Primo** an liceat. **Secundo** an deceat. **Tertio** an expediat. Illicitum est omne quod est contra dei preceptum vel ecclesiastica instituta: vel contra voti proprii sponsonem discretum. **Et** est votum continentie. **Obedientie** abdicationis proprietas: et aliorum sub voto conuari comprehensio. **Indecens** est: quod non bonam specie pretendit et colore illiciti habet etiam si non expressam veritatem ut omne scandalum: et quod alicuius vitij vel peccati notam habere videtur: et secundum statum agentis inconueniens iudicatur. i. Cor. vi. Omnia mihi licent: sed non omnia edificant. **Hoc** est licet aliqua in se non sint simpliciter illicita tamen quia proximos ex mala specie scandalizant: et nullum edificant seruo dei cuitanda sunt ne percutiant conscientias infirmorum exemplo male edificationis: et dominum in honorent: quia in disciplina famulorum: redundat in confusionem domini ipsorum.

Ro. ij. Gloriaris in deo quasi seruus in domino et per peruaricationem legis deum in honoras. **Nomen** enim dei per nos blasphematur inter gentes. **Inexpediens** est quod caret fructu utilitatis et ratione iuste necessitatis. **Vacuu** autem in cor tractu dei apparet cuius actio fructu utilitatis caret: sicut ramus arefactus in arbore: et lignum in fructuosum in vinea vel pomerio. **Deus** autem qui omnes large remunerare desiderat tot actiones homini prouidit ad merendum quot actiones meritorias ei concedit. **Et merito** puniendus est: qui his neglectis inutilia et infructuosa sectatur. **Veluti** si quis ortum plenum nobilium fructibus ingrediens sola villia et amara caperet et nocua. **In locutione** tria sunt seruanda. **Primo** ut tardus sit ad loquendum. **Eccle. xxij.** Loquere in tue causa vix. i. cum necesse fuerit: quanto magis in non tua vel in non ca-

sed in leui necessitate. Si bis interrogatus fueris habeat caput tuū responsum. ut vtilitas et opportunitas exigat esse loquendū. Utilitas necessitas edificationis vitādi cui dentis nocementi: et honoris dei pmouendi. Opportunitas temporis loci cause: et q̄tatis audientiū. Numeri. xix. Uas qd non habuerit operculū vel ligaturam desuper in mūdū erit puluis enim incidet: et fomes et alia immunda inquinabūt. Et si, quid preciosi vel aromatici liquoris in eo recundif euaporatur virtus eius. Sic qui per censuram silentij non ponit os suo custodiā frequenter imundat forde illicitoz verborū mendacijs maledictis detractionibus turpiloquijs iactantijs scurilibus: et similibus. Si quid etiā deuotionis intus h̄z vel oculi virtutis citius euaporat et in frigidatur et euanescit: sicut sepe possumus experiri: qñ post cōpunctionis gratiā ad verba ociosa deuoluimur: mor sapior: d̄minuif: et seruior: extinguitur et intelligentia obscurat: et mentis in deum intērio dissipat: et cor bono qd prius habuerat euacuat. ¶ Secundū est i loquendo circumspectū esse: ut cōsideret qd loquatur: et qualiter: et corā quo ut dispōat sermones suos in iudicio discretiōis ne cui loquēdo noceat: nec aliquē idēbite offēdat vel scādalizet: ne quid falsi admisceat ne postea cōscientia postmodū remordeat et dixisse pēnitēcat. Eccle. xxi. Cor: stultoz in ore eoz. Et ideo cum aperiant os effundūt totum qd habent intus per stulticiā. Os autē sapientiū in corde ipsoz: q̄ os non profert: nisi qd cor: pri⁹ d̄liberauerit esse loquētū. Prover. xij. Qui custodit os suū custodit a periculo aīam suam: qui autē inconsideratus est ad loquēdū sentiet mala. Abat. xij. De omni verbo ocioso. etc. Greg. Ociosum verbum est qd aut ratione iuste necessitatis: aut intentione pie vtilitatis caret. Si ergo culpa non caret sermo ociosus qd de pernicioso: qui etiā alicui obest. ¶ Tertium ut breuiter loquatur: et non sine neces-

sitate vel vtilitate multiplicet verba: q̄ qui multis vtitur verbis ledit anīam suam. Sapientie. iij. In multiloquio enim non deest peccatum. Duo enī verba que sola nobis permīssa sunt inter omnia cito dicta sūt idest qd necessarium est tibi vel alteri vel vtilē est tibi vel alteri: necessarium cito in sinu sapienti. Nam apud insipientem nulla verba sufficiunt. Et vtilitas etiā si sepe nimia effundit onerosa ē: et fastidiosa. Nō multis opus est verbis: sed paucis et efficacibus. Prover. xxv. Sicut vber patens: et absqz murozū ambitu sic vir qui non potest in loquendo cohibere spm suū. Greg. Que murū silentij non habet patet inimici iaculis ciuitas mentis. Sic cautus et peritus sit homo in verbis suis sicut auarus in nūmis suis: quia verba quibus gloriari celi merentur preciosiora sunt omni thesauro. Prover. xxi. Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Auarus pecunie: et parcus profunde: et in abscondito recundit eam: nec proferre debet largiēdo nisi prout virgente necessitate vel vtilitate sua: et cauet ne vel obolum superflue effundat supra qz necesse sit. Sic et religiosus cordis sui thesaurum abscondit raro loquēdo et nisi pro necessaria causa vel vtili ad loquendum aperiat: et qd est loquendū paucioribus verbis potest expedire prout sufficit ad hoc ut supflue nō effundat. ¶ Quadruplex ei bonum prouenit: et proueniet qui cauebit a peccato vaniloqui: quia intellectus eius magis pfundabitur: et sublimabitur: sicut aqua conclusa que mundus exitum habet per quē effluat crescit i altū. Item qd loquetur apud homines magis habetur autenticum: cum sciāt eum cum maturitate loqui: et non leuiter effundere sua verba. Item singularem gratiam meretur in celo. Item vitabit peccatum multiloqui.

¶ De disciplina exteriorum.

Capitulum secundum.

Omnis disciplina in religiosis
triplici decore decoratur. scilicet si
sint **A**bat. Humiles. Et be-
nigni. **A**bat. ut non sint le-
ues ridendo vel proni ad risus
nec curiosi vel sibi sine ioculatoribus. ma-
tunitas etiam intus mentem componit. et cor-
pus exterius ab insolentia custodit: caput
regit ne leuiter hinc inde circumferat ocu-
los ne euagentur: aures ne ociose auscultet
que minus expediunt: linguam refrenat
ab ociosis et instructuosis verbis manum ab
inutilibus occupationibus pedes a vanis
ambulationibus: et indecentibus totius cor-
pus ab inquieto motu cohibet: nisi sibi quod
ratio exposcit. Unde beatus Bernardus
scribens de sancto Balachia episcopo co-
mendat eum quod ita compositus fuit mori-
bus: quod nec manu vel oculis: vel aliquid me-
brum breuiter mouebat aliquando: nisi sibi
quod ratio et causa dictabat. ut nil in eo appa-
reret quod posset continentes male edificare
et eos certificare quod totum corpus in eo di-
sciplinatum fuit. Humilitas morum depimit
ceruicem humilem format responsum ge-
stus complanat: vultumque simplex amat.
Se se inter nouissimos locat: ostentationis
notam declinat singularitatem fugit. Ad ali-
orum obsequia se agilem facit. Ad obpro-
bria tacitum. Ad honores oblatos verecun-
dum: promptum ad discendum. difficile ad
indignandum. Benignitas facit affabilem
compassiuum afflictus tractabilem: et exora-
bilem: et flexibilem ad consilia. Communica-
tiuus suus: et suorum in bono hilarum: et mode-
ste iocundum fidelis: et socialem. Nullum
spem mentem: vel temere iudicantem: gratum
beneficium omnibus gratiosum. Humili-
tas temperat grauitatem ne fastidiosa: et ela-
ta videatur. Benignitas facit ne auster: et
dedignabunda putetur. Contra maturi-
tas temperat benignitatem ne leuis: et car-
naliter blandiens vel adulatorie applau-

dens extimetur. temperat humilitatem ne
nimis abiecta: vel affectata reputetur. Hu-
militas reddit imitabilem. Benignitas ama-
bilem. maturitas venerabilem.

De disciplina cordis et compunctione. Capitulum tertium.

Exterioribus ordinatis in actio-
ne locutione: et moribus. ut ad ve-
ram ac latam quadraturam spiri-
tualis normam certa disciplina
tanquam vivi lapides in templo veri Salomo-
nis locandi dispositioni valeamus: de cor-
dis compunctione: et mentis bonitate ali-
qua proponamus: quia teste Salomone.
Prover. iij. Omnis custodia conseruandum
est cor: sicut a quo vita: quasi a fonte proce-
dit. Sanitas cordis in tribus consistit. In
voluntatis rectitudine. In affectionis san-
citate. Et in cogitationis stabili puritate.
Voluntas recta est que bonum tantum
modo vult: et propter bonum: et plene vult.
Si enim aliquid vellet quod malum esset et
peccatum: non esset bona voluntas. **A**bat.
viij. Non potest arbor bona fructus ma-
los facere. Si bonum vellet: sed non pro-
pter bonum: ut bona opera facere pro lau-
de humana sicut hypocrite vel alia non pu-
ra intentione: similiter bona non esset. cum
non simpliciter bonum propter se vellet:
sed propter aliud non bonum. Illud enim
quisque magis vult propter quod aliud vult.
In fine namque quiescit: sed per illud quod ad
finem est tantummodo transit: et reliquit id
obvento eo quod voluit. Si autem bonum: et
propter bonum: sed non sicut sufficit licet
pro parte recta sit non in plena. ut qui viam dei
iccedere vel docere vult quod diu nullam ide cogit
sustinere aduersitatem. Sicut hi qui in fine
tentationis vel persecutionis deficiunt vel ita
volunt bona opera agere: et tamen ab alijs
illicitis nolunt abstinere. Vel quicumque

nolunt bonum inceptum ad debitum fines
perducere. Et etiam qui plus q̄s debeat
et expediat bonis operibus insudare vo-
lunt: ut qui indiscere castigando perimunt:
vel ad insanias et destructionem sui pertra-
hant semetipsos. Ro. xij. Rationabile
obsequium vestrum: quia plus q̄s potue-
runt fecerunt, propterea perierunt. neces-
sitatis. Altera. C. Duplex est enim plenitu-
do. Una perfectionis. Necessitatis est illa
qua minus nō potest haberi ad salutes: ut
obseruantia preceptorum. Abat. xix. Si
vis ad vitam ingredi serua mandata. Ple-
nitude perfectionis est impletio p̄silioꝝ.
Abat. xix. Si vis perfectus esse vade
et vende omnia que habes etc. cum religio
consilijs enumeratis. Ad hoc nō tenentur
nisi qui sponte vouerūt ut religiosi: que tñ
post votum fuerunt necessaria ad salutem.
Bentero. xxiiij. Cum votū voueris deo
nō tardabis reddere: q̄s requirit illud dñs
deus tuus et si moratus fueris reputabitur
tibi in peccatum. Qd enim ante votū libe-
rum fuit vouere facere vel nō facere sine
peccato illud post votum iam necessarium
est et iam nō tam est in p̄silio: q̄s in p̄cepto.
Sicut de precepti transgressione reus ē cō-
dēnationis eterne: ita et de voti preuaria-
tione: verbi gratia. Sicut secularis dānabi-
tur pro fornicatione vel homicidio: vel si-
milib⁹. Ita professus regulam in religione
damnat si est proprietari⁹ vel in obediens
vel facit aliquid qd in regula per modum
precepti inhibetur. Iusta vero necessitas
vel euidens maior: necessitas requirit di-
spensationē: sed ab eo qui potest in talibus
dispensare. Dubia interpretatio precepti
est periculosa. Sicut pons semiputridus
aque precipitis et profunde de quo dubius
est an subtrāsente corruat an subsistat. Ve-
lut si is qui pro xpō maiora certamina subi-
re decreuit et omnia reliquit in seculo se pe-
riculo cōmitteret pro modico motu, pprie
voluntatis vel pro paruo cōmodo in incer-

ta opinione sua vel alterius. Et si deus ap-
probet illam opinionem euadat sine lucro
meriti: si aut reprobet eā dānetur maxime
cū tales opiniones qñq̄ periculosiores sūt
q̄s aperte transgressionēs: q̄s vbi scit ho-
mo se delinquere inde facile corrigitur. vbi
aut nescit se peccare et in super credit sibi li-
cere: inde nec in morte pure conuertitur, p-
pter falsam spem qd forte licuerit vel ni-
hil in eo peccauerit. baculo arundeneo et
p̄fracto mittens. Voluntas bona et plena
via regia et secunda debet icedere et relicto
dubietatum diuerticulis: quasi suspectis la-
tronū semitis apertos et tutos iustorū calles
ambulare ne velut penitens boni indocti
querat diuerticula declinaudi de via perfe-
ctionis in qua vouerat ambulare. Quid
enim est: vnde omnes in dānationē incidi-
mus nisi talis dubia interpretatio precepti
dei. De ligno vetito: vbi calidus serpens
persuasit mulieri nō ita stricte et simpliciter
intelligendū illud preceptū esse. Immo ei⁹
obseruatio nociua foret ne fierent: sicut dñs
scientes bonū et malū: et cuius transgressio
ne q̄s q̄s deus sic cominatus fuerat: ne dñs
more corporis: sed anime meret. Credit
igitur insipiens mulier falso interpreti: et cō-
sensu suadeti cui nequa q̄s sensisset s̄s si cō-
siliū eius fallax et inutile credidisset. Non
tñ putādū qd p̄ditio religiosorū peior facta
sit ex volūtario altionis voti promissio eo
q̄ de strictiori pōnte facilior et periculosior
sit lapsus q̄s de latiori: q̄s quanto difficilior
via tanto maior sequit gloria. Et quāto la-
boriosior pugna tanto gloriosior triūphus.
Talem aut timorē altioris perfectionis in-
cutit religioso: ut pusillanimitatis formido-
losa tentatio aut inueteratus tepor quo pri-
mi seruoris oblitus et primā caritatē relin-
quens homet altaz vitā quā aggressus fue-
rat stupens precipitiū profundum: et statu-
tum laborem pugne: dū non videt premiū
et sicut debet non considerat quid sequatur
Unde prius improbatione debuit delibe-

rasse si volens edificare turrim euangelice perfectionis haberet sumptus constantis seruoris ad perficiendum vt vltima p̄mis respondeant: ne postea cum posuerit fundamentum alte perfectionis: et non poterit perficere sicut ceperat ex voluntatis torpore. omnes incipiant ei illudere tam homines q̄z demones. d. quia hic homo cepit edificare: et non potuit consummare. Sic scriptura imperfecta et labefacta ostendit scriptoris defectum. Ad euitandum ergo apostatice prauaricationis obprobriū et perfecte sanitatis gratiam obtinendam: et promissę beatitudinis religioso gloriā consequendam: quedā cōmunia spiritualia exercitia ponenda videntur in quibus qui fideliter perscuerauerit cito sentiet se i spirituali vite profectu quiescere quousq̄z perueniet ad perfectam sanitatē virtutis.

De agilitate ad incipiendum bonus.

Capitulū quartū.

Rimū est vt sit impiger et agilis ad incipiendum et faciendū bonum qđ ex alterius admonitione vel diuina inspiratione intelligit esse faciendum. **A**bul-

tum enim profectū negligimus tam merito rūz q̄z p̄miorz eo quo tedit nos bonis studiis insistere ex horore difficultatis: aut si voluntatem faciēdi habemus. q̄ tunc de tempore in tempus differimus: et procrastinamus: et interim irrecuperabiliter perdimus et tempus et meritū qđ lucrari poteramus: aut ita desidiose: et in deuote facim⁹ q̄ nec deo est valde grātū: nec conscientie nostre meritorius vel consolatorius. Immo ita corisuiū conscientie nostre q̄ etiā inde puniri timem⁹. Et ex insipiditate tedit nos laborare: et festinamus inde cito absolui: et tedit nos aliud simile inchoare. Exemplū de studio oratiōis v̄l obsequij in coquina infirmariā: et alterius boni operis in quo nullum honorem vel temporale cōmodū vel proprie volūtatis solacium expectam⁹

et hoc est contra boni operis naturam: qđ si debito modo sit lenificat conscientiam: et accendit affectum ad bonū faciendum. **I**uxta illud. Eccle. Qui edent me adhuc esurient. Sic deus iussit producere herbā virentem: et lignū pomiferum habēs vnū qđcunq̄z semen in semetipso generis sui. i. bona opera tam minora q̄z maiora: que si virent debito virore haberent semē sui generis in se. i. desideriū alterius boni operis qđ quasi germen pullulet ex priore. Si aut ex desidia elanguescit: et semen ipsius infertus permanebit. Et ideo tedit nos aliud bonum facere cū ex iam facto parū aut nullū concipimus deuotionis affectū. **O**mnino ergo tempore seruus dei provideat quid illa hora sit magis expediēs vt faciat et qđ faciendum viderit penset qualiter id cōgrue: et sū veritatis regulā magis apte perficiat quantū valet. Sic enim assuefaciendū est corpus et animus: vt ex sensu boni operis nullo labore territus paratus sit cut seruus fidelis et agilis domino suo imperanti statim ad omnia rationabilia obedire. Sicut videmus in seruis secularibus qui nec p̄ frigore: vel labore vel inopia vel alia difficultate non pinguescunt dominis suis pro modica mercede per longa terrarū spacia etiam periculo mortis obedire grātū habentes si pro gratiarū actione cūz redierint non magnas allapas et vituperia a dominis suis receperint: nihil de cōmodis infirmarie vel domus hospitij cogitantes. **C**laustales vero serui delicatij elati sūt parū volunt laborare: et procurari bene: et cum ipsi dominos suos debilititer honorēt volūt esse suis dominis in omnibus quasi equales voluntate propria pro lege viētes que p̄ambula est: temporis instantis et c. **Q**ui delicate seruū suū. i. corpus nutrit ab infantia scilicet conuiciat⁹ postea sentiet illum contumacem vel quia piger erit ad bona vel ad peccata proclino:um maxime raro. Ex consuetudine ocij homo mollior: et

e iij

De processu religionis.

piger efficitur: ut nihil velit pati vel facere quod licet. Contra fidelis seruus ita habitare debet semetipsum et assuescere sicut ioculator: catulum suum: ut statim cum iubetur surgat a lecto ad orationes nocturnas quasi ad nutum rationis cito promptus ad spiritualia exercitia que obedientia iusserit: vel fraternam caritatem requirit vel deuotionis studio apta sint vel cuiuslibet alterius virtutis.

De velocitate abstrahendi se a malo.

Capitulum quintum.

Et secundum est: ut sicut ad agenda bona agilis est: ita etiam sit velox ad abstinendum se a quibuslibet viciis statim cum sentit se aliquo eorum interius pulsari: vel exterius occupari. scilicet ab ociosis verbis ab actionibus infructuosis maxime a cogitationibus vanis et affectionibus vitiosis: et carnalibus concupiscentiis quas nec ad horam debemus in corde permittere morari ne offendamus deum et sanctos Angelos nobiscum presentes: et conscientiam sordidemus: et penam incurramus: et bona que possumus cogitare et agere interius negligamus. Sic abraham deo iubenti sacrificia offerens descendentes supra ea volucres ad lacerandum vel sedandum sollicite abigebat. Ita et nos ne aliquando in conuentu dei appareamus vacui quancumque sacrificia ei offerentes bone voluntatis bone actione bone locutionis sacre meditationis et pie affectionis: volucres. id est malarum cogitationum: et affectionum statim abigere debemus ne ea nobis dissimulantibus aliquatenus maculent et deo ingrata efficiant. et nobis inefficacia ad meritum: et spirituales profectum. Nec solum carnales: et turpes cogitationes statim debemus abigere: sed vanas etiam et amaras et gloriosas. Et similiter vitiorum simulacrum in cordis nostri templo non pingamus imaginando. Theatra: et taberne solent secularibus: et ludicris fabulis depingi. Tepla autem sacris historiis: et mysticis pi-

cturis decorari. Ex qua re considerat quod fit domus domini et in ea morantes. Aliquis superbia pingit sibi platuras et dominia: et famulorum obsequia: et quicunque alia posita. Vanagloria depingit sibi quoslibet ornatus unde possit laus hominum attribui. Aliquando etiam sanctitates et mirabilia et prophetias et magnas deuotiones et edificatorias predicationes: et multa similia ex quibus admiratio oritur hominibus et sibi laetens laudatio: et reuerentia exhibeantur. Sic inuidia fraudes et detractioes. ira rixas et bella et conuitia mouet ut pugnet cum absentibus: et laxetur a nullo fatigatus. Sic auaritia: pecunias et diuersa edificat et destruit et acquirit. Qui ergo bonum hospitium. id est christum non vult effugare de hospitio cordis sui inimicos eius. id est vitia secum non hospitetur. Que est conuentio christi ad bestialia. Et quis consensus templo dei cum ydolis huiusmodi. Si citius eicias hostem de urbe tua securus es. Si tarde obstas ei inualefcit contra te et capiet urbem: et occidet te. Sic de cogitationibus malis. Curiositas queque pulchra: et curiosa pingit. Gula mensas amplas: et varios ciborum apparatus et potum. Luxuria est que sibi congrui fantastice depingit. Nec sunt idola que deus ezechielis iuxta parietem templi ostendit depicta que etiam abhominaciones appellat. Nec de cordis nostri templo sollicite detergamus ne fiat deus abhominabilis: sicut et illa sunt. Jere. Et quequo morabuntur in te cogitationes noxie.

De pace cordis. Capi. vi.

Terrium est ut semper cor pacificum cum omnibus habere studeamus quod consistit in duobus. Et nulli malum facere vel cupere studeamus. Et si quod in aliquo nos offendit paciencie scuto excipiamus. In medio prelij versamur et difficile effugere est quin semper mittantur iacula super nos tamquam et bonorum acutorum quam factorum nobis molestorum et a super

io:ib⁹ nris increpationū et iproperioꝝ du
roꝝ et alioꝝ quoruūcuq; aduersoꝝ vñcuq;
emergentiū. Et si clipeū paciētie nō oppo
namus sepe letaliter poterimus vulnerari
et p ipatientiā et nimia p̄urbationē vitam
amittere spūale. Quē clipeū vt impenetra
bilis: sit inimici iaculis p̄tergere debemus
sanctoꝝ martirū et amicoꝝ bonoꝝ exēplis
quasi pellib⁹ aialiu mortuoꝝ. Jac. Exē
plū accipite fratres exitus mali et lungani
mitas laboꝝ et paciētie tē. Ecce benedi
mus eos q̄ sustinuerūt sufferētiā. Job. Au
distis et finē dñi vidistis. Semp ergo mu
niti manemus et p̄tecti p̄tra iacula vboꝝ
et ictus factorū aduersoꝝ vt pacē quā exte
rius nō possum⁹ in hac vita sp̄are durabi
lē salte interius per patientiam conferue
mus. Luc. In patientia vestra. tē.

C De paritate vtendi. habendi: et cu
piēdi que mūdi sunt. Capi. viij.

q
Virtū est vt q̄z parius potest
vtatur necessarijs habeat: et cu
piat que sunt mūdi. Aliena sūt
a nobis oia mūdāna: q̄ nec ve
re nostra sūt nec a nobis facta

nec diu nobiscū p̄nāsurā: nec salus nostra
in ipsis p̄sistat. Habemus ea quasi a mun
do mutuata p̄ quotidiana imo p̄tinua: et
gravi vsura sollicitudinū et laboꝝ. Quāta;
putas principes et potētes et diuites huius
seculi vsurā oī tpe exsoluere p̄ mutuo suo
et anritatis et occupationis: et afflictionis et
quō ambiāt aliena quō augeāt vel custo
diāt sua que timēt perdere p̄ amicos et ini
micos p̄ frēs vxores et filios auferri. Al po
tentiore timēt violentiā ab inferiori furtū ab
equali fraudē. De nullo ad plenum p̄fidit
aur⁹. Dēs suspectos h̄z nec tñ eis oib⁹ p̄
carere: et iō nullū pōt diligerē v̄e: cū a nullo
se vere diligi suspicet. Timor. n. suspiciosus
nō ē i p̄scā dilectōe. Timet de reb⁹ timet d̄
corpe pp substantiā: et tot timoꝝ plēn⁹ nō
pōt vtilit̄ timere de aia de q̄ tñ maxie re
stat timere. Sicut. n. principes exigūt a sub

iectis quotidiana fuitia: et munera rōe offi
cij sui: et tādē cruciāt eos in carcerē et oīno
spoliāt. Sic et mūdus post multas exactio
nes vsurarū suarū rōne substantie et honoꝝ
quos officialib⁹ suis diuitib⁹ mutuauit tan
dē eos euacuatos mittit i carcerē infernalē.
An bella et lites i seculo. nisi q̄ mutuo inē
nos et certatim cupim⁹ p̄ripere alter alteri
q̄d vterq; nō pōt integre possidere. In ipi
ritualib⁹ diuitijs null⁹ ex alteri⁹ habūdātia
detrimentū patit cū ali⁹ nihil sit min⁹ sapi
ens vel xtuosus eo q̄ eis alter habundet.
S; sec⁹ ē de secularib⁹ diuitijs: et honoꝝ
q̄ tot necesse ē h̄re p̄tes quot sūt p̄cipian
tes. Et iō alter alteri iudet habēt q̄d ipse
nō post h̄re. h̄ fuit occasio: q̄re loth recit
ab abraā: et esau a Jacob: q̄ multa hēbant
pecora: et nō poterat eos cape terra: vt si
mul. i. p̄corditer habitaret rixatibus int̄ se
pastoꝝib⁹ gregū: q̄ multiplicatis pecorinis
desiderijs. s. mūdānis sit rixa iter volunta
tes eoꝝ q̄ volūt pascere sua desideria i pra
tis hui⁹ seculi: et cū oib⁹ nō sufficit p̄ libito
diuidit̄ frater a fratre p̄ iuidie disciplinā q̄
pecora si pauca foret modico p̄tēta essent.
zach. P̄asce pecora occisiōis q̄ posside
rant occidebāt. Ad etiā sic pōt intelligi. i.
pecora occidebāt eos q̄ se possidebāt. Au
gu. Rixent imites: et dimittēt p̄ terrenis
beati at mites qm̄ ipsi possidebūt terrā vi
uentiū: de qua pulli nō possunt. habētes at
alimēta et q̄b⁹ tegamur his p̄tēti sum⁹. Et
q̄cqd penurie patimur loco illi⁹ deū i corō
ponamus: q̄ oia iplet. Et beati paupes spū
i. voluntate et amore spūalis p̄fectus: qm̄
ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Quanto enim se an
gustant in terra nihil capiendo tanto dilatā
tur in celo. Et econtra.

C De humili extimatiōe siti. ca. viij.

q
Virtū est vt semp et int⁹ apd se
et extra coram hoibus in oibus
hūillet se et d̄p̄mat i sua extimatiōe
intrinsecus in verbis in gestibus et in om
ni facto suo nouissimum locum eligat sicut
e iij

De processu religionis.

fuerit opportunum. Ad humiliandū at se in oculis suis consideret qualis sit q̄z vilia et fetida sunt omnia que corpis sunt: unde venit quidē: quid intus sit: q̄z leuiter emarcescunt et si qua pulchra in hoīe apparent. Quāta est deceptio in honorib⁹ secularib⁹ q̄z nō honorant etiā diuites qui vident hoc facere: sed lucra sua sequunt⁹ sicut canes et aues cadaver qd cū abrasum fuerit et nuda tū ita q̄ nihil in eo plus ad rodendū inueniunt relinquit et aliud requirit. Itē in aīa quāta sunt ibi vicia et peccata quāta impuritas et filatio in bonis que facim⁹: et delidia et tepor: et quāta bona omittim⁹ et negligimus vilia: quāta inopia virtutū: quāta cecitas intelligētie: subiectas memorie: inordinatio affectus nri. Ad mala nra pure sunt mala: et nostra totalr sunt. Ad bona nra nobis tm̄ mutata sunt cū vsura repetenda et imperfecta et impura sunt in nobis. Et multa et alia dāt nobis materiā humilitatis. Aerū enim ē nos eē viles et turpes: et quantum ab hac extirpatione deuiam⁹ tantum erramus a veritate.

De maturitate et flositate. ca. ix.

Eritū remedium est vt sit maturus et flosus cū quadā mearis: dulcedie: nō tñ tedij amaritudine vel rancore. Ador leuitas pōt aliqñ eē in bono ad horā: sed deuotio nunq̄z dū est deuotus. Sicut exēplum habem⁹ in viris perfectis quos leues in morib⁹ et ad risum vel ad iocos pnos rarissime videm⁹: Unde cū vile sit hoī esse in luctū: ideo dicit deus. Beatos lugētes. Et tot cas eis dedit et ondit pro se ipsis proximis et pro dño. Pro se ipsis: q̄ peccatores sunt deū offenderūt et cōtinue offendūt et inopes sunt virtutū: tādē proficiūt expoliti mille periculis: et adhuc dubius est an dā nētur multis miserijs inuoluti: alieni a deo exclusi a regno: proni ad mala: multis supplicijs obnoxij: mortis: purgatorij vel inferni: Proximis compatiendo pauperibus

afflictis: periclitantibus: peccantibus: damnatis: reprobis: subuersis expositis similibus quibus et nos ipsi. Pro deo cōpatiēdo eius passiōi: et iniurijs a perfidis peccatoribus ei quotidie illatis: et subuersione iusticie et animarū perditione et fidei conculcatione et ingratitudine pro omnib⁹ beneficijs que oibus largitur: et pro scandalis quibus inhonoratur a famulis suis et multis alijs. Seruus bonus hēt intus compassionē ad proximū exterius plenā benignitatē. Adulus aut seruus amarū et fastidiosus bonū hēt suspiciosum: rancorosum: sine ratione turbulentū et alijs onerosum. Dissolutio ē deuotionis sicut aqua ignis: et qui ducitur in consuetudine vix diffuset maxie ioculari.

De suspensione mētis in deū. ca. xx.

Eptimū ē mētē semper habere ad deū suspensam: curādo: cogitādo: vel recordando dei beneficia: meditādo: legēdo: atten-

dēdo: ad bona pteplādo: unde quādo cūq̄ dei seruus: vl' ad modicū dei nō meminit: cōtremiscit et dolet quasi grauerit offenderit tanti amici intuitu defraudatus: qui nostri nunq̄z obliuiscitur cū summa beatitudo et gloria consistat in iugi visione dei: hui⁹ beatitudinis imitatio: quedā est iugis memoria dei. Ista est meritum: sed illa est premium. Quādiu enim videre nō possumus pntēz saltem memoremur ei. Tanto quisq̄ letius et plenius eum videbit in patria: quāto frequentius et deuotius eius meminit in hō exilio. ps.

Preuidebā dñm in p̄spectu me. semper et c. Non tm̄ in ocio sed etiam in negotijs et occupationibus eius memores esse debemus. Imitatores sanctorū angelorum qui missi in ministerium nostrum sic exteriora disponūt: vt tamen ab intimis nunq̄z recedant. Quanto celum est amplius q̄z terra: tanto spiritualis meditatio et contemplatio hēt latiores materias et vias q̄z cogitatio terrenorum. Quales autē sint iste vie vel mē. Et quales profectus vl' pro

cessus meditandi et intue di spūalia nō huius tēporis vel materiei: sed pertinet ad se p̄timum vite spiritalis profectum qui in sapientia versatur.

Sextus processus qui est in acquisitione et exercitio virtutū: diuiditur in ca. xl. De profectu et virtute: bono et malo. ca. i.

Anc de sexto qui in virtutibus puris constat aliq̄ simplicibus conuenientia et proficientibus in religione competentia proponamus: alta et subtilia magis exercitatio in huiusmodi reseruantes. Quanto enim quisq̄ altius profecerit et in anteriora se extendere studuerit: tanto altiora et perfectiora intelliget tā de his que iā attingit q̄ de his que nōdū actuali apprehendit. Sicut qui in montē ascēderit: quo altius scandit: eo altius videt q̄q̄ adhuc distet a cacumine summitatis. Et qd in imo positus extimauerat eē montis verticem: sublimatus videt iuxta montis pedem. Sic de perfectione nemo proprie nisi perfectus et perfectioni proximius nouit loqui. Virtus est ordinatus sibi veritatis iudicium rōnis affectus. Et iudicium veritatis circa quatuor generaliter versatur. scilicet circa bonum et malum: et malum magis malum: et bonus magis bonum. Bonū est aliud corpale: aliud temporale: aliud spūale et perpetuū. Sed spūale et perpetuum sine dubio melius est q̄ corporeale et temporale. Malum autem aliud est pene: aliud est culpe. Culpa alia venialis: alia mortalis pena: alia transitoria alia sempiterna. Malum est ergo malum culpe. Peius est qd meretur malum pene quia si culpa non esset: nec pena esset. Pena vero transitoria minor est sempiterna. Et q: lex veritatis scripta est in corde hominis per iudicium rōnis. Dant sunt ei et in adiutorium affectiones ad fugam mali et ad procuracionē boni: q: in his duobus consistit omnis beatitudo. scilicet in elongatione oīa

mali et in fruitione oīa boni.

De affectionibus mentio. ca. ij.

Ep̄tem autem sunt affectiones: metis cōmuniter. scilicet spes: timor: gaudium: meror: amor: odium: et pudor. Harū autē quatuor cōtra malū: tres autē ad bonū ordinantur. Nam timor: meror: odiū: et pudor: cōtra malum sunt: spes: amor: et gaudium ad bonū se habent. Nam bonū non est timendū: sed optandum et sperandū: nec pro bono est dolendū sed gaudendū: nisi forte priuatio boni timeat vel doleat qd nō est bonū sed p̄prie malū: nā malū ē priuatio boni vel corruptio. Itē bonū non est odiendū sed amandū: nec de bono pudendū est sed glorandū: imo gloria nō dicif affectio per se q: sub gaudio cōprehendit et amore. Cum igitur iste affectiones ordinate sunt ad qd debet iuxta rationis et veritatis iudiciū: tunc hō virtuosus cū nō solū timēda timet: et magis timēda. i. magis mala plus timet: et dolenda dolet: et odienda odit: et pudenda erubescit: sed magis et minus sicut ipsa sunt dolēda et odienda et pudēda: plus vel minus sicut sunt mala. Itē uicē sola speranda sperat sicut debet: et amāda amat: et gaudēdis gaudet sibi q: magis et minus sunt bona. Summū autem bonum qd est deus summe amandus ē et ante oīa sperandū et super oīa in ipso gaudendum. Et ea que ab ipso retrahunt summe fugienda et execranda: que sunt precipue vicia et peccata. Quia hō vera et proprie mala sunt et omnibus mala et nulli bona et ad nihilum bona cui insunt: hō quandoq: bonis cohoperentur in bonum mala aliena: vel etiam propria quedam: ut post conuersionē in eis magis humiliantur et amplius inardescant in amorē dei: qui eos in talibus vitijs tollerauit et a talibus liberauit. Sanctis etiam in gloria augebit letitiam dānatio reproborum: quia gaudebunt se ab his saluatos: que poterant sicut et illi nisi eos deo liberasset incidisse. Absul

De processu religionis.

te sunt alie virtutū artificiales diuisiones
sū q̄ alie dicuntur theozice vt fides: spes
caritas. Alie cardinales: vt prudentia: iusti-
tia: fortitudo: tēperantia. Itē alie pollicite:
alie purgatorie: alie animi purgati: alie exē-
plares: quas sicut rudis rudibus loquens
pretereo: solū illum ordinem sequens quo
virtutes septē principalibus vicijs opponū-
tur cū virtus sū hūc sensum vt nō aliud sit
q̄ vicijs carentia: et quāto quisq̄ ab omni
vicio prius fuerit: tanto virtuosior est et per-
fectior.

De habitu religionū exteriori. ca. iij.

Sicut nucleus in testa vel corti-
ce sic est virtus intimior: ceteris
obseruantijs in religione. Quia
enī que in obseruātia religio-

nis apparent: inuēta et statuta sunt propter
obtinendas et seruandas virtutes. Cetera si-
ne virtute sunt sicut testa sine nucleo. Et si-
cut in tabernaculo federis plura erāt vela-
minum genera intra se protegentia vel de-
corantia sanctuariū sicut pelles iacintie: pel-
les arietū rubricate: gaza cilicina: corine et
tabule preter alia. Ita in religiōe plura sunt
virtutū tegumenta: vel ad decorē vel ad cu-
stodiam virtutum ordinata in quibus non
pura virtus consistit: sed quedam virtutis
verba: et latentis intrinsecus demonstrādo
figuralis: vnde qui istis exterioribus contē-
tus: interiora postponit: sic est quasi qui cor-
ticem vel testam vacuum sine nucleo hēt.

De primo religionis habitu. ca. iij.

Primū est habitus exterior: in
vestibus et tonsura: que si per se
religiosum facerent: etiā sumie
vel maimones religiosi forent:

qui sunt talis habitus: quāq̄ etiā ioculatores:
sed hī sunt tñ signa interiorum: sicut circū-
lus ad tabernam potū venalem designat.
Et vexillū super ecclesiam dedicationē de-
nunciat: vnde si signa falsa fuerint decipiū-
tur homines putantes inuenire significata.
Ita est de ficio religioso qui exterius in ha-

bitu pretendit qd nō habet in moribus et in
vita. **S**ecūm est exteriores ceremoniales
obseruantie: vt inclinationes: genuflexiōes
in horis: pulsationes et omnes gesticulatio-
nes quibus claustrales vtuntur in diuino
officio: et in alijs de quibus sepe min⁹ vir-
tuosi maiorem vīm faciunt q̄ aliqui per se
eti et magis deuoti. **T**ertium est mores
exteriores compositi vt exteriorum mo-
rū disciplina: in loquendo in gradiendo: in
totius corporis gestu: que etiam curiales se-
culares obseruant et cōmendabiles et secu-
laris virtusi appellātur. Sed religiosi ma-
gis cōuenit: hī modo humilior et planior.

Quartū sunt opera mīe: vt ieiunia: vi-
gilie: flagella: et alie corporales exercitatio-
nes et castigationes. Que licet magis pro-
pinquant veritati q̄ precedentia tamē non
sunt pure virtutes: q̄ ea etiam ypocrite pos-
sunt habere et in mortali peccato positi se-
pe in talibus exercent seipsos. **Q**uintū
est studium familiare ad expugnanda vicia
et virtutes visitandas: vt semetipsum hu-
miliare: motus ire deprimere: luxuriā do-
mare et ceteris vicijs ipugnatib⁹ resistere:
et opib⁹ caritatis: et obediētie insistere: et alia
rū virtutū. Quāuis enim omnia bona ope-
ra sint virtutum et exercitia: q̄ nec bonum
opus esset: qd nullam virtutem respiceret:
tamen aliud est aliquod bonum opus exer-
cere simpliciter propter deum et itētionem
merēdi gl'iaz et veniā: et aliud est exercere
ipsi nō tñ cā merēdi p'dicta: sed et p h obti-
nere nisi virtutē sibi coherēdi et visitādi eā
per opis exercitiū et viciū citariū expugnā-
di: et h est multo vtilius: q̄ illud prius: ver-
bi gratia. Unus orat simpliciter: vt per h
ipsciret peccatorū suoz veniā vel vitā eter-
nā. Alius ēi preter istā itētionē orat vt as-
suefaciat seipsum in oratione et studio et p h
consequatur gratiam deuotionis et gustum
diuine dulcedis: et gratiā diuine familiarita-
tis assequat: et notitiā dei clarius assequat
per mēis illuminationē. Et h actio prioris

bona sit et meritoria venie: glie et gratie tam
men intentio si cooperatur: ut claritas et
plenius h. qd expressius desiderat a se quaf
vnde multu valet ad perfectione sanctita
tis intentione dirigere ad eam querendam
et studiuz ad h. ordinare: in tantu ut aliquis
faciliori labore quo ad corporale exercitiuz
maiores mentales virtutes obtineat: q. scit
prudenter disponere gressus suos: q. alius
difficiliori labore. Exēplum de quolibet pi
to artifice qui melius leuius et citius opera
tur quodcuq. q. alius imperitus cum ma
iori labore. ¶ Sextus est ipse nudus affe
ctualis virtutis que est perfectio vite acti
ue et ingressus ordinatus cōtēplatiue. Sine
ipsa frustra speratur puritas cōtēplationis
vel stabilitas. Sicut aqua fontis non ē pu
ra quēdiu nō ē eiectis sordib. fundus emū
datus. Sicut autē ex nucleo pinguedo olei
expēditur: ita ex affectu virtutis sapor de
uotionis procedit: maxime diuini amoris: et
desiderij spūalis et gaudiij celestis: qui no
bilior et efficacior est q. compunctio timo
ris vel meroris. Hi sunt sex dies in quibus
operari oportet salutem et cibos vite quere
re: ne ieiuni deficiamus in via hac qua am
bulam: ita ut sexto die duplices cibos col
ligamus. scilicet bone actionis et pie affectionis:
ut in septimo. i. sabbato toti sani facti a vi
ciorum languoribus cum requie opulēta va
cari possimus cōtēplatiōi et videre quā
suauis est deus et gustare q. suauis est vni
uersis. Qui sexta die duplices non colli
git cibos in septima inanis remanebit nil re
periens de dulcedine cōtēplatiōis. Quia
qui sextum statum qui est in virtutum affe
ctualium sanitate. i. sanctitate: nondum atti
gerit septimi status dulcedine qui est in sa
pientie gustu et intelligentie lumine nō frue
tur. Nunc est q. Jacobus prius sex filios ge
nuit: et post hec Rachel peperit ei filium
nomine Ioseph decorum aspectu: quo na
to cepit Jacob petere dimitti et in patriam
suam reuerti. Quia prius in actiua vita de

bet homo perfectus esse in sex p̄dictis pro
fectuum statibus: et tunc gustato fructu vi
te cōtēplatiue cupit dissolui et esse cum
christo in patria: cuius iam primitias in sa
pore superne dulcedinis preguustauit.

¶ De forma proficiendi.

ca. v.

Ed quia proficientibus h. for
ma scribitur: ut sciant quantum
in singulis virtutibus profice
rit: vel quantum a perfectione
earum adhuc distent: quālibet ipsarum in
tres gradus longe inter se differentes di
stinguimus multos medios profectuz pas
sus festinando transilientes propter fasti
dium deuitandum.

¶ De septem virtutuz declaratione. septē
vitijs oppositorum.

ca. vi.

¶ Trado septem viciozum capita
lium h. est. ¶ Primum super
bia initium oīs peccati. ¶ Se
cundum inuidia: deinde ira: ac
cidia: auaritia: gula: et luxuria. Nunc per cō
trarium ostenditur ordo virtutum. i. humi
litas contra superbiam: dilectio proximi cō
tra inuidiam: mititas contra iram: caritas
dei contra accidiam: contemptus diuiciarū
contra auaritiam: sobrietas contra gulam:
castitas contra luxuriā. Sed quia teste bea
to Grego. sicut multi arboris rami ex vna
radice prodeunt: ita ex caritate dei ceterę
virtutes generant. Ideo de ipsa tanq. oī
um matre et nutrice primo dicam: et post
ea de eius filiabus. Ante ipsam enim nulla
virtus meritoria est.

¶ De caritate.

ca. vii.

Caritas enim est que oēs ifor
mat ut sunt virtutes et vigorem
ei tribuit ut magis et min. me
ritorie et deo acceptę: secunduz
de ipsius nutrimento acceperint minus vel
amplius. Sicut ramus arboris a radice na
scit ex succo pedēte ab ea nutrit: ut magis
fructifer efficiatur. Initia autem singula
rum virtutū ad incipientes pertinent sine

De processu religionis.

quibus non possent esse salui et deo place-
re ad salutem. Profectus ad religiosos ma-
gis congrue pertinent: qui meliores esse de-
bent: quam popularis communitas vel laici se-
culares: qui tamen sunt de numero saluan-
dorum. Quid prodest altiora profiteri: et ex-
terius in habitu perfectionis pretendere: si in-
studio virtutum: et in exercitio operis non di-
stamus ab infimis: qui sunt in spe salvatio-
nis. Immo maior est confusio: et spes falla-
cia: magna promittere: et exigua persolvere
et supplicio potius quam premio dignum. Per-
fectio autem ad perfectos pertinet: qui transce-
so difficultatis obstaculo in quo proficere
volentes laborant: quasi in montis ascensu
iam in ipso culmine christo duce constituti trans-
figurationis eius gloriam desiderant spe-
culari. Nemo tamen in hac vita perfecte alicuius
virtutis apicem valet comprehendere
vel stabiliter in summo gradu semper manere
sed pro modo vie profecturus: quis vitetur
respectu inferiorum.

Qualis est caritas. Capi. viij.

Caritas est ordinata et magna
voluntas serviendi deo: placen-
di deo: serviendi deo. Caritas
dilectio: et amor: idem sunt: ta-
men beatus Gregorius distinguit
eos dicens. Magis ad deum voluntas
amor est. Sed cum lactatur a gratia est dile-
ctio. Cum vero fruitur et adheret deo ca-
ritas est. Diligere deum super omnia debe-
mus: propter tria. Primo quod bonus est in
se nec tantummodo bonus: sed etiam ipsa bo-
nitas est: qua nihil melius: vel cogitari: vel esse
potest: et a quo omne quod aliquo modo bonum
est: est bonum. Si enim omne quod bonum est: diligere
est in quantum bonum: ille qui summe bo-
nus est: et infinitus est summe diligendus: et
si possibile esset etiam in infinitum iuxta me-
ritum dignitatis eius. Item quod ipse prior di-
lexit nos: et plus diligit nos quam ipsemet nos.
Ille enim quod infinitus est: et non est ei aliud
esse quam amare: quod ipse deus caritas est: dili-

gens nos pauperes: et viles miseros: et di-
lexit ab eterno nondum existentes: nondum
eum diligentes: imo et nescientes: et resiste-
tes: et offendentes ipsum. Et ideo iustus est
nos eius vicissim diligere ex omni quod sumus
et scimus et possumus. Et saltem cum exigua
mensura nostre possibilitatis fideliter reme-
diamur ei diligendo eum: cuius magnitudinis
non est finis. Tertio propter dilectionis
multiplicem effectum: qui cognoscitur in be-
neficiis eius: quod non sufficit ei diligere solo
affectu: nisi etiam nobis ostendat in effectu.
Probatio dilectionis namque exhibitio est ope-
ris. De quibus beneficiis modo non pro-
sequor causa breuitatis alterius oportunita-
tem adhuc expectans.

In quibus consistit dilectio.

Capitulum ix.

Dilectio in tribus consistit. In
voluntate. In opere. In affe-
ctu. Voluntas informata ad ra-
tionem consentit eius consilio ut
velit bonum: et ne ociosa sit pro-
greditur in actum boni operis omnem familiam
suo impio subiectam in adiutorium invocans. scilicet
membris corporis: et sensibus: et cogitationibus: si-
ue ad promouendum bonum: siue ad remouendum
malum. Cumque fideliter hoc fecerit: quasi remun-
eratione: vel releuatione laboris ex usu ex-
ercitij suscitatur. Et etiam affectus in solacium a
gratia demulcente eum: ut iam non tantum ex
instinctu rationis velit bonum: et conatu illud
agat: sed etiam ex desiderio optet: et affectu
amplectatur et diligat. Et contrarium illi odit
horreat: et fugiat. id est malum. Et hoc est vera sani-
tas voluntatis cum non tantum ex instinctu
rationis cogit se ad volendum bonum vel
faciendum ad nolendum: vel vitandum ma-
lum. sed etiam ex affectu mentis: et deside-
rio amplectitur bonum et odit malum. Et hoc vir-
tus est mens bona de qua plura multa dixe-
runt. Sed utinam vere cognouissent eas.
Voluntas quicquid sine opere sufficit ad me-
ritum et debitum: ubi facultas: et oportu-

nitias temporis nō substantie: verbigratia. Pauper libenter subueniret pauperi: sed non habet unde. Dives etiam quandoq; illud faceret libeter sed nō habet cui. Huc usq; ergo volūtas pro facto reputatur. Si autem facultas operis et opportunitas subessent et non sequeretur effectus operis: tunc non sufficeret: sola voluntas esset: cum posset perficere quod expedit et nō let. Quantum enim vis tantum facis quod expedit cum potes: sed si non facis nō vis. **De virtutibus.** ca. x.

Iacet enim multe virtutes videantur inter se differentes: vt q; humilitas alia est q̄ castitas et patientia: alia est q̄ mīa: et sic de alijs: tamen quadam consideratiōe oēs vnum sunt vt ita quelibet non tantū coheret: sed etiam inest alteri: vt qui vnam habent: vere omnes habere dicantur in habitu: et si non in actu: quod apostolus ostendens ait. p̄ 1 Cor. xij. Caritas patiens ē. benigna est non emulatur: non agit perperas: non inflatur: non est ambitiosa: non querit que sua sunt. Sicut enim deus est vnus simplex et perfectum bonum: in quo est omne bonum perfectum: et cui nullum bonum deest. Ita caritas est vna virtus in se habens omnes virtutes: sed ppter diuersos effectus eius ex diuersis intrinsicis occasionib; vel causis illatis: quibus se contra malum opponit: vel ad bonum extendit diuersa nomina sortitur. Virtus enī sicut diffinit Augustinus est amor ordinatus: vt amet soli quod debet et sicut debet et quātū debet. Quātū vero quis amat aliquid tantū fugit eius contrariū vt pōt. Caritas igitur cum se extendat ad diligendum deum. Dilectio dei dicitur cū ad proximum dicit dilectio proximi cum eius miserie cōpatitur mīa appellatur cum eius bono cōgaudet cōgratulatio vocat: cū equanimiter aduersa tollerat: patiētia dicitur: cū bene facit se odientibus benignitas nūcupatur. Cū non

extollitur inaniter supra se humilitas est: cū obtemperat superioribus vt iustum est: obedientia est. Cum creatur turpia castitas est. Cum refecat superflua corporalis necessitatis sobrietas ē. Cū diuitias abicit: paupertas ē. Cū ad pauperes eas liberaliter effundit: largitas est. Cū tedio expectatiōis pmissorū nō frāgit lūganimitas est. Cū inter bonū et meli⁹: et inter malum et peius discernit prudētia est. Cū ius suū vnicuiq; tribuit iustitia est. Cū delectationib; nō emolitur temperantia est. Cum duris nō terrefortitudo est. Cum credit credenda: fides est. Cum sperat speranda spes est. Unde spiritus. s. vnus et multiplex dicitur. Sap. vij. Et cum in se vnus sit: diuersa dona tribuit fm diuersorum donorum effectus. Sic aliqua nobilis et efficax medicina diuersos curationū effectus operatur: vel virtutē cōfert varia operandi: vt vim acuat visum: alteri clarificet vocē: alij auditū referet: alij gustū tēperet: in alio aliud et aliud operet. **C.** Secundū autē q; caritas opponit se septē vicijs capitulū: virtutes formant vt predictū est: de quibus nunc dicendum est. Ex quib; profectū gradibus distinguat. Vna queq; tamen virtus teste beato Bie. habet initium suū: profectum et profectionem. Multipliciter terra pferit germē suum: primo herbam: deinde spicam: deinde plenum frumentum. Verba est initium virtutis: in spica profectus: in pleno frumento perfectio. Caritas igitur mater et nutrix omnium virtutū habet tres gradus: infimum mediū et summū. Sic et alie virtutes per singulas: nec inconueniēs distinctio ē. Si enim celestes ierarchie docente beato Dionisio singule inter nis differentijs distinguuntur: cur nō etia; spāles virtutū iarchie eundē ordinem in terris imitantur: presertim cum celestis pulchritudinis exēplar ad h̄ nobis celitus allatum sit: vt pro viribus studeamus domino in nobis sanctuariū facere: vt in medio nostrī habitare dignetur: fm exemplar in mō

te celeste nobis demonstratū. At rū autem qui in primo gradu. i. in prima infima virtutū ierarchia hic stant: ad infimā in celo ierarchiā pertineāt: et qui in mediā ad mediā in celo: et qui in summa ad summā in celo pertineant: cū illuc dñō perducente venerimus agnoscerimus. Laboremus tamen hic fideliter de virtute in virtutem eundo proficere: certi q̄ nequaquā inferior erit retributio glorie proportionata merito: uni mensura. Luc. sexto. Mensuram bonam et contrā etc. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. Eiusdem mensure idria replebitur tibi vino glorie in celestibus nuptijs: cuius tu hic repleueris aqua iustitie presentis: que in cōparatio ne celestis est sicut aqua ad vinū optimum in valore. Ab ille miliū metrete aque fluminis vel maris nō valerent vnā electi vini quo ad precium vtriusq̄.

C De primo caritatis gradu. ca. xi.

Arctas dei primus gradus est. Sic diligere concessa et eis uti ut tamē illicita odiam⁹: et amari dei nullius rei amorem proponamus: sicut illi qui sic ea que sunt mundi diligunt: ut tamē eorū dilectione vel cupiditate peccata mortalia deuitēt suādo que deus precepit facere et cauere que de⁹ prohibet per preceptum. Abat. xix. Si vis ad vi. ingre. id est in ingressū vite consistere: vlt. in processu altior: serua mandata.

C De secundo gradu caritatis. ca. xij.

Secundus gradus caritatis potest esse: cū hō volūrate pleniori et affectu feruentiori: nō sola contentus seruare precepta: sine quibus nō ē salus: s; etiā ad ea que dei sunt studiosus est et voluntarius itaq̄ facere in seq̄ in alijs p̄mouēdo et desiderando: h̄ p̄prie bonorū ē religiosorū: qui nō solū precepta dei sed et cōsilia ipsius implere imitando ipsum deliberāt sequi ois iustitie decorem dñi iesu xpi. Talibus dicit Ber. Non

est nostrū circa coia precepta: neq; hēt solū attendere quid precepiat dñs: sed quid velit probantes que sit voluntas dei bona: bene placens et perfecta. Quantū enīz amas dñm tanto studiosus es promouere beneplaciū vbi potes et honorē: et cauere eius offensam et inhonoratiōē. Sic. Nunquā ē amor dei ociosus. operatur enim magna si est: q̄ si operari renuerit amor non est. Fidelis autē dei seruus ea diligentia qua timet dñs suū offendere in se per peccatum: ea et cauet et dolet inhonorari ab alijs per scandalum et prauū exēplū. Quia in disciplina famulorū reducat in dedecus dñorū. Quis enīz fidelis famulus patiēter sustineat contēptū dñi sui et iniurias ne dieā p̄moueat et augeat. Iste dō dñō suo xpo nō seruit sed et vtrū. Si tu pro velle tuo suis domino tuo ipse remunerabit te pro velle suo. Si aut studueris ei seruire pro velle suo: ipse remunerabit pro oī velle suo. Abat.

In qua mēsurā mēsi fueritis remetiet vobis et adiciet vobis: ut nō tantū sibi merita sed et sibi desiderii remunerabimini.

C De tertio caritatis gradu. ca. xij.

Tertius gradus caritatis ē tāto affectu amare ad deū q̄ sine ipso q̄li viuere nō possis coharctatus desiderio dissoluedi et eē

cū xpo. Talib⁹ est viuere in patientia: vlt. potius in fastidio. Et mors in ardēti desiderio et p̄ dura tormēta. Hoc desiderii fecit Andrēā amplecti crucē: Stephanū orare pro lapidantib⁹: qui ei celū patefaciebāt: quo anelabat igredi: Laurētiū irridere carnifices: Vincētiū prouocare tortores: Agatā letissime et gloriāter ire ad supplicia: quasi ad epulas inuitata: et ceteros gloriosos martyres gaudere in tribulationib⁹: et inimicos psequētes diligere: a quibus ad desiderata gaudia adipiscēdi velocius p̄mouebantur. Inimici scōrū desiderāt eos secū h̄ diu retinere. Inimici autē eorū dolēt eos aliquo tpe secū in mūdo morari. Et iō diligendi sunt

qui optat et promouet eos ut hic citius et plenius obtineat quod super omnia diligunt: et quo nil vilius eis esse possit. Nullum enim est quod tale valeat esse extinguere desiderium quoad non datur eis copia de fonte vite pro libito potare cuius sit mirabilis cruciat. Tribus in interrim ut cumque refocillant guttulis consolationum spiritualium. scilicet interne sanitatis recreatione. Sacramentali corporis christi perceptione: que de votis solet esse singularis solatium pro releuando huiusmodi exitii tedio: et si non manifeste tamen vere et saluifere ipsum quem amant suscipiunt dominum Iesum Christum. Item spiritualis fructus multiplicatione in quo et animarum profectus et dei honoris scientes exitii sui molestias tollerabilius sustinet. Vnde sponsa dicit adolescentulis. Fulcite me floribus. scilicet noue puerfationis bonis. Stipate me malis. scilicet profectibus ad profectum tendentibus: quia amore langueo desiderio dissoluedi et esse cum sponsis: ut quoad ab hoc differor saltem consoletur in puerfatione peccatorum et profectu bonorum. Et ita medium exitium erit mihi tollerabilius si videro alios esse fructuosos. Et si tardius ad sponsum veniam tamen plures mecum ducit. Et sic Paulus coartat iter desiderium dissoluedi et profectum subditorum consolabat se iteris ex eorum profectu de sua dilatione a regno. Philippi. Cohortor: enim et.

De proximi dilectione.

ca. xiiij.

Dilectio proximi ex dilectione dei nascitur: quia propter deum et in deo: et secundum deum proximus est diligendus propter deum: quia ipse mandauit. i. Jo. iij. Hoc mandatum habemus: ut qui diligunt deum diligant et fratrem suum: In deo. i. ea affectione diligere proximum quantum deum. i. ea forma. Secundum deum. i. ad hoc diligere debemus proximum ad quod nos diligit deus. i. ad salutem anime et profectum in spiritu. Dicit deus puer ordiate diligere deum et non fictis: sicut illi qui tamen verbo et lingua diligunt: et non opere et veritate: pure et non carnali affectione: non pro utilitate: propter non ex carnali societate. et seculari tamen: que et si

non sit semper mala: tamen non est meritoria nisi ex spirituali dilectione accipiat condimentum. Ordinate ut non ad vicia et comoda carnis: et temporalem prosperitatem: sed ad eternam salutem. Unde cum dilectio carnalis et est dilectio cupiditatis: et est dilectio naturalis: et est dilectio socialis: et est dilectio spiritualis. Carnalis est que in carnalibus nutritur: ut iter virum et feminam in copula carnali. Cupiditatis: ut qui diligit pro munerebus. Sic et canis diligit eum qui dat ei cibum. Naturalis hec est inter cognatos et sanguine propinquos: vel patriam: ut si diligitur illa que nam magis venustauit: ut pulchros homines et animalia magis delectabilia: et etiam la que sunt nobis aliquo modo similia: sicut cum ex duobus eque ignotis vim magis haberet affectus: quia forte magis nobis simile est in natura. Eccle. xij. Deus animal diligit simile sibi: sic et omnis homo proximum suum. Ista sicut a bonis et a malis et et a brutis habetur: ista et bona et malu esse possunt: originem trahat a natura que bona est in se. Unde in necessitate plus tenemur ex iure naturali propinquo: quam extraneis subuenire. Socialis est qua notos et familiares et contubernales magis diligitur quam ignotos et alienos. Ista per se similiter indifferens est: qui et bonos et malos videmus eam habere: boni ad bonum: mali vero ad malum eas conuertunt fauendo sociis ad que volunt. Spiritualis vero dilectio a spiritu sancto denominata: a quo fluit qui amor patris et filij dicitur: est illa que nobis mandatur a deo et est meritoria per se sola: et duas priorum efficit meritorias quando ab eis reguntur. i. naturalem et socialem. Cupida autem non ordinat sed tollit et temperat ne excedat: quia magis querit utilitatem propriam quam illius quem videtur amare. Carnalem vero odit et fugit et fugat et exterminat nec unquam erit fida societas inter eas: sed quantum una ipsarum auget tamen aliam in nuif: sed inter plures propter sacramenti virtutem si moderata sit excusetur. Sed a spiritualibus qui plenam dovoue

De processu religionis.

runt continentiam tanto magis premenda est carnalis dilectio et euellenda: quanto in decentior: apparet macula in candida bisso quā in rudi sacco. Que est enim societas lucis ad tenebras. Sap. Quid quod pulchrum est casta generatio etc.

C De differentia inter spirituales et carnalem amorem. ca. xv.

Sed quia solet se aliquando apud incautos paliare carnalis dilectio sub specie spiritualis: sicut zinzania sub tritico. Unde ut de viridario religiose vite culli possit aliquis eius species quasi noxias herbas ad caute iam in expertis breuiter ostendamus: per quas dignoscatur distantia spiritualis amoris a carnali. Spiritualis enim dilectio nobilis virtus est. Ideo ne vilescat a mixtione carnalis amoris: sicut balsamus sophisticata vilibus liquoribus: vel sicut alie nobiles species que falsitatis coniunctione viciantur longe est inde et subtiliter segreganda. Isa. Vinum tuum mixtum est aqua. i. amor: spiritualis est viciatus amore carnali. Sicut prauis caupones vendunt viliora sub specie melioris: et hoc maxime inebriatis et rudibus qui nesciunt discernere preciosum a vili. Jo. ij. Omnis homo primum vinus: hominum ponit: sed cum inebriati fuerint: tunc id quod deterius est. Sic sepe mutat amor: qui primo bonus et spiritualis videbatur cum discretionis et sobrietatis metas exerserit in carnalem transit: quia astutus diabolus primo occultat temptationis laqueum donec amor increseat et tenax fiat sicut viscus quo capiuntur auicule: ut cum sibi inuito conglutinati fuerint inseparabili amore dilectionis: et dilectos ipsos oculos simul in ignem transfundat carnalis concupiscentie mutatio cum iam ab inuicem nequeant separari. Potius namque mutatio sibi consentiunt ad quicquid spurca comertia quod velint fidem quam iam longo ex tempore integram sibi seruarunt aliquatenus violare vel omnia seruitia per

dere que sibi mutuo impenderunt. Et licet hoc cum multo cordis dolore: quandoque faciant preualet tamen amoris violentia: que mentis vigorem solita est emolire. Sic valida sanonem fortissimum eneruauit suis blanditijs et ceteris hominibus simile efficit et spiritu dei effugato tradidit eum hostibus ligandum cecandum: macerandum ad molas trahendam circūgiraddū et deludendum. Nec tedio vincitur hostis nequissimus nec labore nec diuturnitate lassatur: si modo post longa tempora potuerit efficere quod intendit cum ad nihil aliud vacet omni tempore vel studeat: nec alia cura sit occupatus: nisi quomodo subuertat bonos et malos precipitet in deterius et retineat in peccato et impediat a profectu salutis.

De septē indicijs carnalis amoris. ca. xvi.

Primum indicium huius carnalis amoris est: quod cum spiritualis dilectio spiritualium tantum eruditionibus et edificatorijs colloquutionibus pati solet et nugas et ociosas fabulas fastidiat. Ita e converso pauca de spiritualibus et plura de inutilibus confabulationibus et maxime de mutua dilectione insatiabiliter ruminat quam tum ipse ea et illa cum diligat ita quod ad huiusmodi colloquia non sufficiunt hore non dies nec quelibet tempora: sed semper quando conuenire possunt copiosa habent loquendum materia indiffinibilis. Sed et indicium amoris carnalis est insolentia gustui et mori quam sunt pariter se carnaliter amatores se mutuo respiciunt latus lateri: femur femori: manus tenent et comprimunt: deinde et laceratos humeros et verba sub vestibus et vteriora tangendo blandiunt. Aliqui amplexus et furtiva oscula iungunt et similia sicut in secularibus amatoribus notari possunt. E converso. Spiritualis dilectio tanta disciplina suat in occulto sicut in publico: quod nec angulos querit sed fugit: nisi quam secum habitare desiderat et soli deo vacare. Luxurie autem colloquens

maxime si vir cū femina loquitur cōtineat oculos et manus: et omnia mēbra sub custodia modestie: ita q̄ etiā studiosus obseruator: non inueniret in quo eos reprehēdere posset. **T**ertium est inquietudo cordis quando sunt absentes cogitando de se inuicem: ubi iam sit ille dilectus: quid agat. quādo veniat. Quādiu defuerit si d̄ se cogitet si ex absentia amor: eius circa se forte in aliquo tepurit cū longo tempore nihil eidem mādauerit: et quid in causā esse possit quō valeat in corpore. Et ita suspēso corde nec orare possunt libere: nec de deo quiete meditari: vel aliquid agere districto vel occupato animo circa dilectū: nisi quādo audit aliquid de eo prosperū vel loquitur. Nec est ei in refrigeriū: qualescūq̄. Spiritualis vero dilectio h̄ nō curat. sed quiescit in dō et amicum suū fideliter in oratiōe cōmēdat cum fuerit oportū sine inutili districtiōe compatitur ei et cōgaudet sicut ratio dictabit faciendū. **Q**uartum est impatientia vel inuidia condilecti. s. si aliquem secū diligat si benigne talem saluter: si aliqua beneficia ei exhibeat ex quibus timet ne forte amor: alterius preualeat: et erga se tepe scat inde dolet et tristat. Spūalis aut̄ vult omnes secum diligit: et in hoc gaudet: q̄ caritalis est sui ipsius cōmunicatiua et quāto magis dilatatur tāto amplius augetur. Sic ignis quo plura fomēta accipit: eo magis crescit. **Q**uintū est ira et turbatio: q̄ tantum vt vulgo dicitur: se diligit q̄ p̄ nimia dilectiōe nō possunt sibi mutuo parcere a molestia lesionis. Sicut enim aliquando metas excedit cor̄ inordinata dilectio in blandiēdo. Ita econtra quādo excedit in cōturbando maxime cū vnus alterū offendit in aliquo minus sibi faciendo in his que desiderat vel aliā personam vt ei videtur plus amādo: quia quo tenerior dilectio eo molestior offensio. Inde insurgunt querelae et impetoria: et impensoz beneficio: et magne fidei que iā perdita videntur apud ingrātū.

Sequunt̄ etiā detestationes: et iuratorie pmissiones q̄ nunq̄ deinceps velit ipsū diligere sicut qui retribuit mala pro bonis et odium pro dilectione. Aliqñ adiungūtur clamores: contumelie. vituperia. maledicta infamationes. proditiōes secretor̄: et multa inconuenientia huiusmodi sicut sepe experimur. Spiritualis vero amor: pacificus est tractabilis ignoscens errori et infirmitati proximi et in spū lenitatis instrues aliquo p̄occupatū dilecto. **S**extū est munuscula: et dulces littere: amatorij dictar̄: et conuiuola: et morselli ab ore dulciter rapti: et q̄ libet alia que dilectus p̄tractauit: vel quib̄ vsus est: que quasi pro reliquijs venerant et pro memoriali p̄seruant: et pro icētio cōtinui amoris. Contra sicut dicit Iero. Trebra munuscula et faciosos et zonas. et p̄guistatos cibos ac dulces et suaves amoris litteras. Sāctus amor: nō habet: sed pure orationes: edificatorie in spū instructiones: pie in necessitate subuentiones sunt spiritualis amoris sūimenta. **S**eptimū est inordinata dissimulatio vitiōz adinuicēz mutuo: q̄ et vitia sua diligunt: et fouent et excusant: et astant sibi mutuo contra arguentes et corrigentes ea cōfederati ad malū sicut fur furem. Adulter adulterā diligit in malo. Spiritualis aut̄ dilectio cum omniū vitia detestetur. singulariter in odit ea i separabiliter dilectus. Sicut pater magis dolet deformatatis maculam in filio q̄ in alio. Sic deus omniū peccata odit et in quodāmodo durius punit ea in presenti in amicis suis singularibus q̄ in alijs. Sicut in Daniel apparet qui grauissime pro peccato suo punitus est. Et ei nō diu differre peccatorib̄: statim vitiones adhibere magni beneficii inditū est. **A**poē. Quos amo arguo. et c. **O**stendit ad cautelam carnis amoris iditij que se quādo paliāt sub specie spūalis dilectionis: vt ignoret decipiant ad spūalis dilectiōis p̄fectū p̄siderādū redeam: et q̄b̄ gradib̄ de imis ad summa p̄cedat oñdam.

f

De processu religionis.

De dilectione primi. ca. vii.

Dilectionis primi. **Primus** gradus esse videt nullū odire.

Nulli malū cupe. nullius velle bonū impedire. In necessitate primis auxiliū subuentionis nō subtrahere: et breuiter ut nulli faciat malū vlt cupiat cū voluntatis assensu: et bonū primo optet et faciat sicut velle deberet sibi si indigeret. In his duobus consistit impletio precepti illius diliges primū tuū sicut teipm. Si qd tu oderis ab altero tibi fieri tu ne alteri facias. Jo. Et quicūqz vultis ut faciāt vobis hoies. hec et vos facite illis. Hoc est enim lex et pphē. **Dec. n.** docet lex vestra et piter scripture. sūm expositionē sanctorū orthodoxorū. **Perfectus dilectionis** est sic alteri pfectū pgaudere: et alterius bonū diligere quasi ppiū. Et sic aduersitati ei⁹ cōpati sicut pproprie ut aliena lucra: vel dāna sua deputet ex affectu pietatis **Ro.** Gaudere cū gaudentib⁹ et c. **Ita** aliena bona vlt mala sentire sicut ppiā. **Cor.** Quis infirmus et ecouerso nō infirmor: et c. **Ubi** aut talis inest affectus illi necessario nō deest subuentionis effectus: quātū patif oportunitas. Sicut enī sana mēbra corpis pgaudet sibi et cōpatiūtur mutuo ita apparet illum affectū sanātū esse a sopore in sensibilitatis vitiose q̄ iā nouit itelligere q̄ sunt primi ex seipso sumus enī mēbra inuicē. **Ephē.**

Ubi dñs iesus a quo ois doctrina pfectōis nobis influūt sicut mēbris a capite mot⁹ et sensus influūt. reputat sibi fieri q̄cqd mēbris ei⁹ infirmis inferf. sicut ipse dicit. **Ad vni** ex minimis meis fecistis. et c. **Perfectio dilectionis** primi est diligere inimicos ex affectu fraterne salutis et ea dulcedine erga odientes et psequētes se affici sicut erga singulares dilectos. Et nō solū res tpales: s; etiaz corpus p fratrib⁹ ponere: et paratū eē nō tñm p spe pñij martirij s; magis p affectu fraterne salutis. **Hac** xp̄s docuit q̄ p peccatorib⁹ inimicis suis mori dignat⁹ est. **At il-**

la peccata qbus ipm offendim⁹: et pēpsumus expiaret. **Jo.** **Maiores** nemo hac dilectionē. et c. **Hac** didicerāt ab eo sancti q̄ se mori p fratrib⁹ obrulerūt: qui se suos vendiderūt p aliorū redēptionē. ut paul⁹. et c. qui ut aliorū fami pfulerēt ipi fame cruciabant. q̄ p interfectoib⁹ suis deuote orabant: et sua benignitate iniquorū seuitiā lenire: et malū in bono vincere studuerunt. **At** Joseph patriarcha. **Moses.** **Samuel.** **Daniel** et alij multi scī multipli considerūt. Et reuera tales sūt vere sapiētes q̄ sic diligūt inimicos: q̄ centies maiora bona prestāt psequēdo q̄z subtrahūt. Sicut qui mīdi rapet talētū plūbi: et in eūdē locū poneret talētū auri puri. Quid pōt h̄ sancto nocere inimicus. **Honores** mūdi. vel delicias vlt diuitias ex qb⁹ nutrit carnis pcupiscētia: potest aduersarius subtrahere. spoliādo. detrahēdo. psequēdo. S; scī ista nō h̄nt iō nō pristant cū ista eis subtrahunt. **Ita** si ista que sunt mūdi diligēt: et de amissis valde doletēt nō esset amor dei p̄ris in eis. Cū igit aufert eis inimicus mudanā q̄ sūt eis odio sa et onerosa cumulat eis dōa spūalia: et merita celestia desiderabilia sup aurū: et l. p. mul. et dul. sup mel et fa. Et q̄ occasione dat hoī tanti lucri merito est ab eo diligēdus. **Abat.** Diligite inimicos vros et c. a oīa p p. et ci. vos et erit merces vestra multa et eritis filij altissimi: q̄ ipse benign⁹ est sup ingratos: et malos.

De humilitate. **Lapi. viiij.**

Nunc dicēdū de humilitate vbi sciēdū q̄ vera beatitudo consistit in cognitione sūme veritatis et dilectione sūme bonitatis et fructu eterne iocūditatis. **Deo** aut virtutes ordināt nos ad ista tria. Et iō q̄to q̄qz magis fuerit ordinat⁹ in virtutib⁹ tāto magis erit capax superne beatitudinis. Sic ergo caritas ordinat nos ad bonitatem. ita humilitas hys nos ordinare ad veritatem. humilitas ē ex intuitu pprie fragilitatis volūtaria mētis inclinatio. **Ber.** **Ad**

litas est virtus qua hō verissima cognitōe
sui sibi in se vilescit. Duo sūt que admonēt
nos vt hūiles simus. vñ qđ sumus. Et qđ
nō sum⁹. Ad sum⁹. Ad n. hēm⁹ aliqd ex
nobis: nec ex nostris meritis: et iō nō opor
tet extolli: q: aliene ptātis et bonitatis est
qđqd boni sum⁹ et hēm⁹. Et iō ille sol⁹ ex
tollendus est cuius gratia sum⁹ id qđ sum⁹
Hec ē humilitas sanctorū et magnorū q se
q̄to maiores vidēt tanto se magis humi
liant in oibus que hñt totū reddentes illi a
quo totū habēt. Quia furri reus est q sibi
aliqd retinet de his que sibi sunt cōmodata
inuito dño. Lū ipse dicat gloriā meā alte
ri nō dabo. pfectū libenter nobis cōicat in
domis suis sibi seruat. Ad nō sum⁹ simi
luter monet nos hūiliari: q: vana et inanis
gloria est extolli de eo qđ nō est. Velut si lu
tū gloriatur ie eē auz: et man⁹ iacet se esse
gigantē et medicus credit se esse regem: et
ethiopo nunc candidiorē. Apoc. Dicis
q: diues sum et nullus egeo: et nescis: quia
miser et miserabilis es paup cec⁹: et nudus
Hec humilitas est pauperū et ipse totū q
p̄siderata iopia sua et ipse totū in cōpato
ne sublimitatis aliorū resiliūt in se et ex iudi
cio veritatis sibi in se vilescūt. Sic dñs
nos cecos natos p nostri et dei ignorantia
illuminat nos lutū vñ facti sumus liniendo
sup oculos nostros. Et primo incipiamus
nos ipsos agnoscere: deinde ipsum illumi
natorē nostrū credēdo prout adorare. Et
luto visum recipit: qui ex p̄dicatione proprie
fragilitatis se ipsum humiliatus agnoscit.

De humilitate ad nos. ca. xix.

Triplīcē vero humilitatez hñe
debemus. Humiles enim esse
debemus in nobis ad primum
et ad deū. In nobis humiles eē
debemus. Nosmetipsos ex cō
ditione proprie fragilitatis vel vilitatis d
spiciēdo vt omnia que in nobis despicabi
lia agnoscimus tam in naturalibus defecti
bus. q̄ in foruitis maxime culpabilibus et

viciosīs diligenter attendamus: vt eorū in
tuitu apud nos humiliemur. **Secundo**
in nobis simus humiles: mores et gest⁹ hu
miles habendo et verba humilia et respon
sa. ps. Quasi lugens et quasi contrista
tus sic humiliabar. **Tertio** in operibus
humilibus. et exercitijs nosmetipsos exer
ceamus in quibus appareat vilitas et que
alij horrent et despiciūt: vt sordes purgare
rusticalia opera facere: et vestibus viliori
bus contēti esse et cibis: et alijs quibuslibet
et Ro. vi. Ludā et vilio: siam plus q̄ sa
ctus sum: et ero humilis in oculis meis.

De humanitate ad proximū. ca. xx.

Proximū debemus esse hu
miles. **Primo** meliores: et

a digniores nobis eos reputare.

Nemo ipsos despiciere. vel te
mere iudicare. Phil. ij. humi

liate superiores sibi inuicem arbitantes.

Secundo honore exteriori inuicem pre
uenientes reuerenter cedendo eis non de
trahendo. sed obediendo. obsequendo. p
mouendo. exaltare eos: et facta eorum ex
tollere si bona sunt: et mala abscondere nō
fictē sed pure. **Tertio** patienter eorum in
firma tollerare: et lesiones sustinere. si quas
nobis inferunt. Et malum pro malo nō red
dere. nec odium contra eos exercere: et cor
rectiones patienter eorum sustinere vel re
cipere: et eorum miserijs plus q̄ nostris in
cōmodis condolare. ps. Ego autem cum
mibi molesti essent humiliabam animam
meā. Item proximorū. Alij sunt nobis equa
les. Alij superiores. Alij subditi. De equa
libus plena est regula predicta. De super
ioribus addi. Apostolus duo. s. obedire p
positis nostris: et subiaccere eis. Obedire p
tinet ad impletionem iussionis eorum. Sub
iaccere eis. Humiliter subesse. quasi vica
rijs dei. omni subiectione secundum deū.
De superioribus tres regulas nota. Pri
mo. Ecclesiastici. xxij. Rectorē te posue
runt esto. nihilominus quasi vnus ex illis.

f ij

De processu religionis.

CSecda. i. thes. et facti sumus paulli in medio vestrum tanquam si nutrie foueat filios suos. **T**ertia ipse dominus. Luc. vii. Ego sum in medio vestrum sicut qui ministrat. Secundum has tres regulas rector inter subditos sit quasi vnus ex illis. Communis sit in victu: in vestitu: in labore et in alijs exterioribus operibus. Sit paruulus in medio eorum: vt ex hoc quod per est eis non putet se sanctorum esse vel sapientiorum: sed viliorum et obligatorum in reddenda ratione pro se et pro illis. Sit quasi ministras in medio eorum infirma eorum portando et curando: et per vnde exemplo.

De humilitate ad deum. ca. xxi.

Deus humiles esse debemus.

Primo vt ipse esse iudice nostrum deum ac dominum cognoscamus et ei omnibus obediamus: sicut sui domino suo et opus factori suo. Et

si peccamus ei cito peniteamus: et digne ei satisficiamus et emendemus. **S**ecundo vt flagella eius humiliter tollemus: et non murmuremus coniectis: sed iustum eius indicium comendemus: et nos correctione dignos cognoscamus. **S**edichee. vii. Iudicium domini portabo quoniam ipsi peccaui. **T**ertio vt de beneficijs eius non extollamur: sed agnoscamus: quod non pro merito nostro: sed pure pro sua bonitate dilexit nos et elegit nos et vocauit: et iustificauit et magnificauit. unde debemus ei gratias pure agere et humiliter referre: et nihil nobis de eius bonis arrogando ascribere. ps. Non nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam.

De triplici gradu humilitatis.

Lapi. xxiij.

Icet autem ex predictis possit humilitatis gradus discerni: tamen vt magis sint in promptu ad inueniendum nota tres gradus humilitatis. Licet inter se multum distantes. **P**rimus est vt homo quod est. i. vile. infirmum inopem boni: vitiosum peccatorem: et si quos alios defectus habet agno-

scat et sciat. Et non mentiat se sibi esse maiorem: quacumque dignitate fulgeat: et non eleuet se supra se: quasi in ventum vel super alios insolenter: ne vanas hominum laudes querat vel honores. Et si aliquando delectat eum aliquid istorum semetipsum redarguat et castiget quasi deceptum et in quo veritas non sit per. **F**ilij hominum: vsque quo graui corde vt quid cli. va. et que me. **L**uz enim deus omnia possit: vt quid non fecit equales angelis in gloria nisi vt ipsa depressio nostra humiliet nos ne eleuemur sicut seducti et seductores angeli et coruimus et pereamus. **I**n de est quod cum deus in baptismo tollat penitentis reatum peccati originalis penam tamen corruptoris non tollit in hac vita vt semper remaneant nobis memoriale: humilitationis quo cauti sumus ne superbiamus sicut primi parentes nostri ex quorum superbia transgressione omnes coruimus in culpam et penam miserie quam portamus: et adhuc deteriora: nisi deus custodiat expectamus. **S**ecundus gradus potest dici. Cum semetipsum non solum cognoscens homo spernit se pro vilitate sua: sed etiam spernit se ab alijs patienter accipit. **I**mmo quod veritate amaret et se priuato amore non diligit contra veritatem: etiam desiderat ab alijs reputari talis qualis se reputat vilem. scilicet vitiosum et ignobile et qualem in veritate cognoscit in quantum credit agnoscanti non obesse. **G**reg. Sicut superbi hominibus in humiles plerumque sua despectu gaudent: quod iudicium quod de se intus habent: et ab alijs sentiunt approbati. **I**te cuius dolet homo fastidit honores sibi exhibitos: et vilipendit. **I**ste gradus altior est: et satis rari sunt qui eum ascenderunt etiam inter religiosos. **A**nde non est mirum si inopes sumus virtutum: cuius narrare et custodiam virtutum humilitate tam alienam sentiamus a nobis. **Q**uid. n. in causa est quod ille qui diues est in misericordia patet celestis qui etiam pro dilectione quam dilexit nos proprio filio non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illum. **Q**uid in quantum

causa est qd nos tā inopes gratiarū: et virtutū reliquit. quasi nō sit cura de nobis. Admirū autē desideria nostra in causa est. qd non instantē querimus: vt debemus. Aut supbia qd et si querim⁹ instāter vidit nos duos p̄imos esse vt inde tollamur: et fieret nobis ipsa donoy eius sublimatio altioris occasio ruine. Altiora edificia fundamēto p̄fundiori indigēt. Et arbor excelsa si p̄funde radicata nō fuerit facilius vētoz impulsu curuat. Qui ergo desiderat cito virtutū cultū antigerere: studeat in humilitatis virtutē sue p̄funde solidare. Quia deus sicut sup̄bis resistit eos dep̄imēdo ita hūilib⁹ dat grām magnis virtutibus eos attollendo.

Tertius humilitatis gradus ē: qn̄ et in magnis virtutib⁹ et donis et honorib⁹. hō nō extollit in aliquo: nihil sibi ex h̄ blādīs totū illi refundēs: et integrū restituens a quo fluit oē bonū. Talis fuit humilitas beatissimi me. Marie virginis: q̄ cū electā se sciret vt mater dei fieret ancillā eius se hūiliter recognouit: dicēs. Quia respexit hu. an. sue. Luc. p̄. Talis ē et humilitas xp̄i: qui cū i foris ma dei esset nō rapinā arbitrat⁹ ē eē se eq̄lē deo: s; hūiliauit. et c. P̄bi. ij. Abat. ii. Disce te a me qd mitis su et humilis corde. Talis est hūilitas āgeloz et sanctorū in gloria: qui cum sint pleni sūmo bono et sūmo honore sublimati: nullū de hoc motū habēt sup̄bie s; sūt in se hūiliores. Immo altiores in deo vñ et ouib⁹ i mōtib⁹ i euagādo simulant. Luc. xv. Quēs. p̄pter hūilitatis māsuetudinē. In montib⁹ p̄p altitudinē dignitatis. Nec ē hūilitas p̄fectoz qui q̄to maiores sūt tanto magis se hūilant in oib⁹ i sensu. i affectu. i verbo. i actōe. i bitu. p̄. Brie n̄ est letatati cor meū. Si. n. hūiliaf et se d̄spiciat: qd nō h̄ vñ gloriēf: s; multa h̄ vñ p̄fundat. s; bona sit ista hūilitas. tñ nō est mirāda. Et si filius rustici nō vult fili⁹ regis reputari: landāda ē in eo simplex puritas: s; nō predicāda: vñ ex h̄ mirāda hūilitas. Itē si paup se paupē reputat: et ab alijs vñ pau-

per agnosci veritati p̄sentit in istis. s; nō est admiratiōis talis hūilitas. Si vero diues paupib⁹ se p̄format et alt⁹ nihil altū sapit: et gloriosus nihil sibi de gloria attribuit: s; totū ei refundit a quo h̄. vñ gloriosus videtur. hic est humilis nō cogente necessitate sed veritatis caritate.

De virtute paciētie. Ca. xxiij.

Anc de paciētia aliqd dicam⁹ vbi sciēdū qd ex caritate. et hūilitate nascit⁹ virtus paciētie. Nec ordinat nos ad fructiōnē sūmē pacis. Nihil. n̄. pari moleste est pacē h̄re qd sit duob⁹ modis. s. Aut nullā molestiā sentiēdo. qd erit tñ in p̄ia. Aut molestas nō moleste ferēdo qd est magna nimoz et in via. Et h̄ est paciētia. Magna nimus est. n. qui ad vniuersa sustinēda paciēs est. qui nullis passiōib⁹ p̄turbat. Paciētia eterne gloriē respectu volūtaria: et in superabilis p̄p̄ssio laboz. Paciētia alia si mulationis. Alia est necessitatis. Alia virtutis. Simulationis est. qn̄ aut p̄ humana gloria aliqd se paciētem in aduersis ondit. Aut cū interim dissimulat iniuriā quā patit⁹ vt i aliud t̄ps oporūmū differat vltiōz. Greg. Qui mala p̄xiimi ita tollerāt: vt tñ i trisecc⁹ doleat: et t̄ps retributiōis exgrat paciētiā nō exhibet s; ondit: paciētia neci lat⁹ ē. Cū aliqs iō in aduersis vlcisci nō p̄sumit: qd nō p̄ot: vel nō audet timēs sibi ex h̄ maius imminere dispendiū: vel cōmoduz de perire. Et serui a dñis verberati: vel pauperes a diuitibus obiurgati: vel discipuli a magistris castigati. Paciētia virtutis ē de qua beatus Ambrosius ait in lib. de paciētia. Paciētia est qua mala equo animo tolleramus. hoc ē sine p̄turbatiōe tristitie de hac sup̄radictū est. **P**rima vitiosa ē et meretur suppliciū. **S**ecunda cauta: et cuadit temporale dispendium. **T**ertia virtuosa: et meretur gratiam in p̄senti: et gloriā in futuro.

De processu religionis.

Patens passio: Aut est eo q ne-
gant: vel auferuntur nobis pcupi-
ta. Aut amata. Aut q inferunt.
Aut minant. nobis in odio habita: et noci-
na: que possumus diuidere in quinqz in qb⁹
patientia dicit vel pbaf. **P**rimu corpis
lesio. **S**ecundu ipalis substantie priuatio
vel ablatio. **T**ertiu detrimetu honoris.
Quartu caroz offensio: vl' subtractio.
Quintu trauquilitalis mentis quecuqz
pturbatio. Istud tn oia priora sub se ptinet.
Licet p se singulariter aliquoties valeat di-
scerni: et sine alijs repire. vt sublata aliqua
leticia vel p'olatione minus utili vel neces-
saria. verbi gra: vt p'p'rimia pluuia vl' alia
inoxia cam no possumus spaciari: vl' alios
pceptus ai inde pficere pro libito. Cu aut
turbamur p defectu iusticie: vel p nocume-
to salutis eterne. hec turbatio no ipatientie
est deputada: sed zelo iusticie et d'itinis: nisi
sit imoderata et indiscreta. **L**o. vij. **T**risti-
cia que fm deu est patientia in salute stabile
opaf. **P**atientia opponit vicio ire: sicut ca-
ritas dei opponit accidie: et caritas p'xi-
mi inuidie: et humilitas supbie. Sic aut ire vi-
tiu hominem stulto et furioso simile reddit. in-
xia illud Job. **V**ix stultu interficit iracu-
dia. Ita patientie virtus sapientie ondit. **P**ro-
uer. **D**octrina viri per patientiam noscit.
Sicut ergo p predictis quinqz causis se non
turbare: virt⁹ patientie est: ita p defectu iu-
sticie no turbari e vitium teporis: vel obstina-
tionis. **P**er se. n. qlibet tristari dz p p'eri-
tis defectib⁹ iusticie: et tunc e virt⁹ penitentie.
pro p'ntibus: et tunc feruor e pficiendi. pro fu-
turis: et tunc e cautela timoris. **I**te p p'rimis
tristari dz homin moderati⁹ ta p'palibus qz
p eoz defectib⁹. **A**mpli⁹ aut p'p'ualibus
vt eoz q ptinet ad salute. **A**ld h aut maxie
plati tenent. q si patienter subditoz vitia tol-
lerant no corrigedo p posse ex hac patientia
no glorie meritum spare debentis: sed ira dei
cuius dana et iniurias cauere et phibere d'
buerut tollerado fouerut. vn. et heli q filio

ru suoz mala no acriter redarguit: ira dei
cu pena sensit. **Q**uamvis. n. aliqua d'ia esse
videat inter patientiam et fortitudinem et p'stan-
tiam: et magnanimitatem et loganimitatem: et mi-
ritatem et mansuetudinem: sicut etia ex eoz
diffinitioibus colligit in sepe vnu p altero
iuenit positu et mutuo: et se inice diffiniut
vel describunt. **P**atientia e honestatis ca re-
spectu difficultu voluntaria p'pessio. **F**ortitu-
do est immobilis inter aduersa multiplex ai
laboz et periculoru equa susceptio. **C**osta-
tia est inter fluctuantes cas. et p'sonas nulla
mentis t'epiditate pcuti. **M**agnanimitas
est difficultu spontanea: et ronabilis aggressio.
Longanimitas est spes longa expecta-
ctioe bonoz. **M**itis est que metis aspitas
seu amaritudo no afficit. **M**ansuetudo est
ai trauquilitalis alteri⁹ no incedes iprobitati.
Possut et singula istoz singul⁹ tolleradis
quoquo mo appropriari. verbi gra. **P**a-
tens. dici pot qui dolores equo aio tollerat.
vt Job: et Thobias. **F**ortis e que tetatiouz
certamina si eneruat. vt Joseph. **C**ostas e
que labores et dolores pusillanimit facit.
vt machabei. **M**agnanimit⁹ est q ardua et
difficilia aggredi no pauescit. vt Daniel. ij.
Jo. bab. **L**oganimitas e que longa expectatio
a spe desiderij no fragit: vt abraa. **M**itis
est qui odienu iaculis nequa qz irritat: vt
malu p malo retribuatur. **M**ansuet⁹ e q cor-
de trauquil⁹ e. et in moribus suis tractabil.
vt Jo. eu. **V**aleat aut virt⁹ patientie ad mul-
ta. **P**rimo tollerabilia reddit vite pre-
sentis icomoda: q aduersitas cu i patientia
auget icomodu. du extrinsecus ho affligit.
et intrinsecus p ipatientiam amaricat. Et i su-
p mala p'scientia ledit mentem p reatu culpe.
Secundo patientia e magis mentis refe-
ctio. q sicut corp⁹ pascit puiuiou: ita mens
virtutu dapibus saginat. **P**rouer. **S**e-
cura mens quasi iuge conuiuui. **T**ertio
magna edificatio est proximoz: et tanto est
maior. qzto rarioz: plures videmus castos
abstinentes. pauperes: seipsos humiliantes

elemosynas facientes. vel orationibus ista
tes bona dātes. Fide stantes. sed paucos
admodū in contumelijs. et indetractiōibus
et defectibus humiliter patiētes. Excusan-
tes nos et defendimus ne forte alij scanda-
lizent de nobis putātes nos esse culpabiles
si taceam⁹. cū ex hoc magis reprehensibi-
les iudicemur. q̄ p̄ ipatentiā nos vindica-
mus: et mordētes nos acriter remorden⁹.
Vnde Greg. Imitantē dñi gloriosus est in
iuriā tacēdo sustinere: q̄ rīdendo supare.
¶ Quarto patiētia purgat peccata pteri-
ta. et p̄cauet a futuris. ¶ Quinto auget gra-
tiā in p̄sū virtutū. et spūaliū donoz. ps.
Scd⁹ multitudinē do. me. in cor. meo. p̄so.
tue leti. aiam meā. ¶ Sexto meret maxi-
mā gloriā i celo. Luc. Gaudete et elia-
te. Ab herces. n. vestra multa in celo. ¶ Se-
ptimo. singularis est retributrix patientia
passionis xpi. Talia. n. studet reprehēdere
qualia ab ipso accepit q̄ dolores n̄ os ipse
portauit. Et h̄ est leticia sanctorū in tribula-
tiōe patientiū. et gaudētiū. q̄ sic aliquomō
occasiōes h̄nt: et op̄tunitatē tribuēdi dño
p̄ illa magis caritate qua p̄ nobis aiaj suā
posuit. salte aliqd sustinēdo. q̄ bonoz n̄ro
rū nō indiget: vt aliqd de n̄ro dare possu-
mus. Lū ergo in iudicio veniēs oñdet idi-
cia passiōis sue oibus magna erit p̄fusio il-
lis q̄ nihil p̄ ipso paz voluerunt. et magna
gloria illis q̄ p̄ ipso multa et magna patientē
sustinnerūt. Signū ēi spūalis dulcedinis v̄l
amoris: videt tibi deus dat aduersa pati. vt
quasi iptiri digne partē oneris sui portan-
di. Sic ille simeon cireneus crucē dñicam
portauit. Solēt. n. socij in via cum laxātur
rogare eos in quibus plus p̄fidūt: et quos
plus diligunt: vt partē oneris sui pro se ad
horā ferant. vt hec quasi indicium sit illis. q̄
maiorē habeāt de eoz dilectiōe fiduciā. q̄
bus onera sua portanda inserūt iponūt. q̄s
de illis q̄bus formidant imponere. ne forte
nolint equo animo portare. Sic et dñs qui
nobiscum est omnibus diebus in via qua

ambulamus laxatus vsq; ad mortem labo-
re passionis: querit quis nostrum velit ei
compati: et onus tribulationū suarum: qd̄
adhuc in corpore suo mistico qd̄ est ecclē-
sia sustinet secum portare: quia hanc passio-
nem quā capit in se pro nobis sustinuit in
carne diuisit per omnia membra fidelium
suorum. vt sicut oportebat pati christum et
ita intrare in gloriam suam. ita et membra
eius si capiti fideliter compatiuntur: et con-
glorificētur sicut socij passionis: ita et resur-
rectionis. Qui enim plus christo compas-
sus fuerit etiam propius regnabit cū eo.

De gradibus siue profectibus pa-
tientie. Capi. xxiij.

g

Radus vel profectus patien-
tie. ¶ Primus est cum discat
homo motum ire et impatien-
tie per pugnam phibere: et re-
primere. ne erumpat foris in verba vel fa-
cta illicita. Sicut ignis suffocatus fumo. no
extinguitur: si autem non cohibetur crescit
et omnia que contingere potest cremabi-
lia incendit. Quattuor autem modis ignis
solet extingui perfusionē: obstrusiōe. Dis-
sipatiōe. defectu materie. Simili mō ignis
impatientie deseruescere consuevit. Per-
fusionē prudentium consiliorum: vt matre
deliberet homo quantum ei nocere possit
impatientia: et quantū procedere. quia su-
perius de remedijs ire latius aliqua dicta
sunt: nunc pretereo immorari. Obstrusio-
ne oris: vel labiorum: ne lingua profiliat
in verba falsa: vel ne manus erumpant in
facta furibūda. ps. Pone dñe custodiam
ori meo. et. Dissipatione: vt ad alios ac-
tus. vel tractatus homo iste se conuertat
q̄bus abstract⁹ obliuiscat materie qua suc-
census est ad irā. Sicut cū ligna dissipant
abiniuicē ignis diuisus deficit defectu mate-
rie. ita hō abstrahit se ab illis negotijs et cu-
piditatib⁹. q̄ solet misurare mām ipatiētie.

f iij

De processu religionis.

et occasionis. **Prouer.** Sicut si defecerint ligna extinguat ignis: ita susurratio sub tracta iurgia conquiescunt. Susurratio est oculta suggestio que hominem instigat ad materiam litium. **¶** Secundus gradus patientie est cum ex longo usu patiendi et in patientia refrigandi homo didicit iam non terreri aduersis vel turbari: sed quasi in loco munito incensus adeo: et intrepidus aduersarios intuetur: quod nihil sibi nocere posse perfidit. Tadiu autem homo terret aduersis quadiu aliquid diligit et pale in se vel extra semetipsum quod timet perdere vel: dolet: ut corpus: res: honores: amicos et propria voluntate. **¶** An autem ista inordinata non diligit sicut non valde delectatur in eis: ita nec grauiter contristatur pro eis. Sicut qui uxorem non dilectam habet: nec de vita eius iocundatur nec de morte perturbatur. Quid igitur poterit tibi aduersarius nocere nisi turbabis. Si oderit te in corde suo malum suum intra ipsum clausum est. Nihil tamen te pena illius tantum tu esto in pace apud te. Igitur in sinu alterius inclusus illi vix non te. Si verbum dixerit contra te: ventus sonas pertransiit per aerem: non iaculum tibi inficit. Sicut ergo ride res si iaculum contra te missum casso vulnere aere non feriret et te non contingeret: ita facito ad verba maledicorum. Canis latrat contra te et ridendo pertransiit. Si detrahatur tibi absens non turbabis: se lesit tibi non nocuit. Ipse prodit se esse inuidum et detractorem et se apud intelligentes magis odibilem vel contemptibilem reddidit: et sic vendicauit te de seipso. Tace ergo et alij pugnabunt pro te: et dominus est contra aduersarium tuum. Si autem incipis cum eo remordere contedere qui tibi prius compassi sunt: stabunt et aspicient vos compugnantes: sicut duos gallos et ambos vos despicient et odient. et de impatientia et inuidia vos arguent. Si times detrahentem contra te iniuste sustine humiliter: et patientia tua tolles suspicionem vel mitigabis presumptionem de te in cordibus aliorum. Si autem cor tuum videtur intus ex ranchoze deprime ex

intuui secutur felicitatis aut utilitatis. Sic qui vixit: vel secatur pro aliqua apostemate sanando tollat breuem dolorem pro spe salutis obtinende. Et sicut oportet nos patimosis pulicem et similia bestiarum: sic etiam sustineamus cum patientia punitiones vitium detractorum. Inopes honoris non possunt sine inuidia pati laudes meliorum quas cum ipsi habere non valeant: dolent se solos confundi: et vel lent secum habere socios miserie pro solatio. et ideo detrahunt alijs sicut deformis vellet alios sibi esse similes. Corpis autem dolores et rerum amissionem: et amicorum offensas et confusiones patienter tollerare supradictis remedijs discit et maxime usu sepe talia sustinendi. Vir enim in hac vita tam asperum est quam visu et studio patientie non fiat leuius: aio ad portandum. Iuxta illud. Quid male fers assuesce et feres. In isto gradu nec turbatur homo aduersus: nec gaudet sed sustinet et tacet. **¶** Tertius gradus patientie est gaudere in tribulationibus et gloriari cum adsumt et desiderare cum desunt. Sic famosus et nobilis tiro gloriatur cum debet tirocinium contra alium nobile exercere. Job. vi. Quis dei ut veniat petitio mea: et quod exspecto tribuat mihi deus. Et. j. Et si sit mihi solatio: ut affliges me dolore non peccat nec predicant sermonibus sancti. Cor. xij. Placebo mihi in infirmitatibus meis et pertinet et necessitatibus: in angustiis pro christo. Beati. o. xxij. Imolabo victimas iustitie quasi inundationem maris: lac fugiet: et thesauros absconditos arenarum. **¶** Mare amarum est valde. Inundationem quasi lac fugient: qui excrecente amaritudine cuiuslibet aduersitatis quasi lacte consolationis illarescunt: et hi victimas iustitie immolant: quod secundum beati Gregorium. Maior est meriti aduersa patienter tollerare quam bonis operibus insistere. Qui ergo ex desiderio placendi deo sibi ipsi aliquam aduersam infert castigando corpus: et mentem quotidie in contritionis merore afficiendo: cur etiam non sufficiat libenter cum ab alio ei inferat occasio patiendi. unde vel corpus affligit vel animus humilia

cur: cum maioria sit meriti h' pati equanimi-
ter ab alio q' a seipso. Et qui semetipsum
vile et reprehensibile iudicat: cur nō patien-
ter accipit qn aliud idē de ipso sentit. Paul-
lus iudiciū tantū timendū est alicui post de-
um sicut suūp'ius. Cōsciētia enī cuiuslibet
gravior: ei inuidioso q' oīum aliorum erit
apud deū. Hinc apparet q' rara est virtus
pfecta. Vera enim humilitas sic gaudet ab
alio humiliari sicut a se. Et vera patientia
ita humiliter sustinet aduersa ab alijs illata
sicut a se procurata quantū spectat ad se.

C De obedientia. ca. xxv.

Anc de obedientia aliquid dicē-
dum ē. Obediētia enim ex cari-
tate et humilitate et patientia na-
scitur: iō de ea aliquid ad edifi-
cationem breuiter videamus: q' in oī reli-
gione summe vtilis est et necessaria. Obe-
diētia pprie ē volūtatīs subiectio: arbitrio
supioris ad licita et honesta. Obediēdū est
āt soli deo pp se: cui⁹ sui sumus pprie vel
creature rōnali vice dei angelo vel homini
in his que de⁹ requirit et q' ad deū pducit.

C De triplici rōne obedientie. ca. xxvi.

Alio obedientie triplex ē. Pri-
ma q' oīs creatura ita ordinata
ē a deo q' h' ipse de⁹ oībus et
singulis ita p'stat ab ipso solo
accipiāt qd sunt et hnt et possunt: nō ppinq-
ra sibi nō loco sed similitudine plen⁹ accipi-
unt ab ipso qd inferioribus et sibi ppinq-
ribus ifluant: et illa iterū suis inferioribus
vsq' ad infimū: vt iferiora supiorib⁹ subdi-
ta sint: et supiora inferiorib⁹ p'sint: et ea re-
gant: vt summa medijs: et media p'sint imis.
Sic angeli supiores iferiorib⁹ p'sunt: et cele-
stia terrenis: et irrationabilib⁹ rōnabilia.
Gen. faciam⁹ hoies et c. et p'sit piscib⁹ ma-
ris et volatilib⁹ celi et bestijs terre. Ad 11. o.
Ois aīa p'tātib⁹ supioribus subdita sit et c.
Substāna enim diuina ita eleuata et segre-
gata ē ab oī creatore: q' iferiora immediate mo-
tū ei⁹ sustinere vel suscipere nō pnt nisi me-

diantib⁹ supiorib⁹: cū nō ipse imotus in se
oīa ineffabiliter moueat et gubernet: ita vt
nil sit oībus eo principali⁹ et nihil incōpre-
hensibilis. **C** Secunda rō est qd cum non
omnibus datū sit ēē docibiles dei ne ignari
errent a via dei per quā necesse est eos per-
uenire ad gloriā celestē: expedit eis vt se-
quant ducatū doctorum suoz: sicut cecus
dat manū ductori suo ne cadat vel impigat
vel erret. **C** Tertia ratio est vt homo qui
subesse noluit deo peccādo: et ita superbi-
endo gratiā dei perdidit satisfaciāt ei subijci-
endo se homini pp deū. Et ita per humilita-
tis meritū gratiā dei recuperet quā amisit.
Quāto maior aut et purior fuerit humilia-
tio et promptior tanto plenior erit gratie re-
cupratio et glorie remuneratio. Magni-
tudo humiliationis attendit in difficultate
inijcti opis. Puritas in simplicitate inēti-
onis. Promptitudo in alacritate executionis.

C De triplici obedientia. ca. xxvij.

Si enim christi obedientia. s. ne-
cessitatis: cupiditatis: et carita-
tis. **N**ecessitate obedit qui cogi-
tur inuitus: et libenter esset liber
si posset vel auderet: vt asinus et serui mali-
uoli et similes. Cupiditate obedit qui pro
mercede terrena vel cōmodo corporis: vel
cōsolatione exteriori libenter facit quod ei
iniungitur: vt canis vel accipiter vel merce-
narius et similes illis. Quanto autem obe-
dientia plus habet de temporali proprio
comodo vel solatio tanto minus habet de
merito coram deo. **M**erces prioris est eua-
sio pene quā timet incurrere si nō obediat.
Merces secundi est spes adipiscendi qd
desiderat obediendo pro obtinendo mun⁹
vel solatium temporale. Obedientia carita-
tis est quando ex caritate dei et propter de-
um et propter diuinam remunerationē obe-
ditur large sumpto nomine caritatis sub
qua tam timor pene q' desiderium premij
q' affectus amoris dei includitur: quorum
primum est incipientium. secundum profi-

cientium. tertium perfectorum.

Item alia distinctio obedientie.

Queda ē gnālis. Alia generalior. Alia generalissima. Itē alia spiritalis. Alia spūalior. Alia spiritualissima. Generalis obedientia ē quā oēs fideles in ecclesia generatiter obligantur suis prelati obedire: pape: episcopis: et aliis in his que canones precipiūt et iura promulgata. Generalior est quā omnis creatura ratione utens tenetur voluntate ppriā voluntati sui cōditoris cōformare ex arbitrii libertate: ut angelus et homo. Generalissima est quā ois creatura obedit suo creatori: siue naturali motu in se conditiōis ut irrationalia: siue impulsu potentie presidentis: ut demones et maliuolentes: que et si quandoq; volunt qd deus nō vult: nō possunt tñ nisi qñ vel quod deus vult. Spūalis est illa qua clerici specialiter tenentur ad obedientiam suorum prelatorum in his que ad officium spectant et ordinē dominicalē: ut continere: et tonsuram debitam deferre: et similia sacris canonibus pro eis statuta obseruare. Spiritualior est illa qua propria voluntate obligat se aliquis certe persone: vel religiosi ad obseruatiā limitatā et pro arbitrio vouētis determinatā: ut pmitto tibi obedire in istis et non in aliis: vel tāto tempore et non ultra vel tali cōditione et non aliter: vel in his que regula tua iubet et nil amplius. Spiritualissima obedientia est quā sine exceptione promittit aliquis obedientiam ad omnia que non sunt cōtra animā et regulam talem: ubi tam ad ea que sunt regule q̄ ad alia que iubent se obligari: bona. scilicet que conueniūt rationi et liberi arbitrii subsumuntur p̄tati: cū sit ad irrationalia et impossibilia nemo debet cogi: sicut ad illicita nemo debet obedire.

De gradibus et profectibus obedientie
Capitulum. xxviii.

Profectus vel gradus obedientie quantum ad illa in quibus obe-

diendum est: colligi possunt ex predictis. Obedientie ad precepta cōmunia. Obedire etiam ad aliquem consilio obedientie ē ad bona et possibilia. Quantum vero ad mentem vel affectum obedientis breuiter videam⁹ que sint obedientie p̄fectus. Quāto enī quis altius inobediētie virtutis profecerit: tāto ei de⁹ exorabilior: et ois creatura ad obediendum homini ordinata subiectior: et obsequiosior erit. Infimus obedientie gradus est: ex timore supplicij obedire: sicut illi qui tāto obediunt superiorib⁹ in his que precipitorie iusserint. Ad alia vero tepidi sunt et negligentes nisi inquitū vel cōmunis cōsuetudo tangit vel pudoris man⁹ impellit: vel timor temporalis castigatiōis. Sufficit his qui huiusmodi sunt ut immortale peccatū per inobediētiā nō incidāt: nec dānationē incurrāt. Et tñ h̄ est valde periculosum in professis obedientiā regularē: quā prius q̄ discutiāt an teneant facere qd iubetur forte mortalis inobediētie laqueū incidunt aliqui: sicut qui nimis appropinquat precipitio subito dum nō caute circōspicit in precepto labit. Cū autem de deo disputare velle stultum est: et quasi velle convincere eū ut nō debeat iudicare h̄ ē peccatū mortale: qd nostra opinio nō vult pro mortali habere. Sua extitatio ē regula iusticie infallibilis nō nra ang⁹osa opinio quā nram. cōsciētiā appellam⁹. Solis radius nunq̄ facit angulū semp directe in opposita sibi ferit: siue in nobis appareat siue aliter extineat. In p̄fessioe obedientie nō exprimim⁹ hāc exceptionē ut nolim⁹ ad ea teneri nisi qñ adiūgit h̄ verbum precipio vel p obedientiā h̄ tibi dico. vñ bonus obediēs tā studio se debet facere qd iubet simplr cū constet suū statū tā plene illud velle q̄ si apponeret illud precipio: vel per obedientiā intungo h̄ vel illud q̄ timore supplicij adiuncta voluntarie. **Secūdu**s obedientie gradus ē pro spe premij poti⁹ obedire. Iste nō disputat in quo teneat: vel nō teneat obedi-

re: quod siue teneas siue non confidit sibi esse meriti-
torium: dummodo malum non sit quod iubetur et
si mala intentione aliqua iuberet: que tamen
mala non essent. scilicet pro odio illius cui iniunge-
ret ut eum sic tribularet vel pro comodo
proprio magis quam pro obedientie profectu.
Non solum non nocet humiliter obedienti:
sed duplex meritum habet obedientie: ex hoc
et insuper patientie. Sicut inobedienti ma-
gis nocet bona intentione precipientis prelati:
et precepti utilitas ex quibus duritia per-
penditur: in bono obedienti magis ad pro-
fectum prouenit indifferenti prelati precepti
precepti fulminatio dummodo non fuerit
contra deum: ut si quis in ira pauperi pro la-
pide massam argenti in gremium iactaret:
pauper non indignaretur pro ira iacentis:
sed iocundaretur pro argento taliter acquisito.
¶ Tertius gradus obedientie est. Ex sola
dilectione dei non nisi voluntarie: sed etiam cum
gaudio obedire non solum ad facilia: sed
etiam ad difficultia atque dura etiam et ad mor-
tem: sic christus factus est pro nobis obediens
usque ad mortem et crucem. Videat dei seruus sic
tali domino pigre obedire pro regno celesti: si-
cut est consuetudinis quibusdam. Cum secula-
rium principum et nobilium serui pro incer-
ta et modica mercede: tot labores in bellis
tot pericula: tot penurias: tot etiam a domi-
nis opprobria et verba patienter sustineant
tot itinera longa in legationibus dominorum
prompte subeant: nec enim procrastinant nec
segniter exequuntur: nec difficultate viarum
nec penuriam pretendunt: nec pactum pro
labore premitunt: sed incerti de premio in
tenui spe omnia imperata perficiunt: etiam
gloriantes quod pre ceteris conseruis ad tale
negocium sunt electi. Vide quod seduli sunt
circa dominos: et circumspectiores in quibus
eis seruire et placere possint. Et cum non tam
verbum iussionis audierint quam nutum oculo-
rum: aduerterint statim quasi precipites
exiliunt et aude auscultant quid eis place-

at et quid velint. Et quamuis seruorum de
obedientia quantum ad effectum ex seruo-
re maiori procedat: tamen quo ad actum
iste perfectior videretur qui ita promptus
et constans esset ad omnia iussa implenda:
sicut in seruis secularibus inuenitur. Sicut
de sanctissimo patre nostro legimus et pri-
mis eius socijs: qui non solum ea que bea-
tus pater eis verbo expressit prompte ad-
implebant: sed etiam si aliquo modo eius
beneplacitum poterant cognoscere studio-
sissime perfecerunt sicut ab ipso didicerant
patre sancto. Hac virtute abraham obedi-
uit non tantum exire de terra sua et peregrini-
us esse in aliena: sed etiam unicum filium
suum isaac voluit immolare. Et pro hac
prophete et apostoli et alij sancti exposue-
runt se omnibus laboribus et periculis: exi-
lijs: penurijs. et persecutiombus et morti pro
christo. De hac dominus specialiter dicit.
Si quis vult venire post me. ab. se. et tol-
lu. su. et se. me. Semetipsum abnegat qui
sui iuris esse recusat et totum se alterius ar-
bitrio submittat propter christum sicut chris-
tus non venit facere voluntatem suam sed
patris.

De paupertate.

ca. xix.

Contemptus diuitiarum oppo-
nitur auaritie rerum tempora-
lium. Hic quandoque pauper-
tas spiritus appellatur. Qui-
dam autem sunt pauperes et non
spiritus: sicut qui libenter vellent esse diui-
tes sed non possunt: ut pauperes mundi.
Quidam sunt pauperes spiritu et non re-
bus: ut qui libenter essent sine rebus et non
permittuntur. Et qui diuitias non pro ipsa-
rum amore possident sed pro amore dei: ut
cultum dei per eas amplificent et defendat
vel amore proximi in decum: ut proximis in
de subueniant: sicut Abrahā: Jacob. David
Iosias et similes: ut qui per obedientiam principat

De processu religionis.

et potestates et dignitates suscipiunt. ut beatus Gregorius papa et alii sancti episcopi qui pauperes esse elegerant: sed iussu diuino aliter factum est. ut principes terre constituerent et dispensatores rerum ecclesiasticarum per alios. Sed in se paupertatis propositum non abicientes tanto laudibiliores paupertatis sectatores effecti sunt: quanto magis in diuitiis ab eis amore non sunt separati. Quidam vero sunt pauperes spiritu et rebus: qui nec habent diuitias nec velint habere si possent sine peccato. Illi tanto feliciores sunt quanto de laqueo cupiditatis elongantur. Horum sunt duo genera. Primum: qui non habentes diuitias fecerunt de necessitate virtute nolentes habere si possent. Secundum: qui potuerunt vel habuerunt diuitias et abierunt eas: et recusant habere propter deum.

De triplici contemptu diuitiarum.

Capitulum xxx.

Contemptus autem diuitiarum in duobus consistit. Aut cum liberaliter effunduntur in pauperes per operam misericordie: et ad cultum dei largiter expenduntur: sicut sancti reges et alii diuites fecerunt: turbas pauperum alentes: et monasteria et ecclesias edificantes. Aut cum penitus respuunt diuitie sicut sancti fecerunt in medietate et inopia rerum viuentes. ut sanctus pater Franciscus sanctus Dominicus et alii christi sectatores: euangelice perfectionis emulatores. Iuxta illud. Si vis perfectus esse. va. et veni. omnia que habes et da pauperi et veni se me.

Quartus autem de causa consilii diuitiarum contemptus. Primum. quia rerum amor retrahit ab amore dei et patrie celestis. Iuxta ipsius veritatis testimonium. Nemo potest deo seruire et matrem suam. Sicut enim de profundo terre tolluntur: ita suo pondere ad infima terre suos detrahunt amatores. Hoc est in profundis inferni. Thimotheo vi. Qui volunt diuites fieri incidunt in temptationes et laqueum diaboli qui mer-

gunt homines ad infernum. Secunda causa est. quod retardant hominem a profectu virtutum. Sicut enim oneratus non potest velociter currere sic mundanis curis oppressus non potest in spiritu expedire proficere. Si ergo vis festinare ad patriam. Si vis non teneri laqueo venarum. Si non apprehendi in via et in captiuitate unde euasuras non reduci: pice auaricia et extrahere pedem de viscosa cupiditate terrenorum. Iosephus iudei tardi erat ad reditum de babilone in iherusalem: quod filios uxoris et possessiones iam acquirerat in babilone. Sic et religiosi tardius desiderant celestia cum in terrenis ceperint dilatare. Tertia causa ratione meriti apostolorum. quanto minus tibi de terrenis indulges: tanto magis recuperabis tibi de celestibus in gloria sempiterna. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. Non portio aliquis glorie: sed tota gloria regni. Et ideo filius dei datus nobis exemplum perfectionis: nihil possessionis voluit habere in terra nisi agros domos vel redditum propter solum vestitum quem et permisit ante crucem sibi auferri. Et doceret nos: quod omnia reliquerimus non tamen consistit in non habere volendo vel sponte omnia pauperibus tribuendo: sed impatienter amittendo. Quod si habita tribus plebibus maioris est meriti. Quod pauperibus tribuere: quod maior virtus est illata equanimiter propter. Quod sponte bona operari. Lucus igitur boni viri ob hoc solum vel maxime substantiam terrenam habere debeant ut inde beneficiant et ad meritum glorie eterne expediant: quod aliter bona non essent si terrena non pia intentione quereretur et creatura non propter creatorem diligere debet ea ratione non minus cum ipsam substantiam quocumque casu amittit gaudere. Quod si ea in usus pios expendissent. eo quod eundem fructum meriti celestis in tanta patienter tollerata amissione. Quod est in pia dispensatione persequi non dubitat. Sicut mercator illas merces equaliter diligit de quibus equaliter lucrum sibi puenire possidit. Diuitias autem querere ut in malos usus expendantur. scilicet vanitates in voluptates carnis et oculorum ipsius est: quod per beneficium creatoris largior ei contumelia irrogatur. Sed adhuc eas querere tamen ut adhuc

cumulate seruentur stultum est: quia tantum
 valet congeries lapidum sicut argenti vel
 auri: si usus non expeditur. **Quarta:** quia
 temporalis substantia contemptibilis est mul-
 tis considerationibus ex sui natura non est
 diligenda: cum terra sit ignobilius elemen-
 tum inter omnia. Item quia non multum
 necessaria. **Abdocus** enim victus et ve-
 stitus et tectum sufficit homini pro neces-
 sitate ad viuendum quod superest superflu-
 um est. Item multis est nocua: et occasio da-
 nationis eterne. Item multum patet inuidie qui
 libenter eam auferrent habenti per multas
 artes. Item multo labore et sollicitudine ac-
 quiruntur: et seruatur cum periculo vite. Item
 non faciat appetitum hominis habentis: sed
 quo plus habetur: eo inquietius fitur. Item
 quia tam bonis quam malis datur: et ideo non
 sunt feliciores: qui in ea habundant: immo
 frequentius infeliciores: quia est eis occa-
 sio multorum malorum. Item quia diu cum
 homine non perseverat. Nam si aliter non
 amittitur: mors eam separat ab homine
 et nihil potest homo post mortem secum de-
 ferre ex ipsis: nisi quod meruit vel demeruit
 per ipsas. Sapientis ergo est paruipende-
 re quod vile est et non multum laborare
 pro eo quod parum est utile et fugere quod per-
 niciosum est. Et liberaliter spargere quod con-
 seruatum parit: et distributum fructificat: si
 in pauperes erogetur.

**De gradibus in contemptu diuini-
 ciarum.**

Primus autem gradus in con-
 temtu diuinarum est nihil vel
 le habere iniusti lucri nec per
 se acquisitum nec ab alijs datum
 vel relictum: vel reddere omnibus debita
 pro posse. Et de iustis habitis elemosinas
 facere. Et non abuti facultate propria ad pec-
 catum lapsu: superbie: glorie et aliorum vi-
 ciorum. Tribus autem modis aliquis vide-
 tur iniuste bona habere. Cum autem ipsa
 male acquisiuit quocumque modo: aut ab alio

datum: venditum: inuentum vel relictum: ali-
 quid ei est ab illo qui ius in eo non habuit:
 aut cum nocuit alteri in rebus iniuste: etiam si
 nihil de illis habuit. In quantum enim teneor
 alteri restituere: in tantum mea non sunt mea: sed
 illius cui teneor. unde si quis plus tenet cer-
 tis personis quam habeat si dat alicui gra-
 tis de bonis suis unde scitur per accipien-
 tem impotens fieri ad reddendum qui sic ac-
 cepit scienter tenetur pro eo solvere tantum
 quantum accipit cum iste non sua ei dederit sed
 que sunt aliorum. **Secundus** gradus est ni-
 hil vel de superfluum habere sed solum necessa-
 rium esse contentum in victu: in vestitu: in hospi-
 tio: in utilibus: obsequentium famulatur: re-
 liqua habita pauperibus erogare: vel non
 recipere oblata: nec acquirere supra neces-
 sitatem. **Luc. i. i.** Quod superest date tele-
 mosinam: et ecce omnia munda sunt vobis.
Sic monachi egyptij et alij similes de la-
 bore proprio victum et vestitum habentes:
 reliqua pauperibus distribuiebant. **i. Th. i.**
v. Habentes alimenta et quibus tegamur
 his contenti simus. Sed ne nimis latos fa-
 ciamus terminos sufficientie: est sciendum
 quod duplex est sufficientia. scilicet indigentie et con-
 cupiscentie: indigentie sufficit sustentare na-
 turam ut possit ad seruendum deo perdu-
 rare. Et hanc sufficientiam natura docet si-
 cut videmus in irrationabilibus animali-
 bus: immo et in plantis que contente sunt
 naturali alimento: et amplius non requirunt.
 Sufficientia vero concupiscentie excedit
 mensuram. limites non habet nisi impos-
 sibilitatis. sed solum relinquit quod non spe-
 rat adipisci. **Diues** avarus in euangelio cum
 vberioribus fructibus agri se vidisset dita-
 tum: non dixit diues sum et habundo non
 plus cupio quod non capio: sed cogitauit or-
 rea vestra destruere et maiora facere. **Luc.**
xij. **Prima** oreca sunt iuste necessitatis. sed
 parua sunt et paruis implent: sed avarus si
 destruit et maiora facit. **i. oreca** concupis-
 centie et superfluitatis: que nunquam replentur: quod

semper cū plurima hēre cepit etiā ampliora facere disponit: atq; iā nō sufficiūt hīta: nisi adiciat vt adhuc plurima: et sic pcedēt in infinitū. **L**ox: auari est q̄si fouea sine fūdo eo quo plus recipit plus cōsumit vt nunq̄ videas impleta. **E**cclē. vi. Auarus nunq̄ implebitur pecunia. **T**ertius ē nil velle possidere in mūdo et in oib⁹ necessarijs multiplicem pati penuriam pp̄ deū. **H**ic est efficacissimus p̄tra auaritiā remediū. que sicut ignis infaciabil⁹ nunq̄ dicitur sufficit: et nunq̄ melius extinguit nisi cū nra ip̄alis substantie penitus subtrahit. **H**oc remedium xp̄s docuit verus aiarū medicus: qui i oib⁹ viam illā tenuit: que ē aptissima ad doctrinā virtutū: in curationē viciōz. **B**ivitiē enim honores seculi et voluptates carnis sunt p̄cipua scitatis ipedimēta que magister virtutū et dñs docuit viuēdo declinare suis discipulis in exēplū. **M**at. xix. Si vis perfect. va. et vē. oia que hās: et da pau. et ve. et se. me. **H**ec ē quā vocat apl̄s. ij. **L**ox. viij. Altissimā paupertatē primo sanctorum in ecclēia qui oia reliquerāt pp̄ deū: huic milie virtutes et plurima dona gratiarū annexa sunt: que tñ a paucis capiunt eo qd h̄ multi sunt: qui q̄si nihil habeāt in mūdo tñ admodum rari sunt in religiōe: qui nō plus hēre cupiunt vel pro se vel pro alijs. **D**e qd ē meli⁹ ē rarius in h̄ mūdo. **Q**ui pro se sollicit⁹ est i ip̄alib⁹ relinq̄t semp̄ p̄uiliōi simplr. **Q**ui hēt p̄uifores relinq̄t illis. **Q**ui vero oēs sollicitudinē suā in deū iactat: et oēs cogitātū hēt ip̄s dñs p̄uiforē. **M**at. vi. **P**rimū q̄rite regnū dei: et h̄ oia ad. vobis. s. ip̄alia necessaria. **Q**ui enī ex grā vult donare celestia: cur nō ēt ab eo speram⁹ ip̄alia et parua. **A**ut ergo dabit nobis necessaria in quā tū expediat: aut vires corpis ad sustinēdū penurias: aut spūalē dulcedinē meliorē carnali et insup̄ premiū celeste.

De sobrietate. ca. xxxij.

Sobrietas ē virt⁹ q̄ corpis alimēta cū moderatiōe admittunt

in cibo et potu et somno. **S**umit et gnāliter pro moderatiōe ab oī sup̄fluitate et intemperatiā mētis et corpis. vñ dicitur. **S**obrietas et sobri⁹ sensus: sed put accipitur pro restrictiōe alimētōz: ista ē que dīr parsimonia vel abstinentia et opponit vicio gulae vel castrimargie q̄ ē vētris igluuies. **E**st at alia sobrietas medicine: alia auaritie: alia ypocrisis: alia paupertatis: alia religiositatē. **A**de dicinalis fit pp̄ sanitatē corpis p̄seruādā vt recuperandā. **A**uaritie ad parcēdū expensis. **Y**pocrisis pro laude hūana. **P**aupertatis pro necessitate penurire. **R**eligiositatis pro virtute obtinēda: vel pro vicio calcēdo pro edificandē p̄riorz: pro gl̄ia p̄merēda: pro acūendo intellectu et sapiētia ingredā. **N**ā sicut fenestra obturata limo obtenebrat: ita intellectus itus cibo obrutus obcecat sicut sepius expimur. **S**obrietas at sicut oīs virt⁹ tunc solū corā deo ē meritoria cū de⁹ ē ei⁹ causa p̄ma et forma. i. si pp̄ deū principat⁹ et fiat h̄z deū. **S**icut enī de⁹ mūdū gubernat ita vt nec plus nec min⁹ ei adhibeat diligētiē q̄ iustū ē oēs diligētiā suā vt ita loq̄mur circa celestia ipedēs. **I**ta et hō cui min⁹ mūdus regēdus cōmissus ē: h̄ ē corpus pp̄rium sic dī ei puidere prudētē: vt nec de necia pui sione aliqd desit pro posse: nec aliqd ipeda tur sup̄flui vt nō deficiat ante tēpus ex penuria vel labore: nec lasceuiet ex habūdāta vel gēte. **T**ota at itētiō dī ē circa optimūz occupata: circa p̄fectū aīe in dei notitia et amore: et his q̄ ad hūc p̄fectū pducūt: q̄ nō pp̄ corpus aīa creata ē: s̄ corpus pp̄ aīam vt illi huiat et collopef ad p̄fectū p̄fatū. **A**lia dō pp̄ deū data et creata ē vt ei inhercat et inherēdo suauitatē ipsius p̄fruat: et fruēdo beata sit. **S**olius ēt dei ē occiderē et destruerē cui⁹ ē creare et viuificare. **N**ō nisi ei⁹ iussu vel pmissu nihil nobis h̄z destruerē eorūz que ip̄s fecit. **I**rrationales creaturas permittit nos occidere: sed non irrationabilr. **R**onabiles dō phibet occidi. i. hōies: nisi s̄m leges ab ip̄so p̄mulgatas. vñ iudices h̄z

leges diuinas indicantes nō sua sed dei auctoritate malefactores occidunt: q̄ ipse pcepit. Qui h̄ fecerit vel h̄ fecerit tali pena puniatur. Sicut at̄ nō h̄ cuiq̄ alterū occidere: ita nec semetipsum. Semetipsum at̄ occidit qui indiscrète per abstinentiā et per alios labores debilitat ante cogit deficere q̄ requiratur ordo nature: h̄ aliquos deuotiōis seruos: vel pura simplicitas excuset. Ad Ro. Ita tionabile obsequiū vestrū tē.

De tribus in quibus consistit sobrietas.

Capitulum. xxviii.

Sobrietas in tribus consistit. in qualitate: quantitate: et modo. In qualitate: ut nō delicata et preciosa et sumptuosa requiratur: sed simplicia quibus valeat sustentari natura et gula nō puocari: et que de facili possint hēri. In quantitate: ut nō nimis q̄ decet vel sepius: sed tēperate ut sit refectio corpori nō onus. Infirmi sunt liberi ab hac vtraq̄ lege: immo ut nō ipso tēpore requiratur: nec ipso tēpore indiscipline et inordinate sumatur: sed modestematur: et religiosesicut in priori forma nouiciorū tactū fuit. Sic enī sapit si ita sumatur. Sumit cōmodus: reicit salubrius: minus grauat stomachū et facilius digerit et min⁹ peccat: et est honestius et religiosius. Vallet at̄ sobrietas ad ista que superius tacta sūt. Vallet et ad satisfactionē pro peccatis: ut sicut copis voluptate peccamus: ita castigatione emēdam⁹. Itē ad carnis lasciuia reprimēdam⁹: ut que ipinguata insolens facta ē: macerata discat obedire. Cor. La-stigo corpus meū tē. Itē ad corporis sanitatē: q̄ noxios humores desiccatur: quos crapula et quies superflua generare cōsuevit. Itē ad sollicitudines mudas abscedendas: q̄ qui modicis contētus ē: modica hēt pro uidere. Itē ad multarū virtutū habilitatem. Sobrius enim est agili⁹ ad bonum: castius: est et minus habet inuidendi materiā: magis cautus est in lingua: propior ad deuotionem et purior in affectu. Item ad sapien-

tiam inquirendam: q̄ sicut Augustinus sententia magis vigilē facit et subtilem et memoriā tenacem. Item ad aliorum edificationē: q̄ qui exteriora nostra ordinata vident et tēperata concipiunt qd̄ de interioribus extiment que non vident nec intelligunt. Adinus etiam sumus eis grates ad recipiēdū ad mēsam videntes q̄ medicis contenti sumus: et q̄ facile nobis possunt sat sfacere. Adinus autem alijs medicis nociui sum⁹: quia quo plura ab hominibus petimus eo minus aliquid medicis dandam relinquinus. Et hoc est quoddam genus rapine qd̄ a paucis aduertitur: cū aliquis ultra necessitatem verā mendicat. Unde alter mendicans magis patitur detrimentum: quia postea superueniens non inuenit qd̄ ille preueniens precepit. Item valet ad meritū glorie tam pro seipso q̄ pro virtutibus libi cōneris: q̄ quo plus nobis h̄ de voluptate subtrahimus: eo magis et h̄ spiritualibus et illic celestibus diuinis habūdauit.

De gradibus sobrietatis. ca. xxxiii.

Primus gradus sobrietatis ē ē pota crapula et ebrietate carere et debita tempora et horas in comedendo seruare: ne ieiunia ista leuiter frāgant vel tēpore incongruo epulis et potibus inferuiatur: et ne magis ad luxuriam q̄ ad nature refectionem edendo vel bibendo studeamus. Ecclē. x. Ne terre cuius rex puer est: et cuius principes mane comedunt tē. Pecus quod solum ventri seruire novit seruat in edendo et bibendo nature modum conuenientem. Sic et homo debet qui regitur ratione. Alioquin melius esset ei carere ratione q̄ nō regi ab ea: q̄ nec peccaret carēs ratione. **Secundus** gradus ē ē pota a quibuscūq̄ licitis abstinerē ut a carne: vino: lacte: piscibus: vel pigmentis: vel aspo victu ē ē stētū. s. pane rudi: vel nō condito: vel sepe ieiunare: et a delectabilibus abstinerē

et que magis appetunt ut religiosi et deuoti solent et penitentes. Ad Ro. xiiij. Bonum est non comedere carnes et non bibere vinum etc. Sicut nazarei et filij iachob. Dan. x. Caro et vinum non intrauerunt in os meum. Tertius gradus est domuisse gulam et docuisse palatum: sic ut solus sit contentus his que extreme necessitati sufficiunt in qualitate et quantitate cibi et potus: ut quantum simplicior victus eo magis diligat. Et si delicata aliquando sumere oporteat: non delectationem in eis: sed solam necessariam refectionem requirat. Ad Ro. Carnis curam ne feceritis in desideriis. Possit et alia distinctio dari de profectibus abstinentie et sobrietatis. Primus gradus est carere patienter cum non potest haberi cibus vel potus delectabilis et non contristari quando non habentur desiderata interdum: sicut qui dani qui quandoque non habet in mensa que desiderant: et contristantur vel indignantur murmurant: verecundiam adducit et non cogitant professionem suam. Et quod aliquando dantes non habent omnia que cupiunt: quanto magis pauperes et mendici. Secundus gradus abstinentie est velle carere pro deo illis que possent haberi amore sobrietatis et boni exempli. Sicut boni et fideles serui dei sepe ditiores hospites preterunt et apud pauperes hospitant: et laetiora fercula probant sibi dari contenti simplicibus et paucis amore dei et pro edificatio ne aliorum. Cor. Omnia mihi licent sed non omnia edificant. Quia secundum euangelium comedere liceat que apponuntur: tamen magis edificat si lauta et multa nobis apponi non permittimus. Quia sicut recipientes decet liberalis hospitas: ita decet nos religiosa frugalitas quod etiam fortius conuenit nos defendere quam illos suam secularem honestatem quantum voluit nos habunde procurare. Quamuis autem ista vice videantur contristari: quod non permittimus sue deuotioni latifacere multa ministrando: tamen apud

se de nostra temperantia edificatur. Et alio tempore recipiunt nos illarius quando non sumus eis onerosi. Et ubi modo paucos receptores habemus: ibi tunc plurimos habebimus. cum inter ligent quod et pauperes nos pascere commode valeant. Tertius abstinentie gradus est posse sine difficultate abstinere ab habitu delectationibus: vel minus inde sumere puram necessitatem: et hoc non amore delectationis sed recreationis. Et quamuis quo ad paupertatem maior virtus sit non habere quod cupiat: tamen quo ad fortitudinem abstinentie maius est posse appetitum retrahere ab usu vel delectatione presentis voluptatis quam absentem non desiderare. Laetius autem est et securius fugere corporales delectationes: quod sepe victi sunt in certamine: qui minus voluerunt esse securi. Et qui ex presumptione sibi victoriam spondunt: et confusi didicerunt quam stultum est committere se periculis preliorum: ut potest oportune vitari. Facilius in litore non submergitur: quam in gurgite aquarum.

Ad virtus consistit in medio. vitia in extremis. ca. xxxv.

Sciendum tamen quod virtus medium vicioz tenet et in vtroque latere tam a dextris quam a sinistris vicijs est obfessa. Et ita ut si modice a discretionis tramite declinauerit iam virtus non sit. verbi gratia. Adarsimonia vel abstinentia si metas suas excedat in superfluitate alimentum. declinat in vicium gula. Si nimis modicum admittat de necessario alimento vicium indiscretionis incurrat per quas vires corporis destruat vigorem mentis extinguat: naturam debilitet: et bona que promereri potuit negligat et vitam citius perimat vel sensum perdat: vel si vires recuperare debeant: tanto postmodum studeat corpus reficere commodis et fomentis: quanto prius indiscrete eidem eas subtraxerat. Similiter contemptus diuitiarum. si ultra quam iustum est aggreget tempore: aliam substantiam

in auaritie vitium cadet. Si nihil teporalium velit ad usum admittere ex tali indiscretione necabit naturam fame. frigore: egritudine. Patientia si minus declinat in impatientie vitium incidet in torporem ut zelum iusticie perdat et dissimulet tam in se quam in alijs vitia crescere que debet persequi et viciari. Humilitas si nimis timet extollere ex indiscreta abiectioe perdit confidentiam salutis vel profectus spiritualis. Caritas proximi si indiscrete tenere facit proximo fauere in detrimentum salutis proprie et illius sicut qui periturat amore proximi et alijs modis. Laetitatis amore aliqui sibi virilia amputauerunt et dum voluerunt temptationis ardorem temperare periculo se proprie interfectionis exposuerunt. Agilitas boni operis sic quandoque fugat pigritiam ut quietem deuotionis extinguat. Spiritualis leticia sic accidiam vel tristitiam declinat: ut quicquid in dissolutionem incidat: et vanam gloriam. Taciturnitas verba ociosa declinans. quicquid utilia et necessaria retinet in detrimentum proximi et sui. Obedientia indiscreta sic fugit proprie voluntatis vitium: ut obediat superiori ad peccatum. Cum tamen obedire magis oporteat prohibenti omne peccatum quam cui vis precipienti peccatum. Et sic de alijs virtutibus faciendis.

De distinctione virtutum a vitijs.

Capitulum xxxvi.

Et quia virtus tam nobilis est et venerabilis omnibus et pre omnibus. quod vitiosi eam super omnia venerantur. Ideo et vitia quandoque virtutes se esse mentiuntur: et velantur virtutis asument. ut autem securius dissimulentur et non arguantur: aut etiam laudem virtutum asquerentur. Unde videmus ea quandoque a quibusdam religiosis: et studiose exerceri et ex auctoritate quasi per sanctum defendi ut vera virtus eis: et in alijs quicquid displiceat et etiam pro vitio despiciantur: et impugnent et interpretentur esse vitium quod pura virtus est: et

reconuerso virtutem afferant quod vere vitium est: sed virtutis colore velatum. verbi gratia paupertas spiritualis. id est voluntaria pro christo paupertas magna et vera virtus est quam multi religiosi persequuntur: et tamen videmus plures sub pretextu necessitatis pietatis: et honestatis diuitias desiderare in pecunia: pedibus. et edificijs vestitu. et victu: et libris: et alijs que habere diuinitate reputant ita ut faciri nequeant: quod si etiam quod cupiunt haberent si quis plus offerret plus acciperent: usque ad magnam quantitatem: quod non dicerent: sufficit. nolumus plus habere. Reconuerso peccate vivere. et paucis contentum esse tenacitas et auaritia nuncupatur: quasi non audeat uti his que habet. Silentium reputatur tristitia. Amaturitas amaritudo. zelus iusticie temerarium iudicium dicitur. Quies deuotionis pigritia vocatur. Corporis castigatio indiscretio censetur. Simplicitas subtilitas creditur. Timor dei ligiosa conscientia extimatur. Fugere publicum singularitas vocatur. Lauere scandalum hypocritis iudicatur. Ecce quomodo prescribitur: et peruersum vitium interpretatur. Reconuerso autem plerumque dissolutio socialis iocunditas putatur. Curiositas edificiorum librorum: aliorum honestas habetur. Laxa conscientia libertas deputatur. Corpus delicate fouere discretio reputatur. Barrilitas. affabilitas dicitur. Inuidia fraterna. zelus iusticie dicitur. Duritia et indementia. rigor ordinis putatur. Auaritia acquirendi. fidelis prouisio nuncupatur. Astutia prudentia nominatur. Elatio auctoritas ostensio monstratur. zelus et contentio ordinis defensio appellatur. Incontantia de bonis. proximi edificatio vult videri. Detractio vitii alterius vult putari. Cosomitas vitiosa vult credi fuga singularitatis. Torpor: negligentie vult humilitas videri. Altiora se non querendi pusillanimitas. timor dei dici querit. Inquietudo euagandi et negociandi. vult agilitas dici bene operandi. Prodigalitas: vult largitas videri: et sic de alijs. Sciendum itaque est quod dicitur

De processu religionis.

tio spiritus mediū virtutis eligit non decli-
nans ad dexterā: vel ad sinistras regia gra-
diens via non dicit malū bonum: et bonū
malū ponendo lucem tenebras: et tenebras
lucem diuidēs diem virtutis a nocte vitio-
rum ne angelum sathane pro angelo lucis
recipiat. Verū a falso distinguens et qđ bo-
num est bonū tenens.

De castitate. Capi. xxvij.

Castitas est sobrietati similitudinaria:
et nutritur ab ea sicut econuerso
luxuria nutritur a ventris iglu-
tie. Abēbra enim genitalia sub
ventre posita ex eius redundā-
tia in libidinem resoluunt. Sic econuerso
ventris exinanitio humorem luxurie are-
facit. Sicut cum fons obstruitur: riuus ex
eo profluēs desiccatur. Unde pro generali
regula a bonis spū al. b. hacten⁹ obstruātū
est. Qui castus ēē desiderat studet sobrie-
tati. quia sine illa nō diu castitas est segura.
Et cum iā pficiente proficit. et cū decrescē-
te decrescit. Licet quidā sine ea mō sibi in-
alio nescio qua presumptione promittant.
Omnis aut laus in fine canitur. nec credo
tot et tantos virtutū inquisitores. qui dictas
secuti sunt regulam in sua extimatione de-
ceptos. Unusquisq; ei in arte sua sapiēs ē.
Et studiosi virtutū fuerūt in eaz exercitijs
sapientes. Studiosi vero diuitiarū vel des-
tinarū seculariū efficiuntur in eaz pūsiōne
prudētes. Luc. Filij huius seculi prudē-
tiores sunt filijs lucis in generatiōe sua. Ca-
stitas est virtus origine celestis. Hanc ipsi
angeli sancti ab ipso domino oīum virtutū
fontali principio primitus didicerunt et in-
declinabiliter seruauerunt. Hanc sumus et
vñus magister noster qui est in celis. An-
gelorū magister xp̄s dñs. nobis de celesti
scōla ad terram publice docendo attulit: et
matrē gloriosam virginē perfectā. primas
q; post se huius discipline magistrā in ca-
thedram virginis mundicie ceteris mi-
randam et imitandam prefecit.

De quatuor vtilitatibus castitatis.

Capi. xxvij.

Castitas quatuor facit in p̄senti.

Corpus mundificat. sicut econ-
uerso luxuria inquinat. Ita qđ
si non merces alia castitatis qđ
p̄sens mūditiā for: et nec aliud luxurie sup-
plicij qđ eius seditas castitatis hōestias cet
amplectāda: et luxurie turpitudine horrenda.
Itē mētē liberā facit. et expeditā: qđ nec p
vxoꝝ pūsiōe: nec p filioꝝ educatione sol-
licitū reddit: nec affectus dilectionis ad cō-
iugē et ad filios ligat. nec spūs zelotipie ca-
stū exagitat. nec sollicitus est quo vxoꝝi pla-
ceat: vñ qualiter heredes diuites faciat: nec
querit generos: vel nur⁹: nec ē seru⁹ affiniū
p vxoꝝi soli sibi viuēs: et p se solo sollicit⁹
in seipso quiescēs. Abulta sūt de quib⁹ oꝝ
p̄iugio ligatos esse sollicitos ita qđ illa car-
nis delectatio nullo mō est eis tā iocūda qđ
anxietas variarū curarū quas patiunt erit
postmodū amara. quā apostolus tribulatiō-
nē carnis appellat a qbus casti sunt liberi
et exornati. Cor. vij. Eolo vos sine sollici-
tudine ēē. et c. Itē p̄sciam lenificat: qđ gratū
deo p̄stat obsequiū. qđ p xp̄o carnis dulce-
dinē respuit. quā mūd⁹ p magno bono cō-
cupiscit lenificat: aut qđ deū placat et deo p̄ri-
mare facit. et dei offensas cauet in delecta-
tiōe carnali: et p̄miū celeste merces: et deum
auctore mūditiē p castitatē imitādo seqf.
cū sit gloria magna seq dñm q nos p̄cessit i
mūditiā castitatis vgo virginis fili⁹ et vgi-
nū sp̄suo. Itē tā hoib⁹ qđ angelis tā ama-
bilē: et spectabilē facit hoib⁹: qđ tā boni qđ
mali venerant eā Angeli: qđ cū naturalit-
oē aial diligat sibi simile angeli castos ho-
mines familiarius diligunt.

De his qui valent ad castitatis pro-
fectum. Capi. xxix.

Castitatis atq; acq̄sitiōes et p̄fe-
ctū ac obseruationē valēt ea q sup-
p̄a posita sūt de remedijs luxu-
rie. s. Alienatio: et sepatio seminaꝝ a viris.

Et psonū pūberniale castoz quozū exē-
plo castitas doceat. Itē deliciarū fuga que
nutriūt carnis illecebras. Itē exteriōrū sen-
suū custodia. vt nō videat: vel audiat vl' tā-
gat vñ tētes. Itē ocij deuotio. qd ē ianua
oīz vītoz maxie carnaliū. Itē custodia i
ternarū cogitationū. et affectionū cordis p
q̄s coluber capit venenatū igerit. Itē of o
nis frequentia q̄ obtinet auxiliū a deo p̄tra
omnes impugnationes.

De gradibus et pfectibus castitatis.
Lapi. xl.

Profectus vel gradus castitatis
plurib⁹ modis distinguit. Est. n.
castitas coniugalis. vidual. xgina-
lis. Est et alia castitas i actu. Alia i affectu.
Quidā. n. casti sūt cope. sed nō mēte: et qui
dā casti mēte. s. corpe oporteat eos debitu
reddere coniugale. S. de castitatis gradib⁹
sicut in religiosis puenit videam⁹. **C** Pri-
mus gradus ē pūnētia ab actu carnali cu
pposito manēdi: et oībus illicitis motibus
sensum negādi. Itē grad⁹ est adhuc vici-
nus eterne voluptati pp pueriōis nouita-
te: q. vapor tangit cū carnalis tētiōis. q̄si
seto: sosome ardentis. Itē igit quasi vxor
loth. retro aspiciēs peat festinet ad mōtē: et
sublimiōis castitatis gradū laborer attingerē
vt saluet ne peat i scelere ciuitatis i pecca-
to luxurie quo pleni peūt. **P**rim⁹ iste gra-
dus ē adhuc i labore pugne: et in incerto vi-
ctorie dū sola volūtas cū adiutorio gfe pu-
gnat p̄ quatuor hostes carnis puritū. affe-
ctiōis appetitū. mūdū. puocamēta ad libidi-
nē. et demonū suggestiōē. Et ita sūt q̄tuor
p̄ duos. Cōfidat tñ volūtas bona et inherere
at ei fideliter q̄ dicit. In mūdo p̄ssurā hēbi-
tis. s. p̄dite ego vici mūdū. Qui ē diabo-
lū fortiorē alligauit: et spolia ei⁹ distribuit: et
cito inimicos ei⁹ ouertit ad pacē. et subiciet
exatores suos carnis libidinosū. puritū: et
affectiōis illecebrōsū appetitū. **C** Secūd⁹
grad⁹ ē cū macerationē carnis: et p alia stu-
dia spūalia affectus mūdā: et caro ita spūi

subiugat: vt rari⁹ tētes: et mīti⁹. **E**t q̄uis
adhuc plene n̄ careat p̄cupiaz stimulis: q̄si
spinarū aculeis: et icubus adhuc intra ei⁹
terminos lateat: tñ ita dep̄ssus et iminutus
vt facili labore sedes eius cōmotio et ipan-
do magis q̄z reulctādo isurgētē p̄pescat: ni
si forte ex p̄pria negligētia et desidia vires
sumere: et grau⁹ ipugnare p̄mittat. Sic fi-
lijs israel dñs p̄minat. **I**udic. ij. **Q**ñ pp ne-
gligētia hostes añ sibi vt subiectos noluerūt
a facie eoz delē. **E**t p q̄ peccauerūt: p h̄ et
punirēt. **A**n postea sepi⁹ ab eis sūt grau⁹
tribulati et subiugati. Si hostib⁹ igit vītoz
fidelit̄ resisterem⁹: qñ nos ipugnare icipiūt
ñ solū ñ viceremur ab ip̄is illa vice: s. etiā
ita debilitarēt. q. postea rari⁹ auderēt nos
ipetere. S. si ipeterēt facile vincerent do-
nec penit⁹ delerent. q. vix auderēt mutir.
S. repide reluctādo dam⁹ eis vires: et au-
sum sepi⁹: et acrius nos deiceps ipugnādi.
Sciēdū tñ q. aduersari⁹. qñ fortiter vincit
aliqui diu expectat. qd de eodē vīto nō ex-
pugnat. donec iterim disuēscat hō ipugna-
re. **E**t ex tūc subito irrui vt iprouidos tan-
to securi⁹ p̄sternat: q̄to ad repugnandū i-
uenit ip̄itos. **E**xēplū d̄ illo q̄ sup hostē irru-
it cū iā arma d̄posuit: et se ad q̄scēdū p̄po-
suit: vl' adiutores suos post p̄liū a se dimisit
q. iminētis pugne suspitiōē nō habuerat.
Abat. ij. **H**ostes iuda bellū p̄stituerunt die
sabbato populo in q̄ete et ocio existente. **E**t
ita plurimos occiderūt. **S**emp ergo simus
pati hostib⁹ viriliter resistere: q. ipi ñ quie-
scūt. nos ipugnare dū vident q̄scere. **A**z
h̄ ipm cessare ab ipugnatiōe ipugnare est.
q. illud cessare nō eoz clemētie ē: vel lassit-
udinis. s. astutie et fraudis. **N**ec q̄tuor di-
xerunt hostes nr̄i. nesciāt et ignoēt. donec se-
uiamus i medio eoz: et iterficiam⁹ eos: et
p̄ouer. **I**ntelligit inimic⁹ cū i corde tra-
ctauerit dolos. qñ submisit vocē suā a sub-
iectione cessando ne credideris ei. qm̄. vij.
nequitie sunt in corde illi qui opit odium
fraudolenter reuelabit malitia eius. et c.

De processu religionis.

Tertius castitatis gradus est ita edomitas habere carnis concupiscētiās. q̄ vix rarissime et tenuissime sentiantur. Et ex affectu talē induisse se castitatis amorē: vt horreat et ita detestetur omnes carnales motus q̄ quasi nausēā inde patiantur: nec possit audire tractari de operibus carnis: nisi cū honore cordis: et extorsione. Si vero p̄ utilitate aliorū de matrimonij casibus aliqd tractandum occurrerit ita quietos motos sue carnis sentiat ac si de luto vel lapidib⁹: vel similibus tractaretur. Et cum per soporem somni humoris habundantia naturaliter se resoluit ita quiete et insensibiliter proficiat: vt nec turpium fantasiarum imaginatiōibus illudatur: nec ī sensu sede delectationis titilletur. Ita q̄ perfecte castitatis restrictio prout in hoc peccati corpore potest haberi a viris perfectissimis obtinet. Et aut stabiliter in hoc gradu: et continue perseverent: puto ad hoc requiri privilegium singulare eo q̄ supra possibilitatis naturalis metas esse videatur in carne vivere: et carnis vitia non sentire. Frigidi tñ ex natura: vel ex debilitate corporis carnis motib⁹ carere plerūq̄ possunt. sed mētis castitas cū predicta carnis puritate ex sola virtute cū dei gratia possidere. An et propheta. Nec quasi prodigiū miratur cum dicit. venite et videte opera domini que posuit prodigia super terrā auferens bella vsq̄ ad fines terre. scilicet tentationum carnalium. vsq̄ ad terminos mortis. Sequitur igitur. Vacate et videte quoniam exemplo sum deus. etc. Vacatio notat quietem. Visio intentionem. quia bellis vitiorū sopitis et hostibus subiugatis mens valet iam in se quiescere: et deo intendere et intelligere. qm̄ ipse est deus qui tam potenter potuit: et tam pie voluit impetus tentationum: et vitiorum comprimere: et pacem facere quā se per scripturas sepe promittit homini bone voluntatis donare. Leui. xxiij. Dabo pacē visceribus vestris. do: mictis: et non erit qui exterreat. auferā ma-

las bestias. etc. Qui deo vult intēdere necesse habet vacare: et se sup se leuare. ps.

Elongaui fugiēs: et mansi in solitudine. Expectabam eum qui saluum me fecit. etc.

Tren. iij. Bonum est prestolari cum silentio salutare domini sedebit solitarius: et tacebit: quia leuauit se super se. Vacandum ē a concupiscētijs: a perturbationibus. ab occupationibus mundanis. Ita maxime īpediunt vacationem spiritualem. Qui aut nihil concupiscit in mundo pro se vel p̄ carnis suis iam non habet unde perturbetur: quia nihil timet amittere comodi honoris vel rerum et si excutiat se a sacris alienis vt nec curiose discutiatur: nec temere iudicet ea nec ocepetur cogitando: et tractando potest se tanto liberius ad interiora transferre intueāda quanto ab exterioribus ē magis expeditus. Nam qui in superioribus intendere debet ab inferioribus liber ēē. Aliis si habet pēnas ligatas: vel infectas. Aut preciosas non potest se in alta volando subleuare. In spiritualibus illa superiora que interiora sunt quo ad experientias spirituales.

De septimo processu: qui diuiditur in capitula. xxiij. In quibus perfectio spūalis vite consistit.

Lapi. primū.

Nunc de septimo gradu siue p̄fectu religionis est aliquid dicendum. Et quia de voluntatis p̄fectu supra tractatum est q̄ consistit ī ordinata dispositiōe affectionum in qua attenditur actus vite p̄fectio. quia debet ad contemplatiue vite p̄fectum a propinquare considerationis passibus studeamus. eo q̄ volentibus in spiritu proficere istud nō vtile videatur. In contemplatiōis p̄fectu septimus status vite religiose. scilicet p̄fectus sapientie consistit habens intelligentie lumen et suauitatis interne saporem. Ecce. Sapientia s̄m nomen ei⁹ est sapida scientia. Dictum est autem supra q̄ p̄fectio spūalis vite in tribus consistit prin-

ci paliter. In rōnis illuminatione. In volū
tatis recitudine. Et in memorie ingi circa
deū occupatione. **M**emoria vt in deū in-
tendere ingiuer assuecat ei qz ibereat: qnqz
vias tenere: et frequētare adiscat: que sunt.
Lectio. Collatio. **M**editatio de deo. **O**ra-
tio. Et p̄templatio. **L**ectio et collatio bone
sunt quasi semina et materia bone medita-
tionis. Unde qualia vis tibi meditati vel
oranti occurrere in cogitatione talibus col-
loquijs: lectionibus: aut negocijs prius oc-
cupare stude memoriā. Quia q̄lis liquor
vasi ifundit talē redolebit: Et quales her-
bas in orto cordis plantaueris talia semina
germinabūt. Collatio spūalis instruit intel-
lectū. Affectū inflāmat. **M**emoria bone
et sancte cogitationis prole fecundat. Ecce.
econuelo. **O**ciola p̄fabulatio. **I**psa perdit
infructuose. Affectū infrigidat in viles co-
gitationes cordi inserit. Consciētias rodit.
Profectū ipūalem impedit. **M**eritū me-
retur. **L**ectio talis frequēter de qua postea
nō sit inutile in oratiōe cogitare que illumi-
net ad dei noticiā accēdat ad eius amorem
mores bonos instruat. Animet ad tolleran-
dū aduersa. mundi contētū ingerat et desi-
riū patrie celestis. **D**oceat discernere iter
vitia et virtutes. Et vincere tentationes: et
alia vtilia ad salutē doceat procurare. **L**e-
ctiones sepe interrumpat oratio sicut alias
actiones vt semper mens ad deū eleuetur
a quo nobis bonū influere necesse est.

De motu intentionis. Ca. ij.

Attentio nostra. Aliqñ mouet
pro deo. Aliqñ ad deū. Aliqñ
in deum. **P**ro deo mouetur in
actione quā pro ipso principali-
ter facimus: licet de ipso interis
non cogitemus. **A**d deū mouetur in lectio-
ne: et collatione: et aliqua meditatione. qñ d
deo est: q: tūc mentē versamur quodāmo-
do circa deū. licet in ipsum quasi ad sedam p-
sonam mentis intuitū nō dirigam⁹. In oīi
mouemur oratione qñ meno ipsum cogit-

tat: et ipsum alloquit. ipsum cōplectit. ei qz
affectu deuotionis adheret. **E**d aut horū
vtilius sit simpliciter. Sciendū. q̄ illud qd
magis viuit hoīem cū deo est oratio cū to-
ta beatitudo hoīs sit in deum trāsformari.
Alia tñ quo ad quid vtiliora sunt qñqz vt
cum ppter obedientiā: vel caritatē p̄xi
intermittit oratio. et operibus caritatis infi-
nitur: vel cum discernitur in quo magis ad
beneplacitū deo seruiatur.

De tribus modis oradi. Ca. iij.

Randi tres sunt modi. **A**nus
vocalis per verba composita
et visitata sic cū psalmos. **H**ym-
nos: collectas: et alias oratiōes
vel laudes compositas. ad exci-
tandam deuotionē: vel soluendū debitū re-
citamus. **T**riplex aut est attentio. **U**na sup-
ficialis tñ vt. attendat que dicit que psal-
mū interim dicat: vel quā antiphonam vt
orationē. **F**ructus attentionis huius est q
nō cogitur repetere cū sciat se dixisse. **P**ro-
abore etiā corporis. qz bona intentiōe deo
orando obtulerit quo se cogit seruire deo
mercedē qualēcūqz merito expectabit.
Alio attentio est litteralis qua hō sensus li-
teralem tñ modo attēdit quid exteri⁹ ver-
ba sonant. hoc dat fructū: vbi aliqd in sup-
ficie sonat deuotū. vt in mō mei deus et in
similibus locis vbi etiā ab illiteratis si tñ
verba intelligerent aliqua deuotio capere-
tur. **S**ed illis verbis pertransitis: vbi intel-
lectus mutatur verborū et deuotio refrige-
scit. **Q**ualis enim deuotio habet ex littera-
li sensu in istis verbis. **Q**ui emittit fontes
in cōtallibus inter me. mō. per. a. **Q**ue tñ
omnia facta sunt iuxta intellectū spirituale.
Tertia attentio est spūalis vel intellectu-
alis. qñ ex verbis psalmodie querit sensus
spūalis vt cū historia exitus filioꝝ israel ex
egyptō: et plagatū egypti refert ad spūalē
nostrā ereptionē de peccato vel de seculor
et ad peccatorū submersionē ifletib⁹ p̄pū-
ationis: et demonū cruciatu. et multa alia.

De processu religionis.

In tali attentione est maximus fructus: quod et erudit animam per spirituale intelligentiam et affectus eam per deuotionis affectum: et iste est precipuus orationis fructus. Alius modus orandi est sepe efficacior per verba. scilicet ex proprio motu formata: ut cum homo deo familiariter confabulatur verbis suis: vel etiam vix verbis alterius affectui suo consonantibus: quasi coram dei presentia: cor suum effundens et vel necessitates suas es conquerens vel peccata confitens: et misericordiam postulans: et gratiam et auxilium implorans contra temptationum picula: et tribulationum grauamina: vel quascumque suas vel suorum necessitates. Hic modus orandi magis requirit opportunitatem silentij: vel solitudinis circa se et omnes: et quietis: quo plenius et securius se in deum effundat affectus. Maior est et labor in eo capiti et corpori non potest ita frequenter esse et durabilis: sicut prior in prima et secunda attentionis specie maxime debilibus corpore: et aliqui eam frequenter destructi sunt: unde tales sepe et frequenter sic orant et leuiter: ut ex frequentia a dei familiaritate non elongentur: et ex leuitate et breuitate non destruantur.

De formatione diuersarum vocum et personarum in oratione. ca. iij.

Et cum ad diuersas causas habet modus diuersarum personarum format affectus et voces in oratione et diuersarum personarum imagines in eo quod orat. Aliquando enim homo personam rei assumit coram iudice stans cum tremore orans: sed dicens deo. Noli me condemnare. Item non intres in iudicio cum tuo. Item Domine ne in furore tuo: et his similia. Hic oramus cum dicimus. Sed libera nos a malo. scilicet damnationis eterne. Aliquando quasi obsessus temptationum et tribulationum pericula non valens per se effugere. Insuper timens se deum offendidisse: et propter peccata sua meruisse ut tradatur hostibus: inuocat auxilium potentis orans ne memor iniquitatis eius derelinquat eum dicens. Ne memineris iniquitatum

nostrarum antiquarum. Item ne pericias me a facie tua. Item iosue. x. Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruatorum tuorum cito libera nos. Conuenerunt enim aduersus nos omnes reges amorreorum. Propter enim finalem donationem nulla ira dei grauior quam non descendere a peccato. Hanc maxime meretur superbia et ingratitudo et incuria: ut homo profundius cadere permittatur. Hoc est quod oramus. Et ne nos inducas in tentationem. scilicet peccati. Inducere deus dicitur cum non custodit ne inducamur. Sicut idcirco dicitur cor peccatoris: cum per gratiam non emollit interne uiciorum. Hoc maxime in pugna temptationis et tribulationis onere timendum est: ne suo potestere nos opprimat et in peccatum deiiciat. Alioquin optata esset liberatio non horrenda: quod animam purgatione redderet: et maioris esset meriti uiriliter tolleranti. Aliquando quasi seruus qui gratiam domini peccando perdidit: supplicat sibi dimitti peccata sua et negligentias quas commisit omittendo debita et perpetrando illicita: vel ea que debuit negligentius et purius persoluendo: dicens. Propter multitudinem miserationum tuarum et cetera. Item propter nomen tuum deus propitiaberis peccato meo multum est enim: et similia. Hoc petimus dicendo. Dimitte nobis deus. non. scilicet et non. di. de. n. quod ea benignitate debemus dimittere in nos peccantibus quolibet modo quo consideramus nobis dimitti quod peccamus. Aliquando quasi mendicus et pauper coram diuite patrefamilias precubens et inopia sua ostendens flagitat panem gratie amplioris quo confortetur: confortetur: et sustentetur ad resistendum malis. Triplici autem pane indigemus quem nobis ab amico commodari instanter petere debemus: hic est celestis: spiritualis: et terrestri. Celestis est corpus christi. Iohannes. Pater meus dat vobis panem de celo verum. Spiritus alio: est verbum dei et gratia interna: mentem ab interiori inedia virtutum et donorum alimento inficiens. panis. Panis cor hominis confirmet. Terrestrius est victus et alimentum. quo corpus sustentari necesse habet. Hunc poscimus di-

cendo. Pa. no. quo. da no. ho. Sine quo nullo die subsistere valemus. **S**im enim hora dei gratia indigemus: et ideo semper eam postulare iubemur ad omnia aggredienda. Alii quando quasi filius patri per omnia parere vel placere affectus patre deuote orat ut eum a voluntatis sue beneplacito in nullo discrepare patiat: in actibus voluntatibus: ac moribus cum sibi ita conformem faciens: ut nihil in eo paternos oculos offendat: hoc solum sibi reputas solatiu: et super omnia desiderans: ut pater celestis tamen in eo voluntatem suam perspiciat siue exercendo in aduersis: siue consolando in prosperis: siue deprimendo vel quocumque modo sibi magis placet. Vere filialis et fidelis affectus est nulla que sua sint: querere non comoda: non honores: non consolationes: sed solummodo beneplacitum patris. Hoc est magnum a deo petere et magnum obtinere: ut tales nos in hoc peccati corpore faciat: ut illi summe veritati placeamus et ab eius directionis regula non deuiemus. Nihil melius vel utilius in hoc mundo posset nobis offerre et summus pater quam tales nos facere ut ei per omnia placeamus. **P**ater. **B**ene ad te profugi deo. me. fa. vo. t. Hoc petimus cum dicimus. Fiat voluntas tua. si. in ce. et in te. Et sicut illi superni ciues ad voluntatem tuam sunt dispositi: ita et nos hoc per modulum nostrum ad voluntatem tue beneplacitum disponamur. Aliquando quasi sponsa dei in ipso unico dilecto suo quiescere desiderans: et ei frui solis amplexibus ardenter sitiens pro cuius amore omnia ei inferiora viderunt: qui sitim suam aliter temperari non sperat nisi tota illuc transeat ubi eum facie ad faciem irrepercuta viderat aciem. Flagitando peccatur: hoc citius adimpleri: cum apostolo dissolui cupiens et tunc cum christo: quod multo melius et securius est tamen iocunditate fruitionis dei quam securitate et euasione omnis mali: et quod magis est ad placitum summe veritatis quam possit in hoc corpore quantumcumque perficiens fieri: quod dum sumus in hoc corpore: peregrinamur a domino: et in multis offendimus omnes: ita ut si dixerimus: quod pec-

catum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. Cum enim peccatum dicatur auersio a summo bono ad bonum inferius conuersio. In qua inde auertimur in tantum peccato non caremus: et qui magis auertit magis peccat: et qui minus minus. Nihil enim inde auerti: non est peregrinatio: sed est permanetium: quod et si voluntatis intentio utriusque ei adheret effectus: tamen sepius hinc inde distrahit. **A**d memoria in multis alijs occupat: et intelligentia cecuties ipsam veritatis lucem pure non intuetur. Ex his fit quod aliqui in istis inferioribus impingimur et ipellimur ut cadamus nisi dominus suam manum supponat: ut non collidamur. In psalmo gemens dicit. Sitiuit anima mea ad deum. son. vi. quoniam ve. et ap. ante faciem domini. Et hoc oramus cum dicimus. Adueniat regnum tuum ac si dicamus pondere peccati et corpore pregruati non valemus adhuc volare: adueniat igitur regnum tuum: et nos celeriter hinc assumas ut ab ista miseria liberemur. Interi opere in nobis tibi regnum in iustitia et pace et gaudio spiritus sancti. Aliquando quasi inebriatus spiritu immemor summet homo deo deditus et ei per amorem inherens super omnia ipsius honorem et gloriam promoueri et eius notitiam ad omnes dilatari desiderans: tam pro ipsius quam pro ipsorum salute orat patrem: ut sanctificationis sue gratiam et notitiam omnibus manifestet. Infideles ad cognitionis sue lumen vocando per fidem. Et fideles ad satisfactionis sue gratiam conuertendo per amorem. Rebellis per ostensionem sue potentie viriliter conuincendo. Et quantum non possit vel nolit sine alijs celestibus gaudio frui. **M**anclat tamen et satagit plures secum trahere: orando: docendo: bono exemplo procedendo: predicando et quocumque alio modo honorem dei et proximorum salutem et profectum spiritalem promouendo et tali affectu videtur loqui apostolus ad Romanos. Tristitia est mihi magna et dolor: peritinus cordi meo. Optabam enim eo ipse anathema esse a christo pro fratribus meis etc. **M**oyses

De processu religionis.

quoque eodem affectu videtur orasse dicēs
Exo. xxxij. Aut dimitte hanc noxā populo
tuo: aut si nō facis dele me de libro tuo quē
scripsisti. Non q̄ Apl's vellet a xpo sepa-
rari: vel moyses deleri: sed q̄ affectū quē
ad proximorum salutē habebant eidentī⁹
exprimere nō valebant: quasi non reputan-
tes sibi esse plenum gaudium introduci ad
epulas celestes illis quos diligebant: et pro
quibus mori optabant foris fame cruciatj.
Hic oramus cū dicimus. Sanctificetur no-
mē tuum: ut nominis tui sanctificatio pleni-
us in nobis innotescat: quo te pfecti⁹ agno-
scere et amare et reuereri possimus: et san-
ctitatis tue similitudinem induendo tibi pa-
tri sicut veri filij conformemur: ut vnus te
cum spīritus efficiamur in tuam transfor-
mati claritatem: hanc orationis formā xps
docuit et his septē petitionibus omnia pe-
tenda conclusit: et omnes orationum effe-
ctus cōprehendit sicut patere pōt diligēter
intuenti. Dignitatis autem ordinem in pe-
tendis seruauit: et ideo que vltima h̄ ponit
illam ipse deus primam ponit. Quid autē
plus peti pōt nisi liberari a malo future dā-
nationis custodiri in discrimine presentis
tribulationis peccata nobis agnosci: gratiā
augeri et infundi: et ut ad voluntates dei vi-
uamus et regnum eius consequamur: et ho-
nozem nominis eius videamus: et omnes
illuc peruenire: et sanctitatem eius ab omni-
bus agnosci et imitari: siue sigillatim siue cō-
mixtim. Quicquid oramus ad aliquod vel
ad aliquem predictorū respicit: quia ali-
qñ pro vno obtinendo oramus singulari-
ter. Aliquando duo vel plura simul peten-
do proponimus. Et sicut orantes solent con-
tra principibz ut petitiō eorum sit effica-
tior modo cōmendare ipsorum clementiaz
quos rogant modo proprias aggrauare mi-
serias: ut ad misericordiam citius flectan-
tur. Adodo aduersarij accusare fraudeos et
malitias: ut sibi sit in auxilio: hosti vero in
odio. Sic et nos in oratione facere debem⁹

coram domino sicut scriptura docetur.

De gratiarum actione. ca. v.

Ant adhuc due species oratio-
nis. scilicet gratiarum actio et vox lau-
dis large sumpto nomine oratio-
nis: secundum q̄ oratio dicitur
pia mentis intentio in deū. Gratiarū actio
est omnia bona a deo data sentire et pro eis
ipsum laudare corde: voce: et opere. Grati-
as agimus cum bona que accipimus gra-
tie dei nō nostris meritis ascribimus. Lau-
dare deum est deum laudabilē intelligere
et eius magnificentiam cū exultatione et ad-
miratione extollere: vel pro eo qd̄ in seipso
est: vel pro his que facit. Gratiās agimus
deo cū de bono qd̄ ab ipso nobis p̄fluit ei⁹
bonitatē cōmēdamus. Ad gratiarū actio-
nē pertinet bñficia que accepim⁹ diligēter
recolere: subtiliter intelligere. Fideliter con-
fiteri studiose cōseruare: beneficiū diligere:
eius offensam cauere: et gratiā acceptā nō
ociose negligere: sicut ille piger seruus qui
abscondit pecuniā domini sui: sed ad id quod
datur eam exercere et inde nō inolescere
vel extolli.

De septuplici consideratione atten- dente ad gratiarum actione. ca. vi.

Gratiarū actionē ascendit se-
ptima cōsideratio: triplex circa
ipsius beneficiū. duplex circa be-
nefactorē. duplex circa eum cui
p̄staf bñficiū. Bñficiū: cōmēdat: si ē notabi-
le et p̄ciosuz in se: si ē vtile accipiēti. Si est
m̄liplex et sepius iteratū. C In bñfactore
duo cōsiderāda sunt. Si sit magne dignitatj.
Si magno affectu dat bñficiū. In primo
cui p̄staf bñficiū: duo similr cōsiderāda sunt
Simul ē et cōtēpibilis. Si indign⁹ et imeri-
tus qui nō meruit: sed demeruit: ut tale bñ-
ficiū p̄cipet a tali. Nec oīa in diuinis bñfiti-
is excellentissime repim⁹. Ipse dator ē sum-
mus oīuz et imēse dignitatis a quo magnū
ē si dignet etiā cogitare de nobis. Tāto af-
fectu et tāta beniuolentia dat bñficia sua ho-

mini: qd si modica daret gratanter eēnt re-
cipienda. Caritas enim ei⁹ pereminet omni
sciētia: ita qd a nullo sensu pōt extimari. Ip̄a
beneficia eius quib⁹ in nobis operat salutē
tā p̄ciosa sunt: qd nullo p̄cio sunt condigna.
Quid enīz pōt p̄dignū ḡre sp̄s. s. cogitari
quā dat fidelib⁹ suis vel corp̄i xp̄i: et sangui-
ni: et gl̄ie celesti: p̄ter alia absqz extimatione
et numero quē ab eo p̄cipim⁹. Quāta vti-
litas nobis ex his donis proueniat p̄set.
Quid valet iustificatio a peccato. Gratia
scitatis adoptio filioz dei: p̄solatio interna:
defensio a piculis: cōsōrtiū angeloz: et bea-
tudo corp̄is et aīe ex fructiōe visionis dei.
Iste et alie sūt utilitates b̄nficiōz dei. In his
ois felicitas consistit. Quā sepe nobis ista
p̄ferat antēde. Quotiēs enim perdim⁹ per
peccatū gratiā dei: totiēs nobis reddit offe-
rendo si volim⁹ recipe. Itē quotiēs abuti-
mur donis ei⁹ vel negligētes sum⁹ in eius
fructu: vel ingrati: vel elati de donis eius:
totiēs meremur ea amittere: siue sint sp̄ua-
lia siue corp̄alia: siue tp̄alia. Et quotiens nō
aufert cū demeremur: totiēs dat. Quibus
āt tanta b̄nficia p̄stet: tātus dñs in p̄optu
p̄s. Quid enim sumus nisi puluis et fumus
miseri et inopes repleti multis miserijs ex-
positi oībus piculis et sum⁹ pene nihil. Ad
de qd ista vilitate deo optimi rebelles su-
mus: et pro dilectione et beneficijs reddim⁹
ei p̄tumbias et contēptū: inobediētes: negli-
gentes: ingrati et elati. Quāta est ergo pie-
tas dei illis tanto affectu et studio: sic bene-
facere: qui nec beneficia ei⁹ agnoscere nec
p̄seruare: nec regratiādo digne recipe stu-
dent. Benefacere promerēti iustu ē. Be-
nefacere nihil promerēti sed tñ humiliter
petēti piū est. Benefacere nihil p̄merenti:
nec desiderandi magis est piū. Ip̄d h̄simum
autem et non nisi diuini cordis est b̄nfacere
cōtēpnēti et aduersanti: et h̄ vili et seruo pi-
gro et fignēto suo. Gratiarū actio meretur
bona accepta p̄seruari et augeri et ad maio-
rem p̄fectū cōuertiri: et maiore fructum in

de puenire. **H**bi gratia. Qui dono sapien-
tie gratis fuerit: qd accepit cōseruat in eo
ne perdat. Augetur vt plus et plus sapiat
et vt maior inde vtilitas proueniat: tam in
p̄prio merito q̄z in aliozū edificatione: eē.
Ingratitudo meret amittere qd h̄et: nec
alia accipere: et que retinet infructuose tene-
re et fraudari p̄mio maius supplicii me-
reri pro negligentia et contēptu. Qui plus
donatū ē plus repetere ab eo. Ex semetip̄o
pōt quisqz p̄p̄dere q̄z detestabile viciū
sit ingratitude: cū h̄ oēs odio h̄ere soleāt in
alijs quib⁹ b̄nfecerūt: si nullas vel paruas
ab eis tñ gratos recepērūt vel amorē. Et
iō nō indignatiōis ē s̄ demēne in deo q̄nqz
negare petita igratia ne forte grauioris cul-
pe reatu incurrāt si plurib⁹ b̄nficijs acce-
ptis plus fiant ingrati.

De laudatiōe dei.

ca. vii.

Laudatio dei dignissim⁹ ē affe-
ct⁹ et nascit ex cōsideratiōe diui-
ne bonitatis: et ex administratiōe
p̄funde sapiētie dei et ex stupo-
re altitudinis diuine potētie et inēsitat̄. Ad
iectatē quidē ip̄ius itelligim⁹: vel per do-
ctrinā fidei: vel per operū ei⁹ vestigia colli-
gim⁹: vel per illuminationē inspiratiōis in-
terne puro mētis intuitu cōtemplamur. Oīa
que de deo cogitari vel dici sūt veritatem
possunt vel sentiri non nisi laus ip̄ius est
eo qd in deo nihil sit nisi summe laudabile:
amabile: et admirabile et venerandum. Et
quanto perfectius cognoscitur tanto veri-
us laudatur et ardentius amatur.

Diuine laudis amplissim⁹ ē ma-
teria: qd tam ip̄e deus q̄z oīa
opa eius docēt cū super oīa lau-
dabilē eē. Laudare deū est cum
laudabilem agnoscere vel ostendere. An-
de sancti dei oēs creaturas non tñ rōnales
sed etiam irrōnales et insensibiles ad laudē
dei inuitant: qd oīa opa eius eū ostēdūt lau-
dabilem in se: et in omnib⁹ laudabilis agno-
scitur eius virtus potentia et prouida sapiē-

tia. Eius clemēs misericordia. Benigna patientie eius tolerantia. Iusta meritorū retributio: larga remuneratio et incōprehensibilis super oīa eius dignitatis exaltatio: sicut ista septē intelligimus septēplīcē diuine laudis materiā: cui oīa que laudē dei sonant pōt includi. vi. enī sunt principalia dei opera ad que oīa alia reducunt. vii. vero non est opus: sed ipse operans deus in se quiescens et ab oībus operibus suis super oīa eleuatus. Idōum figura sunt opera primo rum sex dierū in quibus deus oīa fecit: que in seipso: vel in septimo perfecit et compleuit que fecerat. vi. diebus. Sed cū omnia fecisset deus sex diebus: et nihil in septimo legitur addidisse qd perficeret: sed potius ab omni opere cessasse et requieuisse: quō ea perfecit si nihil eis addidit: nisi qd per hō datur nobis intelligi qd oīs creatura de se imperfecta ē: et ipse deus est omniū operum suorum perfectio et in ipsum reflectitur oīs creatura: a quo fluit sicut in primas causas: ex quo oīa per causam formale: per quem oīa per causas efficiētē: in quo oīa per causam finale. Et hō fuit pp glorificationē rōnalis creature in qua claudunt oēs alie creature: cū ppter rōnale creaturā oīa reliqua creata sunt: et ipsa sit capax oīum per intellectum et nature similitudinem: et hō maxime in hōie cui ad seruiendum oīa ista visibilia sunt creata.

Primū opus dei pōt dici creatio in quo laudabilis apparet eius mira virtutis potentia: quā magna: tam multa: tam varia: tam solida: tam notabilia: virtute plena potuit: sic facile: sic subito: sic decenter ex nihilo producere et sic naturaliter locare: cū extra mediū nihil sit super quo mūdi moles quasi super basim collocef. Sap. xij. Si virtutē et opera eorū. i. visibiliū et factorum mirati sunt: intelligāt ab ipsis quoniam qui hō pstitit fortior est illio. Secundū opus dei est vniuersorū gubernatio in quo eiden-

ter apparet laudabilis sapientia prouidentie dei qd nihil oīū que sunt a maxio vsqz ad minimū latet eius scientiā: sed oīū nouit proprietates: virtutes: operationes: et singulorū multiplices rōnes naturales et cāles quare singula sint: sicut sunt: et nō alit. Et hō oīa sic preordinat: vt quasi naturalit̄ vlt̄ casualiter videant fieri: et tñ ista liberata sunt in eius prouidentia: vt nunqz excedant dispositionū eius limites: et oīa bonis cedant in bonū per ei⁹ prouidentia et malis in malū per ei⁹ equitatis iustitiā: et hō in his et in alijs specialiter dicat: laudabilis videri eius potentia et prouidentia: vel alia in deo laudabilia: tñ in singulis ei⁹ operibus oīa similiter intelliguntur: sed causa breuitatis transeo.

Tertium opus dei ē humani generis redēptio in qua spāliter apparet laudabilis eius clemēs misericordia: qui nre miserie cōpaties decreuit nraz naturā assumere et debiti satisfactionis nre pro pccō nro moriens exsoluere: et sic de mortis debito nos eripere et in pāstinā restituere dignitatē. Quid clemēt⁹. Quid misericordios⁹ cogitari posset: qz dñm summi pro vili suo fieri minimū: innocētē pro reo liberādo se morti tradere pro inimicis glificādis ignosus fieri: et ab ipsis pro quib⁹ pāis se occidi pmitti.

Quartum opus dei ē opus iustificationis nre in quo laudabilis apparet benigna diuine patēstis sustinentia: qua peccatores non solum patienter tollerāt sed et benigne a peccato iustificat et defendit: et gratiā merendi donat: et occasiones mterēdi prouidet et sacramēta quasi vasa gratie instituit: vt p ea infundat aqua gratie a peccato iustificationis: et spiritum sanctum dat fidelibus ad compunctionem et conolationem et ad varias virtutes et gratiarū operationes faciens de inimicis amicos dei et filios et bere des: liberum arbitrium ad bonum promouens: nec tamen libertatē auferens in uolūtarios faciens volūtarios non cogendo: s; inspirando et oēs occasiones procurando.

Quintum opus dei est iusta meritorum retributio: quo ad reprobos: in quo laudabilis apparet eius mundicia qua detestatur omne vitium et peccatum et omne bonum diligit et cōgaudet quasi sibi concedenti bono. Laudatur etiam eius iustitia qua malū impenitenti nō paritur et sibi meritum suum locat in peccato perseverantem: et quo se spoliavit peccato: priuat eum fructu operum suorum: et facit eum in tormentis gustare: et laudatur eius sapientia qua sit de malis elicere bona et cogere sibi servire in pena: qui volebat ei subesse in culpa. Et ordinat oia cedere malis in penā: que hic puerterāt in peccatū: ut corpus: tempus: presentia: intellectus et alia que data eis fuerant vel oblata ad occasionem merendi et glorie meritum augmentum que ipsi conuerterunt ad peccandi instrumentum: sed dei iustitia eis conuerit ad pene cūctū: ut corpus per quod hō peccauit illuc in pena recipiant: et per hō amplius crucientur: intellectus ad temporalia cōuerterunt et per hunc inexcusabilis accusabuntur. Tempus quod a deo seruendum acceperant in peccato consumpserunt: et iō sine fine punientur: sicut hō non posuerunt finem in peccato: ut qui peccant in suo eterno hic puniātur in eterno dei illic: et qui in deum infinitum peccauerunt: in infinitum quo ad durationem penarum crucientur. Laudatur etiam dei bonitas qui hanc malorum penam ordinat ad beatorum letitiam quod talia per dei gratiam euaserunt. Ita autem ornat dei iustitia: reproborum damnatio sicut eius bonitatem beatorum saluatio.

Sextum opus dei est gloria bonorum in qua laudatur eius larga et mirifica remuneratio: qua pro paruo et breui merito eternam et ineffabilem sanctis dat in celo gloriam et letitiam et felicitatem: et omnia eis ordinat in bonum tam bona quā mala et propria et aliena: et non solum mala pene sed etiam mala culpe: ut de bonis propriis gloriētur: et de alienis cōgaudendo delectentur.

De malis propriis gaudent que euaserunt et de alienis: que in similia non inciderant. Gaudet de propria felicitate que est multiplex: gaudet de omni electorum gloria tam multipliciter quā multiplex est omnis simul gloria: tam in numero quā in multitudine et magnitudine: et de quolibet sicut de se gaudet qui nō diligit illum habere que habet quod nollent ea habere ut alter careret eis: sed de gloria dei tanto plus et super omnem et suam gloriam et sanctorum gaudent: quanto plus eum diligunt supra seipsos et supra omnes alios: maxime cum gloria dei sit infinita: et ideo super omnem mensuram debet esse gaudium de gloria eius: hō creatura non valeat infinite diligere et gaudere. Et adhuc quisque sic diligit ab oibus sicut diligunt se ipsos. Insuper gaudet se diligi a deo plus inextimabiliter quā a seipsis: et omnium gaudia sibi gaudent esse communia: et ad plene participandum exposita: ut hauriant de omnibus quā cupiunt: et cape possunt: sicut propriis. Ibi erit gloria spiritus et corporum. Ibi videbit deus sibi diuinitatem facie ad faciem: et sibi humanitatem gloriosam in qua desiderat angelis prospicere. Sicut autem sunt ceteri electi se gloriam illam habere ita certi sunt: quod nunquam possunt eam amittere: ibi est societas sine fastidio: et desiderium cum desiderati plena adoptione. Ibi pura et plena laus resonat: dum omni corde suo laudant deum pro tam magnifica bonitate eius que eos ab eterno ad hanc gloriam predestinauit.

Possent qui vellet hō sex opera dei: in quibus est omnium operum eius consummatio referre ad primorum sex dierum significationem: ut opus creationis assignet per diem in quo post omnis male creationem facta est lux distinguens noctem et diem: quod spiritualis creatura et a corporea est distincta luce intelligentie rationalis. Opus gubernationis significat per opus secundum diem in quo aqua superiores iterpositioe firmamentum distinguuntur ab inferioribus: quod celestia

De processu religionis.

quantū sibi distāt a terrenis: nō et qualitate et tanto nobiliori modo diuinas influētiās recipiūt quibus iuxta modū sibi congruū gubernant. Opus redēptionis significatur opere tertie diei in qua aquis inferioribus segregatis: terra apparuit arida: et fructifera: q: peccatis totum genus humanū occupantib⁹ semotis ab ecclesia: et apud infideles remanētib⁹ ecclesia diuersis grarū actionū generibus secundat. Opus iustificationis significat opere quarte diei i qua luminaria celi facta sunt: q: per solē caritatis et lunā fidei et stellas aliarū virtutū corda fidelīū illuminant: et vite ordinē et meritōrū vigorem: quasi p luce: et vigore siderum psequunt. Opus iustificationis bonorū et pdenationis repr: oborū iuxta meritōrū retributionē significat ope. quinte diei in qua ex aquis natalia: et volatilia facta sunt: q: ex eodē genere hoīum. alij sensum eleuant ad celestia per gratiā: alij reliquimur in reatu dānationis in qua nati sunt p demeritū culpe originalis et actualis. Op⁹ glorificationis signat per opus. sexte diei i qua hō ad imaginē dei factus oibus mūdanis pfectitur. q: p gloriā fit hō dei formis et illi vnitur sicut mēbrū capiti: cū oīum sit verus dñs principaliter iesus xps dñs noster. C Septime diei nō est opus: sed operum dei cōplectio p quietē in deū. q: deus q̄scit in se et nos in deo. Unde et sabbatū appellatur. i. requies: q: per requiē in deo p̄ficit oīs rōnalis creatura: qui est cā et forma oīs rōnalis creature. cū semp adhuc oīs rōnalis creatura conet: vt rōnalem doceat mentes se et dñm suū agnoscere: et ei ad hūiari: vt eam ad dñi seruitiū admoneat: et ad cū laudandū accēdat. Qui h sabbatum quiescēdo nō celebrat pacē dei cū homine violat qui sup omnia vult hoīem in se quiescere: et sibi per amorē tenaciter inherere. Ipse summa est sue laudis materia quē nulla operum suorū magnificentia valet docere laudabilem sicut est. Sicut opus mutus nescit

artificis siue pinam vocaliter enūciare: sed tacendo inuit q̄ sit laudabilis qui talia voluit: sciuit: et posuit: tam faciliter opari. Eccl. lxiij. **Ab** aior est omni laude. Septēz at vsitatorijs verbis ecclesia vtitur ad laudandū deū quasi septē iubileorū tuber misti cis his septē materijs quasi pueniētib⁹. laudare. benedicere. magnificare: et confiteri. honorificare: et super exaltare. ac glorificari.

De tertio mō orādi. Cap. viij.

Ertius modus orandi lest mentalis. cū tacito ore mēs sola sua desideria deo pandit: et affectū cordis deo effundit vt eam in tus per amorē amplectitur: vel cum reuerentia adorat et veneratur tanto latius se in deum diffundens: quanto plura valet affectus comprehendere: q̄ lingua exprimere dicens deo. Domine ante te omne desiderium meum: et ge. me. a te non est ab. De hoc dominus dicit. Jo. vi. Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu: et veritate. Spiritus est deus: et qui adorant eum in spiritu oportet adorare. Et h oratio magis videtur propria cum deus magis cor attrēdat q̄z verba oris. sed verba ideo apponimus vt cum mens pigra est ad se eleuandum in deum per verba orationis sustentata eleuetur: vt memoria deo inherere intellectus sensum tendat. Affectus per deuotionem inflāmat⁹ gustet q̄z suauis est dominus ex intentione sacre orationis afflatus. Deus enim qui creauit nos scit quid nobis necesse sit ante q̄z petimus eum et iō non indiget: vt per orationem insinuemus ei quid desideramus. Item qui ad hoc fecit nos vt beneficeret nobis gratuito propter semetipsum. oratione nostra non indiget flecti ad miserendum. q̄ ante disposuerat facere. Sed ampliozem nobis in hoc p̄fectū. pcurat cū grātia nobis bñfacit sicut ab eterno disposuit. Et tamē oratiōis

nostre studium ad multiplicem nobis vtilitatem conuertitur atq; ita oratio nostra non est causa eius beneficentie sed: vicē vt si non propter illam tamen per illam nobis miseretur.

De multiplici vtilitate orationis. ca. ix.

Altplex est enim orationis vtilitas. in quibus etiam alias bonas actiōes oratio excellit. **Prima** quia per eam facilius et citius impetramus que a deo de-

sideramus: ita vt quandoq; breuiorē aliquis obtineat: quod diutius ieiunijs et alijs laboribus et pijs operibus vix obtineret: licet alia bona opera adhuc aliquatenus suffragentur: vnde in omni causē in oī piculo: in omni desiderio semper inuenimus sanctos principaliter ad orationis studium resugisse quasi inde promptius quod petebāt consecuturi. **Abas. xxi.** Omnia quecumq; petieritis in oratione credentes accipietis. Quid enim nō potest oratio efficere. Oratio iram dei placat. **Ero. xxxij.** Oravit moyses dicens etc. **Placatusq; est dominus ne faceret malus quod locutus fuerat etc.** Et niam peccatorū impetrat. **Abas. xvij.** De debitu dimisi tibi qm rogasti me. Item dimitte nobis de. no. **Mat. ix.** Dimisi iuxta tentationis ipetum cedat. **Mat. ij.** Oravit moyses et absorptus est ignis. **xvij. de Alma lech** notat ibi. Item vicia cordis expellit. **ps.** Disperge illos in virtute tua: et deponere eos protector noster deus. In periculo liberat. **ps.** Inuoca me in die tribulationis. Item vigilate et orate etc. **Be hofstibus** vindicat. **Parilipo. xxij.** Oraverūt ezechias et **Isa.** aduersus senacherib. Difficultates planat. **Iosue. vi.** Lociferate populo muri iericho conuerūt. Dei familiaritate confert. **ps.** Prope est dominus oibus inuocantibus eum. **Isa.** Clamabitis et dicā. Ecce adsum. Item sanctorū angelorum presentiam donat. **ps.** Preuerunt principes conuincti psallentibus.

Ber. Credimus angelos etc. Impetrat dona spiritus sancti. **Act.** Repleti sunt oēs spiritu sancto. **Luc. xi.** Pater vester dabit spiritum bonum petentibus se. Item dat donum sapientie. **1 Jac.** Siquis indiget sapientia etc. **Eccle. ix.** Quasiui sapientiam palam in oratione mea. Gratiam predicandi. **Ephe. vi.** Orantes pro me vt def mihi seruiō in operatione oris mei. Item reuelationis secretorum. **Iere. xij.** Clama ad me et annūciabo tibi grandia et firma. Item potestatem quorūcūq; miraculorū. **Jac.** Helias orauit vt non plueret. Item pro puero suscitando. **ij. regum.** Item temporalia subsidia. **ps.** Oculi omnium etc. vt pacem et aeris temperiem. Item quorūcūq; aduersitatum subleuationem. **Regū. viij.** Fames si labora fuerit: aut pestilentia etc. Item quorūcūq; vtiliū et necessariorum donationem. **Ro. Nam.** quid oramus etc. Item vitam eternam. **Ro.** Dis quicūq; inuocauerit nomē domini saluus erit. Breuiter omnia contraria saluti repunit et necessaria confert et conseruat et perficit. Vult enim dominus nō tam orari vt donet qd ante donare disposuit: sed vult non plus orando mereamur: per fidem quantum credimus orandū quē nō videmus p spem quā obtinere confidimus petita: per caritatem qz exauditionē amplius amemus. Iuxta illud. **Dilexi** quoniam exaudiet dominus vocem orationis mee. Item per humilitatem qua in supplicatione perseveram. Item per desiderium quo bona adipisci cupimus maxime virtutes vnde deo placeamus. Oratio etiam quasi speculum clarius facit semper hominem agnoscere defectus suos vel profectus quia conscientia lucidius ibi se sibi representat: et vel ex profectus consideratione in fidutiam spei erigitur vel ex defectus consideratione confunditur. Oratio quoq; magis mentem a terrenis eleuat et elongat qz ceterē actiōes: quia cum ille negotiantur cum **Abarta** cir

ca frequens ministerium in seruitijs. Ista tamen cum maria pedibus domini inherens eū solū sibi propitiū eē exorat.

C De multiplici respectu dei ad orantem.

Capitulum. x.

M Altis aut modis affectus orationis dei respectū sibi representari sentit. Aliqñ videtur sibi qđ ante aspectū dñi orat quasi de⁹ nec audire dignes: nec attendere. Iuxta illud. Auertisti faciē tuā a me et factus sum turbatus. Itē Job. xxvij. Ecce clamo ad te et non exaudis: sto et non respicis me. Inde oris aliqñ rediū orādi quasi vana sit, oratio quā deus nō dignatur acceptare. Itē aliqñ quasi iratus apparet et implacabilis: et inde conscientia pfunditur et timore conturbat. Iuxta illud Job. Abutatus es mihi in crudelitē et in duritia manus tue aduersaris mihi. vnde ppl̃a orat. Iere. xxvij. Nō sis mihi tu formidinis spes mea in die afflictionis. ps. Nō intres in iudicium cū seruo tuo. Isa. lxiij. Multitudo viscerū tuorū et miserationū tuarum cōtinuerunt se. sup me. Quanta sit anime illa tribulatio et meror ille nouit qui pp̃b ab instantia supplicā di non desistit. Non enim propterea a prece cessandū est quia deus non acceptat: sed eo instantius orandum est: quia deus probat per h̃ orantis constantiam: et purgat humilitatis se conscientia et remunerat afflicti patientiam. Ber. Obsecrationibus insistendum est sed in omni humilitate et patientia quia non referunt fructum nisi in patientia. Qui enim celum desuper sentit eneus: dū nullam deuotionis vel rois similitudinem pulsan- do in oratione percipit et terram cordis sui ferream dum nullo psalmorum vl orationum irriguo ad fructum compassionis emolitur: sed veluti mulier chananea auersum a se deū extimat peccata sua qualicūq; inmunditiam filij sui sibi exprobari reputat et pane filiorum se indignam arbitrat. Sed tanē prudenter aduertendus est:

qđ ista pauida mentis imaginatio qua durū et austerū sibi pponit deū qui mitis et benignus ē: et in caritate pius et misericors est. aut decepte mentis propria cōfictio qua format sibi idolū pro eo qđ nō est ipse: aut est dispensata permissio ad terrenū et humiliādū et corrigēdū: vel purgādū animā: quo postmodū suauius sapiat ei benigna dei respectio sicut post expertā amaritudinē desiderabilior sit dulcedo. Aliqñ quasi alijs occupatus orantis affectus deus nō curare videt quasi videat et orantē tranquille sustineat sed nō rīdeat ei alijs intentus. Hoc videt ppl̃a sensisse cū dicit. Exaudi de⁹ orationem et ne despexeris deprecationē meā intēde mihi et exaudi me. Itē. Verba mea auribus percipe do. etc. Aliquādo videt quasi benigne oranti intendere: sed tacendo nō innuere vt preces illas suscipiat cum affectu. Job. iij. Cum inuocantem exaudieris me nō credo qđ exaudieris vocē meam i. nescio si exaudieris. Aliquando videtur et benigne oratē respicere et clemēter eius orationibus assensum prebe et fauorabiliter annuere desiderio obsecrantis: h̃ de uote mentis cōfidentia solet iudiciū exauditionis eē: de qua dicit dñs Abd. ii. Qui non hesitauerit in corde suo: sed crediderit quodcūq; dixerit fiat: fiet ei. Via quecūq; orantes petitis credite qđ accipietis et fiet vobis. Jac. Postulet autē in fide nil hesitant: qui enim hesitat vt extimet qđ aliqd accipiat. Nec tamē statim diffidendum de exauditione quando non pro voto succedit oranti: sed perseverare debet orando et pulsan- do: donec amicus quasi victus importunitate orantis det ei qđ postulat. Quandoq; nāq; cum petitio nostra nō modo formata hesitationē facit quasi nō debeat admitti si aliter formetur fiduciā exauditionis reponat. Aliquādo enim orans formā assumit serui dñi et iudicem suū humiliter et timore ad misericordiam prouocando si cut publicanus ille qui oculos non aude-

bat ad celum leuare sed percutiens pectus suum dicebat. Deus propitius esto mihi peccatori. Aliquādo assumit formā familiae ris amici et domestici et cū fiducia et reuerentia rogat: et quasi a latere consulit deo hoc faciat vel exponens errores et causas quare sic debeat fieri vel expediat. Sicut gen. xix. Abrahā orans pro sodomitis. Et moyses orans pro populo. d. Exo. xxxij. Ne queso dicant egyptij callide eduxit eos ut interficeret in montibus et deleteret de terra. Quiescat ira tua et esto placabilis etc. Item nu. ix. Ne audiāt egyptij qd occideris tantam multitudinē quasi hominē unū et dicant. Nō poterat eos introducere in terrā pro qua iurauerat: iccirco occidit eos in solitudine. Aliqñ quasi filius cōfident de dilectione paterna nō tā obsecrat qm̄ quasi imperat patri ut exaudiat eū expertā erga se beniuolentiā patris allegās. Sicut moyses xxxij. Si dixerō noui te ex noīe etiā inuenisti gratiā corā me. Si ergo inueni gratiā in cōspectu tuo: ostēde mihi faciē tuam ut sciam te respicere populū tuū gēte hāc. Item si inueni gratiā i cōspectu tuo: dñs obsecro gratiaris nobiscū: et auferas iniquitates nostras atq; peccata: nosq; possideas. Item obsecro dñs. peccauit populus tuus peccatu malum. Aut dimitte ei noxam hanc. Aut si nō: dele me de libro vite in quo me scripsisti. Magna fiducia hoīs ad deum. Non rogat se deleri de libro dei: sed ea fiducia qua presumit non delendum de libro vite ea petit illud premiū non dubitās se exaudiendū. Unde qd petijt impetrauit.

¶ Quod oratio multipliciter delectat deum. ca. xi.

Alde aut delectat deus in h. ut frequēter oref pp multiplicem orādi utilitatē. s. ut deo indefinēter inbreat qd summe homini ē vtile inter oia. Juxta illud. Abrahā optimā partē elegit. Item ut bñficia dei mul-

tiplicius experiamur per multarū precum exauditionē. Item ut habundanti affectu deuotionis in amorē dei excreseat: ideo benignē prouidet nobis plures orandi occasiones quibus ad orationē sepius stimulemur siue pro ipsis siue pro alijs orando: aut pro malis euadendis: aut bonis assequendis: ut cum affectus deuotionis tepescit ad unū in alio recalescat: sicut ignis subiciēdo ligna ut nō deficiat restaurat. vi. Leui. Ignis in altari semper ardebat quē nutrebat sacerdos subiciens manē ligna: per singulos dies iposito desuper holocausto. Ignis est iste perpetuus qui nunq; deficiet in altari. Tu ergo dei sacerdos. i. sacris deditus: cui per noctem negligentie deprehēderis ignē deuotionis in altari cordis tepuisse: mane idest apparente prima lucis agnitione: ligna deuotionis diuersis occasionibus quasi adiacentibus nata siluis collecta subice ligna ex magna silua et supplicationis materiam ministrantia sunt peccata quotidiana et aliqua magna. Silua sunt negligentie nostre et miserie et defectus virtutum et gratiarū et vitia tam spiritualia qm̄ carnalia et tentationes et varij euentus quibus pulsamur et incōmoda que patimur et timemus et pro quibus dolemus tam pro nobis qm̄ pro alijs quorum miserijs cōpatimur. Ligna magne silue sunt omnia que desideramus habere pro quibus oramus ut impetremus. Similiter omnia bñficia nobis collata pro quibus gratias agere debemus. Item pro defunctis exorare ut a peccatis soluantur. Et pro gloria sanctorum deum collaudare multam deuotionis materiam quasi perpetui ignis nutrimentum subministrant quod suppositi operis holocaustum odorem redat suauitatis. Affectus enim amoris dei et sancti timoris cū seruiore bone volūtatis in spū hūilitatē et motu pietatē et gaudio spei: nunq; debet in corde sui dei extinguī. Istanaq; sunt in quibus virtus deuotionis maxime p̄sistit. Semp enī dñs mēs dō deuota p

De processu religionis.

aliquam piam occasionem assuescere se ad deum erigere orando: supplicando: gratias agendo: laudando: pro diuersis causis se omni tempore offerentibus. Juxta illud. Luc. xviij. *Oporet semper orare et nunquam deficere.* Item sine intermissione orate: in omnibus gratias agite. ps. Benedicam dominum in omni tempore. Quanto frequentius quis orat: tanto oratio fit ei delectabilior: et efficacior. Et quanto rarius orat tanto insipidior: fit et tediosior: sicut experientia sepe docet. Quandoque namque seculares videmus adhuc in statu peccati positos ex multo orationis usu magna deuotionis plenitudo perfundi dulcedine. Que si ex vera caritatis radice non perfluat. Ostendit tamen deus per hoc quantum sit paratus iustis gratiam infundere: si non negligat querere qui adhuc in peccato positus: sed tamen per studium orationis eius se familiaritati quoquo modo applicantibus sue dulcedinis experientiam non abscondit. Quid erit fidelibus amicis: si sic dulcem quandoque se deus exhibet adhuc inimicis? Deuto.

*A*banu tuam non prohibuisti ab ore eorum de quibus premitit quod fecerunt sibi vitulum et adorauerunt. Quam ergo excusationem habent religiosi pretendere qui diuine laudis in experti sunt: quam etiam secularibus si studiosi sint non negare videmus. Ber. Arguit nos de peccato negligentie et inopie: et incurie ipsa inopia nostra: sicut fauus sine melle: et murus absque temperatione: et cibus absque condimento. Ita, vita religiosi sine studio interne deuotionis: quamuis plurimi istis temporibus non solum non sentiant: sed nec querant nec desiderant: nec curent: imo nec credant sed inuideant et persequantur in alio deuotionis gratiam. Tamen scire debent quod omnis religio arrida et imperfecta est: et ad ruinam promptior: que spiritum diuine sanitatis non querit que precipuum conamen ad corporis studium et interne puritatis non impendit: in qua ex-

pressissime spiritus sanctus testimoniū reddit spiritui nostro: quod sumus filij dei. Austere vitam corporalis exercitationis quasi ad modicum vtile despiciamus et ardua pietatis opera actualiter non habemus: sicut olim sancti: qui pro fratribus animas posuerunt et similia magna gesserunt. Item sublimia virtutum exercitia pauca videmus: ut sunt sancte obedientie: perfecte patientie: humilitatis precipue: et paupertatis extreme. Si ergo istis caremus et adhuc orationis studium postponimus in quo gloriari de nostra religione poterimus: ut forte de solo nomine exteriori habitu et verbis scripture quam in folijs et in ore magis quam in affectu et in opere gestamus. Sed nisi habundauerit iustitia nostra ait deus: plusquam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Pharisei in exteriori apparentia et nomine religionis tantum gloriabantur. Scribae autem in verbis scripture sibi laudem et nomen magisterij acquirebant. Qui autem verba tantum sectatur nihil habebit. Et qui omnia opera sua facit ut videatur et laudetur ab hominibus mercedem non habebit apud patrem qui in celis est. Qui orationis studio vult intendere: assuescat primo aliquando orationi vacare: deinde sepius ad orationem recurrere: deinde diutius in oratione persistere tantum frequenter quantum hoc orationi incumbere: nec pro fastidio vel leuitate desistere: nisi quando vel corporis debilitas vel vixens necessitas: vel rationis utilitas inde auocat: et iterum reuertatur in idipsum ne per diuinam abstractionem redeat in dissuetudinem orandi et refrigescat. affectus quoque ad singulos modos orandi et diuersis modis petitiones forent: et diuersas petitiones attemptat ut tandem in aliqua specie deuotionis affectum concipiat et illi quoad sapit inhereat. Si autem debilitas capitis vel corporis cohibeat et sensus exteriores sub disciplina retineat et dei auxilium ad singula humiliter inuocet et patienti-

ter si pro voto non succedit assidue sustineat. Ipsa quoque retardatio proficiendi est via perfectus dum humiliamur. Et per hoc melius a superbia defendamur: quia sepe nimia proficendi securitas extolendo mentem deicit: et feruor commutatus vires corporis exurit. Et ideo deus pie cursum temperat nostrum ut longius procedat.

De tribus retrahentibus a profectu et salute.

ca. xij.

Tria sunt que maxime a profectu retrahunt non solum perfectionis sed etiam salutis sicut in pluribus experimur. scilicet remissa voluntas: hoc: et difficultas: diffidentia de auxilio gratie dei. Remissa voluntas vult bonum: sed sine conatu laboris: et ideo consuetudo leuitatis retrahit eam a proposito profectu proficiendi. Ideo pigra voluntas seipsam rationis instinctu cogere debet: et quasi piger animal stimulis timoris dei et spe premij agitare et violentare. Hoc: et difficultatis per discretum et assiduum mitigatum. Gratia dei sicut adest incipientibus ita non deerit perficere studentibus: et vilius est nobis semper timere ne forte subtrahatur nobis: ut tanto studiosius eam conservare laboremus quam si certi essemus quod nunquam perdere metus: quia tunc negligentius eam recuperaremus et minus proficeremus. Timor enim facit sollicitum et agile: et securitas plerumque desidat et torpentem. Dominus noluit dare filiis israel manna in tanta quantitate: ut pluribus diebus sufficeret: sed singulis diebus colligerent excepto sabbato: designans quod quotidie panem gratie cibum anime petere debemus dicentes. Panem nostrum. da nobis. Et qui dat hodie cras quoque dare paratus est nisi non negligamus petendo colligere quod sufficit ad salutis profectum. Cum in oratione te sentis exauditum: et illud quod petieris impletum esse non li extolli quasi pro tua sanctitate te deo exauderit: et pro tui dilectione fecerit quod rogasti. Sed cogita quod pro sui bonitate illud face

re pro se disposuerit: vel aliorum bonorum potius preces attenderit. Et gratias age deo quia te sue dispositionis cooperator habere: et aliorum amicorum suorum orantium te in hoc participem facere dignatus est: ut in orationis actu et pietatis affectu merearis: et exauditionis fiducia consolieris: et ex petitionis tue impletionem letificeris: et ex his crescas in amorem dei: qui benigne procurat nobis occasionem quibus ad orationis presidium compellamur. ut imminentes molestias euadamus vel bona desideria inspirer: que orando impleri postulemus ut dum rogatus exaudierit magis ametur a nobis: et tanto sollicitius eius voluntati parere studeamus: quo cum nostris desideriis: et propterea fauere: pie obediunt videmus.

De causis quare non exaudimur orantes.

ca. xij.

Ause autem quare non exaudimur orantes plures sunt. Aut ex multis demeritis culparum orantis. Isa. p. Cum multiplicaveritis orationem non exaudiam: et causas subiungit. d. Manus vestre sanguine plene sunt. i. peccato. Io. Scimus quia peccatores deus non exaudit. Isa. lvi. Peccata nostra absconderunt faciem eius ne audiret. Aut ex tepore orandi quia non seruienter et deuote orat. Isa. xix. Orabitis et exaudiam vos cum quesieritis me in toto corde vestro: quasi dicat non aliter. Aut quia non perseverat orando donec obtineat. Luc. i. Si perseverauerit pulsans propter importunitatem surget et dabit ei. Iudic. xv. Scitote quoniam exaudiet preces vestras si permanseritis etc. Aut ex diffidentia exauditionis. Jac. i. Siquis vestrum hesitat non extimet quod aliquid accipiat. Ecce. Aliquando orationem prepara animam tuam et noli esse quasi homo qui temptet deum. scilicet si velit exaudiri. Mat. Nescitis quid petatis. Jac. iij. Petitis et non accipitis eo quod male petatis. Ierem. o. li. Cum ploraretis coram

De processu religionis.

domino non audiuit vos neq; voluit acce-
scere voci vestre. Aut vt magis ad peten-
das prouocet. Grego. Sancta desideria di-
latione crescunt. Aut vt tanto cautius cu-
stodiatur acceptū qđ difficile impetratur.
Criso. Deo a. huc beneficium suum pro-
trahit vt nobis non sit vile quod prestat.
Aut vt humiliter orās dū tardius exauditur
et sic duo bona proueniūt: vt insolens reprimat
clatio: et tñ petitiōis nō cesset effectus.
Aut in aliud tēpus exauditiō differt magis
cōtrariū aut vtile petenti. Sic moyses
gloriā dei sibi ostēdi petijt qđ non tūc s; post
meruit videre. Aut etiam aliorū suffragiis
querat iuari q; forte ardua petitiō velut
presumptio reprimat. Sic Ezechias misit
ad Isaiam vt oraret pro se et populo. Et Jo-
sias ad Baldā pphētissimā. Ro. xv. Ob-
secro vos vt iuueti me orationib⁹ vestris
vt liberer ab infidelibus qui sunt in iudea.
Bar. Si duo ex vobis consenserit tē.
Aliqñ et si negat vnū qđ forte minus expe-
dit pro eo dat aliud vtilius et melius: vt Pau-
lo cui stimulus carnis nō est ablat⁹: vt vir-
tus i infirmitate pficeret. Vtilior: sepe ē exer-
citatio tribulationis qđ quies prosperitatis
licet hanc plus optremus. Ex his per cōtra-
rium pōt aduerti que valent ad exauditiō-
nem orationis. s. culpe remotio: seruo: et in-
stantia: et fidei consentia: humilitas: et alio-
rū suffragia: et accepte gratie: et gratiarum
actione: studiosa conseruatio: vt et ea tñ pe-
tant a domino que ipse nouit magis expe-
dire et quando.

De specialibus orationibus. ca. xiiij.

Et specialib⁹ at orationib⁹ quas
solēt hēre quidā. Vtrū expedi-
at eas dici certis horis vel die-
bus: nota q; quibuscūq; expedit
magis: quibuscūq; min⁹. Incipi-
entib⁹ enim et rudibus et affectu deuotio-
nis nōdū imbutis magis expedit: vt saltē
consuetudo moueat ad orationis studium

ne semp vagi circa exteriora a deo fiat alie-
ni et frigidi torpeāt: et nunq; aliquo deu-
otionis igne calefcat. Deuotionis aut affe-
ctu ibuti et amplioris cū deo familiaritatis
gratia subleuati: si nimis psalmoz et simili-
um orationū multiplicationi intēdūt: spiritu
obruūt: deuotionē impediunt: cordis liber-
tate quasi quodā pōdere pgrauāt: et melio-
rib⁹ ablatiō min⁹ pro illo tpe vtilibus oc-
cupant scrupulosis inherenti. Attm̄ tamē
et ipsi plerūq; huiusmodi oratiōis subleua-
mēto quasi quodā afflatu donec flāma deu-
otionis accensa verborū folijs nō indige-
at purius se fragrās et trāquilus in subli-
me attollens. Et iste modus videt expedi-
tior: vt spāles orationes tūc ex bona cōsue-
tudine ruminent qñ maior: nō hētur deu-
otio. Quando vero superuenit melior: deu-
otionis infusio vel vtilior: vel plus vgens
occupatio cōsue intermittant oratiōes ad
quas quis nō tenet donec tēpus redeat op-
portunū. Quales aut orationes sunt vtilio-
res puto sup h vni formē dari nō posse re-
gulam cum sic de cibis corporis diuersis
diuersa oueniat: et mō h mō illud magis de-
lectet edētē: sed h videt tūc cē fructuosius
qđ orātē magis huiusmodi deū delectat: et qđ deu-
otiōis spūs p̄mpt⁹ excitat: et mētis fiduti-
am erigit in deū. Dis ergo oratiōis fruct⁹
et finis ē deo adherere et vn⁹ cū eo spūs fie-
ri per liquefactionē purissimi amoris et spe-
culationē serenissime cognitiōis et abscoho-
nē in dei vultu ab oī mundanorū strepitu p-
excessum quietissime fruitionis: vbi oēs vi-
res aie et potētie a suis dispersionib⁹ siml
collecte: et in vnū verū et simplicissimum et
summū bonū fixe in quādā diuine cōforta-
tionis et eterne stabilitatis similitudinē trās-
formantur.

Ant at quidā gradus iserio-
res qñ scalares ascensus quib⁹
paulatim pficit aia et illi fini ap-
propinquat. Cōp̄mo assue-
scit dispersiones memorię qbus p diuersa

mundi oblectamenta: et multiplicamenta distra-
cta vagabatur per usus orandi colligere: et in vnum
bonum defigere quod est finis omnium desideratorum
et delectabilium: quod adhuc memoria lubrica
et instabilis est eo quod multis et multis modis
adhesit quies in quibus delectaretur vel curiose
occuparet. Nec videtur stabiliter inherere di-
uinitis: vel per euagandi consuetudinem vel per te-
nuem spiritualium notitiam. Sed vix sustentaculo
serborum in oratione quiescit. Et ad hoc inspirando ho-
minibus ministravit: ut per ea more paruulorum
quasi baculis sustentati assuescant assurgere et
erigere se ad deum. Et hoc fit cum homo conatur ver-
bis orationum et psalmorum intendere et intellectum ex
eis spiritualiter elicere et deuotionis affectum expri-
mere: sicut qui ex duro filice ferroque genere ex-
cutit qui illuminat et accendit: sed per assiduam
usus orandi cum adiutorio gratie dei qui studio-
sis perficendi semper subuenire paratus est: me-
moriam aliquam stabilitatem ita quod iam sine graui dif-
ficultate valet orationi intendere: et euagationes
mentis facite cohibere. Iuxta illud. De
difficili hierusalem dominus dispersioem istis pergre-
gabit. Intelligentia est que prius quasi cecutiens
fuit in exterioribus et visibilibus inuoluta in-
cipit dilatari et illustrari ad videndum quod prius
non videbat: velut qui in cubiculum de foris ve-
niens subintrat: et per quasi nihil videns impingit in
parietes et scabellum. Deinde paulatim incipit
cognoscere grossiora et tandem et videt dare mi-
nima ita quod et miratur superueniente quod nec ple-
ne videre potest omnia que sibi iam manifesta appa-
rent. Ex hac illustratione dilatatur mens ad multa
cogitanda: et alia colligit ex oratione: aut intel-
ligit ex spirituali illustratione: alia discit ex diuina
revelatione: et confert illa cum his que apprehen-
dit ex humana eruditione et inhiabit ex sacra-
lectione. Et consolatur non modicum quod videt et ali-
os eruditos et sanctos eadem sensisse: que ipse spi-
ritus sanctus illustratus intellexit. Ex quo secu-
rus redit quod non ab alieno spiritu: vel a proprii
sensus visibili opinione seducat cum eundem
spiritus sentit in se esse quod et in proximis sanctis. Lau-
de tamen et humiliter est agendum ne forte ex presu-

ptionis culpa homo decipi mereatur: et pro spiritu
veritatis sequatur spiritum erroris credens spi-
ritum sanctum loqui: quod est proprii cordis
opinio: vel inmissio per angelum malum qui se-
pe transfiguratur se in angelum lucis persuadens
falsa sub veritatis colore. Io. Nolite
credere omni spiritui: sed probate spiritus si ex
deo sint. Et nihil recipiendum est quod ab ec-
clesiasticorum doctrina magistrorum et approba-
torum theologorum traditione discordat. Nec
reuocandum in dubium quod ab eis vniuersaliter
eius testimonio sanctorum patrum fuerit rationabiliter
diffinitum: quod veritate reperta qui curiose
per superuacuum subtilitatem altius perser-
uando fodere nititur profunda scriptura quasi
aliquid non inuenturus quod ab alijs non fuit in-
uentum: vanitatem diligens querit mendacium. Et
quod deus summe suauis et bonus est: et omnia
que ab ipso fluunt sunt sapida et bona: id cum
intellectus ceperit in agnitionem veri dilatari
statim et gustus anime hoc est interior affectus in-
cipit quodam spirituali sapore in cognitionis
delectari: et sic quod in solo intellectu fuerat sci-
entie accedente sapore affectus dicitur sa-
pientia. id est sapida scientia ex cognitione veri
sapientia ex adiunctione amoris boni. Vicit
enim omnes anime affectiones suos habe-
ant proprios sapores. id est motus sibi conueni-
entes: amor tamen quasi principalis suo mo-
tu omnes alios informat: maxime cum ipse
ad summum et verum bonum debito modo fue-
rit conuersus: qui natus est nihil solidius
amare quam summum bonum. Via alia que per
illud non diligit seipsum magis quam in eis que-
scendo diligit: et ideo cito ei per facietatem in sa-
stidium vertunt. Et rursum alia querit si forte
vel in illis quiescat sed non inuenit: nisi forte
attigerit summum bonum: quod cum attigerit quasi in
debito fine suo quiescit: et tunc relique affectio-
nes debitos motus suos exerceat iuxta ipsius amo-
ris mensuram. Quatum n. amas quodcumque bo-
num tantum gaudeas de eius adeptione tam-
tum speras vel cupis illud adipisci tantum
times vel odis hoc quod posset illud quod amas
hij

auferre tñ doles de non habito: tñ pu-
det de cōtrario si qđ diligis sit honestum.
Quādiu autē amor contrarios sentit affe-
ctus. i. timoris: doloris: pudoris: tñ odij: tunc
minor tñ debilior est in se quasi distractus: tñ
nōdū in se totus collectus: etiam dū adhuc
spēs locus est: nōdū pōt esse perfectus: dūz
nō habet qđ amat in fruiione: sed tñ in ex-
pectatione. Et quanto expectatio incertior:
tanto tñ amor tepidior. Cum autēz venerit
qđ perfectū est euacuabitur qđ expte est:
qđ fruiione gaudiū perfectū erit cū amor:
qđ cupit iam tenuerit: nec amittere vltati-
muerit: nec de cōtrario aliqd sibi inesse sen-
serit: vel qđ pudēdū sit vel dolendū. Per-
fecta enim caritas foras mittit timorē: cum
iam in se nullā habuerit materiā odij vel
cām erubescētie vel doloris. Quanto er-
go caritas magis auget tanto alie virtutes
tñ virtuose affectiones amplius purificant
quousqz oēs in eā solā transformarētur: vt
iā nō sit timor vel dolor: spēs vel pudor: s;
tñ summo gaudio seruēs amor: tñ bono
tenaciter inherens qđ solū sufficit aīe desi-
derium implere ipsum amorē ei⁹ in se potē-
ter transformare: vt iā cognoscat sicut tñ co-
gnita est: tñ amet sicut amata est: quāuis nul-
la creatura nō tñ pōt amare deū sicut ama-
ta ē ab ipso: s;
tñ sicut accipit. De⁹ enim si-
cut est eā oīz carū: ita tñ diligit oīa in seipso
tñ ppter seipsum. Et iō sicut eius cognitiōi
nostra nō appropinquat ita tñ amor: noster ei⁹
amori non poterit comparari: nec in patria
quāto minus in viā: vbi multipliciter dese-
ctus vir vel nunqz pōt se colligere ad se vt
totus simul feratur in deū.

Proficiat autē homo deo dedi-
tus in studio inherendi deo: sic
vt primo cū labore mentis eua-
gationes cōprimat: tñ ad deum
colligat: deinde ex vfu studij istius facilius
iam cor suū cohibere tñ secū habitare di-
scit. Iuxta illud exo. xiiij. Abneceat vnusqz
apud semetipsum nullus egrediatur ostiūz

domus sue die sabbati: tñ sabbatizabit popu-
lus. tādē faciliter nō solū: sed etiā delectabi-
liter deo valebit inherere: vt auulsio ab hui⁹
quiete sit ei delectatio nō modica sed semp
vellet si posset talibus deli. i. s. inherere.
Deut. o. xxxij. Amantissim⁹ dñs habita-
bit in eo confidenter: quasi in thalamo tota
die cōmorabit tñ inter humeros eius quie-
scet. Sunt tñ gradus tñ profectus in hac cō-
moratione: vt primo delectabiliter deo in-
hereat tñ inuitus ab eo euellat sicut paru-
lus a patre blādiēte: vel famelicus inuitus
separat a cibo. Nec mirū. Spiritūalis enīz
iocūditas nō solū delectabilis est fruēdo: s;
tñ pulchra tñ honorifica: habēdo tñ pmeren-
do delectat: honestat tñ locupletat. Suauis
est gustus celestium deliciarū. Honorabilis
amicitia dei tñ ciuiū familiaritas supernoz.
Fructuosa caritas tñ meritoria sublimiū pre-
mior. De qđ appetitur ppter aliqd istoz
triū desiderat: vel qđ putat delectabile vel
honorabile vel vtile: sed in quo oīa siml cō-
uenire nō inuenit nisi in fructib⁹ celestium tñ
spūaliū delectatiōe. Illia enīz delectat: s;
tur pia sunt tñ nociua: alia honesta vel vtilia: sed
difficilia tñ laboriosa. Virtutis autē affectus
tñ sapiētie gustus: tñ diuine suauitatis fruct⁹:
dulcis tñ venerabilis sciētiā testificat: asse-
curat tñ magnificat. Sed tñ si sponsi ample-
xibus oīa deuota inbianter inheret incipit
inter eius brachia aliquo modo cōsopiri: si-
cut potatus nobili vino in soporē resoluit:
vt nō solum delectabiliter: sed tñ tenaciter
deo inheret: tñ quasi vino quodā abstra-
tur ab omni visibiliū sensu tñ memoria: sic
tñ tēperate: vt nec plene suūmet oblita: nec
tamē vere cōpos sit sui. Iuxta illud ps. Si
dormitis inter medios cleros. i. inter me-
dios terminos mūdi tñ celi. Itē cātio. Ego
domnio tñ cor meū vigilat. Est enīz talis iste
sompnus sicut illoz qui icipiūt dormire: tñ
tamē videtur sibi ea que circa se sunt ali-
quo modo sentire tñ intelligere sed pte so-
pore nō aduertunt nisi velint viz sibi facere

ut ad se plenius reuertant. Amor enim dei cum pura intelligentia cognitus inebriat mentem et ab exterioribus abstracta suauitate deo coniungit et coniungit. Et quanto amor vehementior et intelligentia lucidior tanto validius in se mentem rapit quousque tandem omnium quae sub deo sunt plene oblita in solo diuine contemplationis radio libere figatur: licet breuiter quasi in quodam corruptio luminis celitus emicantis: quod corpus quod corrumpitur aggrauat animam et deprimit: terrena in habitatio sensum multum cogitantem. Sensus enim hominis per se pauca potest et vix tenuiter cogitare: subleuatus autem afflatu superni luminis tanto plura inde intuetur: quanto supra se sublimius eleuatur. Sed corruptio terreni corporis et varie huius vite occupationes deprimit animam et reuocat ad seipsum: ut gemens clamare cogat cum Apolo. Infelix ego quis me liberabit de corpore huius mortis. Item psalmus. Deum mihi quod incolatus meus prolongatus est. Quanto minus mens sobria est ad ista inferiora et humana cogitanda et tractanda: tanto plus a superioribus et celestibus per deuotionis intuitum elungatur. Et quanto feruentius ab inferiorum memoria affectu et intellectu ad superna suscitatur tanto perfectior est deuotio et purior est contemplatio: quod simul non potest perfecte utriusque esse intenta que ab invicem sicut lux et tenebrae sunt diuisa. Qui deo inheret in lumine versatur. Qui inheret in tenebris in tenebris est.

¶ Que est in vita hominis sublimior: perfectio.

h Ecce est hominis in hac vita sublimior: perfectio ita uniri deo ut tota anima cum omnibus potentis suis et viribus in deum collecta: unus spiritus fiat cum eo: ut nil minuerit nisi deum: nil sentiat vel intelligat nisi deum: et omnes affectus in amoris gaudio uniri in sola creatoris fruitione suauiter quiescant. Imago enim dei in anima in his tribus potentijs expressa consistit: videlicet in ratione

memoria: et voluntate. Et quoad istum non sunt ex toto deo impressae: non est anima dei formis. Forma enim anime deus est cui debet imprimi sicut sigillo signatum. Nec nunquam plena est: nisi cum ratio perfecte iuxta capacitatem suam illuminatur ad cognitionem dei qui est summa veritas et voluntas perfecte afficitur ad amandum summam bonitatem: et memoria plene absorbetur ad inueniendam et fouendam et tenendam summam felicitatem. Et quia in horum consummata adoptione constat gloria beatitudinis que perficitur in patria: liquet quod istorum perfecta inchoatio est perfectio vite in hac vita. Quamuis autem omnes virtutum conatus ad hanc perfectionem tendere videatur: tamen specialiter orationis studium ad hanc nititur: ut anima toto affectu et intellectu et memoria in deum feratur: quod alijs postpositis anima soli deo inherere desiderat cum orat. Unde orationis perfectio est cuius anima illud obtinet ad quod orando tendit: ut tota ab infimis abstracta soli iuratur diuinis: nec volens nec valens aliud sentire nisi deum ubi vere quiescit animas: ibi delectatur in splendore lucis et amenitate diuine dulcedinis: et in securitate pacis. Nec autem spiritualis amenitas non potest per aliquas imaginabiles describi similitudines nec per sensibilia depingi comparationes: quod pure spiritualia nunquam differunt a sensibilibus sicut spiritus a corpore. Spiritus vero rationalis nec corpus est nec corporis similitudo.

¶ Circa vero hunc contemplationis excessum sunt diuerse deuotionum species quas breuitatis causa pertransco: quibus scriptura vel tractatores scripture diuersa nomina imposuerunt: ut iubilus: ebrietas spiritus: spiritualis iocunditas liquefactio: que expertis et vacantibus explicanda relinquo. Aliqua tamen breuiter tangam istorum. Et quod iubilus vsitatum non habet a scriptura: videtur quod iubilus sit quoddam spirituale gaudium cordi repetere ex aliqua deuota cogitatione vel collatione in se ipsum quod totum cor percunt ex

h ubi

fui vehementia. Quosdā tremore cōmouet
 et delectabiliter cruciat: q: motus gaudiū cō
 solat sed ex ipetu fortitudinis corpus debi
 litat: et aliqñ per risum: aliqñ per quosdā
 clamores: aliqñ per alios gestus et singultū
 qñ euaporādo erūpit: nec valēs se intra se
 tacitus p̄tinere. Biego. Iubilum nāqz dici
 mus qñ ineffabile gaudiū mens concipit:
 qd nec abscondi pōt nec sermonibus ape
 riri: et tñ quibuscūqz motib⁹ prodit quāuis
 nullis p̄prietatibus apitur. vnde ps. dicit.
 Bñs pplā qui scit iubilatiōē. Non ait.
 qui dicit: sed qui scit: q: sciri quedā iubila
 tio pōt: sed dictū nō exp̄imi valet. Ebrietas
 spūs dici pōt quolibet amoris et gaudiū de
 uotio ex qua qñ ex vini fortitudine seruo
 spūssanti sic exultare scit qd se intra se colli
 bere nō valet. Unde aplī spūssanti seruo
 re estuantes: multo pleni dicebant. Job.
 En venter me⁹ quasi multū absqz spiracu
 lo: qd lagūculas nouas dū rūpit. Nouas di
 cit nō veteres: vñ q: veterib⁹ cordib⁹ nō in
 fundit talis deuotio sed nouis. i. in nouitate
 vitē ambulātibus: vel nouas dicit pp forti
 tudinē spūs: que si nouas dirumpit quanto
 magis veteres. i. fragilia corda et firma vñ
 nouas dicit: q: talis seruo: spūs nouis et nō
 dū exercitatis mētib⁹ nup infusus min⁹ va
 let se se colibere: qm erūpat. per inusitados
 gemitus vel voces: vel singultū. Sic nouū
 vinū in vase ebullit qd inueteratū quiescit.
 Nāqz et corpus qñ obrigescit et mēbra in
 habilia et inflexibilia fiunt ex subita seruo
 ris et suauitatis influētia et h pōt eē: q: spūs
 oēs distēdunt cordi inflāmato q: extēsiōe
 neruoz et obstrusiōe viarū spūaliū mēbra
 amittūt habilitatē officioz suoz: vt lingua
 loquē: man⁹ operationū: et pedes t̄rura
 gradiēdi: quousqz seruo: iterū remittat: et
 vic spūz apte fiant vt prius: nec mirū si h
 diuine affectiones pñt efficere: quarū virt⁹
 fortior ē cū et humane affectiones h interdū
 valeāt: vt subitus terror et subita et imode
 rata letitia: et subitus dolor: et odiū imēsum

et impatiens amor: sicut sepe cōpertū ē: et in
 extasi vel stupore: vel frenesim alios ex hu
 ius oī raptos seruo: eē et mēbra in rigore
 vel tremore versa: vel et febres ex vehemē
 ti molestia incidisse. Quid ē mirū si ex ma
 gna spūs hilaritate quā spūs scūs infundit:
 cordi aliqñ erūpit in aliqua aperta hilarita
 tis inditia: vel si qñqz singulibus et affecti
 bus aptis impare nō valeat: et hui⁹ interne
 deuotiōis mor⁹ abscondere cū videamus se
 pius aliquos ex stulta leuitate a risu et inso
 leribus chabris nō posse se colibere: etiā
 vbi pudor human⁹ iperat disciplinā. Et ali
 quādo ex humana tristitia oborto fletu nō
 possit hō: quāuis libenter faceret: impare.
 Cū enim scriptū sit. deus nñ ignis cōsumēs
 ē: et de⁹ charitas ē: qd mirū si seruo: diui
 ne charitatē cordi ifusus totū hōiē cōmo
 uet: sicut si vitro fragili et vasi fictili bullētē
 liquore vel ignē ardētē infundas: trepida
 tionis fragore deuit. Lo: nāqz diuini amo
 ris gaudiū: vel diuino fruitionis desiderio
 inflāmātū in se dilatat et extendit: et qñ intra
 angusta pectoris se cape nō sufficiens quodā
 modo erūpere conat nisi flāma quā intus
 patit foras eructet: et ardoris sui refrigeriū
 qualecūqz inueniēs euaporet. Qd cū non
 pōt vel ex humano pudore nō audet: mira
 biliter in semetipso cruciat: et corpus val
 de ex talibus motib⁹ debilitat: q: virt⁹ diui
 ne dulcedis itollerabilis est ibecillitati ter
 reni corporis: sicut si ignē intro imittas: vñ
 legū scōs ex diuinis visitationib⁹ et reue
 lationibus corruisse et viribus emicuisse.
 Bñ: iiii. Visionē hāc grandē vidi et non
 remāsit in me fortitudo et emicui nec habui
 qcqz viriū et iacebā cōsternatus sup faciē
 meā. Itē tren. x. De excelsu misit ignem in
 ossibus meis et erudiuit me. Jō spūssant⁹
 in igne super aplos venit: q: virtus diuini
 amoris sicut ignis illuminat et inflāmat. Spi
 ritualis iocunditas dici pōt quodā gaudi
 um qd a spūsancto infundit quo gaudium
 aīus in deo: siue pro perceptio diuinis be

Desiderio vel promissio. Et licet aliqui putent spiritalem esse letitiam cum aliqui religiosi inter se iocundi sunt: tamen sciunt quod spiritualis letitia si cut caret amaritudine tristitie seculi et acci die torpore: etiam ita dissolutionis leuitate. Spiritualis .n. letitia dupliciter accipit. scilicet spualiter et generaliter: spualiter: et tunc est motus spualis gaudij in spiritu sancto ex intuitu beneficiorum dei et future glorie et bonitatis diuine. Generaliter: et tunc est quedam mentis hilaritas a bona confidentia ad deum et bone conscientie testimonio reddens hominem beniuolum et deuotum ad omnia agenda et sufferenda pro deo et omnia que dei sunt diligenda et promouenda. **I**ohannis bis dicit apostolus Ad phil. Gaude te in domino semper. iterum dico gaudete. per generaliter. scilicet spualiter. Liquefactio aut anime aliud non videtur esse nisi quedam emoluitio a duritia sua: per quam flexibilis redditur et voluntaria ad amandum se amantem deum: et liquefactus ad recipiendum diuine virtutis impressiones: ut sicut liquor: liquoris: ita spiritus dei spiritus hominis influens miscetur: et vnus fiat anima spiritus cum deo.

De generibus compunctionum et deuotionum. ca. xvi.

Am autem multa videantur deuotionum genera vel compunctionum prout tamen .viij. distingui differentie iuxta singularium affectionum varietates. Aut enim surgit deuotio ex timore: aut ex dolore: aut ex desiderio: aut ex amore: aut ex compassione: aut ex gaudio: aut ex admirationis stupore. Ex timore: ut cum quis compungitur timore futuri supplicij: vel cum timet a deo derelinqui propter demeritum peccatorum suorum: dicens deo. Ne picias me a facie tua: et ne derelinquas me domine deus meus. Ex dolore: ut cum dolet se offendisse deum et gratiam eius amisisse: vel cum dolet se tam parum profecisse: et tam parum esse meriti apud deum: et in tantum dei oculis displicere. **P**sa.

Auerte faciem tuam a peccatis meis. Ex desi-

derio: cum suspirat et anhelat ad gratiam ampliorum virtutum: et ad familiaritatis diuine suauitatem: vel ad christi presentiam in celo vel ad sancta desideria adimplenda. **P**sa.

Domine ante te omne desiderium meum. **I**sa. Domine nomen tuum et memoriale tuum in desiderio anime. Alia mea desiderauit te in nocte. Ex compassione cum christo passo pie compatitur et gladius illam animam deo fideliter transfuerberat et vulnerat: qui Marie matris animam letaliter pertransiuit: aut cum proximorum incommodis: aut animarum periculis compatitur: et zelus domini dei et iniurie deo illate comedunt eam nec sinunt eam dormire somno dissimulationis: quin tristis ad singulorum scandala et torquent ad singulorum calamitates. **J**ob. Flebam super eum qui afflictus erat et compatiebatur anima mea pauperi. Ex amore diuino cum recolit quod benigne secum egerit: et quanta sibi beneficia indigne et imerito contulerit: vel cum pensat generalia beneficia omni generi humano ipsa et incarnationis et passionis beneficia et sacramenta altaris et spiritus sancti sacro sacro charismata: vel cum ipsi dei ingemiscunt intueri benignitatem que tanta est sicut immensitas et eternitas que mensura non habet neque finem. Et ideo sine mensura et sine fine diligendus est. Amore dei nihil potest esse delectabilius vel honorabilius vel vilius per hanc affectionem dilectionis dei: singulariter spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filij dei. de hoc specialiter dicitur. Qui diligit deum hoc cognitus est ab eo: et ego diligentes me diligo. Cognosci a deo et diligi est ab eo approbari. Amor dei est omnium affectionum bonarum condimentum: et tanto plus sapiunt deo cetera virtutum affectiones: quanto plus de hoc habuerint condimento nec potest esse virtus vel deuotio que ex amoris radice non pululat. Ex gaudio surgit deuotio cum exultauerit in deo memor beneficiorum eius: ut cum in spe gratie eius confidit se esse de numero saluandorum: vel con-

b. viij.

De processu religionis.

gratulatur saluti et profectui proximorum: vel cum in exultatione spiritus congaudet glorie beatorum et mente perambulat celestis patrie varias mansiones ex quibus omnibus vel singulis cor exilarat et quasi iocunda volucris: quicquid clauso pectore vidit in tubilo et affectu exultationis laudis quasi querat exire de angusto pectoris. **Co:** meum et caro mea exultauerunt in deum vivum. Ex admirationis stupore cum illuminato intellectu fulgore sapientie stupet magnitudinem potentie dei: et profunditatem sapientie et suavitatis et benignitatis eius vel districtionem iudiciorum eius vel abyssum claritatis incomprehensibilitatis et inmensitatis eius: vel quicquid est de natura divinitatis et glorie maiestatis: vel quorumlibet operum eius admirabili ratione. **Job. xxxvi.** Magnus fortitudine et iudicio et iustitia deus et enarrari non potest: non timebunt eum viri. Aliquando commixtum ex diversarum affectionum moribus devotio consistat: ut timor: cum dolore: amor: cum gaudio et admiratione: compassio cum desiderii ardore iungat. Et quasi aromata si mulcitra: liquore supernae unionis compacta: et calore ignis divini decocta pigmentum salutare efficiunt ad sanandum animarum liquores et efficit et salubre: sicut illi qui pigmenta sanitatis perficiunt: aliquando de singulis: aliquando de pluribus: et modo de illis: modo de istis compositionem faciunt pro variis remediorum causis. Cum autem devotio sit pie affectionis pinguedo et magis se habeat ad affectum quam ad intellectum sicut videri potest in simplicibus devotis et literatis pluribus in devotis perfecta tamen non est devotio sine lumine intellectus: sicut se habet in intelligentia simplicium devotorum et aliter tractatorum. **Litterati** enim sciunt subtiliter loqui de quacumque et spirituali materia: et verbis propriis exprimere que volunt: et pulchre dividere et distinguere et causas et proprias rationes assignare: et sermone composito persuasibili et ornate ponere. Et ex parvis quicquid longum texere tractatum: et ea que plana sunt nota per se verbis artificiosis involuere: ut rudibus de intimis plene

medulis extracta videant. **Devoti** autem simplices clarius vident veritatem in se et profundius de ea sciunt cogitare: et potius et pensare et saporis intimi venas per gustus affectus scrutari et per pure intelligentie radium quicquid lucidius discernere: et nesciant verbis expressis proprie distinguere: tamen ex ipso saporis gustu naturalis virtutis differentias cognoscere magis quam per argumentorum pectoras. **Exemplum** de quolibet mechanico artifice in arte sua puto et de subtili philosopho quorum alter scit de arte pulchre discernere: et alter proprie operari: vel exemplum de medico theorico et pratico quorum alter magis novit artem per scientiam alter per experientiam.

De revelationibus: visionibus et imaginationibus: demonstrationibus. ca. xvij.

Octo de illis que ad spiritualium profectum spectant videndum est breviter de his que in spiritualibus experimentis magis pertinent ad intellectum: ut sunt revelationes secretionum et visiones et imaginarie demonstrationes: in quibus quidam de veritate aliquando erudiunt et plurimum deludunt: his autem tanto minus immorandum est quanto frequentius ea sibi imitantes decipiunt: et quantum est minus profectus in talibus etiam cum vera sunt: et rudibus et spiritualium charismatum ignavis magis magne sanctitatis et sapientie virtus in his consistere extimetur.

De generibus visionum. ca. xvij.

Quatuor sunt genera visionum et totidem sunt genera revelationum quantumvis etiam visiones dici possint revelationes: quia in eis aliqua secreta revelantur. **Quedam** visiones dici possunt corporales que vigilantibus corporaliter ostendunt: ut **Moses** vidit dominum in rubo ardenti. Et patres angelos visibiliter susceperunt. **Ad** hanc potest referri quorumlibet sensuum experientia: ut auditus: gustus: odoratus: et tactus: vel visus pro quolibet sensu solet poni. **Ero. xxvi.** Videbant voces

z lapides z sonitū buccine zc. Voces nāqz
z sonitū buccine nō visu sed auditu percipe
re poterūt. Illie sunt imaginarie. visioes
que vigilātū nō corporali sed imaginarie ostē
dunt: siue in somno siue in excessu mentis
raptō: vt visiones Ezechielis: Danielis: z
alioz sanctorū in nouo z veteri testamēto.
Illie sunt imaginarie que dormientib⁹ ostē
dunt. vt Jacob vidit dñs in visum scale. Et
Pharaō: z Abuchdonasor: somnia vide
rūt p̄scagia futuroz. Itē oēs visiones cō
ueniūt sumal in h̄ qd nō solū bonis sed etia
malis ostendunt. Itē quādoqz vere sunt z
per eas erudiunt aliqui ad v̄itatē z quan
doqz deceptorie z aliqui ex his deludunt.
Eze. xij. Audistis visionē cassam z diuina
tionē mendacē locuti estis. Itē qd nō faci
unt sanctū nec ostendūt. Alioquin Balaā
sanctus cēt z eius asina que vidit angelum
z Pharaō qui vidit somnia p̄scagia futu
roz. Itē qd et si vere sunt tñ per se merito
rie non sunt: z qui multa talia videt nō est
melior: z qui nulla: nō est minor: sicut est de
miraculis alijs. Itē qd pluribus sepe magis
nocuerunt talia q̄z profuerūt: qd inaniter in
de glorianes extollebant. Multi ēt putan
tes visiones vidisse que nō viderāt seduce
bant. se z alios: vel ad questū auaritiē retor
serunt. Multi sinnerunt se mendaciter vi
disse visioes: ne aut hērent inferiores cete
ris. Aut vt p̄re ceteris honorarent: q̄si san
ctiores: quib⁹ secreta dei ostendant. In qui
busdā ēt solēt huiusmodi visiones ēē p̄clu
dia insanie: qd cerebro fuso z fumis ipm ob
nubilantibus visus oculoꝝ cōfundit vt pu
tent sibi apparere aliquid vaciter qd fanta
sticū ē z falsū. Ecce. iij. Sicut parturien
tis cor: tuū fantasias patit: ne dederis cor tu
um in illis. Alia est visio intellectualis qua
illuminat mentis oculus luce v̄itatis pure:
qd ipsam v̄ritatē in se contēplaf: vel intelli
git in visione imaginaria v̄ritatē que in il
la significat. Sicut cuꝝ Paulus raptus in
paradisum vel in celū tei tuū vidit inuisibi

lia z audiuit verba ineffabilia que non cor
porarū rerū imagines sed ipsius v̄ritatis
splēdore pure intuitus ē. Itē euacuata: licet
sub figuris corporarū rerū describat apo
calipsiz: credis tñ oia pure vidisse z intelle
xisse que ibi figuratiter describit: vel pro
pter capacitātē alioꝝ quibus ipsa pura ve
ritas pro sui splēdore ip̄ceptibilis fuit vl
magis p̄pter misteriorum reuelationē que
non passim omnibus p̄palāda sunt vt exer
ceant digni z excludantur indigni a sacra
torum misteriorum intelligentia: sicut z a reli
quarum sanctarum scripturarum velami
nibus sunt operta. Hic significabat velum
ante sancta sanctorū expressum intra qd nō
licebat populo: sed solis sacerdotibus introi
re. Similiter sanctuarium inuolutū in pro
fectione leuitis imponebatur portandum:
qd ante q̄z inuolueretur nō licebat alijs q̄z
sacerdotibus contingere vl' videre. h̄ signi
ficante. s. qd profunda scripture misteria
perfecti aliquatenus vident. Alij autem in
uoluta: portare debent dum sunt in hac vi
ta velamine figurarum. Ipse enim imagi
nariarum vel corporalium visionum figu
re cum vere sunt fm sp̄ialem significantiā
non sunt vere scdū rei existentiam. Non
enim verum ē substantialiter ēē boves in
celo vel leones vel aglas: z alia que in apo
calipsi z alijs prophetarum visionibus de
scribūtur: sed ibi sunt celestes virtutes quo
rum merita vel officia istarum bestiarum
vel aliarum rerum proprietatibus figurati
ter designantur. Credimus christum glori
ficatum in celo nec ultra fm sue substantie
v̄ritatē nasci de virgine: lactari vel pasci:
vel alia que euāgelista docet eū fecisse hy
storialiter: dum corporaliter cū hominibus in
terra cōuersabatur. Et tamē sic sepe referē
aliquibus sanctis apparuisse in visione vel
nascēs vel matris v̄bera lactans: vel exten
sus in cruce nō qd ita h̄z v̄ritatē fieret: sed
qd illis propter aliquam singularem consola
tionē z deuotionis exercitationē vl' p̄pter

aliquam spirituales significatione sicut apparet. Scimus enim quod christus resurgens ex mortuis iam non morietur et mors illi ultra non dominabitur. Sic nec ultra corporali lactabitur vel nascetur. Ita de alijs sanctorum vel angelorum apparitionibus est tenendum. Non videtur autem pretermittendum quod quidam decepti a seductorijs spiritibus vel proprijs falsis opinionibus putant sibi apparere in visione vel ipsum christum vel eius gloriosam genitricem et non solum amplexibus et osculis: sed et alijs in decetioribus gestibus et actibus ab eis demulceri: ut sicut spiritus ipsorum interius ab ipsis consolatur spiritualiter: ita et caro exterior sibi congruo oblectationis sensu sensibilter demulceat et carnaliter consoletur: quod non solum esse falsum et seductorium: sed etiam blasphemiam grauis esse comprobatur. Spiritus sancti visitatio sicut contra omnia vicia reprimenda et de testanda infunditur: ita et singulariter contra carnales illecebras opponitur. Et ubi spiritus iudicis suo iubare resplenduerit continuo omnes prauae voluntatis motus euanescere et velut tenebras subueniente lumine disparere necesse est. De his vero qui cum aliquo dulcedine spirituali sentiunt: continuo et carnalis delectationis pruritu illi sedant: nescio quid iudicem nisi quod potius eligo illis carere floribus quam de luti sordibus legere debere. Et sicut illos dānare non audeo qui inuiti quidam in huiusmodi spiritualibus affectionibus carnalis fluxus liquore maculant. Ita etiam excusare nescio qui tali fluxu ex consensu cum delectantur: qualiscumque eorum intentio videatur.

De pluribus modis reuelationum. ca. xix.

Euelatio secretorum vel futurorum pluribus modis fieri videtur in quibus sicut in visionibus predictis plurimi seducuntur putantes spiritum esse quod proprius seruus finxerit: vel spiritus erroris suggererit: et ideo varicinijs iam usque ad fastidium repleti sumus de antichristi aduentu. De signis appropinquationis iudicii. de destructione religionis. de per-

secutione ecclesie. de regni destructione et varijs mundi pressuris: et alijs pluribus quibus et viri graues et deuoti plusquam oportet at creduli extiterunt de scripturis Joachis et aliorum vaticinationum varias interpretationes extrahentes: que etiam si vera essent et autentica non religiosi plurima inuenirent in quibus fructuosius occuparent: cum et christus in apostolis tales curiosas temporum inquisitiones represserit. d. Non est vestrum nosse tempora vel momenta quae per nos sunt in sua potestate. Reuelatio aliquando fit per vocem et verba expressa: ut petitiō Joāni et Jacobo in monte cum iesu. Vox de nube dixit. Hic est filius meus dilectus. vnde: Petro dictum est. Beatus es Simon barionas: quia et san. non re. ti. sed pa. me. et c. Vel sicut Samueli primo sermo factus est in sylo. Aliquando fit per somnum: ut Joseph viro marie dictum est in somnis ut acciperet Mariam et fugeret in egyptum et rediret. Et magis similiter dicis in somnis ne redirent ad Herodem. Et in alijs pluribus locis sile inuenitur. Aliquando fit per spiritum angelicum vigilanti intrinsecus. zach. iij. Angelus qui loquebatur in me: dixit ad me. Numquid nescio que sunt hi et c. Aliquando fit per spiritum interius in mente. ps. Audiam quid loquatur in me dominus deus et c. Et per hi duobus modis. vno modo cum inspirat mentem aliquid agendum vel dicendum vel de proprijs docet vel alienis. Sicut propheta inspirauit quid facerent vel dicerent: vel cum futura eis: vel absentia vel abscondita reuelauit. Secundo modo cum non de speciali facto illo vel illo: sed generaliter ad plura per mentis illuminationem ostendit quid secundum veritatis iudicium sit melius vel non melius. Sicut docet oēs iustos declinare a malo et facere bonum. Et per spiritum consilij vel scientie: vel sapientie beneplacitū dei agnoscere et eligere potiora. Est et alius modus reuelationis per spiritum sanctum: cum homo ex dei inspiratione orat deum pro aliqua speciali causa: vel propria vel aliena: et per affectum deuotionis et fiduciam exauditionis intelligit se exaudiri in hac pe-

tionem. Sed h̄s considerat q̄ illud pro quo ora-
uit habiturū sit pro spiritu successū: nescit ta-
men sepe qua via habebit processum. Ecō-
uerso cum non sentit sibi infundi fiduciam
exauditionis se colligit nō habiturū effectū
sue petitionis h̄s nō sit in h̄ oīno certus: q̄
nescit an h̄ sit defectus deuotionis vel indi-
cium negatē petitionis: h̄ m̄ reuelatiōis ge-
nus est sp̄aliter deuotiōis mētis familiare. In
h̄ m̄ aliqñ quidā deuoti inueniunt decepti
sicut et in interna inspiratione. Et h̄ talr̄ he-
ri posse videt. Cū h̄s deuot⁹ deo aliqñ in-
tendit orationi: et p̄ magnū deuotionis affe-
ctū p̄didit deū sibi eē fauorabilem optat sibi
vel alteri: v̄l orat illud vel illud qd̄ tūc desi-
derat euenire. Et cū fuerit iā in affectu de-
uotiōis et fiducia diuine p̄pitiatiōis ante q̄
illud optaret accedente modo optate rei de-
siderio sit affectus seruēti⁹: et fiducia ad de-
um ex seruoze cōstāti⁹. Et q̄ p̄sumit spi-
ritū sanctū h̄c deuotionē opari: cū spiritus
malign⁹ nō possit affect⁹ deuotiōis infunde-
re quā nunq̄ h̄t cōfidit se nō decipi: et in
concepta spe desiderij sui nō confundi quē
testimoniū adauce p̄ sp̄m sc̄m deuotio-
nis et p̄fidentie credit approbasse: sed in h̄
pōt eē deceptio q̄ sp̄s h̄is ex desiderio
rei quā diligit cū de illa studiose cogitat il-
lare scit et cū in nulla prius erat deuotione
ad deū: ita q̄ aliquando pro desiderio illius
rei vel eūctū facile prouocaret ad lachry-
mas: maxime si est res que spectat ad deu-
otionē qualēcūq̄: sicut sepe etia; cū pro va-
nagloria quis optat gratiaz p̄dicandi vel
p̄phetiadi vel miracula faciendi vel aliud
simile: vnde cor delusum huiusmodi fantas-
matibus illarescit et cternā gloriā vel letitiā
pinguescit. Quanto ergo magis cordis af-
fectus exillatatur et deuotio: efficitur in se
eū cogitat et optat qd̄ desiderat nō ex leuita-
te vel vanitate: sed ex maturitate et charita-
te dum interim est in aliqua sp̄s consolati-
one que facili occasione pōt ad ampliora
deuotionis incitamenta subleuari. Et qd̄ tūc

p̄fidentia proprij sensus loquit̄ putat loqui
sp̄m sanctū dū nō subtrahit deuotiōis gra-
tiā quā dedit: imo dilatato cordi per deside-
rij sui appetentia eo perfusionem gratiā in-
fundit: quo cordis exillarati capacitas lo-
cum ampliorē in se gratie preparauit. Cor
enim beniuolum et beniuolentia iocundū
est aptius ad deuotionis gratiā q̄ tristitia
et amaritudine constrictum: q̄ sp̄s sanctus
amor ē: et beniuolentia et iocunditas patris
et filij et similia similibus magis congaudet
naturaliter. Et ita est celestis patrie p̄pitiū.
Ademor: tristitia est huius exilij negotium:
Amaritudo desperat⁹ est infernale sup-
plium.

C De cautela in visionibus habenda et de
sensibili dulcedine. ca. xx.

In oibus igit̄ reuelationū et vi-
sionū generib⁹ magna cautela
h̄nda ē: ne falsa pro veris: no-
xia pro salutaribus exigua pro
eximijis: et incerta pro certis recipiant. So-
lus at̄ sp̄s sc̄s p̄ donū consilij: et per gra-
tiarū discretiōis sp̄us sc̄s hominē expedi-
re et certū reddere quid in illis recipiendū
sit vel respuendū: et quomodo eis utendū
sicut et p̄p̄as et sc̄os docuit: quib⁹ nō solū
vera ostendit sed et per vitatis testimoniū: q̄
vera eēnt interi⁹ demonstrauit. Illijs at̄ vi-
det̄ securius eē talia non querere oblati⁹
nec cito credere deceptiōis foveā timere.
Aliqñ et oblata velut min⁹ fructuosa parui
p̄dere: vt si vera sint se h̄ant indifferen-
ter ad ea si flā non imitantur eis ne decipiā-
tur: et si velit aduertere querat super his
consilium sapientiū solum et pauco: ū: et ad
illa se studiose exerceat que sunt securā me-
ritoria et fructuosa: que sunt viciosa extir-
pare et virtutum studijs fideliter insuda-
re sacre scripture sacrum scrutant̄ intelle-
ctum: et per orationis vsum mentem ac-
cedē ad deuotiōis affectū. h̄ sunt salubria et

De processu religionis.

secura et fructuosa studia religiosorum: et quanto quis in illis se exercuerit tanto maioris meriti et maioris glorie apud deum erit.

¶ Ant etiam quedam sensibiles dulcedines et suauitatis experientie: que deuotionis quandoque infundunt et mirabilis fragrantia odoris: ineffabilis suauitas saporis et huiusmodi melodie vocum et sonorum: et tactu perceptibiles experientie indicibilium suauitatum: que cum vere sunt et a deo: possimus estimare: quod autem deus quibusdam nouis et rudibus qui spiritualia nodum lucide intelligunt ut saltem per sensibilia consolentur in domino qui veritate pure spiritualium non cognoscunt in quibus maior vis est et certior veritas et fructuosior prolectus et purior perfectio. Aut quod ideo deus etiam perfectioribus in spiritu sensibiles consolationes propter redundantiam interioris dulcedinis: ut sicut anima communicat corpori suo quasi coniuncti et socii viue passionibus suas: ita et communicet ei consolationes. Tristate enim anima interioris et corpus tabescit exterius. Sicut ergo corpus colloaborat spiritui et cooperatur in merito. Ita dignetur cooperari et cõmunerari ei in premio non solum future glorie: sed etiam presentis gratie: sicut dominus in cõmunio epularum seruicibus suis transmittunt reliquias ferculorum. Sicut socii passionibus estis: ita et consolatio nris eritis. Et hoc est ex superfluentia mensura que datur electis cui redundantia ne effusa deperat exeat a corpore quod particeps fuerat in labore. Sed sicut de visionibus et reuelationibus: ita et de huiusmodi sensibilibus experientiis. Sciendum quod aliqui seducuntur in eis: putantes esse a deo quod forte est fantastica deceptio. Et aliqui putant esse aliquid magnum quod in se nullus est meriti. Et aliqui exsoluntur de talibus apud se: et iactant se quasi de singularem gratia sanctitatis. Hinc etiam hoc proprium diuine dulcedinis experientie maxime cum frequentiori usu et valentiori motu influunt ut spiritum reficiendo corpus debili-

tent: et ita quodammodo delectando affligant. Sicut rustici cibis grossioribus assueti delitiosa fercula sepius sumpta alterando tabescunt et dissolunt. Ignobile namque corpus et corruptibile sicut pecus brutalibus est assuetum. id est terrestribus et vilibus. **Beatus.** Comedens herbam terre et hoc post peccatum.

¶ Consilium de his qui sunt debilitati causa deuotionis.

ca. xxi.

¶ Verunt autem deuoti aliqui ex deuotionis vehementia debilitantur. Atrum sit melius debilitate corporis subire: et spiritum per deuotionis studium cum deo roborari et gratiam oblatam non abijceret aut pro nimia debilitate a deuotione se subtrahere et spiritum extinguere et exterioribus occupationibus se dare pro corporis releuatione. Ad hoc saluo meliori iudicio videtur consulendum nimis debilibus: quod interdum possunt se vtiliter subtrahere a studio deuotionis et conatu proprio non adhuc instare nec quasi extorqueri do exprimant deuotionis affectus: quod tales violenti conatus debilitant etiam validiores.

Si autem sine laborioso conatu offert se gratia et ingerit se illis non quesita nec abijciant eam ex toto nec oino totos se immergant ei maxime si vehementer ex hoc debilitari se sentiant: sed temperate et in quadam spiritus libertate superficialiter inhereant. Juxta illud puer. **xv.** **Abel** inuenisti comedere quod sufficit tibi quod satis est iuxta virium tuarum mensuram. Utilius enim est ad horam habere temperantius gratiam deuotionis quam omnino exhaustis viribus et destructa virtute naturali totaliter eam perdere: et irreuerabiliter eam carere: quia sic destructi postea nimis incipiunt sibi nec cooperari: et ut recuperent vires amittas per indifferentionem non solum delicatius sed etiam dissolutius quam expediat se habere. Exhaustis namque viribus capitis maxime et cordis iuxta auderet etiam ad studium deuotionis per modum aliquam aspirare quia retrahit eos prius molesta debilitas. Ex quo

magis volunt contra illam conari eo minus possunt. Et ideo paulius videtur consolatio diuinas moderatius querere: cum debilitas corporis obsistat: ut diuturnius eis finiri possint: et auctas valeant tollerare quod ad breue tempus in eis ita indifferente delectari ut eas postea fugere oporteat et sine spe recuperandi amittere propter virium defectionem. Et a se enim contrito liquor effunditur. ps. De fecit caro mea et cor meum: quia cum corporis virtus omnia deficit et cordis vigor a deuotione languescit. Fit etiam plerumque studiosis deuotionis: ut dum magis conantur habere deuotionis gratiam minus habeant: et cum vehementius instant aridiores et duriores corde fiunt: sicut in summis festiuitatibus et deuotis temporibus passionis christi et natiuitatis et similibus: et maxime cum se ad sanctam communionem studet sollicite preparare. Et multi ex his sepiissime contristantur: et ex ista parte turbati ex cordis pusillanimitate: interpretantur quod forte sunt indigni visitatione diuina: et quod non placeat deo: ut sic indigni et indeuoti ad sacram communionem accedant: et sic sepe se subtrahunt a cibo vite et medicina salutis: sed cum homini incertum sit an sit dignus amore vel odio secundum rationem dispositionis et merita singulorum soli deo sint nota si non possumus secundum veritatem unicuique consulere quid sentire in hoc debeat et facere: tamen quod eret de tunc subtrahit bonis et studiosis deuotionis gratiam cum ea libentius haberet: et instantius querunt. ps. v. super his rationes assignari. Prima humiliatio: quia magis humiliat homo cum non habet tunc deuotionem quam alio tempore: et magis confunditur in seipso. Sicut seculares plus confunduntur si in pascha non communicant cum solitum est communicare ceteros: quam toto reliquo tempore. Secunda purgatio peccati: quia forte per alia exercitia minus purgatus est: vel aliqua habet delicta que non recolat: et ut dignus accedat ad eucharistiam: et amplius purgetur a peccatis: in hoc punitur in quo magis dolet: et quo dolo: grauior: et

purgatio efficacior: et maxime quia forte alio tempore minus studiose quesitum deuotionis gratiam vel oblatam negligentius receperit: nec dignas pro ea gratias retulit: punitur modo in quo peccauit: ut tunc illa careat cum desiderat quam ante neglexit cum habere poterat et cautior de cetero in hac parte fiat. Tertia ut ex hoc eruditior in gratia fiat quod et a deo sit non ab homine cum non potest homo pro voluntate sui arbitrii habere: sed deus qui dat ex se quando vult infundit: et quando vult subtrahit prout sibi placet: et prout accipienti iudicat conuenire. Item quia ex gratia sua dat non pro meritis hominis: quia si daret semper cum queritur: et non daret nisi quereretur: putaret iam tantum dare secundum merita requirerentur et non secundum gratie liberalitatem. Ideo quandoque studiosis querentibus negat ex iustitia: et non querentibus quandoque dat ex gratia. Due enim sunt tentationes: deuotorum satis consueute maxime nouis et imperfectis: hesitatio et elatio. hesitant enim sepe an a deo sit talis gratia: vel homo pro se istos motus a suo conatu procuret: et est satis inportuna tentatio. Aliquando etiam videtur homini quod forte possit esse demonis illusio et sit perplexus quod quandoque studium deuotionis cogitat omnino postponere: et simpliciter vocalibus orationibus et actionibus solum intentus esse quasi in illis sit securior quam in studio eterne deuotionis. Et hoc precipue patitur cum deuotionis gratia subtrahitur: et sic dupliciter tribulatur de subtractione gratie: et de hesitatione si fuerit a deo gratiam quam habebat. Sic discipuli ante plenam sacram communionem sepe vacillabant in fide christi: dum non visis miraculis eius et excellenti doctrina credebant eum esse verum filium dei: modo visis eius passionibus pro nobis susceptis titubantes hesitabant: sicut eo passo ante quam certi essent de eius resurrectione dixerunt. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus israel: quasi dice

De processu religionis.

rēt. Ad h̄ sepe frustrati sumus. Sic ⁊ post resurrectionē suā visō eo gaudebāt ⁊ dubitabant donec per multa augmēta de veritate eius certificati sunt: marie post ascensionem ipsius ⁊ spiritus sancti effusionem. Ita ⁊ deuoti christi fideles modo gaudēt de consolatione interne gratie: modo dubitant ⁊ irascuntur. Ideo varie operatur in eis spiritus sanctus. Hūc illo mō postea alio modo iā infundit eis consolationē ⁊ iā subtrahit: donec plurib⁹ indicij⁹ expiātur veritate ⁊ utilitate sue visitationis: p̄nte gratia gaudent de solatiōe ⁊ securi sunt de veritate. Absente ea vtriusq; muneris solatio caret. Sapiēs autē in die malorū nō imminor studet eē bonorū: quorū recordatio reuocat eū a pusillanimitate ipsius ⁊ tēpestare. Et h̄ valet ei cōtra istā primā tentationem hesitationis. Rursum in die bonorū nō immemor studeat eē malorū per que humilietur ⁊ timore ab elationis timore cōprimatur ⁊ sic secūda tēratio lanetur. Extollunt vero deuoti quadrupliciter: q; aut gloriānt se de uotionis gratiā precedentibus studiis ⁊ laborib⁹ meruisse: aut p̄ ceteris qui hāc gratiā nō vident hēre: s; se a deo dilectos: aut maiore sibi gratiā eē datā: quā tñ sit in veritate: aut se melius scire vti ⁊ gratius recipere ⁊ fructuosius ip̄dere ⁊ min⁹ negligere q̄ alij qui simile donū gratie acceperunt. Contra priore tērationē hesitationis valēt constans fiducia credulitatis: q; a deo sit ista gratia ⁊ diligēs cōsideratio ipsius gracie: si semp sit motus eius ad bonū tñ. Et humilis cōsolatio vel consultatio super illa apud aliquē peritū ⁊ exercitū in talibus: ⁊ p̄pta volūtas acquiescedi quāsi in gratia debeat se hēre: ⁊ supplex oratio ad deum ne permittat hominem decipi a sensu proprio vel spiritui alieno. Contra alterā tentationē elationis valent diligens cognitio p̄prie in dignitatis ⁊ ip̄is ⁊ negligentie ⁊ ingrati tudinis ⁊ inanis glorie ⁊ inuida expectatio

reddende rōnis: de gratia collata ⁊ neglecta ⁊ pauida suspicatio subtrahende. gratie ⁊ derelictionis a deo p̄ vitia p̄notata: q; iādiu causā correctionis tolerata sunt ⁊ nō emendata: ⁊ studiosa cōsideratio aliorum qui in gratia in virtutibus ⁊ in oib⁹ bonis studiis incomparabiliter nos p̄cellunt. Quarta ratio deuotionis cū quādocunq; studiosius querit ē q; aliquādo ex imperio cordis conatu: libertas mētis obuiis dum quasi per violentiā extorsione accelerat affectū deuotionis exprimere: ⁊ si nō iuxta desiderij cordis statim pōt elicere gratiā q̄sita cōtristat: ⁊ amplius ex h̄ indurat: ⁊ quo impetuosius cupit se ad deuotionē cogere minus p̄ficit ⁊ amplius arescit. Sicut qui botros in torculari vel oliuas in pelo subito ⁊ mens vehementer cōprimunt liquoz magis turpidus ⁊ insipide fluit: q̄ si paulatim ⁊ moderatius cōp̄chisset. Quo enim liberio: eo pinguior: est deuotionis affectus. Tercio alio tpe sepe ē hō deuotior: quia tunc spiritus sue libertati relictus se sponte eleuat in sublime. Violenta nāq; acceleratio p̄fecat spiritum in corpore. Breuosa autē respiratio cordis refrigeratio est. Quinta ratio potest esse meritis maioris gratie ⁊ glorie: dum desiderium non adimpletum affligendo purgat animam: ⁊ patientia desolationis: ⁊ humilis sufferentia meroris quāsi lima reddit animam clariorem ⁊ magis susceptibilem splendoris. s. diuini ⁊ amplioris gratie glorieq; capacem. Lux enim vultus dei ⁊ fulgor claritatis dei non omnibus equaliter semper fulget quā quanto purior est anima ⁊ a vicio liberio: magis capax lucis est: ⁊ illuminatio desuper effluens. Sicut vitrum clarum vel metallū bene limatum ⁊ politum radios luminis amplius recipit ⁊ splendidius efficitur: q; igitur afflictio lima est anime que rubiginem vicioz abradit: vt deterso peccato quod sua obscuritate radios diuini luminis ⁊ fulgor

ria velut obex anime excluderet lucē gratie recuperet. Quod urgat deus aliquando corda deuotiorum per subtractionem illius consolationis cuius carentia maxima ē eis afflictio vt sic purgari aptiores fiant habundantiora gratie percipiende in presenti et glorie in futuro etiam si hanc afflictionem specialis culpe merito non contraxit.

I vero desiderat aliquis experiri. An melius sit sepius an rarius corporis christi suscipere sacramentū: videtur mihi quod non possit super his omnibus dari regula vniuersalis. Elana enim sunt hominum merita: diuersa operum studia et diuersa desideria: et multiplices sancti spiritus operationes in singulis. Et diuersi etiam status in religione. Et ideo sicut egrotantibus non potest vna forma obseruari in dandis medicinis corporis: siue propter diuersitates complexionum: aut virium: vel loci vel temporis seu diete: vel aliorum consideratione pro quibus aut rarius aut sepius: aut in maiori: aut in minori quantitate ex eadem medicina datur. Ita et de medicinis que est corpus christi intelligendum est. Ad vniuersalibus enim curis occupati rarius possunt sese ad illud recipiendum expedire quod qui in spiritualibus curis et studiis sunt intenti. Et alij magis: alij minus sunt circumspecti in custodia vite sue et morum et conscientie sue puritate. Aliquando etiam ardentiori desiderio trahuntur ad illius cibi salutarem perceptionem. Alij vero quodammodo terrentur eius debent accedere: et nisi conscientia vigeret et consuetudo religioſa induceret: vel timor maioris adeo elongationis impelleret: valde raro accederent ad illud mirificum sacramentum. Vix tamen aliquis ita religiosus videtur esse et sanctus exceptis sacerdotibus quin seniel in ebdomada sufficiat ei ex consuetudine commu-

nicare nisi specialis causa quandoque et raro plus suadeat: vt infirmitas superueniens vel singulariter solennis festiuitas vel iniuncta deuotionis seruet et intemperata desiderij sitis pro illius susceptione: qui solus sufficit ardorem anime se amantis refrigerare. Et quia talis ardoris impetus non nisi a spiritu sancto infunditur: ideo legibus humane consuetudinis et statutis mortalium non arctatur: sicut aliquos quandoque vidimus: licet paucos quibus viuere christus erat ita vt si non frequentius pane vite reficerentur sacramentaliter quasi videatur vita corporis velle iam deficere pluribus inditijs prodentibus hunc defectum. Et qui ante tam debiles erant quod nec incesum directum habere poterant post receptionem illius sacramenti tantum confortabantur quasi nullam ante senserint debilitatem. Manifeste iuxta illius sententie veritatem. Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus: quia nullus cibus materialis vel potus posset sic celeriter et efficaciter non solum corpus sed etiam animam recreare. Salubre et vtile est tamen quod homo sepe se ad illius sacramenti susceptionem prepararet: et quanta deuotione valeat illud percipere studeat et post perceptionem in studio deuotionis se conseruet attentius maxime religiosi: et qui se obtulerunt deo ad ei perpetuo seruiendum. Sic enim erunt in maiori custodia vite sue et conscientie: dum et ante et post eucharistie perceptionem ob reuerentiam ipsius student magis innocenter viuere et studio deuotionis frequentius intendere. Et licet aliquando tepide: tamen confidens de misericordia dei fiducialiter accedat: quod si se indignum reputet cogitet quod tanto magis eger necesse habet: requirere medicum quanto magis sentit se egrotum. Non est enim opus valentibus medicus. Nec ideo queris te iungere christo vt eum sanctifices: sed vt sanctifi-

De processu religionis.

ceris ab ipso. Nec propterea pretermittenda est sacra cōmunio si quandoq; non sentit homo specialem deuotionis gratiam cū se ad illam preparare studet vel cum in ipsa preparatione nihil post se forte minus deuotum sentit q̄z vellet: q; forte ex aliqua predictarum causarum ratione solet illis euenire. Circa sacerdotes autem pōt hec forma teneri: vt nec nimis caro nec semper cōtinue et ipsemissē sacram hostiam studeant imolare. Nimis enim continue celebrare aliquam videtur notare irreuerentiā: cū vir aliquis tam deuotus sit q; semper eadē deuotione ferueat q; semper illud cum debita reuerentia faciat et cordis ardore: quin aliquando tepcat quantulūcumq;. Nimis etiam caro celebrare: quāuis ex reuerentia soleat aliquando fieri et humilitate: tamen quandoq; torporem nutrit: quia minus circūspectus est homo in omnibus quasi non indigere videatur sui custodia cum non proponit accedere ad mensam christi. Humilitas etiam non est vsq; quaq; secunda ppter quā diu se subtrahit: q; sicut non est dign⁹ sepe corpus xpi percipere ita ne se mel. Iō non recipimus illud: quasi qui digni sumus sed vt illos nos sepe visitante: et habitacul⁹ cordis et corpis nostri subintrante magis ac magis digni efficiamur. Quo enī introierit benedicet deus sicut olim domū obed et edom benedixit pp arcas domini in quā māna seruabat: ppter h̄ David voluit cā reducere cū benedictiōe. Sap. viij. Proposui eam adducere mihi sciens quoniam communicabat mecum de bonis suis. Que bona pretereo: quia in scripturis pluribus inueniunt.

De diuersis affectionibus quib⁹ trahimur ad communicandū: ca. xxiij.

Diueris autem affectibus et intentionibus diuersi ad comunicandū trahuntur: vel ad celebrandum. Aliquos trahit amor dei

vt dilectum ad se sepius inuitent: eumq; in semetipsis delectabiliter amplectentur. Aliquos proprie infirmitatis intuitus: vt cum quasi medicum ad se vocent per quem ab infirmitate curentur. Aliquos conscientia delictorum suorum vt per eū quasi per hostiam placationis ab omnibus peccatis expiati purgentur. Aliquos pressura alicuius tribulationis: vt per eum qui omnia potest ab omni aduersitate citius liberentur: et tutius protegantur. Aliquos desiderium alicuius gratie vel beneficij impetrandi per eū cui pater nihil negare potest pro se intercedentem. Aliquos gratiarum actio pro beneficijs diuinis: cum nihil dignius habeat reddere dño pro omnibus que nobis tribuit q̄z calicem salutaris. i. iesu accipere. Aliquos laus et honor dei et sanctorum: cū nō habeamus maius quo possimus: vel sanctos pro sua dignitate laudare q̄z christum imolare deo patri. Aliquos caritas et compassio proximorum cum pro salute viuorū et requie defunctorū nihil efficacit⁹ interpellat q̄z sanguis xpi pro nobis effusus: hoc est summū auxiliū nostrū cū oramus deū: et illum intercessorē inuocamus: qui nos patri recōciliauit: et semp interpellat pro nobis. Idōc q; ignoscat de⁹ malis: aut bona det aut mala tollat: et pro concessis tibi grates dando vigilas.

De his que petunt in oratiōe. ca. xxiij.

Multis de oratiōis studio et virtute omittitur: q; studiosius orans meli⁹ per experiētiā discit hō in fine dicendū q; oīa que petimus sunt ista: aut oramus p mal⁹ q; fecim⁹ ignoscēdis: aut p mal⁹ q; patimur ammouēdis: aut pro bonis que cupim⁹ adipiscēdis: aut cū gratias agim⁹ pro acceptis vel pro promissis: que nobis cōcedat de⁹. Qui uiuit et regnat in seclā seclorū Amen.

Incipit regula nouitiorum secundum
Bonauenturaz abbatē.

Enouamini i nouitate
sensu vestri: ut probe
tis que sit voluntas dei
bona beneplacēs et per
secta. Hoc dicit Apосто
lus in persona nouitio
rum et hys qui fuerunt
per peccatū in seculo: de

formati et erant tenebrosi: modo in religio
ne positi per finalem sententiam reformen
tur et fiant luminosi: ut dicatur de eis. Era
tis aliquando tenebre: nunc autem lux in do
mino ut filij lucis ambulate. Ad ergo desi
derat in spiritu et moribus reformari stude
ant vitam suam subscriptis rationibus re
formare. Cognoscent enim quia voluntas
dei erit eis bona quantum ad remissionem
culpe deformantis: beneplacēs quantum ad
infusionem gratie deformantis: sed perfe
cta: quantum ad fruitionem glorie premiā
tis: in qua recipiet diadema decoris de ma
nu domini iesu qui retribuet unicuique iux
ta opera sua: iustus est et iustitiam dilexit.

De officio.

capitulum primum.

De oratione.

ca. ij.

De confessione.

ca. iij.

De comunione.

ca. iij.

De conestione.

ca. v.

De abstinentia.

ca. vi.

De dormitione.

ca. vii.

De seruijs.

ca. vii.

De otio fugiendo.

ca. ix.

De honestate.

ca. x.

Quali resisti debet tetationibus

ca. xi.

Quo cum secularibus conuersare.

ca. xij.

De iudicando alios.

ca. xij.

De humili obedientia.

ca. xij.

De paupertate.

ca. xv.

De silentio.

ca. xvi.

De officio.

Capitulum primum.

Am spūalia sint speret ubiqz
omnibus preponenda iccirco
cū fueris in ecclesia vel alibi ad
diuinū officiū celebrandum: nō
sis ibi cum vagatione cordis: in

terponendo nociua cogitando diuersa: qz
dicit Bernardus. Magna abusus ē ha
bere os in coro et cor in foro. Nam de tali
bus dicitur: per prophetam ore suo bene
dicebant: et corde suo maledicebant. S; di
cas cū profunda cordis humilitate et reue
rentia et timore. Nam teste scriptura. Ti
mor domini delectabit cor et dabit gaudiū
et letitiam: Et stude intelligere ea que dicis
si potes: si vero non potes intelligere: reue
rere: quia sicut dicit sapiens: per reuerentiā
accedet tibi bona grana: et semper ad totū
officiū sis erectus tā in officio beate Ma
rie virginis qz in alio hoc modo excepto:
qz in nocte dicto matutino beate virginis: li
cet tibi apodiare. Officiū vero beate vir
ginis nunqz dimittas: et quādiu stas in of
ficio totaliter sis honestus ut non respicias
circūstantes nec cū aliquo loquaris ibidē:
s; inclinato aliquatū capite dimittas ma
nus habeas ante: aut in modū crucis: aut
manū in manu portans. Nunqz autem an
te pectus vel in sinu vel in loco inonesto
portes. Cogitas te esse non solum corā fra
tribus sed etiam corā deo et angelis eius.
Nam teste propheta qui dicit. Preuene
runt principes. i. angeli coniuncti psallenti
bus. Et sis semper sollicitus ad horā ne ali
quādo negligentia vel verecondia ductus
aliquid verbum pretermittas. Et non di
cas horas tuas solummodo prolatione vo
cis exterioris versipelles: de quibus con
queritur dominus per prophetam: dicēs.
Populus hic labijs me honorat: cor autē
eorum longe est a me. Laue tibi multum ne
aliquid facias vel dicas ibidē qz alios pro
uocet ad risus: qz sicut dicit Isidorus. Mul
tus habebit accessum ad compositionem
ubi fuerit immoderatus iocus vel risus: s;

locundatio tua sit semper in iesu: et meditatio tua sit semper in iesu ut psallendo et meditando possis dicere cum propheta. Et erunt ut complacent eloquia oris mei et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper et dicta qualibet ora dicas. Absciderere mei deus: cum in oratione. Omnipotens sempiternus deus qui gloriose virginis marie matris.

De oratione.

ca. ij.

Um dominus dicat in euangelio: quod oportet semper orare et non deficere. Stude semper et pendere tempus tuum: aut in oratione: aut in lectione: aut in bona meditatione: aut in seruitijs. Non enim cessat orare qui non cessat benefacere. In oratione autem frequenter et morose permanas cum profunda cordis deuotione et humilitate. Oratio autem humilitatis se nubes penetrat: iuxta sententiam sapientis. Quicquid autem in oratione petieris cum fiducia impetrandi petas. Veritas enim dicit. Quicquid orantes petitis credite et accipietis et fiet vobis. Sit autem oratio tua in excelsa charitate fundata. Gregorius enim dicit. Quia virtus perfecte orationis est celsitudo charitatis. Sit secreta: vereconda: iustitiam adhaerens et frequens: et quia oratio nihil aliud est accensus intellectus ad deum: ideo antequam incipias orationem prepara te ad intimam deuotionem. Si vis attingere ad diuinam preguustationem. Nam teste Gregorio: oratio sit cordis non labiorum. Nec inquit verba deprecantis tantum deus intendit: sed eorum orantis aspexit: et ideo dicit sapientius. Filij ante orationem prepara animam tuam: et noli esse tanquam ille qui tentat deum. Tunc enim orator dicitur temptare deum: quando absque cordis preparatione currit ad vocalem orationem et petit ibi diuinam speculationem. Si vir aut nunquam poterit impetrare: quia talis dicitur non deuotus

orator: sed potius verborum larrator. Si ergo vis affici in oratione prepara cor tuum ad deuotionem. Nam de cordis preparatione dicit dominus per prophetam. Preparationem cordis eorum audiuit auris tua. unde legitur in vitis patrum. Quales volumus orantes inueniri: tales debemus ante tempus preparare nos. Ad istam autem preparationem tria occurrunt. primo ut dicit Gregorius. Quinque sensuum reuocationes scilicet exterioribus ut ad nihil intendat: nisi ad quietem mentis: ne forte anima que soli deo vacare intendit per eos ad plura diffundatur. Nam si inuisibilis anima inuisibili deo conformis est dum deum orat debet omnium visibilium obliuisci: ut inpermixta terrenis ad celestia cito tendat. Anima enim in modum arboris cogit leuari: unde Gregorius dicit. Tanto auidius gustum sapientie orator: intus acciperet: quanto saporem carnis pro eodem sapientie fonte robustum repressisset. propter quod dicebat dominus. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum et clauso ostio ora patrem tuum. Sed quia nemo ascendit ad dei contemplationem nisi prius descendat per sui humilitatem ideo sequitur. scilicet. 6. parte paruitatis consideratio. Si autem vis videre tuam paruitatem qui oras considera illius immensitatem que oras. Nam nihil est respectu dei viuientis. Tu enim es vermiculus putridus: ipse vero deus est eternus. Tu creatura mortalis et infirma: ipse vero creator omnipotens. Namque tamen cum nihil sis ipse deum honorasti tanquam creatura creatoris sui et tanquam seruus domini sui. Quid periculosius est: peccando cum ad iram provocasti: et semper cum suis stipendijs impugnasti: et ideo non es dignus exaudiri: sed potius cruciari eternis et sic mentaliter descende ad infernum cogitando. scilicet. grauius peccata que commisisti et quam gloriam perdidisti et quam dura supplicia incurristi: ut cogitando cognoscas tuam transgressionem: et quam iuste damnatus es: et diuinam passionem: quam redemptus es. Nunc

igitur sequitur tertium. scilicet christi redemptoris ignita dilectio. Si autem vis diligere christum considera quantum fueris dilectus a christo. Nam maior enim charitates nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis. sed christus plus: quia pro nobis inimicis suis mortuus est. Logita ergo hec grandia beneficentia dei: qui deberes meritis tuis eternam cruciari: voluit tamen ipse dei filius pro te redimendo de muliere pauperem natiuitatem: et crudelissima supplicia pati et horribile morte mori ut mortuus ad inferna descenderet: et nos de inferni pelago liberaret: et in celesti collegio collocaret. Et ascende mentaliter ad illud collegium beatorum: et tunc diuina charitate ignitus incipias orare seruienter: ut possis dicere cum propheta. Collocauit cor meum intra me et in meditatione mea exardescet ignis: et dum diu oras speculare illam celestem hierusalem triumphalem ut orando possis dicere cum apostolo. Non solum autem conuersatio in celis est. Orationes autem quas facis semper habeas sub certo numero terminatas quas nunquam dimittas nisi manifesta necessitate vel infirmitate coactus que sunt hec. Primo ad laudem dei et beate virginis quotidie inter diem et noctem dicas centum pater noster cum gloria patri: et totidem aue maria cum genuflectionibus. Item dicas quotidie psalmos penitenciales cum letania pro benefactoribus uiuis: et vigilia defunctorum: hoc est placebo: et alias facias sicut tibi dominus ministrabit. Dic tamen attende ut in oratione quam facis magis studeas ad deuotionem quam ad consumationem: ut statim cum inuenieris christum orationem ulterius non protendas. Sed eo frui que querebas: dicens cum sponsa. Inueni quem diligit anima mea tenui eum nec dimittam: et subtrahente se iesu orationem perficias quam incepisti: et consulo tibi ut nunquam predicta dimittas. Non enim qui incipit emendari: sed qui finaliter perfectus ucrat. Pro ergo carissime et te in oratione

exerce quia pauperi non oranti eterna supplicia promittunt. Alit enim Bernardus. Ora frater instanter: ora quia ille dicitur habere tunicam mixtam sanguine qui carnem suam nutrit de pauperis sudore. Tantando vobis inquit ista bona preueniunt: graues ergo pro eis effundite gemitus: alioquin quod hic in delictis sumitis in tormentis euometis. Studeas ergo tanto seruentius et morosius cum seruire deuotionis orare: quanto plus ceteris maiora beneficia tibi conferunt: quod sicut dicit Gregorius. Tanto ergo humilior: atque ad seruendum deo propitius: quod debet ex munere quanto se obligatio: et conspici in reddenda ratione: et omnis oratio tua semper voluat circa dei beneficia collata: cum gratiarum actio: aut circa tua et proximi scelera perpetrata cum omni dolore et lacrymarum effusione. Ista est scala per quam vidit Iacob angelos ascendentes et descendentes: et quotidie semel a fratrum consortio separatus. Stude auius tuum ab omni sollicitudine reuocare: et illicitis cogitationibus imixtus cum profunda cordis humilitate et deuotione gratiarum actione recogi ta circa beneficia creatoris et maxime quam pro te voluit humiliter incarnari: et acerbissima supplicia pati et morte turpissima mori: quod autem de passionibus tunc debeas cogitare: vnde dicit Bernardus. Homo respice mentali oculo quanto remunerationis debito domino tuo sis astrictus. Respiice sanguinem alapaz: et tumorem flagellorum: duritiam coronam spinarum: verborum blasphemiarum: spiritus ludibria: crucis angariam: suspensum patibuli: oculos languentes: oris palorem: felicia cibaria: acetosa pocula: caput inclinatum: mortis supplicium. Et quid plura. Vita pro nobis mortua est. Et cum hec prolixius cogitasti: conuertere protinus ad teipsum et considera quod christus non solum supradicta sed etiam alias multas sustinuit passionibus: ut te de fuitate diaboli liberaret. Et tu ingratus beneficia creatoris tui non cognoscis cum sis sua morte redemptus: et non solum ardentius non amasti: sed peccando potius impugnasti sicut

Regula nouitiorum.

ipse conqueritur per prophetam dicens. Quid retribuere inquit. mihi mala pro bonis: et odio pro dilectione mea. Et prolixam hora cogita cum dolore quantum et qualiter deum offendisti: et per consequens quam gloriam amisisti: et quanta supplicia acquisisti et in hoc liquefiat anima tua dolendo: et penitendo in amaritudine lachrymetur ut possis dicere cum propheta. Et rursus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Ad ultimum vero surget sperando de misericordia iesu christi. Datens enim est et multum misericors sicut dicitur in ps. Et ideo confidenter et humiliter roga eum: ut qui sua morte te redemit et redemptus de mundo te vocauit in religionem posuit inmaculatum si nialiter te conseruet in sanctorum collegio. Deinde roga deum pro ecclesia romana.

De confessione.

ca. iij.

Alia ad remissionem peccatorum requiritur contritio amara: confessio pura: et satisfactio condigna. Accirco antequam vadās ad confessionem omnia peccata que post predictam confessionem fecisti: vel corde vel ore vel opere: aut omittendo bona: aut committendo contraria cum profunda contritione ad mentem reuoca diligenter ne ea in confessione pretermittas: cum singula ad mentem reuocaueris vereconde vade ad sacerdotem et deposito mantello humiliter genu flecte et cum extracto caput et iunctis manibus dicas. Confiteor: usque ideo peccor: et hic incipias dicere peccata que cogitasti sepius: et pro singulo peccato dicas tuam culpam: quibus dictis iungas ultimo dicere: et de istis et de alijs multis peccatis meis mortalibus venialibus confessio et ommissis quibus offendi creatorem meum: visu: auditu: gustu: odoratu: et tactu. dico meam culpam. Ista sufficiunt ad confessionem

frequentem cum volueris prolixius confiteri dicas de offensionibus regule: maxime de obedientia: paupertate et castitate: et exprimas si in aliquo istorum offendisti. Item de multa ingratitudine et irreuerentia quam habes circa temporalia et spiritualia beneficia: nam spiritualia non cognoscis iuxta beneficium redemptionis et religionis: quia cum gratiarum actione frequenter ruminare debuisti: et etiam de beneficijs corporalibus es ingratus: quia pro elemosinis acceptis non reddes deo debitas gratias sicut debes: et parus pro benefactoribus oras. Item de modica charitate quam habes circa deum et proximum: quia deum non diligis sicut debes toto corde: nec obedis suis preceptis sicut debes: sed quod periculosius in eius voluntati resistis frequenter: nec etiam diligis proximum sicut debes: quia non gaudes ei in prosperitate nec in aduersitate copateris sicut debes. Item de perditione temporis: quia stas ociosus in die audiendo verba vana et ociosa et nocua ad risum prouocantia. Item de inhonestis et nociuis cogitationibus luxuriosis et ociosis quibus non resistis humiliter sicut potes: sed forte quia peius est negligis principia motuum carnalium qui insurgunt. Item de multa superfluitate in comedendo et bibendo et alia non necessaria faciendo. Item de falso et temerario iudicio. Item de vana letitia et tristitia. Item quia tu es proprius ad malum et remissus ad bonum. Item de multa superbia: vanagloria: inuidia: iactantia: auaritia: accidia: et luxuria. Item de modico quem habes de peccatis tuis dolore: et non doles de offensionibus sicut debes: et de alijs dicas que conscientia reprehendit: et dum hec omnia dicis descende ad similia que fecisti: et semper accepta penitentia osculare terram: sit confessio frequens: aperta et integra: vereconda: et lachrymosa et cum contritione: et sine excusatione. Et si potes confiteri quotidie bene quidem: sin autem de

tertio in tertium diem saltem studeas confiteri: et studeas generaliter annuatim profiteri.

De sacramento eucharistie. ca. iiii.

Um apostolus dicat quod qui illud incogitabile sacramentum indigne manducat iudicium sibi manducat et bibit. Idcirco quam documque communicare proponis:

studeas per totam ebdomadam precedentem ad hoc preparare: et per peccatorum contritionem et continuam confessionem et deuotam orationem. Nam de hac preparatione loquebatur Apostolus cum dicebat. Probet autem seipsum homo et sic de pano ille edat et de calice bibat. Ad si in die dominico proponis communicare studeas te ante per triduum ad seruiorem spiritus ordinare ut sis in sexta feria precedenti ab omni cogitatione immunda abstractus. semper autem habeas mentales oculos ad Iesum crucifixum: spinis coronatum: aceto felle potatum: sputis et contumeliis saturatum: a peccatoribus blasphematum: acerbissima morte consumptum: lancea perforatum: a mortalibus iam sepultus. Nec cogita illa die siue comedas siue bibas: siue aliquid aliud facias ut cogitando creatorum crucifixum: dolorem in corde habeas: tota die ostendas tristitiam in corde in corpore: dicente cum Apostolo. Absibi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Sabbato proponas penitus fratrum consortia declinare: et quietem mentis eligere. Dies enim requietionis est: et potest strictum oritur tuo silentium ut saltem illo die non solum ociosa verba succidas: sed ipsa necessaria vix loquaris. Nam teste Hieronima. Bonum est prestolari cum silentio salutare dei nostris: et usque ad completorium exerceas te aut in lectione: aut in bona meditatione. Post completorium vade in ecclesiam et ibi reuoca mentem tuam: ut quicquid contra creatorum tuum fecisti: recogita cum dolore et amaritudine cordis dicendo cum propheta. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. Et semper quando communicare proponis: die precedenti ieiunes et post matutinum non dormias: sed vigila in oratione: sciens quod in vigilia post matutinum saluator noster potissime inuenitur ipso attestare qui ait. Qui mane vigilauerit ad me: inueniet me. Cum communicatus fueris: statim vade ad cellam tuam: et cum gaudio magno ipsius communicationis affectum quem quidem ipsa veritas exprimit dicens. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam: et immediate dicas psalmos penitenciales cum letanias: et caue illa die si militer ne egrediantur verba nocua vel ociosa de ore tuo propter quod intrauit Iesus resectio gloriosa: teste Apostolo. Nemo potest digne calicem domini et calicem demoniorum sumere. De frequentatione vero communionis nec audeo suadere nisi quod augustinus ait. n. Quondam eucharistiam recipere nec laudo nec vitupero omnibus tamen dominicis diebus communicandi orator: si tamen mens in affectu peccandi est magis grauantur quam purificantur: et tamen licet quis peccato mordeatur. Si tamen de cetero non habet voluntatem peccandi et satisfaciendi lacrymis et orationibus accedat securus: sed de illo dicat quem mortalia peccata non grauant.

De comestione. ca. v.

De comestione.

ca. v.

Um pulsatur campanella ad mensam vel ad comedendum stes in silentio: et examina te ipsum quomodo in orationem vel lectionem vel in seruitio laborasti: ut preparatas elemosinas possis secum conscientia manducare. Nam peccatores ibi elemosinas largiuntur non ut loquaris de partibus vel de guerris vel malis

i iij

neas ociosus: sed ut pro eis incessanter ad
dñs fundas preces: qd si te inueneris ocio-
sum stetisse: aut dixisse illicita timeas cū do-
lore cordis: sciens qd de elemosinis acceptis
oportebit te reddere rationē: vilicatiōis tue
et usqz ad secundā pulsationē cogita suprad-
icta semp pro benefactoribus exorando. Cū
aut intraueris ad mēsam sede circa hone-
stiores si fieri pōt bono modo: et anteqz inci-
pias māducare dicas glia in excelsis deo:
vel tribus vicibus pater noster: et inuocan-
do nomē sancte trinitatis: dicendo in nomi-
ne patris et filij et spūs sancti amē. Et tunc in-
cipias māducare cū timore et dolore cor-
dis ut verificent in te illud. Ante qz come-
do suspiro: et sic Bernardus dicit. Cū co-
medis nō totū comedas sed attendas lectio-
ni si fueris ubi legas. Si vero nō legis ibi
dē cogita de deo ut utiqz hō sit ppa refe-
ctione refectus. Sis ergo in mēsa honeste:
capite semp cooperto: oculis nō diffusis: et
nulli loquaris inde nisi necessitate coactus:
nec cures scire quid vel quātū vel qualiter
aliū māducet. Napulatin incidat panē: et vi-
nū moderate propinat: ut cū comedas nec
panis incisus nec vinū in clypeo sit: nec sis
primū in comedēdo nec vltimū in finiēdo.
Et dū sanus es nunqz panē eligas meliōrē
nec deteriorē tantū dimittas ne deū offen-
das et primū scandalizes: sed cōmunit mā-
duca illū: et nō comedas rapaciter sicut fa-
ciunt gulosi: quoz deus vter ē: sicut dicit
apls. Sed curialiter et honeste manduca si-
cut decet religiosū et paupertatis sanctissi-
me sectatorē: et cū biberis dicta aue maria
cū duabus manibus bibas: ne qd das tibi
ad nutrimentū fiat tibi in detrimētū. habet
enī ad libidinē prouocare: sicut dicit sapi-
ens. qd luxuriosa res est vinum. Et iō dicit
apls. Nolite ebriare vino in quo est luxu-
ria. et alibi. Semp modico vtere vino. Ap-
pone igitur semp aquam in vino: specialia
tibi nunqz procures: nec oblata recipias si
etūtare poteris bono mō. Ensenia nō mē-

tas per mensam nisi forte illis qui iuxta te
sunt. In fine vero micās diligenter collige
et manduca: qd dicit dñs colligite fragmenta
ne pereant.

De abstinentia.

ca. v.

Am dñs dicat in euāgelio. At-
tendite ne grauetur corpora ve-
stra crapula et ebrietate. In B
ius mūdo semp stude crapulas
fugere et ebrietatē et obrietates
elige: qd dicit sapiēs. Multi per crapulam
perierunt: qui abstinens ē adiacet sibi vitaz
Si aut fueris ad comedēdū: nō sapor sed fa-
mes te prouocet: ut dicit Bernardus: ut
nunqz voluptate sed necessitate pascaris:
qd dicit Aug. Abēs lassata nimietate cibo-
rū perdit orationis vigorē. Toto tempore
vite tue modico et cōmuni cibo vtere: quia
dicit Ildorus. Ubicūqz facietas et ebrietas
ibi libido et furor dñatur: et ne modū ex-
cedas in comedendo et bibēdo sicut dicit Ili-
dorus. Tantū tibi ieiunij ipones quantum
ferre potes: Abeli est enī inquit quotidie
parū qz multū raro sumere. Augu. Quid
enī pdest tota die lōgū ieiunium durare et
postea facietate vel nimietate aīas saturare.
et caue ne de cetero specialitatē vel singula-
ritatē tibi peures. Sed oī tpe qui sanus es
ijs cibarijs esto pētens: ut pane et vino: et
coquina tantū: et si aliquid apponas si indi-
ges accipias moderate sicut decet seruum
dei et paupertatis sanctissime sectatorē. Li-
baria vero que magis prouocent ad gulam
qz ad sustētanionē nature semper deuota: si-
cut sunt cibaria inusitata vel delicata. s. spe-
ciebus cōposita et similia. Nam sicut dicit
Bernardus. Satis est ad omne condimen-
tum sal cum pane et fame: nec tamen ea oc-
casionē permittas aliud tibi dari quia tunc
nō ē abstinentia sed simulate sanctitatis
apparentia. Caue etiam ut non manducan-
do manducantes iudices vel condēnos:
qd sicut dicit Augu. Qui nō manducat mā-

ducantes nō spernat: et ecōtrario. Qui enī māducat dñō māducat: et qui nō manducat dñō non māducat. Nam extra refectōrium nunq̃ comedas nisi necessitate vel infirmitate coactus: sed cōmunem vitam semp in bono sequaris: et omni tpe quando sanus es quadragesimā epiphaniē et aliā apostolorū que incipit ab ascensione vsq̃ ad pentecostē et diē sabbati semp ieiunare p̃cures: et qñ abstinentia tibi ip̃ostabilis videret: statim cogita de iesu: qui cū eēt dñs omnium: in anxietate patibuli est fatigatus: spinis coronatus: clauis perforatus. Sitiens potatus ē accō cum felle mixto. Tunc enim talia cogitādo nō solū ciborum abstinentias: s; quasi bet p̃speritates et passiones facile sustinere valebis. Aut enim Grego. Si passio christi ad memoriā reuocet nihil adeo durum q̃ equo animo nō tolleret. Abstineas igitur maxime frater a cibis delicatis et calidis: quia sunt incitatiui ad nutrimentū luxurie: et semper in oī cibo et potu superfluitatē et auiditātē deuota: vt et post comestione videare exuriri: et famelicus esse si vis in eterno cōuiuio saturari. Aut enim Hieronym⁹. Impossibile enim vt p̃sentibus et futuris q̃ fruatur bonia: vt hic ventrē et illic mentē impleat: et de delicijs mūdi ad delicias angelorum transeat: et in celo et in terra appareat gloriosus. Beati ergo qui exuriūt et sitiunt in p̃nti: quoniā ipsi saturabunt in futuro.

De dormitione.

ca. vii.

Emper cū ad horam puenieris dormiendi nō peruenito tempore. primo aspergas te aqua benedicta: et tunc vadens ad lectū aliquam orationem permittas: et facto tibi signaculo crucis in lecto: et te domino humiliter commendato honeste et composite iaceas in dextro vel in sinistro latere: nunq̃ tamen supinus vel ali-

ter inhonestus: nunquā dormias cum manibus in sinu positis: nec cruribus eleuatis vel discopertis: sed semper teneas tunicam inter crura: vt nullus te inueniat inhoneste iacentem. In lecto autem sic positus dicas psalmos vel aliud vtile meditare: vel quod vtilius est imaginare iesum in cruce pendētē. Ad si sollicitē agitabis vix aut nunq̃ poterit te diabolus molestare: quia per deuotam meditationem iesu omnis demonum exercitus efugatur. Cum autem surrexeris de lecto statim recurre ad memoriā crucifixi: vt cum apostolo nihil scias inter homines nisi solum iesum et hunc crucifixum. Aut enim Bernardus. Totus sis tibi crucifixus in corde qui pro te fuit fixus in cruce: et facto tibi signo crucis vade ad ecclesiam festinanter et asperge te aqua benedicta et ingrediens ecclesiā dicas. Introibo domine in domum tuam et adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Domine deduc me in via tua propter inimicos meos dirige in p̃spe. tuo viam meam. Cum autem perueneris ad altare humiliter genu flecte et deum adora et lachrymare si potes: et facias ibi orationem quam dominus monstrabit: et recomendate sibi cū profunda cordis humilitate: et semper sis in ecclesia ante q̃ officium incolatur: vt congregato animo tuo coram deo liberius possis intendere his que dices. Omnia seruata que facis semper radiceantur in charitate: alioquin non expectes inde meritum apud deum: quia sicut dicit Augustinus. Tanta est virtus charitatis: vt et prophetia et martyriū sine ipsa nihil esse credatur. Celebrantibus autem missas libentissime seruias cum profunda cordis et corporis humilitate reuerentia et deuotione: quia ad illud deuotissimum sacramentum nemo debet accedere indeuote: nec expectes q̃ alius te inuitet sed potius tu sollicita faceris: et sis semper sollicitus circa omnia

i. iiii

Regula nouitiorum.

seruitia facienda: ne forte tua negligentia q̄
absit ipediatur aliquando sacerdotis. Alia
autem seruitia que sunt necessitatis et utilita-
tis libentius facias q̄ alia: sicut est lauare
pannos: scutillas: tunicas: et pedes infirmo-
rum: et aliorum: et capita cum oportebit: et si
milia. Cum fueris cū fratribus pro aliquo
seruitio faciendo: caue ne loquaris ibidem
nisi forte interrogatus: et tunc submisse: sed
potius audi tacēs: q̄ teste ps. Vir linguo-
sus non dirigitur in terra. Infirmos vero
debes frequenter et solite visitare saltem
bis vel ter cum exhibitione seruitij si opor-
tet sicut in regula continet: q̄ fratres debēt
eis seruire sicut vellent sibi serui: et hoc fi-
at sine multiloquio: quia teste sapiēte in mul-
tiloquio non deerit peccatū.

De ociositate fugenda.

ca. viij.

Am ociositas multis fit occa-
sio delinquendi. teste sapiēte q̄
ait. Multa mala docuit ociosi-
tas stude semper in diuinis lau-
dibus vel charitatis operibus
occupari. Nam ocium diuina sapientiā re-
prehēdit dicens. Quid hic stas tota die
ociosi. Nec mirū quia diabolus frequēter
eos precipitat. vnde Hiero. Semp aliquid
boni facito: vt te semper diabolus inueni-
at occupatum. In his ergo maxime exer-
cite. scilicet in frequēti et seruenti oratione et
lectione et in seruijs: et per ista tria tota vita
tua decurrat: et semper oies aut legas: aut
seruias: et potissime sensibus forensibus: et
infirmis: et factis seruijs nō stes cum fra-
tribus ociosus sed statim vade ad cellā et
ibi oies vel legas: et sta in ea quotidie vsq̄
ad tertiā: et non ex eas nisi videnti necessita-
te coactus memorans illud Bernar. Quod
sancti angeli cellas habent pro cellis ad in-
quid ad celum sepe ascendit.

De honestate.

ca. ix.

Am honestas seu suū exteriorū
sit ornativa virtutū: iō cū omni
verbo et actu tuo semp honestate cū discretiōe p̄cedas. Ali-
enij apls. Oia honeste cū ordi-
ne fiat in vobis. Si ergo desideras hone-
statē et felicitatē virtutū inuenire: et inuēta
facile retinere: stude semp hēre subscriptas:
et primo hēas seruētē et frequētē orationē:
de qua dicere poteris illud sapiētie. Vene-
runt mihi oia bona pariter cū illa: et innum-
erabilis honestas per manū illius. Bein-
de stude semper oia verba et ociosa vitare
vt ea non proferas nec audias proferētes:
q̄ teste Paulo. Corūpūnt bonos mores
colloquia mala. Postea inhonestorum et
dissolutorū p̄sortia caue. Adulatorū blandi-
menta deride: dona cōtēpne: colloquia su-
rronū et murmuratorū bilinguiū: et detra-
ctorū semper abhorre. Nam teste scriptura.
Murmuratores et detractores deo odibi-
les sunt. Nūq̄ loquaris cū aliquo nisi ver-
bū p̄meditatiū: ordinatū: vile et honestū:
duplicitates et simulatiōes in loquēdo sem-
per deuota: q̄ dicit Augu. Ois simulatio et
ois duplicitas mēdatiū ē. Et pph. dicit ip̄e
alibi. Oia vba ante veniāt ad limā q̄ ad
linguā. Ad lauādū parapsides quotidie va-
de. Insuper nō sis murmurator: nec iudicator:
aliorum: nec aliquē de cetero reprehēdas
nisi apte fecerit deū sed poti⁹ rep̄chen-
sus statim dicas culpā tuā genu flectēs siue
sis culpabilis siue nō. Nam teste greg. Bo-
narū mētiū est ibi timere culpa vbi nō est.
Et quicūq̄ aliquis te offenderit non rīdeas
ei: sed statim recurre ad patiētiā dicēs. Vi-
gnū est q̄ppe vt oēs creature mihi offen-
dāt: q̄ ego superbus creatorē oīū semp of-
fendi: et iniuste et frequēter offendo: et sem-
per q̄ vadis in ecclesiā corā altari si fieri
pōt cōgrue ingrediēdo velegrediēdo humi-
liter genu flectas: q̄ scriptū est. In noīe iesu
oē genu flectas. Iterū q̄ vadis p̄ domum
vel extra semp hēas gressus mitē. Nam

ptinētes oculos dimissos stables nō vagātes: q; dicit Iſido. Impudicus oculus impudi cordis est. nūci⁹: t⁹ qñ vides fratres loquētes de aliquo ⁊ non de deo vel etiam nō de scriptura: statim recede: maxie si murmurāt de aliquo vel loquātur de guerris. Nā teste scriptura. Lingua eorū gladius acutus: ⁊ vt melius hec pserues: stude semper in corde ⁊ ope humilitatē hēre: q; sicut dicit gre. Qui ceteras virtutes sine humilitate pgregat qñ puluerē in ventū portat.

De tētiōe.

ca. x.

Alia humani generis aduersator: nūq; incessanter per impulsione tētiōnū fidelib⁹ obuiare la tenter. testē petro. Aduersari us vester diabolus tanq; leorugies circuit querēs quē deuoret. Accirco semp custodi aiaz tuā solcite. iuxta consiliū sapiētiū. Et semp qñ senseris te huiusmodi tētiōib⁹ ipugnari: statim recurre ad xp̄s. Fidelis ē enī vt faciat cū tētiōe puentū: ⁊ dicas imēdiate. Adiūua me dñe de⁹ me us ne discesseris a me: intēde in adiutoriuū mibi dñe de⁹ salutis mee. Libera me de inimicis meis fortissimis: ⁊ ab his q; oderunt me. Pone dñe me iuxta te ⁊ tuus vis manus pugnet ptra me: q; si p̄stāt aduersum me castra nō timebit cor meū. ⁊ cogita statim q; pp peccatū priuatur q̄s iextimabili glia bñorū ⁊ cōdēnat ad horribilissima ⁊ infinita supplina dānatorū. Nā ista duo si bene habebis in mēte expellēt tētiōes oīno: q; si tētiō adhuc p̄ualet. cogita feruētē de acerbissima passiōe iesu. Nā teste scriptura. Cogitare de ea sensus ē p̄sumar⁹: ⁊ q; vigilauerit per eā cito erit securus: ⁊ h̄ est q; si bene ip̄imat in mēte passio redemptoris nō hēbit locū in carne tētiō detractōis: ipsa est enī armatura v̄ hostes. de qua dicebat Apl̄s. Induite vos armatura dei vt possitis stare aduersus insidias diaboli: ⁊ merito q; nulla ē efficacior medicina p quā citius inimicorū exercitus depellat.

Christo inq; in carne passio ⁊ vos eadem cogitatione armamini. Hoc ait etiam xp̄s suus. Quoties te senseris turpibus cogitationib⁹ ipugnari: ⁊ ad illicitas cogitationes affici: toties pone tibi ante oculos menti tue quō xp̄s crucifix⁹ ē pro te. Intuere quō a iuda iudeis tradit⁹ ē q̄s viliter ptractatus: blasphematus: ⁊ colaphizatus: iudicatus ⁊ cōdēnat⁹: expoliatus: ⁊ flagellatus: ad vltimū v̄o ptumelijs ⁊ opprobrijs affect⁹: inf duos latrones suspēsus: clauis p̄fixus: spūtis derisus: spinis coronatus: felle potatus: lancea pforatus: ex oib⁹ p̄tib⁹ corpis sanguis emanauit: ⁊ inclinato capite emisit spūm. Bernardus itaq; inq; redemptor tuus mortuus ē pro te in cruce ⁊ tu nescis cuius modi turpi cogitatione sordidaris in mēte.

De familiaritate mūdi.

ca. xi.

Oto tpe vite tue studeas q̄tū poteris bono mō familiaritates seculariū deuicare. generatio enī p̄uersa ē ⁊ infidelis teste scriptura. Cū at fueris cum eis aliq; necessitate vl' vtilitate cogēte: caue ne vnq; loq̄ris cū eis nisi v̄ba vtilia ⁊ honesta: ⁊ si ipi loquant de seculo vl' de guerris vl' de alijs inutilib⁹ nunq; seq̄ris eos et si scires dicēs cū ppl̄a. Nā loquas os meū opa oīū: ⁊ semp sis cū eis timidus non securus: humilis ⁊ breui loquēs ⁊ honest⁹ vt ipleat in te illud euāgelij. Luceat lux vestra corā hoīb⁹: vt videāt v̄ra bona opa: ⁊ glificēt patrē v̄m qui in celis ē. Abulieres v̄o fugias sic sp̄etes: ⁊ nunq; loq̄ris cū aliq; nisi v̄gēs necessitas te cōpellat: nec vlq; aspicias in faciē alicui⁹ mulieris: ⁊ si mulier tecū loquat v̄ba sua citissime occide: nā teste ppl̄a. Aboliti sunt s̄mones ei⁹ sup oleū: ⁊ ipsi sunt iacula. Iō dicit Augu. Asper s̄mo breuis ⁊ rigidus cū mulierib⁹ hūidus ē: nec q; sancte sunt: iō min⁹ cauendū ē. Duo. n. sanctiores sunt eo magis aliciūt ⁊ sub p̄textu bladi s̄monis imiscet se viscus ipudissime libidis: crede inq; mibi

epus suus: vilitate loquor: in xpo non meior.
 Cedros libani et gregum arietes sub hac spe
 cie coruissse vidi: de quorum casu non magis
 presumebam quam Gregorius nazanzenus et Am-
 brosius. Fuge ergo laqueos mulierum quia non
 es David sanctior: nec Sansone fortior:
 nec sapientior Salomone.

De iudicio vitando.

ca. xij.

Am non sit commissus alicui oc-
 culta cordis iudicare sicut dicit
 Apostolus. Nolite iudicare quo-
 usque adueniat dominus qui et illumi-
 nabit abscondita tenebrarum: et ma-
 nifestabit consilia cordium. Idcirco nunquam te
 transferas ad aliorum iudicium vel preceptum: sed
 quicunque videris aliquid id fieri quod tibi displiceat
 antequam iudices faciente. primo respici-
 as te ipsum: utrum in te inuenias aliquid
 reprehensibile: quia si inueneris tunc in illo in
 quo alium iudicas te ipsum: adena dicen-
 do cum propheta. Ego sum qui peccaui: ego sum
 qui inique egi: et non sis sicut hypocrita qui
 nunquam despicit defectum suum sed presumit de
 se et omnes alios iudicat: detrahens et adena: et
 vult videre festucam in oculis eorum: trabem
 autem qui est in oculo suo non considerat. Quem
 veritas reprehendit dicens. Hypocrita eice ipsum
 trabem de oculo tuo: et tunc respicies et vide-
 re poteris festucam in oculo fratris tui: unde
 deus. Qui festucam fratris concernis
 oculo. Que tua perturbat lumina tolle trabem.
 Bernardus dicit. Laue aliene vite esse cu-
 riosus et esse explorator aut temerarius iudex
 est si perpetrat actum quod reprehendas: nec si vide-
 ris iudices. primum tuus: magis autem excusa.
 Excusa intentione si opus excusari non potest:
 puta ignorantia: puta casum: puta surreptio-
 nem. Ad si rei certitudo nulla omnino excusa-
 tionem recipis: suade nihilominus ipse tibi: et
 dic apud te ipsum. Vehemens fuit prima
 intentio: et quod de me illa fecisset: si accepisset
 in me simile peccatum. Non sis ergo per ad iudi-
 candum vel ad murmurandum: sed potius iudica et re-
 spice te ipsum: dicendo cum propheta. Iniquitate

meam annuntiabo et cogitabo pro peccato meo.

De obedientia.

ca. xij.

Noniam ad viam salutis mihi est tu-
 tius quam per humilem obedientiam
 negare seipsum. Idcirco sequen-
 tibus se veritas dicit. Qui vult
 venire post me abneget semet

ipsum per obedientie subiectionem et tollat cru-
 cem suam per carnis macerationem et sequatur
 me per finale consumationem. Et merito inui-
 tas eos ad obedientie subiectionem: quia per
 eam habetur mira victoria contra hostes. teste sa-
 piente qui ait. Vir obediens loquetur victori-
 as. Et quia plus est ipse deus per obedientiam
 vinci potest. Dicit enim Gregorius. Si obedi-
 tes fuerim prelati nostris deus obediens
 orationibus nostris. et Augustinus. Citius inquit
 exaudis unam orationem peccatoris obediens quam
 decem milia contemptoris. Item toto tempore vite
 tue studeas omnibus secundum deum subiacere et semper
 humiliter obedire non solum prelati sed etiam
 subditis: et non cures dicere quis est qui pre-
 cipit. Alit enim Gregorius. Non habet subditis dicer-
 nere sed statim simpliciter obedire. et caue
 ne unquam per te vel per alios obedientiam extor-
 queas publice vel occulte qui talis non dicitur
 obedire sed propria voluntate abuti. Alius
 Bernardus. Siquis aperte vel occulte satagit
 ut quod habet in voluntate hoc ei pater spiritua-
 lis iniungat ipse se seducat: sed forte sibi quasi
 de obedientia blandiatur: neque enim in ea re ipse
 plato sed ei platus obedit. Laueat ergo talis
 quia dicit idem Bernardus. Nihil ardet in inferno ni-
 si propria voluntas. Tolle inquit propria volun-
 tatem et non erit infernus. Laue igit in beneficiis
 tuis tuam perficias voluntatem: et maxime cum discor-
 das a voluntate prelati. Nam Bernardus dicit.
 Graue malum propria voluntas: quia fit ut bo-
 na tua bona non sint: et quicunque aliquid grauis
 obedientia te perturbat citius me cogita de iesu
 qui cum esset rex regum et domino dominantium humiliavit
 semetipsum teste Paulo. Factus obediens
 usque ad mortem. Dicebat enim. descendi de celo
 non ut faciam voluntatem meam sed eius qui misit me

p̄is: ita dicas si vis imitari deū. Exiui de mūdo nō vt faciā volūtātē meam s̄ aliorū. Qualis at̄ debet eē p̄fect⁹. Bernardus de scribit dicēs. Aetius obediēs nescit moras mādanū nō p̄crastinat s̄ statim parat oculos v̄sui: aures auditui: lingua voci: man⁹ op̄i: pedes itineri ⁊ totū se iterius coligit vt ipe rantis faciat voluntatem.

C De paupertate.

ca. xiiij.

Am paup̄tas volūtaria sit toti⁹ us sp̄ualis edificij p̄mariū fun-
c damētū. Accirco tanto tpe vite tue in oib⁹ trāsitorijs reb⁹ stri-

ctā paup̄tatē obſua: vt nihil sub celo hēas nisi ea que necessitati tue p̄ regulā p̄cedun-
tur. Dicis enī ibi. Qd̄ fratres nihil sibi ap- propriēt nec domū: nec locū nec aliquā rez: ⁊ merito q̄ teste Joāne. Qd̄ ē in mūdo aut ē p̄cupiscētia carnis: aut ē p̄cupiscētia oculorū: aut sup̄bia vite. Nā ista trāsitoria sunt ⁊ p̄ia eterna: vñ sis semp paup̄ in ter- ra si de celo desideras te nō repelli. Alit enī B̄: ego. Tāto enim vnusquisq̄ a superno amore distūgit quāto iseri⁹ delectat: e con- trario. Quāto q̄s fastidit terrena: tāto deo erit p̄pinqui⁹: p̄p qd̄ dicebat ap̄ls. Via re- putauī vt stercoza: vt xpm̄ lucrifacerem. vñ si vis terrena bona p̄tēnere semp celestia meditare. Alit. n. B̄: e. Si p̄siderem⁹ que ⁊ q̄nēta sunt q̄ nobis p̄mittunt in celis v̄le- scūt aio oīa q̄ h̄ntur in teris. Beati igitur paupes sp̄ū qm̄ ip̄sōz ē regnū celoz. Igit̄ si sp̄ p̄ paup̄tatē terrenoz puenit ad gl̄iaz brōz: stude semp tenere strictissimā paup̄- tatē maxie in libris ⁊ soleis ⁊ tunicis: vt eas nō hēas nisi sicut tue necessitati stricte vide- ris expedire: neq̄ sup̄flua necessaria dicas s̄ pon⁹ ip̄a necessaria sup̄flua time. Alit enī B̄: ego. Et solis necessarijs vtimur: p̄bab: f̄ mltā sup̄flua in vestris facultatib⁹ habuit: vñ nihil hēas nec per te nec p̄ it̄positam p̄sonā: ⁊ attēde se: n̄p vt nihil hēas in cella nisi necessaria: ⁊ b̄ circo ⁊ de minimis re- bus ne forte negligēdo modica: paulatim ca-

das ad maiora. Alit. n. Aug. vitasti grādia-
caye ne obuiaris archa: q̄ teste scriptura. Lignū vite ē q̄ app̄chēderit eā ⁊ qui te-
nuerit eā b̄uīs: vñ si scās paup̄tatē finalr̄ re-
tinebis ad regnū celoz poteris puenire: q̄ ita vitas rep̄m̄isit p̄fect⁹ paup̄ibus dicēs. Beati paupes qm̄ vestrū ē regnū dei: qd̄ qd̄ regnū tāto ē v̄tili⁹ quāto fecūdi⁹: tāto securius: quāto sublimi⁹: tāto iocūdi⁹: quāto lucidi⁹: tāto nobili⁹ quāto a nobilib⁹ possi-
des ad qd̄ nos pducatur qui viuūt ⁊ regnat in secula seculorū.

C De silentio.

ca. xv.

q̄ Via diuina p̄solatio sepe p̄ ml̄
tiloquiū denegat: toto tpe vite tue tene strictū silētiū in locis ⁊
tpib⁹ opportunis ⁊ ad b̄ ordiāz.

Nā teste scriptura. In silētiū ⁊ in spe erit
fortitudo n̄ra: ⁊ sileas semp vbicūq̄ fueris in diuino officio celebrādo: in comedēdo: in quolibet huius faciedo: ⁊ vbicūq̄ fueris ultra tres fr̄es: ⁊ et a cōpletorio quotidie vsq̄ ad tertiā nō loq̄ris nisi it̄egrat⁹ vl̄ ali-
qua necessitate vl̄ v̄nilitate coact⁹. Nā sicut
dic̄ Bre. Ab̄es q̄ nō hēt m̄x silētiū de sa-
cile penetrat iaculis inimici. Et iō dic̄ aug. Ab̄unum inq̄ debēt eē os hoies nisi ad
tria. sc̄ ad laudē dei: ad accusationē sui: ⁊ ad v̄nilitatē pximi. Sileas igit̄ ita vt nūq̄ s̄ba
d̄tractionis vl̄ dissolutionis vl̄ ihonestia loq̄ris sciēdo q̄ nō solū de s̄bis ociosis nociuis ⁊
piculosis oportebit te reddere rōnē s̄ de oī s̄bo ocioso qd̄ locuti fuerit hoies reddēt
rōnē in die iudicij s̄ s̄m̄iaz saluatoris: iō dic̄ p̄p̄ha. Letati sūt q̄ siluerūt: vñ si b̄n vis su-
gere s̄ba nociua sup̄: adicta. p̄ rep̄mes ocio-
sa. Alit. n. Aug. Qui ociosa s̄ba nō rep̄-
mit de noxia cito trāsīt. Iō dic̄ sapiēs. Fili loq̄re i tua cā vix ⁊ cū bis it̄rogat⁹ fueris
r̄nsq̄ hēat caputitū. In b̄ at̄ potissimē sile-
as: vt nunq̄ loq̄ris de seculo nec de guer-
ris: nec audeas referētē: cū id sit venenum mortiferū aīarū. de talib⁹ d̄r i ps. Linguis suis dolose agebāt: yene. aspi. sub la. eoz.

interrogat?

In prioribus formula nouitiorum quibus scripsi de exterioribus hominis compositione aliquam formam ei proposui sed quod se regeret tam in domo quam extra. Nunc de interioribus hominis. id est mentis reformatione ad quam omnis vera religio est ordinata: tradere aliquam dispono vobis indoctis et materia inordinata. Est autem ratio quare corporalibus exercitiis praecedat spiritualis: quia homo ab inimicis et summis cadens per peccatum in his exteriora et visibilia delapsus est: quia non intelligit nisi corporalia: ideo ibi permittit resurgere ubi iacuit et paulatim erigere ad spiritualia et diuina ad que creatus fuit. Ideo quamdiu religiosus cupit intelligere et sapere quod sunt spiritus dei: sed in exterioribus obsequiis adhuc putat totum consistere quod ad veram religionem pertinet. nouitius est et si pluribus annis steterit in habitu religionis: imo iuxta apostolum ait dicitur quod non dum percipit ea quae sunt spiritus dei. stultitia. non est illi: et non potest intelligere quia spiritualia liter examinatur: et hoc praeparat duos esse nouitios in religione: vnum ad probationem qui terminatur quando permittit obedientiam et stabilitatem in ordine per obsequia: alius durat quousque statum bene viuendi ita in consuetudinem peruenit quod iam non solum vobis sed et factis permittit se stabilem in ordine et in perficiendi studio permanens: quam diu fluctuat in mente et mundum instabilis: appropinquat viam studij spiritualis et modo vult hoc modo illud nesciens quod potius eligat: incipiens est et nondum perficiens. Stet tamen in voluntate bona persistat et attendat quare venerit: et ad quod et opus iungat votum: et cito incipit videre viam quam praeparat ad deum.

Quatuor autem sunt in quibus noui et incipientes cauti debent esse si volunt perficere. Primum est ut a prima voluntate quam ad religionem venerunt ut a primo nouitius seruire non tepescat sicut cuiusdam in apocalypsi improbat vel prosperat dominus dicens. Et habeo aduersus te pauca: quia charitatem tuam primam reliquisti: quapropter penitentiam age et prima opera fac: charitatem primam reliquerunt qui cum primo fuerint seruientes et deuoti ad omnia postea tepidi et effecti et desides: tradunt

se leuitatibus et vitia que expugnare venerunt: permittunt sibi dominari seruitutes deo pro suo libito non quod ei bene placito voluntatis: unde dominus filijs israel precepit. **B**enietote diei huius in qua egressi estis de egypto: dies qui de egypto egredimur est bona voluntas quam egredimur de seculo. huius semper meminisse debemus ut a seruire illi recedamus a seruire illi nunquam retrocedamus: vnde quidam volens religionem ingredi de seculo quasiuita quodam sancto precepto vivere deberet: ad ille dixit ei. vade et vide quid per die fueris sic semper vive: hoc est considera statum voluntatis tue in prima die qua religionem intrare disposuisti quam humilis tunc fueris quam paratus obedire ad omnia tam aspectus quam patientes quam correptiones penitentiales et labores quam verecundus et timoratus quam sollicitus ut emendares vitam tuam et dies quos in seculo perdidisti recupares: quam parum curaris rumoribus seculi querere vel referre: nec detractoribus intus: nec aliquibus curiositatibus occupatus: et quod abegisti et abiicisti omnes carnales affectus et te totum quod obtulisti deo holocaustum viuum: ut nihil deiceps in te viua vita peccati: sed tota mactetur et imolet domino obedientie ferro per sacerdotum ministerium ut christus in te innotato resurgas. Secundum hanc formam semper postmodum studere viuere ne in scola religionis dicere vel retrocedere magis quam perficere videaris: sicut illi qui vadunt ad studium litterarum et tempus vane consumunt: cum redeunt domum expelluntur solum computant sumptus: quia quod fecerunt non apparet. Sic et nos quando tempus in religione expensus computatur ut perfectus et tuus exiguus est cum forte in nouitate deuotiores et seruenciores fuimus quam postea per plures annos bene et secundum et valde nocuum habebimus cum deberemus esse magistri et tutum per tempus quo iam in religione fuimus rursus idigemus ut doceamus quod sunt elementa exordij finem dei. id est necesse habemus docere rudes nouitios. quod incipiendum sit seruire deo: et sancti sumus quasi infantes: quibus hoc opus sit non solido cibo. id est tales sumus?

qui molibus blandimentis puerilium consolationum et carnalium foueri indigemus: et fortia virtutum exercitia pati non valeamus sine diuinis reprehensionibus. id est contumeliis in necessitatibus: in persecutionibus pro christo. **Q**ui enim qui lacte est particeps expertus est sermonibus iustitie. **P**arnulus enim est tam mentis quam virtute. Secundum in quo incipiens nouus debet esse cautus ad imitandum est ne moueat malis exemplis tepidus. Sunt quidam infirmi spiritu: qui videtes alios apud se desides in seruitio dei et ociosos: dicunt apud semetipsos. Si hoc alijs licet quare non etiam mihi: et proniores ad malum exemplum sumunt ab alijs quos deteriores vident et gaudent se socios inuenisse viciorum ne soli possint erubescere: quod si parces alijs volunt et sibi in similibus parci. Contra si deuotus dei summe apud se respondere debent. Ego veni pro deo punire: non pro aliquo: ideo nolo aliquem sequi ad hoc ut a deo recedam: quia si hos discipulos sciuisses nunquam eorum societatem eligissem: unde solos illos imitari debeo qui ad hoc me in formant propter quod religionem intraui. id est ut apprehenderem deum et satisfactionem ei de peccatis meis et promeream gloriam sempiternam. **P**ictor et artifex notabile opus volens facere querit non vilia sed meliora exemplaria que possunt habere. Et viator non querit viam ab ignorantibus sed sciencibus eam: et qui sepe ambulauerunt per eam. ideo noli imitari malum sed bonum. Tercium in quo incipiens nouus debet esse cautus: est: ut non videlicet temerarie facta aliorum maxime ubi nescit quia causa vel intentione fiant. Sicut enim non vidimus aliorum cogitationes: ita ne intentiones eorum quare hoc vel illud fiat: unde quicquid potest aliquo modo excusari semper ad meliorem partem interpretetur si volumus cor tranquillum habere ubicumque cum alijs non turbare et deum offendere: sepe iudicamus malum esse quod in se non est malum et peccamus propter temeritatem usur-

pando nobis iudicia dei de occultis cordium. **M**agistri nostri vicarii dei aliquando id possunt iudicare propter coniecturas circumstantes: alij autem non expedit pronos esse ad iudicandum donec plene in omnibus conditi per donum discretionis spirituum: et vere spirituales effecti omnia iudicent: omnia et quando a nemine iudicentur: sicut clare videns qui cecus videt: ne tamen a ceco videtur cum cecus non videat seipsum. **A**d Romanos. Tu qui es qui iudicas alium seruum suo domino stat aut cadit. Sepe enim merentur temerarii iudices aliorum ut aut in similibus aut in grauioribus recessibus cadere permittantur: ut dictant ex sui infirmitate compati aliene. **L**uce. Nolite iudicare et non iudicabimini. In quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini: et tamen differentia est inter timorem suspicionem et temerarium iudicium et iustitiam. Timor est secundum istam acceptionem: quando nihil mali suspico: de aliquo timeo: tamen quod malum quod nondum euenire possit conuenire: nisi caueat. Sicut enim obseruant serio monasteria: et iuuenes prohibent ab incautijs familiaritatibus: non quod malum iam velle facere presumatur sed timeat mali actio si non precauetur. Suspicio est quando sine rationabili presumptione reputo aliquid factum esse mali vel aliquem velle malum facere: et non est ita. Hoc vitium est etiam sepe peccatum. Iudicium temerarium est quando credo aliquid factum aut dictum mala intentione cum actio sit in se indifferens: et hoc est vitium. quia cordis intentio iudicatur: que soli deo manifesta est. **I**er. iij. Dominus scrutans corda et probans renes. Iustum iudicium est quando excusabilis coniecturis aliquis discernit aliquid malum esse: vel quando ipse est in se malus et illicitus: ut cum video aliquem occidere hominem iniuste: vel tales conatus ad peccatum qui semper sunt illiciti et cogniti. Quartum in quo cauti debent esse noui in religione est: ut non frangatur aduersitate vel tenta-

Speculum discipline.

tionem sed cogitent quod ad hoc venerunt ut omnia que eis in hac vita accedere possunt sustineant propter deum: sicut qui intrat in bellum scit quod non quiete et delicias sed laborem et vulnere oportet eum sustinere vel expectare. Eccle. Filij accedens ad servitutem dei sit in timore et iustitia et prepara animam tuam ad tentationem: et deprime cor tuum et sustine te. Alch. Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum celorum. Ergo ad uersitas est via ad regnum peruenire. Luc. Oportebat pati christum et ita intrare in gloriam suam. magis conueniebat. Ad Thim. non cororabaris nisi qui legitime certauerit.

lingue: studiosissimus esto: itaque quod quando stas cum alijs nunquam loquaris nisi necessaria: et tunc non nisi requeisus. Nec laudes aliquem nec vituperes absentem vel pretereuntem quaticumque audias alios similia dicentes. Quarto sis summe sollicitus ut nunquam referas vel loquaris cum aliquo de his que audis de alijs nisi illa sint edificatoria. Quinto nescis ad cor tuum frequenter memoria beneficiorum dei et peccatorum tuorum et desideriorum paradisi et penarum inferni et et omnium qui sunt in tribulatione constituti et et miseriarum mundi. Sexto sis sollicitus non iudicare in corde tuo vel ore nisi te ipsum. Nec faciens saluaberis inter homines.

i **A** conuerti fratrum minorum pariter pueris bone memorie fratre Bonauentura tunc generalis ministro: et post cardinalis frater iuuenis studens ibidem bone idolis: et ei satis familiaris accessit ad eum semel: et deuote rogauit ut sibi exponere dignaretur: quomodo iuuenis sua posset in ordine seruare sine macula et querela: et ad vitam eternam perficere. Qui magno cum quodam suspirio sic respondit. Filij mi iuuenis: si vis sine macula et sine labe infamie seruare in religione. Sex tibi mandata recole et incessanter reponere que de documentis et exemplis sanctorum patrum accepimus. Primo circa orationem et sanctorum lectiones semper vigila: que duo ut perficere possis et non perdere. ecclesia valde frequenter: die et nocte cellam prout supra omnia: ita quod ex ea vel ecclesia nunquam inueniaris cum aliquo ocioso in via vel in platea: sed semper finito officio vel finita comestione vel somno vel alterius obedientie mandato: sine aliquo mora regredere ad cellam oculis inclinatis: et ibi redigis te. Secundo circa honestatem cordis omnium sensuum corporis tui super omnia stude: que duo ut valeas adimplere: nunquam cum aliqua persona spiritualiter familiaritate habeas: sed omnibus sis communis: itaque quod nullus possit aduertere te nisi in coram et nulli spiritualiter in omnia dicto. Tertio circa custodiam

In nomine sancte et indiuidue trinitatis beatissime virginis marie et omnium sanctorum. Incipit liber qui dicitur speculum discipline per fratrem Bonauenturam ordinis minorum editum.

Speculum discipline ad honestatem eductum in primis necessarium habet: ut per exercitationes discipline cognite. Huius titulum citius apprehendere possint. Nam ut ait Ego de sancto victore. Alius discipline

discipline ad virtutem animarum dirigit. virtus autem ad beatitudinem perducit. Ille per hoc inquit. Exercitium discipline esse debet inchoatio: virtus: perfectio: premium virtutis: eterna beatitudo. Verum qui disciplinam in nomine peruersationis initio negligit: ad eam postmodum difficile applicat: et formam quam primo recipit vix deponit. Adolescens namque iuxta viam suam etiam cum senuerit non recedet ab ea. Optima viuendi forma eligenda est quam reddat assuetudo iocunda. Primum autem ad profectum gradus: defectus cognitio. Magna namque animo prudenti securitas viuendi modum nouisse congruum pro varia rerum et accidentium qualitate. Nec minimum est continere mi-

nima que nō minimā moribus maculam: et turpius neglectu habita ingerūt quo vita ri facilius cognita voluerunt. Proinde qd spū dei aguntur: moralibus documētis intendūt: que tamē supbi et fatui cōtēpnētes: nūc superstitiones: nūc ceremonias vocāt: aut certe calūnijs fucatis impugnat. Nec enim stultus verba prudētie recipit: nisi ea dixeris que versant in corde eius. Sic ergo tractatus per supioris impositionem tractus rudi quidē iuxta scribentis ruditate et intēti exigētia stilo ex diminutis quoq; ac nudis ob breuitatē incōpactiq; interdū sed cōgruis pro morū traditione sententijs editus nouis christi discipulis pro aliquali speculo inspiciendus proponitur: vt p pauca sibi proposita occasionaliter fiat in pluri bus cautiōres. Sa sapienti occasione ait salomō et reddet ei sapiētia. Attēdāt tamen quedā hic accipiēda fore: cōiter: et magis ac minus pro loco et tpe obseruādā: non semper pro singulis conditionū modificatio replicetur. Prudēs vt rerum varietas exigit ita se accomodat tēpori: non se in ali quibus mutās sed potius aptans: sicut manus que eadē ē: et cum in palmū extendit: et cū in pugillū cōstringit. Nec moueat si qua pro iuniorib; ipertinētia videant: pro inde iunior in hīs que ip̄s excedūt instruit vt seniorum se pposito applicans sit quantū congruit: propter ad agenda: cautiōr ad cauēda. Sollicitatem forte tetricus si quis fuerit inspector causabit: si necessariā in expertis dicēdoz exp̄ssione ad iurat: nec facile rudes pro quib; est op̄a generalibus posse conatibus erudiri: aut concisio passim proferre paradoxis: vnoq; nihilo minus nouerit titulo: quandoq; multa cōstringit: que specialem requirerent expl̄cāda tractatū. Quas autē particulas: principālē vs; secūdariā series habet. Principālis in duas diuiditur: in quarum prima de preparatorijs ad disciplinā: et aliquib; eius effectibus incidenter. Preparatoria sunt

ad modum principij: medijs et extremi. De positio vetustatis sublimitas mentis aduersus tentationes diaboli et subiectionis humilitas. Primum preparationem incolat. Secundū continuat. Tertiū vero cōsumat. Seruāda est vbiq; minorū et maiorū paragraphoz distinctio ad serici et ordinis euidētia ampliozem.

C De preparatorijs ad disciplinam: et primo de vetustatis depositione. ca. p̄mū.

Eponendus est sibi Apostolus vetus homo: et induendus est nouus. Quod perfecte adimplēt: qui trāsitorijs abdicati nō solum peccata verum etiā occa

siones fugiunt peccatorum: veteriq; sermēto per puram confessionem plenius expurgato in vite nouitate perfecta soli p̄cligūt domino meditari. **C** In odore igitur vnguentorum christi per compendiosam et tutam sacre religionis semitam curere cupientes. Prius rerum temporalium fasciculos dep̄nentes abijciant: vt ab omni possessione q̄ cura penitus expedit: christum dominum expedite sequantur: et non sit eis tentationis occasio vel ruine. Qd si antere ligionis ingressum nō fuerint expediti post ingressum saltē expeditionē huiusmodi p alias p̄sonas vel p bonas iuxta supioris arbitriū: quāta p̄nt acceleratiōe pcurēt: nō ex peccatis oportunitatib; vl' utilitatib; deceptoris q̄s frequēter diabolus sub sp̄e pietatis ostēiat. Summa sit eis utilitas et utilitatis huiusmodi p̄tenere pp xpm: iuxta v̄bū beati Hieronymi. Homo renūtiās seculo bñ pōt viderē q̄ stēpsit vt videret. Si hēs inquit in p̄tate rē tuā: v̄de: si nō hēs: p̄ice. Totū dedit q̄ seip̄s obtulit. Post religiōis ingressū p̄mū debēt p̄fessio iōi faciēde vacare: et de oib; q̄ in seculo a pueritia cōmiserūt ad memoriā quantū poterūt studiosa sollicitudine reuocari: gnālī et itēgre p̄fiteri. Ab aloz nāq; p̄fessio iniūtijs ē bonoz. v̄si. Quidis ergo stat⁹ res reijcit atq; reatus.

Speculum discipline.

C De constantia mentis et cautela contra tentationes diaboli. ca. ij.

Quoniam autem Pharaon persequitur israel fugientem et con- temptus surgit in scandala: nec aperte nec occulte sub specie bo- ni periculosius temptans faciant quod scriptum est. Fili accedens ad seruitu- tem dei sta in iustitia et timore et p[re]para ani- mam tuam ad tentationem. Solent preci- pue vires tentatiōi p[re]bere. Fluctuatio me- nis circa propositū ingressure v[el] ingressu tē- tationis tarda tepidaq[ue] repulsio: et deictio spūs desolati. Ea propter in primis in pro- posito sancto cor suum omnino stabiliant et confirmet: ne velut arundo diuersis vē- torū flatibus agitati vacillēt. Optimū ē in- quit Apostolus gratia stabilire cor. Et p[er] sp[iritu]m quelibet ait hominem: donec se in eo q[uo] de- git certa diffinitio confirmet velut in quo- dam deliberationis in certo biuio constitutū diserpiat ipsa diuersitas voluntatū. Virtus inquit hortatur et puocat vt diffinitiois am- biguitate deposita: propositum speciale su- scipiat perseveraturum se in suscepti labo- re propositi: non sua possio. litate sed dñi mi- seratione confidat. Logitet quanti et quan- te potuerūt et possunt quod se posse despe- rat. Hude illi potuerunt inde se posse fir- miter credat. Admiserit illud apli. Fide- lis deus qui vocauit nos: qui etiā faciet euz tentatiōe prouentum. Qui sperant in doni- no imitabuntur fortitudinem: current et nō ambulabunt: laborabunt et non deficient.

C Ad hec tentationum et cogitationum malarum principia viriliter et absq[ue] more dispendio est obstandum. Ad si earū in- sulsus spiritum inquietum non solum fami- liaris confessor: verum etiam fratres aliq[ui] sentiores sunt in adiutorium vocandi: vt vni- us debilitas multorum adiutorio sustente- tur. Frater qui adiuuatur a fratre quasi ci- uitas firma. Qui autem vulnus deciegere

vel auxilium petere negligit sua non imme- rito negligentia perit. Deniq[ue] cum diabo- lus serui dei spiritum per tristitiam deicere studeat: ipsam si quando irreperit citius re- pellentes christo domino qui datus em ilarē diligit in cordis letitia famulentur: attendē- tes solcite: ne de sua vnq[ue] vocatione ingra- tis ac tepidi regratiatores appareant coram eo: vbi sol gratie irradiat nubilum turba- tiones abscedū. Solet in aqua latere turbi- da piscaturus aīaz coluber to: tuosus. Ad- ximū inhabitantis gratie signum spiritua- lis letitia. **C** Porro qui vocantis gratiam non agnoscit: indignum se vocationis fru- ctu constituit. Benchitis ingratus exhibi- tis: ineptus efficit exhibēdis. Valet quoq[ue] interdū conuersis pro salute anime muta- tio loci. Plerūq[ue] enim dum mutatur locus mutatur et animi affectus. Valet pro men- tis tentationib[us] impulse p[re]sidio. Valet pro- mox citius et perfectius assequendo pecu- lio extra cognationē et patriam vel ad tem- pus secedere. Verū quia per se nullo mo- do sufficerent ad machinamenta diaboli re- pellenda: ad christum propter quem omnia contempserunt: qui est tentatorum refugium et debilium fortitudo: qui se fideliter inuo- cantibus facit eum tentatione prouentū: vt possint sustinere crebris supplicationibus et deuotis recurratur: vt qui eos dignatus est de fornace babilonis eripere: bonum ē eis perficiat q[uo]d incepit. Frequens et seruēda oratio dissipat omne malum. Nolle seruen- ti misce non insident

C Rubrica q[uo]d necessaria sit ad discipline susceptionem humilitas. ca. iij.

Quoniam vt ait Ego. Sicut cera nisi prius molita fuerit formam nō recipit: sic et homo quidem ad formā virtutis nō flectitur: nisi per: humilitatē ab omni ela- tionis et contradiciōis rigore molias. Hec

cesse habent qui discipline cupiunt moribus informari ut humilitatis radicem in corde figere studeant: et tunc proprie voluntatis presumptionis et irreuerentie vitium que a superbia procedere solent tam in re quam in signo vigilantius caueant: ut humilitas ancille more locum preparet discipline.

De captiuatione proprie voluntatis. ca. iij.

Voluntatem itaque propriam in genti curent studio captiuare. Quid enim prodest sub vnius ordinatione viuentibus quod facultates suas abijciunt si voluntates proprias non relinquunt cum sit longe prestantius voluntatibus renunciare quam rebus. Tota religionis perfectio in voluntatis proprie abdicationem consistit quam potissimum perfectionis et discipline industrius appetit: volentibus propriis edomandis ut presidentium nutui subiugandis inuigilat. Profecto in duobus erit subiecte probatio voluntatis: si videlicet in iniunctis deuote obediant: et in agendis suis habere semper auctorem obedientie non omittant. Primum hoc est ad obedientie ad iniuncta patet necessitas patet et meriti magnitudo. Nam quicquid vice dei precipit homo qui non scit in displicere deo: aut secus omnino accipiendum est quasi precipiat deus. Ad meritum etiam melior est obedientia quam victimae sancte que obedientie, olocausito nil deo gratius exhibetur. Nemo magis ad currendam perfectionis semitam expeditur quam verus obediens. Quapropter obedientie filij se totos ad obediendum exponant: moxque ut prelati vocem audierint quasi diuinitus imperetur moram nesciant: sed relictis omnibus adiuncta queque si fideliter exequenda propta deuotione consurgant ut vicino obedientie pede velut vno momento iubentis vocem factis exhibitione sequantur. Perfecta obedientia sua imperfecta relinquit: quoniam

imo bonus obediens nec verbum expectat ubi de superioris sibi extiterit voluntate. Aliter autem dixerim optimum obedientie gradum cum eo animo opus iniunctum recipitur quo et precipitur: cum ex voluntate iubentis pendet intentio exequantis. Nunquam de maioris sententia iudicant: quorum officium est obedire et implere que iussa sunt. Deinde si ad perfectum volunt obedientie peruenire: constanti secum deliberatione proponant se imper ad omnia obedire. Si quid graue vel impossibile forte iniungitur: suscipiant quidem cum omni mansuetudine iubentis imperium. Sed si omnino suarum mensuram virium pondus excedat impossibilitatis sue causas ei qui preest patienter et oportune insinuent non superbiendo aut contradicendo aut alias vel leui murmure resistendo: si adhuc superior in sua perdurat sententia: ita sibi nouerint expedire et ex charitate vel adiutorio dei confisi obediant. Existens factus est pro nobis obediens usque ad mortem: mortem autem crucis: qui licet ad patrem pro mortis translatione clamauerit: continuo tamen adiecit: verumtamen non mea voluntas sed tua fiat: non solum maioribus sed sibi etiam inuicem obedientiam certim impendant. Incubito discipulo ut omni petenti se tribuat: exemplo apostoli: voluntarios se omnium seruos constituent: sint ut scriptum est subiecti inuicem in timore christi. Secunda necessitas hoc est obedientie sancte in suis agendis auctoritas ne quod sine obedientia presumatur quia simplicioribus forte aliquibus minus patet aliquanta videntur prosequere tangenda habenda plane in agendis obedientie sancte auctoritas sine qua nec ipsa etiam bona sunt bona. voluntas si quidem propria boni virtutem infirmat. Sanctus Bernardus ait. Graue malum propria voluntas qua fit inquit ut bona tua non sint bona: etenim si in die ieiunij mei inuenias voluntas mea non tale ieiunium eligit dominus nec sapit illi ieiunium meum qui non obedientia sed vitium

l.

Regula nouitior.

proprie voluntatis sapit: et subdit eo autem non de ieiunio sed de silentio: de vigilijs: de oratione: de lectione: de opere manuum: postremo de omni obseruantia monaci: ubi inuenitur voluntas sua in eo: et non obedientia magistri sui: id ipsum sentio: minime pro suis obseruantias illas: et si bona in se tamen inter virtutes censuerim deputandas. Itaque noui christi discipuli semetipsos penitus abnegantes in agendis suis: id est in operationibus in locutionibus et in rerum qualibet usu non propriam voluntatem sed superiorum in omnibus dispositionem sequantur: pro quibus tamen sit specialis eorum licentia vel assensus habendus considerari oportet: et primo circa operationes viuendum: quod earum quedam communes seu conuentuales speciales seu personales esse noscuntur. Specialium etiam quedam ad proximum: quedam ad personam personam operantis. Pro conuentualibus que communem simul adiscunt collegium erigendum: non est licentia requirenda cum ad huiusmodi sit eatenus superiorum licentia: immo in ipso generalis: ut que siue in choro siue in refectorio siue alibi modo predicto ad conuentualis vite consuetudinem pertinent: nullus conuentualis auctoritate propria propter euidentem necessitatem licite pretermittat. Unde est quod ab officio chori ab aliqua videlicet ora canonica: vel a prima conuentus refectione: aut a conuentualibus alijs quibus absque licentia remanere vel assistentem recedere his nec dum in collegio consumatis non licet. Pro specialibus ad proximum alterius videlicet fratris necessitatem spectantibus: nullum communis seu conuentualis consuetudini aut executioni specialiter inuictorum impedimentum prestantibus nequaquam ad superiores sicut ne pro communibus pro licentia dixerim recurrere dum: cum secundum Apostolum: alter alterius onera portare: et per charitatem spiritus inui-

cem seruire debeamus: verum tamen tempore quo conuentualia vel alias iniuncta fieri debeant: non sunt preter licentiam specialia seu gratuita huiusmodi facienda. Illa quoque que ad communis diuini officii obsequia: vel ad proximi necessitatem non pertinent: quale est scribere in quaterno et alia huiusmodi: maxime si occupatio nem prolixior inducunt agenda sunt de superioris assensu. Pro specialibus ad personam operantis spectantibus: siue ad carnis mortificationem pertineant: ut sunt vigilie nimis longe: vel abstinentie singulares: siue ad exercitium spectent operis manualis per se vel per alium faciendi licentia requiritur: sine qua religiosus suas facere singularitates non debet. Quippe cui nec corpus suum licet habere in propria voluntate: et quod sine permissione patris spiritualis sit presumptioni deputabitur: et vaneglorie non mercedi: nec potest sibi operari pro uolito: siue scribendo: siue aliud faciendo: siue rebus suo usui deputatis ut sunt libri: vestes et alia huiusmodi aliquid inmutando: incongrue quoque pro uno res pluribus seruitura mutatur: sit res frequenter ex mutatione deterior: quod multo studiose coopto alio discepto: sed de operibus: nec tamen negauerim ad minima seu exilia quidem: et vix aliquis reputanda momenti solam sufficere commutantiam prelatorum. Circa locutionem hoc teneant: ut coram superiore maxime in capitulo sine assensu eius prehabito non loquantur. alias de necessarijs et honestis loco et tempore debitis loqui prout eis ordinatum fuerit poterunt inter fratres. Locutio cum extraneis siue seculares licet fratribus obsequentes: siue religiosus quilibet fuerit fratribus est nouitjs probatio: nis tempore penitus interdicta sine fratre professio qui omnia loquens et respondens audiat verba et intelligat: et licentia speciali sine qua nec ad portam nec ad ipsos

extraneos eis indulgetur accessus: personis tamen huiusmodi si occurrant poterunt inclinare: vel si locus aut tempus loquendi fuerit: et non potuerint subterfugere bono modo eos breuiter saluent: si de loquendo secum requirantur ab eis: respondere humiliter debent. se loquendi aut morari licentia non habere: nulla pro:us alia eorum audiunt verba: nec cum eis aliquatenus sedent vel alterius commoentur: sed si locutionem necessitas exigit vel honestas dicant se ad eos obtemperare si poterunt licentia reuersuros: valeatque potius recedendo faciant quam morando. De licentia tamen huiusmodi prelati est cautius providendum: ut ab ipso tantum vel ab eorum tantum instructore: qui est eis ab ipso religionis ingressu specialiter assignandus: semper cum presentia fuerit requiratur ne a diuersis non absque vitande confusionis periculo minus prouide concedatur. ¶ Circa rerum receptionem distributionem et usum quoniam a superioribus auctoritas dependet duo precipue subditis attendenda videntur. ¶ Primum ut qui dat aliquid: id ex officio possit dare. ¶ Secundum vero ut det: non quidem iuxta propriam voluntatem sed prout sibi a superiore fuerit constitutum: nec superflue ad officium dixerim attendendum. Qui enim nullum habet administrationis officium: nihil alijs dare: commutare: vel in fraudem horum dimittere potest. Rursus horum officiorum officia sunt distincta. Alijs namque necessariorum procuratio rerum: non tamen procuratarum distributio est commissa. Ab his non est absque licentia recipiendum aliquid speciale: alijs autem iuxta diuersa officia communium distributio rerum conceditur. Ab his communia ipsa: que ordinarie quando secundum et ubi vel quomodo iuxta sui limitationem officij distribuere debet distribuuntur: licite recipi possunt. Qui vero aliquid extraordinarie

postulat ad licentiam superioris recurrat: preter communia supradicta quicumque rem aliquam occulte. i. sine superioris tacito vel expresso assensu recipit habet vel vitur a religionis delirat linea: et quicquid habet taliter male habet: porro cum ad proprium esse dicatur de dispensare sed iuxta propriam voluntatem: omni assensu alio circumscripito: non pauper sed dominus reputandus videtur: qui rem quantumcumque alijs distribuendo sine superioris auctoritate dispensat. Res quoddam sunt communes: sed usus dispensatio pertinet ad prelatos: ut per eorum curam singulis iuxta modum et regulam sub sanctis apostolis constitutam prout unicuique opus fuerit diuidantur. Usurpatus autem sine licentia rerum usus culpabiliter temereque presumitur: pro:us illicite vendicatur. Statum quoque religiose mancipationis euadit: qui nisi proprio rem sibi aliquam siue a parentibus siue a quibuscumque alijs recipit: aut quod maioris est culpe receptam occultans superiorum iudicio non exponit. Qui res sibi collata celauerit: sancti augustinus cum surti censet iudicio condemnandum. Nulla omnino res quam superior non dederit aut promiserit: est licita proprium abdicanti. Sunt qui oblata non sibi sed prelati mox deferenda: recipere licitum existant sed regulari priuato subdito non habenti officium recipiendi receptionem siue licentia generali vel speciali occultam non dixerim esse licitam. In commodandis pro cohabitantium indigentia rebus non est lex posita charitati: possunt rem fratri presenti exponere committenda: non tamen impendere vendicandam. Proinde fratres nouitij nullatenus sine licentia: nec a se inuicem nec a fratre: neque a quoque hominum rem aliquam siue tabulas: siue acum: siue aliud quodlibet accipere aut dare attemptent aliqua ratione: sic nec litteras sibi missas: aut aliquo casu repertas apiant: que a portuario vel a quo recepit

h. u.

Regula nouitiorum.

eas primus debent ad superiorem: vel si su-
 perior ordinauerit ad eorum instructorem
 referri: sed nec fratris alterius vsui deputa-
 tam preter ipsius fratris licentiam occupa-
 re licebit: genus est furti et plerūq; turba-
 tionis occasio: rem fratris vsui deditam eo
 si adsit inscio detinere. Potest fidelis ser-
 uus et prudens non nulla pro loco et tem-
 pore facere de tacito vel probabiliter pre-
 sumpto superioris ascensu: ad ipsum de in-
 de acta queq; per ausum huiusmodi relatu-
 rus: de cetero quicquid boni facit religio-
 sus: aut dicit qd suo non nouerit displicere
 prelati a vere obedientie merito non frau-
 datur. Felix hec seruitus: immo gloriosa li-
 bertas: qua quis sponte venditus in regi-
 am seruitutem deum et eius vicarios po-
 sius qd seipsum super se regnare constituens
 tue prius renūtiat voluntati.

C De presumptione tam in re qm in signo
 vitanda. ca. v.

P Resumptionem interiozem et
 exteriorem: summo opere fugi-
 ant. Interiozem: ut sensum suū
 sensui non preferant aliorū nec
 de bonis sibi a deo collatis ina-
 niter extollantur: immo in tantum ceteris in-
 feriores atq; vitiores se ex intimo cordis cre-
 dant affectu: ut nec etiā se aliquid ee existi-
 ment. Nempe secundum apostolum. Qui
 se existimat aliquid esse cum nihil sit: ipse se
 seducit: neminem spernant: neminem iudi-
 cent: cum frequenter humanum fallat iudi-
 tium: et beato Augustino attestante. Cum
 sepe spēs faci se aliter habeant aliter anim⁹
 facientis: pie de omnibus que occurrunt
 sentiant: licet rei non intelligant rationem:
 sinistre interpretari: deprauate mentis ē pro-
 prium: omnia peruerse possunt pervertere
 mentes exterioris presumptionis et supbie
 notant in oī actione sua: gestu et verbo sum-
 mo studio fugiant: que humilitatis sunt ma-

nibus amplexantes: respectu actionis: pre-
 sumptionem in officiis: et in locis vitent: in
 officiis platiōis vel ordiis: aut in alijs que ali-
 quam videantur superioritatem habere n i-
 bil vsurpent. liber a culpa non est qui alie-
 num vsurpat officium: presente superiore
 vel alio fratre: in maiori qm ipsi fuerint in
 ordine constituto ad recipiendum exordina-
 rie officium: ad benedicendum cibum vel
 potum: ad dandam fratribus aquam bene-
 dictam: vel ad alia huiusmodi nullatenus in-
 gerant. Ad diuinum quoq; officium ne-
 qua qm post seniores vel alios maiores ordi-
 nis gradu proprio legant iniectus: quando-
 quidem nullus in minori ordine constitu-
 tus post alium maioris ordinis pernitent-
 dus est legere: nisi necessitate cogente vel le-
 gentiū ordine permutato: ut in aliquibus se-
 stis fieri solet: preter qm in omelia quantum
 ad primam lectionem qm ratione euangelij
 diaconus legere consuevit. Lectiones au-
 tem que de omelia supersunt: non sunt ab
 alijs qm a sacerdotibus faciliter presumēte:
 in choro pro dissonantia forte cantantium.
 vel ob aliam huiusmodi causam manu ad
 formam percutere. In mensa ictu cultelli
 vel quolibet aliud signum cum sono facere
 ad eos quorū est super defectus chori vel
 mense intenderet: pertinet: nec huiusmodi
 facile debent ab alijs vsurpari. Multa ta-
 men sunt senioribus licita que reprehensi-
 biliter ab alijs presumuntur. Ad hoc nouis-
 simū elegi locum. Magister ipse humilita-
 tis hortat: locis semper nouissimis nouitij
 gaudeat: superstitione: his salua: qui quasi
 pro cōitatis et cō aliud dogmatizāt. Aliūq;
 in choro: mensa: vel alibi ad prima se inge-
 rant loca: sed ea potius a deo caute sedula
 si valuerint prouisione declinent: ut vix ab
 alijs perpendantur. Alias omnimode ca-
 ueant ne congregationis ordinem turbent:
 et fiant inter alios pro tumultus occasione
 notabiles. Cauendum proinde ne dum ni-
 mis vitatur presumptio inordinationis ac-

cedat confusio: vitanda ubiqz disconueniē
tie nota. maxime in conuentu. Locus supe
rior: ad quem necessitas superioris trahit
inductio: presumptionis vitium non inducit.
Porro molesta humilitas que confusio
deseruit. Si quando iuxta superiorem vel
alios seniores necessario sederint non se ni
mis applicet iuxta eos. Iunior: siqz aliquā
a seniore distat: reuerentie ritus indicit.
Antiquior: autē in ordine frater: vel alias in
officio preeminens licet sit iunior etate: se
nior appellatur: et a senectutis vita immacu
lata. Presumptionē in gestu: elatum caput
sublimes oculi: facies vultuosa declarant.
Nam vt ait Prosper. Erecta ceruix: iru
ces oculi: sermo terribilis: nudam superbi
am clamant: sed et quantum potest per me
briorum ministerium deprehendi: prima su
perbie offensio in oculis esse solet. Qui in
clinauerit oculos suos ipse saluabitur. Pre
sumptio etiam gestus: in signis et mibus
frequenter agnoscitur vt exempli gratia.
Si quis in choro vel alibi pro fratrum de
fectibus vel offensis satyricę nubilum vul
tuositatis assumat: aut leui cadauero: aut mo
tu capitis oculorum circūstratione: nariū
contractione: labiorum compressione: vel
alio quouis modo defectum fratris tacite
arguat vel subsanet. Si erant in choro vel
mensa lectore submisit aut circūspiciat:
quasi eum legentem non lateat: qz frequen
ter solent facere minus docti. In locutione
notatur presumptio si quod dictū non perti
neat ad dicentē: aut dicendi modus aliquā
superbie tipum pretendat: aut pro loco et tē
pore et personis fuerit a locutione cessandū.
Propter primum humilis frater de alie
nis factis curiose requirendis se nullatenus
intromittit alios fratres regere: docere: ar
guere: vel aliquid imponere non presumit:
qz hoc esset superioris vel seniorum officiū
usurpare. Superbus autem vt ait sanctus
Ber. Prima die qua ingreditur habita

re: incipit leges dare. Potest frater si sup
aliquo cum instantia requiratur: petentibz
super interrogatis humiliter insinuare qd
sentit: ita tamen vt contra resistentes dicta
sua nulla ratione pertinaciter defendat. Quā
do etiam superioris mandatum super ali
quo faciendo denunciat: mandantis aucto
ritatem cum humilitate preponat: ne quod
denunciat ipse imponere videatur. Si pro
prium cogatur recomendare officium ne
quaquā imperium imponitis usurpet: sed id
suppleri a socijs obsecratione humili obri
neat. Presumptionem ergo prudens eui
tat humilitas: presumit tamen interdum hu
militer: viscerosa et prouida charitas. In
modo loquendi vitium presumptionis in
nuitur: si qd dicitur id iactanter impetiose
clamorose: contēptiose: despectiue vel ni
mis rigide proponatur. Suauiter enim et
humiliter est loquendum. Rursus qui tem
pore vel loco silentij: aut in superioris senio
rum vel conuentus presentia non compri
mit linguam suam presumptuosus et intē
perans merito iudicatur. Loqui in medio
magnatorum non presumas aut sapiens. Et
iterum. In medio seniorum non adicias lo
qui. Nec precipue intemperantie et presum
ptionis est nota: si nouus in ordine frater:
vel iunior: quispiam: presente seniore sine ipsi
us nutu: maxime coram extraneis loqui seu
respondere presumit: nisi ex officio commis
so habeat prius loqui. Temperantia est ait
Prosper: quod prestamus seniori loquen
ti: silentium: qd ipsius ad loquendum pre
stolamur officium. In presentia vero con
uentus nullum conuenit loqui sine requisi
to superioris ascensu: nisi tantum se accusan
do: vel ad interrogata: superiori vel corrigē
ti ad mensam breuiter et humiliter respon
dere: vt breuiter voce sancti presumptuo
sus agnoscas. Primum ait in conuentibus
residet: in consilijs primus respondet: non
vocatus accedit: non usus se intromittit: re
k. ij.

ordinat ordinata: reficit facta: vilem se si nō
cmineat extimans: et humilem inter alios
erubescens: in locis et ceteris que honores
redoleant se quibuscumque alijs parificare cō
tendit. Audax ipse ad quolibet sit frontuo
sus: et impudens quod est maximum in neo
phito et iuvene vitium. Religionis confu
sio: iuuenis presumptuosus et efrons. Re
prehensibilis maxime in iuvene vel mino
re presumptio quem magis humilitas sta
bilis verecundia ornata: venustat simplicitas
rimo: insignis et aptum efficit discipline cu
ius et iniū est: qui sine timore est non pote
rit iustificari.

C De vitio irreuerentie fugiendo. ca. vi.

In reuerentie denique vitium ē
humili seruo dei vitandū: cum
scriptum sit: cui honor ē hono
rē: et honore invicē puenientes
Antēditur irreuerētia respectu
personarum: loci sacri et temporis officij
diuini: et specialiter rerum eidem officio
additarum. De reuerentia prelati aut ali
is fratribus: etatis aut prioritatis: aut diu
tunitatis in ordine gratia vel ob sacri ordi
nis gradu: vel alias pro vite merito exhi
benda: sanctorū dicta patrū et vera humili
tas que nō solū prelati aut senioribus ve
ram etiam paribus et inferioribus se subi
tanea subiicit voluntate: plenius docent: et
oppositum detestantur: non senioribus tan
tum: imo et omnibus honorem: Petrus
apostolus sententiat exhibendum. Defer
re humiliter socijs charitatis est fraterne
fomentum: conscientie bonē illustrisq; ani
mi evidens argumentum: vix nisi socio de
feras: cum ipso proficisceris: ē precipue cōue
niēti deferendum. Conuentus quidē vene

rabilis est: imo terribilis: vt castrorū christi
acies ordinata. De superiore sapiens ait.
In medio fratrum rector eorum in honore.
Istis quanto et maior est reuerentia exhi
benda: tanto esse amplioris offense argui
tur irreuerentia circa ipsos: sane cōmittēdo
et cōmittendo irreuerentie nota ad ipsos cō
trahitur. Cōmittendo si coram eo delibera
te quippiā inordinate attemptetur: vnde nō
deceat coram conuēti in claustro vel alibi re
sidente: sine debita maturitate ac honestate
quantum ad membrorum et habitus dispo
sitione transire: vel idem transeunt occur
rere: si ab eo cōmode valeat declinari: aut
tumultum aliquem facere coram eo. Ab a
gnus utiq; cultus conuentuali congrega
tioni debetur: quem qui musitationibus aut
cachinis: alia vē clamoris vel dissolutionis
lasciua soluere non veretur: aut attrite frō
tis superbus: qui arctari silētio dedignetur
aut honestatis aut religionis ignarus liqui
do cōprobat: quod autem superiore pre
sente agitur minus religiose vltō: citur id si
bi turpius. Propter hoc qui talia in eius
presentia committere non veretur ipsum ir
reuereri et inhonorare conuincitur. Ab a
gis autem si eum scienter per alicuius info
lentia facti vel importunitatem: verbis: teme
rario ausu molester: immo de necessari
is docet sanctus Bernar. qd si qua requi
renda sunt a maiore: cum omni humilita
te et subiectione reuerentie requiratur. Cū
ipso autem prelato contendere nefas est: et
execranda in subdito irreuerentie turpitu
do. Denique tam circa prelatos q̄ circa ali
os seniores cauendum: vt attractione: al
locutione: officiorum recommendatione et si
milibus aliquod ad eos vel signū vilifica
tionis appareat. Nunq̄ iunior: frater ad
senioris caput: aures vel faciem quasi ap
plaudendo: vel ob aliam quālibet non ne
cessariam causam manum apponat: vel ali

ter cum eo facto seu etiam verbo minus reuerenter iocetur. Quando seniores sibi presentes alloquitur: et si forte aliquando eorum proprium nomen ipsis quidem ex reuerentia supprimendum necessario nominat semper tamen cognomen subiceat: nisi propter astantes equiuocum specificare cogatur. Senioris auribus nomen eius proprium vel cognomen nisi ex causa iunior: irreuerenter iculcat: verum huiusmodi notitia nominis proprii exprimitur: ex amore vel reuerentia superius scriptura inuenit nomen sine vitio tamen palam huiusmodi ipsis exprimitur: quoniam irreuerentie notam: mos: modus et congruentia redimunt. Sepe quod erat incongruum necessitas: gratia vel consuetudo conuertit. Sapit et vitium si ad te verbo vel nunibus superiorem accersis: ad quem est tibi facilis seu liber accessus: honestius quidem ad eum tu accersis cui reuerentiam debes quam ipsis accersire ad te facis. Nullus etiam frater puro nomine est appellandus: sed proprio nomini semper apponendus est religiose prenominationis insigne. Ad hoc humilia et laboriosa officia recomendaria coequalibus et iunioribus maxime conuenit. Ad aut suum quisque officium suo dumtaxat comparari: ut acolitus acolito: subdiaconus subdiacono et sic de alijs recomendet: in officio diuino specialiter locum habet: ubi per sonarum acceptio non quidem vitiosa sed ordinata discretio: iuxta cuiuslibet statum et ordinem est habenda: ne sancita patrum auctoritate distinctio confundatur. Propter hoc et si tantorum officium ad fratres nouitios nullo modo pertineat: si quando tamen ad hoc per superiores cogantur caute prouideant quod lectiones rubrica et antiphonas distribuunt ordinate ordinum gradibus obseruatis: primas antiphonas maioribus: versus prelati vel ebdomadario: vel seniori alicui sacerdoti: vel quando mos habet minori-

bus in vespere nocturno: et laudibus offerentes. Deinde post unum vel duos fratres eiusdem gradus si oportuerit: ad alios ordinate secundum gradus ordinum progressuri: nec facile diuersorum in ordinibus graduum fratres combinent: aut minorum officia in maiori ordine constitutus imponent. Prius quoque ordinatos alios preferendos iura decernunt: si preordinationi rarius deferunt: ordini tamen semper nunquam ordinum confusionem in choro religionem putent: cum id magis abusionem irreuerentieque obnoxium esse constet. Omnia inquit apostolus: honeste et secundum ordinem fiunt in vobis. Et in paralipomenon de ministris domini dicitur quod stabant secundum ordinem suum in ministerio. Si quis sedili chori dumtaxat ordinem: sine alio personarum delitu inductione in huiusmodi extimat conseruandum: penset si a carpentarijs constructus dignior ordo in sedibus sit ordini preferendus: tractetur in personis. Seruandum saltem vel in ecclesia: ecclesie ordinem decreuit auctoritas: equitas et honestas. Omittendo notam irreuerentie quis incurrit: quando senioribus et prelatibus maxime honores vel obsequium debitum: aut in obsequio ipso negligit reuerentiam exhibere: aliqua hoc potius expressio patebit. Honori quis detrahit si eis humiliter non assurgit: vel eis stantibus ipse sedet si deficientibus in choro vel alibi sedibus locum eis non offert: si eis in choro: in mensa: in sedendo: eundem et huiusmodi si eodem potest non cedit. Obsequio detrahit si hoc eorum personis: quando palam egent non exhibet si eis in aliquo humili vel laborioso officio in sui presentia occupatis se ad illud faciendum vel coadiuuandum non offert: si quod ad se ex officio pertinet eis faciendum dimittit. Expedit itaque ut iuniores fratres senioribus humiliter deferentes: eos in his que pure sunt honoris non onerosius agendos.

li. iij.

siue ad officium diuinum: siue ad alia perti-
neant humilitatis officia studeant preueni-
re. Ad prouidendum de lumine ac libris in
chozo ad tenendam candelam ad libros: ad
dicendum in chozo et extra officium beate
virginis quantum ad inuitatorium et lectio-
nes necnon et horarum: versiculos: ubi ad
hec dicenda presens non fuerit aliquis as-
signatus. Ad offerendum aquam pro mani-
bus abluendis: ad leuandum mensam fini-
tis gratijs. Ad ministrandum celebrantibus
in altari: quotiens necessarium fuerit in of-
ficio suo: siue in minoribus: siue in sacris fue-
rint ordinibus constituti: solliciti sint et pro-
prii: nec ista aut similia senioribus facienda
relinquant. Erubescat diaconus vel subdia-
conus vacans vel obtinens officium: quod
apte potest committere vel differre: sacerdo-
te ad missam vice diaconi: vel diacono pro
subdiacono ministrante. Nec magnum est
si ebdomadas casu continuent: grauiora pas-
sim continuantur officia. debet cuilibet or-
dini gradus suus: nec de gradibus est agē-
dum: nisi forte aliud congrua interdum cau-
sa deposcat. In obsequijs eorum maxime:
qui vice christi nostrarum sunt custodes ani-
marum non est reuerentia omnimittenda: que
per caputij extractionem: dum eis ministra-
mus: aut loquimur: per humilem corporis
inclinationem pro loco et tempore: vel ali-
as per humilem assequendi modum osten-
ditur. Superbi autem ut ait Prosper: non
seruat in obsequio reuerentiam. Stolidis
quibusdam decreti est: nulli deferre distin-
ctionem personarum: et graduum non cu-
rare excurantibus autem: nunc adulationis:
nunc acceptionis personarum crimen im-
pingere: vanique admodum et confusionis
amici ut senioribus de superbia caueant: si
bi non cauent: sedumque irreuerentie vitij
pro religione defendunt: humilitatem maio-
ribus exhibendam: euangelij sanctio et pro-
fessio nostra commendat: nusquam tamen ut re-

colo superbiam alio seu temeraria parita-
tis usurpationem indulget. Seniorum est itaque
ut humiliter sentiat: venerationem non appe-
tat: humiles se alijs ac sociabiles exhibeat.
Sapientis est consilium quanto magnus es:
humilia te in omnibus: sapientie vero preceptum
qui maior est vestrum fiat sicut iunior. Et
petrus cum dixisset adolescentes subditi esto
te senioribus: pro utriusque subintulit omnes in-
uicem humilitate insinuate. Ceterum cum
omni indifferenter per se humilitas sit que
da turris fortitudinis a facie inimici: nescio
quo pacto tamen ius eius maiorem maiorem:
et in clarioribus clario: comprobatur. Porro
respectu personarum non solum ut dictum est:
verum etiam respectu loci sacri: ut est in ec-
clesia: maxime circa altare irreuerentia est
vitanda: ut cum ad ipsum acceditur: maturi-
or et humilio: gestus accedentis: et maxime
ministrantis deuotionem ostendat: nec aliq-
uis impetu vel alias inhoneste accedat. In
ecclesia vero cauendum ne quauis extra ca-
nonici tempus officij: loquendo: ridendo:
vel alio quoquomodo minus honeste aliqd
fiat. In aula regia ingressurus ait sanctus
Crisostomus. Oculis incessu: et habitu te compo-
nas: et in ecclesia ingressurus que vere est
aula regia rides: Est etiam sacro tempore:
hoc est diebus sollemioribus deferendum: ut
in eo a communium operum occupatione cesset:
et diuinis officijs attentius insistat. Nam ut
ait Ego. Festi dies aliud studiū: et alium co-
uersandi modum exigunt: atque alium hi: in
quibus licet operari exposcunt. In illis in-
quit nos oportet ad celebranda diuina mi-
steria deuotione insistere: atque in oratione diuti-
us perseuerare. Quod denique actum et omnes motus
cordis pariter et corporis ministerio diuino
mancipare: atque ut ita dicam quadam conuer-
sationis nouitate festos dies honorare. In
ceteris vero diebus quando operari licet:
nullus oīno ociosus apparere debet. De
irreuerentia in diuinis officijs et rebus ad

ea spectantibus evitanda: infra per reuerē
tie positionem agatur.

C Para secunda huius operis. De disci
plina in generali. ca. j.

Acto de preparatorijs ad
disciplinam et aliquibus
eius effectibus inciden
ter sequitur: ut de ipsa ple
nius exprimentes: que ve
rultate deposita animoq;
cōtra hostis infidias stabi

lito super radicem humilitatis confurgit.
Primo in generali: quid sit: que sit eius vti
litas: qualiter ad eius perveniat notitiam:
et de ipsius custodia: deinde in spiritali
dicamus. Disciplina est ut ait Ego. Con
versatio bona et honesta: cui parus est ma
la non agere sed studet et in que bene agit
per cuncta irreprehensibilis apparere. Itē
disciplina est membrorum omnium motus
ordinatus: et dispositio decens in omni actu
et actione. Audistis quid sit disciplina: nunc
attendite quā utilis et q̄ necessaria sit: Si
disciplina est malorum desideriorū carcer: fre
num lascivie elationis iugū que domat in
temperantiam: levitatem ligat: et oēs inor
dinatos motus mentis suffocat. Sicut enī
de inconstantia mētis nascit inordinata mo
tio corporis: itaq; dū corpus per disciplinā
stringitur animus ad constantia solidat: et
paulatim intrinsecus mens ad quietē cōpo
nit: cū per discipline custodiā mali motus
foras fluere non sinunt: sed qui statū men
tis perdit: subsequēter foras in incōstātiā
motionis defluit atq; in exteriori motione
inducat: q̄ nulla interi⁹ radice subsistat. Un
de per salomonē dicitur. Homo apostata
vir inutilis graditur ore peruerso annuit
oculis: terit: pede digito loquitur. Scientia
que ad instructionē recte et honeste vivē
di pertinet: multis modis hominem colli

gere et comparare sibi oportet: partim ra
tione: partim doctrina: partim meditatioe
sanctarum scripturarum: partim assidua in
spectione operibus ac morū suorum. Hoc
nouissimū maxime fortassis pre ceteris ne
cessarium: ut sit. Homo in omnibus ope
ribus suis circūspectus et providus: et quo
tidiana discussione: cogitationes: locutiones
pariter et facta sua apud semetipsum cami
nei. Sapientes quippe semper agendo di
scunt: et per exercitium bonorum operum
quotidianis profectibus in maiorem virtu
tum agnitionem crescunt. Per experiēti
am nāq; eorum que faciūt: ad ea que post
modū agēda fuerint cautiores fiūt. Et quā
uis in nullo loco disciplinam suā homo de
serere debeat: diligentius tamen et magis
solicite ibi est cōservanda vbi neglecta scan
daluū generat: vel custodita bone imitatio
nis exemplū. Discernendum que sint illa
que in disciplina custodiēda nunq̄ inter
mitti: et que rursum illa sint: que pro loco et
tpe nunc intermitti: nunc exerceri volunt.
Sepe tamen etiam illa que in publico ne
cessaria sunt: prius in secreto exercitationis
vsum exposcunt: q̄ si prius ea que in oc
culto negligimus: ut postmodum eis: dum
opus est in publico non vacemus: et tūc alit
prius a disciplina deficientes: intuentib⁹
scandalum facimus: aut inepte id quod in
nobis non est simulare conantes irrationez
excitamus.

C De disciplina in speciali circa spirita
lia inter fratres et primo respectu amotio
nis mali. ca. ij.

Am de disciplina in speciali: et
inter extraneos suāda vidēdū
inter fratres. Primo de disci
plina circa spūalia quedā: dein
de circa corporalia. Circa spiri
tualia vero: primo quo ad amotionē mali.

Secundo quo ad positionē boni: quo ad motionē etiā mali. erit primo de disciplina circa cōfessionē priuatā: deinde circa publicam attendendū. Et cū disciplina per Ego nem vt dictū est: bona et honesta puerfatio describatur: in dicēdis de ea ad bonitatem simul et honestatem considerationis est ocu lus dirigendus.

C De disciplina circa cōfessionē. ca. iij.

Et quotidianis offēsis sine quibus hec vita nō ducitur: facienda erit cōfessio: de priuatis priuata: de publicis publica: et nihilomin⁹ quāq; priuata. Antēdē dum de cōfessione priuata: quibus: quoties quomodo: et vbi fieri debeat: et que circa eam sit nouis fratribus disciplina seruanda. Debēt supioris vel si ipse ordinauerit instructori suo et nō alij nisi in ei⁹ absentia ei tantū quē supior vel instructor de supioris ascensu eis dixerit assignādū tribus vicibus in qualibet septimana vel pluries sicut quā necesse habuerint indicto sibi tpe in loco pro sacramēti reuerētia congruo cū diligētia p̄fiteri. Namq; eis placeat vicaria cōfessoris mutatio vt nūc vni confiteant: nūc alij: quoniam potius si quā id cogat necessitas: notabilia deinde ad principalē referāt cōfessorē. Lausa tamen deuotiōis ea possunt plurib⁹ confiteri. Aliter nō est cōsciētie ordinate seu pure varios querere cōfessores. Sit inde salubriter: vt cui de peccatis p̄teritis semel quis generaliter est cōfessus: de quotidianis etiā am p̄fiteat eidē: vel nouo si habuerit curatori: suorum denuo vulnerū aperiat corruptelā. De disciplina circa cōfessiones: discretio: puritas: et reuerentia probent. Habeāt discretionis cautelā: vt anteq̄ ad cōfessores accedant: diligēti super p̄fendis examina tione p̄habita offēsas suas: prius speciales: deinde alias seriatim et breuiter sine cul

pe et vborū replicationē inuili p̄sequentes: cōfessionē suā sub prima et vltima culpe nominatione concludāt. Aliqua tamen interdū deuotioni et cōsciētie replicatio indulgetur. Sit etiā pura cōfessio: vt confiteant simplr et deuote sine exultatione et accusatione seu noiatione alterius: de quibus cōscientiam habuerint remordentē: nec specialia passz sub generalitate pertransiant. Temptationes suas et cogitationes malas nulla ratione occultent. Nō cōtēpnāt modica ne paulatim defluant ad maiora. In domo quam subintrās radius solis illuminat: quātūcūq; fuerit p̄emūdata: athomi nihilomin⁹ diligentius intueti apparent. Sic et cor: gratie radijs illuminatu: etiā minima videt: ac vitiōz laqueos subtili examinatioe discernit. Quāto quis fuerit mente purgatus: tanto se sordidiorē videbit et maiores causas inueniet. Deponende sunt tamen scrupulositates quedā superflue: que cōsciētiā in erroris confusione inducent. Reuerētiā non solū interiorē: verū etiā exteriorē decet cōfitemē habere: vt suo deferēs cōfessori se illi siue in eleuatiōe capitis: siue in alia corporis dispositiōe: si comode vitare poterit nō coequet: sed flexis genibus dū p̄fitef mudato ac demisso capite sit humilit corā eo.

C De disciplina circa cōfessionem publicam. ca. iij.

Sense publice publicā vt dictū ē cōfessionē requirunt: circa quas antēdēdū est eis: vbi: de quibus et qualr fieri debeat. Cōfessionē huiusmodi facere debēt: aut corā supiore in capitulo p̄fessoz: si adesse liceat et si moris ē: aut corā instructore suo quā tenet eis capitulum separatim: aut alibi priuate corā aliquo vel aliquib⁹: si priuate offēderint corā eis. Ante oīa si p̄ceperint se facto vel verbo aliquē vel leuiter offēdisse ante cōfessionē vel sonnū: cū humi

li studeat satisfactione placare: et in penitentie
uenire preuenire: ne alius preueniens de ma-
nibus eorum humilitatis mercedem surripiat.
In capitulo professorum: statim post preciosa re-
comendationibus factis se de maioribus et
manifestis accusent ipsumque denique caplin
peritino in similitudine exitur: et ad locum sibi deter-
minatū ad quem non sit secularium accessus itu-
ri. Ad hoc in iam apud multos prouide abnuunt:
fratres novos in caplo satisfacere professorum:
sed pro suis offensis suis ibidem proclamant seu
puniunt instructores. In secundo caplo ubi instru-
toris quod debet eis tenere duobus vel pluri-
bus vicibus si superiori videbitur in quolibet se-
ptimana super predictis si in primo non fuerit ca-
pitulo satisfactus: alioquin super notabilibus et ap-
tis circa eiusdem instructoris monitiones: offen-
sis et negligentibus se incusent: qui super his
de quibus sibi videbitur eos caritative corripi-
ent: put cuiusque moribus viderit expedire:
salutaribus debet instruere documentis: consi-
derans diligenter: utrum deum querat ex animo:
si sint ad orationem et officium diuinum solliciti: si
ad iniuncta faciles et deuoti: si ad correctionem
ac et opprobria patientes: ut sic de moribus
ipsorum ac proposito habeat plenius certitudo.
Praeterea se eis in lenitatis dulcedine: patre
in correctionis censura exhibeat. Sit seueri-
or iudicio quam sermone. Qui dulcis est elo-
quio maiora recipiet. Nec oportet quod eis
penitentiam coram toto puentu publice faciendam:
sine conscientia superioris imponat. Postremo ut
disciplinato et debito modo huiusmodi fiat con-
fessio: debet circa eam honestate: cautela: et
humilitate suare. Honestate ut culpe nar-
ratione nudato capite: non ridendo: non circū-
spiciendo: aut cum manu aliquid faciendum: sed iun-
ctis potius vel aliter honeste dispositis ma-
nibus exequatur. De cautela dictum est in capi-
tulo precedentis: quod in hoc precipue habeant: ut
se paucis verbis expediant: et in culpa sua nul-
lum aliud quam seipsos inuoluant: quod et puritate
et cautela concernit. Humilitate habere de

bent: in gestu corporis et verbis. In gestu quidem
ut ad terram iuxta fratrum consuetudinem hu-
militer se prosternant. In verbis autem ut
sint verba subiectionis et penitentiae: nullam
omino superbie aut impatientie continentia
notam. Quando in capitulo vel extra nimis
austere: vel minus iuste suo iudicio super
aliquo arguuntur: non turbentur animo sed
potius pro fratrum diligentia circa ipsos:
qui quos amant arguunt et castigant: et exer-
citio: virtutis oblato: in domino gaudeant
et exultent: ad verba et verba gratanter pro-
pter Christum et humiliter sustinenda parati. Et
licet fratres professi: aliquando propter infir-
mos prouide duxerint abstinentium: ne pro
qualibet offensa reprehendant eos indiffe-
renter: aut minus improbe: quamuis pie. ut scilicet
quod in eis reprehensibile viderint: suo com-
sultius denunciet instructor: ipsi in fratres no-
uitim ab omnibus corripiri: ab omnibus erudiri affe-
ctent. Qui non vult corripiri: non vult corrigi ait
quidam. Admoneberis inquit libenter: si re-
hederis patienter. Probata siquidem patientie
virtus reddet eos deo et fratribus gratiosos.
Culpam suam nullo modo defendat: et nimirum ut
ait sanctus Bernardus. Que defendit culpa gemina-
tur: sed si sentiunt imunes: satisfactione semper
quantumcumque fuerit innocentes: humiliter pobla-
ta prout innocentiam suam cum reuerentia in corripiente
ostendere: si requisiti fuerint aut premissi. Quis
suus qui non est velox ad se excusandum: et humiliter
sustinet veredictum de peccato ubi non com-
misit culpam.

C De disciplina respectu positionis
boni. ca. v.

Congruit iam de disciplina quo
ad positionem boni transire. Et pri-
mo de disciplina circa cordis in-
formationem: ad quam est lectio illuminans intel-
lectum: et oratio accedens affectum. Secundo circa
corporis exercitationem ad quam diuinum spectat
officium. Tertio circa exercitationem operis ad
quam altaris pertinet ministerium.

De disciplina in generali.

De disciplina circa orationem.
Capitulū. vi.

Astent orationi seruenter: non solum in oratorio: verum etiam vbicunq; fuerint: cum ipsi tempus sint deis: aut certe in lectis suis occulte ac sine perceptibili sibilo: quippe tanto securior: quanto secretior: existit oratio: et quasi capitulum sibi inct ipsis tenentes in quo deficiant vel proficiant quotidianam secum discussione perquirant. De vocatione sua et innumeris beneficijs saluatoris: gratias ei debitas tota intentione solucentes: quod incolauerunt boni ab eo profici instanti oratione deprecant: nec solum pro se verum etiam pro alijs tam viuis quam mortuis orant: et quasi quoddam sibi memento constituent. Poterit oraturus primo a dei laude incipere: hinc impensa sibi beneficia memorari: deinde necessitates quas patitur et defectus exponere: postremo humiliter postulare. Ordo tamen et modus quem spiritus suggerit et affectu magis sapit est in oratione seruandus: ad orandi studium: meditatio prouocat et informat. Sic oratio nisi sancta meditatio necessaria est: ut oratio perfecta esse nequeat si eam meditatio non committitur aut precedat. Nam et hi qui mala sua considerare negligunt: aut nihil petendo aut aliud petendo quam oportet facile per ignorantiam salunt: aut certe vniu quam oportet digne petendo per disidia tepescunt. Quanto magis homo mala sua intelligit: tanto amplius suspirat et gemit. Primum igitur necesse est: ut si prudenter et utiliter deum orare volumus animus nostrum iugi meditatione exerceamus et in consideratione miserie nostre discamus: quid nos necesse sit petere: in consideratione misericordie dei nostri: quo de siderio debemus postulare. Istis duabus misericordia hominis et misericordia redeptoris oratio subleuatur. Sit autem ipsa long

deuota: que oportunitate iuuetur: frequentia foueatur: deuotionem: intentio: diligentia: puritas: et affectio probent. Tota mentis intentio a curis exterioribus reuocata orationis vigilantia applicanda: ne aliquid preter id solum quod precatur animus cogitet: non est labiorum sed cordis oratio: dum orant sic semetipsos considerent tanquam presentatos domino maiestatis. Negligentes autem orationes: nec ab ipso homine impetrare valent quod volunt: et non in multiloquio: sed in puritate cordis: et compunctione lachrymarum nos exaudiri sciamus: et ideo breuis debet esse et pura oratio: nisi forte ex affectu inspirationis diuine gratie protendatur. Quanto vero seruiore timore ac reuerentia sit deo supplicandum: innuauit qui docuit nunquam sine genuitum esse orandum. Oportunitas loci ac temporis: quietis motuum interiorum: dispositio affectionum: et oculi ad orandum non transeat ociosa. Qui oportunitatem deserit: oportunitas eius fugi. Oratio priuatis locis opportunius funditur dum deo tantum teste deprimitur. Poterit ergo aliquando ab obtinendam compunctionem: si ita semoti fuerint: ut puras manus ad celum leuando: etiam suam interdum audiant vocem. Nonnunquam etiam ad subleuandam intentionem in celum suspiciant: ut corpus pariter animusque tendatur ad dominum: et ibi sit cor: ubi est thesaurus suus dominus iesus christus. Ceterum mane ac vespere tempus est orationi opportunum quod penitus a peculiari vacuum oratione si vacat culpabiliter pretermittitur. Maxime autem cum profundum nocturnus sopor: indicit silentium: tunc plane liberior: et purior: quia oratio nullo interturbata clamore nulla aspicientis laude temptata. Sic mentis tranquillitas et quedam spontanea quandoque animi propitius inno inspiratio que se offert oculis libertas non umoxie negliguntur: que si etiam desint

labore sunt quodam ac studio comparanda: psalmodum: hymnorum: sanctorum meditationum: et genu flexionum instantia: deuotionis et spiritus excitandus. Scium si desu si cur ad cibum corporis: ita quoque est ad refectionem anime vendicandum. Sicut enim carnalibus escis alitur homo exterior: sic deuotionis orationibus homo interior pascitur et nutritur. Porro deuotus vir oportunitate fraudatur: deus quem ex animo querit ubi inuocans inuenit: ingratus ac tepidus orandi affectum: nec ipso valeat oratorio inuenire. Plorat in conuiuio Abagdalena: nec presentiam impedit conuiuium. In ipso autem domini templo discipulus phariseus. Est autem frequenter orandum: quia oratio est hostis flagellum: peccatoris subsidium: proximi solatium: dei sacrificium: frequens oratio uitiorum expugnationem extinguit: in oratione datur bona voluntas: Oratio grandis est intentio anime. Quia obrem post horas canonicas antequam oratorium exeant aliquod orationis vel laudis gratum deo munusculum offerant. Aliter huius consuetudini sancte constanter insistere motusque animi re fugos discant deo vel paululus applicare.

De disciplina in lectione. ca. vii.

Lectionibus quoque diuinis est anima nutrienda. Idcirco illis qui primo circa diuinum officium adiscendum prout infra tanget extiterint diligentes per instructores. Scriptura est aliqua morum informationi conueniens provide da: spiritualis potius ex sacra pagina consolationis habende quam studij gratia. Maior enim studium fratrum in orationis instantia: in diuini cura officij et fratrum obsequijs maxime debet esse. In lectione itaque si qua sibi permitti contigerit non magis querant quam sensum acuat quam quod mores instruat. non magis querant scientiam quam saporem. Audiendus est sepe

de lectionis serie affectus et formanda inde oratio que lectionem aliquando interrumpat: hoc modo: lecta diuina lectio confert in intelligentiam salutare: et scientia ipsa que pro veritate despicitur per virtutem post modum inuenitur. Tertio autem oris certe lectioni vacandum est: fortuita lectio et casu reperta non edificat: sed reddit animus instabile fastidientis est stomachi multa degustare. De quotidiana lectione aliquid quotidie in ventre memorie dimittendum est: quod fidelius digeratur et rursus reuocatum crebrius ruminetur: quod proposito conueniat: quod intentioni proficiat: quod animus detineat: ut aliena cogitare non libeat.

De disciplina circa diuinum officium adiscendum. ca. viij.

Estat de diuino officio prout est in adiscendo: deinde prout in exequendo videre. Adiscendum est diuinum officium maxime in principio diligenter: et licet de totali

officio et ordinis eius usu seu forma notitia habere oporteat: sunt tamen quedam communia. scilicet officium beate virginis et mortuorum et cetera de sanctis cum psalmis hymnis ceterisque ad illud spectantibus: lectionibus tamen exceptis: prima: completorium: et preciosa capitula: versiculi: preces: et suffragia horarum serialium: absolutiones et benedictiones que in matutinis dicuntur: hymni: serie: laudumque psalmus et cantica: benedictio quoque mensis cum gratijs necnon psalmo prime dominicalis: et omnes etiam psalmos a vndecimo usque ad vltimum nisi totus quod magis expedit discatur psalterium que sunt cordatenus adiscenda et mentis per exercitius arctius imprimenda. In sabatis quoque et precipuarum solemnitatum vigilijs provide dum est diuinum officium tam in cantu quam in nota. Quotiens autem extra chororum cantaf: propter honestatem: et ne orantibus, vultu dentibus fratribus impedimentum prestatur:

vocem in cantu deprimi decet: quod precipue post refectionem sicut et in verbis modestam congruit observari. Ante sumptum cibum: ut ait Ego magis ilares non esse convenit: ne ipsa nostra abstinentia gravis et molesta esse videatur. Post vero magis modestos et tacitos: ne pro gula vitium crapula nos inflammasse putetur.

De disciplina circa divinum officium in choro.
ca. ix.

Disciplinam in officio divino cum in ecclesia dicunt observandam: reverentia spectabilia: diligentia quod et honestas precipua requiruntur: reverentia quod tam exterior quam interior est habenda. Interior: ut cum timore et humilitate tanquam deo presente psalimus. De hoc sanctus ubique ait. Credimus divinam presentiam maxime tamen hoc sine aliqua dubitatione credimus cum ad opus divinum assistimus ideo memores semper sinus quod ait propheta. Serve domino in timore. Consideremus qualiter oporteat nos in conspectu divinitatis et angelorum eius assistere: et sic stemus ad psalendum: ut mens nostra concordet voci nostre. Reverentia exterior in hoc attenditur ut devote inclinetur: quando statum fuerit stetur: fiat etiam prostratio quando fuerit faciendum de quorum disciplina infra agitur. Est et reverentia ut in officio ad ea que more agere singulariter unus dicit: puta collectas vel versiculos: et alia queque huiusmodi caput nudet. Neque que ab uno duntaxat exercere more dicuntur: nudato capite habet dici etiam extra chorum. Mandus est secundum apostolum capite non velato: saltem ubi solenni aliquid distinctione profertur: nudi quoque reverentia virtutis devota quedam in officio venerant: verum irreverentes nec solennia vel alias devota discernit: diligentiam in officio probant: strenuitas quedam

prudensque sollicitudo habet circa necessaria providenda: et contra impedimenta cautela: strenuitas: torporis et teporis fugat inertias: dormitationes quas pigredo immitit non patitur quippe interea supplicatio dormire: cor mundum vetat: dormitatio in officio tunc maxime imputatur: remissi dicunt restitutione officii redimenda: quomodo manu in sinu tenendo vel segniter apodiando: et occasionem quis prestat: aut subrepentem eam viriliter non repellit. Providentia respectu preparandorum et dicendorum attendit: ut versus libri et alia ad officium necessaria preparant tempore opportuno: dicenda quoque vel cantanda studiose ante percussa quando et quomodo sunt dicenda dicant. Debemus legendi et canendi modus est: ut nec nimium estinetur nec nimia fiat aut inequalis protractio: sed cum pausantibus statim pauset: et vox unus vix inter alios possit discerni. Lauscula denique necessaria est: ut eorum que officium divinum impediunt occasiones vitentur: quapropter dum officium quis dicit non debet studere aut per alios libros respicere: vel alij que vitare possit occupationi vacare: siue in laudibus preparandis: siue in quibuslibet alijs: que usque post officium differri possunt. Indignum quoque in officio dei: venandis vermiculis et mactandis intendere: quibus palam in oratorio digitos aut lingua sedare frons irreverenda non metuit: honestas in choro: in exteriorum actuum gravitate: in corporis decenti: et uniformi dispositione accipi potest: sane in populo gravi laudatur deus: gravitas: inquietudinem: dissolutionem et tumultum excludit. Inquietudo in motu membrorum inordinato consistit: siue capitis in circumagendo: siue oculis in circumspiciendo per chorum vel alibi ad librum potius pro psalmis etiam usitatis tenendum: vel ad terram pro vagis arcendis respectibus: mentis non mediocriter vagationem in causantibus: vgendorum: siue manuum in

De disciplina in generali.

tractando vel voluendo librorum folia curiose vel aliud superflue faciendo: siue pedum in discurrendo: ut si frequenter quis oratorium creat: aut per chororum frivolis occasionibus inuentis discurrat: tunc enim etiam vtilia sunt aliquotiens differenda propter vitationem discursus. Dissolutio vero non solum in verbis aut risu quibus vanissimum est in choro dissolui: verum etiam in cantu considerari potest: ut si quis punctos in nota: nunc diminuens. nunc de suo pro libito super addens vocem muliebriter frangat: aut in falseturum extollat quod est novis maxime fratribus omnino impertinens: nunquam in choro ceteris altius cantent: sed communem psallentium teneant vocem. Ridiculum etiam si altiori ceteris voce quis cantans post dictionem vel sillabam ab illa vocis altitudine recidens: vel etiam per interpolationes resumens non continet quod incepit. Tumul- tus in choro per vocis susurrium: per impotuitatem spuendi seu excreandi: et per impetu- osam elevationem vel depositionem sedi- lium fieri solet: quod turpe sit in choro susuri- um palam est: nec tamen indisciplinatus et levis lubricam linguam a sibilis et mu- sitationibus cohibere. Alii quoque in co- uentu oratio sibilosa: inepta oratio que vna plures et sepe deterior: impedit meliores. Est etiam caute vitandum: ne dum aliqua singulariter in choro dicuntur: ut sunt colle- ctæ: capitula: lectiones: notabilis spueo seu excreando sonitus fiat: usque dum capitula ipsa collecte vel lectiones periodus: id est duratio vel terminus cuiuslibet comple- antur. Circa hoc etiam dum predicatur vel legitur similis est oportunitas observanda. Sedilia vero non passim cum pede sed cum manu potius eleuari: et caute deponi ne ali- quis ex hoc in domo dei sonitus audiat. Congruetamen lectionem vel epistolam incepiturus expediat quousque confedentibus fratribus sediliis si quod fuerit tumultus genuerit.

Hec honesti fratres in cor-
poris dispositione: decen-
ter ac vniuersimiter sit in cho-
ro. decenter quidem sine va-
ga dispositione: vel turpi.
vaga ut quando chororum ingressi intran-
te vel astante conuentu: nunc segniter resi-
dent: nunc stantes quidem: ac et illac mem-
brorum ut languentium: incongrua qua-
dam exagitatione se girant: nunc statue in-
star stallo affixe: tantum e regione dispositi ve-
lut sui oblitescunt ad altare dimissis lumini-
bus: ante inceptum officium oraturi se ver-
tunt: vel alias religiose ut decet disponunt:
sed nudato etiam capite circūquaque ut cer-
uis in saltu: vel ruralis in teatro inordinate
gironagantes respectibus oculos in audien-
tium vel constantium vultus insigunt: suoque
indisciplinato intuitu quem ipsi negligunt:
colateralium etiam orationem impediunt.
Turpis erit si sit ibi molit aut remitte se in
stallis suis brachijs aut thibijs resolutis no-
tabiliter incuruando: aut in partem vnam
penitus protenso in alteram corpore accu-
bando: aut lecti molitiem querere videan-
tur: aut dum ad altare versi super lignum
quod stalla diuidit inclinant: extensione scapu-
larum vel capitis stalli anterioris spatium
occupando: et tergum ad retro stantem so-
cium protendendo: aut dum sedent pedes
suos usque ad scabellum forme contiguum
licentius extendendo. Notabilis tibi harum
extensio vel dilatio dum sedet minus ho-
nesta est. Indecens ergo que vaga et tur-
pis est dispositio immo deformitas viro-
bius: sed maxime in dei officio et conuen-
tu assistente: vitanda honestas per omnia
exigit mores: conuentualis honestas: vni-
formitas est: in prostratione: et inclinatio-
ne specialiter quicquid et in alijs generaliter
observanda. In prostratione: ut non ali-
us subrus formam chori: et alius super
sedile: sed omnes super dictam formam

vniformiter se prosternant: et operto capite silent orant ne impediunt circūstantes manu ad genam accubitando nunquā applicita aut brachijs vltra eandē formā extēsis: sed super ipsam humiliter et deuote vel honeste depositis. In inclinatione vt vniformiter apud oēs sit tēpestiua: deuota: sufficiens et honesta. Tēpestiua quidem vt inclinatur surgendo et eleuando: sedile tempus vel paululū inclinationis proueniat: vt verbi causa quādo post psalmos fuerit inclinādū: versus vltimi sine iā accedente surgat quatenus deinde liber inclinē: aut certe inclinationē sedis aptatio subsequat. In inclinatione quoq; debet deuotio apparere vt fiat humiliter et p:ofunde. Non est deuoti et impigri rigido stante corpore tenui motu capitis inclinare. Est enī corpus depressus aliquatū renibus: ne capiti coequantur: a deo dimittendum: vt ipsum fere super genas brachijs interpositis inclinetur. Alioquin inclina si nosti facilius tam humiliter et p:ofunde. Extra chorum tamen et aliquādo in choro ad officium plane dictum mino: sufficere poterit inclinationis p:ofunditas. Sunt qui culpabili admodū remissione traducti hunc reuerentie cultū dño subtrahentes euacuant duz aut resident post sanctā memoriā trinitatis: aut tunc etiam surgunt et sedili eleuando intēdunt quādo fuerat inclinandum: aut alias ex negligētie vicio inclinant. Quāti tamē sit huic nota de meriti: beata dei genetrix seniori cuidaz in choro psalentiū fratru indicasse refert: que inclinantibus ad sancte memoriā trinitatis: suū ipsa filium singulis offerebat: quendam vero minime inclinantez verso ab eo vultu velut indignum hac gratia pertransibat. Sufficiens etiam seu perfecta inclinatio debet ēē vt ab ea citius debito nō surgatur: honoridem qui patri et filio et sancto spirīti sine differētia exhibendus. Honestas vero indecenti corporis et manuum et habitus dispositione consistit. Quantum ad

habitu maxime et caputio caueat ne operta fronte super oculos defluat inclinatio: proderit ad vniformitatē seruandā cōium de officijs notitiam ordinationum habere. Pulchra valde vniformitas in cōuentu: vbi debent et mores et animi cōuenire: vnanimis vniformitas decet que in moribus plurius vnitiua vni omnes ordinat et decorat.

C De disciplina circa diuinum officiū extra chorum. ca. x.

Quando extra chorū officiū dixerint diligentiam nihilominus et honestatem predictā debent in quibus poterunt studio se seruare, vt dimissis omnibus quecunq; in manu fuerint: stantes cum reuerentia iuxta traditionem ecclesiastice discipline p:eter q̄ ad lectiones in matutinis vel quādo alias ex cōmuni ordinatione sedetur creatori suo debitas cum deuotione laudes exsoluat: flectentes genua vel inclinantēs pro tēpore cum timore dei. Si quādo eos ad sedendum debilitas euidēs: vel nimia lassitudo cōpellat: saltem ad inceptio nem officiū ad inuita: hymnos: et orationē dñicā: et a capitulo in antea surgere nō omittant. Si etiam in lecto egritudinis decubent: reuerentiam nihilominus vel aliquā faciant prout possunt. Beatus Hieronymus qui tanta dicitur lassitudine fatigatus vt etiam in stratu suo iacens funiculo trabe suspēso manibus apprehēso supinus erigeretur: vt. I. supra officiū monasterij puter poterat exhiberet. Dū exhaustus viribus senex nec senectuti parceret: nec debilitati blāditur residentium segnitē iuniorum et quibus corporis vires vtrūq; sufficiunt irreuerentiam imo dignam irisionem deficiā arguit et confundit. Alius pro fetarum tedio sebum cōpletorium in lecto solvere assuetus fertur per angelum reprehensus audisse. Completoriū sub colo nec fructus nec

utilitas. Sane in dei officio curanda ubiqz magnopere reuerētia et honestas cū ubiqz sit eadem eius: cui tunc loquimur: et astamus deitas et maiestas. Tanto etiam amplius reuerentie et diligentie studium diuino debetur officio: quanto id deo immediatius exhibetur. Cura officij diligens maxima status integritas: neglectus officij maxima vite corruptio: maxima religionis deformitas. Nemo se dei existimet seruum si dei potissimum negligat seruitutem: que appropriato vocabulo dei seruitium nuncupatur. Debent officium dicere distincte: continue: integre: et ordinate. Distincte ne verbum inasticando vel exiliter proferendo: vel nimium festinando dicēda confundāt. Continue vt interruptiones in eo non faciant: aut interloquendo nisi necessitate cogente: et hoc psalmo vel oratione vel quodlibet alio quod fuerit in dicendo completis: nisi psalmum vel orationem q̄ interrūpi contigerit: continuo a capite resumpturi: aut inter psalmum et psalmum: moram notabilem faciendo. Parisius vt fertur quidam theologus: cum vnus horum canonicus incepisset officium: superuenienti episcopo ad loquendum cum eo caput sine locutione inclinans horam inceptam expectante episcopo finiuir: que deinde ne dilationes eloquij moleste ferret: admonuit: tamen subinferens quia maiori domino loquebatur. Quidam propter interruptiones in officio factas: grauissimo afflictus purgatorio memoratur. Tertium integre dicunt si de dicendis nihil omittunt. Proinde si plures fuerint qui officium simul dicant: et vnus vel duo iuxta laudabilem quorundam consuetudines psalmos: hymnos: antiphonas: rubricaria: ad vitandā confusionem voce pronunciant alioquin non putet sibi sufficere qd ab alijs dicitur: sed omnia que ad suam pertinent partem ac si essent in choro sub silentio integre dicat: cum tam

officium eandem extra quam intus integritatem acquirat. Ordinate deniqz officium: in substantia: modo et tempore: et in omnibus exequi studeant: postpositiones: replicationes: variationes facile non admittant. Honestē tamen preciosa vel aliud extraordinarie aliquando dicitur: dum tamen ad ipsum suo in tēpore minime negligat. Qui autem sine grandi conscientie scrupulo proprium officij ordinem sibi qz religionis sanctione impositum: pro alienis quibuscumque pretermittat: aut qualibet variatione deformetur. Quis nisi vanissimus et imprudens pro certis dubia pro autenticis vaga: pro necessarijs curiosa iudicat. Sint ergo sanctorum officij conditorum deuota et stabili ordinatione pręti: nihil eorū vel cōi ordis in stitutiōe preponant quālibet deliberatiōe ordinatiū vel deuotiōe ne dissipentiā more stultorum grecas glorias emulentur. Nō nisi sapienti sua placent. Omnis stultitia laborat fastidio sui. Tempus quoqz congruum seruent ne facile preter necessitatem diurnas horas siue primam siue completorium saltem canonicum siue aliā in nocturnas conuertant. Fuerunt qui hoc quorundam obtentu traditionum defenderent ordinatiōnem ecclesie tam in officij confusione predicta: qz temporis irritam facientes. Quādo fuerint duo vel plures quasi chorū si bi constituent: vt psalmos: hymnos incipiant alternatim: vt est cōsuetudinis in conuētu. Conuenit ordo in omnibus ubiqz prouide disciplinato seruandus. Ordinatiū animi ordinis decor: et condecet et delectat. Inordinati est animi etiam in exterioribus ordinem non curare. Ordinationis exterioris religio attentionē excitat et affectum.

De disciplina circa altaris misterij. c. xi.

a Altaris ministerium ob reuerentiam corporalis presentie salua

De disciplina in generali.

torum mundicie: reuerentie: diligentie: honestatis et circumspectionis studium speciale requirit. Adundamini ait propheta: qui feris vasa domini: aut dubium hoc de ministris altaris conuenienter intelligitur: quibus spiritualis: et corporalis mundicia est habenda. Spiritualis vt nullus de peccato conscientiam habens lesam vel somno pollutus nocturno ad tangendum vel ad ministrandum anteq̃ fuerit confessus accedat. Nec debet celebraturus confessionem priuatam que ante celebrationem de quotidianis offensis fieri consuevit vsq̃ ad altare differre. Corporalemq̃ mundiciam sancto attestante diligit deus. Corporalem omnino mundiciam: corporalis requirit presentia saluatoris. Ideo minister altaris non solum anteq̃ ad ministrandum se induant: verum etiam postq̃ fuerint animo parati expeditis coibus ad calicis ministerium accessuri suas iterum lauent man⁹. Hoc enim semper attentissime cauere debent ne communibus manibus aut cu maniciis suis vel immediatum tactum earum: calicem: aut q̃ ad euz pertinent pannos vel corporalia tangant: sed si tunicam lineam quem rochetu vocant: vel super pellicu cum strictis manicis: vel aptum aliter indumentum non habuerit calicem preparandum: et in fine missae publicandum sacerdoti reliquant. Reuerentia debet ministri altaris: tam ad sacerdotem: q̃ ad ministerium: et ad reuerentiam p̃p̃inque ad ipsum ministerium pertinentes habere. Circa sacerdotem: vt q̃ secū altari assistunt per aliquatulu capitis inclinatio: nem et sui elongatione ab eo: ac per humile debiti exhibitione offitij signu reuerentie ostendat. Si vero sederit et ipsi m̃ in super pelitijs fuerint nequa q̃ iuxta ipsum in sedibus v3 coequalib⁹ sedi eius: sed ad scabellu potius si aptus fuerit locus vel alibi sedeant. Elenerent cu de choro vt conuenit

coitu et maxime q̃ se vertit ad populum ei adfuit: que ubiq̃ vt in officio: sic et eo expleto ad vestiariu reuerentem vt acies ordinata deducat ad altare decide si opus fuerit reuersuri. Ad ministerio reuerentia exhibent: si modo debito et habitu ipsi ministerio conuenienti ministrent. Aliiter enim non sine nota irreuerentie ministratur: vt si quando diaconus vel sacerdos insuper pelico ad missas ministrans: corporalia super altare presente sacerdote vestibus sacris induto replicet vel componat. Si quando non habes super pelicem cu strictis manicis vel aliud idoneu indumentu: corporalia et calicem tractare: aut panem et vinu in communi habitu ministrare presumat. Si quis hostiam in communi eligat loco vel electas reponat: que in piscide sua vel in manu mundissima est potius eligenda: et electa super patenam vel super corporalia decetius reponenda. Nec audiendi sunt illi: qui ad mensam domini non aliam q̃ ad mensam corporis curant mundiciam super panes qui libris ad secretaru seu palaru custodiam supponuntur: calicem passum vel consecratam hostiam reponentes: Singularis hostie cultum: singularis decet mundicia. Ad res quoq̃ vt sunt corporalia: et pammicalicis: ipse calix et missae reuerentia est habenda: quam mundicie studium maxime probat. Huius intuitu pannus omnis suspectus aut quem color impedit abluui: a corporalibus arceatur et calice: in piscidibus hostiarum mundissimus sacculus lineus hostias continet. In reposito: ijs calicum sacculus quoq̃ operiendis calicis mapulis adhibetur. Quisquis ergo ad utensilia altaris sacra reuerentiam curat mundicie circa ipsa operosius studeat. De coibus etiam libris si quos aliquando ppter officiu inuitabili forte necessitate cogente poni super altare contingat: oino caueat ne corporalia vel pa-

nos calicis aliquo modo tangat. Cum corporalibus vel ipsis calicis mapula: nunquam labia vel oculos tangat: deuotionis alicuius obtentu. Calix cum summa tractet munditia quando de loco ad locum deferatur: non super librum aut super vestimenta sed alte in manu mundissima: vel in repositoio suo poterit: nec extra repositoium suum preterquam super altare: vel in alio loco mundissimo teneat. Absale in loco reponat honesto: et si quando extra ecclesiam portari: vel aliter quam ad missam teneri contingat panis aliquo mundissimo preter suam camisia inuoluatur. Denique reuerentiam in ministerio habitus decens cura munditie: et executione maturitas attestantur. Reuerentia si mul et cautela munditie: coes corporis vestes prohibent ab altari. Si plurius oppois ineptias in premissis: habet emulos plurimos vitiu rarissimos disciplina. Non a pluribus sed ab honestioribus forma sumenda est. Ad hoc tam celebrans quam minister circa officium suum magnam diligentiam debent adhibere. Sacerdos quidem circa prouisionem dicendorum et agendorum in missa ne defectum faciat. In dicendis autem formam seu modum ordinis in celebrando postponens: auctoritate sua modum alium introducat. Oblationi calicis aquam ipse infundit: quia a nullo alio est sine ipsius conscientia presumendum. Debet esse circa custodiam munditie: manuum et pannorum intentus. Panum ut eas ad tangendum coia vel carnem nudam: siue in facie: siue alibi non exponat nisi eas continuo lauet. Pannorum autem ut nunquam ad indumenta sacerdotalia maxime ad insulam naves emungat vel aliter ea quoquomodo deturpet. Ad ministris vero diligentia debet esse circa ea que sunt necessaria celebranti: et circa munditie custodiam: ac conseruationis valorum et pannorum pertinentiam ad altare. Ad

ministrorum est ut preinduti: celebrantibus cum diligentia preparent: eiusque indumenta post officium postea placent: et que ipsi sacrum ministerium exequenti fuerint oportuna: hora et loco congruis offerant. Nunquam ad missam proutam legendi vel orandi gratia solo vel sedibus totaliter se prosternant: nec latent post cortinas: sed palam altari non tamen a latere celebrantis assistant: versus eum cuius tunc oculos esse debent aspectum quasi continue directuri: non tamen in faciem eius maxime post canonis inceptio: nem intendant: nec ei presertim aperte libri nimis appropient: aut tumultum aliquem faciant circa ipsum. Summa quietis tranquillitas est necessaria celebranti. Vasa et pannos munde tractent et teneant. Si pannus calicis ad terram ceciderit: nullo modo necque lotus uerit calici apponatur. Circa finem misse calicem plicatur: ipsum cum aqua post vini mundationem recenscant: ne pannos inficiant adherentes. Nunquam super altare vinum aut aquam ad emundationem vel aliter: si potuerint vitare ministrent. Si tamen ob incuriam sacerdotis oporteat subrus anipulas que vinum et aquam continent manum ad retinendum guttas: ne super altaris pannos cadere possint apponat super quos etiam pannos nec ipse sunt reponende ampulle. Ad hoc debet ille qui ministrat ad missam super pellicum si habuerit conseruare ne cum eo aliquatenus naves emungat: vel sudores facie vel aliter undecumque detergat: ne ipsum maxime manicas ad puluerem super ligna lapides et super terram exponat. Quod tamen: quia nonnunquam per negligentiam accidit aliquorum cauere debet ne corporalia: calicem aut pannos vel habitum ipsius superpellicij manicas tangat. De alijs indumentis quotiens ea placent solliciti caueant: ne unquam manice terra

I. u.

De disciplina in generali.

tangāt: aut vsqz ad ipsorum vestimentorū
fimbrias descendere permittantur: sed siue
tunice linee siue alia quecunqz vestimenta
plicantur: manice semper longe a fimbrijs
colocentur. Debent iterum ministri altaris
propter vasorum ⁊ vestium vt dictum est
conuersionem attendere ne calicem quā
do reponitur stricte ligent: quia per hoc se
pe deterioratur non modicum ⁊ paulatim
ruptus conquassatur. Vasa quoqz altaris
⁊ utensilia in locis suis diligenter vt cōue
nit preparata reponat. Vestimenta etiam
plicare non negligant ⁊ aptare: nisi pro ali
quo celebraturo ea qd dimitti requireret.
Sed quid horum expressionibus innotet: in
omnibus que ministerium dei contingunt:
speciali nimirum diligentia opus est. Si in
agendis ministerijs regis studiosissimūqz ho
mines curam impendunt: quantam putas
eterni regis ministerijs impendendā. Ce
terum ⁊ si ministri altaris intendere debe
ant honestati: multo amplius tamē per oēs
modum sacerdotes qui celebrant. Post qz
igitur fuerint sacris vestibus induti: cū ma
gna debent maturitate incedere: ⁊ precipue
cum altari assistunt: grauitatem in motu ⁊
gestib⁹ laudabili curiositate seruare nunqz
vero genuflexuri qz diu sacerdotali casula
sunt induti: nisi tantum temporibus ab ec
clesia institutis Super altare quoqz non se
apodient inhoneste nec manus suas hac ⁊
illac inordinate deducant. Quando se ver
tunt ad populum non erigant oculos vt re
spiciant assistentes. Veniqz circūspecto plu
rimū expedit eos esse specialiter: circa
eoz poralium dispositionem ⁊ custodiā: cir
ca calicis oblationem: circa dominici cor
poris consecrationem: sanguinis sumptio
nem: ⁊ mundationis industriam. Circa cor
poralia: vt ab ipsis super altare replicatis
vsqz ad anteriorem ipsius horam altaris sit
spatium competens: ne super ipsa manus
suas: aut manicas teneant indumenti. Cali

cem ante oblationem super altaria non cō
ponat: sicut post oblationem fieri consuevit
sed ipsum vsqz ad tempus oblatiois: ad cor
poralium teneant latus. Circa consecratio
nem inter cetera solert provideant: vt cum
hostia fuerit consecrandā: ita parum ⁊ cau
te in principio eam eleuent: quasi scutū si
bi de manibus: depresso aliquantulum po
lice facientes: quod si fieri potest ante con
secrationem a circūstantibus videri nō pos
sit: ne a simplicibus adoratur: qui qz cito eā
vident in manibus sacerdotis incaute nec
dum consecratam adorant. Cum autem cō
secratio fuerit consumata: hostiam sine mo
ra notabili: duabus manibus quantum ex
pedi: vt ab omnib⁹ possit videri cū omni
reuerentia eleuantes tam in eleuando qz
in deponendo debitam maturitatem obser
uent: nec post eleuationem vel ante osculen
tur eandem. Si super altare viaticum cele
brent: consecrationem fracturi manus cum
hostia consecranda super ipsius altaris via
tici lapidem teneant: ne fiat consecratio ex
tra ipsum. Circa sumptionem sanguinis ca
ueant: ne ipsum ex sumendo vel calicem ex
guttando per nimiam attractionem tumultu
quendam: seu sibillum quendam cum
labijs faciant: aut post sumptionem digitos
lambant. Erit etiam tutum: si dum sangui
nem sumunt: calicem tenentes cum dexte
ra: ei patenam decenter cum sinistra suppo
nant: sanguinem si quid effundi contin
geret receptura: super quam si corpus
frangi dominicum aut reponi contingat:
ipsa deinde vino debet ⁊ aqua vel altero
sufficienter infundi. Incongruum ⁊ in
dignum vt patena post christi sanctissimum
conuiuium tactui pateat non mundata: ⁊ re
bus quibuscumqz mundis sine differentia ex
ponat: Si sentis aliter cedo liti. Post pate
ne vel calicis aut corporalium tactum: non
sunt manus cōmunicande cōmunibus an
te factam post tactum huiusmodi lotionē.

Si calicis petatur mundatio pro infirmis: primam nullatenus aut secundam profusio nem exponant: sed prius semper munda tionibus solitis oino profectis: aliud denuo vinum calici apponatur petentibus impen dendum.

Incipit pars tertia huius operis que ē de disciplina circa temporalia. Et pmo po nctur. distinctio tertie partis. ca. i.

Abito de disciplina circa spiritualia sequitur: de ipa circa corporalia. Et pmo circa ea que i nobis sunt. Secūdo circa ea que ex tra nos sunt. Respectu eorum que in nobis sunt.

Primo videndus est de disciplina totius corporis quantum ad gestum. Secundo de ea respectu partium corporis quantum ad actum. Et primo respectu lingue: quantum ad duo opera nature in: que congruit offi cium lingue. s. quantum ad loquelam et ge stum. Secundo respectu manuum: ut in exer citio manuali. Tertio respectu pedum ut in incessu. Quarto membrorum omnium quantum ad aliqua ipso:um officia. Ad h ea que extra nos sunt. Primo quantū ad ea que de prope: ut ē vestis seu habitus. Secundo quātus ad ea que de lōge ut sunt officiū: de disciplina dicitur.

De disciplina in gestu respectu que in nobis sunt. ca. ij.

In disciplina in gestu: qui modus: et figura mēbro:um di citur: duplex est custodia adhi benda. Prima est ut vnus mē b:um: primū alterius mēb:ū offi cium non vsurpet: aut eius ministeriū sui admixtione confundat. Si os loquitur nō

agitetur manus: caput non moueatur: et sic de alijs: ut dum alterum membrum opera tur alterum quietum: quietū omnino per maneatur: aut si eius opera illi necessaria esse cognoscitur: ad co:operandū ordinate mo ueatur. Secunda est custodia discipline in gestu: ut quodlibet membrū in eo qd facit modum debitū teneat: ne temperantie limi tem: aut honestatis formam excedat: hoc ē ut in paucis exēplificemus: ridere sine ap tione dentiū: videre sine defixione oculo rum: loqui sine extensione manuum sine cō torsione labio:um: sine iactatione capitis: si ne elevatione supercilio:um: incedere sine modulatione gressuum: sine vētilatiōe bra chio:um: sine gestulatione scapularū: iace re sine deiectione mēbro:um: sedere sine al terutra accubatione laterum: sine deuarica tione seu dilatione crurium: sine extensione vel agitatione tibiārum: sine alterutra sup iectione pedū. Nēpe honestū et humilez fratrem seniori suras imponere: vel pedes palā cāzellare nō decet. Arcēdi vlt maxie in publico gestus inepti. Gestus deniqz religi osi debet esse humilis: seuerus: grauis. Est enim reprehensibilis gestus si superbiāz si moliciem que nunc per lasciuāz hilaritatez dissoluit: nunc per nimiam deiectionem isa tuat: aut si etiā leuitatem pretendat. Turpis in humilitatis professore supbia: feda proz sus in humili habitu gesticula fatuosa. Sic non est viri mulierum dare molitie: pueruz leuitate. Grauitatis modestia multam affert seruata moribus honestatē. Neglecta ma culam et contemptum. Ad mortificata super terram sū apostolum mēbra gestus debēt mortificatos habere.

De disciplina locutionis. ca. iij.

Et disciplina loquendi tā in mo do et prouida quando loquen dum sit discretione: qz in ver

l. iij.

De disciplina circa italia.

bonum religiositate attenditur. Modus in gestu et sono considerari potest: loquens gestus debet esse modestus et humilis. Sonus demissus et suavis. Modestia debet habere gestus loquentis: ut nec inordinate nec turbulente membris moueat: nec alterationis oculorum nutibus: labiorum contractiones: vel alio non decet olfactionis modo: vultus honestatem deformet: aut faciem ipsam quadam molitie resoluat humilitatis ostentat: sed in eadem semper vultus constantia permanens seueritatem benignam et constantem: et quodammodo rigidam benignitatem pretendat. In facie siquidem hominis speculum discipline relucet: cui tanto maior custodia est adhibenda: quanto mihius si quod in ea peccatum fuerit celari potest. Aetate quoque loquentem gestus modestia ne se hominibus quadam notabili supplicationis profunditate incurret: aut eius cui loquitur vultui nimis inflet ne inhoneste quidem in eius faciem aliter inspiratione insufflet: aut aliter ipso post vinum maxime narium sursum offendant. Loquentis aliter vultui auditoris in naribus vitiose proflus ingeritur. Debet etiam gestus humilitatem semper et modestiam: vultus illaritates pretendere. Sonus debet esse demissus pariter et suavis: quia clamorositas et verborum asperitas locutionem religiosi plurimum quod et dedecet et deturpat. Discretio quando sit necessaria loquendi est: quod ex ore fatui et parabola reprobatur quia non dicit eam in tempore suo. Sapiens quando tacendum et quando loquendum sit prudenter considerat. Est autem iunioribus fratribus sere semper inter seniores usque ad interrogationem tacendum. Adulescentis ait scriptura loquere in tua causa vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris habeat caput responsum. Silet etiam a bonis propheta: ergo quauis de bonis: et scientie et edificationis eloquijs perfectis discipulis rara loquendi

conceditur licentia. Nam loqui et docere magistrum decet: tacere et audire discipulo conuenit. Loquente alio non loquantur aut verba loquentium nunquam interrumpant: nec mordaci vel importuno insultu sociorum locutionem impugnent. Sultorum est qui nec lingue parcere: nec socijs deferre nouerunt. Si qui etiam mutua se locutione impediunt per impositionem silentij et aliquam penam condignam merito reprimuntur. Religiositas debet in locutione seruari ut sit sermo veridicus et purus: sit honestus et dulcis. De veritatis sermone sapiens dicit. Ante omnia verbum verax precedat te. Non solum in edictis: hec enim criminosa sunt: verum etiam locutiones ipso bolicas et alij duplicitate notabiles penitus vitent. Loquentes de dubijs aut futuris nunquam absolute loquantur: sed in omnibus huiusmodi conditionem apponant. Precisa de indifferentibus verba religio non consentit. Non est alieno viuendi arbitrio de contingentibus negare vel asserere absolute. Non facile de auditis sententia: licet veritates scire se putent. Sint ad respondendum tardi: ne per inconsiderationem falsum aliquod: vel indisciplinatum proferant verbum. Debent etiam pure loqui: ut in eorum verbis nec iactantia nec detractionis: vel malitie alicuius: aut vanitatis admixtio valeat inueniri. Nunquam de scientia aut seculi statu se iactent. Erubescant dicere de absente: quod cum charitate non possent dicere coram ipso. Ad murmurare aut conqueri nesciant. Ante omnia ne murmurationis malus pro qualicumque causa in aliquo qualicumque verbo: vel significatione appareat. In vobis suis aut litteris: si quas aliquando dirigunt: puerilibus vel adulatores blanditijs non vtantur: sed tanquam religiosi: suam breuiter et veraciter intentionem exponant. Honestatem habet locutio si et in illius qui loquitur: et illorum quibus

vel de quibus sit sermo, conueniat dignitati. Sciosa vero ioculatoria: iuratoria: contentiosa: maledica vel alia secularia verba nec pure sunt quidem: nec religiose conueniunt dignitati. Auge ut ait sanctus Ber Inter seculares nuge sunt: in ore sacerdotis blasphemie. Interdum si incidant ferrende fortassis: referende nunquā. De talibus iam aperire illicitum: asuscitare sacri legum est. Fede ad cachinum moueris: se dius moues. Dissuade a vaniloquio linguam qui ad perfectum religionis aspiras. Proceffurus in publicum: primus te ipsum et animo statue a verbis inanibus abstinere. Prouide tibi antequā prodeas aliquid utile: unde si expedierit sermo texatur. Familiariter prudenti consideratio ne omnia preuenire. Confert fuisse ad singula premunitum. Si dignum quippiam relatione non habes tace. Tutius et humiliter audis quā loqueris. Non affabilitas oportuna: sed loquacitas ociosa damnatur. Jurare vero nunc per caput: nunc per sanctos: vel alio quouis modo christi: qui ait sit sermo uester est: non nō discipulo mini me congruit. Rursus indignus penitus serui dei muliercularum more contendere. Si resistentie incidant verba cedendus continuo resistenti honor: est homini qui se separat a contentionibus. Nunquā dicendi ut dicitur gratia litigent: scientes ad se nullo modo verborum contentiones deinceps pertinere. Non potest esse quin contentio aliquando quod contra conscientiam dicatur extorqueat: ergo inter dei seruos colatio non altercatio debet esse. Peruersum maxime si ausu damnabili ad iniuriosa vel maledica verba que secundum apostolam a dei regno excluduntur religiosi laxet: aut diaboli adinatione assumat vel in cōi locutione frequenter. Sūt quedā que leuissima putarent nisi in scripturis demonstrarentur opinione grauiora. Quis enim dicere satue fratri suo re

um gehēne putaret nisi veritas hoc diceret. Pessimum hunc loquendi abusum quasi pro affabilitatis solatio salutis aduersarius introducit: ut per eum modice occasionis accessu stulti illudens eos frequenter in grauis lapsum offense impulsus leuiori precipitet: et dignitatem status corrumpele. uiuimodi: colluione vilificet. Pudeat eos rumigerulos esse: aut verborum secularium delatores. nihil inter socios seminent quod infirmos animos dissolueret valeat vel turbare. Reus est deo et ordini qui temerario confidentie verbo conscientiam percutit infirmorum. Preterea siue fratri siue extraneo: siue paruo: siue magno loquantur semper in ore: verbi dulcedinem habeant: omnem ad omnes secundum apostolum mansuetudinem ostendentes. Nunquā sub pretextu constantie vel zeli quasi pro communitatis iniuria: in verba contumeliosa prorumpant. Sepe meritis cause lingua imoderata confundit: turpisque defensio que iniurijs nititur: habet salus protestantia: ipse pro ratione iniurias: sed lingua eucharis in bono homine habundabit.

De disciplina circa comestione. ca. iiii.

Hec debet cum timore dei comedere. Disciplina semper tam in modo se habendi quā in cibo habentes: vitantes nihilominus quasdam minores dicentes secularium consuetudines super mensam. Placet vel pauca de singulis extra subnectere: quod ad consilium provide ratione transmittat. Donde se debet habere ut dum comedunt aut bibunt sedeant: bibentes cum duabus cyathum manibus teneant membris agitatione: et quidam anelationum vel labiorum tumultum qui si notatur in temperantia vitetur: oculos a circumspectio: lingua a locutione colibeatur. Oculorum custodia iter epulas prope necessaria est: quod non debet ibi precipue: ut vagos homines. l. iiii.

De disciplina circa ipalia.

habeat oculos neq; curiose: et ut amplius dicam impudenter: ea que apud alios aguntur circūstrādo prospiciant: s; ut potius pudice demissis luminibus ea nū que sibi apposita sunt antēdāt. Loqui vero seu musitare ad mensam ubi silentium ē suandū: turpe vitium est. Declinanda musitatoris societas: que lege s; et honestate prohibet ligno tū non valet volubrium retinere. Si quando etiā per diē extraordinarie bibunt siue ad sint siue non ad sint extranei: q; diu bibitur sileant. Culpanda nimis verborū multiplicatio iuxta potum. In cibo tam in qualitate ac quantitate ipsius: q; in modo: moraq; ac frequentia comedendi disciplinam obseruent. In qualitate ut nuaq; p̄cio sa vel delicata: nunq; ciborū aut preparationum diuersitates affectent. Propitium ad delicata palatum curiositas quedā honestatis postposita declarat: ut verbi causa. Si quis ex vitio meliora de cōmuni eligat portiones: ut qd in pane sapidius aut in alijs melius viderit ipse sibi accipiat. Sic maioris panis frustibus icipiat minoribus si ad sint s; minus delicatis sine rōnabili cā dimissis cum panis vel res alia quāto magis ad integritatē accedit: tanto ad mensas honestius valet reportari. Si ad maiorem saporis delectationem inueniendam in pane ipsum ordinate frangendo: circūcidendo vel micatenus excrustando deformet. Si vinū cum aqua tēperare nō curet. Si longū et interpolatū faciat: austū. Si salsam cōm panis appositione cōsumat: aut eam in congrua toto vase transuerso vel circulari venatione mendicet cum sit magis in medio intingendum. Sicut enim apud honestos quosdam in seculo imputatur si corosionibus ossiū curiosus insistat: aut carnes per magnos notabiliter preter exigentia bolos scidas vel edas: aut dum scindis scissus immediate morsellus: ante q; in cōi posueris loco precripias a meta cōi: iuxta

vulgare prouerbum non currēdo: aut tactu more palpationis electum post tactū relinquo vel simile quippiam actires: sic religiosus est indecēs si in his que sibi pro tempore conueniunt cibis notam gulositatis non vitent. Si quando eos ieiunij tempore vino confecto vel simplici ante comestione: vel siue ante v; siue post: herbis seu speciebus infirmitas vti coegerit: oculte huiusmodi si potuerint sumant: ne simplices idē sibi absq; sufficienti necessitate licere putantes: ad soluendum ieiunij suo incitentur exemplo. Est insuper diuersitas respectu cibi et preparationis vitanda. Nihil ad mensam speciale apponet vel in mēsa requirant preter sal et aquam: que semper possunt cū honestate requiri. Prudens cōibus qui specialia in communitate usurpat. Cōibus igitur discant eē contenti. Quod suum ad omnia que alij comedunt assuefiant: ut si fieri potest nullum omnino abhominentur seu repudient cibum. Grāde vitium si potagium et communia respuas ut in specialibus lautius procureris. Admodum molia: modo dura: modo frigida: modo calida: modo frigida: modo elixa: pregnantes solent appetere mulieres. Prudenter autem sobrieq; conuersanti: satis est ad oē condimentū sal cum pane et fame. Debēt etiam excessum in cibi et maxime potus quantitate vitare: ut crapula vel sacietas nimia non subrepat. Nihil sic contrarium omnino christiano q; crapula dicitur sanctus. Amplius quoq; qualis hoc ē q; decēter mōde ac imperate sit comedendū antēdant. Decēte detrahīt qui cibum in ore habens: vel scriptū in manu detinens loquit. Qui manu armata. i. cibū habente: cibum ori ministrat: vel ei nōdū expedito a cibo potum nihilominus ingerit: aut dū bibit vel comedit caput tenet in caputio profundatus. Abunditiā debēt ad propriū et sociorū cibū et ad mensam ipsam super quā comeditur

obseruare. **A**bunditie simul ac decentie gratia teneant: caueant ne in parapside ciphos vel ouo p̄morsos aliud iterū comeduri reponāt. Fede morum reliquias denarium alij cuiuslibet cibo immisceas. Nam q̄z ciphum cū digitis potagio vel alio quolibet madidato accipiāt: aut policem poculo imergant: nec super potū in ciphos: v'l super cibū quēlibet sufflent. Unde agitur si digitos quis immittit potagio ⁊ offas vel olera quis nudis articulis cōdeariis vice piscatur in superfluitates pisciū vel huiusmodi ex ore p̄icit super mensam: vel nuceas alij q̄z sibi frangit condentibus: si nudā manu in mēsa naribus emungendis: v'l carni nude scalpenti apponit: vel manum ipsam ad vestimenta dtergit. Cauendum quoqz ne quis ante faciem circūstantium fratrum pro sale vel alijs necessarijs que a fratribus tradi possunt: manus super mensam extendat: ⁊ eorum cibū cū manicis seu habitu tangat. Scindendus etiā panis p̄ctori seu vesti cōi non est sine interpositiōe tobalee applicandus. **A**bunditia mēse requiritur. **A**bensale nequaqz vel superflua deterfione cultelli vel manuum deturpēf. **P**urgandis maxime dentibus nullaten⁹ exponendū. Fedum ⁊ vile: mapas ⁊ manutergia fratrum cōia: dentiū fricatione fedare. Qui conuentualia de honestatē cōmittit utiqz in conuentu. Temperantiā manducandi ait Ego intelligimus in co: si homo tractum ⁊ non cum nimia festinatione comedat. Festinatio in inceptiōe: ⁊ in prosecutione comestioniis attenditur quādo videlicet in initio mense statim absqz orationis p̄ambulo ad cibum manus extendit aut cum quadā voracitate comeditur si prius ori cibū mistras: q̄z ab alio sumpto fuerit expeditum. Ceterum per morosam comestione cōgregationem detinere ad mensam: aut si quando extra conuentum bibif iuxta potum moram cōtrahere non est de

cens hinc per sapientē sobrio dicitur. **E**t sa prior causa discipline. In comedēdi frequentia ⁊ bibendi seruanda est diligenter temperatiē disciplina. Sane post refectiōnem ad potum redire: aut per diem in domo ex vitiosa consuetudine: aut q̄ turpius est post completoriū bibere: nō mediocris vitij notā habet: honeste ad mensam quātum indiges bibis: q̄z bibitādo per diem: meriboli. i. potatoris morem geris. **F**ruct⁹ vel aliud quodcūqz extraordinarie secularium more comedere patens est gulositatis inditium. Siquidem vltra duas vices in die nisi necessitate cogente in domo vel extra comedere: puerorum immo p̄cedū est. Senex legem in vicibus comedēdi nō seruans: fertur per angelum a fino cōparatus. **A**d colationem tempore faciendam ieiunij: duabus tantum vel tribus si indiges bibere vicibus temperantiē congruit honestati. Studet sobrius quandam temperantiē legem in ipsis ēt necessarijs obseruare. **B**eniqz quorundam secularium in faciendis conuitationibus in fragmētis ⁊ huiusmodi consuetudines vitent ad mēsam. **N**on se facile inuicem conuient: sed comedat quisqz vel bibat pro sue arbitrio voluntatis: quantū necessitatis sue melius sibi note q̄z alij viderit expedire. **L**ōgrue tñ seniores verecundantes forte vel nimium abstinentes iuniores inuitat. Sapor ⁊ potagiū p̄gustata: viliū quoqz seu quorūlibet ciborū reliquit: vt ouū vinū tātilū ve pirātic: si vētri iā sacro super sit indecēter cōmensatibus maxime senioribus ingerunt. **E**nsemia per mensam nō mittant. **E**t fragmētis ⁊ reliquis caueant. **S**ed de pane ⁊ alijs ita sibi provideant mēsurate: vt corāz se vix micās relinqāt. In potagio tamen aliquid interdū honeste relinquit id sibi pauperū ⁊ tēperatiē gratia subtrahentes verū ⁊ si qui forte relinquere nō tamen vt patressfamilias ad erogādū cogere permitt

De disciplina circa tpalia.

tuntur. Pro socijs vix aut nunq̃ maxime circa finem refectionis panem vel aliquid scindant: aut potum in citho ponat: nisi saltem quantum ipsi comedere vel bibere valeant: si alij quibus hoc offerunt non accipiant. Nunq̃ pro bucella vt dicis panem tunc integrus frangant: presertim si apud socios fractu inueniat. Si cithu communē habuerint qui bibere voluerit non amplius de potu appōat q̃ possit bibere vna vice. Inter micas que aliquā necessario fiunt: inutile aliquid vel nocuum: vt que de nucē: ouo: castanea q̃ proijciunt: et alia q̃q̃ huiusmodi nullo mō relinquant. Adurilegos vel aues ad mensam nō pascāt: cum nec in refectorio debeant sustineri. Post sunt cum dictis et p̃scia circa comestionem attendi. Verūtamen sunt nōnulla que h̃ cōmuniter vitiosa putent: interdum tamē inter domesticos in spiritu charitatis sine vitio exercentur.

De disciplina circa exercitium operis manualis.

ca. v.

De disciplinā circa exercitium operis manualis: qd̃ ṽs manuali opere corporali exercetur suādā: necessaria ē discretio: diligentia: et honestas. Est habēda discretio circa op̃: vt qd̃ faciendū: et qñ fiendū ē fiat. Discernēdū de primo: vt inutili operi necessariū bono quoq̃ melius et meliori optimū p̃ferat. Juuare fratres euz indiget: multum vtiq̃ operi peculiari preponderat. Rursum celebrare volentiu uiamen subtrahere: maiorem q̃ pluribus alijs esse quis ambigat. Est etiam discernēdū de primo qd̃ opus: quo tpe fiat. Nōnulla siquidē in festis diebus bene nō fierent: que in profectis bene fieri possunt. videtur igit in operibus distinguendū. Sūt enim exercitia quedā. que necessitati quotidianē inserviūt: vt est ciborū preparatio necessariorū ad diē utensilium: quoquine

ablutio et consimilia: que omni tēpore fieri solent. Sunt quedam alia que in diem differri possunt: vt est scribere in quaterno: tunicas a vermiculis cū virgis excutere caput ablucere ceteraq̃ similia: a quibus est diebus dominicis et festis precipuis ob sacri reuerentiā temporis abstinendū. Festi nāq̃ dies per honestum quietis otium: alij vero dies per laboris debiti exercitiū honorant. De hoc Ego quantum ait decoris addit festis diebus quies vacationis tantus ornamēti cōfert ceteris diebus studiū boni operis: ita vt et in illis quisquis noluerit esse quietus: iudex sit sue vanitatis: et i istis qui nō fuerit studiosus testis pigritie. Larnales siquidē mētes: ne vel in illis diebus q̃ scāt vanitas exagitat: ne vel in istis in bono ope exerceat pigritia ligat. Deniq̃ qui p̃cludēs subiūgit. Quapp nō negligeret qd̃ h̃ndā ē in bono ope discretio tēporis: q̃ sicut malū opus nullo tpe laudabile est: ita bonū op̃ quodā mō reprehensibile dignū videt: ṽl iudicat si tpe oportuno factū nō ē. Diligentia in ope ex p̃mptitudine opantis: et deuota fidelit̃ opandorū exequit̃e dinoscit. Diligentia huiusmodi p̃mptitudo nō in ope manuum tñ: imo et in p̃uentuali quolibet marie locū h̃. Quicqd̃ enī p̃tinet ad p̃uentū p̃cipuo diligentie studio est habēdū. Sint ergo p̃cipue ad p̃uentualia exequēda p̃mptissimi. Nunq̃ tarde ad opus dei vel ad mēsas occurrāt. Ad horas diuini officij mox cū auditū fuerit signum: relictis oibus quelibet in manibus fuerint summa cū festinatiōe curat: cum grauitate tñ vt nō securitas inueniat fomēt. Ergo vt op̃i dei p̃ponant. Ad mēsas at̃ q̃ p̃ negligentia nō occurrit ante s̃sus: vt simil̃ oēs dicāt s̃sus: et orēt: et sub vno oēs accedant: si vsq̃ ad scd̃as vicē correct̃ emendare neglexerit iuxta sancti decretū a cōis ē mense p̃cipitatiōe arcēdus: vt solus ab oī p̃ortio sequestrat̃ reficiat: sua ei de vino si fuerat habiturus portio sublata. Digne quideq̃

a cōi refectione repellit: q̄ se p̄ vitū a cōi ora
tione secludit. Alibi a huius dei vitiose huius
modi p̄suetudis turpitudine: vt p̄uēuale ali
quid diuinū p̄fertis officiū alteri? p̄tertu
cuiuslibet tardo accessu: vel certe abscissū
de populo de honestate: vt tardus accessus
sic et ante horā recessus: sine graui p̄sum
ptus necessitate arguit. Impatiētis et vani
signū ē ai: cōiū in cōib? anticipare recel
sum: nec op? dei posse in choro finet? ex
pectare. Si monachū sancto narrāte. Sic
gozio: post expletū officiū p̄tinuo receden
te: visus ē demō ab oratorio trahere: quid
de his q̄ nec ipsius expletionē officiū p̄sto
lant. Aut dubiū p̄uēualis vbi libet deco
re integritatis negligē: inexcusabile p̄suis re
ligiōis ē vitū. Ad vitū aut vix occasio de
erit si q̄libet admittat. Dēs deniqz fratru
labores: nō ex p̄suetudine sola: vt vitā do
cta trinitatē diligē: s; ex ai deuotione sectent:
vt in cōib? sit seruoris affectio sp̄alis. Con
uēuale vitā vt scissimā: imo angelicā toto
affectu ai amplexātes: ei tā p̄tinua qz deuo
ta p̄secutiōe adhereāt. Quātū ad officiū
mēsz et alia: vix nisi coacti a p̄uēt? p̄grega
tiōe recedat. Tātā de? p̄uēui efficacā stu
lit bonitatis: vt ibi augmētū suscipiat boni
bon? leuamē. scpe aut veniā mali malus:
Abulta in p̄uētū bona p̄ntibus p̄ferunt:
absentib? subtrahunt. Saul ad p̄uētū p̄sa
lentiū p̄phaz accedēs p̄phā efficit extra
p̄uētū fact? p̄uērit. Thomas discipuloz
absens p̄uērit: visiōis dñice p̄solatiōe frau
dat qz ad collegiū reuersus assequit. Di
scipuli puer p̄gregati sp̄m scūm accipiūt.
In p̄uētū dñs hitat et q̄scit: vbi deuotos
quosqz vberioris grē pabulo refocilat. Vbi
quāplures negligētie p̄sonales in diuinio
marie offitio subrepētes: p̄gregatiōis cōio
ne suppleuit. Vbi qd suis qsqz nō pōt alioz
meritū obtinē meret. Ceterū l; ad maiora
dom? offitia v; refectionij: hospitalarie: ifir
marie: lectiōis ad mēsz et huiusmodi p̄nci
palr et p̄tinue faciēda: nouitios fratres as

sumē: p̄uida religiōis p̄suetudo nō hēat: si
q̄n in p̄tingat aliq̄ officioz eis huiusmodi v;
ad horā cōmitti magna debēt deuotiōe su
scipe: et ad faciēdū ea māsue veloci acce
ptabilr: itegre: circūspecte: magna sbēt di
ligētia adhibere. Adāsuete hoc ē sine mur
mure et alicui? displicentie signo. Filii aut sa
piēs. In māsuetudine opera tua p̄fice. Et i
ope bono necessaria strenuitatis velocitas
dñi sapiēs ait. In oib? opib? tuis esto ve
lox. Velocitas h; maturitatē non renouet
gravitatē: s; vitū tarditatis excludit. Est et
acceptabilr opandū: vt q̄b? ministrat. put
honeste fieri poterit satisfiat. Optabat apo
stolus et orās rogabat vt oblatio sua acce
ptabilis fieret in hierusalē factio: Adāgn?
p̄fect? ē ei: cui? ministerio mlti facti leti de
u; laudāt. Integritas in ope bono requirit
vt nō de inate nec ad euasione q̄si ad ocu
lū: s; p̄fecte. put res exigit fiat. Circūspe
ctio in obsequijs: put officioz req̄rit va
rietas ē habēda: Ad p̄ exēplū vel in vno
officio meli? p̄. Si q̄n refectionarij vicez
gerāt: q̄ ministranda fuerint tpe p̄gruo: et
mō debito p̄parata ministrant: et religiose
distribuat: ne in mēsa defect? vel circa mi
nisteriū mlti? expediēs aliqd accedat. pui
suri. Ad ministrēt itaqz necessaria tēpestiue.
Turpe ē si p̄ vni? defectū p̄gregatio tota
expectet. Sic et oia siue fruct? siue sapores
siue alia comedētib? p̄grue p̄ponēda: p̄i
usqz fratres ad mēsz intrauerit p̄grue ap
ponunt. Cōferēdoz collatio successiua cō
uētū sepi? detinet: iputāda qdē si causetur
ex negligētia ministroz. Ad mēsz v; q̄c
quid appponit: p̄paratū decet reficiētibus
apponat. Auces si dande uerim p̄us frā
gant. Verbe crude si apponēde fuerit p̄i
us mūdēt: et sic de alijs obsuet. De oib?
que apponunt si fieri pōt: sua cuiuslibet por
tio singlr tribuat. Sūt rurigene: q̄ nec pla
tū discreta v; ab extraneis forte distiguāt.
Cōia marie vt sal et aqua mēse nō desint:
que in primis promodus ministratoz appo

De disciplina circa ipalia.

nit. Aqua nō solū pro tēperādo vinū: imo
et sepe pro alijs necessaria est i mēsa. Co-
clearia quoq; sunt ad oē potagium opor-
tū: ne in parapside cū digitis piscari opor-
teat: et iuxta Agonē. In eodē iure: et man-
datur ablutionem: et vētris refectionem querere.
Aburilegos vel aues: que tenent alicubi
cōtra ranas nullatenus eē in refectorio: dū
fratres comedunt pariantur. Nec enī hoc
expediens vel honestū. Sic et in alijs cō-
suetudinibus istud vel aliud quodcūq; ipositi sibi offi-
cium sint intēti. Scriptū est enim: cuncta cū
diligētia facite. Sic agētis in timore dei fide-
liter et corde perfecto. Honestas i operatio-
ne seruaf: si omnia que aguntur cū maturi-
tate et religiositate quadam exerceant: et in
omnibus nitor inueniā: mūdicie: hoc enim
religiosum maxime decet.

De disciplina circa incessum. c.vi.

Disciplina circa incessum penes
modū: et discretionē in ambulā-
do considerent. Honestus mo-
dus cūdi requirit: vt nō impetuo-
sus aut fractis gressib⁹ ambu-
lent: nō erecta ceruice: nō pminēti pectore:
seu etiā inclinato super humerū capite: aut
vagabunde pendētibus manibus: que oīa
vel leuitatem: vel superbiam: vel remissionē
vel ypocrisim sapiunt. Debent et in eundo
discretionē habere: ne de illoꝝ numero cē-
seant de quib⁹ dicitur per prophetā. Non
est iuditiū in gressibus eoꝝ. In eoꝝ gressi-
bus nō inuenitur iuditiū: qui in eūdo ne-
cessitatē vel ordinē nō attendunt. Necessi-
tas discursum inuit: ordo inordinatiōis
confusionem excludit. Discursus igitur p
domū peroritur: et etiā extra domū: q ma-
gnū est instabilis mentis inditiū caute vi-
tent. In domo nescilicet per officinas de lo-
co ad locū deferre ad fratres inuolūter eua-
gent: aut loca rumoribus audiendis: vlti-

locutionibus apta frequentē: sed in locis si-
bi cōcessis vt sunt ecclesia celle: caplin si ex-
tranei nō affuerint: vel in alijs locis si qua
sibi fuerint spāliter deputata cū silentio re-
sidentes. Officiis priuatis puta vbi ciba-
ria preparant infirmi vel hospites recreā-
tur: aut fratrum aggregationi vel comedenti-
bus aut bibentibus se nullatenus ingerant
non vocati. Erubescant precipue ad reficiē-
tium mēsas accedere: vel eis nisi pro euiden-
ti ministerij necessitate assistere. Effrontis
est hominis non erubescere comedentes:
verū tamen si quādo eos loca sibi non con-
cessa necessitas adire impulerit: ad hostiū
pulsare aliquātulū pnt: vt vel aliquis egre-
diat ad eos vel ipsi vocati securius et bone-
stius intrent. In orū non vadāt absq; licen-
tia nisi eos ab aliquo professio mitti conti-
gerit: aut vocari ad loca sua postq; ab eo
recesserint: vel eius negotiū pcecerint q; ci-
tius reuersuros. Verū eoꝝ instructor: iuxta
superioris dispositionē nūc hos nunc illos:
aut etiam oēs simul ad spaciandū in orto cā
recreatiōis vel alicuius bone collocutionis
poterit per se vel per aliū fratrem professum
cū expedire viderit euocare. Tpe pbatior-
nis domū exire vel parēte visitare non cu-
rent: nec enim inter cognatos et notos dñs
inuenit. Quomodo te bone iesu inter co-
gnatos meos inueniam: quando inter tuos
minime es inuentus. Si quando domum
quāuis de superioris conscientia exeunt: ni-
hilominus id suo significem instructori: qd
et de suis alijs notabilitibus factis obseruent.
Ordo circa incessum est in cōitatu speciali-
ter religioso suādus: vt in pcessib⁹ fratrem
sibi collateralē attēdat vt choꝝ sui partē in
refectorio: in claustro: cū pro gratijs ad ec-
clesiā itur: et in oī teneat loco nec se ad cho-
rū aliū refectorio: in claustro: vel alibi tras-
ferat: nisi causa rationabili perurgente. In
ecclesia vero inter pulpitu et in medio cho-
ri positum et altare: maxie dū quidem ibi

dicitur: non facile transeat: nisi forte liber pateat transitus. ab ipso pulpito multum distans: ne tamen inter pulpitem transiens et inclinans ipsum videatur pulpitem honorare: non ante ipsum directe: sed a latere decentius inclinabit. Est etiam ordo reuerentie ac decentie in incessu: ut non passim seniorum iuniorum antecedit: aut quando vitari potest frequenter et nimis propinquos faciat transitus ante ipsum. In ecclesia quoque inter ministros subdiaconum videlicet diaconum: sacerdotem in officio suo solentius ministrantes: nec non et ante fratres intra deambulatorium intraturi ad vacua debet sedilia per introitum sedilibus ipsis propinquiores accedere: nisi ob aliquarum reuerentiam personarum: si forte in medio fuerint: sit aliter faciendum.

De disciplina circa quedam membrorum officia. ca. vii.

Et in alijs membrorum corporis siue oculorum: siue oris: siue naris: siue brachiorum manuumque officijs discipline studendum: de quibus aliqua breuiter subponentur. Almatores igitur honestatis ab inordinata euagatione: et exaltatione immodica: et in choro precipue diligenter custodiant. Scriptum est enim. Oculi stultorum in finibus terre. Et exaltatio oculorum dilatio est cordis. Leuat quidem propheta oculos ut petat auxilium domini ut impendat. Tu quoque si locum tempus et causam consideras: non solum non culpo sed etiam plurimum laudo. Hoc enim excusat miseria: illud misericordia commendat. Sin autem non prophetem dominum: sed diuitem aut eum: immo ipsius satbanem imitatore te dixerim. Non sunt in risu faciles: nec in voce clamosi. Labi- nus precipue grauitate religiosi plurimuz

dehonestat. Vile propterea religiosum virum ut puerum cachinari. Non licet religiosum virum dissolutis labijs risum proferre: sed illari vultu cordis illaritate pretendere. In datione pacis labia semper claudant: quibus apertis turpiter exhibetur. Maiores non in aliorum aspectu: sed ad partem: cum duorum vel trium ad plus digitorum appropinquem emergant. Secusum etiam spiciendum est maxime in conuentu ne loca publica siue in choro: siue alibi spatio sedentur: et astantium oculi offendantur. Pudet quidem in ipso choro deambulatorio ad pedes suos palam fratribus spicere nec pudere. Notabilibus corporis seu membrorum extensionibus: que cum ositationibus vel alijs non sine quadam inhonestate fieri solent omnino abstineant. Tunc enim sunt corpus et brachia comprimenda: ne cum huiusmodi pigris extendantur. Honestum incongruum viro pigra membrorum distensione resolui. Dissolutiones fugiant manuales: grandia nempe cantu pericula: soletque luctus ludo accidere corporali. Et post comestione se precipue a iocositate notabili: et multiloquio studeat temperare. Siquidem licet omni tempore dissolutionis leuitas sit vitanda: post refectionem tamen vel alium solo fratres: et iterum coram conuentu turpius agitur. Turpissima est dissolutio in conuentu. Ad id alius quepiam preter necessitatem ad cingulum vel ad manum accipere flores: fructus vel baculum ociose in manu gestare: cingulum inter digitos voluendo rotare: honestati non consonat: immo quoddam lasciuie signum pretendit. In lotionem manuum quando in vase mobili aqua reperit: vas ipsum nunquam aperte superiori precipue manibus distilantibus: sed per ansam vel a latere vel a fundo accipiant: ne guttis manuum aqua residua sordidetur. In lecto se honestissime iacendo componant: nec supini iaceant: nec genua leuando calceneos iungant: aut tibi-

De disciplina circa tpatia.

as. Nec et similia nō sunt vt minima teme-
re aspernēda. Clara nōnunq̃ puerlatōis
insignia q̃dam in nūmis obfuscant ineptie.
Plerūq̃ modici paulatim per incuria sub
repentibus maculis: tota morum congeri-
es inquinatur.

De disciplina in habitu. ca. viij.

Disciplina in habitu pōtā circa
pānū q̃z circa formationē: coa-
ptationē: vsus eius p̃tinationē
et mūditiē p̃seruationē attendi.

Circa pānū vt nō sit p̃ciositate
molitiē vel subtilitate notabilis. Vestis p̃e-
ciositate etiā mulierib⁹. Petrus apl⁹ inter
dicit. Porro qui mollibus vestiunt in do-
mibus regunt sunt Inter diuites palatij et
paupes claustrī differētia debet eē. Absolū
vestimēta animi molitiē indicāt. Absolles
ait q̃dā motia q̃rūt. Subtilitas et nitor rep̃-
hēdit in bissō diuitis epulonis. Alimia pā-
ni subtilitas: et si nō p̃ciosa nil: ilomin⁹ tñ in
p̃posito penitētiē vitiosa. Sit cure noui⁹
pānoꝝ p̃ciositate: subtilitate et incōgruā re-
ligioni molitiē nō curare: vereatur et renitā-
tur vt possint iritari pro ipsi⁹: stoꝝ de ve-
stium vilitate censurā et p̃suerudinē vitio-
sam in suarū aiarū piculū induci. In signū
sunt panni tui dñe iesus: in signū tui a mul-
tis hodie p̃dicis. Honestā erigit vestimēto-
rū formatio: vt nō sit nimis larga vel stri-
cta. Amplitudo vel lōgitudō caputij super-
flua siue in manicis siue in caputio: siue in
colario caputij ē admodū fugiēda. S; nec
apturis q̃busdā circa vel cingulū vel alibi:
aut curiositatib⁹ alijs quibuscūq̃ ē habit⁹
deformādus. Coaptatio q̃dā ē religioso in-
decēs: q̃dā decēs. Indecēs ē si p̃ter mores
religiōis fuerit curiosa: vt vbi cā si caputij
colariū quidā in giro replicationē iuxta mū-
danōꝝ p̃suerudinē coaptet: aut curiose ip̃z
caputū replicet circa genas. Decēs ē que

nō curiositati: s; honestati defuit: vt v; ve-
stis honeste portet: et honeste pro loco et tē-
pore disponat: vt honeste portet: succingē-
da ē eq̃litr et decenter. Si ex vna parte pē-
dere notabiliter p̃mittat: vel in alijs p̃para-
tio debita omittat: fatuitatē vel negligē-
tiā: vel ipocrisis sapit. Aptanda est vestis:
maxime circa pectus per applicationē ad
collum: ne collū ipsum vsq̃ ad pectus: vel
interiores panni hominū aspectui exponā-
tur: qd̃ irreligiosus ē valde. Attēdēdū etiā
circa portādī modū ne quis p̃fluat: vt si os
sub caputū vel mētū abscondat si more do-
minarū tunica a laterib⁹ tenendo accedat:
aut manū in sinu teneas: tunice manicā ex-
terius pendere permittat. Quando enim
manū in sinu ponere vel ad horas cogit ne-
cessitas in manu altera p̃sumpta manica
cautius est tenēda ne pendeat indecenter:
vt manu in sinu teneri vix a proximo astan-
tibus percipi valeat. Ambas autem man⁹
in sinu tenere q̃z irreligiosum sit palam oī-
bus ē: cum vel vnam diu teneri vix excu-
set necessitas. Bānati ē corporis et mēbro-
rum officia exequi non valentis: manicas
nō regere defluentes. Et quidē cum mens
interius a sua custodia soluitur: et membra
foris ad omnē acū inordinate mouentur: et
tam in vestibus q̃z in alijs discipline cura
negligitur. Incōpositio corporis qualitates
indicat mentis. Sunt et alia circa modū por-
tandi s̃m Agonem vitanda. Sunt inquit
quidam stulti: qui quodam artificio vesti-
menta sua circa se componunt. Alij iactan-
do et ventilando pannos suos leuitatē men-
tis sue: ex ipsa sui habitus mobilitate offen-
dunt. Alij incedētes sinuoso firmate terrā
frūt: et in lūbis depēdētib⁹: inno retro p̃se-
quētib⁹ caudis in similitudinē vulpiū ve-
stigia sua obducunt: et quocunq̃ perrex-
erint: q̃si turbo tēpestatis puluere conciant
Dispositio habit⁹: aliqñ rōne operis: aliqñ
rōne consortij variatur. Respectu quorūz

habēda ē cōsideratio discipline. Ad exercitiū operis rā pp expeditionē q̄z pp custodiā mūditiē: honesta put res exigit preparatio vestis requiritur vi. s. quando necesse fuerit succingat: manice vero retrahant et prout expedierit componant: ne sup manus vel super rem ipsam que tractatur recidant indecenter: precipue ad priuatas custodiende sunt manice diligenter. Dispositio huiusmodi tollerabilis est: imo commendabilis in priuato: que tamē in publico maxime coram extraneis nō est decens. Quādo igitur coram extraneis aut coram cōuentu proceditur ad dispositionem cōmuniem est habitus tam in manicis q̄z in alijs quantū res patitur reuocanda. Caput si nudū fuerit: caput congruit amiciri. In omni siquidem loco publico siue choris siue resectoriis siue alijs fuerit locus: fratru cōgregatione presente: et multo magis inter extraneos: operto decenter capite religiosus est admodum vir honestus nisi ob reuerentiam alicuius ministerij vel persone aliter sit agendum. Non est tñ caputium siue coram fratribus siue coram extraneis: nimis in capite sine causa profundandum. Operta sub caputio facies quandaz ypothesis notam infert: et aliorum in se oculos sua singularitate convertit. Decet ergo caput in publico non facie operiri. In lociōe quoqz pedum ille cui pro dñsto ministeriū huiusmodi exhibet operto si commode potest capite humiliter et sine multiloquio debet esse: et charitatis obsequium cum timore ac deuotione suscipere: nec debet q̄s ibi alibi tibiā nimis exponere: sed magis tunica cum manibus circūcingere diligenter: turpiqz religiosi personis crurium nuditati occurrere. Laet omnia honesta: ne eius vnqz appareat caro nuda nisi quātuz compellat necessitas manifesta. De sancto legitur q̄ cum necesse haberet flumini transuadere rogauit socium suum vt pau-

lulum separaretur a suo aspectu ne suas inuicem corporis nuditatē vterqz cōspicerent. Necesse ut socius nihilominus tamē ille se ipsum cum se nudare vellet erubuit. Cogitantem cū vel in aliam ripā virtus diuina transposita: aut dubium honestatem doctus minus acceptauit. Idem quoqz interiores qui ultra cōmuniem seu singularem formam siue in vestibus: siue in alijs indulgentur quātū necessitas patit oculari oportet: vnde nec almutia palam extra capitiū religiose portat. Restat de vsu habitus continuationē: et mundicie in eo conseruatione videre: vsus habitus put habitus pro spālī signo religionis accipit: continuus debet esse: vt religiosus frater non sit vel modicus sine ipso nisi necessitas euidentis euz cogat. Secularis persone nuditas: et religiosus siue habitu comparantur. Lauēdū ē ne sibi habitus duz sedet aut genuflectitur aliquā incohamentū strahat maculā. Et si quam ppter aliquē casum vel pp sudorē aliquando mūdificari citius debet maxime si in loco fuerit apparenti. Propter h̄ imunditia illa que in horis capitiū circa geras strahitur ex sudore debet cum diligentia reuocari. Seda religio que ninitur feditate. Culpatur quidē et cultus mundicie nimis et neglectus.

De disciplina in officinis. ca. ix.

Eniqz in officinis maxime in oratorio: resectorio: dormitorio: ceterisqz: quas consuevit frequenter conuentus etia ad lasnas discipulate se habeant et quiete. Nunqz per fufurū et tumultum occasionē operis alicuius: fratres orantes: studētes: aut quiescentes impediāt. In oratorio nemo aliquid agat: nisi ad qd sanctus est: vnde et nomen accepit: vt si forte aliqui etiam pter horas canonicas vel constitutas orare voluerint: non eis sit impedimento: qui ibi aliquid agēdū putauerint.

De disciplina inter extraneos.

Quando per dormitorium fratribus quiete
fcentibus vadunt plane: imo quasi furtive
incedant ne parando lectū vel alio quouis
modo quiescentes reprehensibiliter inquie
rent. Surgentes a lecto ipsi decenter ope
riant: ne velut irrationabilius cubile rema
neat imparatus. De priuatis loqui: si cui
turpe videtur: turpius nouerit aliquid tur
pe sibi cōmitti. Ibi nō conuenit quasi mor
gelicidii pituri amictus accessorij sarcinas
differant. Ibi religiosus cū summo silentio
et opero profunde capite debet eē. Ibi cō
abulari et preter necessitatem hac et illac
capite discooperto respicere religiosum nō
dixerim: sed scurrarij. Ibi seruanda in ma
nuum et vestium dispositiōe honestas. Ibi
honesti quisq; diligenti alijs opera caueat
ne post ipsi per eius incuriā aliq; offen
datur. Ibi eis cauendū ne stātes uiuēt: vlt
aliter minus honeste incedant. Sed nec p
ortum est facile uiuandū vel alibi: vbi siue
a socijs siue ab alijs possit videri: q; vt ait
quidam. Multa possunt honeste fieri: que
non possunt honeste videri. De singulis
ad disciplinam per singulas officinas et lo
ca spectantibus: vix aut nunq; posset singu
lariter adisceri. Ad multa tamē pōt haberi
discipline consideratio ex predictis. In do
mibus autem officinarū: aut vbi fratrum est
cōmunis transitus: maxime circa introitus
priuarū: vñ ad necessaria eūtes et rede
untes respici possunt: nunq; honesti fra
tres faciant stationem. Quando etiam in
trant et exeunt officinarū secretorū hostia
post se claudant: ne superuenientes extra
nei et intrantes: fratres inueniant impa
ratos. Nunq; extraneos et familiares ad vi
sitandū officinas inuitent. Si qñ tñ ad ali
quorū instantiam eas ostendere permittan
tur: domos tñ cōiores: non intra per singu
la loca seu angulos peragrandos: sed ab ho
stijs expedite quantū honestas permiserit
ostendentes: quicquid ab eorū aspectu sub

trahere poterunt: subtrahāt et furent. Nō
est religio vbi omnia patent. In locis oib;
vbi fratrum occurrit frequentia: nullo mo
do detineant aduētates. Infirma hec par
uulis exprimens grandis ocella non veto: s;
vbi humilis proficit paruicūdus illusor.

¶ Quarta pars huius operis. De disci
plina inter extraneos: et primo de disciplina
in villa. ca. j.

¶ Hinc videndum qualiter
in villa: itinere: ecclesia: et
domo: in locutione et co
mestione: sit nouis fratri
bus inter extraneos con
uersandū. Si qñ exeunt
domū: habenda est eis cu

stodia discipline respectu societatis et sui.
Societatis solatiū et honestas: religiosi con
uenit dignitati. Propter hoc in villa pre
cipue senioris cum quo fuerint semper vesti
gijs inherentes: se ab eo etiā sub vno tecto
nullatenus separent: quin ad minus semp
videri ab eo libere possint. Seipsos autem
quantū ad circūspeditionem: locutionē: habi
tus: et mēbroz dispositionem in disciplina
contineant. Nō circūspiciant in vicis ciuita
tis: vt sapiens docet. Auertāt oculos suos
ne hauriant vanitates. Et seculariū collo
cationibus prudenter abstineant. Manus su
as religiose cōponant. Nunq; inter homi
nes discooperto capite vel alnunciati: vlt
alias indisciplinate incedant. Sed nec seculari
um nec religiosorum domos: subito igno
rantibus eis introcant. Sed vocādo ab ho
stio: vel pulsando: vel alio quoquomodo
ppositum seu voluntatem ingrediēdi pre
nuncient. Vir eruditus ait sapiens foris sta
bit. Sed nec sine ductore per secularium
domos vlt per religiosorum est officinas va
gandum.

¶ De disciplina in itinere. ca. ij.

I fuerint extra villas in itinere constituti: et quantum ad societatem et quantum ad seipso caute se debent et religiose habere. Quatum ad societatem debent sibi a mulieribus a scurris et rone pili a psonis de maleficio notatis attendere. Talium personarum societas singularis religiosis viris nisi forte ad horam pro anime causa non conuenit. Debent tamen se prudenter ab huiusmodi consortijs se gregare. Ipsi autem fratres in itinere se ab inuicem non debent nimis distingere: quin minus se mutuo audire et videre facile possint. Non est tantum aut decens religiosi quos congruit binos ire alterum ab altero longius separari. Talis separatio eis in periculum occurrentibus cedit in scandalum. Quatum ad seipso debent in factis et verbis disciplinate se gerere. In factis debet honestas: deuotio: et discretio apparere. Propter honestatem dissolutiones tam inuales quam alie: que cursitando vel aliter quolibet fieri possunt penitus vitent. Ab ista enim inconuenientia ex hoc ut expertum est possunt sequi: hominibus frequenter de quibus non aduertit videntibus que aguntur. Non sunt brachia notabiliter denudanda: nec vestes nimis succingende vel alia irreligiose tenende. Eterum ad deuotos pertinet fratres ecclesius quando transeunt iuxta ipsas necnon et crucibus deuotionis inclinationibus reuerentiam exhibere: cimiteria vero absque oratione pro defunctis nullatenus preterire. Discretionis est agenda queque preuia deliberatione metiri et non agenda cauere: quia qui de futuro nihil premeditatur: in omnia incautus incidit. Moderandus per prouidentiam senioris labor: itineris: ne spiritum deuotionis extinguat. Audienda est missa: sancteque orationes populo si fuerit sermo fides: et ante oia semper diuini pensum officij deuote soluendum: nec fratres se magis cur-

sores quam religiosos exhibeant: et contra carius religionis propositum de accessorio principale facere conuincantur. In solenniis festis etiam ab itineratione cessandum. Cauenda est per vias dormitio tantum quam periculosa et indecens: nec est tarde vel apud infames hospitandus personas. Disciplina verborum debet attendere tam in materia quam in sono. Si occurrerit hoies debent eos humiliter salutare. Seniorum erit coitinerantibus et his cum quibus aliquando loqui contigerit aliquid ad edificationem et consolationem proponere: peccantes in eorum presentia non rigide semper sed cum modestia et humilitate corripere et ad bonum per rationes et dulcem allocationem inducere. Et sic quodammodo omni creature secundum euangelium predicare. Philippus eunuchus in itinere baptizauit. Beatus martinus latronem secum itinerantem conuertit. Si vero non affuerint homines: verba fratrum de deo conuenit esse. Ipse namque itinerantibus et de se loquentibus discipulis: itinerationis factus est comes. Tunc exempla patrum vel alia quilibet bona: que vel accendant affectum vel saltem instruant intellectum: sunt ad laboris allevationem narranda. Turpissimum est nescire tempus nisi frivolis et fabulosis narrationibus detinere. De tacentibus de te domine: quoniam loquaces inuti sunt. Solent fratres letanias: psalmos penitentiales: canticum graduu et similia: aut siliant quod libet singulariter frequentare: et maxime ante tertiam in talibus: aut certe in meditationibus sanctis occupari. Denique quotiens mutue colloctionis interuenerint verba sonu oino decet esse demissum. Proinde clamosam locutionem que nullum religiosam decet personam penitus vitent: maxime inter fructeta et in nemoribus existentes. Si quidem iuxta vulgare prouerbum: nemus aures et capus seu planities oculos habere dicuntur. Ab oib9 igitur que coram secu-

m.

De disciplina iter extraneos.

laribus dicere nolūt in locis dumosis et ne
morosis oīno abstineant: nisi forte aliquis
sub silentio et latinis verbis dicere velint.
Miserailes confusiones quibusdam mi
nus cautiis pluries ex hoc accidisse ferun
tur. Non contenti in itinere in cantu maxi
me seculariū cancionum aliqua l3 bona cū
laici nō intelligāt nisi sonū: et preter hoc re
ligiosum non deceat in cantu extraordina
rie vocem deferre. Si qui forte dissolutio
nes clamorosas disputationes: verborum al
tercationes: et alia que offensionis extra
neis materiā dare possunt vitare inter ho
minea negligunt: nequaquā eos timoratos
dixerim: aut zelum religionis hēre. Qui
religionis sue scandalo nō occurrit honori
proprio detrahāt et saluti. Qui fidelis reli
gionis est filius nequaquā eius scandalum
parauit.

De disciplina in ecclesia. ca. iij.

Erucientes ad religiosorum
vel secularium loca: cū ad ec
clesiam si in loco fuerint vene
rint in ingressu ecclesie illū se
cum versiculū memorantes

Introibo in domum tuā adorabo ad. et c.
et nudato capite signū crucis super se cum
reuerētia facientes: cū ante altare vel in alio
loco orationi congruo ad quem declinaue
rit senio: prosternere se humiliter debent
vbi quātū de⁹ dederit deuote orātes: et de
inde pariter ab oratiōe surgentes procede
re poterūt ad ea que necessarie habuerint
iuxta ppositū crequēda. Ecclesiā nāq3 si
cut euāgelici et ecclesiastici viri semp prius
si cōmode possum⁹ visitare debem⁹ sancto
rū patrū qui nos in oīdie pcesserūt: imo
ipsius saluatoris exēplo: quē bñs euāgeli
sta ad huc hierusalē ciuitatē ingressum
refert tēplū dñi adisse. Sup quē locū dicit
expositor qd ingressus vrbē primo tēplum
adiit: dās formā religiosi: ut quoquo im⁹.

p̄mo domū oratiōis: si ibi ē adeam⁹. Ad
sacrum aut solēnis vel al' diuino officio cum
extraneis assistentes: gerant se humiliter et
honeste. Nō stent in sedibus suis velut ma
gnates: aut quasi laici de officio nō curan
tes. Sed ad librum si necesse fuerit: et ho
neste poluerint accedētes officiantes cum
maturitate tamē ac modestia tam in voce
quā in gestibus obseruanda humiliter iunē.
Ad si propter cuitandum discursum ad
librū non duxerint accedendum: nihilomi
nus cōia que nouerunt poterūt cum alijs
honeste sine nimia vocis exaltatione canta
re. Ad cantandū autem aliquid sequestra
tim ut est. all. Rñ. vel aliud quodlibet ne
quaquā cū secularibus se conbinent: si vi
tare potuerint bono modo. Tunc etia3 nō
solū de predictis: verū etiā in honesto se ha
bendi modo: quātū ad disciplinā aspicien
di loquendi habitus: et vniformitatis hone
statis custodia est adhibenda. Reprehen
sibile ē ibi vagis circūspicere oculis: aut col
locationibus: dū misse celebratur officium
intendere: quas tunc etiam secularibus cle
ricis ius canonicū interdicat: aut aliquā re
spectu habitus singularitatem pretendere:
vnde ibi non deceat capitiū intra homines
extrahi nisi ad euāgelium vel ad alia pro
quibus exēpli gratia approbata comuni
ter fieri consuevit. Deniq3 propter vnifo
mitatem sint: dū intersunt officio solliciti cir
ca duo. Anū est ne diuersitate sua in his q
ab honestate non discrepant: alios scanda
lizent: ut videlicet ad magnificat in vespē
ris: ad quēcūq3 vult in prima: vel ad alia
huiusmodi ceteris cū reuerētia stantib⁹ ipi
nō sedeāt: l3 illud officiū tūc non dicāt. Ali
ud ē vt in stādo: sedendo et psterndō: sint
inuić vniformes vt pariter stent: parit se
deant: pariter se psternt. Qui co: vnus et
aiā3 vnā hēre debēt diformes exterius eē
non debent. Vniformitas mor: vnitatē in
uat et indicat aīoy. Senioris aut p̄suetudi
ni debet se fortius humiliter p̄ornare. Re

ligiosorum more cum eis officiate suam. Cum alijs inclinationum ritus ignavis festivo tempore ad omnes collectas vultu ad altare verso cum reuerentia stantes: ad beatorum dei et sanctorum duntaxat: qui speciali ex more: veneratio ne coluntur nomina inclinamus. In feria vero ad omnes sumus orationes prelati. Ad prefationem semper: et quando dicit agnus dei moris est stare. Verumtamen si quando apud extraneos dure rint celebrandi: modum ordinis sui in celebrando: uniformitatis occasione non variet nec dimittant nisi aliter facere cogat necessitas: ne velut instabiles et modum proprium non habentes: cum varijs ecclesiarum consuetudinibus temerarie variantur. Possunt tamen in benedictionibus post missam iuxta morem patrie faciendis et in alijs humilissimis di que modo non preiudicant regulari: ecclesiarum in quibus fuerint: consuetudines observare.

De disciplina in hospitio. ca. iij.

In hospitij domo cum fuerit: studeant se in omnibus gerere humiliter et prudenter circa custodiam discipline. Humilitatem erga personas: et in conversatione ostendat. Personis maioribus humiliter deferant. Personis minoribus et pauperibus: tanquam cum fratribus suis socialiter et benigne loquantur. Conuersatio quoque signum aliquod preterdat non superbie. Nunquam ad prima se ingerant loca: nec tamen ad ea vocati nimis refugiant: senioris tamen fratris quem proponere debet: semper honore suato. Ad honorem vel certe delictis desuere videt: humiliter vique declinat et honeste cum modestia recusat. Ubi autem senioris vel sociorum accidit instantia: cedere magis quam diuini repugnare oportet. Parado potius quam obstinati repugnando suam humilitatem. Reprehensibilis difficultas ubi palam nutui obuiat senioris. Lectos secularium non ascendat indifferenter per diem: nec familiam hospitij obsequiorum exactione molestat. De

cet pauperes paucis esse preteritos. Ipsique necessitati est pro loco et tempore detrahendum. Nunquam hospitum familiaritas: vel affinitatis propinquitas presumptione iducat: ut in domo percipere curiosa querere: aut de factis domus vel familie indagandis vel disponendis: se iterum intro mittere velit: qui proprie rei familiaris curam ut deo fuisset liberius abiecerunt. Prudentia quidem necessaria habet ut sint in sui custodia circumspecti. Aplos. In sapientia inquit ambulat ad eos qui foris sunt. Et dominus. caute inquit ab hominibus. Cauter igitur ista discipline censura non solum in publico: verum etiam in privato se habeat. Nullum autem quidam putaueris locum sine teste. Narrabat quidam frater se in quibusdam secularium domibus: occultas deprehendisse fenestras: per quas ea que in domibus illis assistentes agebant: pro ipsis percipientibus poterant aperte videri. In estate dormitionis tempore meridiane iacentes aliquando si possunt super habitum operimentum: saltem usque ad cingulum habeant: ne dum dormiunt eos indeceter quidem inter homines discoperiri contingat. Erubescenda nimis quibusdam ex hoc accidisse feruntur. Habenda ubique prudentie circumspectio et cautela: circa personas: loca: negotia: et res si quod habuerint reponendas. Circa personas ut se nimis hominibus non committat quantumcumque familiares et propinqui. Attendant sibi in omnibus que faciunt et dicunt. Spiritualis ille qui omnia diiudicat: ut ipse a nemine iudicetur: oportet opus suum trina consideratione perueniet. Primum quidem an liceat: deinde an deceat. Postremo an expediat. In omnibus semetipsos sicut dei ministros exhibeant. Sint in omni aspectu: gestu: et in omni actione sua: sermone religiosi: modesti: sicut decet sanctos. Verumtamen modus quidem est religiosus suppositus nimium esse oportet. Habet ad perueniendum iter homines modum discretionis: status et qualitas hominum differentis: differentiam exigit conuersandi. Habet se prudens cum differendis differenter: cum omnibus in eam. Erit simplex

De disciplina inter extraneos.

non stolidus: humilis non deiectus: māsue-
tus non blandus: itaris non lasciuus: affa-
bilis nō vaniloquus aut scurilis. Quinim-
mō interest sapientis sic si res exigat a rigo-
re interdum discipline remitti: vt modum
tamen modestie nec in ipsa remissione di-
mittat. Potest grauitatis censura remitti
pro tempore non dimitti. Imputāda tamē
remissio vbi nulla decentie vel vtilitatis in-
tentio. Prudens domini seruus vtilitatis
fructum ex sua nouit remissione afferre.
Ad hec quoniam attendenda honestas: et
congrua personarum honestas honestiori-
bus semper adherenda. Mulierum tam
ppinquarum q̄s aliarum: caute prout po-
terunt societatem deducunt: earumq; fami-
liare nimis obsequium et tactum omnino
refugiant. Nulla ratione substineant q̄ pe-
des sibi a mulieribus lauentur. Audā au-
tem mulieris tangere manum: aut eius ca-
put: aut corpus vbi libet absq; necessaria
euidenter causa manum extendere: ab oī
pro: sus religionis honestate quis dubitet
alienum. Quando religiosus sedet aut lo-
quitur: manus suas occultare et ad se retra-
here debet: quas etiam quando extraneis
personis loquitur simul iunctas et velut in
uicem colligatas: vel al' religiose haberi lo-
cutionis disciplina requirit. Nunquā mu-
lierē quacūq; sibi affinitate cōiunctā: siue so-
rorem: siue neptē: quātūcūq; puerulas:
nunq̄s etiā matrē ppriā facile osculent. Fu-
giāt oīno feminea oscula milites christi: cū
etiā osculū viri offerri non deceat: nisi for-
te de proprio patre vel honestis alijs per-
sonis: moris exactu sine scandalo vitari nō
potest. Religiosam personam: religionis
honestas: os indifferentibus osculis com-
municare nō patitur. Beni: q; periculo aie
mulierū hētur societas. Igit: vt docet san-
ctus Zlugu. Elbi: q; gustanda est cum mu-
licribus nō continuāda presentia: s; quasi
transeunter feminis exhibenda est accessio
quodāmodo fugitiua. Tutius est non pos-

se perire q̄ iuxta periculū non perisse. Al-
lum aut nec castū dixerim nec honestum:
qui mulierem aut tangere: aut eius tactum
admittere nō abhorret. Quomodo tange-
re licet qd̄ intueri nō licet. Ad custodiēda
cordis munditiā: exterior: quoq; sensuum
disciplina seruanda est. Loca que periculi
vel suspicionis materiā dare possunt: cau-
te declinent: nec solī cum muliere in huius-
modi locis vel ad horam morentur. Domi-
na quedā vt fertur cū duos fratres ad do-
mum diuertisset ipsius: alterū seorsum vo-
cauit in camerā: quasi secreto sibi aliquid
locutura. Quē ingressum mox ad turpitu-
dinem prouocans: asseruit firmiter se con-
tinuo p̄tra ipsū quasi ei violentiam inferē-
tem: nisi statim sibi acquiesceret clamaturā.
Tunc doctus a dñō frater: ante q̄ mulier
in vocem clamoris prouinceret: ad fratē
consocium qui cū pluribus in atrio dom⁹
erat alta voce clamauit librum sibi p̄tinuo
afferri requirēo. Sicq; adueniēte fratre
neceffe habuit mulier ab huiusmodi nefa-
ria sollicitatiōe cessare: et frater hoīmū con-
fusionē euasit. Nōnulli ob cāz cōsimilē cō-
fusi turpiter et grauitur fuisse xberati di-
cunt. Qui autē cauet laqueos securus erit
Qui non cauet ē aut stultus: aut peruer-
sus: nec eius est excusatio admittēda. Be-
nocte si per domos hospitij ad necessaria
exiit: simul quidē et si fieri pōt cum lumie
vt filij lucis cāt. Ceterū de mondanis secu-
lariū expediēdis negotijs: se religiosus te-
merarie impedire non debet. Si de anime
negotio agitur: apponendū quidē est con-
siliū: ab his qui habent officium et periti-
am consulendi: al' non est militantis deo se
iterum occasione propinquorum vel ami-
corum secularibus implicare negotijs: que
mundo moriens abdicauit. Impius ē qui
anime sue pro parentibus suis est crudelis
Sed nec secularium littere ad portandum
vel presentandum alicui recipi debent: nisi
de ipsarum tenore opus forsitan aliquid

pietatis habente confiterit. Nec religiosi expedit veris q̄ verborum ⁊ sine litteris: pro negotijs huiusmodi baiuli vel internū tñ fiant. Sed si super talibus requirantur: hoc per alios quos deceat fieri rogēt. Circa. ij. custodiam: siue libros siue alia secum detulerint: nequaquā negligentes existant. Sed omnia libros precipue anteq̄ eos deponant de manibus vel de sinu certe si deliq̄ persone comendent: que a muribus ⁊ canib⁹: qui libros vt experientia docuit destruant: ⁊ cohopenure corio non obstante corrodunt custodiat. Ipse quoq̄ persone quibus res huiusmodi cōmittuntur: sunt super his instruende. Prociibus tamen consule p̄pter pericula in loco certo p̄opin quoq̄ habeatur. Quidam libros quos cōmendauerat repentino igne superueniente perdidit.

De disciplina locutionis.

ca. v.

Disciplinā in verbo est iunioribus ⁊ nouis precipue inter extraneos obseruanda: vt tarde caute: ac remissa voce loquantur. Tarde vt vsq̄ ad interrogacionem taceant. Interroganti responsionem seniori relinquant: nisi forte in speciali super leuib⁹: maxime ad propriam necessitatem spectantibus: vt de potu: cibo: ⁊ cōsimilibus requirantur. De talibus potest quisq̄ pro se non tamen pro socio sine assensu respondere ipsius: Communem requirit assensum responsio: que de communi necessitate p̄ofertur. Laute cum p̄meditatione loquatur: vt p̄mo bis ad limam q̄ semel ad linguam veniat sermo: maxie si seniori forte occupato: de ordine: de personis absentibus: de rumoribus vel notabilibus alijs requiratur. De sanctis ordinis: vt de modo ieiunandi: de silentio vel alijs requisitis: se nouos in ordine dicant: seniorē

requirendum p̄tendant: ne forte dum sapienter ⁊ bene respondere se putant stultū aliquid: ⁊ q̄ omnino dici non oporteat dicant. Secreta ordinis nulli quantūcūq̄ religioso vel familiari reuelent: nec statutum aliquod publicent: nisi forte quod commode celari non poterit. Idipsum autem nō statutum: non p̄ceptum: sed tantum infra ordinis consuetudinem vocent: vt per eorum responsum: tentionis debitum excludatur etiam infra domum: Nec secularis si quando contrarium videant: reputent fratres sui ordinis transgressos: cum tamen multa licite possint ex ordinis vel superiorum dispensatione mutari. Ordinem nostrum nunq̄ ad particularia descendendo: sed si necesse fuerit in generali dūtaxat absq̄ aliorum ordinum collatione: vlt obreccatione cōmendent. Pessimus laudandi modus: seipsum cum aliorum iniuria predicare. Pessima vitij corruptela de tractio: que animam maculat deum offendit: proximum scandalizat. Et quia scriptus est sermo obscurus in vacuum non ibit: ⁊ tumultus murmurationum non abscondetur his quibus detrahatur scandalum excitatur. Constat autem vt sanctus Bernardus loquitur: nisi veritas necessaria in causa nō est nec licite quorum licet scandalum a quo libet posse committi: nec iuste p̄cipi: nec innoxie consentiri. Si de personis absentibus: p̄sertim religiosis: suspiciosum aliquid suggeratur: semper pro absentibus p̄eloquentes: nullo modo ad fauendū de tractoribus inclinentur: Accidit aliquādo quosdam magis ad tentandum q̄ ex animo de alijs loqui. Narrabat vt fertur senior quidam fide dignissimus ad se quandoq̄ quendam secularem venisse: qui aduersus quosdā religiosos semper multis plurimum inuechi videbatur. Qui frater viriliter se opponens: cum quotiens aduenit eadem semper constantia repulit ⁊ in-

m iij

De disciplina iter extraneos.

culatos pro viribus excusauit. Adiratus oblocuto: beniuolam senioris constantiam apuit eadem: se id ad probandum de mutua ordinum illorum charitate fecisse. Adiciens se de ordine senioris qui pro alijs aduocabat: cum quodam incusati prius ordinis fratre ob causam consimilem oblocutus fuisset. Fratrem autem illum oblocutionis verba in primis aliquatulum refellentem: deinde vero remissius: tandem obloquenti cessasse. Super quo non modicum secularis offensus apud illos charitatis veritates esse se asseruit: qui detractionem admittere non curassent. Benique religiosus non est qui detractionibus pascitur alienis. Caueant etiam ne sint rumorum licet bonorum et verisimilium delatores. Religiosos viros passim rumigerulos esse non decet. Falsitas que frequenter rumoribus inest: vel per seculares relatores apponatur primis eorum auctoribus imputatur. Hinc est illud. Rumores fuge ne incipias nouus auctor haberi. Sint in locutione honesti: et serine se in secularibus ad risum mouentibus verbis: seculares ostendant. Seruum dei de deo loqui decet: ut fiat quod scriptum est. Si quis loquitur quasi sermones dei. Alioquin vana verba mentis aperiuunt vanitatem. Ex habundantia cordis os loquitur. Circa vocis sonum in locutione attendat: quod prout tactum est alibi sit demissus pariter et suavis. Auosissimus plane religiosus loquendi modus si notabiliter suam in communi vocem exaltet. Sufficiat quod proxime ibi astantes possint loquentis intelligere verbum. Sapientis est loqui suauiter et demisse. Por autem amplioris vocis depressionem requirit. Por est tempus silentij et quietis. In nocte maxime post completorium: in alta ut prius prorumpere verba: silentij grauitate neglecta secularium est: religionis non curantium honestate. Por inde honesti fratres ubique fuerint: religio

se in quibus poterunt semper ac si essent in fratrum collegio cum sui obseruatione silentij conuersentur.

De disciplina in comestione. ca. vi.

Recipue decet: ut cum extraneis comedentes honeste se habeant: ut nec in cibo: nec in modo comedendi: vel moria: aut in alijs que disconueniunt supermensaz: ut est verborum multiplicatio: aut exteriorum corporis vel habitus dispositio inhonesta irreligiositate aliqua possint de notari. Circa cibum attendant quod propter quantitatem vel qualitatem de gula vitio iudicari non possint. De prima dicit sapienter. Altere quasi homo frugibus his que tibi apponuntur: ne dum multum manducas odio habearis. unde inter seculares non expedit appositam semper portionem comedere: aut penitus euacuare scutellam: ne forte id homines voracitati magis quam necessitati attribuant. Inter cetera religioso habenda est semper temperantia circa potum. Turpissimum est si de nimia potatione notetur. Religionis quis insignia preferes: meriboli nomen ignominiosum sortiretur: hoc vitium hominem coram deo et hominibus vilem reddit. Ad notandum huiusmodi fugiendam cauere debent: ne post refectionem etiam si potus offeratur frequenter bibant. Aut postquam in comitiis potatum seorsum sine urgenti necessitate potum in priuato requirant: nec omnino quod potus ubi dormit remaneat patiarur. Post cenam non sunt ad bibendum et pocula vigilie protrahende. Vigila re ad ignem sitim prouocat: et bibitare compellit: grauat corpus: exhaurit spiritum tempus in verbis pene in perceptibili subductione consumit: tempestiue ad orationem surgere: et officium debitum deuote ut expedit soluere non permittit. Et qui sero so

brietatis sententiam nō observat: mane frequenter suspenditur a divinis. Usitatum ē hosti hoies ad prunas seducere. Ad prunas dominum spreuit rex Joachim: negat petrus. Et ne nobis de nocturna premeditatione ad prunas propter fructum vel interrogationes hominū blandiatur. ad prunas rex Joachim audit quidem sermones domini: sed contemnit. Ad prunas petrus de christo interrogatus offendit. Quotiens est ferotinis necessaria verbis correctio matutina. **A**sane predicant docti sero concionantur indocti. Et in his omnibus honestius alibi q̄ ad ignem et pocula predicatur. Si hominū devotio instet pro exēplis: senioris itererit providere: ut naratio ne vna paucis vel alijs si expediat: verbis instantie satisfiat. Verumtamen mutat iter dum causa consilium nec lex imponitur vñctioni. Vitanda tamen vigilia que occasio nem verbis: aut potationi ministrat. Qui vitium cauere desiderat: vitij occasionem precaueat. Studeant igitur in cibo et potu sobrietatem seruare: sicut serui dei et religiose viuentes. Sicut omnes carnis cupiditates abstinentia refecantur: ita omnes virtutes anime edacitatis vino destruantur. Immundi enim spiritus ibi se iniiciunt: vbi amplius vident cibum et potum. Circa secundum: multum attendere sibi debet: ne videlicet cibos appetat delicatos. Qui vinum et pingua diligit nunq̄ in virtutis possessione ditabitur: horum quidem permittitur vsus: abusus et concupiscentia prohibetur. Semper itaq̄ placeat eis lautioribus parcere cibis. De grossioribus cibis et facili seu valde temperato potu: necessitati vtrinq̄ satisfieri potest: q̄q̄ etiam ipsa necessitas inter homines sit arctanda. Qui de religione censetur modestiam debet religionis habere: ut sit in temperantia speculum aliorum. Spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus.

Felix abstinentia que gulam regulat in exemplar. Felix abstinentia que prelato imperat delicato. Decet vas celesti gratie mancipatum: a seculi illecebris abstinere. Non erubescant petere aquam pro vino si habuerint temperando. Quin potius erubescere debent si vinum biberint nimis forte. Aquam requirere et minus limphato vino vel modicam semper pro bibentis necessitate apponere deo placet: proximum edificat: religiosum honestat: anime simul et corpori est saluber. Verum q̄ turpe sit pauperibus hominibus: cibaria querere lautiora: et appositis non esse contentos: de modo preparandi cibum disponere: aut quomodo preparantur requirere: potum vel cibum aliquem in speciali laudare: ut de eisdem amplius apponatur: aut suas inter extraneos medicinas ostendere: quis sane mentis ignorat. **M**odus quoq̄ honestus est in comedendo habendus: ut nō nimis ardentem: aut cum nimia festinantia comedatur: vel al' indecenter. **M**oram in mensa protrahere religiosum non est: propterea caueant ne alijs a comestione cessantibus ipsi comedendo vel bibendo mēsam detineant: cum non sit hominum sed magis pecudum super mensam ruminando diutius immorari. Possunt tamen qui necesse habent: sibi cum modestia in principio mense alijs comedentibus communiter puidere. Ad hec vbiq̄ ut ait sanctus. Frenanda est lingua preceps: maxie in cōuiuio ne. scilicet ad loquēdū superflue vel indiserete laxet. Taciturnitas ait Ego idcirco inter epulas necessaria est: quoniam lingua que omni tēpore prona ē ad peccatum labitur periculosius: cū per crapulā inflammata fuerit: ad loquēdū relaxat. Discenē in vbi eadē ibi nō psuadet. Sup̄ mensam in aure socio loqui: vel coram illitteratis. latinis ibidem vel alibi verbis vti: dñs quoq̄ dom⁹ vel alios quoscuq̄: ad come

adendum vel bibendum frequentius inuita
re non decet. Subit animo: quod matrona
quedam cuidam eam frequentius inuitan
ti dixisse fertur. fuisse ne inquit asinari? Ru
ralium et imperitorum qui asinos sepius p
uocare nouissent esse proprium inuicem: i
uitationes in mensa personis discretionem
habentibus inculcare. Oportet etiam di
sciplinam in corporis et habitus dispositio
ne seruare: et comedentes non se apodient
super mensam: vel accubitando vel alio quo
modo inordinate se gerant dum come
dunt: caput in capucio nulla ratione persun
dant: sed aperta comedant facie. Ceterum
religiosos et pauperes de mensa aliena vi
uentes: de portione. scilicet apposita: ensem fa
milie faciendo: patri familias in domo ge
rere vices: canes vel murilegos de mensa
pascere benedicta: a quo: etiam nonnulli ab
stinere seculares: non congruit. Principa
lis huiusmodi incisio: nihil his note impingens
qui sub institutionibus alijs militant: aut di
uersis locis: et diuersitate causarum diuer
sa ordinant instituta. Honestas quidem et san
cta omnis traditio: que per prouidentiam
seniorum in timore dei communiter traditur:
communiter obseruatur. Profecto ex comu
ni surgit institutione religio. Honestas ex
ordinatione causatur. Omne ordinatus de
corum esse necesse est.

Explicit prima huius opusculi particu
la. Incipit secunda primi principalis que de
generali exhortatione loquitur etc. De partis
primus distinctione.

Principalis huius opuscu
li expedita: secundaria hec
pauca quedam epilogat:
quedam supplet: ut no
ui christi discipuli: quali
ter ad deum: ad se: ad pro
ximum: et ad res etiam quas

aliquando vel tractare contingit se habe
ant. a Quibus differentiarum indicijs de
sua conuersione discernant: qualiter deni
que ipsi ad professiones recepti se gerere de
beant: vel breuiter in aliquibus instruant.

De ordinatione respectu dei. ca. ij.

Mate omnia cor suum per puram
offensionem mundatus: dignum
a deo habitaculum preparant: il
lud exollant: illud ornent. Nihil
ibi sordidum vel obscurum:
nihil ibi vel ad horam residere: quod dile
cti sui oculos offendere valeat paciantur.
Temptationes et cogitationes malas: hu
militer et pure confiteri non differant. Ne
retur hostis consilium suum ingerere non
celant. Prouidendum est eis: ut qui sunt
summi et eterni regis militie annotati: secum
omnino firment et statuunt: se usque in finem
ei fideliter seruituros: nec ullis ab eo tem
ptationibus: tribulationibus: vel angustiis
deinceps recisuros. Iuravi et statui ait pro
pheta custodire etc. Religionem sanctam
ad quam eos dominus sua miseratione vo
cauit: seruentissimo ac fidelissimo studeant
amore diligere: et citanque speciosissime ac
domini dilectissime sponse: fide inuiolabili
adherere. Quicunque sibi siue prospera: si
ue aduersa aduenire contingerint: deum sem
per deuotius offerant laudibus: ut siue tepe
scant: siue cadant: siue aliam quamcumque mole
stiam incurrant: sepe in eorum ore resonet
laus diuina. Semper vel benedictus deus
vel aue maria: vel aliquid quod ad laudes dei
pertineat dicant: et hoc in consuetudinem
ducere studeant: nulla unquam negligentia om
mittendam. Quicquid speciositatis vel de
lectabilitatis in creaturis inuenerint: quic
quid circa statum humane conditionis vel
dispositionis acciderit: totum semper assu
mant in materiam laudis dei: et omnibus

que occurrerit deuote studeant cogitare: In ipso suarum operationum initio dominum inuocare: et suam ad ipsum cogitationem dirrigere assuescant. Insistent orationi feruenter que nouam in oratio domini plantulam fouet prouehit: et confirmat. Discant vna saltem diei vel noctis hora: tempus et ocium vendicare, quando ad reuersi mentesq; cubiculum introgressi: orant in abscondito patrem suum: quando in corde contrito et humiliato vinctus foris domino familiariter assent. **A**bane autem astabat domino propheta: qui mane vigilauerit ad eum inueniet eum. Surripienda erit carni: et si forte non semper: vel sepe somni requies matutini: cum christus resurrexerit illa hora. Tunc est tempus allidendis ad petram paruulis: mortificande carni: et recreando spiritui opportunum. Tunc spirituales aui cule dulces deo in cordis organo exhibent melodiam. Ad hoc et alie temporis et quietis opportunitates occurrunt: minime negligende. Post horas canonicas non statim oratorium exeant: sed in oratione aliquantulum subsistentes: qualiter opus dei peregerint cogitent: aut tepide vel feruenter. **D**esectus si quos ibi commiserint tunc emendat: gratieq; deuotionis se offerant infundende: quam si dominus dederit non repellat. hoc autem in causa oratione obseruent: ut quod orantes dicunt ex animo semper dicant. **N**on vocibus: sed rebus agitur apud deum. Porro qui ad orationem est negligens: sue nimir in gratitudinis et tepiditatis est testis. Frustra profectus virtutum sine amore speratur. Ad ea que ad cultum dei pertinent magno corde et prompto corpore accingantur. Ad diuinum officium audito signo statim omnibus occupationibus omissis accelerent. Si in lecto fuerint statim surgant: nec vltimam aliquatenus pulsationem expectent. Oratione aliqua vtiliter preuenit officium. Qui sic ex studio preuenit: in be-

nedictionibus meretur dulcedinio. i. maioris deuotionis et gratie: ad ipsius executionem officij preueniri. Ecclesiam intraturi manus si necesse habuerint lauent. **A**stet in die maxime: religiose componant: ne irreuerenter: aut indecenter introcant aulam dei. In ecclesia deo psalentes: creatorum suum totis viribus cum debita reuerentia laudent. **O**fficium suum in choro et extra non perfunctorie quidem: aut summissis: ut dicitur labijs: sed deuote semper et integre dicere studeant: nec aliam ei occupationem admittant. **L**esset manus: oculo: um euagatio reprimatur: ut mens ab exteriorum cura penitus libera: soli valeat deo vacare. Dies vel hora que negligenter officiata transierit: nequaquam ulterius poterat reuocari: et tempus sequentis officium suum nihilominus diligentiam et deuotionem requirit: nec sibi gratuitis orationibus blandiatur: si circa necessaria que primo loco habende sunt: desidiosi extiterint. **V**eni q; iuxta sancti verbum: pure semper et strenue laudis debet diuinis intendere. **P**ure quidem: ut dum psalunt: nihil aliud cogitent quam quod psallunt. **S**trenue vero ut sicut reuerenter: ita et alacriter deo assistant: non pigri non somnolentes: non ositantes: non parcentes vocibus: non precipites verba dimidia: non integra transilientes: non fracte non remissis vocibus. **A**buliebre quoddam balba denare sonantes: sed viriliter ut dignum est sonitu et affectu: species verbo depromant reuerentie in officio: honesta corporis dispositio: que mentis deuotionem non medio-criter promouet: attestetur. In choro non stent in stallis suis molliter: aut quare fractione nibus resoluti. Quando post psalmum vel hymnum sancte trinitati reuerentia exhibetur: humiliter et decenter inclinetur. Tunc enitardius surgere: segniter aut certe deformiter inclinare: ut quando corpore quidem sufficienter demisso: vultu tamen indecenter exi-

giur: oculis curatice circumdantis: imperfe-
cte quoq; ad memoriam trinitatis: inclina-
tionis venerationes exsoluere: quasi sit ho-
noris differentia in personis: irreuerentie
arguit et temporis. Extra chorū: sicut ad
officiū: preter q̄ ad lectiones et specialiter
exceptas: dumtaxat: irreuerentes et pigros
se nouerint: si debitas deo laudes sedendo
vel iacendo exsoluant: nisi necessitas eui-
dens cogat. Si quando per viam officii
dixerint: et si non vacat continue dum illud
dicunt ab itinere quiescere: ad colle-
ctam quidem precedentis collectiū: quā-
do omnino tota est intentio in deo colligen-
da: in vno sistant loco: et si tempus exegerit
et locus permiserit cum reuerentia genu fle-
ctant: ut in oratione cōmuni totum officiū
venerentur. Dispositio corporalis honestas
deuotionis affectum: et puocat: et designat.
Non frustra sanctus Martinus oculis ac
manibus in celum semper intentus descri-
bitur. Internis moribus gestus exterior: at
testatur. Quauis extra conuentum conue-
tialis in omnibus districtio non seruetur:
in omnibus tam religiosi operibus: religio-
nis debet vestigium relucere. Erunt hinc
ad opus dei corpus honeste disponere: ad
collectam vel trinitatis memoriam vel mo-
dicum inclinare. Ordinem in prosequendo
seruare: occupationem et interruptionē vi-
tare. Ad missas postpositis omnibus: tan-
to maiori promptitudine ac deuotione mi-
nistret: quanto ibi familiarius deo seruit.
Calicem et corporalia si tetigerint: reueren-
ter et mundissime tractent: manusq; post
tactum huiusmodi: ante q̄ exponant com-
munibus lauent. Corpus dominicum rece-
pturū: ante ut decet amplioris confessionis:
orationis et tam a cibis q̄ verbis tempe-
rantie studio: acceptus deo satagant hospi-
tium preparare. Infusam autē ob tanti re-
uerentiam hospitii gratiam: in gratiarum
actione atcedant. Non minor est virtus q̄

querere parta tueri.

C De disciplina respectu sui.

ca. iij.

Eterum seruozeū sanctum: et
quandam debent magnanimitatem
assumere: ut ad virtutū
exercitia strenui ac deuoti ope-
ra bona frequenter super erro-
gare cōtendant. Tunc enim vicia fideliter
expectorata discedunt: si virtutibus cedant.
Alioquin vel succedunt ad tempus eiectas:
vel redeunt: nisi virtutes in locis viciozū
que fuerint depulsa: successerint. Non mul-
tum proderit omnia reliquisse: nisi virtutū
passibus tota christi virtute sequamur.
Quid iuuat expeditum esse ad cursū: nec
currere: exisse ad opus: et operis obliuisci.
Non intransibis vineas: sed operantibus
merces datur. Et cum in vsu virtutum om-
nium perfecti esse non valent: in aliqua sal-
tem se studeant specialiter exercere: et illam
quanta possunt perfectione seruare. Fer-
uorem nouitiorum non decent ille miseri-
cordes in seipsum discretionēs: et discretio-
nū dispensationes: facilesq; indulgentie suo
iudicio: nec tamen recusande sunt alieno.
A seipso in seipsum rigida debet esse cen-
sura: et districta seueritas. Ad regentes vel
consulentem: lenis et obediens in omnibus
humilitas. Si alterum desit: vel in deside et
tepido: non spero cursū perseverantiam:
vel in principio timeo ruinam. Sint ocula-
tores virtutum sicut alij viciozū. Non
tamen in principio ardua vel multa presu-
mant: nec sine licentia: notabile aliquid pro-
sus attemptent. Sed a minoribus virtuti-
bus paulatim ad maiores conscendant. he-
reditas ad q̄ festinatur in principio: in no-
uissimo benedictione carebit. Cōmunes or-
dinis obseruationem sequatur: perfectioni
cuius: in silentia et in alijs institutis plenius
obtinende insistant: qua nec extrahi leui-

um: vel negligentium aliquorum dissolutio
ne. Optima religiosi perfectio: perfecte cō
munia: et cōuentualia queq; seruare. Por
ro in religionem offendit: qui religiōis vio
lat instituta. Turpis omnia pars: vniuerso
suo non congruens. Laet vir honestus et
constans: ne consuetudinum ordinis tenie
rarius existat. Alias in victu et moribus no
uitatis nota: et singularitatis erit diuersitas
fugienda. Ante omnia caueant ne pro inco
hato ias bono subrepat superbia: ne se alijs
conferant: et aliquid esse putent. Merit om
ne q; agitur nisi sollicite et in humilitate cu
stodiatur. Exteriores gestuum disciplinas
non negligant. Disciplina cervicem submit
tit: deponit supercilia componit vultum: li
gat oculos: cachinos cohibet: moderat lin
guam: gulam frenat: irā sedat: format inces
sum. Sit igitur aspectus verecundus et sim
plex: rufus sine cachino: vox sine clamore: i
cessus sine tumultu. Erecto vel discolor per
to passis capite: manibus dissolutis: vel ha
bitu non incedant. Sit eis grata quedā nō
scurilis: seu curiosa vrbantias: quibus san
cta quedam rusticitas bene sedet: salua sem
per modestia honestatis. Sint ad loquen
dum tardi: et in voce demissi. Et in congre
gatione aut seniorum presentia: vix: nisi pre
senti necessitate: vel interrogati loquantur.
Non sint disputatores: nec facile ab audi
tis: presertim seniore presente sententent. Stul
ti sicut sunt in sensu leues: ita et in verbo
precipites. Infra tempus probationis: cur
extraneis: siue religiosi siue alij fuerint. abs
q; licentia: et dato sibi socio non loquantur.
Religionis vitium est lingue frenū. Si quis
putat se religiosum: non refrenans linguaz
suam: huiusmodi vana est religio. Rē ali
quā h; pūa: siue actus: siue aliqd: occulte hoc.
Est sine licentia recipere vel habere: quasi
furtū: abhorrēat. Supfluitatē in cibis: in ve
stibus: et alijs qbuscuq; pstanter despiciat:
paupertatē semp et pccatē quandā i oibus q

ad corpus pūet āplexantes. Viciole p̄sue
tudinē viriliter et seruēter resistat. nec eā ex
his p̄cipue q̄ gule sapiunt vitium: succrescere
patiant. Extra cōem refectionem ad come
dendū: vel ad bibendū: vix eos ipsa inflectat
necessitas. Sepe q; necessitatis esse videt
est vitij. Ultra duas vices in die puerorū
seu pecudū more comedere: potū extra or
dinarie frequētare: religionis tēpantiam: et
decorem euidenter offendit. Que rogo reli
gio: q; paupertas: si mor vt exuris: mor vt si
tis: volito pares: facias appetitū: nec cur sis
vsq; ad statutam horā cōpescere. Si qñ tñ
extra horā exactus necessitate q̄s bibit sedē
do et socio p̄te id faciat. Nō decet vt stā
do vel sine teste bibas. Si plures fuerint
oēs dū bibis sileant. statiq; vt biberint sur
gant cū aliqua laude dei. Reprehensibilis ad
modū cōfabulatio: vel mora supflua iuxta
potū. Nunq; ocio torpeat: s; sp aut orōni:
aut lectioni: aut officio addiscendo: aut alijs
nō q; ipsi elegerint: s; q; iniuncta fuerint faciē
dis itēdāt. Spūm in deuotiōis: exterioreo
nō exhauriat curas. Deuor⁹ frater nunq;
tot⁹ comedat totus dormiat: aut totus exte
rioribus occupet: s; siue cōmedat: siue aliud
facit. sanctū aliquid i aīo sp voluat: vñ spūs
recreet. In somnuz quoq; iturus: sp aliqd
secū i memoria deferat: i quo placide qdē
dormiat: qd nōnūq; ēt iuuēt sōniare et cui
gilantē excipies. i statū externe itētionis re
stituatur. Lectū itaturus de diurnis offensis
orōnē aliq; sp faciat veniā petat pcc⁹ pcc
ciat. crucisq; munit⁹ signaculo: deo spm hu
milr cōmedet. cui a sōno p̄surgēs. cū aliquā
ta se denuo laude p̄signet. Qd si forte ipm
luxurie pōpa pcusserit. recordet dilectus su
um positum super lectum doloris. et vni
uersum stratum eius in carnis infirmitate.
hoc dicens in corde suo. dominus meus pē
det in patibulo. et ego voluptati operam
dabo. Sicq; inuocato nomine saluato
ris. in geminando sepe nomen salutis.

cessabit quassatio.

De disciplina respectu proximi. ca. iiii.

Hec qualiter se habere ad proximum debeant. Ego docet. Superioribus inquit obediētiā: timorem: obsequiū: et venerationem exhibere debemus: cum equalib⁹ pacem et concordia custodire: inuicē obsequio: beneficio: et honore preuenire. In omni actione et verbo superiorē eis locum tribuere: et si quādo fortassis in aliquo negotio eos precire cogamur cū omni humilitate et reuerentia que faciēda sunt non precipere sed demonstrare. Et si eos precedere contigerit cum alacritate et deuotione quasi ex necessitate subiecti obedire. Inferioribus semper beneficium et auxilium impendere: venerationē non exigere: societatem atq; equalitatē semper amare. Maioribus autē Mayo. debemus per timorem subdi: equalib⁹ per charitatem obsequi: minoribus per equalitatē coequari. Igitur deuoti fratres superiores suos reuerentur ut dominos diligant ut parentes. Qui presunt in domino: sunt secundum apostolum habundantius in charitate habendi. Sane iuxta Egonem reuerentia sine amore magis seruilis ē: et amor sine reuerētia puerilis iudicari debet. Propter hoc docet. sanctus Ber. ut transeūte maior surgat minor: et det ei locum sedendi: nec presumat inquit minor: presidere: nisi ei precipiat senior suus. Prior: hic ponit conuersio vel gradus officij seniores: q̄q̄ et etas sit iuxta le gem domini honoranda. Sic enim scriptum est. Coram cano capite consurge et honora personam senis. Biscretio tamē caute pro loco et tempore ac sine reuerentie congruo detrimento: venerationē modificat: habendus est modus in omnibus: nec vitiosam quidem supersti-

tionē admittens nec superstitionis vitā de pretextu: humilitatis aut morum sanctionē euacuās. Obediētie se totos subiiciat. Sit homo interior: totus deo. Sit exterior: tot⁹ prelato. Quicquid superior vel eis prepositus instructor iniunxerit: quasi diuinitus imperatum statim ut veri obedientie filij deuote adimpleant: quicquid statuerint in uiolabiliter seruent: scituriq; aliquid transgredi sacrilegium putent. Credant salutare quicquid ille preceperit. Perfecta obedientia est in incipiente maxime indiscreta hoc est non discernere quid vel quare precipiatur: sed tantum ad hoc niti: ut fideliter et humiliter fiat quo a maiore percipitur. Nouitium prudentem incipientem sapientem in cella diu posse consistere: in congregatione durare impossibile est. Stultus fiat ut sit sapiens. Secure per omnia obediatur ubi contra deum nil precipitur. Discat voluntates proprias frangere: alienoq; iudicio et imperio ambulare. Nulla res ait sanct⁹ Mayo. absq; magistro discitur. Ad illud inquit tendit oratio: ut tuo doceas te arbitrio non viuendi sed viuere debere in monasterio sub vnius disciplina patris: cōsortioq; multorum: ut ab alio discas humilitatem: ab alio patientiam. hic te silentius doceat: ille mansuetudinem: non facias qd vis: lassus ad stratum venias ambulansq; dormites: nec dum expleto somno surgere compellaris. Nihil absq; instructoris conscientia faciant: vel quoq; eant: cui ab alijs superioribus sibi demandata significant: in quibus sufficit ipse semper eius licentia sint contenti. Pro his que inferioris sunt non passim recurrere ad maiores. Fratres omnes et se inuicem honore et obsequio preuenire et eorum defectum in officio humiliorib⁹ suplere p̄cedat. Seniores fratres versiculos dicere de lumine seruire librum ad officium tenere: vel humilia huiusmodi in choro et extra quantum

in se fuerit facere non permittant. Omnibus se subijcientes propter deum. Non q̄ sibi vtile putant: sed q̄ alijs amplexantes: omnibus libenter obediant. Omnibus satisfaciant prout possunt. vt in omnibus quibus vtitur transitoria necessitas supereminet que p̄manet caritas. Quicquid agūt fidelissime cum diligētia faciāt: tanq̄ deo non quasi hominibus seruientes. Non eriment alios fratres qui diutius in ordine laborauerunt: secum ex equo laboribus occupandos: p̄sertim cum de se humiliter sentientes: pie debeant credere: q̄ sancti viri plus deo placeant quiescentes: q̄ ipsi quātūlibet laborātes. Erubescāt se nescire q̄ i obsequijs religioso est sciendum. Que nesciunt statim exercitio magistrante adiscāt. Sint p̄cipue ad seruendum cōmunitati promptissimi. Si lumen in ecclesia: vel officinā: aut aqua in fratrum lauatorio desit: cōtinuo de his et similibus necessitati prouideant. Ad obsequium aduenientius fratrum qui sicut angeli dei: imo sicut christus in eis veniens suscipiendi sunt: cuius omni deuotione festinet. Et q̄ fratribus ospitibus: s̄z q̄ religionis honestas: et consuetudo: requirit prius orandum est q̄ fratribus societur i pace: q̄ cito ab oratione surrexerint: ad eorum deosculandas manus: maxime si fuerint sacerdotes deuote occurrant: et humiliter genu flectant. Nullum fratres puro appellent nomine. Vel nisi patrie fuerit consuetudo tum etiam. Nulli proslus q̄ in eis est materiaz p̄stent molestie alicuius. S̄z omnia que vilia et necessaria eximant: bono caritatis et pacis postponant. Quid pace honestius. Quid vnitatis iocundius: aut cōmodius sociali. Quid caritate meli⁹ aut p̄ciosius inuenitur. Gloriosissimum quidem et potissimum liberalis animi: et conscientie bone inditum: pacem proximi custodire. omnem q̄ possibile est fraterni scandali occasionem vitare. verēcundari si sordium vel p̄ subieptionez offendas. Si quē

aduersum se fratrem motus vel leuiter senserint: quiescere nesciāt quousq̄ humili studuerunt satisfactione placare. Ad extraneos si quando procedunt in eorum verbis: i celsu: hitu: modestia fulgeat discipline. Breuiter et caute loquant. Caput decēter operiant. manus abscondant: mulieris omnis quālibet propinque osculum: et nude manus contractum penitus vitent. Personis que in domo vel via fratrum se orationibus recomendant: statim post earum abscellum orationem faciant speciale. Defunctis fratribus statim audito eorum transitu q̄z cicius possunt subueniant: et debitum saltem obsequium: nulla occasione postponant. Talia liquidē nō absq̄ pertinēscēde offēse periculo negliguntur.

De custodia rerum.

ca. v.

Es quas tenēt percipue libros munde teneant et honeste. At tunc libri nudam exhibeant manum que licet munda: q̄ tamē porosa ipsius deturpat et inficit.

Turpe est nudos paginarum marginibus imprimere digitos: vel ipsos aut certe laternam super libros legendo deducere. Sēper p̄nus si adsit digito subponatur. Alioquin ita caute tangerent et leuiter: vt tangeres quasi tangere non videantur. Librum superflue non teneant apertum: vel incaute relinquāt. Firmacula libro paululum stricto: sine violentia laxent et ponant. violentiam sonitus probat. Indignus est libro qui eum negligit custodire. Solent incurij qui dem libros digitis. et vestes saltem in manicis munde seruandas. sordibus: et pulueri: vel rebus quas tractant pene indifferēter exponere ipsas vero extreme q̄z vilitati expositas: vix a sociorum cibis: vix ab altaribus: vix etiam ab ipsis calicis mapulis prohibere qui ex ipsis placere sordibus cupientes: custodire curā: curiositate condemnant

infamia: sueq; viciū in curie: virtutis spe-
cie colore nitetur. Grauiā hec homini eru-
dito: qui mundicia gaudet: honestatis pul-
chritudine delectatur.

C De diuersorum differentia conuerso-
rum. ca. vi.

Cecidit hic neophitorum con-
uersio differens istuenda. Sūt
enim quidam tractabiles: deuo-
ti: simplices: timorosi: qui nil si-
bi christo carius extimantes: in
voluntarie enim proprias sacrificant volū-
tates prompti ad nutum nutui cicius obe-
dire: ad difficilia quilibet ppter ipsum equa-
nimiter preferenda pati. Suiq; integritate
solliciti: cor suū per puram confessionez:
et assiduam orationem mundare non negli-
gunt. Sunt in exteriori conuersatione disci-
plinati et humiles: student se omnibus offi-
ciosos et amabiles exhibere. Siquidez stu-
dere propter deum amari: caritati seruire
est. Alij sunt veri altissimi filij: fideles san-
cte religionis propagines: fratrum leticia:
consortio: solatium: sui gloria instructo-
ris. Nam gloria patris est filius sapiens.
Sunt et alij dure cervicis: discipline man-
sueti: nescientes. tepidi: curiosi. superbi: qui
q; suavis est dominus non gustantes secu-
lari duntaxat deposito habitu non affectu
adhuc in moribus: in verbis: in gestibus et
proprietarum pertinacia voluntatum: seculo
fidem seruant: vt monstro mirabilis: sub
religiosa veste homine videas secularem.

Hi sunt diffidentie filij: adulterina planta-
tio: fructus inutiles et acerbis: socioz onus
et scandalum: sui afflictio et confusio instru-
ctoris. Iuxta illud. Ira patris: filius stultus
et confusio: patris deo filio indisciplinato.
Mōenda sunt vel pauca: teporis: curiosi-
tatis: et superbie: predictorū indicia vt co-
gnita videntur. Laetior in bonis ambulas:
si et mala non lateant. Tepidus in conuer-
satione: ociosa verba et vanas cogitationes
noxias esse non conspicit. Vitatis grandi-
bus: reliqua omnia vix reputat imputan-
da. Debetati cordis ad cōscientiaz de offen-
sis: vt timoris filialis ignarus: timoratos et
p̄scientie puritatem amantes: fatuos ac su-
persticiosos sententiat. Qd si a tepore men-
tis euigilauerit: ea que leuia existimabat:
quasi abhorrēda atq; atrocia pertimescit.
Elacuos gratia tepidus quod est gratie seu
minus necessarie temtionis: quod discipli-
ne: quod morum: quod virtutis perfectio-
nem consulat negligens: id difficile vel cer-
te superfluum arbitrat. Egre doctrinam
ac talia patitur: doctorem nimis perfectuz:
yronica irrisione pronūcians. Nampe stul-
tus patris sui disciplinam irridet: vt pateat
q; iuxta sapientem compedes in pedibus
stulto doctrina. Animalis homo non per-
cipit ea que sunt spiritus dei. Tepidus: in
conuersatione remissus: mores et doctoris
monita negligit: ea q; dei sunt languide ope-
ratur: siquidem inchoat bonum: vix perfī-
cit: tarde ad diuinum et conuentualia que-
q; occurrit: ocio gaudet: labore vel modico
leditur: et facile se infirmum vel admo-
dum fatigatum pretendit. Sed et amore pri-
uato se diligens: que carnis sunt sapit: et p-
sequitur ex affectu. Aliorum quoq; dese-

cibus non virtutibus herens: si quid mi-
 nus vel negligenter actum inspererit: id in
 exemplum ad sue velamen tepiditatis assu-
 mit. Ficta enim et indeuota confessio: rara
 et brevis compunctio. Insuperba et sine inten-
 tione oratio. Incircumspecta et sine edifica-
 tione locutio. Obsequentie morosa: et sine
 deuotionis affectu vitæ aliqualis impletio.
 Adultos denique remissa conuersio in pri-
 stinos errores reducit ac viuenditepore re-
 soluit: ut nonnunquam ex ore domini euo-
 cantur. Curiosus non curanda curat: necessa-
 ria negligit: et sui oblitus aliena considerat:
 nota explorat: Si quod sonuerit verbum:
 anellat sollicitus ad sciendum: et honestate
 postposita: id ab inuitis celare forte volen-
 tibus inuereconde requirit. Locis sibi non
 concessis congregationi et colloctionibus
 fratrum se ingerit non vocatus. Cum eum
 abesse putaueris: adest impudens lateris:
 ut nec secretum valeas occultare sermo-
 nem. Obseruat angulos: vagis circumspi-
 cit oculos. heret ad singula que occurrunt.
 Communes obsidet transitus: superueni-
 entium et forensium gaudet occursum. Ru-
 moribus et secularibus verbis audiendis:
 et referendis incidit. Res sibi non depu-
 tatas curiose reuolueret: litteras etiam alie-
 nas si casu apertas inueniat respicere non
 veretur: quas tamen licet apertas vili-
 bet inuentas: vitæ aliquis nisi superior licite
 respicit. vel alijs inspiciendas exponit. Re-
 rum quoque vel apparatus cura superflua
 curiositas vitium clamat. Signa superbie
 prosper enumerans: illos inquit dolendos
 ostendo: quos iam conuersos superbia: oc-
 culte captiuat. Si autem seniorum suorum non
 obseruant imperata: sed iudicant. De suis

negligentis obiurgati aut rebellant info-
 lenter aut murmurant. Simplicitatem spi-
 ritualium fratrum irridenter exagitant.
 Preferri et melioribus ipudenter affectat.
 Obsequia delata fastidiunt. Negata per-
 tinaciter querunt. Males moribus ante-
 ponunt. Iuniores suos elati despiciunt. Lō-
 ferri sibi aliquos posse non credunt. Non
 seruant in obsequio reuerentiam. Habent
 in intentione pertinaciam. In corde durici-
 am. In sermocinatione iactanciam. Sunt
 in humilitate falaces. In iocatione mor-
 dares: subiectioni impatientes: temerarij in
 audendo: clamosi in loquendo. Fastidiosi
 in audiendo: presumptuosi in docendo:
 effrenati deformiter in cachinno. hec sunt
 inquit superbie crassantis indicia. Super-
 bus denique ad omnes proprie voluntatis
 se accomodat: nec se alijs: sed alios sibi ap-
 plicare contendit. Facile sibi fieri contume-
 liam iudicat: ad quam irrogandam est va-
 lidus: ad tolerandam infirmus. Et grande
 aliquid esse putans deferre socijs dedigna-
 tur: legibus subdi communibus: et culpam
 cognoscere propriam erubescit. Et licet iux-
 ta ordinis mores se regere nesciat: in suis
 tamen oculis sapiens et perfectus: ad aliorum
 instructionem se presertim opinioni
 contrariam stomachatur: reprehensus
 offenditur: nunc causam ut insufficientem:
 vel friuolam: nunc monitoris modum ca-
 lumnians: ut si persuadere aliquid velis:
 modus artem: et monitio studium erigat:
 quo allegationum obsitus spinis ericinis:
 vel irrefragabilis ratione: vel auctoritate
 non dubia capiat. Fit igitur ad obtempe-
 randum difficilis: et ad correctionem ipaciens
 adeo iterdum ut se discipulum abnuens. ipm et

sibi deputatum refugiat instructorem. Nec omnia serui dei quasi pestem mortiferam detestantes: perfecte ad dominum conuertantur iuxta illud. *Perfectus eris et absque macula cum domino deo tuo.* Ne duplici corde: et peccatori terram ingredienti duabus vijs. Si quis vero sufficienter expectatus et monitus: mores corrigere: ac religionis formas inducere negligit: presertim si rebellis et contentiosus extiterit: non est in proficientium numero aggregandus. Infidelis si discedit: discedat: ne una ovis morbi da contagione pestifera: totum gregem contaminet. *Peruersus et insolens: in onus: et religionis dissolutionem admittitur.*

De nouiter progressis. ca. vij.

Profectionem admissis: sit quod maxime cura ne defluant. *Perfecti quique magna se subtilitatis discretionem conpiciunt: ne ad deteriora nunquam: vel in opere vel in cogitatione dilabantur.* Si curare parua negligimus insensibiliter seducti: audaciter etiam maiora perpetramus. Susceptam etiam exanimis disciplinam prudens non abiicit: immo nec suam quasi iam sibi sufficientem: continuo deserit instructorem. Eget rectore nouicius: eget nouo directori professus. Elanus et fictus ut instructoris curam euaserit: insolescit: assumit et cornua: sit presumptuosus et audax: et quasi vacca lasciuens: a prima formatione declinat. Cessat oratione: tepet deuotio. Confessio peccatorum negligitur: ut putes cum aut sui oblitus: aut non habere peccatum. Facit quidem dilata confessio: ut negligens mundus appareat: non existat. Dum culpas absorbet: oblitus non absoluit. Multiplicantur: dum non curantur offense. Multiplicatae ne discernantur et corrigantur impediunt. Adulterio peccatorum impedit ne videantur. An de piger tunc est maxime uisus: cum vi-

cia non agnoscit. Sic filia fatua in domino ratione erit. Iustorum autem semina. quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectam diem. *Professi ergo profiteantur profectui: perfectioni prescribat.* Dabit ad hoc: humilitatis: et paupertatis perseverans constantiam: affectus: et curarum abiectione terrenarum: exercitatio caritatis: et quo complectitur considerationis attentio. Summa religiosi virtus humilitas: que ipsius creat: reficit: et conseruat. virtutum siquidem quoddam bonum ac stabile fundamentum humilitas. Nampe si nutet illa: virtutum aggregatio non nisi ruina est. Et quoniam ad humilitatem humiliano via est: non erubescant humilia: nec humilitatis officia facile respuant: vel imposita recomendent. omnis ab eis presumptio audacia proscribatur. *Primioribus in ordine fratribus deferat. Iuniores et nouitios se reputent. Ad exteriora vel honoris alicuius officia prouehi non affectent.* *Adultos propterea nimis promotores virtutum iam incipiente profectum: per vicium elationis eieci.* Qui mundum deserunt aut sanctus ad exteriora officia prouehi non debent nisi per humilitatem diutius in eiusdem mundi contemptum solidentur. Et quod nouorum et iuniorum tentatio solet etiam facile superbire: nescire modum humilitatis seruare: et si forte in aliquo presint officij metas excedere: ac de minimis grandia iactitare antedant sibi super his vigilanter. Non potest intimo conscientie testimonio gloriari veraciter: nisi qui extrinsecas glorias perfecte respuerit. *Paupertas in omnibus placeat: nec iterum siue in libris siue in alijs rebus se velit sarcinulis onustare.* *Perfecta rerum abiectione a cura expedit mentem: ab infectione affectum.* *Nemo in christi expeditione liberior: nihil habente.* Si aliquibus egent studeant parcitati. Super omnes diuitias: diuites facit paupertas. hec quoque in victu et in his que carnis sunt maxime amplectenda. Non e qua

gelici pauperis gaudere superfluis luxib⁹ indulgere. Et q^o nec diuites semper possūt velle in omnibus habundare: nec penuriā scire pati: familiaritates superfluas fugiant. Esto ait quidam cūctis benignus: nemini blandus: paucis familiaris: omnibus equus. Et sanctus Ber. Tria inquit religiosus quēlibet decet: pauca loqui: paucos habere familiares: et multū orare. vbi multū familiares: ibi multiloques et sibili singulares. Si familiares admittis si quem etas: mores: discretio: et honestas insignia esse cōmendat. Familiaritas si fuerit ordinata nō erit: blanda: improba: puerilis. Est modesta quedam in sancta familiaritate seueritas: est et iustitie rectitudo: vt nullaten⁹ vicium foueatur: nec pro amico primo offendatur. Noli ait sapiens pro amico inimicus fieri proximo. Secularius deniq³ familiaritas indiscreta: religiosi quietē multipliciter iniquitat. Nullius gratiā munusculis cōparent. Si quid forte alicui velca su exacti necessaria pro: sus religionis lege: licentia preobtentā obtulerint: honestas rei et vilitas precij: religiosorum et pauperum ensenium esse probent. Non frequentent propinquos: nec exterioribus se implicet curis: sed salutis proprie memores agēde potius penitentie vacent. Non cadat a mente professio. Semper ad quid venerint cogitent. Pēsent q^o de quibusdā sanct⁹ ait Grē. Sepe inquit nōnulli aperte prauitatis vias deserunt: sanctis habitū sumūt: morq³ vt prima limina bene viuendi cōtigerint obliui. qui fuerint: affligi iam per penitentiam de consumatis nequitijis nolum. Laudari autē de inchoata iustitia appetūt: preesse et ceteris melioribus cōcupiscūt. Et post pauca. In rebus ait multiplicib⁹ occupatisq³ ipsa occupatione confusi non solū perpetrata minime deplorant: sed et adhuc que deplorantur exaggerant sūm apostolū. Nemo militans deo: secularibus se negotijs implicat: vt ei placeat cui se probauit. Et de

sancto legitur: q^o quanto se ab humanis curis et colloquijs sequestrabant tanto illi vicini⁹ et propinquior: deus erat. Vitanda maxime colloquia mulierum. Non potest toto corde habitare cum domino qui mulierum accessibus copulatur. Charitatis obsequia libenter impendant. Charitas semper reddita: semper detinet debitores. Nec autē quomodo negetur amicis: que debet inimicis. Postq³ vel orationi vacauerint: vel ad studiū pro tempore sederint: ad seruandū fratribus surgāt. Et si necesse fuerit nunc hūc: nunc illū. Districte tamē put oportuerit iuuet: vt sūm apli eā doctrinam: et vitam manibus suis laborantes q^o bonū est aliorum fratrum etiā corporaliter si fieri potest participantes laboribus in charitatis semper exercitentur operibus: vt cibū corporis non absq³ labore comedant corporalis: vt hec sancta cōsuetudo ipsos in humilitate custodiat in fraterna dilectione et in omni perfectione confirmet. Qui communibus instāt: suisq³ obsequijs alios portant: sunt corporali simul et spiritali suffragio suppositi: meriti singuli pro his qui pro cōmunitate laborant. In spiritalibus quoq³ bonis marta participet et maria que vtiq³ sunt sorores: et equa sit pars descendētis ad preliū et remanētis ad sarcinas: et similiter diuidant. Qui nobis corporaliter obsequiuntur iuste partem in nostris spiritalibus assequuntur. Rursum cōitatis operibus familiaria nemo preponat. Charitas de qua scriptum est non querit que sua sunt: sic intelligitur: q^o communia proprijis: non propria cōmunib⁹ anteponit. Cōsiderationi deniq³ ante omnia et in omnibus vigilandum: que finem et directionem attendit. Finis ad quem nostra tendit professio regnū dei: vel potius ipse deus: et directio seu via qua tenditur: mentis est puritas ad ipsum principaliter directina. Merendum iugiter his duobus. Necesse est enim mentem quo recurrat: cuiq³

n

Itinerarium in seipsum.

principaliter inhereat non habentem per singulas horas atque momenta pro incursum varietate mutari atque ex his que extrinsecus accidunt in illum statum continuo transformari qui primus occurrerit. Hinc est quod nonnullos pro christi amore maxima contemnent: pristinum tamen affectum in minimis retinentes. Post hac videmus pro grafio: pro acu: pro calamo commoveri. Trascuntur mobiliter et instantur: veluti qui non habeant apostolicam charitatem. Sed si contemplationem mundi cordis fixam tenerent: nunquam utique pro parvis rebus admitterent: quod ne pro magnis atque preciosis incurrerent operibus: eadem penitus abicere maluerunt. Unde liquet perfectionem non statim facultatum seu dignitatum abiectio contingi: nisi fuerit charitas illa cuius apostolus membra describit: que in sola cordis puritate consistit. Nam quid est non emulari: non inflari: non irritari: et reliqua nisi cor perfectum atque multis dissimium deo offerre: et intactum a cunctis perturbationibus custodire. Quicquid ergo nos ad hanc puritatem potest dirigere tota virtute sectandum est. Quicquid autem ab hac remanere quantum necessarium et utile videatur: et perniciosum et noxium devitandum. Sine via tendentibus labor est itineris non profectus. Operantur et servant quod maxime puritatem: perfecta humilitas: et mentis expeditio a terrenis. Erit denique ut purus animus: pura deum oratione frequenter: frequentando gustet: gustando probeat quod suavis est deus. Erit denique ut divino iebrians amore: toto in deum considerationem inflectat: toto in ipsum desiderio pergat: nil ei sit dulcius: nil iocundius in hac vita: quam vacare et videre quoniam ipse est deus: quod est in partibus considerationis potissimum. Affecta sic anima comprehendit: amplectitur stringit: et tenet dicens. Tenui eum nec di-

mittam. Puritas itaque via est regia: per quam ad sponsi amplexus: per quam tandem ad patriam pervenitur. Per hanc veri israelite de virtute in virtutem: donec videant deum deorum in syon: desiderii gressu indeclinabili gradientur: christum super omnia diligant: nihil eius amoris preponant invidia: quoniam habitari sunt mercede in patria. Et nunc ego qui licet admodum imperfectus et rudis: per obedientiam tamen: erudiendis simplicibus: aliqua hic congesti documenta: pulchrum depingens hominem picto: sedus: eos simplex per dominum obsecro: ut me sibi et si minus proficuum: tamen benivolum attendentes: in orationibus suis mei meminerint peccatoris: quatenus orationibus eius: morum veniam criminum affectus: impotentias domini una cum eis merear introire: ipso misericordiarum domino id prestante: cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Incipit libellus pulcher et valde utilis: sancti Bonaventuræ cardinalis: ac doctoris eximii: ordinis minorum: qui vocatur Itinerarium in seipsum.

Ecce descripsi tibi tripliciter. Prover. xxiij. Quomodo omnis scientia gerat trinitatis in signe maxime illa que docetur in sacra scriptura debet representare vestigium trinitatis propter quod dicit sapiens se eam tripliciter descripsisse propter ipsius triplicem intellectum spirituum

lem. s. morale: allegoricum: et anagogicum. **H**ic autem intellectus respondit triplici actui per archico. s. purgationi: illuminationi et perfectioni. Purgatio autem ad pacem: illuminatio ad veritatem: perfectio ad charitatem. Quibus perfecte adeptis anima beatificatur: et secundus quod circa hoc versatur suscipit meriti incrementum. Sciendum est igitur quod triplex est modus exercendi se circa hanc triplicem viam scilicet meditando: orando: et contemplando. In horum igitur trium cognitione pendet sortis eterne. Hunc igitur primum meditationis formam breuiter libet inspicere. Sciendum est igitur quod tria intra nos sunt secundum quorum usum in hac triplici via exercemur: scilicet stimulus conscientie: radius intelligentie: igniculus sapientie. Si vis ergo purgari verte te ad stimulum conscientie. Si vis illuminari ad radium intelligentie. Si perfici ad igniculum sapientie: secū dum consilium beati Dionisij in epistola ad Thimoteum ubi hortatur cum dicens. Verte te ad radium. Ad stimulum autem conscientie debet homo exercere se ipsum hoc modo scilicet quod primo seipsum exasperet. Secundo exacuat. Tertio dirigat. Nam exasperandus est animus in recordatione peccati. Exacuendus in circospectione sui. Rectificandus vel dirigendus in consideratione boni. Peccati autem recogitatio debet esse per hunc modum ut seipsum arguat animus de multiplici negligentia: concupiscentia: et nequitia. Fere omnia peccata et mala nostra siue contracta siue acta reduci possunt ad hec tria. **C**irca negligentiam autem attendendum est quod primo debet quis recogitare si in se fuerit negligentia cordis custodiendi: temporis expendendi: finis intendendi. Nec enim tria cum summa diligentia obseruanda sunt: scilicet quod cor bene custo-

diatur: tempus vtiliter expendatur: et finis debeat in omni opere prefigatur. **S**ecundo debet recogitare si fuit negligentia in oratione: in lectione et boni operis executione. Quoniam in his tribus debet diligentissime se exercere: qui vult fructum bonum dare in opere suo: ita quod vnum horum non sufficit sine alio. **T**ertio debet cogitare si fuerit negligens ad penitendum resistendum: proficiendum. Debet enim vnusquisque cum summa diligentia deflere mala commissa repellere diabolica: tentamenta: et proficere de vna virtute in aliam ut sic possit peruenire ad terram: promissam. Circa concupiscentiam debet recogitare quis si in se viuat: vel dixit concupiscentia: voluptatis: vanitatis: curiositatis: que sunt radices omnis mali. **P**rimo recogitanda est concupiscentia voluptatis que tunc viuit in homine si in ipso est appetitus dulcium: mollium: carnalium: hoc est si querat cibaria saporosa: vestimenta delitiosa: oblectamenta luxuriose: que omnia non solum reprehensibile est appetere cum consensu: sed etiam in primo motu debent fugere. **S**ecundo est recogitanda concupiscentia vnitatis: que tunc viuit vel vixit in hominem quom in eo fuerit appetitus fauoris: laudis: honoris: que omnia vana sunt et reddunt hominem vanum. et ita fugienda sunt sicut concupiscentia mulierum. **T**ertio recogitanda est concupiscentia curiositatis: si viuit vel vixit in homine: hec autem reprehenditur cum quis appetit scire occulta: videre pulchra: habere chora. In omnibus enim his est vitium auaritie: et curiositatis multum reprehensibile. **C**irca nequitiam autem debet recogitare quis si in se vigeat vel viguerit: aut iracundia: aut inuidia: vel accidia: que omnia faciunt homines nequam. **P**rimo recogitanda est nequa iracundie que consistit in odio in signo: in verbo. **S**ecundo recogitanda est

nequitia inuidie q̄ in aliena p̄spitate tabescit.
in aliena aduersitate illarescit. in aliena mē
dicitate refrigescit. ¶ Tertio recogitanda
est nequitia accidie ex qua oriuntur: Su-
spitiones male: cogitationes: blasphemie:
detractiones maligne. Omnis autem ta-
lis malitia admodum detestanda est. Ex
hac trifaria recordatione sic triplicata de-
bet exasperari stimulus conscientie ⁊ ama-
ricari anima in corde vel in affectu. In fa-
cie vel in affectu: in damore vel in effectu.

¶ Ito qualiter exasperari debet
stimulus conscientie in reco-
datione peccati. videndum est
qualiter exacuendus sit in circō
spectione sui. Tria autem de-
bet homo circa se considerare. s. diez mor-
tis imminentem: sanguinem crucis recen-
tem: faciem iudicis presentem. In his autē
tribus accuitur stimulus conscientie contra
omne malum. ¶ Primo enim accuit duz
considerat diem mortis quoniam est inter-
minabilis: ineuitabilis: irreuocabilis. que
qui diligenter considerat diligentissime la-
borabit: ut quom tēpus habet purgetur
ab omni negligentia: concupiscentia: ⁊ ne-
quitia. Quis enim remanebit in culpa q̄
certus non est de die crastina. ¶ Secundo
accuitur dum considerat sanguinem chri-
sti effusum pro humano corde excitando:
abluendo: mollificando: pro humana mor-
te. viuificando: immunditia abluenda: aridi-
tate secundāda. Quis igitur t̄z bebes erit
ut permittat in se dñari vitium vel culpaz
negligentie: concupiscentie vel nequitie: qui
cogitat se perfusum illo precioso sanguine.
¶ Tertio accuitur dum cogitat vel consi-
derat faciem iudicis quoniam est infallibi-
lis: infugibilis: inflexibilis. Nullus enim
fallere potest sapientiam: flectere iustitiam
fugere vindictam: dum: ergo nullum bo-
num irremuneratum: nullum malum im-
punitum sit: quis est qui non accusatus
sit contra omne malum si h̄ considerat.

¶ Est h̄ considerandum ē quō
⁊ qualiter stimulus conscientie
sit retificandus in consideratio-
ne boni. Tria autem sunt bona
p̄meditāda in quoz acq̄sitiōe
retificatur stimulus cōscientie. s. strenuitas
cōtra negligentia: seueritas cōtra concupiscē-
tia: benignitas contra nequitiam. In his at-
tribus habet bona ⁊ recta conscientia. Et
h̄ est qd̄ dicit Asichas propheta. Iudica
tibi homo quid sit bonum: aut quid domi-
nus requirat a te: utiqz facere iudicium ⁊
diligere misericordiā: ⁊ sollicitum ambula-
re cum deo tuo ⁊c. vbi tangūt ista tria. Si
militer ⁊ dominus hic eadē in Luca. Sint
lumbi vestri precincti: ⁊ lucerne ardentes
in manibus vestris ⁊c. ¶ Primo igitur
inchoandum est a strenuitate: que viā pre-
bet alijs. Liceat eam sic describere. Stre-
nuitas est quidam vigor animi excutiens
omnem negligentiam ⁊ habilitans animā
ad faciendum opera diuina: ⁊ h̄ vigilāter:
confidenter: fleganter. Nec est que prebet
viā ad omnia bona sequentia. Deinde
sequitur seueritas: que est quidaz rigor: mē-
tis restringens omnem concupiscentia: ⁊
habilitās animam ad amorem paupertatis:
asperitatis: ⁊ vilitatis. ¶ Tertio sequi-
tur benignitas que est quidam dulcor ani-
m̄: excludens omnem nequitiam ⁊ habili-
tans ipsam animam ad beniuolentiam: tol-
lerantiam: ⁊ internam letitiam: ⁊ hic ē ter-
minus purgationis secundum viā me-
ditationis. Nam omnis conscientia mon-
da leta est ⁊ iocunda. Qui vult ergo pur-
gari vertat se modo predicto ad stimulum
conscientie. In: predicta tamen exercitatio-
ne a quolibet premissorum potest inchoa-
ri nostra meditatio. Transcundum est au-
tem de vno in aliud: ⁊ tā diu immorandū
donec tranquillitas ⁊ serenitas percipiat.
Ex qua oritur spiritualis iocunditas: qua
adepta p̄optus est animus: ut sursum ten-
dat. Incipit ergo in viā a stimulo cōscientie:

et terminatur ad effectum spiritualis letitiae: et exercitatur in dolore: sed consumatur in amore.

Secundo loco post viam purgatiuam: sequitur illuminatiua in qua debet homo exercere ad radium intelligentie hoc ordine. Nam iste radius primo est protendendus ad mala dimissa. Secundo diffundendus ad bona commissa. Tertio inferendus ad premia promissa. Protendit autem radius intelligentie dum sollicitè pensantur mala que dominus indulgit: que tot sunt quot sunt mala que commissimus. Et tam magna quantis malis: etiam ascripti: et quantis bonis digni priuari: et hoc meditando satis patet ex precedenti: nec solus hoc attendendum est: sed etiam considerandus in quantis malis incidissemus si dominus permisisset: et hoc quomodo diligenter pensantur per radium intelligentie nostre tenebre illuminantur: et talis illuminatio debet esse coniuncta gratitudini affectionis. Alioquin non est illuminatio. Alia vero est illuminatio celestis: ad cuius splendorem sequi videmus calorem: unde si gratie agende sunt pro dimissione malorum commissorum et possibilitate committi necessitate infirmitatis et voluntatis peruersitate. Secundo videndum est qualiter iste radius intelligentie sit dilatarandus in consideratione beneficiorum commissorum que quidem sunt in triplici genere. Quedam enim sunt spectanda ad complementum vere. Quedam ad adiutorium gratie. Quedam ad donum superhabundantie. Ad complementum autem nature spectant que dedit ex parte corporis. scilicet membrorum integritatem: complexionis sanitatem: sexus nobilitatem. Ex parte sensus dedit: auditum acutum: sermonem directum: visum perspicuum. Ex parte anime dedit ingenium clarum: iudicium rectum: animum bonum. Ad adiutorium gratie spe-

ctant que dedit primo. scilicet gratiam baptismalem qua deleuit culpam: restituit innocentiam: contulit iustitiam: que dignum facit vita eterna. Secundo quia dedit gratiam spiritualem quantum ad animi voluntates: Temporis oportunitatem: religionis sublimitatem. Tertio quia dedit gratiam sacerdotalem per quam te fecit dispensatorem doctrine: dispensatorem indulgentie: dispensatorem eucaristie. In quibus omnibus secundum plus et minus dispensantur verba vite. Ad donum autem superhabundantie spectat quod dedit primo totum vniuersum. scilicet inferiora ad seruitium: paria ad meritum: superiora ad patrocinium. Secundo quia dedit filium suum in fratrem et amicum: et in precium et in premium: primum in incarnatione: secundum in passionem: tertium in consecratione. Tertio quod dedit spiritum sanctum. In signaculum acceptationis. In privilegium adoptionis. In anulum desponsationis. Fecit enim animam christianam suam amicam: suam sponsam: suam filiam. Nec omnia mira sunt et inextimabilia: et in talium meditatione admodum anima debet esse deo grata. Ultimo circa viam illuminantem videndum est qualiter iste radius intelligentie per meditationem sic reflectendus: ut ad fontem omnis boni reflectatur vel reuertatur cogitando premia promissa. Considerandus est ergo sollicitè et frequenter pensandum est quod deus qui non mentitur credentibus et diligentibus se promissit. Ad motionem omnium malorum: assequutionem omnium bonorum: impletionem omnium desideriorum. Et hoc in se qui est finis omnium bonorum: et fons: quod est tantum bonum quod excedit omnem petitionem desiderium et extimationem. Et nos dignos reputat tanto bono: si diligimus et appetimus ipsum super omnia et propter se. Et ideo cum omni desiderio et affectu et be-

n. iij

inuentia debemus in ipsum intēdere.

Postremo sequitur qualiter debemus exercere nos ad igniculum sapientie. h̄ autem faciendum est h̄ ordine: quia iste igniculus primo est congregandus secundo est inflammandus. tertio est subleuandus. Congregatur autem per reductionem affectionis ab omni amore creaturæ: cuius quidem amor debet affectus reuocari: quia amor creature non proficit: et si proficit non reficit: et si reficit non sufficit: et ideo omnis talis amor ab eiusdem affectu debet elongari. **S**ecundo inflammandus est et hoc in conuersione affectionis super amore sponsi. Et hoc sit vel comparando ipsum amorem ad seipsum vel ad affectum superiorum ciuium: vel ad ipsum sponsum. Tunc autem h̄ facit quando attendit q̄ per amorem eius suppleri potest omnis indigentia quom habentur in eo omnis boni habundantia. Est enim in his bonis omnis boni habundantia: et breuiter ipsius summe desiderabilis presentia. Nec enim sunt que affectum inflamman. **T**ertio subleuandus est iste igniculus et h̄ supra omne sensibile: imaginabile et intelligibile h̄ ordine: ut homo immediate de ipso que optat perfecte diligere premeditando dicat q̄ ille quem desiderat non est sibi visibilis non est audibilis: non est odorabilis: non est gustabilis: non est tangibilis. Et ideo nō est sensibilis sed totus desiderabilis. **S**ecundo cogitet q̄ non est imaginabilis: quia nō est terminabilis: non est figurabilis: non est circūscriptibilis: non est numerabilis: non est commutabilis: et ideo non imaginabilis sed totus desiderabilis. **T**ertio cogitet q̄ non est intelligibilis eo q̄ non est demonstrabilis non est diffinibilis: non est opinabilis: non

est extimabilis: non est inuestigabilis. **I**deo non est intelligibilis sed totus desiderabilis. Ex his ergo patet qualiter ad sapientiam sacre scripture peruenitur meditando circa viam purgatiuam: illuminatiuam: et perfectiuam: et non solum sacre scripture continentia: immo etiam omnis meditatio nostra versari debet circa ista. Nam ois meditatio sapientis: aut est circa opera humana cogitanda. s. quid homo fecerit: quid facere debeat: que sit ratio mouens: aut circa opera diuina cogitanda. s. quanta deus compromiserit homini: qui omnia propter hominem fecit quanta dimiserit: et quanta promiserit. Et in his clauduntur opera creationis: reparationis: et glorificationis: aut circa vtrorūq; p̄cipia: que sunt. s. deus et anima qualiter sunt inuicem copulanda. et hic stare debet omnis meditatio nostra: q̄ hic est finis omnis cognitionis et operationis: et est sapientia vera: in qua est cognitio per veram experientiam. In huiusmodi autem meditatione tota anima debet esse intenta: et hoc secundum omnes vires suas. s. secundum rationem: sinderesim: et conscientiam: et voluntatem. Nam in huiusmodi meditatione. Ratio concertando affert propositionem sinderesis sententiam: do profert diffinitionem: conscientia testificando infert conclusionem. Voluntas preeliegendō defert solutionem. verbi gratia. Siquis velit meditari circa viam purgatiuam. Ratio quare debet: quid debet fieri de homine qui templum dei violauit. Sinderesis respondet: q̄ aut debet dispergi: aut lamento penitentie purgari. Conscientia asserit: tu es ille: ergo te oportet aut dānari aut penitentie stimulus affligi. Voluntas preeligit. s. quia timet damnationem eternam assumit penitentie lamenta voluntarie iuxta hunc modum etiam in alijs intelligendum est.

Postquam diximus qualiter ad sapientiam peruenitur meditando: dicendum est qualiter ad ipsam peruenit oratio. Sciendum est quod in oratione sunt tres partes siue gradus. Primum est deploratio miserie. Secundus est imploratio misericordie. Tertius est exhibitio latrie. Patrie enim cultum exhibere deo non possumus nisi ab ipso gratiam assequamur. Misericordiam autem dei ad orandam gratiam non possumus flectere nisi per deplorationem et expositionem nostre miserie et indigentie. Nam omnis perfecta oratio debet habere istas tres partes. non enim sufficit una sine alia: nec ducit ad metam perfectam: et ideo hec tria semper sunt coniungenda. Deploratio autem miserie circa quamcunque viam debet habere dolorem: pudorem: timorem: Dolorem propter damnum siue incommodum. Pudorem propter opprobrium siue inhonestum. Timorem propter periculum siue reatum. Ex memoria enim preteritorum oritur dolor: dum recordatur quid omisit: quia precepta iustitie: quid commisit: quia prohibita culpe: quid amisit: quia gratuita vite. Ex intelligentia presentium oritur pudor: dum attendit ubi sit: quia longe in imo que fuerat prope in summo: qualis sit: quia fedus in luto que fuerat pulchra imago. Quid facit: quia seruit inferio: que fuerat libera prius. Ex providentia futurorum oritur timor: dum precogitat quod tendit: quia pene sunt gressus eius. Quid occurrit: quia iudicium inevitabile iustum tamen. Quid assequitur: quia stipendium mortis eterne. Imploratio misericordie circa quamcunque gratiam inuocetur: debet esse cum affluentia desiderij: quia habemus a spiritu sancto qui postulat pro nobis gemibus inenarrabilibus. Item debet esse cum fiducia spei quam habemus a christo: qui mortuus est pro nobis omnibus.

Item debet esse cum diligentia implorandi subsidium: quod querimus a sanctis et beatis omnibus. Primum ergo habemus a spiritu sancto: quia per ipsum a patre et filio predestinati sumus eternaliter. Renati in baptismo spiritualiter. congregati in ecclesia unanimiter. Secundum habemus a christo qui pro nobis obtulit se in cruce in terra apparet vultui dei in celo in gloria: offertur in sacrificio quotidie a matre ecclesia. Tertium habemus a sanctorum consortio scilicet ab angelorum ministrantium patrocinio: a beatorum triumphantium suffragio: a iustorum militantium merito. Et quando hec tria predicta concurrunt imploratur efficaciter diuina misericordia: exhibitio latrie ex quamcunque gratia deus colatur debet habere tria scilicet cordis incuruationem: dilatationem: eleuationem. Primum enim ob gratiam impetrandam cor nostrum debet incuruari ad dei reuerentiam et honorem. Secundo debet dilatari ad beniuolentiam et gratiarum actionem. Tertio debet eleuari ad complacentiam et mutuam alloquutionem que est sponsi et spose: prout docet spiritus sanctus in canticis: in quasi recto ordine procedatur mira est exultatio et iubilatio adeo ut ducat animam in excessum: et faciat dicere. Bonus est nos hic esse: et hoc debet oratio nostra terminari. Nec ante debet desistere donec ingrediatur tabernaculi locus: admirabilis usque ad domum dei: ubi in voce exultationis: et sonus epulantis: ut incurueris ad reuerentiam admirare immensitatem diuinam et intueri modicitatem tuam: ut dilateris ad beniuolentiam attende diuinam benignitatem: et vide iniquitatem tuam: ut eleueris ad complacentiam: recogita charitatem diuinam: et considera tepiditatem tuam: ut ex hac collatione in excessum peruenias mentis. Sciendum.

n. iij

est autem q̄ reuerentiam exhibere debe-
mus deo tripliciter. Primo sicut patri a
quo sum⁹. Formati. Reformati. Educati.
Secundo sicut domino a quo sumus: eru-
cti de carcere inferni. Redempti de ore ini-
mici: Conduci in itinera domini: vel itine-
ra paradisi. Tertio sicut iudici coram quo
sumus accusati: conuicti: cōfessi: accusat cla-
mor: conscientie: conuincit euidentia uite.
Confitetur aspectus diuine sapientie: unde
debet contra nos sententia proferri. Pri-
ma quidem reuerentia debet esse magna.
Secunda maior. Tertia maxima: unde pri-
ma debet esse admodum inclinationis. se-
cunda admodum genuflectionis. tertia ad-
modum prostrationis. In prima nos subi-
cimus. In secunda deijcimus. In tertia abij-
cimus. in prima nos paruos. in secunda mi-
nimos. in tertia nullos reputamus: beniuo-
lentiam autem simili modo debemus exsol-
uere. s. magnam maiorem ⁊ maximam. ma-
gnam considerationem nostre indignita-
tis. **A** Maiorem considerationem magnitu-
dinis gratie nobis facte. **A** Maximam con-
siderationem immensitatis diuine miseri-
cordie: siue p̄missionis nobis facte. vel ma-
gnas pro commissis. **A** Maiorem pro dimis-
sis maximam pro p̄missis. vel magnam
pro complementis nature. **A** Maiorem pro
indimentis: gratie. **A** Maximam pro donis
superhabundantie. in prima cor dilatatur.
in secunda aperitur. in tertia effunditur: si-
ue extenditur: secundum illud. Effunde si-
cut aqua cor tuum ⁊c. Complacentiam eti-
am triplici modo deo debemus exsoluere
primo vt sic acceptetur complacentia no-
stra ad deum: vt unicuiq̄ placeat q̄ solus
deus placet sibi. secundo vt h̄ placeat sibi:
q̄ ipse placeat soli deo. tertio vt complace-
at ei q̄ in hac complacentia communicent
ceteri. prima est magna. secunda maior. ter-
tia maxima. in prima est amor: gratuitus. in

secunda est amor: debitus. in tertia est amor
in utroq̄ permixtus. in prima crucifigitur
mundus homini. in secunda crucifigitur ho-
mo mundo. in tertia crucifigitur homo p̄
mundo: vt pro omnibus velit mori: vt ⁊ ip-
si placeat deo. Et hic status est gradus cha-
ritatis perfecte: ante cuius assequutionem:
nemo debet se extimare perfectum. Tunc
autem hanc assequitur perfectionem: quā-
do quis inuenit se non solum voluntariū:
sed etiam auidissimum ad moriendum pro
salute proximorum: secundum q̄ paulus di-
cebat. Ego libentissime impendam ⁊ super
impendam in eis pro animabus vestris.
Ad hanc autem perfectionem non perue-
nitur: nisi primo perueniatur ad perfectam
dilectionem dei: propter quam diligitur p̄-
ximus qui non est amabilis: nisi propter de-
um. Et propterea ad intelligendum profe-
ctum in dilectione dei sciendum est q̄ sex
sunt gradus quibus paulatim ⁊ ordinate p̄-
ceditur: vt ad perfectum veniatur. **P**rim⁹
gradus est suauitas: vt homo adiscat gusta-
re q̄ suauis est dominus. Et hoc quidem
fit vacando ⁊ sabbatizādo ei per sanctas me-
ditationes. Quoniam secundum q̄ dici-
tur in ps̄. Reliquie cogitationis diem fe-
stum agent tibi. Quod quidem fit: quando
meditationes: circa amores dei pariunt sua-
uitates in corde. Secundus gradus est aui-
ditas. s. quando anima passuescere ceperit
circa illam suauitatem ⁊ nascitur in ea tan-
ta esitatio: vt nihil possit eam reficere: nisi
eum quem amat perfecte possideat q̄ quia
in presenti non potest attingere: quia longe
est cōtinue excedit ⁊ egreditur extra se per
amorem ⁊ exultat clamans ⁊ dicens. Su-
spendium perlegit anima: ⁊ mortem oīa:
qui sicut ceruus desiderat ad fontes aqua-
rum: ita desiderat anima mea ad te deus.
Job desperavi nequaquā iam ultra viuam.
Tertius gradus est saturitatis que oritur

ex ipsa auaritia: quia enim vehementer de-
um desiderat et sursum fertur: ideo omne quod
deus suum tenet vertitur in fastidium: unde
quasi saturaturus non potest refectionem
inuenire in aliquo circa ipsum dilectum:
unde sicut saturatus si cibum summat po-
tius abominationem quam refectionem in-
currit: sic in hoc gradu charitatis: facit ani-
ma circa omne terrenum. Quartus gra-
dus est ebrietas: quae oritur ex saturitate.
Ebrietas autem hec in hoc consistit quod quis tam
to amore diligat deum: ut iam non solum
fastidiat solatium: sed etiam delectatur: et
querat tormentum pro solatio. Et amore il-
lius quem diligit etiam delectatur in penis
obprobrijs et flagellis: sicut ait apostolus:
unde sicut ebrius se ipsum denudat sine pu-
dore: et sustinet plagas sine dolore. Sic in-
telligendum est illud actuum apostolorum
Ibant apostoli gaudentes etc. Quintus gra-
dus est securitas: quae oritur ex ebrietate. Ex
hoc enim quod anima sentit se tam diligere de-
um: quod libenter propter ipsum sustineret om-
ne damnum et omne incommodum et obpro-
brium: iam foras mittitur timor et tantum
concepit anima spes de adiutorio diuino: ut
nullo modo extimet se posse separari a deo.
Sextus gradus est vera et plena tranquilli-
tas in qua est tanta pax et requies. ut ani-
ma quodammodo sit in silentio et in som-
no: et quasi in archa noe collocata: ubi nul-
lo modo perturbatur. Quis enim potest
perturbare mentem quam nullius cupidita-
tis stimulus inquietatur. Nullius timoris
acculeus exagitat. Iste in tali mente pax
est et status ultimus vel optimus: et quies
perfecta: ubi requiescit salomon rex: quo-
niam in pace factus est locus eius. Et ideo
conuenienter isti gradus signantur per il-
los sex gradus quibus ascendebatur ad
thronum Salomonis. Et propterea in can-
ticis canticorum dicitur. Ascensus fecit pur-

pureum media charitate constravit pro-
pter filias hierusalem: quia impossibile est
ad istam tranquillitatem pertingere nisi per
charitatem. Quia acquisita facillimum est
homini facere omne quid perfectionis: si-
ue agere: siue pati: siue vivere: siue mori.
Studendum est igitur ad proficiendum in
charitate quum profectus eius inducat per-
fectionem omnium bonorum.

Postquam diximus qualiter ad sa-
pientiam et meditationem per
orationem nos exercere debe-
mus. Nunc breuiter tangen-
dum est qualiter nos exercere de-
bemus per contemplationem: per quam
transit mens nostra in hierusalem supernam
ad cuius instar est ecclesia formata. Secun-
dum illud exodi. Fac secundum exemplar
quod tibi in monte monstratum est. Necess-
se est igitur conformare ecclesiam militan-
tem: ecclesie triumphanti et merita premi-
is: et viatores beatis: secundum quod possibi-
le est. In gloria autem est triplex domus: in
qua consistit perfectio premij. primo. scilicet
in pace eternalis saporado: veritatis pu-
rissime manifestatio charitatis et bonitatis
plena delectatio et ruitio. Et secundum hoc
distinguitur triplex ordo in suprema hie-
rarchia. scilicet thronorum cherubin et seraphim.
Necessse est igitur ut qui vult ad illam bea-
titudinem per merita peruenire: istorum tri-
um similitudinem in via secundum quod possi-
bile est studeat comparare: ut scilicet habeat Sa-
porem pacis. Splendorem veritatis. Dul-
corem charitatis. In his enim tribus requi-
escit ipse dominus tanquam in proprio folio.
Necessse est igitur ad unum quandoque tri-
um predictorum meorum per tres gradus
ascendere. secundum triplicem viam. scilicet per
gatiuam: illuminatiuam: et per ectionem. Qua-
rum prima consistit ut expulsionem peccati.
Secunda consistit in inuocatione christi. Tertia

Itinerarium in seipsum.

consistit in susceptione sponsi. ita ut quilibet habeat suos gradus per quos incipit ab imo et tendit usque ad summum: gradus enim perueniendi ad saporem pacis sunt isti. vii. Nam primo occurrit pudor in recordatione flagitij et hoc quantum ad quatuor. scilicet. Magnitudinem: multitudinem: turpitudinem: ingratitudinem. Secundo occurrit timor in circumspectione iudicij quadruplicis. scilicet. Dissipationis operis. Execrationis rationis. Obdurationis voluntatis: condemnationis finalis. Tercio concurrebat dolor in extinctione damni. Et hoc secundum quatuor. scilicet. quantum ad amissionem diuine amicitie. Perditionem innocentie: vulnerationem nature. Discepcionem vite preterite. Quarto occurrit clamor in imploratione subsidij quadruplicis. scilicet. Dei patris virginis matris. Christi redemptoris. Ecclesie triumphantis. Quinto occurrit vigor in extinctione incentiui quadruplicis. scilicet. Triditatis que est desidia: Peruersitatis que est malitia. Vanitatis que est superbia. Voluptatis que est concupiscentia. Sexto occurrit ardor in appetitione martirij. Et hoc propter quatuor. scilicet. propter perfectionem purgationis macule: propter perfectionem satisfactionis pene: propter perfectionem sanctificationis concupiscentie. Septimo occurrit sapor in obumbratione christi ubi status est et requies. unde homo sentit se ymbra alarum diuinarum protegi: ut non iratus ardore concupiscentie: nec timor: pene: ad quod non potest peruenire: nisi per appetitum martirij: nec ad appetitum martirij peruenire potest: nisi extinguit inutile incentiuum: Nec ad hoc nisi prius imploret subsidium: nec ad hoc nisi deploret damnum suum: nec ad hoc nisi timeat iudicium: nec ad hoc nisi recorderetur: et erubescat flagitium suum. Qui vult ergo ha-

bere pacis saporem procedat per assignatum ordinem: Gradus autem perueniendi ad splendorem veritatis ad peruenitur per imitationes christi sunt hii vii. Ascensus rationis: affectus compassionis: aspectus admirationis. Excessus deuotionis: amictus assimilationis: amplexus crucis. Intuitus veritatis. Primo considera quis est qui patitur et eidem subdere per rationis assensum: ut credas firmissime veraciter esse dei filium eternum. Omnium rerum principium. Saluatorem hominum. Re tributorem meritorum. Secundo considera qualis est qui patitur et ei coniungere per compassionis affectum. ut compatiaris innocentissimo: mitissimo: nobilissimo: et amantissimo. Tercio considera quantus est qui patitur et ad ipsum egredere per admirationis aspectum: attendendo quod inmensus est. Potestate: speciositate: felicitate: et eternitate: admirare igitur hoc. scilicet maiestatem anibulari: speciositatem decolorari. felicitatem tormentari: eternitatem mori. Quarto considera quare deus mori et seipsum obliuiscere per deuotionis affectum: siue excessum: quia passus est pro tua. scilicet. Redemptione: illuminatione: Sanctificatione: glorificatione. Quinto considera quali forma patitur: et ipsum induere per assimilationis studium: passus est enim libentissime respectu proximi. Seuerissime respectu sui obedientissime respectu dei: Prudentissime respectu aduersarij: Stude igitur ad habendum habitum secundum effigiem imitationis christi. scilicet. Benignitatis ad proximum. Humilitatis ad deum. Seueritatis ad teipsum. Perspicacitatis ad diabolum. Sexto considera quanta sunt que patitur: et crucem amplectere per passionis desiderium ut sicut christus passus vincula: ut impotens omnipotentia conuicia: ut vilis beniuolentia ludib-

bra: ut stultus sapientia supplicia: ut iniquus iustitia: sic et tu desideres passionem crucis christi: hoc est compassionem plenam: In iniurijs. s. in rebus in conuicijs. scilicet in verbis. in ludibrijs. scilicet in signis: in supplicijs. scilicet in tormentis. Septimo consideranda quid ad hoc consequitur: et ad veritatis radium intueri per contemplationis oculum. Quoniam ex hoc pagnus passus est: septem signacula libri fuerunt aperta. liber iste est vniuersalis notitia rerum que septem erant clausa homini. Que qui dem sunt per ipsius passionis efficaciam ipsi homini referata. scilicet deus admirabilis. Spiritus intelligibilis. Adundus sensibilibus. Paradisus desiderabilis: infernus horribilis: virtus laudabilis. Reatus culpabilis. Primo deus admirabilis per crucem manifestatus est esse summe et imper scrutabilis sapientie. Summe et irreprehensibilis iusticie: Summe et admirabilis misericordie. Qui sua prudentia: decipit diabolum. Qui sua iustitia quesivit redemptionis pretium: Qui sua misericordia pro nobis tradidit filium suum. Que supradicta si diligenter considerentur deum nobis clarissime manifestant. Secundo spiritus intelligibilis manifestatus est per crucem: secundum triplicem differentiam. scilicet. Quante sit benignitatis quantum ad angelos celestes. Quante sit dignitatis: quantum ad homines. Quante sit crudelitatis: quantum ad demones: Nam angeli permiserunt crucifigi dominum suum. Nam dei filius crucifixus est propter humanum genus. Et ad suggestionem demonum. Tertio mundus sensibilis manifestatus est per crucem: quoniam est locus in quo regnat sterilitas: quia iesum christum tanquam infructuosum despectum iniquitas quia deum et dominum suum

amicum et innocentem condemnauit: et interfecit. Leditas quia lucem veram: et summani non agnouit. Quarto paradus desiderabilis manifestatus est per crucem. Quoniam est fastigium totius glorie. Quoniam est spectaculum totius leticie. Quoniam est promptuarium totius opulentie. Cum deus propter illam habitationem: nobis restituendam: factus fuerit homo: vilis: miser et pauper. In quo celsitudo admisit subiectionem: iustitia subiit reatum. Opulentia suscepit egestatem. Nam altissimus imperator: accepit seruitutem: abiectionem: ut sublimaremur in gloria. iustificamur iudex subiit reatum penalisimum: ut iustificaremur a culpa et liberaremur a miseria. Opulentissimus domus suscepit egestatem extremam: ut locupletaremur in patria. Quinto manifestatus est inferno orribilis per crucem: quoniam est locus plenus egestate: et penuria: vilitate: et ignominia: calamitate: et miserie. Si enim necesse fuit hoc pati christum propter peccati deletionem et satisfactionem multo fortius oportebit hic pati damnatos propter iustam meritorum suorum retributionem et recompensationem. Sexto manifestata est per crucem virtus laudabilis: quantum: ut sit preciosa. Speciosa: fructuosa: preciosa: quia ante dedit christus vitam corporalem: quam virtuti contraire. Speciosa quia in ipsis contumelijs relucebat. Fructuosa quia vnus vnus perfectus virtutis in cruce infernum spoliavit: celum aperuit: cetera restaurauit. Septimo per crucem manifestatus est reatus culpabilis quantum sit detestabilis cum ad sui remissionem indigeat. s. Tanta magno precio. Tanta grandi piaculo. Tanta difficili medicamentum: tantum ut deum et hominem nobilissimum in unitate persone oportuerit satisfacere: pro

arrogantia qua nulla fuit elatio: per abie-
ctissimam vilitate: pro cupiditate qua nul-
la fuit auidio: p exquisitam pauprate: pro
lasiua qua nulla fuit dissolutio: p amaris-
simam et acutissimam acerbitem. Ecce
igitur quoniam omnia manifestatur in cru-
ce. Omnia enim ad hec septem possunt re-
duci: vnde ipsa est clauis porta: via: veri-
tas et splendor veritatis: qua qui tollit et se-
quitur christum iuxta modum precastig-
num non ambulat in tenebris: sed habet lu-
men vite. Gradus veniendi ad dulcorem
charitatis sunt isti. vij. s. vigilatia sollicitas:
confidentia confortans: concupiscentia in-
flamans: excedentia eleuans: complacen-
tia quietans: letitia delectans: adherentia
conglutinans. In quibus hoc ordine pro-
gredi debes: qui ad perfectionem charita-
tis attinere cupis et amoris spiritus sancti.
Necessarium est enim ut vigilantia te sollicitet
propter sponsi propitium adeo ut possis dicere. Deus
deus meus ad te de luce
vigilo. Et illud sponse in canticis. Ego dor-
mio et cor meum vigilat. Et illud propheta
cum. Anima mea desiderauit te in nocte.
Confidentia te confortet propter sponsi tui
certitudinem adeo ut possis dicere. In te
domine speravi non confundar in eternum.
Et illud Job. Etiam si me occiderit spera-
bo in eum. Et illud ps. In deo sperauit cor
meum et c. Concupiscentia te inflamet
propter sponsi dulcedinem adeo ut possis
dicere. Sicut ceruus desiderat ad fontem
aquarum: ita desiderat anima mea ad te
deus. Et illud canticorum. Fortis est ut
mors dilectio. Et illud in canticis. Mun-
ciate dilecto quia amore langueo. Excel-
lentia te eleuet propter sponsi celsitudinem
adeo ut possis dicere. Quam dilecta ta-
bernacula tua domine virtutum. Et illud
sponse in canticis. Trahe me post te. Et
illud Job. Suspendium elegit anima
mea: et mortem ossa mea. Complacen-

tia te quietet propter sponsi pulchritudi-
nem adeo ut possis dicere illud sponse in
canticis. Ecce tu pulcher dilecte mi et de-
corus. Et illud. Sub vmbra illius quem de-
siderabam sedi. Et etiam illud canticorum.
Dilectus complacuit mihi. Et illud. Dile-
ctus meus mihi et ego illi. Letitia te dele-
cet propter sponsi plenitudinem adeo ut
possis dicere illud psal. Secundum mul-
titudinem dolorum meorum consolatio-
nes tue retificauerunt animam meam. Et il-
lud. Quam magna multitudo dulcedinis
tue domine quam abscondisti timimentibus
te. Et illud apostoli. Repletus sum gau-
dio et superhabundo consolatione. Adhe-
rentia te conglutinet propter sponsi amo-
ris fortitudinem: adeo ut possis dicere il-
lud ps. Adhisi autem adherere deo bonum
est. Et illud apostoli. Quis nos separabit
a charitate christi. Et illud in canticis. In-
ueni quem diligit anima mea. In his eni-
ordo est: nec est status ante ultimus: nec ad
illud peruenitur nisi per gradus inter me-
dios et mutuos intra se positos. In primo
enim viget consideratio. In ceteris vero
sequentibus dominatur affectio. Vigilan-
tia enim considerat quod honestum: quod con-
ferens et quod delectabile est diligere deum.
et per hoc quasi nata fiducia parit concupi-
scentiam: et illa excedentiam quousque per-
ueniatur ad osculum copulam et amplexum.
Ad quem nos perducatur deus et c.

¶ Sunt autem predicti gradus
aliter ad modum compendij
p distingui sic: scilicet ut deus con-
currant vel redeant: ut primo
distinguantur gradus purga-
tionis in hunc modum. s. propter flagitium
erubescere: propter iudicium contremisce-
re: propter damnum ingemiscere: propter
subsidium clama ad deum remedium: pro-
pter aduersarium expugna incertum: propter
brauium anhelat ad martirium.

propter vinctaculus appropinqua ad christum. Secundo gradus pertinentes ad illuminationem. scilicet. Quis qui patitur et credens captiua est. Qua de causa patitur et confidens regnare. Qualis est qui patitur et condolens amaricare. Quali forma patitur et subsequens assimilare. Quantus est qui patitur et obstupescens admirare. Quanta sunt que patitur et exardescens amplexare. Quid ad hoc consequitur et intelligens contemplare. Tertio gradus vniue hoc est vigilantia ad vniouem sic ordinandas. vsus vigilantia te sollicitet propter sponsi promissitudinem. Confidentia te confortet propter sponse certitudinem. Concupiscentia te inflamet propter sponsi dulcedinem. Excedentia te eleuet propter sponsi celsitudinem. Complacentia te quietet propter sponsi pulchritudinem: letitia te delectet propter sponsi plenitudinem. Adherentia te cogluinet propter amoris sponsi fortitudinem: ut anima tua semper valeat dicere domino: te quero. in te spero: te desidero. In te confurgo: te accepto. In te extulto: tibi in eternum adhibebo: a te nunquam separabor.

Quia quod gradus proficiendi possunt alio modo distingui secundum triplicem differentiam triplicem triplici yerarchie consonam.

Necessaria enim sunt: cuiuslibet tria. scilicet. Amaritudo: Gratitude: Similitudo. Et hoc post peccatum. Si enim homo non peccasset duo sufficeret. scilicet. gratitudo: et similitudo. Gratitude propter gratiam: Similitudo propter iustitiam: sed nunc necessaria est amaritudo propter medicinam peccata enim per delectationes perpetrata delectationes non possunt nisi interueniat contritio afflictiva. In amaritudine debet esse. Ponderatio malorum et hoc per proprias nequicias. Parturitio dolorum: propter christi angustias. Postulatio remediorum propter proximorum miseria. in ingratitudine debet esse. Annunatio beneficiorum pro-

pter creationem de nihilo ad dei ymaginem. Ambulatio meritorum: propter reparationem de peccato per proprium sanguinem. Actio gratiarum per ereptionem de inferno ad celi altitudinem. In similitudine debet esse. Aspectus veritatis ellectus ad superiora. Affectus caritatis dilatatus ad exteriora. Actus virilitatis coadunatus ad interiora: ut sic fiat. In similitudine debet esse erectio supra te per aspectum veritatis. scilicet. per contemplationem diuinarum. Intelligentia per circumspectionem vniuersorum. Scientia per captiuationem iudiciorum fides. Item ut sic fiat extensio circa te per affectum charitatis. scilicet. per appetitum deliciarum celestium sapientia. per amplexum animarum rationabilium amicitia. Per contemptum deliciarum: vel concupiscentiarum carnalium modestia. Item ut sic fiat exinanitio intra se per actum virilitatis. scilicet. per aggressum difficultatis strenuitate. Per actionem laudabilium magnanimitate: per complexum humilium humilitate in amaritudine. In qua est purgatio: debent esse tria. scilicet. Contritio respectu sui dolorosa per tristitiam propter mala prementia te ipsum christum et proximum. Compassio respectu christi timorosa per reuerentiam: propter iudicia latentia: quantum ad te christum: et proximum. Postulatio respectu proximi clamorosa: per confidentiam propter patrocinia: per deum: per christum: per sanctorum consortium. In similitudine est illuminatio in quam debent esse tria. scilicet. Aspectus veritatis erectus ad incoprehensibilia misteria creatricis essentie. Aspectus veritatis expansus ad intelligibilia documenta prophetie fidei christiane. Aspectus veritatis exinanitus ad credibilia. scilicet. sacramenta fidei christiane. Aspectus charitatis. Erectus ad deum. Extensus ad proximum. Exinanitus ad christum. Actus virilitatis. Erectus ad commendabilia. Extensus ad comunicabilia. Exinanitus

ad contemptibilia. In gratitudine in qua ē perfectio debent esse hec tria. scilicet. vigilantia exurgens ad canticum propter beneficioꝝ utilitatem. leticia exultans ad iubilum propter donorum preciositatem. Beniuolentia extendens ad amplexū pp̄ dantis liberalitatem: unde canticorū vltimo. Que est ista q̄ ascendit de deserto delicijs affluēs in ira su per dilectū suū. Amaritudo in qua memoꝝ penitētie p̄ offensa dei dolorosus pp̄ malū p̄sens. Absentia clemētie p̄ miseria p̄ximi timorosus pp̄ periculum iminēs. Absentia indigentie p̄ abstinentia boni: clamorosus pp̄ patrociniū abstinentis. Similitudo i qua est aspectus veritatis cōpassus p̄ fidē: p̄ rō nem et p̄ admirationem respectu vniuersi. Affectus charitatis exinanitus p̄ orōnē: p̄ obliuionē: per vniōnē sui respectu existit. Alcus virilitatis: eleuatus p̄ largitatē: humilitatē: et magnanimitatem respectu dei. Gratitude in qua Absentia cuius ad beneficia numeranda. Leticia exultans ad cantica exhibenda. Beniuolentia extuans ad oscula gemināda. Notandum est autē qd aspectus veritatis debet esse erectus ad i comprehensibilia et sunt misteria trinitatis ad que errigitur contemplando illa dupliciter. scilicet. per positionem fm̄ augu. vel p̄ abnegationem fm̄ dionisium. Per positionem sic in diuinis omne intelligitur. Que dam vt cōmunia: quedam vt propria. quedam vt appropriata: que quasi sunt media inter h̄ et illa. intellige igitur contemplare si potes cōmunia circa deū et cognosce: qm̄ deus est. Essentia prima. Natura p̄fecta: vita beata. Que necessariam habent conuenientiam. Rursus attende et vide si potes quoniam si deus est. Eternitas p̄sens. Simplicitas repleta. Stabilitas mouēs. Que si. militer conuenientiam et p̄nexionem habent naturales. Postremo attende: qm̄ deus est. Lux inaccessibilis. Absentia inuariabilis. Pax incōprehensibilis. Que nō tñ essentie vnitatē: sed et includit p̄fectissimā

trinitatem. Lux quideꝝ tanq̄ parens generat splendorem. Splendor autem et lux produciunt calores. Itaqꝫ ab vtroqꝫ p̄cedit calor: sed non per modum p̄olis. Si ergo deus vere lux est inaccessibilis: vbi vere calor et splendor: et substantia: et ipostasis vere in deo ē: pater: et fili: et spiritus. scilicet. Que sunt propria diuinarum personarū. Absentia enī tanq̄ principium productiuus: producit ex se et p̄cipit verbum a quibus manat amoris donum. Et h̄ est in omni mente perfectiora reperire. Si ergo deus mens inuariabilis: planum est qd in diuino esse est. Principium primū verbū eternū. Donū p̄fectissimum. Que sunt pp̄ia diuinarū personarum. Pax et includit nexū plurium. Perfecte autē neci non possunt nisi similes: similes esse non possunt nisi ambo astricti eodē modo. Necessē ē igitur: qd si in diuinis est vere pax in sit. Prima origo eius ymago: vtriusqꝫ p̄nexio. Beinde indiuisis sunt appropriata: fm̄ triplicem differentiam prima patri vnitatis: qd origo: veritas filio quia ymago. Bonitas spiritui sancto: qd p̄nexio. Secūda appropriata sunt. Potestas patri: qd principium. Sapientia filio: qd verbum. voluntas spiritui sancto: qd donum. Tertia appropriata: vel differentia appropriatorū est. Altitudo: pulchritudo: dulcedo: altitudo patri propter vnitates et potestatem. Nihil enim aliud est altitudo q̄ singularis et unica potestas. Pulchritudo filio propter veritatem: et sapientiam. Nam sapientia est i multitudine ydearū: veritas autem equalitatem includit: pulchritudo autem nihil aliud est q̄ equalitas numerosa. Dulcedo spiritui sancto propter voluntatem et bonitatē vbi enim est suma bonitas iuncta cū voluntate ibi est suma charitas et suma dulcedo: et ideo in his est altitudo terribilis. Pulchritudo numerabilis. Dulcedo desiderabilis. Nec enim est erectio fm̄ viam affirmationis. Sed alia est eminentior. scilicet. per viam negationis: quoniam vt dicit dionisius.

Affirmationes incompacte sunt: negationes vero. licet minus dicere videant: tamē plus dicunt. Et hic modus correctionis est modus per abnegationem omnium. Ita q̄ in negationibus illis sit ordo incipiendo ab inferioribus vsq; ad superiora. Et etiam supereminentis positionis conclusio: ut cum dicitur. Deus non est quid sensibile: sed super sensibile: nec ymaginabile: nec intelligibile: nec existens: sed super hec omnia. Et tunc fertur in mentis caliginem: et altius eleuatur: et profundius ingreditur pro eo q̄ excedit se et omne creatum. Et hic est nobilior se eleuandi modus. Sed tamen ad hoc ut sit perfectus preexigit alium: sicut perfectio illuminationem: et sicut negatio affirmationem. Hic etiam modus ascendendi: tanto est vigorosior: quanto uis ascendit est unior. Tanto fructuosior: quanto affectui proximior. Et ideo uile est: in hoc exerceri per charitatis excessum. Exerce te ad veritatem sibi conformitatem ad hierusalem supernam. In prima Hierarchia veritas est adducenda per ieiunium: sicut et orationem. Et hoc est angelorum: veritas est audienda: per studium et lectionem. Et hoc est archangelorum: veritas est annuntianda per exemplum et predicationes. Et hoc est principatum. In secunda Hierarchia veritas est aduenda per refugium et omissionem. Et hoc est potestatum: veritas est apprehendenda per zelum et emulationem. Et hoc est virtutum: veritas est associanda per sui contemplationem et mortificationem. Et hoc est dominationum. In tertia Hierarchia veritas est adoranda per sacrificium et laudationem: et hoc est trionum veritas est admiranda per excessum et contemplationem: et hoc est cherubin veritas est amplectenda per osculum et dilectionem. Et hoc est seraphim.

Incipit prologus in opusculo qui intitulatur. De quattuor mentalibus exercitijs fratris Bonagenture.

Lecto genia mea ad patrem domini mei iesu christi. a quo omnis paternitas in celo et in terra nominatur. Et det vobis sibi diuitias glorie sue virtutem corroborari per spiritum

cuius in interiori homine: christum per fidem habitare in cordibus vestris. In caritate radicari et fundari: ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis: que sit longitudo: latitudo: sublimitas: et profundum: scire etiam supereminentem scire caritatem: ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Paulus apostolus vas electionis sacratus diuine sanctificationis speculum: et superne contemplationis exemplar in verbis premissis ostendit nobis mentalis exercitatio nis ortum obiectum et fructum. Adhuc. Si debet esse pia et salutifera: q̄ habeat potentiam supernaturaliter confortantem: sapientiam regulantem clementiam consolantem. Sicut igitur anima deuota diuine contemplationis amore accensa: genua mentis ante troni beatissime ac et incomprehensibilis trinitatis. Pulset humiliter: et pulset sapienter dei patris confortatrice potentiam: ne labore depressa succumbat. Dei filij regulatrice sapientiam ne errore seducta a veritate deuicta. Dei spiritus sancti consolatrice pietatem: et clementiam ne tedio deuicta deficiat. Omne enim datum optimum: et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum. Et secundum Beatum Augustinum: Omne donum nostrum: aut deus est: aut a deo est: unde non immerito in omni boni operis initio ille inuocandus est: a quo omne bonum originaliter progreditur per quem omne bonum exemplariter produciuntur et ad quem omne bonum finaliter reducitur. Hec est illa ineffabilis trinitas: pater: filius: et spiritus sanctus

quod tangit apostolus cum dicit. Flecto genua
 &c. Secundo ostendit istius salutifere men-
 talis obiectus deuote mentis & diuine exer-
 citationis dicuntur esse interiora & exte-
 ra inferiora & superiora. Debet. n. anima
 deuota per mentale exercitium contemplatio-
 nis radium reflectere. Primo ad interio-
 ra sua: ut videatur qualiter sit formata per
 naturam: deformata per culpam. Refor-
 mata per gratiam. Secundo debet conuer-
 tere radium contemplationis sue: ad exte-
 riora: ut cognoscat quod instabilis sit munda-
 na opulencia. Quam mutabilis mundana
 excellentia. Quam miserabilis mundana
 magnificentia. Tertio debet conuertere ra-
 dium contemplationis ad inferiora: ut intel-
 ligat humane mortis ineuitabilem necessi-
 tatem. Iudicii finalis formidabilem austeri-
 tatem. Idene infernalis intollerabilem pe-
 nalitatem. Quarto debet conuertere radi-
 um contemplationis ad superiora: ut cogno-
 scat & sapiat. Celestis gaudij inestimabilem
 preciositatem inestimabilem delicias
 interminatam eternitatem. hec est illa crux bea-
 ta quatuor: fratribus terminata: in qua om-
 nia deuota cum tuo dulcissimo sponso ye-
 su christo: debes iugiter meditando pende-
 re. Hic est ille currus igneus quatuor: ro-
 tis consumatus in quo debes post tuum si-
 delissimum amicum assidue contemplan-
 do celi palatium conscendere: hec est illa qua-
 druplex regio. v. orientalis occidentalis aq-
 uilonaris: & meridionalis quam tu. o anima
 debes quotidie peregrinando intrare ad
 tuum dilectum specialissimum in ea specu-
 lando querere & inuestigare: ut possis dice-
 re cum: sponsa in lectulo meo per noctes
 quesui quem diligit anima mea. Hec quat-
 tuor: tangit apostolus cum subiungit: ut pos-
 sis comprehendere: cum omnibus sanctis
 que sunt longitudo latitudo sublimitas & p-
 fundum. Fructus istius salutifere exercita-
 tionis si digne & laudabiliter exquiratur est
 felicitas eterna que est quid optimum & pul-

cherrimum: & p se sufficientissimum nullo ex-
 tra se non indigens. In qua videbimus &
 amabimus vocabimus: & laudabimus in
 eternum: & ultra cum qui est benedictus in
 secula. Hunc fructum promittit apostolus
 quando sermonem concludit dicens: ut im-
 pleamini in omnem plenitudinem dei: hanc
 plenitudinem etiam inueniemus quando de-
 us factus fuerit voluntati plenitudo pacis.
 rationi plenitudo lucis: memorie continua-
 tio eternitatis: tunc enim erit omnia in om-
 nibus cum a ratione omnis error: a volun-
 tate omnis dolor: & a memoria omnis obli-
 uio recessit. Et successerit illa quam spera-
 mus animi mira serenitas diuina iocundi-
 tas & eterna securitas. Hunc tractatum in-
 stigante conscientia: propter simpliciores
 quosque per simplicibus verbis de sanctorum
 dictis compilavi per modum cuiusdam dia-
 logi in quo anima deuota veritatis eterne
 discipula interrogat: meditando & homo i-
 terior: mentaliter loquendo respondet: ut au-
 tem ad inextimabilem istius mentalis exer-
 citationis altitudinem perueniamus: & ei⁹
 fructum capiamus ab exordio incipientes
 & patrem lunipum humiliter inuocantes.
 Accedamus genua cordis deuote flectentes
 Ante tronium eterne maiestatis: & ante soli-
 um indiuidue trinitatis lacrimis & gemitu-
 bus incessanter clamemus: ut deus pater
 per suum benedictum filium donet nobis
 in sancto spiritu gratiam ut possimus co-
 gnoscere que sit longitudo: latitudo: subli-
 mitas: & profundum: ut per hanc pertinga-
 mus ad eum qui est omnis desiderij finis &
 complementum. Amen.

Qualiter deuota anima radium sue co-
 templationis conuertere debet ad interio-
 ra sua: ut intelligat: & videat qualiter forma-
 ta sit per naturam. ca. primum. & pars pri-
 ma. Anima.

Ic queso o homo si post deuotionem inuocationem diuine magnificencie: et post humilem implorationem eterne sapientie: et demum post flebilem supplicationem superne pietatis et clementie gratiam exercitandi mentaliter circa quadruplicem materiam: viz longitudinis: latitudinis: sublimitatis et profunditatis obtineres quo ordine inchoarem ne meritum huius exercitatiois amittas: si in dicto ordine ignoranter procedam. Ordinis enim ignorantia sicut Ambrosius perturbat formam meritorum: nec reputat sicut eundem perfecta rei cognitio in nobis existere cum scimus quid sit in nobis faciendum: et ignoramus quo ordine sit procedendum. **M**o. **D** anima sicut Bernardus ad Eugenium papam. Al te tua consideratio inchoat ne frustra extendaris ad aliena te neglecto. Idem in meditationibus. **M**ulti multa sciunt seipsum nesciunt. Alii se inspicunt: seipsum deserunt. Deum querentes per exteriora deserentes sua interiora quibus interior est deus. Idcirco ab exterioribus ad interiora redeas: et ab interioribus ad superiora conscendam: ut possim cognoscere unde venio aut quo vado: unde sum aut quid sum: et ita per cognitionem mei conscendam ad cognitionem dei. Item Christus super Abraham dicit. Non minima pars philosophia est cognitio sui. Item Ambrosius in exameron. Cognosce o homo quantus sis ut consideres quid itret in te in cogitatione quid creat in sermone. vitia ergo tua o anima quotidiana dispositione ex anima et diligenter attende quantum proficias: aut quantum deficias: qualis sis in moribus et qualis in affectibus: quam similis sis deo per gratiam et quam dissimilis per culpam quam prope et quam longe. Illud semper agnosce quod multo laudabilior et melior es si te cognoscis quam si te neglecto cursus siderum vires herbarum: complexiones hominum:

naturas animalium cognoscere et scientiam omnium celestium et terrestrium habere. Redde ergo te tibi et si non semper saltem interdum rege tuos affectus: dirige actus: corripe gressus. Igitur o anima tene consilia sanctorum: et primo radium contemplationis conuerte ad regionem orientalem: hoc est ad considerationem tue conditionis. Diligenter igitur considera quam generose a summo artifice facta sis per naturam quam vitiose a tua formositate deformata sis per culpam: quam gratiosa a diuina bonitate reformata sepe sis per gratiam. Generositas tua naturaliter in hoc consistit ut extimor: quia tibi naturaliter ad tuum decorem impressa est imago beatissime trinitatis. unde Anselmus. Gratias domine et gratias ago quia me creasti ad tuam imaginem ut tuum memor sum: te cognoscam: te diligam: te cognoscam. Bernardus in meditatione mea. Secundum interius hominem tria in mente inuenio per que deum recolo: conspicio et concupisco: tria hec sunt: memoria: intelligentia et voluntas. Cum dei reminiscor: in ipso condilector. Ad memoria enim eius super vinum. Cum intelligentia ipsum intueor: quantum in se sit incomprehensibilis: quod principium et finis: principium sine principio: finis sine fine ex me intelligo quam incomprehensibilis sit deus quando me ipsum intelligere non possum quem ipse fecit quantum in angelis desiderabilis: quod desiderat eum prospicere. In sanctis omnibus delectabilis in quantum in eo assidue delectantur: in creaturis omnibus admirabilis: quod omnia potenter creat: sapienter: gubernat benigne dispensat: in omnibus est amabilis quod ipse est deus eorum et ipsi populus eius. Ipse in eis habitat tanquam in templo suo: et ipsi sunt templum eius. Non dedignatur singulos neque vniuersos. Quisquis enim eius meminit cumque intelligit ac diligit cum ipso est. Cum ergo eum diligo memetipsum in ipsum transformor. Nec est enim virtus amoris ut tale

te eē oporteat q̄le ē illud quod amas. hec Bernardus. **R**ecognosce ergo o anima mea q̄ mirat inextimabilis dignitas ē esse nō solum vestigium creatoris qd̄ est commune cum omnibus creaturis sed esse imago: qd̄ est propriū creature rationalis. **L**auda igitur anima mea dominum: lauda deū tuū sion. **E**xp̄giscere et lauda: exulta et gaude q̄ insignita sis dei imagine decorata similitudine particeps rationis capax eterne beatitudinis: sed quia hec modica non immerito forte iudicarentur si forte finirentur exulta et lauda: quia cum predictis dedit tibi naturā imortalem: substantiam incorruptibilem: durationem interminabilem vitāz perpetuā. **I**mago enim trinitatis nō esses: si termino mortis p̄cludi posses. **A**ugu. xij. de ciuitate dei. **A**nima aduerte q̄ creator tuus post illud esse dedit tibi perpetuum esse. **P**ost hoc dedit tibi viuere: sentire: discernere: sensibus te decorauit sapientia illustrauit. **T**uam igitur pulchritudinem attende vt intelligas et attendas qualē pulchritudinem debeas diligere q̄ si teipsam vt expedit contemplari non sufficias cur salutes q̄ de te extimare debeas ex iudicio alieno non perpēdis: sponsum habes de cuius pulchritudine si nō dubitares scires q̄ tam pulcher: tam formosus: tam vnicus dei filius tuo aspectu captus non esset si euz singularis decor et vltra ceteros admirādos nō traxissem. **H**ec **A**ugu. **S**ed hec fortasse. **A**nima nimis ingrata tibi vident modica. propterea audi tertio dignitatem tuā admirabile q̄ tante es dignitatis q̄ nihil potest domum mentis tue inhabitare nihil pōt in ea mansionē facere nisi puritas et simplicitas trinitatis eterne. **E**cce qd̄ dicit sp̄s sanctus tuus **E**go inquit et pater ad eū venimus et mansionē apud eū faciemus. **E**t alibi in euangelio zachee festinans descendens quia hodie in domo tua oportet me manere.

Illabi enim menti illi soli possibile est q̄ eam creauit. **I**pse enim est qui intimior intimo tuo esse perhibetur. sicut dicit **A**ugu. **G**aude igitur o felix anima que tāti hospitio facta es hospita. **B**ernardus. **O** felix anima que quotidie cor suum mundat vt inhabitantem deus suscipiat. **C**uius hospes nullo bono indiget: q̄ actorem omnium bonorum habet in se. **O** q̄ beata anima apud quam deus sic requiem inuenit vt dicere possit. **E**t qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. **N**egare siquidem requies celi ei non poterit que sibi in hac vita requiem preparauit. **H**ec Bernardus. **A**nima nimis es auara si non sufficit tibi tanti hospitio presentia: quia scio q̄ tam liberalis est q̄ comunicabit te bonis suis q̄ tam pius est q̄ vitabit te donis suis. **N**ullo enim modo decet tantum principē si hospitium suam permitteret indigentem. **A**dorna igitur thalamum tuū et suscipe regem factorum tuum de cuius p̄ntia exultabit et letabitur tota familia tua. **V**ere mira et multū admirabilis sententia. **R**ex cuius pulchritudinem sol et luna iurantur cuius magnitudinem celum et terra reuerentur: de cuius clementia omnium beatorum collegia satiantur: de cuius sapientia celestium spirituum agmina illuminantur. **T**alis o anima desiderat hospitium tuum cenaculum suum plus q̄ palatium celeste appetit et exoptat. **D**elitie enim sue sunt esse cum filiis hominum: sed si hec adhuc te non mouēt ad laudandum creatorem tuum conuertere radius contemplationis. **A**d quartum beneficium et cognosce q̄ tante capacitatis est palatium tuum q̄ nulla creatura sufficit satiare tuum desiderium. **E**go de sancto victore. **O**mnis iocunditas: omnis suauitas: omnis pulchritudo rerum creaturarum afficere cor humanum potest: satiari non potest. **A**nselmus. **O**mnis creatura que deus meus non est

mibi inopia est. Et quare. Reuera secundum Gregorium in moralibus. Anima humana que ad deum appetendum facta est quicquid infra deum appetit minus est: et ideo etiam ei iure non sufficit quod deus non est. Jam ut extimo anima sufficienter videri tuam nobilitatem que est valde laudabilis. Conuerte nunc radium tue contemplationis ad tuam super ceteras creaturas potentiam que re vera est admirabilis. Ego de anima. **S**anima mea quid dedit tibi sponsus tuus. Respice mundum istum. **O**mnis natura ad hunc finem cursum suum dirigit ut tuis utilitatibus deferuiat: tuis oblectamentis secundum distributiones temporum indefinenter occurrat. Vide iam anima mea et diligenter considera quod creator tuus sponsus et amicus totam machinam mundialem ad tuum ordinavit ministerium. Ecce angeli purgant et inflammant tuum affectum illuminat et informant tuum intellectum: perficiunt et custodiunt tuum subiectum. Magna dignitas est habere tales doctores consolatores: et tales conseruatores. **S**anima si videre posses quanto gaudio quantoque tripudio assunt orantibus inter sunt meditantibus quanto studio nos in bono conseruant quanto desiderio nos ad salutem nostram eternam expectant. Celum tibi deferuit per suum motum. Luminaria celi per suum influxum: sol creat tibi diem: luna illuminat tibi noctem. Ignis temperat tibi aeris frigiditatem. Aer tibi mitigat ignis internam caliditatem. Aqua mundat tibi fetorem: et mitigat tue sitis ardorem: et fecundat terre vigorem. Terra vero sustentat sua soliditate: recreat sua fertilitate: delectat sua amenitate. Ecce anima breuiter discurrasti per singula ab inferioribus ad superiorem: et inuenisti quod omnis creatura ad hunc finem ex diuina ordinatione cursum suum dirigit quatenus tuis

utilitatibus deferuiat: tuisque oblectamentis indefinenter occurrat. Sed caue anima mea ne non sponsa sed adultera voceris si munera dantis plusquam affectum diligis. Augustinus in libro confessionum. Vehementer oberras in vestigijs suis si nutos amas et non aduertis purgate mentis intelligentia quid innuat lux beatissima: cuius nutus et vestigia sunt omnium creaturarum decus et forma. Adhuc si ignoras te o pulcherrima mulierum egredere et vade post vestigia gregum tuorum id est duo decim rationabilium creaturarum: que sunt vestigium creatoris tui: tu vero speculum beatissime trinitatis. Ergo omnibus dignior: et excellentior comprobaris: et pasce edos tuos iuxta tabernacula pastorum id est conuertere cogitationes tuas ad choros angelorum quibus quodammodo similis es in natura: et cum quibus eris in gloria. Jam satis filii diu tacuisti: iam cum verecondia et rubore compello: confiteri et dicere quod hanc dignitatem modicum aduertit amorem meum. **D**eu ego infelix et misera nimis indigne prostituisti. Factorem meum non pro his omnibus glorificaui deum meum propter dona sua non benedixi: et non adoravi eum toto tempore vite mee. **N**imis indigne irrecuerenter vane et negligenter vixi. Et ut verum fatear secundum Bernardum. Quanto perfectius dignitatem meam aspicio tanto magis degenerem vitam me duxisse confundo: et erubesco. **T**imeo enim quod tanto grauior sit culpa quanto dignior et nobilior sit natura formido quod tanto grauior est offensa quanto maior est illius qui offendit: excelsa lentia. persumesco quod tanto peior est iniuria quanto maior fuerit illi cui iniuria irrogauisti. **D**eu dñe deus ex dignitate substantie iam perpendo vilitatem malitie. Ex speciositate nature iam cognosco deformitatem

culpe. Ex recordatione beneficiorum acceptorum intelligo ingratitudinem factorum meorum. Sic. Ahe mihi misera iam video: iam cognosco quod quicquid a summo datore accepi ad usum vite miserabiliter reflexi ad usum prauitatis et culpe. Tranquilitem enim humane pacis ad usum conuerti vane securitatis. Per peregrinationem terre pro habitatione dilexi patrie: salutem et pulchritudinem corporis redigi in suauitatem voluptatis: vbertatis habundantiam non ad necessitatem corporis sed ad superfluitatem expedi miseri me cupiditatis. Tempus serena et blandimenta aeris ad amorem mihi fuisse coegi terrene delectationis. Deum timeo et valde premetesco ut simul me omnia ferire puniendo debeant que viris meis male subiecta fuebant. O anima aliquantulum iam quot bona sit tua cogitatio video: ex verbis enim tuis censeo quod non frustra fuit mea admonitio vides mihi quod lumine diuino sis aliquantulum illustrata: et tactu veritatis luminis mota: quod secundum Gregorium in moralibus. Anusquisque dum tactu veritatis illustratur sibi ipse ostendat ut unde cognoscit quid est iustitia inde erudiat quid est culpa. unde sancti viri quo altius apud deum virtutum dignitate perficiunt eo subtilius indignos se esse deprehendunt: quod dum proximi luci sunt quicquid eos in seipsas latebat inueniunt. Grego. Agitur anima si luce veritatis iactata dignitatem tuam quam hactenus non attendisti cognoscis. Si culpas qua creatorum tuum offendisti intelligis et vidisti quam gratiose formata sis per naturam. vide nunc quam vitiose deformata sis per culpam. Anselmus. Reduc anima erummosa et misera ad memoriam enormis delicti et perduc in celum usque rugitum et lamentum. Logita anima perfida dei adultera christi quid feceris: dereliquisti in celo castum amatorem tuum contempsisti factorem tuum reprobasti sponsum tuum: turbasti deum tuum irreuerenter tractasti angelum sanctum cu-

stodem tuum. Eras templum dei sponsa christi: sacrarium spiritus sancti que est ista subita conuersio et repentina mutatio. De dei virgine facta es corruptio sathane. De sponsa christi scotum execrabile diaboli. De habitaculo spiritus sancti factum est tugurium omnis spiritus immundi. Anselmus. Recordare o anima propter quid vendideris decorem tuum: et propter quid abieceris honorem tuum pro quo tam turpiter sedaueris vultum tuum. Cur tanta bona pro tam vili precio vendidisti. O anima quare te tot bonis spoliasti. Quare frustra tantis tibi bonis priuasti. Quare tot bona opera neglexisti. Tot annos: tot dies: tot horas sine fructu vixisti. Anima ad hominem. Recognosco o homo quod verum loqueris et non immerito me de tanta transgressione reprehendis. O domine deus meus quod tempora efluxerunt in quibus sine fructu aspicio me vixisse coram te. Quo modo subsistam: quomodo potero ad te leuare faciem meam in illo magno et terribili examine quando enumerari iusseris omnes dies meos querens fructum in eis. O domine deus meus cur intermisi te illo tempore deusari in corde meo te totam mentem complecti in tua dulcedine delectari. O anima interiora mea ubi tunc erant quando tecum non erant. Cum a te habeat omnis creatura quicquid habet desiderabile: laudabile: delectabile. Nec Bernardus. Deum domine nunc intelligo sed confiteri erubesco. Species et decore creaturarum decipit oculum meum et omnino aduersti quia speciosior omnibus creaturis: tu es quibus tantummodo vnam guttam: tu inextinguibilis pulchritudinis communicasti. Quis enim ornauit celum sideribus: aera volucribus aquam piscibus: terram plantibus et floribus homines in corpore diuersis coloribus in mentes varijs virtutibus. Nonne demetisime pater per te illa celestium spirituum

agmina varijs donis sunt ornata. Non ne per te seraphin ardent dilectione. Cherubin lucent cognitione. Troni acquiescunt firmissima stabilitate. De tuis muneribus dominantur dominationes. Incliti ex tua vir tute prelunt principatus. Ex tua potestate demones arcent potestates. Ex tua profunda patienna miracula faciunt virtutes. Ex tuo precepto archangeli magnis nunciant magna. Angeli vero minoribus significant minora. Sed quid sunt hec oia nisi tue pulchritudini modica similia. *O* bone iesu fons vniuerse pulchritudinis ignosce mihi misere q[uod] tuam pulchritudinem tam sero cognoui: tam tarde amavi: propterea misabiliter oberam. Dulcedo autem creaturarum decepit gustum meum. Et non aduersti q[uod] dulcior melle es. Tu enim melli et omni creature dulcedinem suam immo tuam comodasti: et non est aliud in creatura: dulcedo vel delectatio nisi tue dulcedinis quam abscondisti timentibus te demonstratio: unde dulcedo omnium creaturarum si quis iuste aduertat: nihil aliud facit nisi q[uod] ad tuam dulcedinem eternam inuitat. *O* iesu fons vniuerse dulcedinis et pietatis: ignosce mihi q[uod] tuam inextimabilem et mellis tuam dulcedinem in creatura non cognoui nec degustavi: propterea misabiliter oberam et animam meam absq[ue] modo sitiquis porcorum saturavi. Sed heu nunq[ue] vt timeo de pane filiorum tuorum manducans: ideo semper in delicijs mundi ieiuna et famelica permansi. *Gregorius.* Quare intus gustare nolumus paratam dulcedinem. *Id* propterea ieiuni et famelici amamus miseri famem nostram. *O* dulcissime iesu modo video modo cognosco q[uod] omnis dulcedo tibi contraria fuit mihi afflictio: et magna miseria. *Augustinus* in libro confessionum. Tu enim misericordissime deus etiam mihi

in peccatis meis aderas piissime seuias omnes iniquas delectationes meas et malas amarissimis respergens amaritudinibus docens per flagella si vellem sine amaritudine delectari non possem nisi in te domine. Sed heu hanc doctrinam non intellexi propterea oberam: semperq[ue] in delicijs iniquis timui proditorum: timui accusatores: timui reprehensores: formidavi aliquotiens conscientias: expaui multoties infamiam meam: nunq[ue] horui gehennas: et tamen heu ego misera inter tormenta non mutavi voluntatem propriam. *O* odoratus. Decepit etiam odor: creature olfactum meum et ignoravi. *O* bone iesu superas omnia aromata. *O* bone iesu fons odoris: cuius suauitas facit indefinenter post te currere et infaticabiliter laborare. Ignosce mihi q[uod] tam sero te cognoui: tam sero in odorem vnguentorum tuorum post te cucurri: puto tamen et pro hoc me non excuso quod odor illius apotece celestis huic terreno affectui quo infecta eram non miscetur. *Audi* tus. Decepit etiam sonus falsus creaturarum auditum meum et nesciui nec sensi q[uam] dulcia faucibus electorum eloquia tua q[uam] suauia auribus amicorum tuorum consilia tua q[uam] leuia manibus sanctorum tuorum mandata tua. *O* iesu fons sapientie: auctor scientie: consiliator: casti consilij fac me saltem modo auudire vocem tuam. Sonet vox tua in auribus meis cum quanta amaritudine recogito q[uod] sefellit me illa vox misera cantantium et dicentium. *Venite* fruamur bonis que sunt: coronemus nos rosas anteq[ue] marcescant et pretereant: nos flos teporis vino precioso et vnguentis optimis impleamus nos vbiq[ue] relinquamus signa letitie. *Hanc* vocem audiui et non intellexi quoniam omnia vana sunt et risu digna. Omnia enim hec et his similia cito pertransierunt: et velut vmbra euanuerunt.

Quid enim hec omnia vana amatoribus suis contulerunt: quem fructum habuerunt tunc illis in quibus nunc confunduntur et erubescunt. **O** domine iesu deus meus lumen cordis mei panis anime mee. virtus amariens mentem meam non te amabam et formidabar abs te. Et fornicanti mihi subsanabat. euge euge. Amicitia huius mundi fornicatio est abs te. **O** quid miserum misero non miserrante super seipsum. Sed inter hec omnia tu amantissime deus mihi semper aderras vocem tuam frequenter audivi: inspirationem tuam salutiferam sensi: sed non consensi. **O** quotiens mihi illud salutiferum consilium inspirasti. **P**eccasti quiesce desine erubescere: atque misera morem secuta sum ego. Augustinus in libro confessionum. Verba sonolenta aliquotiens respondi. Domine expecta me modicum: sine me paululum modo a vanitate quiescam modo de malignitate erubescam omnia mundana et vana derelinquam. Sed heu modicum non habebat modicum et paululum in longum ibat. **I**te Augustinus de verbis domini. Ipsa signis est res que multos eternaliter occidit: finaliter in peccatis detinet quod se ad vocem domini non corrigunt peccatores vocem quidem occulte inspirationis audiunt: sed vitam non corrigunt dicentes cras cras: et subito hostium clauduntur remanetque peccator foras extra archam celestis patrie cum voce coruina quia pro peccatis gemere noluit cum columba. **G**regorius. Heu quod multos in peccatis peius sua felicitas prostravit multos diuturna pax inheres reddidit: eosque mox manus hostis pertulit quos longe quie is usu negligentes inuenit. **G**regorius. Quos deus ut conuerterentur diutius tolerat non conuersos durius damnat. Tactus. Sed o homo ut tibi perfectio infelicitatis mee historiam manifestem

profiteor quod hec omnia mee infelicitati non sufficebant: sed ad cumulam damnationis mee. Heu mundana mollities tactum meum nimis miserabiliter decipiebat: et ignoravi quod tam suavis o bone iesu esset amplexus tuus tam dilectus tactus tuus: tam deliciosus conuictus tuus. Cum enim te amauero mundus sum. Cum tetigero casta sum. Cum accepero virgo sum. Tuum o domine iesu amplexus non maculat sed mondat tuus attactus non coinquinat sed sanctificat. **O** iesu fons vniuersae dulcedinis et suauitatis ignosce mihi quod tam sero credidi quantum habet deliciositatis honestatis: quantum iocunditatis quando leua tue diuine sapientie et cognitionis est sub capite meo id est ratione et dextera tua diuine clementie et dilectionis amplexabatur me id est voluntatem. Heu me misera. Quid vnquam tam dulce tam suauem tam delitiosum et tam salutiferum quam potest experiri quam inter brachia tanti regis et amici fideliter obdormire. Hanc dulcedinem senserat anima deuota quando optabat dicens. **O**sculetur me osculo oris sui. Etiam anima deuota has delicias nonnunquam erat experta quando orabat ardens et iam pene deficiens pre dilecti sui concupiscentia dicens in canticis. **Q**uis mihi det te finem meum suggerentem vbera matris mee ut iueia te solum foras et oscular te et iam me nemo despiciat. Appheda et introduca te in domum matris mee: et in cubiculum genitricis mee. **I**bi me docebis et dabo tibi poculum ex vino condito et ex musto malagrana torum meorum. **Q**uis enarrat sufficiat nisi qui mente gustasset: quantum habet hoc verbum dulcedinis et delectationis quando bene ponderatur et recte cribatur: et mente masticatur: vnde exponit deuote menti relinquo. Sed o domine deus si hec tam dulcia sunt legenti quam consolatoria erunt

per affectum sentienti. Augustinus. Fac me dulcissime iesu: intus gustare per amorem quo extra gusto per cognitionem fac me sentire per affectum quod sentio per intellectus. Hec Augustinus. Sed que vesania que inferna is furia tanto tempore a me prohibuit illa cum tanta mentis mee solatia: tam diuina gaudia: tam melliflua conuiuia. Vix queso o homo que est tanti mali causa: que tanti periculi ratio: que tanti damini occasio. Homo ad animam. Vide o anima quod iam fatigata laboribus: iam vexata doloribus: ut ultra iam inuenire non valeas cui tantum damnum illatum ascribas. Peto igitur ut cum patientia audias si tibi tanti mali causam demonstrauero: si tibi tanti damini inimicum ostendero. Jam pro parte hostem tetigisti aliquid tamen forte pro dolore mentis non aduertisti. Habes o anima inimicum domesticum hostem amicum: aduersarium propinquum: qui tibi malum pro bono reddidit: et sub specie amicitie crudelis: exsternis inimicus his omnibus et alijs infinitis bonis te priuauit. Hostis noster est caro. Hic hostis salua tua reuerentia est caro infelix et misera: multum tamen tibi dilecta. Hanc cum paucis inimicum contra te pessimum erexisti: hanc cum honorasti hostem crudelissimum contra te armasti: hanc cum foris varijs et preciosis vestimentis induisti omnibus interioribus ornamentis te spoliasti: nesciens quod dicit beatus Gregorius in omelia. Gregorius. Unde inquit caro ad tempus suauiter viuit inde spiritus in eternum torquetur et ingemiscit: et e contra. Quo plus caro premittatur eo plus de spe celesti animus letatur: unde pro tanta iniuria nobis pro te o caro illata continere amplius non valco quin tantum malum hucusque sub silentio periculis per. transitum. durius reprehendam.

Bernardus. Scio inquit o anima hominem qui per annos plurimos tecum vixit: ad mensam tecum sedit: cibum de manu tua sumpsit et in sinu tuo dormiuit cum voluit tecum colloquium habuit: hic iure hereditario seruus tuus est. Sed quia delicate nimis enutristi eum et virge pepercisti lenauit calcaneum fixum super caput tuum et te in seruitutem redegit o anima miserabilis et misera quis te liberabit de vinculo improperij huius. Exurgat deus et cadat armatus et conteratur inimicus. Inimicus inquam contemptor dei amicus mundi cultor: diaboli. Quid tibi videtur de illo. Si id sentis mecum dicis. Reus est mortis. Crucifigatur. Noli ergo differre: noli dissimulare: noli parcere. Crucifige: crucifige eum. Hec Bernardus. Sed in qua cruce. In cruce domini nostri iesu christi: in quo est salus vita et resurrectio nostra. Recole igitur o anima primordia tua. Attende quod es insignita dei imagine decorata: similitudine desponsata. fide dotata spe: preclara charitate: redempta christi sanguine particeps rationis deputata cum angelis capax beatitudinis. Quid tibi cum carne vnde ista pateris diligenter aduertis nunquam vilius sterquilinum videri si ei misias enumerare velis quam bonum sit peccatis pruriens concupiscentijs occupata passionis polluta illusionibus: confusione plena: ignominia repleta. Quid de ea habes aliud quam cogitationes fedas et imundas: et in similitudines porci in luto conuersari. Bernardus. Item. Bernardus. Erubescere anima conuersari in ceno que es de celo. Idem super cantica. Anima donec in carne es inter spinas versaris et necesse est: ut temptationum tribulationes et pugnationum aculeos grauitate patiaris: vnde dicitur tibi in canticis: sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Candens lilium. Candens o iuy.

ner et delicate flos increduli et subuerforos sunt tecum: et cum scorpionibus habitas: unde ergo quomodo caute abules inter spinas. Caro et mundus pleni sunt spinis conuersari cum eis et non ledi diuine potentie est et non virtutis humane. **B**ernardus. Est et alius inimicus fortis et crudelis: qui mira calliditate omnibus discuitur consuetudines: vellit curas: scrutatur affectus: et insuper querit causas nocendi: ubicumque studio suus viderit occupari. **D**e. Nouit enim hic hostis antiquus ab initio humani generis inimicus. Cui ipse illecebras glorie ingerat cui virus inuidie infundat: cui blandimenta luxurie obijciat: cui vana incitamenta superbie promittat. Nouit quod metu opprimat: quod fallat gaudio: quod admiratione seducat: habet etiam sibi obligatos aliquos quorum ad alios decipiendos ingenijs utitur et linguis. **O** anima fragilis ad decipiendum: facilis ad cadendum difficilis ad surgendum qualiter istius crudelis aduersarii laqueos euadere poteris quem tantis subtilitatibus praeditum agnoscis. **N**ec leo papa. anima. Nunc iam video et primitus recognosco sicut dicit Augustinus. Consuetudo peccati est quod non facile cognoscitur ab eo qui ipse premitur: sed mox cum inceperit se quis ab eo alienare tunc demum cognoscit in quanta feditate iacuit. Quia iam aliquantulum me ipsam incipio alienare et per hoc me et peccatum agnosco me amplius a fletu continere non valeo. **O** domine deus meus tu impressisti mihi amabilem ymaginem tuam: et ego superinduxi horribilem ymaginem diabolicam. **H**eu heu miser homuncio: quod demonis imagines superiduxi imagini dei cur non odi eius imitationes cuius horreo nomen. Ille sponte cecidit: ego volens corruui. Ille nulla precedente vindicta peccauit superbiens. Ego visa eius pena peccaui contra meum. Ille semel innocens est institutus.

Ego multotiens sum relictus. Ille se erexit contra eum qui se fecit. Ego me erexi contra eum qui me refecit. Ille deum de re liquit permittentem. Ego deum fugi persequentem. Ille perstat in malitia deo reprobante. Ego vero a deo misericorditer reuocante. Et siambo contra deum: ille tamen non contra requirentem se. Ego vero contra morientem pro me. Ego ymagines eius horream cum tamen in multis inueniam me horribiliorem. Fuge fuge a me o horribilis substantia: Si me video est horro: in tollerabilis si me non video mors ineuitabilis: **O** quod infelix qui sibi est horribilis. **M**ulto infelicio: cui mors eterna sensibilis. **A**nselmus. **O** pater patientissime et rex clementissime: tegere non valeo excusare nequeo: et tamen confiteri non modicum erubesco. Jam causam tantorum malorum inuenio quod plus latuit agnosco. **B**ernardus. in meditationibus. **L**o: meum miserum dum futurum non curauit gaudium: nec diuinum quesuit consilium a seipso fuit elongatum. et in amore terrestrium occupatum. Cumque elapsus fuit ab illis et inuolutum in istis vanitas ipsum recepit: **L**uxuria polluit: curiositas abduxit: cruciatur inuidia torquebatur iracundia diuidebatur auaritia: anxiebatur accidia: sicque immergebatur omnibus vitijs: quia vnus bonum quod sibi sufficere potuit dereliquit abeat ergo mirissime deus in oblivione coram te omnia mala consumpta mea tempora: et concede ut hoc mei temporis residuum forte nimis breue et momentaneum sit tibi honorificum mihi fructuosum et proximo edificatiuum: Jam piissime deus propter magnitudinem damni quod infelix et misera miserabiliter incurri: video et cognosco quod meipsum et peccatum meum sufficienter ut merui plangere non valeo si tanta debet esse non immerito peccati dete

statio. Homo ad animam. **O** Anima si p
te vt asseris non potes: nec sufficis delictus
tuum deplangere: necesse habes te ad ali
quem sanctorum conuertere. An ignoras
quia secundum Bernardum securum ha
bes accessum ad deum: vbi matrem habes
ante filium: filium ante patrem. **A**dater
pro te ostendit filio pectus et vbera: filius
patri latus et vulnera. Putas qd vlla pote
rit esse repulsa: vbi tot caritatis indicia sunt
In periculis igitur et in angustijs ac in re
bus dubijs: mariam cogita: mariam inuo
ca: non recedat a corde tuo: no discedat ab
ore tuo. Ipsam sequens non dimittas ip
sam rogans non desperes. Ipsa tenete non
corruis: ipsa protegente no metuis ipsa du
ce non sangaris: ipsa propicia veniam per
uenis. Anselmus dicit. Sic igitur. **O** ani
ma cum magna mentis fiducia. **O** domi
na si tuus filius per te factus est pater mi
hi nonne tu per ipsum facta es mater mea.
Exultabo igitur et letabor: quia quicquid
iudicabitur de me pendet ex sententia ma
tris et fratris mei. Anima. Cum peccavi i
matrem: matrem offendere non potui si
ne iniuria filij. Quid ergo. **O** homo faci
am. Quis me reconciliabit filio inimica
matre. Quis mihi placabit matrem irato
filio. Homo. **O** anima non dubites si am
bo sunt offensi: ambo sunt clementes: am
bo pijsimi. Confugi ergo reus iusti dei
ad piam matrem. Refugiat reus offense
matris ad benignum filium et dicat. Deus
qui factus es filius semine propter miseri
cordiam. Femina que facta es propter mi
sericordiam mater dei: aut miseremini mi
hi impie peccatrici: aut ostendite mihi ma
gis misericordem ad quem ego misera co
fugere valeam. Nec Anselmus. Anima.
O homo qd sanum consilium tuum. qd co
solatiuum est mihi misere verbum tuum:
quia quando peccatum meum recte aspi

cio: tunc inuenio: tunc agnosco: qd elemen
ta per peccata mea polui: celos inquinavi
astra celi obfuscaui: damnatos in inferno
cruciani. Sanctos in celo perturbavi. an
gelos mihi ad custodiam deputatos irre
uerenter pertractavi: vnde ab omnibus
his auxilium petere pertimesco. Et quia
iusti iuste mihi indignati sunt: ad ipsos con
fugere non presumo. Homo. **O** anima ni
mia est trepidatio tua quamuis placida:
sic humiliatio tua. An ignoras qd multi san
cti peccauerunt qui qualiter nobis peccan
tibus misereri debeant in suis magnis pec
catis didicerunt. Cogita moysen prophe
tam eximium de diuina potentia desperan
tem. Cogita David regem sanctissimum
contra diuinam legem adulterio et homi
cidio peccantem. Agnosce salomonem sa
pientissimum et dola vana adorantem. Co
gnosce manasen regem iniquissimum qui
plusquam omnes reges israel peccaue
rat qui dicebat peccaui super numerus are
ne maris et non sum dignus videre altitu
dinem celi pre multitudinem iniquitatis mee
hos semper cogita veniam impetrantes.
Sed quid plura cogitasti de sanctis vete
ris testameti. Cogita modo et aduerte pau
cos de nouo testamento: vide mattheum
sedentem ad tholoneum peccatorem et
publicanum assumptum in discipulum. Vi
de paulum lapidantem stephanum et ele
ctum in apostolum. Vide petrum chris
tus abnegantem: et mox veniam impetrantem
vide militem christum crucifigentem: et ta
men de diuina misericordia presumantem.
Postremo cogita. **O** anima qd illa famo
sa peccatrix et immunda **M**aria magda
lena facta est singularis: et specialis christi
amatrix. Omnis qd et quod modo regnant
cus: deo olim sicut nos peccauerunt: vel sal
tem peccasse potuerunt si eos diuina gra
tia: vel clementia non preseruasset. Quia

Qualiter aia sit reformata p gratiam.

cui donatum est penitus non peccare: non est hoc nature humane: sed diuine gratie.

C Anima.

Alm nunc secure prophetas ⁊ reges imploza audacter martires ⁊ apostolos inuoco. Con-
fessores: virgines: ⁊ viduas: cō-
stant interpello. Sed tamen pre-
• omnibus his sacratissimam dei genitricem mariam confidentius adorabo. Bernardus. Scio enim q tam dulcis pia ⁊ suavis est maria: q nec nominari non potest quin accendat: nec cogitari: quin recreat affectū diligentium se. Nec est illa que salutem omnibus impetravit obtinuit: ⁊ totius mundi reparationem inuenit. Anselmus. O femina mirabiliter singularis ⁊ singulariter mirabilis per q̄ elementa renouantur infirmi medicantur homines saluantur. Angeli reintegrantur. O femina gratia plena de cuius plenitudinis habentia: respersa reuiuiscit omnis creatura. O benedicta genitrix vite inuentrix gratie: mater salutis per te accessum habemus ad filium tuum: ut per te nos suscipiat: qui per te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua culpa corruptionis nostre. Humilitas tua deo grata. O beatissima veniam impetret vanitati nostre. Copiosa caritas tua nostrorum coloperiat multitudinem peccatorum. Et fecunditatem gloriosa felicitatem nobis cōferat meritum. O benedicta per gratias q̄ inuenisti per misericordiam q̄ peperisti per prerogatiuas q̄ meruisti: fac ut qui mediante te dignatus est fieri particeps miserie nostre te intercedente nos faciat: particeps glorie sue.

Qualiter anima reformata sit per gratiam. hec Bernardus. Homo.

Alm mihi ut existimo: o anima aliquantulum meritorie auertisti radium contemplationis ad videndum qualiter formata sis per naturam ⁊ quomodo de-

formata per culpam auerte: nunc radium tuum. iam ut spero per contritionem depurata ad intuendam qualiter sis reformata per gratiam. Scire tamen debes q quāto perfectius per contritionis lacuum caligo mentis detergitur. tanto lucidus diuine reparationis beneficium speculatur. Peccatum enim secundum Augustinum sunt tenebre quibus intellectus obtunditur ⁊ interior homo totus obtenebratur: unde necesse est: ut tanto sollicitius mentales oculi a peccati tenebra per compunctionis lacrimas continue epurgentur quanto amplius per hanc contemplationis radium obtenebratur. Jam igitur anima in afflictionibus serenata: dirrige radium contemplationis ad intuendum quam profunda dei clementia ⁊ q̄ alata dei sapientia q̄ q̄ mira dei potentia: sis per gratiam reformata. Considera p̄mo qualiter per beneficium redemptionis te: a peccato originali liberauit. An ignoras quod per peccatum originale eras bonis naturalibus ⁊ spoliata spiritualibus potestati principis tenebrarum subiugata a patria tua repulsa ⁊ alienata: unde secundum Bernardum. Singularis maiestas mori voluit: ut viverem. Tibi in teipso: ut regnaremus exulare: ⁊ ut repatriaremus. Et ad vilissima opera inclinatus est ut nos constitueret super omnia opera sua venit enim filius hominis querere ⁊ saluum facere q̄ perierat. Venit ut te superbum humiliaret. Gregorius in registro. Ad hoc vnigenitus. Dei filius formam infirmitatis nostre suscepit ad hoc nō solum visibilis. Sed etiam despectus apparuit ad hoc contumeliarum ludibria illu-

tionum probra passionum tormenta: tollera
uit: ut superbum non debere esse homines
doceret humilis deus. Augustinus. Om
nia bona terre contempsit deus ut contem
nenda monstraret. Et omnia terrena ma
la sustinuit: ut sustinenda doceret: ut neq; i
stis quereretur felicitas neq; in istis time
retur aduersitas: venit secundo: ut te patri
reconciliaret. Augustinus. Cum inimicus
esses patri: ego reconciliaui te. Cum longe
esses: ego ueni ut redimerem te. Cum in
ter montes et siluas errares quesivi te: in
ter lapides et ligna iuveni te. In humeris me
is portavi te. patri meo reddidi te. Labora
ui sudavi caput meum spinis exposui ma
nus meas clavis obieci. Lancea latus me
um aperire permisi. Sanguinem meum
pro te fudi tot et que non dicam. In iurijs et
asperitatibus lanceatus sum pro te. Sed
beni propter peccatum tuum te diuidis a me
venit tertio ut venditum recuperaret. Au
gustinus. Adoremus admireremur: gratule
mur. Amemus laudemus. quoniam pro re
demptionis nostri mortem: de morte ad vi
tam: de tenebris ad lucem: de exilio ad pa
triam: de corruptione ad incorruptionem:
de miseria ad gloriam: de luctu ad gaudium:
vocat: sumus. Gregorius nazanzenus. O
mira et inaudita permixtio qui creator est:
fit creatura qui immensus est capitur qui di
ues est in omnes pauper efficitur. Suscepit
imaginem carnis mee: ut imagines que fece
rat repararet ut carnem mortalem immo
talitati donaret. Nec ille. Expergiscere nunc.
O anima mea respice in faciem xpi tui. Vide fa
ciem illam quodam splendore luminosam: nunc pp
te vellatam pro claritate. Becor speciosam i
flatam pro speciositate. Vulcore gratiosam co
spuatam contra gratiositatem. Amore desi
derabilem: abhominabilem contra deside
rabilitatem: vide nunc. O anima mea: in ira
et inaudita prodigia et considera diligenter
que fecit deus super terram. Deus illudif

ut honoretis. Innocens flagellatur ut con
soleris. Iustus crucifigitur: ut libereris: Algu
immaculatus occiditur: ut epuleris. San
guis et aqua de latere lanceati emanauerunt
ut potieris. Respice igitur in principium
redemptionis placans offensam precuaria
tionis. Aspice exemplum informationis pre
sentans amicum sanctificationis. Inspi
ce auxilium protectionis referans ianuam ier
cerationis. Suscipe premium retributionis co
ferrens gratiam iustificationis. Aspice O anima
delicata contemplantum assidue et fac imitan
do perfecte: sem exemplar consummate iusticie: quod
tibi in monte monstratum est. hoc est in christi glo
riosissima passione. An non consideras quod deli
ciosa corporalibus es tuas: et ipse dominus tuus
rex tuus sponsus tuus magister et amicus tu
us affligit omni genere penarum et omni parte sensu
um ab omni statu hominum. Rex illuxit. Preses
indicavit. Discipulus vedit. Apostoli re
liquerunt: pontifices scribe et farisei tradide
runt. Benignes flagelauerunt: et turbe proderna
uerunt ac milites crucifixerunt. Bernardus.
Caput illud angelicis tremebundis spiritibus
densitati spinarum pugis. Facies pulchra pre
filijs hominum spiritibus iudeorum deturpat. Ocu
li lucidiores sole caligant in morte. Auree que
audiunt angelicos cantus audiunt peccatorum in
sultus. Os quod docet angelos sille et aceto po
tas. Pedes quorum scabellum adorant quoniam sancti
est cruci clauo affigunt. Manus que formave
runt celos sunt in cruce extense et clavis affixe.
Corpus verberat. Latere lacerat pforat. Et quod
plura. Non remansit in eo aliquid liberum nisi so
la lingua: ut per peccatores exoraret mater
discipulo commendaret. O fidelis anima salua
tor: noscer nullis aduersantiis hostium tempta
mentis potuit a nostre salutis cura reuoca
ri: sed quomodo eius nobis ostendit emu
latio eo grauior: nos si hanc spernimus: se
quitur damnatio. Anima. O homo iam diu tacui
quia que preposuisti cum gaudio pariter
et luctu deuota mente recepi. Gaudens igitur

tur gaudebo in domino quia tantus me dilexit q̄ vnigenito suo filio non pepercit. **O** inextimabilis dilectio charitatis vt ancilla: immo nec nomine ancille dignam redimeres filium tradidisti. **O** domine iesu duxiste qui propter me tibi non pepercisti cor: meum tuis vulneribus ita saucia: et me tem meam ita tuo sanguine inebria vt quocunq; me vertam: semper te videam pro me crucifixum: et quicquid inspexero mihi appareat tuo sanguine rubricatum vt sic totus in te tendens nil valeam preter te inuenire nil nisi tua vulnera intueri: hec mihi sit consolatio tecum mi domine crucifigi et mihi sit intima afflictio aliquid preter te meditari. Ego de sancto victore. Nulla dilectio maior: nulla charitas since-rior: nullus amor: fortior q̄ qd mortuus est pro me innocens nihil inueniens in me q̄ amaret: sed heu quotiens hunc mira circa nos pietatis dignationem aduerto de nimia ingratitudine mea modicum non confundor et erubesco. Homo. Ego de ara anime. **O** anima dereliquisti sponsum tuum prostituisti amatorem tuum: pro tantis beneficijs gratias non egisti: quia vt recusaret te illuc vnde cecideras ipse descendere dignatus est: et pie pati quod tollerabas. Cogita ergo quantum diligat te q̄ nō nisi moriendo a morte vult liberare te. Unde o anima mea quanto magis beneficia redemptoris recognoscis digniora: tanto magis peccata ingratitudinis sunt deteriora. Vide ergo ne sis ingrata cui tanta beneficia sunt collata. Magnū enī peccatum est ingratitudo. Quia secundus Bernardus. Ingratitudo est quasi ventus viens et siccans riuulos diuine nature: fontem clementie et fluentia gratie. Attende igitur o anima mea frequenter volue et reuolue in mēte diligēter illud horribile verbum quod contra ingratos profertur in

persona saluatoris dicentis. Bonauentura in tertio sententiarum. **O** anima vide quanta pro te patior: ad te clamo qui pro te morior. Vide penas quibus afficio: vide clauos quibus confodio: Audi improperia quibus confundor: sed cum sit tantus dolor exterior: cruciatus tamen interior est grauior: cum te ingrata experior. Et alibi. Bernardus. Contra ingratos in persona christi inuehiuntur dicēs. Popule meus qd feci tibi: aut in quo molestus fui tibi respōde mihi. Quid cause ē q̄ inimico meo magis seruire libet q̄ mihi. Attende q̄ ego sum qui creavi te. Ego omnibus bonis dilexi te. Et si hec modica videntur ingratias Ego preciosissimo sanguine meo redemi te. Eya anima mea non recedant hec corde: non discedant ab ore tuo: semper gratias age: nunq̄ cessa vnigenitum dei filium pro tantis donis benedicere et magnificare: sit tibi dilectus pro his omnibus tanq̄ fasciculus mirre in ore: melos in aure. Anima. Jam diuinijs continere me nō valeo. Dic queso: quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi. Homo. **O** anima sicut dicit Bernardus in meditationibus. Totam tuam vitam debes huic non immerito qui vitam suam pro te posuit: et cruciatus dueros sustinuit ne tu cruciatus eternos sustineres. Quid tibi durum esse poterit cum recordatus fueris: qd ille speciosus forma dei pro te voluit crucifigi. **O** q̄ in debita miseratio q̄ inopinata dilectio: q̄ stupenda dulcedo regem glorie pro despectissimo vermiculo crucifigi. **O** q̄ dulcis amicus: o q̄ fortis auxiliator: o q̄ prudens consiliator. Anima. Bernardus. **O** homo fateor et vere cognosco si essent in me oēs vite filiorum Adam: omnes dies seculi: et oēs labores hominū qui sunt fuerūt et erunt nihil esset i comparatiōe illius q̄ sponsus

meus pro me sustinuit q̄ pro peccatis meis
filius dei tolleravit. Nota Cum ergo dona
uero ei quicquid sum: et quicquid possum
non erit sicut stella ad solē sicut stilla ad flu
uium et sicut puluis ad mentem. Homo.
O anima quia iam considero q̄ depura
ta contemplationis gratiam diuine redem
ptionis qua te a peccato originali sponsus
tuus te liberavit agnoscis adhuc modicum
pro deo incipiam: et tibi ad cumulum diui
ne miserationis qualiter per ipsū a pecca
to actuali liberata sis ostendam. Conuertere
igitur radium contemplationis ad benefici
um iustificationis et considera domini dei
tui gratiam: quam paterne per occultam i
spirationem te a peccato reuocauit. Quā
dulciter et amicabiliter alloquendo per in
ternam alloquutionem te vocauit dicens.
Reuertere: reuertere sumamitis. i. anima
per peccatū misera effecta captiuata et mor
tificata. Reuertere iquit ad me. O anima
Ego creator tuus sum. Reuertere ego re
demptor tuus suus: Reuertere ego tuus cō
solator. Et si hec modica videtur reuertere
ultimo: quia ego sum tuus liberalis remun
erator. Reuertere ego sum qui te tam no
biliter creauit. Reuertere ego sum qui te tā
misericorditer per mortem meam de mor
te eterna liberaui. Reuertere ego sum qui
te spiritualibus et corporalibus tam multi
pliciter dictaui. Reuertere ultimo o ani
ma ego sum iesus qui te iam preparatam
felicitatem tā liberaliter remuneraui. Re
uertere inq̄ a peccato cogitationis: a pec
cato loquutionis: a peccato actionis: et a pec
cato assuefactionis. Reuertere ad me o ani
ma te sancti cum magno desiderio aspectāt
te id tuum aduentum angeli exultant. Re
uertere vocat te expansis manibus in cru
ce iesus christus. Reuertere tuum aduen
tum preestolantur totius trinitatis abyssus.
O anima hec vox fuit si bene recolis dile
cti inuicem. Aduerte nunc que fuerit lon

ganimitas expectantis. O quanto tempo
re tuum aduentum expectauit. Nequan
to tempore te in peccatis tuis tolleravit. O
quot et quanto ante tuam conuersionem in
peccatis damnauit. Et te semper peccantē
misericorditer expectauit. Reuertere ad
huc: o anima christus in cruce te expectās ha
bet caput inclinatum ad te peccatricem im
mundā deosculandam: h̄ brachia extensa
ad amplexādū. Manus apertas ad remit
tendū. Corpus extensum ad se totū impen
dendū. Pedes affixos ad cōmanendū la
tus apertū ad te in illud intrōmittendū. Esto
ergo o anima iam colūba nidificans in fo
raminib⁹ petre in cauernis macerie paruo
la man⁹ paruola pede inuola lateri ibi tua
reges ibi secura ges hec Bernard⁹: Ego
de sancto victore. Dic ergo o anima si di
gne posses quot et quales i tui comparatio
ne abiecti sunt qui tibi datam gratiam con
sequi nō meruerūt. Elegit ergo te et preele
git sponsus tu⁹. Elegit te de omnib⁹ assum
psit ex omnib⁹ amauit p̄ omnib⁹. An igno
ras quam secula prius fuisti quam p̄luta et
desoluta pri⁹ extinisti. Ipse te lauit lauacro
regenerationis paui cibo dulcissimi corpo
ris. Ipse tibi dedit vestimenta virtutū q̄b⁹
nuditatem tuam regeres: et te adornares.
Ipse contulit aromata bonorū operū q̄bus
fetorem peccati effugares. Dedit speculū
scripturaz in quo speciem tuā agnosceres.
Homo. O anima vidisti longanimitatē ex
pectantes: iā nūc puer te radiū contempla
tionis ad benignitatem iustificantes et cogi
ta diligenter: vnde tibi post β omnia tam i
estimabilis gratia: vt ei⁹ mereris esse spō
sa in que desiderant angeli p̄spicere. Ber
nardus. Quid ergo retribues domino. p
omnib⁹ q̄ retribuit tibi. Tribuit enim tibi
sis socia merse: socia regni: socia thalami vi
de q̄b⁹ brachijs ate sit amplexand⁹ q̄b⁹ la
bijs deosculand⁹ q̄ te tantam estimauit: vt
te suo sanguine redimeret et propter te soni

nū mortis exciperet. Anima. Fateor: et iam
recognosco experior: et intelligo me multa
plura his a deo meo recepisse: s; p his oī-
b; nihil dignū bñficijs tātis deo meo retri-
buisse. Bernardus. Ad misericordias dñi in
eternū cantabo q; septē misericordias i me
factas pñdero p quas suā iestimabilē pie-
tatē euidentissimē recognosco. Primo qd a
mñtis peccatis me pseruauit. Secdo qd me
peccatē nō statim dānauit: s; me plungatē
iniquitatē ipse plungauit pietatē. Tertio q
co: meū mutauit: ut fieret dulcia: que prius
fuerat amara. Quarto qd me penitētē mi-
sericorditer recepit. Quinto qd pñendi et
emendādi mihi virtutē pñauit. Sexto qd de-
dit mihi grās pmerēdi. Septimo qd mihi
tribuit spē obtinēdi. Anima. Sic iam. O
homo pp diuinā demētiā qd p his oībus
dño meo retribuā ne fiā idigna pñiēdis
si igrata fuero de pceptis. Quid retribuaz
ergo dño nisi qd diligā et grās agā cōfiteor:
et laudē dicā nomini suo bñdicto qm tā pa-
rat⁹ ē mihi dimittere mala et tā inestimabi-
lia pferre bona grā eius debito qd peccata
mea quasi glaciē soluit grē ei⁹ debito qd
qz mala nō feci: et ideo oīa mihi reputo di-
missa qd qz a me ipso duce nō sunt cōmis-
sa. Homo. O aia scio qd qdquid dilect⁹ tu-
us ptulit pp te qdquid sustinuit totū in cari-
tate ppetua: qua te dilexit psumauit. vnde si-
cut estimo: nec melius: nec decētius quaz p
dilectionē retribuif: Qd ex sola dilectionē
pdonaf. Alia. Eia mi dñe deus si hec ita se-
hñt qstū ego ifelix et misera debere diliget
deū meū qd me creauit cū nō eram redemūt
cū pieram et de multis piculis liberauit me
Qñ errabā reduxit me. qñ ignorabā docu-
it me: qñ peccabam corripuit me. qñ pñista-
bar pñolar⁹ ē me. qñ steti tenuit me. qñ ceci-
di erexit me: qñ iui duxit me. qñ veni susce-
pit me: hec et multa alia fecit mihi deus de
qd⁹ pñulce erit mihi: semp loq; semp cogita-
re: semp grās agere: ut p oībus beneficijs

suīs possim eū laudare et amare. Cū. n. cum
ctis sit pñdens singulos iplens vbiqz pñs
pñtor curā agēs: et tā singulis qz oīb; pñi
dens tñ sic totū ad custodiā meā sic occupa-
tū video quasi oīum oblitus fuerit: et mihi
solū itēdere velit: sic enī mihi pñtem se exhi-
bet et semp se paratū offert si me paratā in-
uenit. Et quocūqz me verto nō me deserit:
nisi ego prius deserā eū: nec p oībus qd illi
retribuā hēo nisi tñ ut diligā. Nec augu.
de spū et anima. Bernardus. O bone iesu
quoties post inmensas et innumerabiles la-
chrimas quoties post varios singul⁹ et ge-
mitus me lauciatū et iā pene despantē vñri-
sti vñctiōe misericordie tue et oīo pene defi-
ciētē excepisti gaudētē: nec dereliquisti de ve-
nia pñmētē. s; sup h oīa mihi bone yhu te
amabilē nō imerito reddit calix passiōis qz
bibisti op⁹ nostre redēptiōis qd suscepisti.
Hoc enī ē qd totū amorē meū vēdicat sibi
hoc ē qd meā deuotionē blandicijs allicit et
iūmis stringit et vehemētius afficit. Et enī
vbi te humiliasti vbi te naturalibus radijs
exuisti vbi caritas plus effulsit grā āplius
radiauit: h Bernard. Eldiuro vos iquit aia
i cāctis. Filie ierusalē: ut si iueniretis dile-
ctum nūciate ei qd amore ei⁹ languet. Ber-
nar. Nō apit aia quē diligit qd pñtē oībus
credit qd d corde suo nūquā recedit. Augu.
Amo te dñe et ipatiēs est amor: nec lachri-
mis cedā donec amori def qd amat nihil
eius mesticiā pñolat quousqz nō aspiciat qd
desiderat. Alia. Sed nūquid o homo ille te
nec deū diligere quise gaudet talia qualia:
ego cōmissi minime cōmississe. Homo. O
aia nō te qd qz irrideat ab eo egrā sanari: a
quo pñtū ē: ut non egrotare vel forsita: ut
maiores labores euitaret: et ideo deū timef
imo re vera āpl⁹ diligit: qd me videt p cū
tātis peccatorz meoz langorib⁹ erui b. Au-
gu. i libro pñessionum. Hieronimus. Sine
amore charitatis qzuis qd qz recte credat ad
beatitudinē pñnire nō pñt. Quia tāta est

virt⁹ caritatis vt et pphetia et martiriū sine illa nihil esse credat. Nullū premium caritati compensatur. Caritas enim omniū virtutum optinet principatum. Augustinus. **D**a mihi te deus me⁹: redde te mihi amo te. et si parum est ames validius non possum metiri quantum desit mihi amoris tui: At currat anima mea in amplexus tuos: nec conuertatur donec abscondatur in abscondito vultus tui: hoc tamen tibi dico: quod male mihi est preter te hoc totum: et omnis copia que deus meus non est mihi egestas est. Anima. Nunc ergo: o homo: quia pro his omnibus dilectorum meum: vt dixisti diligere debeo. Sic queso quantum: aut quo modo diligam quatenus sibi: vicissitudines tante dilectionis rependam. Bernardus homo. **O** anima quam vis causa diligendi deum: deus est: **M**odus vero diligendi eum est: sine modo diligere. Possumus tamen modum aliquem ex ipsis sacre scripture locis inuestigare. Ipse enim qui dilectionem tribuit modum diligendi ostendit quando dixit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua: et ex tota fortitudine tua. Dilige igitur anima amore singulari deum patrem qui te ita nobiliter ex nihilo creauit. Deum filium qui te tam inextimabiliter pro te moriendo reformauit. Deum spiritum sanctum qui te tam misericorditer et tam dulciter sepius consolando a peccato preseruauit et in bono confortauit. Dilige igitur deum patrem fortiter. At nullo amore periculose vincaris. Deum filium sapienter. Sic nullo alio amore dolose educaris. Deum spiritum sanctum dulciter: vt nullo alieno amore viciosum inficiaris. vel aliter secundum Bernardum. **B**isce a christo. **O** anima christiana quemadmodum debeas diligere christum. Dilige dulciter prudenter: et fortiter. **D**ulciter vt amore illius omnis amor alius tibi vilescat: et ipse solus sit tibi i ore mel

in aure melos in corde iubilus. Dilige prudenter: vt amor tuus in eo solo: et non in alio nullo continue inardescat. Dilige fortiter: vt tua fragilitas omnia dura et aspera gaudent pro ipso sustineat: vt dicas. Labor meus vix est vnus horre et si amplius est non sentio pre amore. Jeronimus. Ita christianus per amorem in christum iugiter intendat: vt omnia libenter propter christum sustineat donec ad ipsum pueniat. **O** Anima semper in mente tua perscruta quod dulciter christus te dilexit in incarnatione quas prudenter in quersatione quod fortiter in passionem. Nulla dilectio maior: nulla charitas sincerior: nullus amor fortior: mortuus est pro te innocens nihil in te inueniens quod amaret. **E**go. anima. Sic quod: **O** homo salua reuerentia non ex curiositate: sed ex humilitate non ex presumptione: sed potius ex deuotione interrogo te. Et quicquid est quod amo cum deum meum amo. **O** anima si tua questio esset presumptuosa: nimis esset violenta: sed quia ex deuotione originatur deuotam responsionem meretur. Audi quid dicit ille magnus dei amator. Augustinus in libro confessionum. Cum deum inquit amo non amo speciem aut decus non tempus non candor est lucis istis amicorum oculis non dulces melodias non vnguenta suauiter redolentia: non manna: non mella: non membra carnis amplexibus acceptabilia: non hec amo: cum deum amo. Sed quid amo: Amo lucem quandam: quandam vocem quandam odorem quoddam cibum quedam amplexum hominis interioris mei vbi fulget aie quod non capit locus: vbi sonat quod non capit ipse: vbi redolet quod non spargit flat: vbi sapit quod non minuit edacitas: vbi heret quod diueller facietas. Anima. Sic quod homo vel paululum de charitatis virtute: qua cognita ad diligendum deum: fortius animus inardescat. Homo. **R**e vera. **O** anima caritatis fructus magnus est: sed oculis

Ipsa. n. fm Augustinū in aduersitatib⁹ tollerat in prosperitatib⁹ temperat. In passionibus est fortis in bonis operibus ylaris. In temptatione tutissima in hospitalitate liberalissima. Inter bonos fratres letissima. Inter falsos patientissima: ipsa inter obprobria securas: iter odia beneficas: iter iras placidas: inter insidias inocens: in iniquitate gemens: in veritate respirans. Nec Augustin⁹ de laude caritatis. O amor ex quo omnis serenitas morum: puritas affectionū: sublimitas intellectū sanctitas desideriorū claritas operū secunditas virtutū dignitas meritū sublimatio premiorū. O dulcedo amoris: o felix amor dulcedinis: comedat te cor meū: et nectare tuo repleant viscera anime mee. Bernardus. O anima q̄s dulcis est cib⁹ caritatis. qui festos alleuat debiles roborat mēstos letificat. Iugū nanqz caritatis ferre: leue est et onus eius suauē. Idē. Fateor: dñe non sustineo pondus diei et estus: sed iugū suauē: et onus leue porto. Opus n. meū vix est vnius hore: et si plus est non sentio pre amore: S; qd̄ plura. Ago de sancto victore: Tanta ē vis amoris: q̄ necesse est vt te tales p̄beas quale est illud q̄ amas et cui per affectū cōiungeris in ipsius similitudine ipsa quodāmodo societate transio: meris. Anima. Jam video quū miser ē omnis amicus meus cuius amicitia in rebus temporalibus: que cū labore acquirunt cū labore et timore possidentur: et cum dolore amittunt. Augustin⁹. Sed beat⁹ qui amat te domine et inimicū propter te et amicū in te. Solus. n. eaz amittit cui omnes in te cari sunt. Te verō nemo amittit nisi qui dimittit. Qui autem te dimittit quo vadit nisi a te placido ad iratū. Idem. O caritas q̄ semper ardes et nunqz extingueris. Caritas deus meus accendere me iubeas: vt amē te. Ba quod iubeas et iube quod vis. Iubeas certe vt contineant se homines a concupiscentia carnis a concupiscentia oculorum et

ambitione seculi. Augu. Adinus te domine amat qui aliquid tecū amat: q̄ propter te non amat. O homo amemus christum et eius inherere queramus amplexibus: et facile videbitur omne difficile.

¶ Pars secunda huius operis qualiter i stabilis sit mundus et mundana oppulencia. Homo.

¶ Anima iam vt video recognoscis quā felix et q̄ beata est que in solo eter nitatis desiderio p̄ amorem figit: q̄ nec prosperitate extollit: nec aduersitate quassat: et dum nihil

habet in mūdo quod diligat nihil est in mūdo q̄ pertimescat. Nec grego. in moralib⁹ Conuerte nūc igit iam: o anima mea radium contemplationis ad ea q̄ sunt iuxta te. hoc est ad mūdū istū sensibilem: vt ipsū et ea q̄ i ipso sunt despicias: et eo despecto amplius in amore sponsi inardescas. Adinus enim eū amas si aliquid cū eo appetis: qd̄ propter ipm et in ipso non diligas. Tanto n. fm grego. Quis ab illo superno amore disiungit quanto inferius delectatur: et fm glosam super exodū. Quanto quis ab inferiorū amore disiungitur tanto a sola eterna amāda subleuat. Cetera igit creatura vile scat vt creator i corde dulcescat. Augustin⁹. Volue igit et reuolue semper: non tantum ex auditis: sed etiam ex expertis non nū ex dictis: sed etiam ex factis q̄s instabilis sit humana opulencia: q̄s mutabilis mundana excellentia q̄s falsa et miserabilis mūdāna est gloria. Ad ne q̄ hic eminet multo plus merore afficit q̄s honor gaudeat. Bernardus. Ecce mūdi huius amator: nudinas seculi perambulātes. Alij diuitias: alij honores: alij glorias querentes. Sed quid de diuitijs dicas: q̄ cū labore acquirunt cū timore

possidentur et cū dolore amittunt. Quid de honore referā. In ioco sublimi positus es. Nūquid non eris iudicandus ab omnibus: lacerāduſ ab oīb⁹. Nūquid in honore sine dolore: in prelatione sine tribulatione: in sublimitate sine vanitate esse poteris: quid de gloria: nūquid aliud ē q̄s quedā inflatio animi: nūquid et ipsa est sine iudicio. Respice qui antecedis et cogita quia omnib⁹ inuidie femina prebes. Idem. Totiens angelo apostate simul eē volo quotiens pesse desidero. Hieronymus. Nihil nāq; seculo rebusq; seculi fugitiuis ē: quas cū tenere cupim⁹ amittim⁹. Vidisti imperatores: vidisti prefectos: vidisti exercitus: victorias et triūphos: fuerūt heri et cras nō sunt. Meri quasi flos apparuerunt: hodie quasi fenem aruerūt. Nihil itaq; bonum est nisi quod perpetuū est. Nec Hieronymus. Alia. Homo si hec ita se habent qd est qd miseri homines querunt dum mundi vanitates appetūt. Quāntū execrati sunt qui mundi gloriam querunt. Admuli dū quorundam gloriam cernūt magnum aliquid estimāt: atq; vt talia mereant exoptant. Cū vero morientes eos aspiciūt eorū q̄s sit vana gloria cū genuitū fatentur et dicunt. Ecce qd nihil est homo. Nec Be-gozius. Homo. Anima carissima et quid sunt mōdana omnia nisi quedā vana somnia. Et quid profuit superbia aut diuitiarū iactantia amatorib⁹ suis. Transierunt enim omnia tanq̄s vmbra et tanq̄s nauis que pertrāsīt fluctuantem aquā cuius non est inuenire vestigiū. In malignitate enī sua consumpti sunt. Idē quāplurimi et nullus signū reliquerūt: vbi sunt principes gentium: et qui dominati sunt super terrā: qui ar-gentum thesaurizauerūt: qui ciuitates et castra extruxerunt. Reges et regna debellādo deuicerūt: vbi sapiens: vbi scriba: vbi inquisitor: seculi: vbi salomon sapientissim⁹: vbi Alexander potentissim⁹: vbi Assuetus gloriosissim⁹: vbi Cesar potentissi-

mus: vbi principes incliti: vbi reges: quid profuit eis inanis gloria: breuis letitia: mundi potētia: magna familia: carnis voluptas diuitie falsitas: concupiscentie suauitas: vbi risus: vbi letitia: vbi iactantia: vbi arrogancia. Ecce generositas sanguinis: pulchritudo corporum: forma elegans: iuuenilis decore: prelia: pallatia immensa: suppellex adde et mundi sapientiam: de mūdo sunt hec omnia: et mundus qd suū est diligit: et cum mundo non diu subsistunt. Trāsit enī mū-dus et concupiscentia eius. Bernardus. Tu ergo si recte sapias: si lumen oculorum tecū est: desine sequi que sequi miserum est: que possēta onerant: amata inquinant: amulsa cruciant. Tu ergo relinque hec omnia propter eū qui est super oīa. Fuge igitur et confuge o aīa ad vrbē refugij: hoc est ad vitam religiosam: vbi possis de preteritis malis agere penitentia: et in presenti obtinere gratiā et feliciter prestolari futurā gloriā. Nec te tardet peccatorū conscientia: qd vbi habundauit iniquitas superhabundare p̄suevit: et grati anec ipsa penitentiarū austeritas detereat. Non enim condigne sunt passionēs huius temporis ad preteritā culpā q̄ remittit. Nec. Ber. Alia. Iā falsitatem et instabilitatem mūdi agnosco sed nescio quo vinculo deterrita adhuc ab eo auertere mentem nequeo. Homo. Certe si diligēter o aīa et prudēter piculū tuū qd de mūdo incurris aduerteres: pculdubio animū tuū a seculi vanitatib⁹ colhiberes. Grauis enī et piculosa nimis est mundana puerfatio: qd secundū Bernardū. De richitatur castitas in delitio: humilitas in diuitijs: pietas in negotijs: veritas i multiloquio: charitas i hoc neq; seculo. Anima debilis et infirma: que tam facili es ad decipiendū: itā p̄na ad cadēdū: itā difficilis ad surgendū. An ignoras qd sicut difficile ē arborē iuxta viā positā fruct⁹ pulcherri-mos vsq; ad maturitatē seruare: sic difficile est hominē iuxta seculū viuētē: iustitiaz

immaculatā vsq; in finem cōseruare. **Hec**
Chrisostom⁹. **Item Augu.** in epistola. **Uin-**
cula hui⁹ mūdi habent asperitatem veraz
 iocunditatem falsam: certū dolorē: incer-
 tam voluptatem: durū laborem: timidam
 quietem: plenā miserā: nullā beatitudinē:
 inanem spem. **O** aia si hec in mentē porta-
 res mūdū ⁊ ea quē in mūdo sunt contēne-
 res. **Bernardus.** Et quid ē carissima qd
 diligis: quid ē qd appetis: quid ē qd i mū-
 do queris si p̄lationē diligis quid aliud
 facis nisi qd tuā vitā confundis. **An** igno-
 ras qd monstruosa res est gradus summ⁹
 ⁊ animus infirm⁹: sedes prima ⁊ vita ima
 lingua magniloqua ⁊ man⁹ ociosa: sermo
 mutus: ⁊ fructus nullus vultus ⁊ actus le-
 uis ingens auctoritas ⁊ nutans stabilitas.
Hec Bernardus. Sed forte p̄lationem
 quidā appetit: ⁊ in ipsa bene viuere ⁊ san-
 cte intēdū laudo sed iterato quid laudare
 valeam nō inuenio vnū semp timeo qd di-
 cit **Gregorius** in registro. **I**ta si regentiū ⁊
 subditoꝝ merita cōueniūt vt sepe ex culpa
 p̄sidentū fiat deterior vita subditoꝝ ⁊ se-
 pe ex merito plebiū delinquat vita pasto-
 rū. Si sapiētiā mūdi queris o quāto pi-
 u lo te cōmittis. **Ber.** **H**eu quot ⁊ quantos
 mūdi maledicta sapiētiā supplantauit ⁊ con-
 ceptū in eis diuinū extinxit spiritū quē ve-
 hemētius dñs accendi voluit. **An** ignoras
 qd sapiētiā mūdi ⁊ terre est aialis ⁊ diabo-
 lica inimica salutis suffocatrix virtutis ⁊
 mater vanitatis. **Hec. Be. Augu.** Qui si
 ne saluatore salutē vult querere ⁊ sine vera
 sapiētiā existimat se prudētē fieri posse nō
 san⁹ sed eger: nō prudēs: sed stult⁹ ⁊ in egri-
 tudine laborat assidue. **Q**ui enīz crescit in
 scientia ⁊ non in bona vita elongat a deo.
Tu ergo si sapiens eē desideras discas in
 teris quoz scientia perseuerat tecū in ce-
 lis. **Hieronym⁹.** **N**ic studeas qualiter ad
 ipsū peruenias qz semel vidisse oīa didi-
 cisse est. **Anselmus.** **H**ec est illa eterna ve-
 ritas sine qua oēs sapere dissipere est. **Alu-**

gustinus. Infelix homo qui scit oīa alia se
 autē nescit. **Beatus** autē qui se scit: ⁊ si alia
 nescit. Si autē se ⁊ alia nouit nō propter illa
 beatus: s; propter se solū beatus. **Anselm⁹.**
 Sed fortasse diuitias mūdiales: pompas
 seculares ⁊ delicias carnales anima mea
 diligit: ⁊ propter hoc mūdū inuite derelin-
 quis: sed attende qz caduca ⁊ fragilia sunt
 hec. **Dic** vbi sunt reges: vbi p̄ncipes: vbi
 omniū peccatoꝝ dilectores. **H**eu timeo qd
 multi er: p̄s exterminati sunt: ⁊ ad inferos
 descēderūt. **Q**uid nūc prodest eis supbia.
 quid diuitiarū iactantia. **Grego.** **N**ec diui-
 ti obliuit opes si eis bene vtatur. **N**ec pau-
 perem egestas cōmendabilem facit si inter
 inopiā sordes peccati nō caueat: sed adhuc
 in aia inuenies qd obicias dicens. **Adun-**
 dū despicio sed amicos ⁊ parētes ⁊ cogna-
 tos derelinquere nō valeo. **F**riuola o ani-
 ma est: hec obiectio. **Bernardus.** **F**idelis
 sermo ⁊ omni acceptione dignus si impius
 est contemnere patrem ⁊ matrem propter
 christum piissimū est. **O** durum patrem ⁊
 secunā matrem: imo nō. parētes sed per-
 emptores qui te mallent perire curā eis qz
 regnare sine eis. **Hieronymus.** **L**icet spar-
 so crine scissis vestibus vbera quibus te nu-
 trierat mater ostendat: licet in limine pater
 iaceat per contēptam matrem: per calca-
 tum patrem perge siccis oculis ⁊ ad veril-
 la crucis euola. **S**olū pictatis genus est in
 his fuisse crudelem. **Crisostom⁹.** **A**n igno-
 ras o aia qd qui habet iesum hēt patrem ⁊
 matrem ⁊ oēs amicū. **Q**uid sequeris mor-
 tuos: sequere viuit ⁊ dimitte mortuos sepeli-
 re mortuos suos. **I**ā ex vobis tuus o hō ⁊
 ex multis expūctis cognosco qd ēi mūdus
 in seipso aruit: s; adhuc heu in multoz cor-
 dib⁹ floret: q amaritudines mūdi diligit su-
 giētē sequit: labēt amplectunt. **Dic** que
 ē tāte cecitatis rō. **Hō.** **O** aia an ignoras
 qd tā delicata ⁊ tam nobilis es a sponso tuo
 auctore omniū p̄dita que sine dilectiōe eē
 nō potes. **Hieronym⁹** ad Eustochiū. **D**is

facile est humanā animam nō amare. Necesse est vt mēs nostra ad quoscūq; trahatur affect⁹. vnde s̄m Bernardus. Aut in summis aut in infimis delecteris. Igitur s̄m Gregoriū in moralibus. Sunt nōnulli qui vitā suā negligūt dū transitoria appetunt ⁊ eterna nō intelligūt: vel intellectu cōtēnūt: dolorē non sentiūt dū vulnerat: sunt vnde heu se miseri in bonis esse putant. Exilium quasi patriam diligunt ⁊ in cecitate quasi luminis claritate exultant. Ecce uero electorū mētes dū cūcta transitoria quasi nulla conspiciunt ad quid sunt p̄dite requirunt: cūq; eorū affectui nihil extra deū sufficiat in sola cōtēplatione conditoris quiescunt supernis interesse ciuib⁹ appetunt: ⁊ adhuc in mūdo positi extra mūdū fugiunt. Idē Gregori⁹ super ezechielē. Dulcedo viri in reb⁹ humanis: sed eis qui nullā de celestib⁹ dulcedinem expti sunt: q; dum mens humana min⁹ interna itelligit tanto dulcius in t̄p̄alibus requiescit: sed si quis iā cordis lingua gustauerit que sit illa dulcedo celestium p̄miorū: hic quanto dulcius sit qd int⁹ videt: tanto magis in amaritudine nēm vertitur oē qd foris sustinet. Anima. Nec queso o homo procrastines mihi aliquid de mūdo ⁊ celesti gaudio ediscere q̄te nus vtriusq; natura p̄fectius cognita vnus verius despiciam ⁊ ad alterū assequendū studiosius me extendā: quia puto vt sicut bonū non amatur nisi cognoscatur ita malū nō deuitat nisi intelligat. Homo. Anima extimo q; mūdānū gaudiū: si tamē dici pōt gaudiū ⁊ nō potius flagellō iucognitū nunq; perfecte cognoscit nisi cū perfecte despiciat: vnde sicut a perfectis mundi tēporib⁹ tradit mūdānū gaudiū potissime propter quinq; ē habendū. Primo quia vilitatē in obiecto: quid enim est seculi letitia rīdet. Augu. Impunita nequitia luxuriari inebriari comestationib⁹ vacare vanitib⁹ intēdere: ⁊ pro his in hac vita nihil

malū sustinere. putā enī malū eē in delictis cū nō corrigunt pro suis neq;tijs: ⁊ ignorant q; sicut dicit Augu. Nihil infelic⁹ ē infelicitate peccatiū q̄ penalis infirmitas meret ⁊ mala volūtas roborat. Secūdo h̄z deformitatē in subiecto: aia enī p̄ctis deformata ē subiectū mūdānū gaudiū q̄ letat cū male secerit ⁊ exultat in reb⁹ pessimis. vā bñ dicit Hiero. q; ridere ⁊ gaudere in h̄ seculo nō ē factū hoīs sensati s; frenetici. Tercio o aia cor: mūdū nō cū h̄ seculo imūdo sed cū deo ⁊ in deo letū ē ⁊ iocūdū. Tertio h̄z breuitatē in seipso q; gaudiū ypocrite ad istar p̄cti. ypocrita ē hic mūdus cui⁹ gaudiū ē ad instar p̄cti: q; nec latū nec lōgū nec altū nec p̄fundū. Augu. sup iōānē. Letitia seculi vanitas ē que cū magno desiderio speratur vt veniat ⁊ nō pōt teneri cū venerit. Quid aia q̄z breuis: q̄z fragilis ⁊ q̄z caduca ē inūdana letitia. breues enī dies hoīs sunt q; āto h̄z tristitiā in termino. q; dicūt heu mihi dies suos i bonis ⁊ c. in p̄cto ad iferna de scēdūt. Extrema enī talis gaudiū luct⁹ occupat. Immo o aia si velles discernere tale gaudiū h̄z semp tristitiā admixtam in actu suo q; semp necesse ē q; p̄sumat secura perturbata p̄ciētia. An ignoras o aia q; non diu⁹ pdurat letitia q̄ ē in comedēdo ⁊ bibēdo q̄z durat tristitia q̄ ē in esuriēdo ⁊ sitiēdo: ⁊ sic ē de oib⁹ alijs. Quinto hēt miserā magnā in affectu p̄prio q; ē spūalis gaudiū impedimentum. Anima agnosce q̄z miser hic mundus ⁊ q̄z miserrimi sunt qui sequuntur ipsum. Semper enim mundana gaudia excluderunt homines a vita beata. Bernardus. Quid vilitis: ⁊ q̄z inutilis est mundana consolatio: ⁊ quod plus est metuēdū: q; vere ac sancte solariis ē ipedimētū. Renuas igit o aia mea in mūdo delectari si vis de di memoria cōsolari. Augu. Cetera creata vilescant vt creator i corde dulcescat. Aia. Adū dū aspicio falsā letitiā verā tristitiā falsam dul-

cedinem veram amaritudinem: agnosco et ob hoc non interito fin tuum consilium o homo ipsum contendo: sed quia sicut asseris sine dilectione esse non valeo. Sic que so quid agam et quo me conuertam ubi dilectionem convenientem inueniam. **A**ia si te ipsam cognosceres perfecte ex tui cognitione mundum et oia que in mundo sunt contemneres et discere posses: quam consolationem in tua dilectione affectare non immerito deberes. **A**nima si tu naturam celestem intelligeres proculdubio terrenam consolationem abhorreres. Erubescere igitur consolari in ceno: qui es in celo. Erubescere in imis delectari: qui non potes nisi in summis saturari. **N**atura es ut puto celestis et celestem consolationem sicut estimo naturaliter: si carnalis insania permitteret appetis et requiris. **B**ernardus. **Q**uod quod dulce et delectabile esset adiuncto diuini amoris condimento fin naturam viuere si insania nos permitteret que sanata statim naturalibus natura arrideret. **A**nima. Et quid est proprie secundum naturam viuere. **H**omo. Secundum naturam viuere est in terris celestem vitam ducere ab exterioribus ad interiora redire ab interioribus ad superiora ascendere et facere omnia fin nobilissimum quod est in homine precellens hoc est secundum intellectum. **A**ia. Potest ne aliquis in terris in hac labyrinthi valle vitam celestem ducere. **H**omo. **A**nima si de meis verbis tanquam hominis peccatoris dubitas: audi Augustinus et apostolum dicentes de hoc. Ecce quod dicit Augustinus. Cum eternum aliquid per cognitionem et amorem capimus mente iam non in hoc mundo sumus. **I**nde apostolus. **N**onstra autem conuersatio in celis est o anima mea. **P**uto igitur quod verius es ubi amas: quam ubi aias: quod quicquid diligis ipsa dilectione animi in eius similitudinem transformationis. Si ergo celestia contemplaris: si celestia diligis quomodo iam in celis non commoraris: que celestibus spiritibus vita simulario. **A**ia. **H**eu heu me

infelicem et miseram miserabiliter iam multo tempore excecata que tanto tempore per cognitionem in temporalibus et terrenis oberravi: mundanis et vilibus me per amorem alligavi: de quibus paucam consolationem: multam amaritudinem et desolationem modicam et valde exitalem letitiam sed variam et sepe magnam cordis tristitiam sumpsi. **S**ic ergo queso o homo que est celestis consolatio: si quomodo possem ad ipsam pertingere in hac vallelachymarum et miserie. **Q**uid est quod in deum meum inuenio cum tam libenter et faciliter omnia propter ipsum contendo: cum dico intra memet ipsum cum gaudio: de corde mei de parte mea in eternum. **Q**uid est quod in illa brevissima hora in dilecto meo degusto cum omnia dura et amara et aspera gaudenter et hilariter propter ipsum totis viribus sustinere concupisco: et dico mihi adherere deo bonum est: et quis me separabit a caritate christi. **H**omo. secundum Bernardum. **A**nima hec consolatio nihil aliud est quam gratia quedam deuotionis procedens de spe venie: et gustu boni huius exigui: et suauissima quedam dilectio qua benignus deus afflictam recreat animam qua anima ad regendum inuitat: et ad diuinum amorem accenditur vehementer. **E**go. **A**nima quid putas est illud tam dulce et tam suauis quod in recordatione dilecti deuotas animas tangere solet: et tam suauiter afficere: ut iam totaliter a seipsis alienari incipiant. **E**xhilaratur conscientia et in oblivione venit omnium dolorum memoria: exultat animus: clarescit intellectus: cor illuminatur: affectus iocundatur. **I**am nesciunt ubi se esse respiciunt: et quasi amplexibus amoris aliquid interius tenent et nesciunt quid sit: et tamen totis viribus tenere percipiunt: luctant quodammodo delectabiliter animus ne recedat ab eo: et quasi in eo finem omnium desideriorum inveniunt. **H**ec Ego. **B**ernardus. **N**onnumquam dicit quasi clausis oculis in te inhabitanti mittis mihi in os cordis quod non licet mihi scire quid sit: saporis equidem sentio dulcedinem adeo confortat: que si perfici

ceretur in me nihil ultra querere. Ad hoc ē cordis iubil. Grego. Iubil dicitur ineffabile mentis gaudiū q̄ nec abscondi nec s̄monibus aperiri p̄t̄s̄ t̄m̄ quibusdā motibus aperit̄: s̄ nullis proprietatibus exprimat̄. vnde psalmista. B̄us populus. qui scit iubilatiōē: nō dicit qui loquit̄ sed qui scit: q̄ iubilus quidē sciri p̄t̄ in intellectu: s̄ dicto exprimi nō p̄t̄. Quid putas ē o aia tā dulcis tāq̄ suavis delectatio. Certe hec est consolatio diuina. Aia. Q̄ homo quia mihi det vt in cor meū pueniat et malorum meorum obliuiscar ac mūdā solatiōē despicia et a me ipsa felicit̄ alienet. Ad. Q̄ aia magnū ē qd̄ desideras inestimabile donū est qd̄ exoptas: vnde vt extimo humano studio nō p̄t̄ obtineri humano merito vix p̄t̄ promereri: sed adeo humilibus precibus et digne dispositis ex sola diuine pietatis condescendētia vix p̄t̄ impetrari. Omne enim aurū in cōparatiōe illius arena ē erigua et argētū illi cōparatum vile reputabitur. Aia. Q̄ homo de rogo qualis debet ēē dispositio qua ordinari debet ad impetrandū et orantis affectio. Ad. De hac materia multū posset dici ab expertis sed in expertū me recognosco qui etiā pauca dicere erubescō: vnde timeō ne p̄ra me dicatur. Quare tu enarras qd̄ non degustas. Quare et q̄ indignus laudas qd̄ ignoras. Aia. Q̄ homo noli timere cū reuerentia et humilitate que audisti et legisti deuote propone. Multi enim de rebus magnis et arduis alio propofuerunt qd̄ nō de propria sed de aliorū scientia didicerūt. Homo. Itā cū aliquali audacia loquar. Nā si vires imperitia denegat caritas subministrat. vnde sicut sentio sic refero. Puto saluo meliori iudicio. Si vis te ad hanc celestē dulcedinē degustādā p̄parare debes esse depurata exercitata et eleuata. In primo hec celestis dulcedo odoraf. In secūdo degustaf. In tertio aliq̄ vsq̄ ad ebrietatē sumis. et

potas. Primo dico q̄ debes ēē depurata a peccatis ab affectionibus inordinatis a tpali solatiōe et a creaturarū inordinata dilectione: q̄ s̄m̄ Bernar. Errat oīno si q̄ illā celestē dulcedinē huic cineri diuinum illud balsamū huic veneno carismata. illa. i. dona spūs sancti hui⁹ seculi illecebris misceri posse arbitraf. Sed postq̄ aia a talibus fuerit depurgata lachrymosis gemitibus tūc degustabit diuina: quia dignū est sicut depurata et dolorosis fletibus dealbata: dicit Augu. q̄ mēs illa seniper in se: dolores inueniat: que derelictis creatore semp in se et in creatura gaudia querebat. Pulchre et Grego. in moralibus super illo verbo anteq̄ comedā suspiro dicit. Comedere at ē supne lucis cōtēplationis pasci. Suspirat ergo anteq̄ comedat: q̄ qui se i hoc exilio p̄ desiderio celestiu lameta nō humiliat eterne patrie gaudia nō degustat. Ad. Vitatis enim pabulo ieiuni sunt qui in hac peregrinatiōis inopia letant. sed debet mēs ēē exercitata in bonorum p̄p̄tatione et i malorum p̄p̄ssioe. Beati enī qui lugēt qm̄ ipsi consolabunt: q̄ quos variis cibis afficit eos ipsa solatiōis gr̄a pascit. Bernar. Quotiens bone iesu post innumerabiles lachrymas et gemit⁹ sauitatā animā meā. vnixisti vnctiōe misericordie tue et imo pene desperatē excepisti cōsolatē et de venia presu mētē nō dereliquisti. Grego. Ecce quō pretiū honestarū in ipsis ē: vñ. reit̄era q̄uis inictio arta sit via que ducit ad vitā: p̄p̄ssu t̄m̄ t̄p̄is inextimabilis delectatiōis dulcedine dilatat. Q̄ q̄ beata consolatio que diuinitus infundit laborantibus pro christo. Tertio in quo aia inebriatur hac dulcedine est mentis eleuatio quando animus feliciter a terrenis abstrahitur: et miro quodā modo supra semetipsum: supra mundū: imo supra omnem creaturam eleuatur: vt iam possit dicere anima. Introduxit me rex in celaria sua: vbi bibit de vino condito in ex-

p. iij

timabilis deitatis et lacte albissimo incontactibilis humanitatis. Nec est illa celaria vinaria in qua introducitur anima. Quia aia hic bibunt amici et inebriantur charissimi. Quia felix ebrietas quam sequitur mentis et corporis tam casta quam sancta sobrietas. Hic efficitur anima more ebrii gaudens et letabunda in aduersis fortis et secunda in periculis prudens et discreta in prosperis liberalis et pia in condonandis iniuriis: et tam quiescens quam somnolenta recumbens in amplexibus diuinis cum leui sponsi sponsam sub capite sustineat amicabilem et dextera dilecti dilectam familiariter amplectatur. Alia, Quia homo confiteor cum humilitate et reuerentia quod accidit aliquando licet beu per rarum magna violentia circa conuersionis mee primordia animi abstrahi: et ad celestia contemplanda cum conatu eleuari intras cum tremore circumspici cum rubore: vidi magna palatia: choros angelorum et gaudia patriarcharum et prophetarum. Apostolorum tabernacula aspectus: et martyrum conuiuium virginum et confessorum. Elemosinam videlicet consolationis a singulis petij micam decedentes de mensa dominorum desideravi nec obtinui: sed quod audita lamentabile est mor ab omnibus vi peregrina et incognita repulsa fui. Quid ergo profuit mihi laboriosa mentis eleuatio: quia nulla secuta fuit consolatio. Igitur quam vana et insipida sunt omnia transitoria iam cognosco et ob hoc mundum despicio consolatione seculi vilipendo mundana queque gaudia sicut venena mortifera: fugio et contemno vitam etiam preteritam quasi mortuam plango et mentem meam miseram gemitibus et fletibus abluo et expurgo: et si aliquando inter lachrymas et gemitus odorem diuine suauitatis: nil modicum sentio. Altamen cibum angelorum et vinum amicorum infelix misera ieiuna et sitibunda non degusto. Bernardus. Non accessit adhuc domine deus meus ad multitudinum dulcedinis tue

quam abscondisti timentibus te: foris enim odor re vitiumque sustentor: quod mihi supra odorem balsami cunctique generis suauia adozamenta. Domine deus si tam nobilis est odor quam dulcis est tue dulcedinis sapor. Si tante virtutis est modica degustatio quam locutionis habet felix inebriatio. Quis mihi det ut venias in cor meum et inebries illud vino tuo et amplectar te deus meus. Pro. Anima deuota loquor: salua reuerentia. Namis es auara et vitium presumptuosa vires vestras perpendite merita considerate virtutes discunt: et si placet tunc sufficiat vobis magis in odorem vnguentorum diuinorum cum adolescentulis currere quam presumptuose super merita postulare. Anima Quia homo quam durus et onerosus est mihi mihi serie consolator aliquando: quam parcus est si fas est dicere: diuine bonitatis dispensator audax dico et tacere non valeo mihi odor non sufficit: modicus gustus non plene reficit sed afficit: ebrietatem affectus meus appetit et requirit. Scio quid dicit. Bibite amici et inebriamini charissimi. Et si deprimi indignitas poteris: sperem tamen dicit promittentis. Quia homo quomodo dubitare valeo quin parat sit dare dona sua: qui pro me non dedignatus est pati mala mea. An ignoras quod multos de dei pietate confidentes docuisti quos a beato Augustino didicisti sic dicente. Erubescat humana pigritia: plus vult deus dare quam audeat homo postulare. Item idem de vera religione deus dedit nobis pignus spiritus in quo sentiamus eius dulcedinem et degustemus ipsius fonte vite: in quo obuia ebrietate irrigamur tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum. Obuiosomus. Nil omnipotentiam dei clariores reddit quam quot omnipotens facit eos qui sperant in eo. Nam deo per spem sibi impium animum nulla fraus: nulla illecebra poterit vel stantem deicere vel durantem superare. Erubescat nunc humana desperatio

et maledicta pusillanimitatis trepidatio: q̄
diuitem et nimis liberalem in omnib⁹ qui
inuocant illum estimat illis: qui spem perfe
ctam ponunt in illum sua posse beneficia
denegare. Nunquid non pater eternus
apud quem non est transmutatio ex sola li
beralitate immensitate filium suum misit
in quo dedit totum quod habuit: totum qd
potuit: totum quod fuit. Si vero sola libe
ralitas suam infinitam bonitatem diminue
ret forsitan nō immerito nostra infirmitas
trepidaret: sed quia ex seipso non ex accidē
ti dono bonum est ex sue bonitatis cōmu
nicatione non diminuitur: et ex aliene bo
nitatis additione non augetur. Homo. O
anima magna est fides tua: valde fortis es
in spe et confidentia: et quāuis spes proce
dat ex meritis et diuine clementie confiden
tia meritoria sit laudabilis et sancta: confu
lo tamen sene ante q̄ ad querendam ebrie
tatem supra ascendas prius per tui confide
rationem salubriter infra te descendas vt
adiscas sponsum tuum reuerenter timere
ante q̄ inspicias suum secretum cubiculū
introidre: quem non solum timere debes cū
irascitur: verumetiam cum suauissime et
delicatisime blanditur.

Tertia pars huius opie: quomodo ani
ma debet radium contemplationis puertere
ad inferiora et ad humane mortis inue
tabilem necessitatem. Anima.

Ic queso o homo breui
ter que sint illa ad que
mea consideratio est con
uertenda ascendere festi
na ebrietate diuine conso
lationis quero inferiori
bus diu morari non va

leo. Jam dilecta tabernacula tua domine
virtutum inhabitare desidero in atrijs do
mini totis visceribus concupisco. Ho
mo. Nec inferiora sunt o anima vt te con
uertas et videas humane mortis inueitabi
le necessitatem et ingemiscas diuini iudicij
ineffabilem veritatem. Et contremiscas
panarū infernalium ac expauescas intollera
bilem asperitatem. Considera igitur fre
quenter: volue et reuolue diligens q̄ mors
nō pōt declinari q̄ hora mortis nō pōt in
uestigari q̄ tēpus adeo p̄finitū non pōt
imutari. Isidorus. In reb⁹ humanis nihil
certius morte: nihil incertius q̄ hora mor
tis non miseretur inopie nō reuertet potē
tia: nō respicit morum aut generis excellen
tia nō parcat iuuentuti vel etati senibus est
in ianuis: iuuenibus insidijs. Aia. Audio
q̄ nostrum viuere nihil aliud ē q̄ ad mor
tem transire cur temporalia diligunt: q̄ tā
in incerto tempore possidētur. Homo. Si
cut Gregorius dicit in moralibus. Carna
les mentes o anima iecirco temporalia di
ligunt: quia vita carnis q̄ fugitiua sit mi
nime perpendunt. Nam si velocitate tran
situs eius aspicerent hanc prosperitatem mo
dice duraturam minime amarant. Augu
stinus. Vita mea nauiganti similis est siue
dormiam siue vigilem semper vado festi
nus ad mortes. O vita p̄sens q̄ multos
decipis: que dum fugis nihil es dum vide
ris ymbra es dum exaltaris fumus es dul
cis es stultis amara sapientibus. Qui te
amant non te cognoscunt qui te fugiunt ipi
te intelligunt: et alij te permittis longam
vt decipias: et alij breuem vt desperatio
nem inducas. Nec Augustinus de spi
ritu et anima. Yugi ergo meditatione ani
mum nostrum exerceamus: et miseras
nostras consideramus cum dolore vi
tam istam intrauimus: cū labore viuim⁹
et cum timore exituri sumus. Bernardus.
Quotquot degimus in hac regione ym

b̄e mortis in infirmitate corporis inconfli-
ctu et in loco temptationis: si diligenter ad-
uertimus triplici icōmodo miserabiliter la-
boramus. Faciles enim sumus ad seducen-
dum: debiles ad resistendū: et fragiles ad
operandum. **Alia.** Jam video q̄ inutiliter
in hoc tpe uiuitur nisi ad cōparandum me-
ritū quo in eternū uiuatur. Ideo non esset
curandū quam diu esset uiuendū: sed poti⁹
q̄ bene in hac vita operandū. Nam si ali-
cui q̄ bene uiuat condonetur. tamen ut diu
uiuat certū ē quod nulli conceditur. **Ber-
nardus.** Est igitur vita secura: ubi est con-
scientia pura. ubi mors sine formidine ex-
pectatur cum dulcedine ad esse optatur: et
cum deuotione acceptatur. **Homo.** Quia
si hoc ita se habere intelligis audi consiliū
meū: et in hac vita q̄ diu durat compara ti-
bi vitam illam que semper durat. Dum ui-
uis in carne morere mundo ut post: deo ui-
uere incipias. **Bernar.** Intellige q̄ venien-
tem mortē nullus letus et ilaris suscipit: ni-
si qui se ad ipsam: dum ueniret bonis ope-
ribus preparauit. Attende q̄ secundum se-
nece. Incipiens idest peccator et crimino-
sus moriendo mortē vincit. **Animus.** Quia
homo video q̄ bonorū mors est beata mors
vero peccatorum infelix et misera. **Homo.**
Quia anima secundum bernardum bona est
iusti mors propter requiem. **Relio.** pro-
pter nouitatem. **Optima** propter securita-
tem. **Econtra** mors peccatorum pessima et
bene pessima. **Abala** in mundi amissione
peior in carnis separazione. Sed pessima i
duplici: vermis et ignis contritione. Et q̄
omnium pessimus est in diuine contempla-
tionis priuationis.

Secundo d3 radiū copulationis p̄uere
ad iudiciū finalis formidabile austeritatem.

i **Am** satis de morte dixisti dic
modo d̄ statu finalis iudiciū. **Ho-
mo.** Quia animo facio q̄ hortaris

sed rogo audi cum patientia. Scire debes
q̄ quamuis de morte meditari sit horribile
de statu finalis iudiciū cogitari ut estimo nō
minus est formidabile: q̄ nullus tunc pote-
rit fallere sapientiam: flectere iustitiam: in-
clinare clementiam: declinare ultionis et iu-
stitie retributionis sententiam. **Bernardus**
Confidera igitur o anima cum tremore: qd
erit de te in die nouissimo: quando contra
te de cogitationibus loquetur conscientia:
quando te de tuis omnibus actionibus ac-
cusabunt elementa: quando contra te crux
portabitur in testimonium: quando verbe-
ra: contra te clamabunt vulnera allegabūt
clauis loquentur. cicatrices conquerentur.
Quangusties: hinc erunt peccata accusantia
inde terrenis iustitia: intus vrens conscien-
tia. subitus horrendum chaos inferni: supra
iudex iratus iusti iudiciū. Foras mundus ar-
dens iustitia iudicantis terrenus. Est iust⁹
tunc vix saluabitur impius et peccator: ubi
apparebunt. Latere erit impossibile: appa-
rere itollerabile. **Anselmus.** Quia anima pec-
catoris signū inutile et aridum. eternis igni-
bus deputandum: quid respondebis in illa
die quando erigetur a te vsq̄ ad ictus o-
culi omne tempus tibi impensū qualiter a te
sit expensum: eya eya anima mea: quid erit
tunc de cogitationibus vanis et ociosis de
verbis leuibus et iocosis et ridiculosis d̄ ope-
ribus inutilibus infructuosis. **Ambrosius.**
super lucam vbe militi si peccata mea non
fleuero si me die ac nocte ad confitendum
tibi non surrexero. Jam securis ad arbo-
rem posita est. Faciat fructum qui potest
gratie qui fructum debet penitentie. **Ho-
mo** siue vigiles siue dormias semper in au-
ribus tuis illa horribilis tuba resonet. **Die-
ronimus.** Surgite mortui venite ad iudiciū.
Quia anima nunq̄ excidat a tua memo-
ria. Ite maledicti in ignem eternum. Veni-
te benedicti percipite regnum. **Quid** po-
test lamentabilius et terribilius cogitari q̄
Ite. Et quid delectabilius exprimi q̄ veni

te. Due sunt voces quarum nihil horribili
us vna. Et nihil delectabilius altera: potest
audiri. *O* anima separa modo te a mundo
vt tunc possis remanere cum christo. Fu-
ge modo mundum: vt sequaris deum. Be-
clina modo prauorum consortia: vt tunc va-
leas sequi beatorum agmina.

C De pena infernalis intollerabilem pe-
nalitatem.

P Ost hec omnia conuerte radi-
um contemplationis ad repro-
borum tormenta. Vide q̄s sunt
aspera quam varia q̄s intolle-
rabilia. Bernardus ad Euge-
nium. Ego horreo vermem mordentem &
mortem viuentem. *O* gehennalis regno.
Ibi est ignis ardens & frigus rigens. ver-
mis immortalis fetor: intollerabilis & ma-
lei percutientes: vmbre palpabiles. Confu-
sio peccatorum immodatio vinculoꝝ. Ho-
ribiles facies demonum. Augustinus in ser-
mone. Alie illis quibus preparatur dolor
vermium: ardor: flāmarum sitis sine potus:
fletus & strido: dentium ac lachryme oculo-
rum. Ubi mors optatur: sed non daf. Ubi
nullus ordo: sed sempiternus horor: inha-
bitat. Quis putas tunc meror: que tristitia
quis luctus quando separabuntur iniqui a
consortio iustoz: & tradentur potestati de-
monum: & ibunt cum eis in suplicum eter-
num. Ibiq; erunt semper sine fine. in luctu
& planctu & gemitu: procul a gaudijs para-
disi nunq̄ refrigerium susceperunt: sed mul-
ta milia annoz cruciandi: nunq̄ tamen
heu miseri liberandi. Ibi torquens & puni-
ens non fatigabitur: & ille qui torquet: nun-
q̄ morietur. Sic enim ignis ille consumit.
vt vitam tamen semper seruet. Sic vetera
tormenta patientur: vt semper mouentur.
Sic sine spe veniē: & misericordie semper
viuent: vt tamen moriantur. Sic moriun-
tur: vt nunq̄ consumantur. Anima. *O* ho-

mo q̄s in inferno vt dicis mors queritur &
non inuenitur. Et q̄s punitur eternaliter q̄
cōmittitur temporaliter. Homo. Quia se-
cundum gregorium. Quibus in hoc secu-
lo vita offertur & nolunt accipere: in infer-
no querent mortem & non poterunt inueni-
re. Iniqui voluissent libenter sine fine vi-
uere: vt potuissent sine fine in iniquitatib;
permanere. Ad districti iudicis igitur ius-
titiam pertinet: vt nunquam careat suppli-
cio quorum mēns in hac vita nunq̄ volu-
it carere peccato. Homo. *O* anima si hec
tibi predicta videntur horribilia audi que
sunt his omnibus grauiora. Chrysostomus
super *Mattheum*. Si mille gehennas mi-
hi proponas non tantum reputo sicut ab il-
lius gloriose societatis iocunditate expelli:
& exosum fieri creatori. *O* anima terribilis
est gehēna: sed terribilioꝝ facies iudicis ira-
ta. Sed quod omnium vincit terrorem est
a beatissime & iocundissime trinitatis con-
templatione elongatio eterna. Chrysosto-
mus. Excludi a bonis eternis & alienum
effici ab his que preparauit deus diligen-
tibus se tantum generat cruciatum: vt si ex-
terius nulla pena torqueret: hec sola suffice-
ret. Et melius esset nulle milia flāmarum
sustinere q̄s christi faciem mansuetissimam
iratam videre: & ab ipsa eternaliter discede-
re. Gregorius. *O* si sapiens in cordis pala-
tum posset quid admirationis habet. Ecce
sponsus venit quid dulcedinis intrauerūt:
cum eo ad nuptias quid amaritudinis &
clausa est ianua. Quid plura. *O* anima co-
gita quantum sit malum a facie christi sepa-
rari ab illo gaudio diuino excludi. beatissi-
ma omnium sanctorū societate priuari mo-
ri vite eterne: & viuere morti sempiternę
profundo fluctuantis gehenne immergi
edacissimis vermibus in eternum laniari
nec finire tribulationes incendij fluctuantis
strepitus pati baratri fumigantis amara
caligine obscurari: non sentire q̄ oculos il-
luminat: sed sentire q̄ cruciat. Augustinus

Tanta erit in inferno vis doloris ut se non ferat alias intentio cogitationis. Anima. Jam timore contremisco iam horrore deficio. Sic queso o homo ad quid valet lamētabilis meditatio. Homo. O anima puto q̄ predictorum continua et deuota meditatio est peccatorum medela: et ad queq; bona agenda: et ad mala sustinenda salutifera exercitatio. hic Bernardus in epistola. Vigilias times laboresq; manuum: sed leuia sunt hec meditando flammis perpetuas. Recordatio tenebrarum facit non horre solitudine. Si futuram de verbis ocio sis cogitas discussionem non displicebit si lentum. Fletus ille et stridor dentium: ante oculos mentis sepe reducti rudes pannos tibi reddunt matam et culcitram. Augustinus in sermone. Ab eo humana iudicibus illecebris et concupiscentijs de victa fugit laborem expetit voluptatem: et vir ad hoc ducitur: ut a se consuetudines vite prioris excludat. Sed cum ceperit cogitare futurum iudicij necessitatem et penarum eternarum crudelitatem voluntarium bellum in dicit passionibus mota: vel sepe premij: vel timore supplicij: vim facit pristinis desiderijs: Et violenter vincere seipsam contendit. Idem. O felix mortale genus si semper haberent pre mente eternum bonum: finemq; timeret.

Quarta pars quomodo anima conuertere debet radium contemplationis ad superiora. scilicet ad celeste gaudium inextimabilem preciositatem anima.

Am nunc. O homo ut me miseram in hac lachrymarum valle proiectam satis tenuis silicem non in fructuose docuisti misere re etiam nunc mihi misere: et fac iam sicut dudum

promissisti. Propono paululum de felicitate perpetua: si forte ex hoc capere valeam aliqua mentis solatia: quia alternis uti delectabile est. Quia secundum Augustinum: siue plectendo: siue ignoscendo: siue deterendo: siue consolando bene semper agitur: ut vita hominis corrigatur. Attende q̄ generosus est animus hominis: et sepe ducitur leuibus et blandis et sepe magis alicitur promissis et consolatorijs quam cogatur minis et terroribus: unde soror nostra sponsa Trabi cupiebat odore celestium vaguentorum sapore diuinorum carismatum: et sic cum sponso currere viam mandatorum iam ex timore: sed ex amore delectabiliter adimplere. Homo. O Anima verum esse profiteor: q̄ loqueris: sed heu multi sunt qui deum volunt imitari in prosperis. unde necesse est eos detereri aduersus. Multi enim sunt qui diuina carismata: vel propter cecitatem non intelligunt: vel propter negligentiam ex vanis occupationibus perdunt. Unde ut estimo deus ex infinite sue bonitatis immensitate semper paratus esset magis consolationibus fouere: q̄ asperitatibus terrere si homines eque dispositi essent: ut suam diuinam consolationem reciperent: que a deo preciosa et delicata est: q̄ nullo modo decet: vel expedit: ut indifferenter omnibus tribuatur. Tu ergo si post tibi proposita: ad hanc aspicias oportet: q̄ habeas purgatum intellectum: et bene dispositum affectum. Quia secundum Augustinum. Summum non nisi purgatissimis mentibus cernitur. Et puto q̄ ad minus non nisi valde bene dispositis affectibus: degustetur. A multis enim in hac vita valde limpide speculari: quibus et minime degustatur: unde Idem Augustinus. Fac me domine precor degustare per affectum q̄ sentio per cognitionem. Anima. Sic queso. O homo que debent disporre in affectu et intellectu procedere: ut vel saltem ad modicum mentis hebrietatem:

valeam celestem dulcedinem contemplando degustare. Jam enim dudum in speculatione mentem exercitavi: & heu adhuc nūq̃: ut timeo vel modicam stillam illius celestis dulcedinis sensi. Multa de sanctorū vita & conuersatione legi. multa de natura de operationibus & ordinibus angelorum: nonnulla etiam legi de inestimabili diuinitatis unitate de incomprehensibili trinitate diuinitatis plura de omnium beatorum inestimabili felicitate. Et quando predictis roto studio mentem occupavi heu adhuc ieiunia & famelica permansi & semper cum beato Augustino clamaui. Fac me de mentissime pater gustare per affectum q̃ sentio per intellectum. Et tamen non profecius sed sepius longo studio fatigata & imbecillitatis irata clamaui: cum propheta expectando micās que cadunt de mensa domitorum in aula cēlica. vsq̃quo domine obliuisceris me in finem vsq̃quo auertis faciem tuam a me. Quia & si me indignam ad manducandum panem filiorum iudicauis: manducare saltem micās minutissimas decidentem cum magno desiderio expectaui. Sed heu ut frequentius aperto ore in bibans in vacuis laboraui. Homo. O anima predicta que lamentabiliter es cōquesta ac cecidit ex duplici cā. Aliquādo ex valde pia & salutifera diuine pietatis dispensatione. vnde Gregorius in moralibus. Differre solet paucas prius petentium voces: ad tempus ut desideria crescant: & exaudiamur eo magis ad nutum: quo citius non exaudimur ad notum. Idem in homelia. Sancta desideria: ex dilatione crescunt: si autem ex dilatione deficiunt: desideria sancta non fuerunt. Deus enim quous per pietatem sit de mentissimus: tamen aliquando configit: ut hoc q̃ libentissime tribuit protrahat: ut discas magna mutuum & ardentem desiderare & adepta sollicitius cum gratiarum actione seruare. Aliquādo etiam beneficium pro-

trahit: ex postulantem in disposita deordinatione. Bernardus. Errat omnino si quis illam celestem dulcedinem: huic cineri diuinum illud balsamum huic venenoso gaudio carismata illa sancti spiritus: huius seculi illecebris misceri arbitrat. Sed iam o anima ne diutius te protrahas: ut amplius te per expectationem affligam. Purga intellectum a vanis & inutilibus fantasijs: & naturalibus: & curiosis rationibus: ab extraneis: & scientificis occupationibus. Purga etiam affectum a culpa: & a culpe sequelā a culpe occasione: & causa cinge rationē dilata & expande affectione intra in gaudium domini: q̃ nec oculus in hac vita perfecte vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit. Exardesce igitur. O anima amore & desiderio superne vite: ubi est sanctorum actio: non operosa requies non desidia: ubi vita sine defectu laus diuina sine cessatione: hic Augustinus Bernardus. Gaude igitur & exulta ac mercedem tui laboris considera: que reuera est tam multa: q̃ non potest numerari: tam magna q̃ non potest mensurari: tam copiosa q̃ non potest extimari: tam infinita q̃ non potest terminari. Anima. O homo multa iam dixisti in genere dic queso per singula in specie: quia magis intelligimus: que specialiter distinguuntur: q̃ que generaliter exprimuntur. Homo. O anima quid dicere valeo. Cum futurum gaudium aspicio iam pene pre admiratione deficio: quia gaudium erit intus & extra subtus & supra circum & circa. Gaudebis igitur in omnibus. Gaudebis de omnibus: Gaudium tuum utputo prefiguratum est in apocalypsi per illam mulierem beatam: que amicta fuit sole & luna sub pedibus eius & corona duodecim stellarum in capite eius. Mulier ista ut estimo est anima beata eterni regis filia sponsa: & regina. Filia per nature creationem. Sponsa per gratie ado-

prionē regina per glorie collationem. Nec bene dicitur amicta sole: quia decorata splendore claritatis deificae: Coronata dignitate felicitatis eterne: in qua felicitate ob spirituale decorum: h3 duodecim gaudia: p duodecim stellas figuratas per que decoratur et ornat felicitas superna. Nec gaudia debes tu o aia quotidie deuota mēte transcurrere et nullam presentis miserie et inconstantia consolationē querere: et spe illi⁹ gaudij omnē tribulationē vite presentis patienter et gaudenter sustinere. Beda. *Q*uoniam anima non turberis si mali in hoc seculo florent: tu pateris: ipsi gaudēt tu perturbaris. *A*lii heu nullū locū habēt in celestis gaudio nec cures tu si nihil habes in hoc seculo. sed sepe illius gaudij quo tendis quid in via aduersitatis occurrit affect⁹ tuus gaudenter et patienter sustineat. Bernardus. *A*nima si te aliquando delectet mundana gaudia falsa huius seculi gloria brevis et caduca potentia illic mentem euocat: et omnia reputa ut stercoza. Curre non passibus corporis sed affectibus et desiderijs quoniam non solum angeli et beati: sed et angelorum dominus et magister te expectat te deus pater tanq̃s filiam dilectissimā deus filius tanquā sponsū dilectissimā. Deus spiritus sanctus tanq̃s amicam sibi gratissimam expectat te deus pater ut heredē vniuersorum bonorum te constituat deus filius ut pro te fructus sue natiuitatis et precium sui preciosi sanguinis deo patri offerat deus spiritus sanctus ut sue eterne beatitudinis et dulcedinis participem te faciat: expectat te illa beatissima omnium spirituum celestium eterni regis familia: ut te in suum collegium suscipiat. Tu ergo ipsorum societatem super omnia desideras: quia cum magna verecundia illuc venires si eam in hac lachrymarum valle nō amasset. Hieronymus in epistola. Quoniam ergo te vana huius seculi delectat ambit: o quotiens

videris in hoc mundo aliquem gloriosum: statim celum mente transgredere et esse incipe qd futurus est. Reuera estimo si hec celestia gaudia iugiter in mēte teneres de hoc exilio quodāmodo suburbium celestis regni construeres in quo illam eternā dulcedinem quotidie spiritualiter preliando degustares: quia cum aliquid eternū mēte capimus: iam non in hoc mundo: sed in celo habitamus. Augu. Tanta est o anima vis tue dilectionis q̃ ibi verius habitas vbi per contemplationem amas q̃s vbi per essentiam animas. Bernardus. Hoc est carissima anima regnū dei: qd intra nos est: quia heu miserabiliter negligem⁹ cum foris in ania et vana fusi sumus. Gregorius. Fusi sumus foras de regno dei qd intra nos est nihil curantes foras querentes consolationē de rebus vanis: et insanos: falsisq̃: ita q̃ iā religionis antiq̃ deuotionem amissimus adeo q̃ nec specie illius retinem⁹. Tu ergo o aia eterni regis filia audi mēte deuota et inclina aurē tuā ad sancta et salutifera consilia. Vide per cōtēplationē celestis regni consolationē. Obliviscere per cōtēptū et de testationē populum tuum et domus patris tui: hoc est mundū diabolū teipsā et oēs vanā ambitionē. Vide igitur et deuota mēte pertracta qualiter illi dñi et celestes spiritus qui presentis vite et miserie piculum euaserunt quāuis ab illius eterni solis splendore se nunq̃ possint auertere: aliquando tamen radium contemplationis conuertunt ad inferiora: aliquando ad superiora: aliquando ad interiora: aliquando ad exteriora. Conuertunt inquā ad inferiora et gaudēt ex triplici causa. Vident enī primo q̃ ipsos horribiles et crudeles hostes per diuinam potentiam superauerunt. Secundo q̃ omnes defectus et peccata per diuinam sapientiam vitauerunt: vel illam iā dudum omnia correxerūt. Tertio q̃ tā lamentabiles et interminabiles cruciat⁹ eternos p diuinā clemētiā.

euaferunt. **A**nima quanto putas gaudet
quotidie gaudio qm videt tot a carne mu
do ⁊ diabolo superari. Tot ta diuersis pec
canis de quibus nunq merent veniam in
quinari. Tot eternaliter sine fine damnari.
Reuera tunc puta q de morte transisse ad
vitam vite duplicat gaudium. **D**omine
deus si tam graue nunc periculum est i bel
lo: quantu tunc erit gaudiu de triumpho: cu
post deuictu triumphatumq mundum sub
merso impio pharaone: ⁊ exercitu eius in
mari rubro: tenent omnes electi christianu
cum maria psalentes ⁊ cantates laudantes
⁊ benedicentes dominum: vna voce dicen
tes. Cantemus domino: gloriose enim ⁊c.
Tunc constituetur duo cherubim: hoc e duo
choi electoꝝ scilicet. Innocentes ⁊ penite
tes clamantes alter ad alter. Sanctus: san
ctus: sanctus dñs deus sabaoth. Sanct⁹ de
us pater qui nos: a carne: a mundo: a dia
bolo: tam potenter liberauit. Sanctus de⁹
filius qui nos: a pena ⁊ culpa tam sapiēter
iustificauit. Sanctus deus. Spiritus scis
qui nos tam clementer ab eternis tormen
tis preseruauit. Plena est omnis terra glo
ria eius: qui nos de mundi miseria ad cele
stis regni gaudia reuocauit. **A**nima qua
lis erit tibi dies illa cum ad hanc choream
fueris assumpta: ⁊ cum omne tormentum si
pie vixeris si patienter sustinueris conuer
tetur in eternu iubilum. Tunc de omnibus
his laudabis dominum deum tuum labijs
exultationis. dicens. Misericordias domi
ni in eternum cantabo. **D**uo cantico secun
dum Augustinu in libro de ciuitate dei can
tas in laude glorie christi cui⁹ sanguine nos
liberati sumus. Nihil erit iocundius illi ci
uitati ⁊ nihil dulcius. Tu ergo cu tempta
tionibus probaris. cu persecutionibus im
pugnaris cuq in hoc seculo varijs tribu
lationibus infestaris: tunc mente in celum
euola: ⁊ cogita q hoc non est aliud nisi eter
ni gaudijs merita. Et tunc bin Gregorium.

Consideratio premij minuit vim flagelli.
Grego. Si consideremus que ⁊ quanta sunt
que nobis promittuntur vilesunt animo
omnia que habentur in terris. **R**euera nō
tantum bona que delectabiliter possidem⁹
Acum etiam mala que lamentabiliter su
stinemus. **B**ernardus. Non sunt cōdigne
passiones huius temporis ad preterita cul
pam que remittitur. Ad presentem gratiā
que imittitur. Et ad futuram gloriam que
promittitur. **B**ernard⁹. Quartum tunc
Anima gaudijs possidebis quando per
fectius intelliges q in mundo cu tanto pe
riculo quo pleriq opprimunt vixisti. **A**d
demonis fallacias astutiasq quib⁹ multi de
cipiunt fecisti. Quot cruciatus eternos: qui
bus innumerabiles affliguntur euasisti. **A**ni
ma. **H**omo quam sana ⁊ salutifera est
hec tua confabulatio: q cum hec que pre
posuisti aduerto consolationem ex spe non
modicā recipio. Sed o domine deus quid
putas tunc erit cum hoc quod ego modo
spero veraciter possidebo. **H**omo. **A**ni
ma modica sunt hec que audisti: imo com
paratiue quasi nulla sunt que mente perce
pisti: Sed parumper oculos mentales er
rige: ⁊ quanta sint gaudia que de his perci
pias que iuxta te sunt: deuota mente frequē
tius volue ⁊ reuolue. Attende igitur ⁊ con
sidera locum speciosum quem tibi diuina
sapientia edificauit. Attende ⁊ victum de
liciosu: ornatu curiosu: thesauru pre
tiosu: quem tibi eterna potentia congre
gauit. Attende etiam collegium famosu:
cum quo de diuina clemētia mens tua eter
naliter exultabit. **A**nima attende quā glo
riosa q̄ famosa q̄ gaudio est ista dom⁹
dei: ciuitas celestis: mansio secura: patria cō
tinens totum q delat. Attende q̄ clara
⁊ luminosa q̄ splendida est ciuitas que nō
indiget sole neq luna: vt luceant in ea. Sed
ipse dominus sol iustitie ⁊ cando: lucis eter
ne: lux eius est ⁊ lucerna eius agnus est. **A**

anima attende: q̄ alta et q̄ speciosa: q̄ pul-
chra et speciosa: quam decora et formosa est
ciuitas illa quam ornat per se ipsam trini-
tas beatissima. **Q**uam gloriosa dicta sunt
de celesti ciuitate dei. **Q** israel q̄ magna ē
domus dei tui et ingens locus possessionis
eius. **Q** anima illic contemplare taberna-
cula patriarcharum et prophetarum habi-
tacula apostolorum et martirum. Lenacu-
la confessorum et virginum palatium cele-
stium spirituum. Tronum illum beatissime
trinitatis speciosissimum. **Q** anima hic li-
cet in corpore illic esto mente. **Q** anima trā-
suola: omnia scrutare: omnia visita: omnia
ingredere cuncta per ordinem hostia quo-
usq̄ venias ad summi regis palatia: et ibi
sit mēs et hic erit requies. **A**ugustinus. **Q**
anima in illa sancta ciuitate libenter stude-
as morari libenter cōuersari quia ibi est vi-
ta sine morte. **I**uuentus sine senectute lux
sine tenebris pax i turbabilis. **S**edebit eni-
populus meus in tabernaculis fiducie et in
requie opulenta dicit dominus. **S**ecundo
attende victum deliciosum: ornatum curio-
sum thesaurum preciosum. **E**t quis erit ibi
iam cibos nisi ille agnus beatissimus. **I**lle
mundus et immaculatus iesus dei patris et
Adrie virginis filius: de quo: spiritibus
sanctis ministrabunt ad omnem sufficien-
tiam secula nobilissima. **N**obilia quidem
de ipsius candidissima humanitate: sed no-
bilissima de ipsius semper beatissima diui-
nitate. **T**unc enim anima ingreditur ad de-
gustandū diuinitatem et egreditur ad pre-
libandū humanitatem et pascua inueni-
et ad omnem sufficientiam et facietatem.
Q q̄ beati qui ad cenam nuptiarum agni
vocati sunt. **I**bi autē beata vita in suo fon-
te bibitur. vnde huic humane vite aliquan-
do aliquid aspergitur: vnde in temptatio-
nibus fortiter iuste temperantur et pruden-
ter vinatur. **I**bi semper aderit sitis atq̄ sa-
cietas. **S**ed miro quodammodo longe eri-

a siti necessitas longe a facietate fastidium.
Inebrabuntur enim ab vbertate domus
dei ut torrente voluptatis sue potabit eos
secundum prophetam. **A**nima. **E**t quomo-
do hec. **H**omo. **E**rimo qui non prius ni-
si quando ille deliciosus pincerna summi
regis splendor: paterne glorie candor: lucis
eternae figura diuine substantie speculum si-
ne macula claritatis deifice inquem desi-
derant omnes illi celestes spiritus prospi-
cere: quando talis et tantus precinget se et
faciet eos discumbere et personaliter transi-
ens ministrabit. **A**nima hoc deuota mē-
te pertracta quantum gaudij: tunc illi bea-
ti concipiant ex tam stupenda dignitate mi-
nistrantis ex tam miranda caritate cuiusli-
bet sodalis conuiuantis ex ferculorum de-
liciosa opulentia: ex ministrorum numero-
sa frequentia: ex musicorum instrumento-
rum: et aliorum psallentium cantantium: et
laudantium regem glorie deum dei filium
dulcissima resonantia. **I**n hoc celesti ma-
gno stupendoq̄ conuiuiū audiens angelos
iubilantes virgines chorizantes apostolos
psallentes. **A**d artires tripudiantes con-
fessores laudantes patriarchas et prophe-
tas iocundantes omnes sanctos et sanctas
dei vnanimiter patrem et filium et spiritum
sanctum collaudantes: et vna voce dicen-
tes: **S**anctus sanctus sanctus dominus de-
us sabaoth. **P**lena est omnis terra gloria
eius: **Q** q̄ gloriosum est regnum in quo cū
christo regnant omnes sancti amici stolis
albis sequuntur agnum quocunq̄ ierit. **Q**
anima quomodo poterit ibi esse alicuius
boni carentia: cum tam varia sit exultandi
materiam. **T**unc enim aperientur omnes
illi thesauri eterni dei vbi sunt omnes diui-
tie omnes delicie abscondite: et dabuntur a
patre eterno vnicuiq̄ varia et preciosa mu-
nera: secundum sua merita. **S**i adhuc non
sufficiunt ista attende tertio iuxta te omne
sanctorum collegium quod ad beatitudi-

nis tue cumulum diuina clementia congregauit: quia nullius boni sine socio iocunda est possessio dicit Seneca. Vide igitur que lingua et quis intellectus capere sufficit illius superest ciuitatis quanta sint gaudia angelorum: choris interesse cum beatissimis spiritibus glorie conditoris semper assistere: et ab illorum beatissima societate non discedere: sed continue cum ipsis et de ipsorum gaudio in perpetuum exultare. Anima. Ibi enim a singulis omnes ibi ab omnibus singuli cognoscuntur: nec quicquam latet: que patria: que gens: qua stirps: qua condicione sit. Nec anselmus. Ibi enim erit tam beata quam perfecta caritas iustorum quod unusquisque ibi tantum diligit proximum suum quantum se ipsum. Ex quo illud inestimabile sequetur bonum: quod ita unusquisque de alterius bono gaudebit: vel gaudeat sine demerito proprio. Proinde cum inenarrabilis sit numerus electorum: quis putas numerare sufficit gaudium beatorum. Hieronimus. In fine epistole ad celsodinium. Egredere queso o anima paulisper de papilionis corporis: ut in hostio stas videas gloriam dei pertransire: et presertim laboris ante oculos pinget mercedem. Qualis tibi erit die illa: cum Maria mater domini tibi occurreret choris comitata virgineis. Cum et ipse sponsus tibi cum sanctis occurreret dicens. Surge veni: propera amica mea: formosa mea: coluba mea. Iam hiems transit imber abiit et recessit. Tunc angeli mirabuntur de tua gloria dicentes. Que est ista: que ascendit de deserto deliciis affluens innixa super dilectum suum. Videbunt te filie sion et laudabunt. Tunc illa centum quadraginta quattuor millia in conspectu throni et seniorum tenebunt citaras et cantabunt canticum novum. Tunc secuta in amplexu sponsi euolabis cum iubilo dicens inueni quem diligit anima mea, tenui eum: nec dimittam. Nec Hieronimus. Tunc

filij septem illius magni Job qui est magnus super omnes qui morantur in illa beata orientalium regione facient conuiuia singuli. Bibe nunc et accumbe cum iocunditate: quia inuenisti gratiam coram summo principe: et tu respondebis cum gaudio: dicens. Bibam et illarior fiam: quia magnificata est hodie anima mea pre omnibus diebus vite mee. O vere inaudita magnificentia. O leta et iocunda magnificentia: qualis nunquam in hoc seculo est audita. Puto quod omnis huius mundi pompa illius comparatione vix esset modica gutta. Anima. O homo iam diu tacui satis silui: quia que preposuisti cum delectatione et admiratione nimia audiui. Ne queso procrastines quin specialius et perfectius mihi aliqua de hoc celestium spirituum conuiuio exponas: quia iam prius aliquid de hoc tenuisti: sed nimis cito pertransisti. Homo. O anima mallet iterum quod petis sub silentio pertransire quam modicum de hoc celesti secreto misterio ore polluto conferre: vel etiam mente percipere: quia qui adhuc mundalibus et superuacuis rebus heu sepius implico: qui adhuc heu siliquis porcorum cum ceteris mundanis pascor de familiaribus diuinorum spirituum operationibus loqui erubescio nimis et confundor. Quia tamen pio votis contrahere non valeo proponam breuiter quod aliquando spiritu instigante licet indignus mente pertracto. Quauis enim in illa celesti aula ubi plenitudo omnis boni in omnibus illis perfecta sit: quanuis ibi pro differentia meritum que datus sint excellenter nihil tamen ibi ex inestimabili diuine pietatis immensitate secundum. Gregorium possidet singulariter. Omnia enim sunt contra propter eum qui in omnibus est omnia. Ibi enim virgo gaudebit de sancte viduitatis merito. Ibi vidua exultabit de caste virginitatis privilegio: Ibi confessor de martirum iocundabit triumphum.

pho. Ibi martir tripudiabit de confessorū
bravio. Ibi propheta iubilabit de patriar-
charum pia conuersatione. Ibi patriarcha
exultabit de prophetarum fide et specula-
tione. Ibi apostoli et angeli gaudebunt de
merito omnium inferiorum. Ibi omnes in-
feriores letabuntur de gloria et corona om-
nium superiorum. Et istius enim sancte et
perfecte caritatis vinculo fiet ut unusquis-
que habiturus sit in alio quod non habet in
merito proprio. Anima. O homo nec ad-
huc ista sufficiunt mentem meam quietare
vnde queso ne pertransas: sed mihi aliquid
de dicto conuiuium sigillatim et distincte ex-
plices. Homo. O anima nosti quod balbuci-
endo possumus excelsa dei resonare. Nec
mirum quia non sumus ydonei ad intelli-
gendum quomodo possumus esse suffici-
entes ad loquendum. Cum illa que lim-
pidis oculis contemplantur verius sint:
quod intelligantur et verius intelligantur quod
exprimantur vocibus: nec te tamen diuti-
us protraham. Audi quid imaginatur in-
tellectus: sed adhuc modicus degustat affe-
ctus. Puto quod illi. vij. filij de quibus supra
memorauimus sunt omnes sancti: et electi
dei spiritus altissimi patris heredes. Et hi
filij conuiuia unusquisque in die suo faciunt
quando se inuicem celestibus gaudijs pa-
scunt in quo de meritis suis singuli iux-
ta sibi datam gratiam fercula deliciosissi-
ma propinant. Primo igitur die primoge-
nitus: hoc est ille celestium angelorum nu-
merus: qui non immerito nomine primo-
geniti censentur: quia priores sunt creatioe
et conuersione ad deum: a quo nunquam reces-
serunt per peccatum: sed semper immobili
caritate summo patri adhaerunt: et illam
hereditatem beatam celestis regni pre om-
nibus feliciter possiderunt. Isti tibi o ani-
ma in suo conuiuium diuersa fercula et deli-
ciosa propinant. Cum unusquisque ordo de
eo quod excellentius recipit in munere gau-

dia: specialia administrat. Iam cogita: o ani-
ma quale tibi ferculum propinant illi sum-
mi spiritus seraphici ordinis qui a deo vi-
cini illi eterno patri sunt: quod iter ipsos et huc
nulli alij spiritus sunt qui ipsum immediati-
us contemplantur et suis bonis eternis per-
fectius perfruantur. Quale putas hi pro-
pinant gaudium de nature nobilitate quale
de contemplationis claritate: quale de dile-
ctionis sinceritate. Ibi ergo: hoc est illi qui
seraphim nominantur: istud conuiuium or-
nant ardore diuine caritatis: Cherubin splen-
dore diuine claritatis. Troni equitate ma-
iestatis. Hoc etiam conuiuium glorificant
dominationes de dominandi super alios
excellencia. Principatus de precipiendi in
ferioribus magnificencia. Potestates de au-
ctioritate malignos spiritus coercendi po-
tentia. Hoc etiam conuiuium honificant
virtutes de potestate miracula faciendi. Ar-
cangeli de dignitate superiora nuntiandi.
Angeli de agilitate minora diuine scientie
secreta reuelandi. Ecce vides qualiter sin-
guli mentes beatorum celestibus gaudijs
pascunt de his que ab illa celesti aula in mu-
nere receperunt. Hoc est mirandum quod hec
predicta et multa alia nobis adhuc occultio-
ra illi spiritus in nostrum gaudium nobis
propinant que tam fideliter tam dulciter tam
amicabiliter in hac lacrimarum valle
nos custodiunt et nos ad illam eterne bea-
titudinis patriam perducere totis viribus
concupiscunt. Bernardus. O si quis cogno-
sceret quemadmodum preueniunt princi-
pes coniuncti presentibus in medio. Iuu-
cularum timpanistrarum: videres procul
dubio quia cura: quo ve tripudio intersunt
cantantibus: assistunt orantibus: insunt medi-
tationibus: supersunt quiescentibus: procuran-
tibus presunt. O anima ieiuna et famelica
si vel vinam micam que cadit de mensa do-
minorum in hoc conuiuium aperto mentis
ore sumpsisses puto quod hac peregrinatione

ex tunc impatienter tollerare. Puto q si
vnam guttā de vino potus eius degustas
omnem huius seculi dulcedinem fasti-
dies. Gregorius in moralibus. Si cor se
mel in celestibus figitur subaudi per degu-
stationem quam abiecta sint omnia terre-
na mox cernitur: que prius alta videbant.
O anima mea dilecta de coniugio patriar-
charum: prophetarum: apostolorum: mar-
tyrum: confessorum: et virginum: qui per
alios sex filios non immerito prefigurant
quid dicam. Unusquisq horum de coniu-
gio tot preponit fercula quot habuit in hac
vita: virutū opera: et quis enarrare suffici-
at quantum gaudium quelibet anima susci-
piat de sanctorum patriarcharum humili-
tate perfectissima: de prophetarum credu-
litate certissima: de apostolorum charitate
ardentissima: de martyrum stabilitate et pa-
tientia: de confessorum pietate et clementia
de virginum castitate et continentia. Re-
uera lingua et vox deficit quia intellectus
capere non sufficit quantum sit gaudiū an-
gelorum choris interesse cum beatissimis spiri-
tibus glorie conditoris assistere pntem vul-
tum dei cernere incircūscriptū lūmē vide-
re nullo mortis metu affici incorruptionis
perpetue munere letari. O qz felix erit ti-
bi hec dies cū fueris ad hereditatē patrum
tuorum reuerſa: et qn ab his omnibus cuſ
inextimabili gaudio fueris assumpta et in
thalamū summi regis feliciter introducta.
Iam nunc expergiscere o anima mea et cuſ
illa famosa regina sabba cum aromatibus
virtutum: cum thesauris bonorum operū
cum magno apparatu celestium desiderio
rum ascende in illam hierusalem supernā
et contemplare diligenter singula: et vide
q veritas vincit famam gloria exuperat
omnem loquelam si forte posses ex admi-
rationis magnitudine extra humanū spiri-
tum rapi et miro quodāmodo in diuinum
spiritum transformari: ut diceret cum pe-

tro in magno cordis gaudio. Domine bo-
num est nos hic esse. Hic pater: hic soror:
hic mater: hic frater: hic patria. O domine
permittle nos hic esse et ab hinc nunqz di-
scedere. Ambrosius. Fugiamus o anima
in patriam verissimam: quia illic est patria
ad quam conditi sumus: pater a quo crea-
ti sumus. Ibi est hierusalem ciuitas super-
na que est mater nostra. Anselmus. O ani-
ma tantum debet esse in hac vita. mortali
desiderium et amor veniēdi ad illud ad qd
facta es et dolor: quia nudus es ibi et timor
ne forte peruenias ut nullam letitiam senti-
re debeas nisi de his que tibi aut auxilium
aut spem pferunt pueniendi. Aia. O homo
dum hec aliquando cogito cum hec tacita
mente mecum pertracto quid est q tunc il-
lucet mihi et percutit cor meum sine lesione
et inhorresco exterius ac inardesco interius.
Augustinus. Intromitto aliquando men-
taliter multum interius et experior inuisita
tam nescio qz dulced. nem que si perficeret
in me nescio quid ultra qnererem sed resi-
duo onerosus ponderibus et reſorbeo: so-
lutus curis. Hic esse valeo nec volo. Illic
esse volo nec valeo miser utrobiz. Hec
Augustinus in libro de cōfess. xi. Homo.
O anima puto q. hec celestia sine preliba-
tione dulcedinis non possunt etiā a digne
dispositis cogitari: sed nescio quid tunc erit
cuſ perfecte in re sine enigmate poterit de-
gustari: vnde non est mirandum si preliba-
tio talium tibi incutit huius exilij tedium:
quia nihil est magis amarum qz postquā
anima consuevit talium degustatione con-
solari si rursus inceperit mundialibus et
transitorijs implicari. Hinc est q anima la-
borat: luctatur et anxietur illic semper esse
cupit: nec sufficit hic esse compelliur: sed il-
lic post hoc qd preguſtatum est conat asce-
dere. Gregorius. Nam enim gustato spiri-
tu descipit omnis caro: vidiſti gaudium
beatorum de his que sunt infra te et de

his que sunt iuxta te: vide modo si po-
tes quale gaudium futurum sit de his que
sunt infra te: et de his que sunt iuxta te. Et
de modo si potes quale gaudium futurum
sit de his que sunt infra te. Homo enim re-
munerabitur in corpore et in mente: et isto-
rum eterna et inseparabili vnione. Cor-
p⁹ enim nostrum ex quatuor elementis est
compositum: unde quatuor donibus erit re-
munerandum. Terra tunc habebit eternam
immortalitatem. Aqua omnimodam im-
possibilitatem. Aer maximam agilitatem.
Et ignis splendidissimam claritatem. Tunc
fulgebunt iusti sicut sol et tanquam scintille in
arundinetis discurrent. Absterget enim de-
us omnem lachrymam ab oculis sanctorum
et iam non erit amplius neque luctus neque
clamor neque dolor erit ultra: sed semper
pax et letitia in sempiterna patria. Ibi
corda beatorum sibi inuicem vultu claritate lu-
cent: et puritate translucent. Ibi vniuscui-
usque vultus aspicitur et conscientia pene-
tratur. Ibi vniuscuiusque mentem ab alteri-
us oculis corpulentia non abscondit. Etiam
mor ubique voluerit animus statim ade-
rit corpus. Augustinus. Sicut enim tunc
animus perfectissime obediens suo creatori:
ita corpus promptissime obtemperabit suo
motori. Tam potentes tunc deus faciet ani-
mam ut ex eius beatitudine plenissima re-
dondabit in corpus: ex qua redundantia ha-
bebit vigorem impassibilitatis splendores
claritatis aptitudinem subtilitatis. Ibi erunt
omnes sensus in actibus suis. Ibi enim ocu-
lus videbit decorem speciosissimum gustus
sentiet saporem dulcissimum olfactus odo-
rabit odorem suauissimum tactus ample-
xabit obiectum delitiosissimum auditus im-
mutabitur per sonum iocundissimum. Ibi
enim cum mens in exultatione rapitur lin-
gua in canticum laudis eleuatur. Anima.
O homo audiui iaculum mirabilia: et cum
vera sint hec omnia quid aliud est hec pre-

sensio vitam nisi quedam mortis umbra. Ho-
mo. O anima bene dixisti quod temporalis vi-
ta eterne vite coprata mors est potius di-
cenda quam vita. Ipse enim quotidianus de-
fectus corruptionis quid est aliud quam que-
dam prolixitas mortis. Gregorius. Ergo
sancti viri: quia breuitas vite breuitatem inde
sinceriter aspiciunt quasi quotidie morietes
viuunt. Et ideo se non mansuros sollicitius
preparant: quia omnia nihil esse ex fine
semper pensant: sed carnales mentes ideo
presentia diligunt: quia vita carnis quam fugi-
tiuam sit minime perpendunt. Nam si velo-
citer transitus eius aspicerent hanc et
prosperam minime amarent. Nec Gre-
gorius. Recedat ergo o anima amor vite
presentis et accedat amor vite aduenien-
tis: ubi nulla aduersitas turbat nulla neces-
sitas angustat: nulla molestia inquietat sed
perennis letitia regnat. Eleua iam oculos
mentis et considera quanta sit felicitas fu-
tura ubi nullum erit malum nullum late-
bit bonum vacabitur dei laudibus: qui
erit omnia in omnibus: ibi nulla defidia
causabitur nulla indigentia inuenietur ibi
nostrum esse non habebit mores nosce no-
strum non habebit errorem amare nostrum
non habebit offensiones: ibi aberit omnis
tarditas: omnis corruptio: omnis deformi-
tas: omnis infirmitas. Ibi celum nouum et
terra noua. Ibi similes erimus angelis dei
et si non etate certe felicitate. Augustinus.
O anima mea illam vitam amplecti de-
bueras ubi vita sine morte: iuuentus sine
senectute: gaudium sine tristitia: pax sine di-
scordia: voluntas sine iniuria: lux sine tene-
bris: regnum expers commutationis. Se-
cundo considera quantum gaudeat animus
cum resumpserit tale corpus quale iam au-
disti non tale quale cum ingenti dolore su-
stinuisti et cum magno certamine iam deni-
cisti de quo sepius abimet impaciens pati-
enter et irascens clementer dixisti. Quis me

liber
te tal
uale
com
tio an
omni
dine
vnum
que u
per ce
temp
scrip
gio co
no m
aliu
viam
pore
ture
ueria
bus i
Lern
copor
quanti
impedi
Iste a
furor
nem o
mari fe
crum
rat q
planor
das. E
la bec
figura
guine
fine te
dian u
hoc e
le rec
modi
viani
ci vi

liberabit de corpore mortis huius: non certe tale: sed iam perfecte obediens et spirituale tale inquam: tale quidem tibi erit in contemplationis solatium et interne felicitatis augmentum. Anima. Admirari super omnibus his non sufficio et pre magnitudine admirationis in inquisitione deficio: vnum tamen scire desidero qualiter mens que in presenti vita a dei contemplatione per corpus deprimitur illic per ipsum in contemplatione adiuuetur. Homo. Quia anima scrupulosa est hec tua questio: sed quia magis curiosa quam deuota breuis erit responsio mea. Anima enim tunc virtute diuina alium habebit modum intelligendi quam in via: nec est mirandum si pro loco et tempore mutans locum et ordinem agendi creature per eum qui est fabricator et auctor vniuersalis nature. In rebus enim mutabilibus tota ratio facti est ex potentia facientis. Certum est quod ipsa anima resumptionem corporis non appeteret si resumptum etiam quantumcumque gloriosum contemplatione impediret. Nam secundum Augustinum. Ipse anime desiderant habere corporis resurrectionem et expectant iteratam vitionem: quia ipsarum sine eo non potest consumari felicitas: nec satiari iocunditas. Adde enim vel benemerit anima corpus desiderat quod etiam nunc aliquantulum eius contemplationem impedit et retardat. Bernardus. Caro misera fetida et fedas: unde tibi hec gloria quod anime sancte quas deus insigniuit sua imagine proprio redemit sanguine te desiderant: te expectant: et ipsarum sine te non potest consumari felicitas nec satiari iocunditas. Augustinus. Cum anima hoc corpus non animale iam sed spirituale receperit perfectum habebit nature sue modum obediens et imperans viuificata et viuificans. Tunc inextimabili felicitate fiet ut sic ei glorie quod fuit sarcine. Anima.

ma cogita qualis tunc erit tibi gloria cum induta fueris illa stola noua et splendida ornata omni lapide precioso. id est corpore glorificato in quo fulgebunt tot gemme preciose quod sunt virtutes in mente. Tunc ut puto cantabis canticum nouum dicens. Gaudes gaudebo in domino quia induit me vestimento salutis et induendo lenie circumdedit me et tanquam sponsam decorauit me corona. Ad hec vide tertio et considera diligenter si tantum gaudium habitura sis quasi de alieno quid hauries de proprio. Quis enarrare sufficeret quantum gaudium quam stupendam gloriam: quam incomprehensibilem laudem et magnificentiam habitura sis a trinitate beatissima a sanctorum omnium societate felicissima pro eo quod corpus tuum tam viriliter per clipeum castitatis et continentie superasti pro eo quod mundum tam potenter per gladium paupertatis et indigentie debellasti pro eo quod diabolum pessimum tam fortiter per hastam humilitatis et obedientie effugasti pro eo quod omnibus cogitationibus omnibus affectionibus singulis inordinatis motibus tam virtualibus restitisti. Aduerte si potes quantum gaudium quamquam laudem habita sis ab his quos verbo et exemplo ad meliora renocasti. Et quid plura pro singulis cogitationibus locutionibus et actionibus virtuosis specialem et eternam laudem suscipies: et id quod tibi in te defuerit illa celestis et diuina beatorum societas charitate mutua adimplebit: quia unusquisque habebit ibi in proximo quod sibi deficit in merito. Quia hec cogita: hec mente pertracta cum tibi pie viuendi iusserint aduersa: ad hanc mentem euola eum premit corpus: cum si eris mundus: cum isidias diabolus. Hic recurrebis mente delivare: quod quod est in prout motu metancu et leue tribulationis nostre in sublimitate eterni glorie pectus in nobis operatur. Sed quod reuera solus est gaudium verum.

q. ii

rum q non de creatura sed de creatore co-
cipitur an omnia comparata aliunde iocun-
ditas mero: est omnia suauitas dolor: est et
postremo omne q delectari potest mole-
stum est. Secundum Bernardum. igitur
consulo q iam per premissa exercitia di-
spolita et inuitata ad tuum auctorem te con-
uertas: et quantum gaudium ab eo beati
spiritus recipiant diligenter consideres et
adueras: quia omne gaudium tibi propo-
situm hoc est accidentale: et ob hoc non sa-
ciat: sed excitat: ut est illud q de his que in
tra ipsos sunt accipiunt: hoc vero gaudium
q de superioribus hauriunt substantiale vo-
catur: quia per hoc solum affectus: rationa-
lis creature faciat. Ego de sancto victo-
re. Omnia iocunditas: omnia suauitas: om-
nia dulcedo rerum creaturarum: afficere cor
humanum potest facere non potest. Ani-
ma. Bice queso o homo quale et quantum
sit istud gaudium: quia hoc solum desidero
hoc est q pre omnibus concupisco: quia
scio q hec omnia: et si habentur sine illo:
non solum non sufficiunt: sed etiam anima
ieiunam: et famelicam: et miseram derelin-
quunt. Homo. Anima tu queris quale: et
quantum sit istud gaudium. Interroga om-
nia interiora mea: et mihi narrare non suffi-
ciunt. Anselmus. Si singula que predicta
sunt: bona sunt: cogita in mente quantum
sit illud bonum delectabile: q continet io-
cunditatem omnium bonorum in se: non
quale in rebus creatis experti sumus: sed
tantum differentem differt creator: a crea-
tura. Qui his bonis fruatur quicquid vo-
let erit: et quicquid non volet: non erit. Hec
Anselmus. Homo. Beatam vitam facili-
us est consequi quam enarrare cuius cur-
sus sine termino visus sine fastidio relectio
sine cibo sub antiquis perpetuisq gaudijs
semper noua iocunditas: et sine timore am-
mittendi continua felicitas. Puto tamen
ne diutius te prostraham q quamuis inesti-

mabile sit illud gaudium et ineffabile estimo
tamen q de tribus proueniat: quia triplex
gaudium illos beatos spiritus letificat: et de-
lectat. Gaudent. n. delectabiliter in perfecta
et clarissima diuine claritatis contemplatio-
ne. Gaudent dulciter in meliflua et suauissi-
ma diuine bonitatis degustatione. Gaudent
sempiternaliter in tranquilla et securissima
diuine maiestatis tentione. Scia enim o ani-
ma q tribus viribus naturalibus preemi-
nes in tua substantia. Habes enim vim
rationalem que non perfecte illuminatur:
nisi per diuine veritatis apertam cognitio-
nem: et vim concupiscibilem que non facia-
tur: nisi per summe bonitatis perfectam di-
lectionem: seu fruitionem: vim quoq ira-
scibilem: que non faciat: nisi per eterne
maiestatis securam comprehensionem: de
his tribus dicit. Bernardus super cantica
Qui replet in bonis desiderium tuum ip-
se futurus est rationi plenitudo lucis volu-
tati multitudo pacis: memorie continuatio
eternitatis. Quare tristis es ergo o anima
mea: et quare conturbas me. Spera in deo
quoniam adhuc confitebo illi. Cum om-
nis error: a ratione omnia dolor: a volun-
tate: et a memoria omnia obliuio recesserit
et illa successerit quam speramus mira se-
renitas plena suauitas: et eterna securitas.
O anima quantum putas gaudent: et le-
tantur qui illud eternitatis speculum iugi-
ter contemplantur: in quo omnia preteritas
presentia: et futura que sue beatitudini com-
petunt apertissime speculantur. Augusti-
nus. Dum ad illam supernam lucem pa-
tris luminum peruenimus totus q in crea-
tura esse potest intelligimus. Anselmus.
Tunc iusti scient cuncta que deus fecit sci-
enda. Et quid est q scire non possunt qui
scientem omnia vident. O anima et quo-
modo simplicitas intellectus: hoc permit-
tit. Anima. O beata veritas iam video q
sapere sine te decipere est. Te vero nosce

perfectum scientie genus est. Fulgentius. Sicut per speculum vitreum: trina nobis demonstratur visio: quia nosipso: ipsum speculum et quicquid presens est videmus. Sic per speculum diuine claritatis: ipsum deum: et quicquid presens est: id est nosipso: et creaturas alias cognoscemus. **Domino.** Anima que naturaliter scire desideras: hoc speculum videre: affecta in illo studere: et legere desideras: quia hoc semel vidisse est omnia didicisse. Ibi reuera videbitur: et reputabitur stultitia: theologia platonis: Aristotelis polysophia. Empedocli theozica: ypoocratis scrutinia. Istholo mei astrologia: quia quicquid hic de veritate intelligimus: minima pars est que ignoramus eorum. Sed tunc o anima videbis: et afflues: et mirabitur: et dilatabitur cor tuum. Et quid videbis. Regem celi in decore suo. Beda. Splendor eterne pulchritudinis est tante suauitatis tanteque dulcedinis: ut etiam ipsi qui sole sunt incomparabiliter clariores angeli eo faciar: non possint. Tunc ergo afflues in stupenda diuine claritatis cognitione miraberis in tui ipsius deliciosa consideratione dilataberis in omnium creaturarum perfecta speculatione. **O contemplatio stupenda: et admirabilis.** **O consideratio deliciosa: et delectabilis.** **O speculatio gaudiosa: et ineffabilis.** **O** quod dictum est de te domine deus meus. **Abe.** lio: est dies vna in attrijs tuis super milia. Quia secundum Augustinum. Tanta est pulchritudo iusticie: tanta est iocunditas lucis eterne: ut etiam si non liceret amplius in ea delectari quam vnus diei hora: propter hoc solum innumerabiles huius vite anni pleni delicijs: et circumfluentia bonorum temporalium recte meritoque despicerentur. Tam pulchra enim est et suauior: ut ea visa nihil amplius posset desiderari: et omnem vincit dulcedinem: omnem exuperat concupiscenciam. Anima. Est ne aliquid il-

lic cuius visio delectet: cuius contemplatio lenificet. **Domino.** Anima quam vis hec sola sufficerent si nulla alia adessent. Est tamen adhuc vna: ut de aliarum omnium pene innumerabilium visione iocunda taceas que mirabiliter omnium celestium spirituum mentes letificat: et miro quodammodo ne scio quo ineffabili gaudio omnem beatam creaturam inebriat videre: scilicet illius celestis regine deificae claritatis: et sue beatissime plis glorificata humanitatem. Quis o anima vel cogitare sufficiat quantum gaudium generat illam matrem misericordie reginam pietatis et clementie videre. Jam non recubentem cum paruulo vagiente in presepio iam non lachrymantem circueuntem que rentem et dicentem: nunquid quem diligit anima mea vidistis: quum perdiderat dulcissimum infantulum in triduo. Jam certe non eiulantem vociferantem clamantem et dicentem. Quis mihi det ut ego moriar pro te fili mi absalon cum staret prope vni genitum morientem et pendentem in patibulo. Jam non fugientem lamentabiliter recedentem lachrymabiliter cum sibi daretur discipulus pro magistro: seruus pro domino: quasi alienus pro vnigenito et dulcissimo filio. Sed hac propter nos quodam tam miseram tantis plenam meroribus. Jam nunc inextimabiliter super omnem creaturam exaltatam regnantem in trinitas beate super palatium cantantem: iubilatam et dicentem tenui illum nec dimittam. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos: et illud. Transte ad me omnes qui concupiscitis me et a generationibus meis adimplerini. Anima mente deuota pertracta quam sit plenum omne suauitate gaudium videre hominem hominis creatorem feminam omnium conditoris genitricem fratrem nostrum quodam perditum abiectum et despectum: nunc inuentum: nunc reuersum: nunc regnantem:

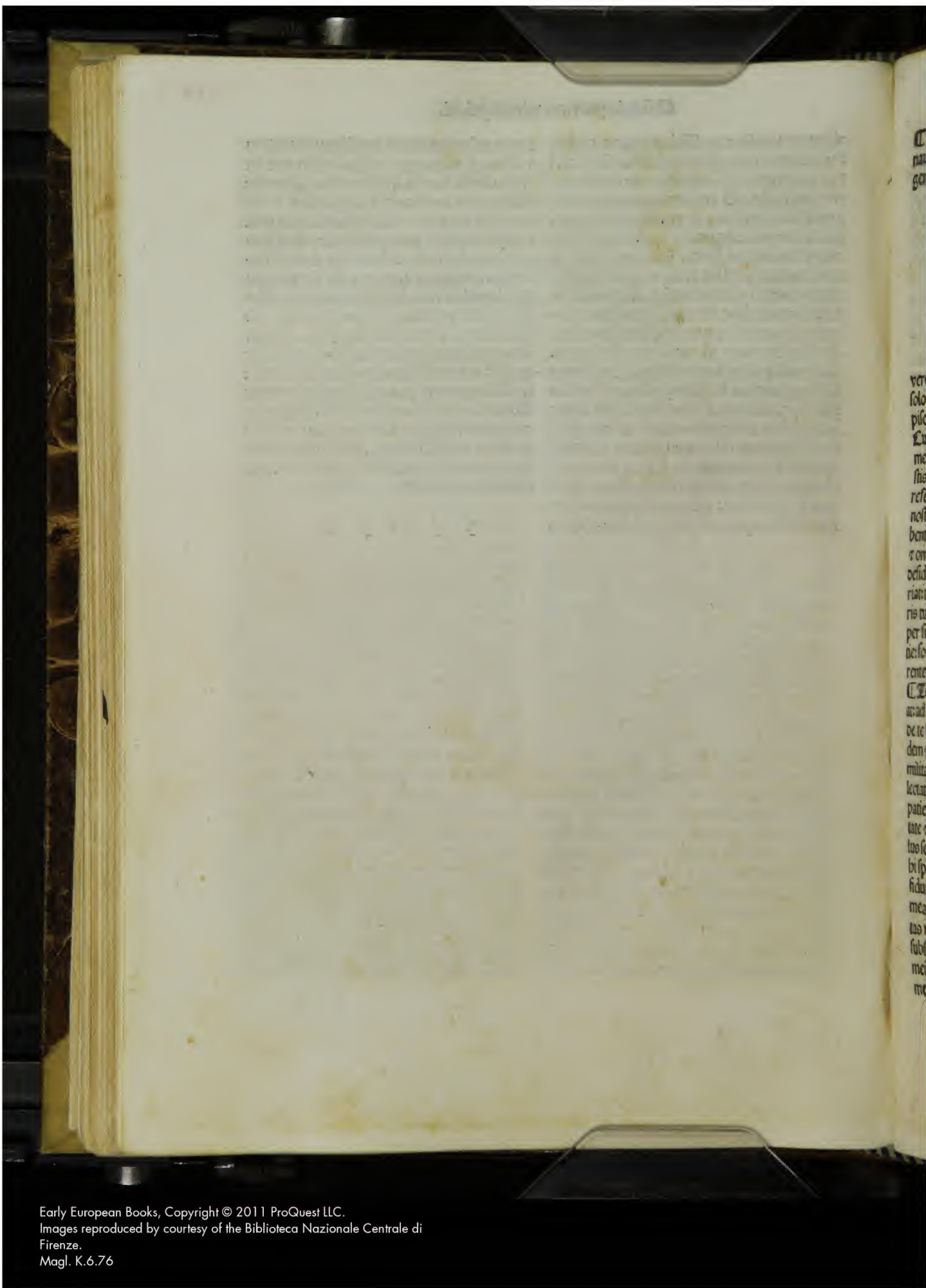
nunc omnibus imperantem. **O** quis det te fratrem meum sugentem vbera matris mee: vt inueniam te foris et deosculer te: la-
bijs deuotionis. amplecter brachijs dile-
ctionis. Etiam me nemo despiciat cum in-
troduxero te in cubiculum cum dulcedine
suauissime fruitionis. Hanc fruitionem de-
siderabat ille deuotus anselmus in medita-
tionibus quando dicebat. **O** dulcissime pu-
er quando te videbo: quando ante faciem
tuam apparebo: quando faciabo: pulchri-
tudine tua: quando videbo vultum tuum
desiderabilem in quem desiderant angeli. p-
spicere: vbe anime te non amanti: te non
querenti: que si mundum diligit: peccatis
seruit nunq̃ est quies nuncq̃ secura. Mi-
hil queso sine te mihi placeat: nihil dulce-
scat: nihil speciosum: nihil p̃ter te arrideat
preciosus: vilescant omnia p̃ter te. Quod
tibi est aduersum: mihi sit molestum: et be-
neplacitum sit meum inefficiens deside-
rium. Tedeat gaudere sine te delectet gaude-
re tecum: et flere tecum. **O** bone Iesu si t̃az
dulce est flere de te q̃z dulce est gaudere de
te. Hec Anselmus. Anima. **O** homo ideo
amore videndi deum languet: creatorem
meum: amore cernendi Iesum fratrem me-
um deficio. Jam desiderio intuenti illam
gloriosam virginem matrem creatoris mei
vulneratam ingemisco. **O** bone Iesu quā-
do videbo gaudium meum quod desidero.
O quando apparebit gloria eius quez esu-
rio. **O** quando veniet cōsolator meus quez
expecto. **O** quando inebriabo: ab vberta-
te domus eius ad quem suspiro. Jam gra-
uis est mihi omnis creatura ad videndum
quia nimis incomparabiliter superueniet
pulchritudo a qua processerūt omnia. Ho-
mo. **O** anima expecta cum patientia: vt cre-
scant tua desideria: quia scriptum est modi-
cum et non videbitis me. Anima. **O** modi-
cum longum et nimis prolixum: quia si mo-
dica sunt desideria longa: tamen sunt desi-
deria. Homo. **O** anima si magna videtur

tibi tua desideria quibus estuas ad eternā
gloriam: et claritatem contemplandam quā-
to putas desiderio estuare debes ad eter-
nam bonitatem perfecte diligendam: et ad
summam maiestatem eternaliter possiden-
dam. Si enim hec omnia summe non dili-
geres quomodo de visione gauderes. Et
si bene videres: et intelligeres: et tamen se-
cura mente non possideres: quomodo bea-
ta permaneres. Augustinus. Ibi igitur va-
cabimus: et videbimus: videbimus et ama-
bimus: amabimus: et habebimus. Ipse. n.
est finis desideriorum nostrorum qui sine
fine videbitur sine fastidio amabitur sine
fatigatione laudabitur in eternum vna enīz
et tota virtus est amare quod videas: et sū-
ma felicitas eternaliter: habere q̃ amas.
Ibi beata in suo fonte et perfecte bibitur:
vnde miro quodammodo: et delectabiliter
imprefas: sitis simul atqz facietas alternat-
ur: sed longe a siti necessitas repellitur lon-
ge a facietate fastidium remouetur. Hec
Augustinus. Sed ne iam te o anima diuti-
us protraham: audi q̃ de predictis celesti-
bus gaudijs: dicit ille deuotus Anselmus
in fine prologion. Excita te nunc o anima
inquit mea et erige totum intellectum tu-
um et quantum potes cogita attente q̃z de-
lectabile sit illud bonum: q̃ continet bona-
tem omnium bonorum. Si iocunda est vi-
ta creata q̃z iocunda sit creatrix essentia si
iocunda est salus facta q̃z iocunda est salus
que fecit omnia. Si amabilis est scientia
de creaturis q̃z delectabilis est illa que est
de rebus increatis. Cur ergo vagaris per
multa querendo bona creata. Ama vnum
in quo sunt omnia. Si delectat pulchritudo
fulgebunt iusti sicut sol. Si libertas aut for-
tudo similes erunt angelis in celis. Si lon-
ga et salubris vita est ibi sanitas eterna. Si
facietas est ibi ebrietas faciebuntur de glo-
ria: et inebriabuntur ab vbertate domus dei.
Si melodia ibi canunt angeli. Si societas
et amicitia ibi est beatorum societas: et om-

num una voluntas. Si honores et diuitie
ibi in domo eius: gloria et diuitie. Si securi-
tas et certitudo: ibi omnium temporum eter-
na longitudo. **O** cor humanum: cor indi-
gens: cor expertum eruminae: imo obu-
ptum eruminae: quantum gauderes: si his
omnibus habundares. Interroga intima
tua si capere possint tantum gaudium su-
um: de tanta beatitudine sua. Si homo de
tanta beatitudine vix capit gaudium pro-
prium quomodo capax erit tantorum gau-
diorum: quantus est numerus electorum.
Ibi unusquisque tantum diligit proximum
suum: quantum se ipsum: et tantum de suo
gaudio gaudet: quantum diligit. Ita etiam
quisque plus absque estimatione de dei quam de
sua: et omnium electorum gaudet felicitate
quia sicut deum toto corde: tota anima: to-
ta mente diligit: ita ad plenitudinem illius
gaudij totum cor: tota anima: tota mens:
non sufficit: quia tantum gaudebunt: quan-

tum amabunt: tantum amabunt: quantum
videbunt. Lerte nec oculus vidit: nec au-
ris audiuit: nec in cor hominis ascendit:
quantum te amabunt: et cognoscent sancti
dei. **P**ro te deus meus: cognoscam te ame-
te: ut eternaliter gaudeam de te. Et si non
possum ad plenum in hac vita crescat sal-
tem: hec noticia et amor: ut ibi sit plenum
gaudium: hic sit in spe: ut ibi sit in re. **D**o-
mine pater per filium tuum: hic iubes et co-
sulis petere: et promittis accipere: ut gau-
dium nostrum sit plenum. **P**eto domine
quod per admirabilem consiliarium tuum:
consulis petere: et promittis accipere: ut me-
diteretur de hoc mens mea: sermocinetur
os meum loquatur inde lingua mea efuri-
at anima mea sicut caro mea donec intrem
in gaudium dei mei qui est trinus: et unus
benedictus in secula. Amen.

S I A I S

Incipit stimulus amoris seraphici Bonauenture cardinalis ordinis minorum olim generalis.

Transige dulcissime domine iesu me dulas anime mee suauissimo ac saluberrimo vulnere amoris tui. Vulnere viscera anime mee vera et firma et apostolica caritate. Et

vere ardeat: liqueat et liquefiat anima mea solo semper amore et desiderio tui. Locupisecat et deficiat anima mea in atria tua. Lupiat dissolui et esse tecum. Da ut anima mea te solu semper esuriat pane vite celestis qui de celo descendisti. pane angelorum refectionem animarum sanctarum panem nostrum quotidianum et supersubstantiale habentem omnem saporem et omnem dulcorem et omne delectamentum suauitatis: in quem desiderant angeli prospicere. Te semper esuriat: te comedat cor meum et dulcedine saporis tui repleatur viscera anime mee. Te semper sicut fontem vite eterne fonte sapientie: fontem scientie: fonte eterni luminis torrentes voluptatis et ybertatis domus dei. Te semper ambiat: te querat: te inueniat: ad te redat: ad te perueniat: te meditetur de te loquatur: et omnia operetur ad laudem et gloriam nominis tui: cum omni humilitate et discretionem omni dilectione et delectatione: omni facilitate et affectu: omni patientia et pace perfecta: omni loganimitate et perseverantia usque in finem. Et tu solus semper sis mihi oia in omnibus semper sis mihi spes mea: gaudium meum: iocunditas mea: fiducia mea: diuitie mee: dilectio mea: quies mea: tranquillitas mea: dulcedo mea: suauitas mea: cibum meum: refectionis mea: tutela mea: sustentatio mea: expectatio mea: refugium meum: auxilium meum: refrigerium meum: paenitentia mea: precium mea: consilio mea: locum meum:

meditatio mea: opatio mea: thesaurus meus. In quo solo fixa et firma et immobilis radicata sit semper: mens mea et cor meum Amen.

Incipit prima pars quomodo homo debet libenter christi passionem meditari.

Arrite gentes undique et miremini erga nos ineffabilem dei caritatem et erga ipsum cecitates et miseriam nostram ac damnosam per-

iculofamque malitiam manifestam. Si enim demeritissimum dei filium dono sui amoris voluit non pro suo sed pro nostro bono inseparabiliter coniungi nature humane: quanto atidius pro nostra propria utilitate debet anima nostra sibi inseparabiliter amoris vinculo copulari. Si enim tantus deus et dominus tanto caritatis seruoze voluit tam vilissimos cineres sibi vnire: quanto libentius debet unusquisque cor suum ad eum digne recipiendum totaliter aperire. Que est tam grandis vesania anime nostre quod negligit facere: et currit iam non deo suo sed potius diabolo et vilissimis stercorebus adherere. Nec enim dei filius carnem assumpsit: ut carni etiam ad modicum adhereret. Nam ipse assistens in carne carnem dire afflixit carnalia semper contempsit et anima eius semper adhesit patri suo. Sic certe carnem nostram debemus ieiuniis et abstinentiis vigiliis et laboribus mortificare affligere et domare. operibus caritatis et misericordie totis viribus insistendo: mentes nostras ad diuina continue erigendo. O mirabilis cecitas hominis qui cum assistat ex anima et carne tanquam ex nobili et inobili: incorruptibili et corruptibili: totum tempus suum solu expedit in provisione miserabilis sue carnis solum que sunt carnis cupiens et requirens. Animam autem simpliciter negligit nec de ipsa curat ac si ipsa nihil esset. Nam non enim curat vel studet ipsam pascere: potare: vestire: recreare: consolari nec etiam in summo bono et delectabili quie-

tare: et breuiter non vult sibi in aliquo subuenire. Et tñ sine opatione leuius ē: dulci⁹ amabilius: suauis: iucundus: et vtilius: aie q̄z corpi ministrare. Vbiqz. n. et semp se offert hoi de⁹ et nisi sui ipsius mortis filij precij nō req̄rit. **C**orpa autē semp fugiunt et nūq̄z in eodē statu pmanent: nec cū tota hoīs anxietate sollicitudine et labore potest vix vna hora possideri ab aliq̄ in hoc mūdo. Nisi forte dicam⁹ verati⁹ qd ille plene oia terrena possidet: qui oia huius mūdi plene despicit et p̄emittit. S; mirabile est valde et sume detestabile hoc qd facit sibi aia a carne aliquatūlū inclinata n̄ tñ coacta. naz voluntarie se subicit ipsi carni: et carnis mandata: et beneplacita n̄itur adimplere: deo autē suo renuit subiacere. nec aliquo mō vult ēt in proprio sui bono. i. in ppria vtilitate ipsius aie dei facē voluntatem. Non. n. mouetur exteriori exortatione: nō excitat interna inspiratione: nō allicitur bñficioz donatione: nō corripitur aduersitatū inflictione. Nulla penitus re nullo mō: nullo ingenio mouetur ad fruēdū deo suo. Sed in fuitio corruptibilis et miserabil carnis: et ipsius diaboli immobilis perseverat. **C**onfuitas ceca. **C**ecitas maxima. **C**oniniquitas manifesta. Certe si aia nō est p̄eior et irrationabilior oī bestia: deū suū cuius similitudinē h̄z sup oia diligeret: et de ceteris simplr nō curaret: cū ab ipso deo tot et tanta beneficia receperit gratis data. S; si o aia diligis solū carnē: nullaz carnē aliā saltē diligas nisi xpī. Nec. n. p te et totius humani generis salute super ara crucis fuit totaliter oblata. eius igitur dulcissimā et salutiferā tibi: s; sibi penosaz et crudelissimā passionē in corde tuo assidue recitas cū affectu. Nā venerabilis passionis xpī p̄tinua et deuota meditatio: mēre tuā ab huius mōdanis seculi et carnalib⁹ p̄cupiscētijs sequestrabit. cor tuū ad spūalia et celestia subleuabit: quid cogitandum sit: qd loquendū: qd r̄ndendū: qd tacēdū

qd vel qualr agendū sit: tibi veraciter indicabit: te demū ad ardua et difficilia iēitabit ut viliſiceris d̄spiciaris et affligaris: sumū desiderium tibi p̄stabit. te in cogitatu tuoz ope vel sermone p̄fectissime regulabit. et breuiter in cunctis necessitatibus tuis tibi sufficiētissime ministrabit. Nā si fueris pauper indeficienti thesauro te ditabit si in tenebris te luce clarissima illuminabit. Si in scius vel ignarus te sapiētia verissima magistrabit. Si rigidus vel crudelis: te ad cōpassionē et misericordiā dulciter inuitabit. Si debilis te isupabili fortitudine roborabit. Si pauidus te vigore mirabili affecurabit. Si aridus rōne sue gr̄e: te vber⁹ irrigabit. Si durus et asper: te p̄punctiois lachrymis mollificabit. Si anxius et amarus: te deuotionis pinguedine impinguabit. Si piger et accidiosus te pietatis opibus occupabit. Si frigidus te diuini amoris igne inflāmabit. Si fatigatus suauitatis requiem tibi p̄stabit. Si turpis vel deformis te incredibili pulchritudine decorabit. Si sordib⁹ maculatus sui calidi sanguis laſciuio te lauabit. **C** Si tristis flebilis seu mestus: te ineffabili gaudio letificabit. Si sauius et vulneratus vnguento p̄ciosissimo: te sanabit. Si lubricosus v̄l lasciuus castitatis et puritatis cingulo te firmabit. Si alicuius alterius p̄cti morbo infectus p̄fectissime te curabit: et p̄ illud vitii et quecūqz tela ignea ipsius diaboli: inimicibilis virtutis diſce te armabit. Si exil a patria v̄l pegrinus te simul ducēs viā cundi ad celestem patriam tibi clarissime demonstrabit. Quid plura ip̄a nāqz deuota et assidua memoria et meditatio passionis iesu xpī a malis oib⁹ te seruabit: bona singula tibi dabit: in p̄senti dei gr̄a te ditabit. in futuro sua glia te dotabit. **C** Passio d̄siderabilis. **C** mors sume admirabilis. Quid. n. mirabilis q̄z qd mors viuificet. Vulnera sanent sanguis lauet albefaciat et decoretur: quid magis stupendū q̄z qd nimis intensissim⁹

Dolor nimium et vehementissimum dulcorem inducat: et aptio lateris cor diuifum conifigat. Quis vnquam audiuit vel vidit quod sol obscuratus plus solito illuminet et quod passio ignominiosa glorificet et extollat. **M**agnum misterium et admirabile sacramentum. **M**agnum et obstupendum ineffabilis pietatis opus. **N**am Christus iacet in cruce nos eleuat ad supna. **C**hristus sistens in cruce nos iebuat dulci potu. **C**hristus nudus existens in cruce virtutum vestibulum nos induit atque ornat: manus in ligno clauate crucis a peccatorum vinculis nos absoluit. **C**hristi pedes in cruce positi faciunt sine mora ad celum nos currere. **C**hristus inclinato capite in cruce emittens spiritus nobis spirat vitam eternam. **A**marabilis venerabilis passio iesu Christi quod sui deuotum meditatores sic dulcis ac salubris iebuat et simpliciter alienat: ut iam ipsi non solum reddat angelicum sed diuinum. **N**am talis preceptor comorans in Christi passionibus et tormentis per meditationem: se ipsos et non videt nec aliquid aliud nisi deum. **S**emper enim et ubique iacet Christus passus dulcis simul et sic ituedo deuotionis et compassionis lacrymis vberius irrigat et lacrymando suauissime delectat. **V**ult enim cum Christo cruceque baiulare: et ipse portat in corde: celum et terram pugillo tenere. Et sic pro eo leuissime sustinet omne onus. **V**ult et cum Christo spinis coronari: et ipse ab eo coronaglie coronari. **V**ult cum Christo nudus in ligno crucis frangescere: et ab eo nimio amoris ardore accenditur. **V**ult cum Christo acetum gustare ut ab eo dulci poculo inebrietur. **V**ult cum Christo in manibus et pedibus cum clavis cruci affigi: et ipse ab eo solui a vinculis culpe et pene quibus erat ligatus. **V**ult cum Christo in latere vulnerari: et a plaga usque ad denticem crudelissime flagellari: et ab eo omnis sua plaga sanari: et celesti medicamine solida tur. **E**t alia multa. **V**ult cum Christo a cunctis maledictis exprobari et ab omnibus derelinqui: et ipse a Christo et a suo patre benedictus ab angelo honorari: et a virgine maria in filium adoptari. **E**t cum Christo vult testari: affligi: pati in cruce pe-

dere et eum amplecti: et Christus ipse summe delectatur: plurimum iocundatur: nimium consolatur et ab ipso sustentatur: et dulcissime amplexatur. **S**ecus enim vult faciem moris pauore perfusus inclinare: et Christus suum caput eleuans eum iocundissime et suauissime osculatur. **M**ors amabilis: mors admirabilis: mors venerabilis et summe delectabilis. **Q**uare non fui loco illius felicissimus me crucis illius sacratissimi ligni: ut sic fuisset Christus manibus et pedibus inseparabilis delectatur. **C**erte omnino dixisset ipsi Ioseph abarimathia. **N**am auferas ipsum a me: sed me simul sepelias secum in sepulchro. **N**am enim volo ab eo et ad monumentum modo aliquo separari. **S**ed quia nunc non possum facere corpore: saltem volo facere corde. **B**onum mihi est enim semper secum esse. Et ideo in ipso volo facere tria tabernacula. **U**num in manibus. **A**liud in pedibus et tertium in latere suo: in quo volo quiescere et dormire: bibere et comedere: legere et orare: et breuiter omnia singula mea negotia pertractare. **I**bi requies mea in seculum seculi. **I**bi habito quoniam sic elegi. **I**bi dulcis loquar ad eum: et ipsum cum lacrymis et pijs precibus exorabo. **N**am dubito quod plene et de facili quicquid voluero obtinebo. **S**ic enim facies dulcissimi me maris sue et mee virginis marie sequar vestigia: passionis filii gladii pertransiuit. **T**unc secure ad ipsam ibo et cum spe et fiducia alloquar vulneratus et sic ea ad quam voluero ad plenum dulcis inclinabo. **E**t non solum sibi apparebo cum filio suo crucifixus: sed et sepe ad eius: ibi cum eo iacebo paruulus super feno ad matrem puerilem vagiendo ut sic ibidem cum filio suo crucifixus suis castis vberibus me rear ablactari. **A**bsorbebo autem lac maris cum sanguine filii et inde faciam mihi unam salutiferam et dulcissimam potationem. **S**acratissima amantissima et dulcissima vulnera iesu Christi. **N**am cum quadam vice ea oculis meis subintrarem apertis protinus vinctis et recenti sanguine oculi mei fuerunt repleti. **S**icque ut nihil videns cepi ire manu palans donec perueni ad intima sue

ineffabilis charitatis. Quibus vndiqz cōplexus reuerti nequini. Ideoqz ibi hito ibi quiesco: et qbus vescitur cibus pascor. ibiqz delectabilr inebrior: suo potu. Ibi totus ardeo amoris seruoze. Ibi totus psumdo: iocūditatis dulcore. Ibi simplr fruor: habundantia omnis boni intantum vt iaz tibi nesciam: nec aliquo modo valeā: et su pericialiter explicare. ¶ **O** mirabilis dignatio iesu xpi. Nam qui prius p peccatoribus iacuerat in sēginali vtero nūc dignaf me peccatorē maximū intra viscera sponzare. Sed tū tūc valde frēs ne forte veniat cito partus eius et ab illis sūmis delicijs tūc excidat: quibus nūc feliciter fruor: tota mente. Certe et si me pepererit debet vtiqz sicut mater lactare vberibus: me lauare manibus portare brachijs: mulcere osculis: fouere gremio: et voce dulcisona quietare. Aut certe scio quid faciam quando pariet me dñs me⁹ iesus xps. Scio. n. qd eius vulnera sunt aperta et iō oculte p ea adhuc in eius vteruz introibo. Quod si adhuc me pariet: ego ipsum iterum sub introibo. Et hec totiens replicabo qsqz si bi inseparabiliter ero conglobatus. ¶ **O** cecitas magna filiorū ade qui p b pater: na vulnera nesciūt introire sup suas vires in vanū laborant et aperta sunt hostia ad quietem. An ignoratis stulti quid sit glia beatorum. Cur ergo pigri corde tardatis p xpi corporis foramina in tantuz gaudiū introire. ¶ **Q**uō sic isanitis miseri: q bea titudo angelorū patet: et iam circūstans paries est cōfractus: fenestre aperte: scala apposita: et omnia necessaria sunt parata: et tamen ascendere negligitis et intrare. An forte expectatis qd prius resoluit corpus vestruz: credentes qd in presenti aia vestra in xpo valeat quietari. Sed crede mihi o hō qd si in dulcissimum iesum xps per hec sua angusta foramina intrare studueris: perfectam quietem et mirabilem dulcedinem sentiet et gustabit non solū aia

tua: sed etiam corpus tuum. Et qd carnale est: et ad carnalia tendit de sui natura ex illozum dulcissimorum vulneruz ingressu et gustu: fiet adeo spiritalis: vt iam ceteras preter illas quas ibi sentit delicias reputet esse nihil. Immo si forte aliquādo aia pp aliquā cām licitaz dictabit et esse ad tps ab illis vulnerib⁹ recedere cōtinuo fore ibi morandū corpus asseret. Si ergo ita accidit de corpore nostro carnali et graui quātū ipsam queso credis aiaz perfundi dulcedine: que p gloriosa foramina intinuis coniungitur cordi xpi. Expressere tibi nequeo. Ss experire hec et scito. ¶ **E**cce. n. aperta est apotheca paradisi omnib⁹ aromantibus medicinalibus tota plena. Vulnerum igitur fenestras sub intra: et ibi inuenies et accipies medicinā curatiuā: restauratiuā: conseruatiuā: et pseruatiuā. Ibi quascūqz vulneris species accipies. Ibi quecumqz delicata electuaria tua aia petierit sūme tibi. Si. n. volueris suauitate melliflua deliniri p illa intrare vulnera nō postponas. Ecce apta est ianua paradisi et p longini lanceam gladius versatilis est amorus. Ecce lignū vite taz in ramis qz i stipite perforatum. In quibus foraminibus nisi tuos pedes affectus et manus posueris: non poteris capere fructus eius. Ecce apertus est thesaurus diuine sapientie et suauitatis eterne. Intra ergo vulnerum aperturam: et gratis cuqz sūma delectatione delicias suauissimas obtinebis. ¶ **Q**z beata lancea illa: et qz beati clauilli qui huiusmodi aptionem facere meruerunt. ¶ **O** si fuissē loco illius lācee quāta dulcedine fuissē perfusus. Numquid de xpi latere exuissē: certe nec exuissē nec exire modo aliquo potuissē neqz voluissē. Sed dixissē. hec requies mea i seculum seculi hic habitabo qm elegi eā. ¶ **O** stulti et tardi corde. Quid ad possidendum in breui aliquid vanuz transitorium et caducum cū magno sudore periculo et la

boze per inepta et obscura foramina cona-
mini introire. Unde multotiens eggre-
di non valetis. Et tamen ad possidendum ple-
ne et semper dulcissimum et amabilem ie-
sum christum summum bonum infinitum.
eternum delectabile et iocundum splendorem
et candorem lucis eterne aquo et in quo om-
nia bona possidentur. sine quo breviter ni-
hil habetur: nec haberi potest per apertas
et patentis iam portas negligitis imo con-
tinentis subintrare. **O** anima ad imaginem
et similitudinem dei facta. quomodo te po-
tes amplius continere. Ecce sponsus tuus
dulcissimus: pro te crudeliter vulneratus:
et iam factus gloriosus: splendidus: et specio-
sus pre filiis hominum: te cupit videre: te i
sponsam habere: te dulcissime amplecti: ti-
bi secretissime loqui: oscula tibi melliflua
dare: omniaque tibi bona donare et tamen
sic ad ipsum negligis festinare. **C** **M**as pro
nimio tui amoris fervore: voluit lancea suu
latus aperiri: ut tibi dare monstraret: quod ti-
bi tribuit cor suum. Sibi et plene voluit pro
te manus et pedes clavis grossissimis per-
forari: ut cum ad ipsum perveneris sic tue
manus intrent in suas: et tui pedes in suos:
ut sibi inseparabiliter coniungaris. **O**bscuro te o
homo ut iuxta consilium apostoli omnia perdes: hoc saltem
expiri coneris. Et siquidem bonum tibi videbitur
hoc firmiter tenere: et inde nullo tempore discedas
Mas non dubito quod si hoc fueris diligenter ex-
pertus: omnia propter hoc amaritudinem reputabis
Velles utique liberet postquam ad cor: dulcis-
simi iesu christi intraveris: illa vulnerum suorum
hostia tibi penitus obferari: ut sic inde exi-
re vel traahi amplius non valeres. **C** **A**dmi-
raberis tunc valde tuam et aliorum super hoc diu
habitam cecitatem. Gaudebis in et exultabis
de tanta tamque admirabili dulcedine: quam tu
senties ubicumque. Et in tunc et inflamabis cor
tuum: ut quasi nites vellet de mali corpore egredi
et solum in christi vulneribus habitare inebriabitur
eius incredibili dulcedine et fervore ut vix

poterit ad aliud inclinari. **C** **A**dmiran-
da et veneranda vulnera iesu christi: corda sa-
rea et ferrea mollicantia: metesque ogella-
tas inflamantia: et pectora adamantina li-
quefacientia pre amore. **O** certe vita dul-
cedo et spes nostra. Si autem per medita-
tionem istius gloriosissime passionis: pue-
neris ad dulcedinem de qua dixi: vel et ad
maiores: attende diligenter: ut non velis
illam passionem meditari: propter aliquam dulcedinem
temporalem sed ut tui creatoris summum beneficium
recognoscens in eius ferventius accenda-
ris amorem: et hec debet esse tua deuota et
continua oratio.

Oratio.

O mine sancte propter opera eterne de-
i propter tuam ineffabilem charitatem et tui
filii dulcissimi qui pro me sustinuit mortem et
eius gloriosissime miris excellentissimas scitatem
ac beati. **F**ratres et omnium sanctorum merita pro-
ciosa: concede propitius mihi misero peccatori:
omni tuo beneficio penitus indigno ut te solum
diligam: tuoque amore semper feruam: tuum ho-
morem semper faciam beneficium passionis iesu christi
filii tui continue in corde semper habeam meam
misericordiam semper recognoscam: et ab omnibus procul-
cari et preteriri summo desiderio cupiam. Sicque
nihil me reficiat nisi tu nihil me contristet
nisi culpa mea. per eundem christum. d. n. m.

C **Q**uomodo homo deus propter christum crucifixus.

O propter patiendum domino iesu christo
propter crucifixum. **P**rimo studeas
toto posse te totaliter sibi uniri pro
servitute amoris affectum. **M**as quanto arden-
tius eum amabis: tanto magis sue passionis
propter patieris dolori. Et quanto plus fueris si-
bi propter passus: tanto plus in eum tuus accendetur
affectus. **N**on tandiu sic se mutuo augebunt
dilectio et propter passio: donec ad perfectum pervene-
rit. nisi forte remaserit propter aliquam negligentiam
tuam vel misericordiam. **O**mnem autem presumptionem:
dilectum et negligentiam a corde tuo summo ita

aa 5

Stimulus maior.

dio ppellat. ¶ Deby. n. hō tā nobile op^o
 aggredi humiliter. confidenter. et instāter
 cum quanta potest cordis sui mondia. Et
 q̄uis forte sibi merito videatur indi-
 gnus et neq̄s nihilominus ab hoc penitus
 nō desistat sed cogitet q̄ propter peccato-
 res precipue christus est crucifixus. Ad
 si sic sibi vniaris amoris seruire vt tibi
 videatur cor tuum iam sibi nō tibi coniu-
 etum. quō tunc eius vulnera suauius non
 gustabis. Aut quas in suo corpore passio-
 nes habebis: que nō vberius perfundant
 cor tuū. Studeas igitur quantum potes vt
 cor tuum totaliter intret in ipsius et te extra
 ipsū nihil esse reputa: ac de te sine extra te
 nihil cē putes. vel cures. ¶ Tota quippe
 cura et sollicitudo tua vertat circa dominū
 tuū passum. Nā ei^o es quicquid es. Nec
 debes quicq̄ alteri exhibere. Si ergo tu
 totaliter trāferaris i ipm nō possum cre-
 dere qn ei^o vulnerib⁹ vulnereris: qn eius
 p̄cioso sanguine pfundaris quin eius illu-
 siones: et contumelias: flagella: et obpro-
 bria sentias i te ipso. Quantam aut tūc io-
 cunditatem et dulcedinem assequeris: do-
 minus iesus per suam misericordiam te fa-
 ciat vberius experiri. Adale enim scirem
 hoc tibi calamio declarare. Ad si tibi ista
 nimis alta videntur: nec potes ad hoc be-
 ne pertingere sicut velles. ¶ Tunc secūdo
 potes te exercitare modo alio grossiori: de-
 bes enim cogitare quantam passionem su-
 stineres: si excoiaretis vt beatus Bartho-
 lomeus: aut afflaretis: vt beatus Lauren-
 tius: aut versis pedibus crucifigereris: vt
 beatus Petrus: aut capite truncareris: vt
 beatus Paulus: aut certe truncatis ma-
 nibus et pedibus vel ceteris mēbris: celsis
 carnibus dentibus ferreis laceratis et sale
 et aceto perfusis ossibus denudatis et hu-
 iusmodi innumerabilibus cruciatib⁹ et tor-
 mentis patereris sicut ceteri martires passi
 fuerunt. ¶ Et cum ista omnia super te et

in te cogitando diligentius cōceperis qui-
 dam horro: de tot et tantorum crudelium
 tormentorum consideratione tibi venerit.
 Tūc cogita q̄ tuus dominus iesus xps p
 te vilissimo peccatore: multo intensiores et
 acerbiores dolores passus fuit in cruce q̄
 tu patereris i omnibus tormentis p̄dictis.
 Tunc aut omnes et singulas angustias et
 afflictiones: oēs et singulas penas et passi-
 ones: omnia et singula obprobria: vitupe-
 ria et vulnera: que pro tuis peccatis patie-
 ter sustinuit iesus xps in corde tuo dilige-
 ter et sigillatim cōnumera. ¶ Cōnumera
 doq̄ et per singula discurrendo vnūq̄q̄
 tota attentione et consideratione prepon-
 dera. Et sic faciendo omnia inseparabili et
 singula applica cordi tuo. Considerando i
 super qualis et quantus amoris seruo: fu-
 it ille qui sic ielū benignum ad patiendū
 pro te peccatore induxit. Et sic meditando
 afficiatur totaliter cor tuus illis doloribus.
 ac si omnes in tuo corpore sustineres. ama-
 rissimis quoq̄ lachrymis vberius perfun-
 daris. Et tactus salubri dolore intrinsecus
 gemitibus ac suspirijs die noctuq̄ affliga-
 ris assidue. Nec est dubium q̄ hec omnia
 amara tibi cito in mirabilem dulcedine
 conuertentur. Ad si forte adhuc istud f̄z
 tibi non valet tunc tertio hoc materialius
 experire. Facias tibi vnum flagellū mul-
 tum afflictiuū. et non multū leuiū. et in ab-
 sccondito eaggregie te flagella: nec pces toto
 corpori donec fuerit bene perfusum dolo-
 re. ¶ Et tunc cum illos senties dolores ad
 xpm passum tuū dirige cogitatum. Et me-
 ditare diligenter q̄ sponsus tuus dilectus.
 amor tuus: desiderium tuū: et vita aīe tue
 angeloy solatiū: beatorū p̄miū: dominus
 iesus xps pro te vilissimo liercore: multo i-
 tensiores dolores et cruciatus sine cōpara-
 tione voluit in suo corpore vsq̄ ad mortē
 patienter sustinere. Et non dubites q̄ iste
 modus tertius ad remedium tibi valebit.

nam per passiones proprias non ad-
scit compati patienti in super adp redi-
cta addantur deuote et pie orationes ut
quasi continue deprecetur dominum iesum
christum ut in suis vulneribus vulneret mentes
tuas. Et tu ad ipsa vulnera et passiones sem-
per dirigas cordis aspectum ut sic propter tu-
am nimiam et laudabilem importunitatem
a sua amabili largitate impetres quod inten-
dis. **C** Si autem: quod absit: nullum om-
nium istorum predictorum remediorum tibi
valet. tunc te ipsum quasi tercium abhor-
rens contra duriciam cordis tui: amarissi-
me plores et dicas heu heu usque quo cor-
dis mei duricia nequissima preualebis ad-
uersus dominum tuum in cruce passus: cuius vul-
nera vicerunt diaboli potestate. beneficia pa-
trorum parentum superauerunt portas inferi
confregerunt: aperuerunt ianuam para-
disi. Et instantum abundat malicia cordis
mei ut non euincatur a tam excellentissima
bonitate. In tantum crudelis duricia cor-
dis mei ut non frangatur nec penitus emo-
liatur a tanto sanguine innocentis agni oc-
cisi. Ita congelatur frigiditas cordis mei
ut non liquefiat a tanto ardore feruentissi-
me charitatis. Et quid nequius quid du-
rius: quid frigidius malicia cordis mei.
Dei mihi quid faciam quia in tantum
sum infirmus quod salubre et omnino mihi ad
vitam necessariam passionis videlicet do-
mini mei nequeo recipere medicinam. **N**on
cessent oculi mei a gemitu et ploratu: sed
sint mihi lachryme mee panes die ac no-
cte: donec habundantia nimia lachrymarum:
saltem emoliat duriciam cordis mei saltem
eius congelatam maliciam liquefiat: et
emoliet. **V**be Vbe mihi infelicissimo
hominum. Quo ibo quid faciam. Et quo
anime mee vitam nescio penitus inuenire
Est enim erga me summa diffusio domini
mei clementie dei et non valeo et quid mo-
dicum degustare. Sedebo certe inter quili-

nio: et mentis mee saniem testa radaz. **A**ffli-
gam de cetero valde: dire et non paream
aliquatenus vite mee laborabo in gemitibus
et fletibus: et inspiris pro dolore: et recogita-
bo in amaritudine anime mee singulos annos
meos. Lauabo per singulas noctes lectum
meum: lachrymis meis stratum meum rigabo
Flagellabo vespere corpus meum et in matutinis
erit castigatio mea. Anticipabunt vigi-
lias oculi mei: et meditabor in nocte cum cor-
de meo. Tristabitur anima mea usque ad mor-
tem. Caro mea et cor meum deficient in dolo-
re. **R**enua consolari animam meam donec in af-
flictione inueniero dominum afflictorum. Scopas
spiritum meum a malitia sua: et excitabo propo-
se in deum amore ignire cor meum: humiliabo
in terra vitam meam et colloco me in obscu-
ris foraminibus iesu christi. Anxiabitur spiritus
meus super me donec sic intres in sanctuarium
dei. Et intelligam prima et nouissima mor-
tis sue. Tunc si forte potero me eius san-
guine inebriabo: et sua lancea scindam du-
ritiam cordis mei. Et sic in isto modo cor
meum exultabit in domino et delectabitur
in salutari suo. Tunc benedicam dominum
in omni tempore: et erit semper laus eius
in ore meo. **Q**uod si cor meum nullum per-
cipiat tam suavis passionis dulcorum in
vulneribus iesu christi: tunc certe deficiet in
dolore vita mea et anni mei in gemitibus fi-
nientur. Et conturbabitur in ira oculus me-
us anima mea et venter meus. Et cor me-
um iam non carneum: sed durius lapide et
frigidius glacie tanquam stercus viliissimum
abhorrebo. Et dicam o cor pessimum iam
non humanum: sed diabolicum usquequo
resistes in mense largitati diuini amoris.
Quare non magis delectaris in vulnere
bus iesu christi dulcoribus super mel et fauorem quam
in delectationibus mundi et carnis. o amaritu-
dine plenus. **C**ur non magis afflis deo pro te
patientem et te ad celum trahenti quam diabolo te
ferienti et in abissum te mergenti. **C**ur magis

cōpateris pedi vel ungule manus tue q̄
 xpo capiti tuo. Ubi queso stultitia maior:
 ubi procius malitia peior. **O** homo nō ne
 videtur q̄ illum vel illam rez plus diligas
 cui plus cōpateris in dolorem. si sic. Ergo
 plus diligis pedem tuum q̄ caput tuum ie
 sum christum: nam plus cōpateris pedi in
 modica afflictione: q̄ christo in tara gra
 uissima passione et morte: et plus tendit cor
 tuum ad ligandum pedem tuū q̄ ad amā
 dum christum: plus ad condolendum pedi
 q̄ cōpatiendum christo. **O** cecitas maxi
 ma: o malitia inaudita: o crudelissimi ho
 mines venenosus et mortiferis serpentibus
 deteriores. **N**ā serpētes in tātūz compatiū
 tur capiti suo percussio: ut pro capite totūz
 corpus exponant flagello: sed certe videf
 q̄ tanq̄z mēbra arida et putrida iam sumus
 excisi a capite nostro christo: quia ipso sic
 crudeliter vulnerato: eius vulnera peni
 tus nō sentim⁹. **H**eu heu domine mi: qua
 re me fecisti si non debeo tibi capiti meo es
 se coniunctus: aut si sum tecum coniunctus:
 cur non sum tecum vulneratus. **P**ro me
 enim tu domine vulneratus es nō pro te.
 Et tu vulnera portas non ego. **H**oc vere
 nō est equum vel iustum. Ego quippe non
 tu deberē digne vulnerib⁹ esse subiectus.
Quia certe ego sum qui peccaui. ego qui
 egi iniquz. Tu vero qui es agnus immacu
 latus cur pateris. Tu qui es ovis innocens
 cur ad imolandum es ductus. veritatur ob
 secro hec vulnera tua in me et in domum
 patris mei. **R**edde nobis domine red
 de vulnera nostra: ne tu qui innocens peni
 tus es et sanctus videaris reus et nocens:
 portando sic in te vulnera aliena. **Q**uod si nō
 vis nobis reddere vulnera nostra saltē te
 cum cōvulnera corda nostra. **V**olo enim
 ego penitus mori nisi vulneres mentē me
 am. **A**bhorreo enī mi domine videre cor
 meum nisi vulneribus plenum: cum vide
 am te saluatorem meum: sic crudelissime

et vilissime pro me crucifixum. Aut ergo
 benignissime iesu des mihi vulnera tua:
 aut vulnera me tecum: aut certe des mihi
 licentiam materiali gladio transuerberari
 cor meū. **N**olo enim domine nec possum
 vivere sine vulnere cum te vndiqz videam
 vulneratum.

Quomodo homo debet se reputare in
 dignum tāto beneficio ut est in medio chri
 sti passionis.

I forte hec omnia predicta non ti
 bi valuerint tunc excogita et co
 gnosce q̄ tam nobilissimo et excel
 lentissimo beneficio propter tua multa sce
 lera es indignus. Et iam de cetero te non
 reputes hominē sed bestiam vilissimam et
 ingratam: et sic amodo cum bestiis et iumē
 tis habitatio tua: quia sic indignus es con
 sortio aliorum: forte si multum te humiliave
 ris sic faciendo: ille qui resperit humilita
 tem ancille sue: respiciet humilitatem et do
 lores anime tue: et dabit tibi cor novū et mu
 tabit te in virum alterum: ut sic cognosce
 re possis dominū tuum passum: sed o dñe
 deus quando hoc erit. **N**am nū differre
 mors mihi intollerabilis est: sed si plus ex
 spectaveris forte desiderio liquefiam: et sic
 postmodum in liquido vulnera promouen
 tia imprimi non valebunt. **N**ā anima mea
 domine incipit iā liquefcere etiā quasi ad
 nihilum redigo: desiderans toto corde in
 tuis vulneribus consolari. **O** domine mi
 ubi queso est sapientia tua: an forte igno
 ras q̄ melius est te habere creaturā vul
 neratam q̄ ad nihilum redactam. **N**ō er
 go dulcissime deus me tantū differas vul
 nerare: ne forte multa dilatione amittas:
 quē tuo preciosissimo sanguine redemisti.
Curre domine curre velociter et cor meū
 vulnera festinanter: ne forte de me nihil in
 venies si expectas: sed heu mihi miserrī

mo: q̄z vilissimus factus sum: quia tu qui etiam inimicos diligis videris me penitus odire. Nunquid plus q̄z inimicus suus ego. Nam vt inimicos liberare voluisti te totaliter vulnerari. Et ecce miser quia iam quasi deficio: et simpliciter de me non videris curare. non enim peto benignissime iesu vt pro me amplius vulnereris: sed qd̄ mihi iam mortuo solum applices tua vulnera vt reuiuiscam. *Oratio.*

O Domine iesu ch̄ste cor meum tu is: vulneribus saucia et tuo sanguine inebria mentē meā: vt quocunqz me vertam te semper habeam crucifixum: et quicquid aspexero mihi appareat tuo sanguine rubicatum: vt sicut totus in te tendens: nihil preter te valeam inuenire nihil nisi vulnera tua valeam intueri: hec mihi sit consolatio magna: tecuz mi domine vulnerari: vel mihi sit intima afflictio: a te admodicum separari vel sub te admeditari: non quiescat cor meum bone iesu donec te inueniat centrum suum: ibiqz terminet appetitum suum. Amen.

De planctu virginis iuxta crucem.

*S*abat iuxta crucem iesu mater eius. *O* domina mea vbi stas. Nunquid iuxta crucem: immo in cruce cum filio cruciaris. Ibi enim crucifixa es secum. hoc solum restat qd̄ ipse in corpore. tu vero in corde es passa: nec non singula vulnera per corpus eius dispersa: in tuo corde generaliter sunt vnita: q̄ nempe tuam ipsius animam gladius pertinxit. Tu domina in tuo corde es lanceata. tu amaris clavis inclauata: tu de spinis coronata: tu illusa et exprobrata. tu contumelijs et a maledictis affecta. tu etiam felle et aceto potata. *O* dulcissima domina cur iussi imolari pro nobis. Nunquid non sufficiebat nobis ch̄sti passio nisi crucifi-

geretur et mater. *O* suauissimum cor amoris cur conuersus es in cor doloris. Aspicio carissima domina cor tuum et iam non est cor: sed fel amarum: mirram et absinthium video. Quero matrem dei et inuenio spinas: clauos: lanceam: spongiam: atqz acetum. In cruce quoqz quero mariam et inuenio: sputas: ludibria: flagella: et vulnera: quia tota conuersa es in ista. *O* se maria quia amaritudine plena. Quid fecisti. Cur vas sanctitatis fecisti vas penalitatis. Vas tripudij et amoris: fecisti vas contumelie et hororis. *O* castissima domina cur non eras solitaria in camera tua. Quare ad caluarie locum venisti. Non erat tua consuetudo venerabilis domina ad talia spectacula properare. Cur queso non te tenuit verecundia virginalis. Cur non te tenuit payor muliebris. Cur non te tenuit honor facinoris. Cur non te tenuit turpitudine loci. Cur non te tenuit multitudo vulgi. Cur non te tenuit detestatio mali. Cur non te tenuit clamoris vehementia. Cur non te tenuit armorum frequentia. Cur non te tenuit stultorum vefania. Cur non te tenuit demoniacorum caterua. Sed hec omnia non considerasti domina mea quia cor tuum alienatum erat a te pre immenso dolore. Non eras quippe in te sed in afflictione filij et in vulneribus vnigeniti tui. In morte dulcissimi iesu ch̄sti. Non enim considerabas vulgus sed vulnus. non pressuram sed fixuram. non clamorem sed liuorem. non hororem sed dolorem. Sed q̄so te o amantissima domina. Jam reuertere ad locum pristinum ne forte cum percussione pastoris te etiam irreuerabiliter amittamus. Heu heu nobis orsanis. Cur vno tempore vtroqz priuamur regimine. Albe nobis miserie qui in hac lachrymarum valle vna hora vtroqz orbamur parente. Reuertere tu saltem o domina mea: nec nos in tanta miseria et dolore sic desolatos

dimittas. Nam sine te penitus vivere non
valemus. Nec enim pro te o amabilis do-
minā: hec sententia promulgata est: nec etiā
est consuetudo mulieres tali morte damna-
ri: sed ut puto o domina hec verba non
potes audire: quia incredibili amaritudie
es repleta. Totum enim cor tuum o cara
domina versum est circa filij tui amarissi-
mam passionem. O mira res: o stupendus
prodigiū. Tota quippe es in vulneribus
iesu christi et totus iesus christus crucifixus
est in intimis visceribus cordis tui. Quid
hoc mirabilis. Quomodo quippe ē hoc
ut continens sit in contento. O homo vul-
nera cor tuum si vis intelligere questionē.
Aperi cor tuū clavis et lancea: et dare veri-
tas subintrabit. Non enim intrat sol iusti-
tie in cor clausum. Sed queso te o miseri-
cordissima domina vulnere corda nostra:
ut sic forte te valeamus intelligere questio-
nem. Vulnere dulciter corda nostra: et in-
mentibus nostris tui filij renoua passio-
nem. O intima domina cor tuū vndiqz
vulneratum coniunge cordi nostro ut sic
tecum tui intimi serui vulneribus pariter
vulnerentur. Cur cor tuum domina saltem
non habeo: ut sic quocumqz pergami sem-
per tuo dulci filio videam te confixam.
O pijsissima domina si forte non vis mihi
dare tuum dilectum filium crucifixum: nec
etiam cor tuum vulneratum: saltem queso
mihi misericorditer tribue tui filij contu-
melias: vulnera: illusiones: obprobria et fla-
gella: quia scio te sine dubio simpliciter ha-
bere ista: que enim mater si posset non li-
benter a se et a suo filio auferret toto posse
passiones: infirmitates et flagella: et in suo
poneret seruo. Aut si forte o domina sic in-
ebriata existis vulneribus nec vis ea a tuo
corde vela corpore filij tui separare nec ali-
cui ea dare. saltem queso domina illis igno-
minijs et vulneribus indignissimum me co-

iunge: ut sicut tibi et filio tuo solatium sit
socium habere penarum. O qz bea-
tus essem si possem vobis saltem vul-
neribus sociari. Nam quid maius: quid
dulcius: quid nobilius: quid vilius ho-
mini. O domina qz libenter haberem
cor vnitum cordi tuo perforato. Non ne
cor tuum domina plenum est dulcedine
gratiarum. Et si apertum est: quomodo
illa superabundans gratia non duceret
cor meum taliter sibi vnitum in sua vulne-
ra: et si filius tuus est gloria beatorum quo-
modo sic perforatus est: illius dulcedo glo-
rie non emanabit in cor meum nisi imedia-
tius sit vnitum. Non enim intelligo hoc ali-
ter posse esse: sed timeo valde quia aliquā-
do sumus multum a longe et credimus ee
ppe. O carissima domina quare mihi qd
peto non tribuis. Sic tu domina offensa pro
iustitia: cor meū vulnera. Vulnere obse-
ro cor meum o domina mea: nec me per-
mittas sine vulneribus stare. Ubi queso
domina ubi pietas tua: ubi est tua magna
misericordia. O benigna regina: o mater
misericordie ubi pietas tua omni pietate
plena: ubi est ineffabilis et inmensa clemen-
tia tua. Quomodo ergo pia domina non
exerces in me tue miserationis effectum.
vere domina mea tu es misericordie regi-
na: nec est in hac vita sic miser cui non im-
petres misericordiam salutare: si ad tuū
declinauerit regnum. Certe domina cum
te aspicio nihil nisi misericordiaz cerno: nā
pro miseriis facta es tristis et in angonia.
Pro miseriis facta es mater dei. Miseri-
cordiam insuper genuisti: et demum tibi mi-
serendi officium est commissum: vndiqz mi-
sericordia tu vultaris: solum miseri appete-
re tu videris: nam multum es sollicita de
miseriis: Nos in filios tuos adoptasti: nos
voluisti regere domina: et ideo regina mi-
sericordie debito tu vocaris. Si ergo mise-

rico: die plena. Quis qđ petierit non obtinebit: certe nescio nisi qui se miserum non cognoscit: quia non subest tuo regimini nisi miser. **C** Aut forte ille qui etiam si se cognoscat miserum. de tua tamen misericordia nō confidit. Illi ergo soli paucant: qui se existimant esse iustos: vel qui misericordiam tuam non requirunt. Non ergo miseri tecum de cetero in vulneribus habitemus. Tecum ploremus: tecum clamemus: tecum pleni lachrymis et singulibus vociferemur. Duo placenti plorabimus o plena doloribus. Insinua nobis o plena lachrymis. prebe nobis regulam o vulneribus plena. **O** dulcissima domina audio clamorem tuum: sed non intelligo vocem. Vox enim tua dulcis sed plena est singulibus amarissimis. Quid nam dicis. Fili mi quid fecisti fili mi. **O** dulcis fili. o suavis amor: o cara spes que nam est causa tanti cruciatus: o decore meo: o vita mea o refugium meum: o baculum senectutis mee: quare me dereliquisti: quare me sic desolatam dimittis: o dulcis fili: o sintilla anime mee quo ibo sine te: quo declinem absq; baculo. Ubi manebo. **O** infelix femina sine filio meo: ubi inueniam mihi dilectum meum. Cur ista ante tempus non indicasti mihi: cur ista voluisti sustinere absq; sinu matris tue: quare me non postulasti: ut tecum venirem crucifigi. **N**olo enim absq; te vivere: non ne tu vita mea: lux mea: consolatio mea: refugium meum: portio mea: dilectum meum: honestas: humilitas: benignitas: gaudium meum: et omnes delitiae mee. Vivere. n. sine te mors mihi est. Tecum enim vellem ligari: tecum a lapide cedi: tecum flagellari: spinis coronari: et breuiter omni tuo vulnere vulnerari. **N**ō possum sine vulnere stare. Te enim intuens o dulcissime fili vulneratur tota viscera mea pre nimio dolore: te

video sic crudeliter vulneratum: te ab amicis derelictum: te facie lividum: te in medio latronum. **C**heu fili mi: heu me dolentē: quid faciam. Quare me permittis stare iuxta crucem et te in cruce. **O** care fili. Quare non acquiescis petioni in scissimam matris. Quare vis sine matre stare. **N**on ne cor meū tecum est. Summe ergo et corpus meū: ut ambo i cruce moriamur. **O** fili amabilis. Quid ē qđ mihi dicis matri tue. An forte oblitus es mei vel de me non curas. Saltem indica mihi causam tanti facinoris. Que nam fuit causa filii penarum. Fili obprobriorum: fili sordidum: fili clauorum: fili vulnerum: fili felle et aceto mixtis potate: fili lachrymarum: o quare: fili mi: loquere. **E**lperi os tuum dulcis amor: sonet vox tua in auribus meis. Indica mihi quid faciam: quomodo tecum moriar: quomodo in cruce ascendā: ut possim te amplecti: te osculari: te lachrymis mei abluerē. **O** amara crux quare sic me crucias. **O** crudelissimi dāui ex quibus filius meus tollitur a me. Saltem nūc reddite mihi filium meum iam mortuum: ut et ego moriar cum illo. **C**heu heu me dolens femina: infelix femina. relicta femina: orbata femina: vulnerata femina: quomodo ab oibus sum derelicta et oblita. **N**on est qui consoletur me. **N**on est qui societur me in tanta amaritudine positam. sola meo: sola sum sedens in tristitia sola plorās filium meum: sola lugens dilectum meum. Fili mi dereliquerunt me: amici mei spreuerunt me. **N**oti mei fugierunt a me. **O**mnes enim que sua sunt querunt. de filio meo nullus videtur curare. **O** fili carissime: o fili benigne. An forte et tu dereliquisti me. Vel forsitan sine causa mortuus es. Quia nec mihi respondes: nec isti de te videntur curare. Quare factus es mihi crudelis cui semper fuisti beni-

gnus. Quid ē fili mi quod nihil respōdes
matri tue. An forte non me audis quia
longe sum: forsitan a cruce vel q: nimis
plane vocifero. Veniam prope: altius cla-
mabo ad dilectum meum. Assumam plā-
ctum nouū: lamentū nouū: dolorem nouū
recentes lachrymas: et vulnera noua. Et
sic seminiua manens ad te accedā vt scia
causam pro qua dilectus meus cruciatur.
O domina mea: sufficit sufficit. Noli
ultra accedere. Noli altius clamare. No-
li amplius lachrymari. Noli amplius tri-
stari ne forte amittam⁹ matrē cū filio. Iā
enim sufficit vobis. Iam nimis amaricata
es. Iam lamentum tuū audio. Dolorem
tuum sentio. Lachryme tue molierunt cor
meum. Vulnera tua me incipiunt vulne-
rare. **O** domina vulnerum audi clamorē
filiorum ade. Obsecro domina mea ne vl-
tra accedās: s; perface in nobis quod ince-
pisti. Tu enī vulnerata es: vulnera et cor
meū vulneribus tuis amarissimis: vt te
cum habitemus. Nam vita nostra tu es.
O vita mirabilis que mortuos viuificare
conaris. Per te domina viuificamur: per
te illuminamur: per te a morte liberamur
O vita non senescens. Vita mortem non
timens. Immo mortem expellens: mor-
tales immortales constituens. **O** certe vi-
ta amabilis. Vita desiderabilis. Vita de-
lectabilis. **O** vita carnales vitas ad nihilū
redigens et abhorrens. **O** certe vita con-
tra mundi vitam. Qui vult te habere se
affigat: delicias respuat: delicata queq; cō-
tēnat: q: qui amplius mortificatus fuerit
te amplius possidebit. **O** vita vulnerata:
vulnera et mentem nostram: vt simul tecū
in vulneribus habitem⁹. Non enī absq;
vita viuere possumus. Si vita nostra es:
cur non semper in nobis es. **C**ur non
vulnera tua nobiscum sunt. Audi vulnera
ta domina. Audi benigna domina: cara do-
mina: audi seruū plorantē. Quo vis ire

o dulcissima domina. Noli ultra ad crucē
accedere. Magna enim amissimus per-
dendo patrem: quare vis vt amittamus
matrem. Nam tristata es: nimis vulnera-
ta es: nimis cruciata es. Noli domina
mea: noli querere causam tanti cruciatus.
Sine me inquirere vulnera: sine me cla-
mare: sine me plorare. Tu enim derelicta
es a filio tuo: ego a creatore meo. Tu a ge-
nito tuo: ego a domino meo. Tu enim ha-
bes filium crucifixū: ego patrem. Tu p-
lem cruciatam: ego patrem et matrem vul-
neratos: tu quem genuisti: ego pro quo vo-
luit a discipulo tradi. Tu que lactasti: ego
pro quo voluit flagellari. Tu quem aluisti
ego pro quo voluit cruci tradi. Tu quem
amplectabaris: ego pro quo voluit corona-
ri spinis. Tu que manibus nutruisti: ego
pro quo voluit crucifigi. Tu quem oscula-
baris osculasti: ego pro quo voluit vulnera-
ri. Sine ergo domina mea sine me flere:
q: magis mihi lz qz tibi. Tu eim innocē-
es et absq; peccato: ego sum nocens et pec-
cator: ipe vero quē ploras: est ille qui soluit
meū peccatū. Ego qui peccando mereo pe-
nam. Ipse vero q moriendo soluit culpaz
et tulit offensam. Ego qui clausi celum. ipe
qui aperit celum: et spoliavit infernum. Si
causam queris o domina mea ego sum
causa. Tu enim ploras: sed ego sum causa.
Tu. n. vulnerata es. sed ego nō qui debeo
vulnerari. Si vulnera ergo tua magis de-
bent esse mea qz tua. Redde domina red-
de qd debes. **Q**ui mihi mea vulnera mea
dico: quia pro causa facta sunt. Nam tuum
est corpus filij tui. q: illum genuisti. lactasti.
nutruisti: iduisti: amplexata es: osculata es:
et curam habuisti. Ad ea enim debent esse
vulnera: pro cuius causa perpetrata sunt.
Certe si parentes mei non peccassent ista
vulnera non fuissent. **O** felix culpa que
taliameruit vulnera. Nam vulnera de-
bent esse mea pro cuius soluuntur culpe

Tolle ergo dñā mea tolle quod tuum est & da mihi vulnera mea. Sed certe si iuxta pietatē dixeris q̄ debent esse tua: quia filius tuus es: & q̄ de stirpe nostra est pro quibus solui culpa. vel certe q̄ ista magis mereris: q̄ dignior es. Nolo vltra tecum querere rōnes sed societatem. Tu. n. vulnerata es o christi mater: vulnera & seruum sine vulneribus miserum & nil aliud p̄ter vulnera postulatē. Nō peto celū non terram: nō lunam: non sidera sed vulnera. Nō ne tu es domina spes nostra. Nō ne tu es domina regis. Non ne tu es mater p̄mij. Nō ne tu es que nos tantū exaltari desideras. Si ergo nos vis facere gloriosos: imo q̄ vis: quare negas nobis causas? Nā absq̄ vulnere saluari non possumus. **O** domina mea: **O** vita mea: **O** spes mea: **O** dulcedo mea: **O** bona dñā vulnera corda nostra. Nō ne plus sine comparatione nos diligis ac bona nostra procuras q̄ mater carnalis. Quid enim aliud habes facere q̄ corda nostra vulnerare. Nō enim possumus sine vulnere filij tui fratris nostri stare. Verecundū enim nobis valde est videre filiū tuū dñm nostrū sic vulneratū & te dñam nostrā sic crudeliter vulneratā: & nos peccatores serui vestri vitissimi sic liberi pertransire & illesi. Certe dulcissima dñā scio quid facias. Ad te pro oibus incessanter clamabo: que non respicis lachrymantes: nec deseris miseros p̄ces. Quomodo nō clamabo o domina mea sic orbatū. Nam orbatū a patre video: derelictū a matre. Clamabo angustiatū: miseris infinitis oppressus. Clamabo corde anxius: stomacho vacuus: dolore acerbissimo percussus. Clamabo autem ne forte doloris inēsitate percussū videris dereliquisse. Quare ergo obdormis o dñā. Exurge adiuua nos clamantes ad te. Quid ergo amplius moraris. Quare sic nos affligi permittis. Si multum tardaueris vocem clamando amittam & am-

plius vociferare nequibo. Ne mihi qd tunc faciam cum a te penitus fuero derelictus & destitutus. Tunc quid faciam cum mihi non poteris tua vulnera ministrare. Cito cito domina subuenias clamanti ne in manibus deficiam inimici. Festina cara domina & tuum iniquissimum seruum ad te clamantem parcēdo adiuua & eripe de manibus & periculis tui hostis induere seruos tuos o bona domina armis. s. vulneribus suis tui ne deficiamus in p̄lio. **D**ugnamus enim etiam hostibus tuis. Si enim aliud te domina allicere non debet: nisi q̄ tuus hostis audet suos tuos inuadere fraudulenter. deberes ad nos q̄citius festinare. Curre domina curre & vulnera seruos tuos vulneribus sacris ne vulnerentur ab hostibus tuis vulneribus mortis. Curre ne glorientur in tuis clientulis dominari. Curre ne dicant ubi est eorum domina de cuius auxilio confidebant. **O** domina nostra non mireris si clamamus: quia nimis impugnati: nimis elongati: nimis sumus a vulneribus tuis separati. **O** anima mea cur non es potius a corpore separata: q̄ a tua domina sic vulnerata exulata. Exules enim sumus a patria: exules a visione diuina: & non vt exules a gratia. **O** domina mea quare exul sum a societate diuina. Si exul sum a matre certe & a christo patre. Ne mihi cur sum in tam longum exilium relegatus. Cur in ista valle lachrymarum derelictus. Quare facta es mihi sic crudelis. Quare me sic desolatum relinquis. An forte non me audis. Eia ergo aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte. Non dubito domina q̄ si nostras aspexeris miseras. Si aspexeris intimos nostros dolores: nō poterit tua miseria retardare sua vulnera. **T** vulnera domina vulnera seruum tuum clamantem: languescētem & plorantem. **O** domina mea. **O** fons pietatis. **L**aus sanctitatis. **F**lumen bonitatis. **O** ma-

ter desiderabilis q̄z beati sunt: quos aspiciunt oculi tui. Aspice domina aspice in me et miserere mei: quia unicus et pauper sum ego valde. Nam tribulationes mee multiplicatae sunt dolores mei circumdederunt me: oculi mei lacerati sunt nimia tristitia. Nam tantum differre mors mihi est. Prebe domina prebe mihi vulnera tua. Attende domina suspiria nostra. Audi dolores nostros: prebe aurem ad lamentum nostrum. Quis ergo domina ad te non suspirabit amore: suspirabimus etiam et dolore. Undique nos angustie premunt. Quo modo ergo non suspirabimus ad te. Tu enim es solatium miserorum: refugium expulso: liberatio captiuorum: mater parvulorum: consolatio afflictorum: domina universorum etiam inimicorum. Nec est qui voluntati tue possit obviare. Sic ergo afflictus: sic miser: sic lachrymosus: sic doloratus ad te dominam suspiramus: suspiramus ad te affectantes tuum filium videre. Suspiramus etiam desiderio vulnerum. tanq̄ parvuli ad tua vulnera anhelantes. O clemens domina: o pia domina: o dulcis domina cur non acquiescis petitionibus meis. Converterte domina converterte oculos tuos misericordes: et vide tristitiam nostram. Non enim possumus sine vulnere a te recedere. Vulnera domina vulnera nos vulneribus tuis: quia nil aliud volumus nil petimus nisi vulnerari. Quid est domina q̄ sic mihi de his vulneribus es avara que semper cunctis fuisti et es dulcis liberalis et larga: hoc solummodo quero: hec vulnera sine intermissione solummodo peto cum clamore: cum pijs lachrymis: canzelatis manibus: tuis prout volutus pedibus: benigne et humiliter postulo et postulabo: nec desinam a ploratu donec me sensero tuis vulneribus vulneratum. Et sic tandem: aut hec vulnera mihi tribues aut me percutes ut recedam. Et sic sine vulneribus non recedam. Quia tantum stabo ad

tua flagella patienter sustinendo dolorem donec a te ero undiq̄ vulneratus. Si autem me volueris sine percussione blandiri persequerabor constans et tua libenter recipiam blandimenta: et ipse tue blanditie meum cor amoris fervore dulcissime vulnerabunt. Si autem nihil dixeris vel feceris mihi tunc cor meum crudelissime vulnerabitur pre nimia tristitia et dolore: et sic saltem a te sine vulnere non discedam. Nec omnia dulcissima domina ad te exclamando perficiam: nec cessabo donec sentias cor meum tuis vulneribus vulneratum vel a doloribus meis cruciatum. Sed si ambire nolueris: vel certe non merear a tuis vulneribus vel doloribus meis vulnerari: sic afflicti: sic desolati: sic lachrymosi: sic dolorati: sic anxii: sic a te semivivus relictus ad crucem amplexatus dilectum filium tuum dominum meum. iterum sicut potero exclamabo. Et qui misertus est super latronem in cruce ipsum confitentem: misereatur etiam super servum crucis pedibus prout volutus: et dicam sic. Oratio.

Domine iesu christe o vere amice qui me sic dilexisti. O amantissime sponse fac lutum ex sputo et leva oculos meos: ut qui cecus sum videre valeam dolores tuos et vulnera tua. Introduc me domine quavis indignissimum famulum tuum: in gazophylatium veri templi: ut intueri valeam: quid quantumq̄ in cruce obtuleris patri pro nobis. Fortasse anima mea quavis a te vero sponsa multis iniquitatibus viduata offerret tibi duo minuta. Respice me quavis prodigum filium ad comedendum vitulum saginatum in cruceq̄ assatum. O vere magister doce me thesauros sapientie beatissime mortis tue. Iterum atq̄ iterum domine aperire digneris latus tuum mihi nequissimo servo tuo: ut oculi qui depredati sunt animam meam in tuo latere inveniunt predam

meam. **O** bone iesu nimis saxeum est cor meum nisi emoliatu sanguine tuo nimis dispersu est cor meum nisi recolligatur in latere tuo. **O** dulcis pastor nax ego sum illa ovis que perijt et erravit: pro qua in cruce posuisti animam tuam. Ecce ego sum agnosce eam: et introduce me in foraminibus petre. i. in caulas vulnerum tuorum. En domine mi tua passione me diligenter custodias. Nam sine tua morte morior: sine tuis vulneribus ab inimicis vulneror: sine tuis flagellis virga non equitatis sed iniquitatis flagello. Et quia nesciui perseverare postulando et amplectendo tuam dulcissimam passionem iax quasi ad nihil: iluz redactus sum. Ube mihi qa dimisi ignominia crucis: factus sum omnium ignominiosissimus. **O** domine quia dimisi stultitiam crucis: stultissimus et vanissimus factus sum: quia infirmitate tue passionis neglexi: infirmissimus factus sum: quia in doloribus vulnerum tuorum non intravit spiritus crudelissimis inimicorum confixus sum. **Q**uid dicam nisi cor meum domine aperiatur a vulneribus tuis et doloribus quod a nequissimis vitijs aperitur. Nisi sciat latitare in vulneribus tuis a latronibus plagis impositis spoliabitur. Nam passio tua domine perfectissima medicina est: sine qua nulla medicina nullum remedium potest inveniri. Per vulnera enim tua bone iesu omnia vitia ad nihilum deveniunt. Ipsa est que aures sepit ne audiant vana vel prava. Oculos claudit ne aspiciant mortifera vel nociva: et breuiter omnes sensus meos custodit: edocet et dirigit. Ipsa enim fouet mutuam dilectionem. Auget internam deuotionem: eleuat ad supernam contemplationem. Hanc ergo domine acerbissimam et ignominiosam passionem da mihi in matrem: quadiu mater tua vulneret me: vel certe tu bone iesu transfige medullas cordis mei tuis cru-

delissimis flagellis. **N**unc venio et requiro eam. **O**bscuro domine ne mecum agas iuris rigore sed tue clementie benignissima dispensatione. Hanc ergo da mihi domine: quia hanc amaui: hanc dilexi et concupiui: hanc totis visceribus amplectari cupio. Da ergo domine da mihi vulnera tua. Ipsa sola mihi sufficiunt. Ipsa sola medullas me nutriunt et sufficiunt in hac vita. ipsa sunt vita mea: consolatio mea delitie mee. Ipsa enim o bone iesu passio tua lux est et sapientia mea. Ipsa reducit: adducit et deducit me. Sine ipsa deuio Sine ipsa erro. Sine ipsa a portu salutis dedino. **O** care iesu nihil aliud a te peto in hac vita nisi vt perfecte crucifixus sim tecum in cruce. Certe dulcissime iesu nolo viuere nisi tecum moriar. Aut ergo da mihi mortem corporalem: aut in corde meo imprime tuam mortem. Deu mihi miserequere natus nisi dominum meum amplectar in cruce et requiescam in vulneribus eius. Nunc autem magis cligo ad pedes tuos crucifigi qm tecum in delitijs afflui paradisi. Hanc tuam beatissimam passionem volo: hanc peto: hanc totis internis medullis concupisco. Omnibus pro ipsa abrenuntio et etiam meipsum relinquo. Ipsa mihi sit anima et corpus meum et omnes consolationes mee. **O** dulcis sanarum vulnera me vulneribus tuis inebria me sanguine tuo precioso. Scindant cor meum dolores tui. **Q**uid est bone iesu qd me sic deseris esurientem. Sic spernis clamantem. Nam pro me fecisti celum: sol: luna: et stellas: ignem: aere: terram: et aquas: aues: pisces: bestias: et reptilia: arbores et olera: aurum et argentum: et vniuersa que siue sursum siue deorsum ambitu continent. Sed quis h de manibus tuis quesit: sine petitione sine instantia. h nobis vniuersa dedisti. Et tota die ac nocte affligo animam meam petendo vulnera tua dulcissima postulando ignominiosas mortem tuam: esurie

do potari sanguine tuo precioso: et vix una gutta non valco impetrare. Scias domine quod mihi omnia viderunt pro ipsa morte tua. Tolle domine tolle universa omnia tibi restituo et da mihi vulnera tua. Nec super celum aspirat cor meum: super sidera mihi refulgent: illuminant intellectum meum super aere: super ignem accendunt meum affectum: super aquas emolunt animum meum: et super terram stabiliunt et fecundant effectum meum. Nec super avibus et piscibus utiliora: fructibus suaviora: arboribus et olivibus ameniora. auro et argento et margaritis preciosiora. Immo certe hec omnia nihil et vanitas sunt respectu tue beatissime passionis. Hanc volo hanc peto domine: hanc tribue mihi in matrem. Non peto domine non peto mundi delicias: sed tuas angustias: non pulchritudinem: sed tuam crudelissimam mortem. Lito domine iesu cito tribue mihi causam: iam amplius noli differre. Nam infans sum et indigeo lacte. Nam non potest infans absque lacte vivere. Prebe domine prebe vera vulneribus tuis: ne forte deficiam exausta. Intrent cor meum vulnera tua et ipsa intrent intima mea: et erit anima mea reficiata pinguedinis dulcedine. liquefacta amoris ardore et exilarata odoris suavitatem. Sed quis super ego domine ut a te talem matrem audeam petere: quam solis amicis tuis et intimis proceribus tuis coniungis. Sed quantum vanitas et detestabilis sanies sum: tamen semper de tua immensa clementia presumo et si non habeam puritatem et sanctitatem dulcissime matris tue: ut digne secum tibi copiar: latronis tamen pravitatem habeo: ut secum ad latus tuum crucifigi debeam. Magnis enim in hac vita desidero domine cum latrone tecum in cruce ascendere quod cum Petro Iacobo et Joanne in montem transfigurationis ascendere. Nam mihi magis placet ad presens oculo mentis te videre conspici quam transfiguratum. Et si non sum tanquam velut nobilissimum in templo ut in morte tua scindar

sum tamen fetidissimum monumentum: ut ad apertionem tui lateris aperiri debeam. Quid in me queris domine. Si in morte tua petre scisse sunt. ego sum durior: petra. Si enim terra mota est: et ego terrenissimus sum. Quid ergo iniquitatis deest in me: ut non indigeam tua morte. Esti celestis non super ut tibi copatiendo nequeam cum sole obscurari: tamen infernalis conversationis super: ut in hoc triduo mortis tue a te debeam visitari. Nam ergo te domine retrahat iniquitas mea quin mihi hanc nobilissimam matrem ignominiosam mortem tuam: inseparabiliter mihi eius desiderio estuanti coniungas. Ipsa enim est excellentissima omnium gratiarum quas mihi tribuere possis. In ipsa fuit summa dei dignatio: summa ad nos dei diffusio. Ipsa sua sapientia et prudentia percussit superbiam nostram. Sua potentia animas de inferno transiecit in celum. Sua bonitate et humilitate placavit iram et donavit deum. Ad cuius fragrantissimum odorem sentiunt et suscitant mortui. Ad cuius suavissimum tactum roborantur infirmi. Pro cuius dulcissimo gustu reficiunt et columant perfecti. Talis est o filij o filie ierusalem sponsa mea amica mea: mater mea et desiderium anime mee. Ipsa inimicum meum diabolum superat. me a mundo alienat et carnem meam castigat. Nam mihi ergo absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi in quo est salus vita et resurrectio nostra: per quam mihi mundus crucifixus est et ego mundo. Magna mihi quippe domine gloriatio quod pro me celum: terram sidera et alias inferiores creaturas fecisti. Sed multo sine comparatione mihi maior gloriatio quod pro me formam servi accipiens factus es similitudo mei: me regens: me gubernans: me nutriendo: me cunctis animalibus preponens et exaltans. Pro me autem factus es esuriens: sitiens: itinerans et laborans: tantaque incommoda patiens ut penne universa mundi mala sustinueris. Tu dulcissime domine omnia ista non mihi suffi-

ciunt: nisi superaddes et vulnera tua. **O** bone iesu. **O** cara spes. **O** dulcis amor: nonne e celo es lapsus: ut me perditum queres ut damnatum redimeres: ut me veditum tuo sanguine precioso recuperares: ut me exulanti a patria tuis sacratissimis vulneribus ad propria remeares. **O** dulcis pastor. **O** cordium exilarator: quid retribuam tibi per omnibus: que dedisti mihi. Certe nescio domine iesu: quid tibi tradam cum nihil sum absque vulneribus tuis. Quid a me postulas: o dulcis amor. An forte vis cor meum: ut maneat tecum in vulneribus tuis. **O** quam libenter tibi dabo illud dummodo eum: vulneres. Tolle domine tolle cor meum: et vulnera illud. **O** domine que est ista locutio quomodo ausus sum tibi velle dare cor meum tam prauum tam iniquum et sic ingratum. Et tamen omni die: et omni hora audio te clamantem: Fili da mihi cor tuum. Ex quo libenter tibi dabo illud.

Quod homo debet dare cor suum deo.

Omine tu te totum mihi dedisti et a me solum cor meum requiristi. **O** immensa clementia. **O** ineffabilis benignitas. **O** mira dignatio. **O** longitudo: latitudo: sublimitas: et profundum caritatis diuine viliissimum lutum sum. detestabilis sanies viliissima creatura. **O** quam magnus mihi est dominus: ut tu tam excellentis rex regum et dominus dominantium: a me viliissimo: et inuiti seruo tuo: dignaris postulare et velle cor meum. Certe si haberem cor ita magnum quod ipse solum esset maius quam omnia simul corda filiorum hominum: et quam affectus omnium angelorum. Et ut mirabilius loquor: Si cor meum adeo esset magnum ut plura corporalia: et spiritualia simul actu contineret: vel continere posset: quam celum empirum: quam montes: et colles: et omnes abyssi: certe totum et totaliter tibi darem et dare deberem. Et adhuc tibi tanto domino hoc totum munusculum paruum esset: iam nihil esset. Quanto

ergo magis illam modicam scintillam cordis quam habeo tibi dabo et libentissime et totaliter in te et in tua vulnera ponam. Hoc enim per maximum est: non tibi: sed mihi: ut cor meum digneris habere. **Ad** hoc ne ergo stultus essem si illud de cetero alicui creature applicarem: cum tu deus et creator meus ipsum velis et petis habere. Certe nolo et quod in me ipso amplius maneat: sed volo quod ipsum tecum in te totaliter requiescat. Tu enim ipsum creasti ad te digne laudandum. **Ad** hoc enim mihi est: et cordi meo ut ipsum remaneat tecum in cruce vulneratum: potius quam in iocunditate terrenorum omnium: potius in tuo latere quam in eterna iocunditate et bonitate immensa. potius ad presens in tribulatione: quam in diuina maiestate. **P**otius in tuo labore quam in meo corpore: quam mihi est stare in tua securitate: quam in mea fragilitate. potius in tua lamentatione quam in mea iniquitate. Tolle domine tolle cor meum: et vire cum sancti spiritus igne. Et te semper querat: te sitiatur: te amplectatur: et osculetur: tecum clamans doloribus vulneretur: tecum lugens misericordiam impetret: et tecum moriens vitam inueniat: qui es benedictus in secula seculorum. Amen.

Multum mirari debemus immo non mirari miremur quomodo homo se degustans dulcedinem dei possit ab eo aliquatenus separare quomodo non obliuiscatur omnia ex nimia ebrietate: etiam comedere et dormire. Et si aliquando aliud ante ipsum ponat: quomodo potest aliud: quam suum dominum benignissimum inueniri: etiam in eo summa dulcedine delectari et cum ipsum sciat in omnibus esse: et in omnibus ipse valeat inueniri. **O** quam bonus israel deus huius: qui recto sunt corde. **O** quam dulcis: et suavis est spiritus eius in eo. **O** quanta amaritudine: quanta tristitia: quanta anxietate repleti debet animus: qui etiam ad memorem a tanta dulcedine sequestratur. Certe si homo esset bene iebrians sui creatoris amore: b b

nihil in oibus quereretur: nisi quō suo crea-
tori posset diligentius: et perfectius deser-
uire. Et propria penitus quantum posset
voluntate abscedens: solūq; magis place-
re deo studens: cū impetu animi ipm asse-
qui niteretur: et coniungi. Et sic in oibus
et per omnia nō que sua sunt quereretur: sed
que iesu xpi. Oblivisceretur quodānō sui
memor: solius dei. Hic talis et tant⁹ presu-
rore: et amoris imensitate nō multū vt cre-
do distingueret inter gradū: et gradū: vitā
et vitam: statū et statū: personā et personā:
ips et tempus: locum et locū. Sed solum
quocunq; modo: et quacunq; hora discer-
nere posset suo creatori placere. Quid am-
plius: statim proficere conaret toto animi
affectu tendens in deū omnia cōmunicā.
Quia quanto creature ad deū minus re-
ducuntur: a se inuicem amplius distinguūt.
Et quanto ad deū amplius reducunt: tan-
to se mutuo amplius vniuntur. Omnia er-
go cōmunicans. i. ad vñū vsum cōe omnia
reducens. Ad facit quis: cū nihil requirit
in oibus nisi i honorificentia dei: ad quam
sunt vniuersa: et ad hoc omnia ordinat: et
in vno creatore pūgens: q; vey est cum
vniuersa in deum collocat: et solum deum
in omnibus intuetur: et i vno creatore oia
conuīgens in omnibus nihil nisi deū vi-
deret: semper suspirans: semp anhelās ad
seruiendū in omnibus deo suo. Nā totus
accessus totus ignitus: non considerat: qd
sibi suauius: quid dulcius: sed quid deo
amabilius. Et felix talis: qui cum actiua
contemplatiua haberet. et sic dño ministra-
ret. vt Marta: et tamen a pedibus nō di-
scederet cū maria. Sic se angelicis spiri-
tibus niteretur conformare: qui nobis mi-
nistrando a diuina cōtemplatione non va-
cant. Quid est aliud nisi cum ministrat sa-
no cum seruit infirmos: semper in eis dñm
intueri et frui deo proximo assistendo: ma-
nū porrigit ad proximū et cor ad deū: pro-

ximo seruit: non vt homini: sed vt in homi-
ne deo. Totum semper refert ad illum: qui
dixit. Quod vni ex minimis meis fecistis
mihi fecistis. Et ideo cū in lecto videt i
firmū videtur sibi q; videat xpm suum: ac
per hoc nihil sibi difficile: nihil abhomi-
nabile: nihil ignominiosum facere pro ifir-
mo ac pro alijs videt desolatis. Sed oia
dulcia: oia suauia: oia amabilia iudicat: cū
sic in proximo xpo ministrat. Credo sine
pūdicio q; qui sic vt dictū est: seruerit et
diligenter xpo in proximo, ministraret pu-
re per xpm et totaliter tendens in ipm q;
plus mereretur: et virtuosius moueretur
et a deo amplius approbare: q; si pprio
xpi corpori ministraret. Et hoc patere po-
test. Unus enī pessimus hō: si videret xpm
in vno lecto: et bene cognosceret ipm esse:
credo nō esse dubiū q; sibi diligenter mi-
nistraret. Sed sibi xpo in proximo cū tāto
seruore: et diligentia ministrare nō posset:
nō perfectus: vt credo: imo vt ita loquar
plus q; perfectus. Et ideo toto animi co-
namine: hanc gratia vitamur hē. Quis
enim decetero abhorebit leprosum: decli-
nabit infirmū: negliget desolatū: eū in eis
videamus xpm. Et plus possumus me-
reri: et deo placere: vt probatum est: q; si
ministrarem: et ipsi xpo. Cur anima to-
ta die anxiosa post xpm: indicabo tibi quē
diligat aia tua: o sponsa dilecti. Vt in ifir-
maria iacet: et ibi angustia: ibi torquetur.
Curre et sibi ministra: sibi cōpatere infir-
manti. Cur instas sponsa quotidie vt spō
si osculo osculeris: accede ad leprosum et
osculare eū: q; ibi iacet spōsus. Cur spōsa
misericordia spōsi amore laquere te dicis
et ipm quotidie: nudū discalcari: afflictū
ante te vides transire: et negligis: nec etiā
compateris sibi. Et si nō pessimum fratres
oibus prestare obsequia: q; multi sunt sup
indigentes: saltem oibus cordis cōpassiōe
donemus: et in oibus consideremus xpm.

menipz. Nullus poterit cū deo stare: q̄ suū
affectū h̄s ligatū v̄l' inclinātū alioq̄ creatur.
Deus meus qūo sum ausus te al
o loqui vilissimā creatura. Nā ego
fendissimus sum: ego horribilissi
mus: stercus: et vermis nequissimus sum.
Tu autem deus deoz: rex regum: oēs bo
num: omne honestus oēs pulchrū et optimū
oīs vtilitas: oīs amenitas: omnis suauitas.
Flos splendoris. Fons dulcedis: fons odo
ris: fons amenitatis: fons iocunditatis. Fōs
amoris: et intime dilectionis amplexus. Et
tamen me rogas: et ego a te faciem meam
auerto. Ab e sequeris: et ego a te duce fu
gio. De me o bone iesu es sollicitus de te
nō curo. Abibi semper fui: et ego te sem
per offendo: te mihi tribuis: et ego te contē
no. Ab e ergo miserinū: et vanissimū dili
gis: et ego te infinitū: et inenarrabile bonū
sporno: et horrores: fetore: et mortalem do
lores: tibi colendissime: benignissime: amā
tissime sponse prepono. Nam plus me al
licit creatura q̄ creator: vnitatis: q̄ eterni
tatis: detestabilissima miseria: q̄ felicitas
summa: plus me inclināt sordes: q̄ ele
uat pulchritudo: seruitus: q̄ magnitudo:
amaritudo q̄ dulcedo. Nam et si meliora
sunt vulnēra diligentis: q̄ fraudolentis of
cula: tamen plus approbo et affecto frau
dolētis vulnera q̄ oscula diligentis. C S
ne reminiscaris domine delicta mea vel
parentum meorum: sed pietatis tue visce
ra: et dolores vulnērum tuorum. Non qd̄
ego sed qd̄ tu in me fecisti respice. Nō qd̄
ego egi: sed qd̄ tu pro me sustinuisti consi
dera. Si me vt offendis diligis: immo q̄
me care diligis: cur me mihi relinquis.
Cur cor meum qd̄ sic anxius queris va
gari permittis. O dulcissime sponse non
me permittas a te elongari. Ab e tene ti
more. Stringe amore: quicquid dulce. Vul
nēra vulnere: inebria sanguinis potatione.
Lette ego nequeo: nescio: nolo tibi fūire
bb ii

non vult cor meum tibi adherere. Immo
vix particula cordis te amare. Nec tamen
in me operari tu potes: tu scis hoc de me
tu vis: et a me exigis. ¶ Quid ergo hos-
pes anime mee deficiam ego in beneplaci-
to tuo vel meo. Obsecro ut non preualeat
homo sed deus. O bone iesu noli in hac con-
trarietate deficere: sed me reficere: noli suc-
cubere: sed festinanter succurrere. Aliquid
non sum totus tuus: non ergo te permittas
predari: non tibi iniuriari: non te tua intentio-
ne fraudari. Nam me totum ad tuum hono-
rem fecisti: ut tibi perfecte in presenti obse-
quar: et te in eternum fruatur. Non ergo de-
digneris domine contra creaturam tuam quam
plasmasti et precioso sanguine redemisti.
Sed contra peccatum quod ego commisi: et ini-
micum cui ego consensi: ut in me destruas:
et anihiles: et a me clones omnem nequi-
tiam: et immunditiam: quod ut destrueres ope-
ra diaboli in mundum venisti. Non inue-
niatur in me nisi quod tuus est. Que ergo con-
uentio christi ad bestial: aut lucis ad tenebras.
Cur ergo domine nobilissimum opus tuum
diabolica suggestionem permittis fedari. cur
animum meum iniquitati misceri. ¶ Curre er-
go bone iesu: festina: suscita amicum in mo-
tum hominem tuum: vincat sapientia tua
meam malitiam: et diabolicam astuciam sub-
plantet: memor esto obprobrii seruo-
rum: imo obprobriorum tuorum. Abeno: esto
quid pro me fecisti imo quid pro me aliquando
sustinuisti: et ne frauderis tanto labore. Ab-
eno: esto quam sedule me quesisti: et quasi gau-
denter inuentum in humeris tuis porta-
sti. Sed bene domine habita portione: que mihi
contingebat: quod unicuique das sibi propriam
mensuram: abij in regionem longinquam: et
vivendo luxuriose. id est nimis me et creatu-
ras tuas indebite: et lascive amando: totam
substantiam meam dissipavi. Nunc tempus
recognoscendi penuriam: et miseria mea
et famelico appetitui: ad paterne miseri-
cordie viscera redeuntis oculis tue picta-

tis ignosce. et dignare mihi gradibus tue
gratie letabundus occurrere. Cum am-
plexibus pacis et quietis oscula largiaris.
¶ Certe domine recognosco: quia in ce-
lum. id est totam curiam celestem: et ecclesiam roma-
nam imo in omnem creaturam tuam: et coram
te te penedo peccavi. Immo tibi soli pec-
cavi et malum coram te feci. Et certe non sum
dignus vocari filius tuus non etiam merce-
narius tuus: aut etiam servus. aut aliqua vi-
lissima creatura tua. Sed dulcis iesu mise-
rere mei in vulneribus tuis: et dele iniqui-
tatem meam: ut iustificeris in sermonibus
tuis: et vicas cum iudicaris. Quia dicunt ani-
me mee inimici mei: non est salus ipsi in deo
eius. Obsecro domine proferatur: et des
mihi caritatis isto la. fidei serventissime anu-
lus: et calciamenta elevantis: et firmantis
spei. O bone iesu aperi cor meum ad vulne-
ra tua: ut quantum me diligas cognoscam. Et
sic ebrius tuo sanguine totus in tui resolu-
ar amore. Intret dolor tuus in intima mea
et omne amoris expellat alienum: sum tecum
crucifixus mundo: ut sic moruus vita mea
sit abscondita tecum in deo. ¶ O vita bea-
ta vita felix da mihi quod peto: unus est mihi
et unum solum peto. Abscedat ergo fantas-
maticum multitudo. Unus est dilectus meus:
unus est sponsus meus. Unus est amor me-
us iesus christus deus meus et spes mea in eter-
num. Nihil ergo sapiat: nihil alliciat nisi ie-
sus christus. Nihil iudicet me scire nihil amar
nihil affectare: nisi iesum christum: et hunc cru-
cifixum. Sit namque totus meus: ut sim totus
suis: et fiat cor meum unum cum ipso: et sic ab-
scondita erit vita mea mundo et associata
ipsi christo. Ergo bone iesu recollige me vi-
sceribus: refice me verberibus: inebria me
vulneribus. ¶ Et anima mea ad vi-
scera compassionum vade: quibus ploravit in
infantia super hierusalem: super lazarus: et in cru-
ce super peccatum tuum. Respice anima mea et
vide quantum te dilexit sponsus tuus. quantum te
quesiuit: et humeris propriis portavit. Ai-

de quantū pro te lachrymaris est. **C** De-
curre anima mea occurre obuiam sponso
tuo: et associa teipsam p q̄ p̄lorat. Abiue te
fluminis eo impetu egrediētis de tuo co-
de: et letificabis ciuitatē dei tui. Si enī flu-
uius lachrymarū egrediebatur de loco volu-
ptatis. i. de xp̄o plenus delictis quanto ma-
gis debet egredi de loco iniquitatis: et om-
nium spurcitiarū. i. de corde supbo et corde
iniquo odioſo mēſtruoſo: et nefandiſſimo.
Ergo bone iēſu pro me ſūmis delictis ple-
nus ploraſti. Eas igitur et aia mea ad ver-
ba instructionū exortationū: et promiſſio-
nū: q̄ domine verba vite habes. **C** Eas
etiā ad vulnera exprobationis illuſionis et
occiſionis: et doloris. ſ. paſſionis et compaſ-
ſionis. Attendite inquit: et videte ſi eſt do-
lor ſimilis ſicut dolor meus. Immo domi-
ne attendā et videbo ſi eſt amor ſicut amor
tuus. Et ideo nihil niſi te et propter te volo
amare. Tu. n. domine me iniquum et peſſi-
mū p̄ceptorem tuū: ſic care amaſti: ſic inti-
me dilexiſti: vt tanta pro me dignaretis ſu-
ſtinere et pati. Et ego inſinū bonum et pa-
trem piſſimū te ſponſum dulciſſimū ois
pudicitudinis et ſuauiſſimū cur nō tantum
diligam: vt ſaltē pro te moriar mundo. Im-
mo moriar mihi vt totus tecum aſſixus in
quo nihil ſentiam niſi te: nihil queram niſi
vulnera et obprobria tua: vt viuam iā non
ego viuat aut in me xp̄s. Quid ergo retri-
buam xp̄o meo: quid domino meo. Quid
ſponſo meo dilectiſſimo: p tot laboribus:
tot neceſſitatibus: tot iniurijs: tot obpro-
brijs: tot flagellis: tot anguſtijs: et vulneri-
bus: que p: o me ſuſtinuit. **O** domine qd
tibi retribuam. **C** Nihil habeo niſi pecca-
tum nō decet tanto dño offerre malitiam:
nō ſuperbiā: nō aliq̄ ſeditatem tante puri-
tati. **S** qd retribuā tibi: nihil boni habeo.
Sed da mihi domine quid retribuā: largir-
mihi de theſauro tuo o bone iēſu. **P**roxi-
ge mihi vulnera tua: et ſufficit mihi. Nam
calicem ſalutaris accipiam: et nomē tuum.

inuocabo domine. **A**ccipe domine ſacri-
cium laudis accipe hoſtiam imolatis. Tol-
le cor meū dulcis iēſu tolle et ne permittas
amplius illud vagari. Nam oia oſſa mea
exultabunt in deo meo: q̄ totum me offe-
ram ſalutari meo. **Q**uiſcet cor meum in
dulcedine bonitatis immenſe. laudabo ex-
cellentiā ſumme glorie. **S**eqnar veſtigia
paſſionis acerbę. **O**mnia abiciens tot⁹
in te ſitienſ: nihil in te ſentienſ reſoluar i
te: et in te requieſcam: abſcedat vanitas ac-
cedat deitas: transformet caritas: et ſiam to-
tus diuinus. **A**periat cor: aperiant vul-
nera iungantur intima et ſum vnus cum
chr̄ſto. Amen.

C Quō deus pmiſit ſe vulnerari et de
re cognitione tanti beneficij.

Domine ferrum creaturaz in
ſenſibilem voluiſti tuū corpus
vulnerando intrare. Et creatu-
ram rationalem ad ſimilitudi-
nem tuam creatam imaginem
per iam facta vulnera ingredi nō punitis.
Quid eſt hoc domine deus. Aliquid cor
meum vilius omni ferro. Aut forte timeas
vel cogitas ipſuz fore durius: et crudelius.
Sed tamen quid tibi oberit mea crudeli-
tas ſi ad te p aperta vulnera introibo eius
amodo ſis penitus ipaſſibilis et ab omni
paſſione immunis. **S**i enim per tua vulne-
ra intrem quantūcumq̄ per ipſa diſcurren-
do attingas et palpe cor tuū: et carnes tuas
pre amore nuntio māducem: tu tamē ipaſ-
ſibilis pmanebis. Et nihilominus ex hoc
meus faciabitur appetitus: ita tñ vt ſemp
in tui amore amplius intendatur. Et quid
plus vocifero tota die. Tardas et nō ve-
nis: et iam ego laſſus deſiderio incipio in-
ſanire. Quia me regit non quippe ratio:
ſed potius ardens amor. Qui me vident
me derident: et vtrūq̄ tui amore ſim ebrius
non cognoſcit. **D**e me inuicē colloquunt
b b liij

et dicunt. Et quid iste insanus vociferatur
tam fortiter in plateis. Et iam quantus sit
desiderium cordis mei penitus non aduer-
tunt. Et Ignorant enim quod amor intensus in-
pedit totaliter usum sensus: et quod qui servie-
ter te querit seipsum in te simpliciter dere-
liquit. Qui enim inquit te sollicite et ple-
no corde: sic certe de extrinsecis parum cu-
rat: ut frequenter quid faciat penitus non
advertat. Veni ergo bone domine et noli
amplius tardare ne forte nimio desiderio
tui fiam simplex simpliciter sine sensu. Sed
forsitan hoc requiris ut cum ab omnibus
fuero abstractus: purus intrem ad te per
tua vulnera gloriosa quibus tu es plenus.
O cor amantis. Et Tunc certe clamabo vo-
ce querula et dicta. Veni mihi dñe mi. Quomodo
video te sic crudeliter vulneratum. Quanto
dolore video te aggravatum. Quis mihi
tribuat ut per te moriar dulcissime iesu. Te
enim vides in tanto dolore vivere non possū
nec sustinere. Te aspicere horreo supra
modū. Te autem penitus liberari moris:
mihi esset eterna. Et idō vere angustie mihi
sunt nudique et quid eligam ignoro: nisi te-
cum pariter crucifigi. Nam tuas angustias
considerans in meipso quasi deficio: et iam
exanimis efficio: predolore: videns quod pro
me sustines tanta mala. Quid fecisti domi-
ne mi. Quare pro me vilissimo tu altissi-
mus ascendisti in cruce. Et quid sum ego
vilissimus vermis: et putredo abhominabi-
lis pro quo tu dominus omnium debeas sic
affligi. O domine mi cum tu sis summa sa-
pientia dei patris: quare talem commutatio-
nem fecisti et facere elegisti. Ne videlicet
vitam dares pro morte: gratiam pro malicia
gloriam pro miseria magna. Quis quare
hec feceris: perfecte poterit cogitare. Ni-
mis quippe magna fuit dilectio tua domi-
ne mi. In hoc vere apparuit tue immensitas
pietatis. Non enim in te video aliquā causam
mortis nisi superhabundantiam caritatis in-
mensam. Et Si enim huiusmodi causa debeat

dicib' ac certe in te plene fuisse fateor: et sim-
pliciter confirmo: quia hoc non possum ve-
re negare si forte in hoc velles te excusare
aliquo modo. Sed nonne melius erat bone
iesu ut non essem creatus: quā creatus te oc-
ciderem turpi morte. Cur ut sic te dure af-
fligerem me fecisti. Cur carnes meas non
comedo pro dolore. Cur non totaliter lace-
ro corpus meum. Aut quomodo me tantū susti-
nes super terram: qui fui tota occasio tue
mortis. Aut quomodo saltem non omnis creatura
in vindictam tui persequitur me in mortem.
Nonne mirabile videtur cogitare te beni-
gnissimū dominū pro me sic vilissimo tuo
crucifixum: et mortuū tali morte et non statim
deficere pro dolore nimio pariter et amore.
Et Et quomodo meipsum tantū sustineo: quin pro
pria manu si non esset contrarius voluntati
tue materiali gladio crudeliter me occidam
cum fuerim tota occasio tue pene. Lū ma-
gna certe patientia me debeo sustinere sic
et aliquē meū mortalissimū inimicum pa-
tienter coram meis oculis sustinere: quē
cū toto corde libentissime occiderem si au-
derem. Sed nonne nequissimum et penitus
detestabile: et intollerabile est: quod post tam
admirabile venerabile amabile et fru-
ctuosum beneficium tue sanctissime passio-
nis non cessō te offendere in conspectu oculo-
rum tuorum. Et heu me miserum:
quia huiusmodi et tanti beneficii penitus
sum ingratus. Non solum enim tibi non ser-
vio: quid saltem pauci boni faciendo: sed
nec etiam tibi regratior nunquā aut vix ali-
quando et repide tuam passionem et mor-
tem: mihi ad memoriam reducendo: ac si
passio tua breviter nihil esset. Sed quod peius
est in gratia tui immemor et ingratus huius-
modi beneficii non desino a peccato. Et O bo-
ne iesu tu te mihi dedisti: et ego te renuo.
Tu meas tenebras affuisti: et ego ipsas
incurro. Tu mundum fecisti et odisti: et
ego diligo ipsum. An forte non vides ele-
mentissime et patientissime domine: quod ego

semper nito: facere contraria tue perfecti-
fime voluntati: vel bonitati: et in faciem ti-
bi aperte resisto. Si enim dicis mihi: volo
ut facias hoc respondeo: nolo. Scio quippe
nec possum dubitare te deum meum sum-
mum bonum esse veraciter ubi sum. Nec
me deseris quocumque pergam. Et tamen ad
te nolo nec dignor: aspicere: ac si penitus ibi
non esses. Immo ad te tantum curro at-
tendere: ac si non esses alicubi vel simplici-
ter nihil esses. Sed conuerto continue cor-
dis et corporis faciem ad huiusmodi mun-
dana et vana: et quandoque etiam ad alia: que
in congruum et valde verecundum est etiam
nominare. Et in tantum frequenter cor meum
amoris vinculo colligatur eisdem: ut ad te
cuius est: nequaquam elevari. Et certe hoc est val-
de detestabile: et abusus magni. Sed nun-
quid bone domine voluisti pro me frustra
mori in cruce. Quae tu morieris sic care emi-
sti: frequenter pro nihilo perdidisti: dum fre-
quenter me ipsum ad peccatum conuer-
ti. Et ergo decetero non possis me am-
plius perdere: te benigne iesu et misericors
domine ex intimo affectu cordis mei cum
amaris lachrymis et importunis precibus
exoro et posulo humiliter quantum possum
ut me tecum statim occidas: me tuis vul-
neribus totaliter vulneres: et omnino me
tecum pariter crucifigas: ne unquam a te plu-
valcam separari. Sed possum feliciter te-
cum vivere in eternum. Qui vivis et re-
gnas per infinita secula seculorum. Amen.

Quicunque voluerit supradictus be-
neficium facilius et dignius impe-
trare ad beatam et benedictam vir-
ginem Mariam iesu christi matrem sum-
me sibi et nobis compassam cum tota affe-
ctione et deuota oratione et cum lachryma-
rum effusione currere non postponat. Et
ipsam matrem dei et peccatorum: tanquam
bonum et deuotum filium in omnibus pro pos-

se studeat imitari. Hoc enim semper habe-
as pro regula generali: ut eius scilicet vir-
ginis Marie semper vestigia simpliciter
imitaris. Cuius appetitis suffragia posu-
lare: quia tunc proculdubio te sibi tanquam
matrem veraciter exhibebis. Et ipsa te tanquam
suum filium veraciter adiuuabit: et que di-
gne ab ea petieris tibi dabit. Et in omnibus
tibi necessariis ad salutem simpliciter mi-
nistrabit. Et tandem in celesti gloria te apud
se feliciter collocabit. Amen.

Et omnia supradicta o contem-
platiue debes etiam appetere ho-
minibus vniuersis: et pro omnibus
debes deum sollicite deprecari. Et quando
videris aliquid bonum in tuo proximo ha-
bundare de hoc debes sibi mirabiliter com-
gaudere: etiam si illud bonum non videris
esse in te. Quod si hoc non feceris: sed potius
delueris: tria maxima mala in hoc peccato
committis. Primum est quia honorem dei:
qui in bonis vniuscuiusque exultat: videris
odire. Secundum est quod passionem iesu
christi qui ad hoc passus fuit: ut vniuscuiusque
habundet in virtutibus contemplationis
non recolis vel honoras. Sed videris pe-
nitens obliuisci. Tertium est quod caritatem
qua proximum tuum sicut teipsum debes
diligere: et eius bonum sicut tuum propri-
um debes effectare: diuidis: laceras et cor-
rumpis. Adultum ergo et sollicite bonum
proximi diligere procures et precipue spi-
rituale: et etiam cum necessitas incubuerit
temporale. Et sic faciendo tibi dominus spiritualia
exhibebit et tandem te ad celestia conuoca-
bit: ad que ipse nos perducit: qui pro no-
bis voluit crucis obprobria humiliter susti-
nere. Non cessat autem antiquus ho-
stis: tanquam leo rugiens undique circuire ut
viros precipue contemplatiuos multipli-
cis deceptionis laqueo capiat: et deuor-
et in momento. Et si forte non potest eos deci-
pere in hoc ut velint alios iudicare: saltem

b b iij

nitur ad hoc eos deducere: ut qui vident
se in multis bonis operibus que faciunt pro
ficere: ceteros qui eisdem laboribus non va
cant existiment imperfectos. Aut certe illos
etiam qui eadem: qua ipsi sollicitudine et ge
te: contemplatione et meditatione: deuotione et
oratione: abstinencia et vigilantia seu ceteris
virtutibus non viuunt. Aut quippe etiam illos
quos cernunt secundum suum proprium iudicium
ociosos: vel etiam illos quos vident circa
talita implicatos. in quibus ipsimet tales quomodo
perficiunt aliquando offenderunt. sed
o error: perniciosus pessimus et occultus:
qui sine exteriori conuersatione vult deter
rioris hominem iudicare. Non enim requirit
edificium spirituale tantum liquoris corporis quam
cordis: Nam ante deum secundum quod sine pri
mo semper: sed nunquam primum sine secundo
aliquid nobis valet. Frequenter etiam quod
vni erit perutile: alteri erit mortiferum et no
cium: et sic facies hominum sunt diuerse sic
modi viuendi: et in bono proficiendi diuer
simode variant: et ideo quandoque te vide
bis laudabilibus operibus refulgere: ali
os vero circa eadem negligentes: cogitare
debes quod illi vel in occulto vel saltem in cor
dis thalamo deo laborent opera delicata.
Et quod deus illos propter interiorum cordis
sanctitatem diligit singulari amore non cu
ravit nec voluit eos exterioribus laboribus
aggravare. ne forte tamen sustinere possent ut
tam exterius quam interius laborarent. De
bes ergo ad istam tentationem repellen
dam. Primo in corde tuo cogitare quod non
est consuetudo: ut filij regum ad lucrandum
panem suum manualibus operibus quoniam
die se affugant: sed potius sine labore ma
gno quod delicate de regalibus diuitijs nutria
tur. Nam sicut est ad litteram quod oportebit
multoties unum fratrem ad habendam unam
deuotionem: seu aliquam interiorum ordinatio
nem et consolationem multo et diutius labo
rare. Alius vero in solamentis sic conuer
sione ad deum illud idem vel melius obme

bit. ¶ Secundo debes cogitare quod illud bonum
quod usque nunc laborasti habere et modo de
nouo incipis degustare: sit iam diu in alijs ve
teratum et fortiter radicanum. Et fortassis ista est
vna ratio quasi ipsi sic tu circa bona spiri
tualia exteriorum affici non vident: quod dulcedo
spiritualis alicui de nouo adueniens mutatio
nem eidem inducit: sed non sic ut credo il
lum imutat: qui iam longo tempore est mutatus: sed po
tius perficit et conseruat: et videris te quo
dammodo liquefieri pro amore: alios vero mi
nime: cogitare debes quod ad similitudinem so
lis naturalis: aliqui ad calorem spirituale ipsi
us solis in fine pro nimio amoris seruoze
adeo liquefuit: ut exteriora membra vix aut
nullatenus valeant sustinere. Alij vero de
sicant totaliter: non solum ab aquositate pec
cati: sed etiam ab humiditate reliquarum pec
cati: et ita consolidant in bono: et contra ma
lum fortificantur: ut iam nihil a caritate que est
in christo iesu eos valeat modo aliquo se
parare. Aliqui vero ex nimia deuotionis
dulcedine maturefuit: in tantum quod tam interiorum
quam exteriorum sibi dulcissimi et mellisui videan
tur: et abolita omni mentis acerbitate iam iam po
tius in patria quam in via habitare cernant. alij vero
crescunt ad modum arborum: et quauis tales
magna dulcedine non degustent tamen crescentes
de die in diem apud deum sunt maiores: et sic
perficiunt et fructum perferunt de suo. Alij vero
putrescunt totaliter sic mali. ¶ Cum ergo aliquem
istorum affectuum perferis in te fore: debes fir
miter credere fratri tuo illo eodem affectu
te perfectum resurgere: vel etiam effectu alio me
liori et magis dei dilectio sit cum illo: siue ipse
solus: siue cum fratribus commoretur. Et cogita te
in amore dei non modicum imperfectum: cum vix
valeas te ad primum pervertere: quod multum offe
das dominum deum tuum: et quod vix aut nunquam te pos
sis ad deum conuertere: quin te oporteat a pri
mo sequestrari: quod certe imperfectio est.
Nam angeli qui sunt in caritate perfecti: ita bene
mouentur in deum cum sunt nobiscum: vel nobis
ministrant: sicut quando solum assistentes deo: in ce

lo empireo comorant. Hoc at nō iō dico:
ut credā sicutotalr h posse eē in nobis dūm
sum⁹ viatores: et sic a nobis posse fieri dūm
sum⁹ in via: s; m aliquat^r possum⁹ eos seq.
Ad h⁹ ē potes cogitare: q; cū fratres tui q; s
iudicas impsectos sunt ab istis exteriorib⁹
sequestrati tanq; soli deo vacantes ita fre-
quēter moveant in ipz: q; ppter nimia in-
tentionē et eleuationē mētis corpus dissolui
videat: et ad maximā redigat debilitatez.
Et ideo ut vires resumāt: ne penit⁹ dñciāt
et ne ēt sua vtili pñtia ab alijs auertant se
offerūt sepius solatio primoz: ad honorē
m̄ dei semp h oia faciētes. Et iō stultū est
et sume piculosus suū fratrē pro truffa qua
libet iudicare: aut ipersectū quō h reputa-
re. Ad hū enī sunt honestissimi exteri⁹ et sol-
liciti circa bona: q; tñ interius lasciuī et pi-
gri: nihil aut parū boni opis opant. Ad h⁹
tñ ecōuerso sunt exteri⁹ dissoluti: q; in corde
sunt pacifici et geti et fidelissimi amici dei:
aut certe q; pei⁹ ē: aliq; sunt hoib⁹ odoriferi
q; corā deo sunt fetidissimi et in h mūdo: et
iā sue exterioris scitatz suam odigne rece-
perūt mercedē. Aliq; s; ecōuerso apparēt
hoib⁹ pctōres quoz tñ iterio: puerlatio ē
in celis. Nō tñ dico qn multoties exteri⁹
puerlatio correspōdeat iterio: s; q; h vel
ēt pñū discernere nō valem⁹. iō oēs eē fili-
os dei salubriter iudicem⁹: et nos eē iserio
reaceteris humiliter reputem⁹. Nā de bo-
nis primoz et coz excellētia scitatio sum⁹
ignari: s; de nris defectib⁹ et malitijs peni-
tus sum⁹ certi. Magna ergo imo maria
psumptio ē: si q; primoz mores nobis nō
placēt: velim⁹ ex hoc iūitare circa nos di-
uine influētia bonitatz. Quid ē vesani⁹ et
arrogā⁹ eē pōt q; velle diuinā cōplacētia
h; nraz placētia reglare. Hoc tñ facimus
manifeste qn ea q; in priis sunt: nobis non
placēt deo cū ē cūcta discernere et iudica-
re suspicam⁹: vel ēt iudicam⁹ penit⁹ nō pla-
cere. Nā ēt vides eos circa exteriora solli-
citos et iētos cogitare debes q; hoc totū

ad laudē faciāt creator: et q; magis in h
circa deū afficiāur: q; tu cū te recte puer-
tens ad deū. Fortassis enī ibi sicut deū di-
ligūt: vehemēter conant et studēt eū q̄rere
p singlas creaturas: cū ipz nimis in oibus
et p oia diligibile: desiderabile: et laudabile
nō ignorēt. Hoc sine dubio ē maximū gau-
diū et letitia in p̄dictz: que vidēt eē in reb⁹
vilissimis et minimis diuinā potētia sapien-
tia et clemētia magnifice cōmēdādā. Et
iō forte illa vilia et minima sic pertractant:
nec nobis curāt auxiliari: cū nobis oia sint
nocua. Et fortasse qn credis eos eē ocio-
sos: tūc inenarrabili letitia spūali iteri⁹ per-
fruuūt: q; uis h tibi dissimilent sapienter.
Aut forte q; reputāt se viles et peccatores:
nō psumūt se sicut dignos diuine faciei pre-
sentare p̄tinue: s; se frequēter vilib⁹ et mi-
nimis adiūgētes ipz deū nitunt reuereri in
corde: ita tñ et tali ut aliqñ eū immediate et
dulciter p̄tēp̄ent. Et h ē forte rō q̄rē sic se
pe cū alijs iocūdant: q; videt oīs in eis le-
titia magna ex h: q; sic viles hoies et pecca-
tores quos se existimāt pñt et merent cum
eis: quos filios dei reputāt puerfari: et si
dices mihi ppter aliquos: ergo tal vel tal
deberet cū meliorib⁹ puerfari: et cū sanctio-
rib⁹ h̄itare. rñdeo eos rōuabilr exculan-
do: q; forte et digne illos apud deū repu-
tāt meliores: q; apud hoies mior ē simulant
sanctitatē: aut fortassis h est quia eē cū illis
nō se reputāt fore dignos: cū a puerfatioe
illoz nimis vita istoz dissimilis eē videat-
ur. Et iō eis sufficere videt si pñt cū illis
dei filijs puerfari: quos valēt aliquat^r imi-
tari. Sciunt enī q; in hoib⁹ similibus faci-
lior ē trāsire: aut forte volūt eē cū min⁹ p-
fectis ne bona sua intētio cognoscat. Po-
tes ēt cogitare q; h forte pcellerit eis deus
ut v; circa ista extrinseca iplīcent: et cum
fratrib⁹ puerfent minus pfectio: q; sic est
deū difficilius possidere q; si quieti et soli-
tarij remanerēt: et quāto cū maiori pugna
et labore deū obtinet et acquirunt tanto ta-

lis acquisitio magis meritoria et laudabili-
or: est in eis. Quis enim dubitat quod si ho-
mo multiplicatus negotijs active vite adeo per-
fecte possidet deus: sic ille qui solitarius co-
morat: laudabilior et virtuosior habetur ipso
sic solitarius iplicato: et certe ubi est maior re-
sistentia ibi et frequenter magis iucundis acti-
onibus: et per multiplicem intentionem actus sui
facilius auget substantia caritatis. ¶ In
quo autem est maior caritas in eo maius pimi-
um rationabiliter debet esse. Cur ergo credis ta-
les iplicatos perdere: certe per dū aliqd sed
lucrant: et cum eos existimabis inuenire in pa-
tria infimos: eos forte super te inuenies ex-
altatos: si tamen ibi fueris dignus esse. Multum
enim est timendum nobis ut sicut eorum humili-
tas profunda: eos summe exaltat: ita ma-
gna superbia nostra nos miserabiliter deiciat
in profundum: aut certe de talibus cogita: quod
ipsi magis approbāt se posse deo seruire in
his minimis: ad que se inueniunt promptos
quā ipsi velint captare vrdia: et ibi deficere
ut tu facis. Multum enim vituperabile re-
putatur: debet summe incongruum reputari sic
defectuose agere et seruire tanto ac tali domino
imperfecte. Aut etiam cogita quod ipsi tam operen-
tur in occulto quā in publico: et tam circa terre-
na quā circa celestia occupant: ut sic ab eis
in omnibus inimicus humani generis impu-
gnetur: et ipsi in omnibus mercentur: et ipsi forte
plus merentur in vno solo motu interiori: quā
tu forte non solum in multis sed in omnibus merca-
rie: et ideo eos non iudices te minores: sed lauda-
dei qui te dignatur esse eis misericorditer so-
ciare: quorum fortassis meritis spiritualiter tu nunc
vini: et in gloria forte viuco. Nec autem omnia pre-
dicta dixi ad deprimendam diabolicam tentatio-
nem. Et quāuis sic sit aliquādo: aut sic pos-
sit esse: et sic de proximo credendum est: tamen
si sic est: tamen simpliciter magis placet mihi
et credo quod deo etiam magis placeat vita
contemplatiua quā actiua: solitaria quā dome-
stica: et magis mihi placet honestas quā dis-
solutio: et hanc credo esse magis ab omni-

bus eligendam. Nam si actiua possit in deum
ordinari: et a sapientibus ordinari: tamen quod
propinquius est finis: magis est eligendum: et ma-
gis ipse finis quā illud quod est ad finem: et sic se
habent iste due vite actiua. scilicet contemplatiua.
Tamen non est dubium quod persone quātu ad
istas duas vitas possunt se habere sicut ex-
cedentia et excessa. Nam aliqui actiui pos-
sunt esse et aliquādo sunt maioris charita-
tis et meriti: quā aliqui contemplatiui et reco-
uersi: et etiam aliqui dissoluti quā honesti: et econ-
uerso. Quid tamen nos habemus dūmodo
deo placeamus: maximum erit nobis: quod pro
culdubio in tanta hominum multitudine: pau-
ci sunt: imo forte paucissimi deo grati. Lu-
ius rei causa et pro nobis et pro ipsis debe-
mus et habemus non modicum sed multum
et quotidie et quasi inconsolabiliter lachry-
mari et cum seruire maximo assidue domi-
nū deprecari: ut sua ineffabili pietate et infi-
nita misericordia dignetur nos indignos et mi-
serabiles facere sibi gratos: aut si sumus di-
gnetur nos usque in finem in sua gratia con-
seruare. Ad ipse nobis concedat qui pro
hoc voluit incarnari et crucifigi. Amen.

¶ Qualiter homo debet se ad amorē dei
excitare: et quātu potest ignire cor suū.

¶ Vita cor: contemplatiui non ces-
sat seu cessare non debet inue-
stigare quomodo sui creatoris
amore amplius inardescat: pro-
posui aliquid ad hoc balbutiendo induce-
re inductiuū. Primo enim agnosce o ho-
mo quod nihil est quod ad eius amorem tantum
se inflammet: sicut tot et tantorum beneficiorū
donatio copiosa. ¶ Hoc enim ipso quod sic cum
recogitas tam promptū: curiale: liberū et be-
nignū ad largiendum tibi et gratis innumerabi-
lia et ineffabilia dona ipsi te nimio amoris
seruore diligere recognosces. Et quod enim
hodie magis excitat ad amorē: quā vaciter
et perfecte diligi et amari. Hoc enim faciunt ho-

mineo quānūcūq; crudeles: q; v3: diligūt se amātes: quē q; erga suū creatorē istigāte spēte ātūquo h; negligūt adimplere. Cogita ergo o hō qēqd velis: et inde creatorē tuū inuenies nō modicā materiā diligēdi. Accede ergo ad ipsū p hūc modū. Debes. n. nō fictiues: s; vāciter cogitare de deo tuo. q; ita simplr ipse ē vbi tu es: sicut ipse est in celo empireo: et te cogita nō tuū s; suū eē. Nec dubites q; qēquid nō ad dānū s; ad salutē aīe tue ab eo petieris simplr ipetra- bis. Nec oīa certe sunt maxime incensua amoris. Quō ergo nō diligis summe altum cuius es: et qui parat ē oīa tibi dare. Ad- ne multū amas illū qui aliqd prestat tibi. Ad- ne ergo super oīa illū debes diligere feruenter: qui oīa que possides dedit tibi. Qui tot et tātis bñficijs te ditauit. Qui nō solū alia a se vel a te sed se et te tribuit tibi ipsi. Si ergo te diligis quō ipsum qui te fecit nō diligis. Tu te destruxisti et adhuc nō desinis destrūere et te amas. Illū s; oīa qui te fecit et refecit cōstruxit et restruxit: regulat et pseruat nō amas. Sic ergo dñs deo tuo. Dñe creatura tua sum et opus manuū tua- rum et mihi teipsum negare nō potes: s; an- te q; procedas h; que dixisti meditare et ac- cenderis pē nimio ardore amoris. Quis enim ampliū se valeat continere qn oīb; oblitis saltē in deū suū se totū piciat nō per partes. Tu ipse deus qui est summū bonū: gloria et delitē angeloz: vita et premiū bea- toz ipi hōi peccatori misero: infirmo et cor- ruptibilis: in nñ vt ei? miseriā nemo possit expiñe: semetipsum pē nimia charitate nō valeat denegare. Et quānūcūq; sit hō i fir- mus et peccator: si tñ toto posse ad ipm se cō- uerterit: et ipz pstatē penerit ipz. pculdubio possidebit: h; nos ipse desiderat petē et largi- ri: dū inqt. petite et accipietis vt gaudiū ve- strū sit plenū. Et scio igit qd ampli? la- borē? cur circa nñ nos quotidie cōliga- mus: cū creatorē oīus possidere felicit va- diam? Quid ergo ampli? querim? Si eni

oē bonū possum? sic de leul hñe: cur mi-
mur vitā istā plenā cunctis miserijs tā sol-
licite et auide possidere. O dñe deus me?
quid tibi boni fecimus: q; nobis indignis
te summū bonū tribuis tam libenter. Mi-
hil tibi pferit si te hēam? et tñ sic nos intē
se diligis q; te eē nobiscū: delitias tuas di-
cis. Quare amantissime dñe nos peccato-
res in nñ diligis: vt libentius teipsum no-
bis tribuas q; aliquid aliud qd petat. Et
certe nec ego volo decetero aliud posside-
re ex quo debita petitiōe habere valeo de
um meū. Dinabo me monilibus et introdu-
cam ipsū in thalamū cordis mei: et de cete-
ro ibi secū dulciter requiescam. Beneficio
q; nihil aliud ipse petenti intrare ad cor
meum desiderat: et iam diutius est: q; pul-
savit. doleo enim valde q; nñ carui tanto
bono. dicam igitur ei. O dulcissime deus
meus scio pro certo et video manifeste q;
tu plus me diligis q; ego diligam memet
ipsum. Quapropter de me amplius nō cu-
rabo sed solum tuis delitijs perhenniter in-
herebo: et tu mei curam habeto. non enim
tibi et mihi intendere simul possum. Et iō
permittam te intēdere infirmitati mee ma-
xime vt ipsam subleues manu forti et ego in-
tendam tue ineffabili bonitati vt feliciter
sic delecter. Et quāuis tecum multum lu-
crer: et tu beneiter nihil mecum. Scio ta-
men q; libentius mecum es vt me promo-
ueas et conserues q; tecum sim vt tua per-
fruar bonitate. Et vñ hoc bone domine.
Lerte h; est vt clare video: quia ego me
ipsum summe odio: sed tu me diligis supra
modum. Si enim vellem amantissime dñe
discurrere p singla signa tue ardentissime
caritatis: sine dubio deficerem i narrādo.
Quia nec bona nature: nec bona fortunē:
nec bona gratie: nec bona glorie: si linguis
hominū loquar et angeloz explicare etiā
superficialiter nō valerem. Et ideo hñs ta-
citū: et dimissio in solum tuū dilectum filiū
pater eterne aliquantulū respirabo. Quan

ra fuit erga hominē tua ineffabilis dilectio
 ⁊ singularis deus meus. Qui tantum eū
 dilexisti: ut velles hominē esse deū: ⁊ deū
 hominē appellari. Quid. n. sibi ampli⁹ fa
 cere potuisti: q̄ tibi eū inseparabiliter
 uniuisti. Quid dicam de sexu fragili ipsū
 uoluisti nasci: ⁊ qui erat ⁊ est tuus unige
 nitus proprius filius uoluisti filium virgi
 nis nominari: multū quidē dñe: s̄m utriq̄
 sexum exaltasti genus humanū: qui equalē
 tibi filium uoluisti esse hominē ⁊ filiū mu
 lieris. Nam h̄ dilectionis signum uoluisti
 gratis angelis tuis ostendere. Non enim
 angelos apprehendit: sed semen abrahe.
 Adirū est valde q̄ p̄e tui amoris: corda fi
 liorum hominū non sciuntur. Quid. n.
 aliud habebas facere domine deus q̄ cū
 peccauimus q̄ tam cito nos sicut peccan
 tes angelos in inferni profundum deicere
 ⁊ aliam creaturam nobiliores si volebas
 creare ⁊ producere in instanti. Quanta
 fuit ista dilectio bone deus q̄ post lapsum
 dignatus es nos querere: tam solcite ⁊ be
 nigne. Necnō post tantam nostrā offensā
 uoluisti nos amplius q̄ prius misericordi
 ter exaltare. Quid queso fuit illud. Nun
 quid exaltationem meruit culpa n̄ra. Cer
 te non. Sed ne amplius fugeremus te: hu
 manitatē n̄rā tibi unire inseparabiliter vo
 luisti. Adira videtur tua valde dilectio de
 us meus: qui cum sis sumus: te odientes
 diligis sic intense. Cū igitur nos ceci
 ⁊ miseri te non sic diligimus omne bonū.
 Cū co: lapideum meditantis quō in tāz
 excellenti dilectionis affectu nō deficiis p̄e
 amore. Quantū ē. n. nostri creatoris digna
 bonitas: qui tantum desiderat nos sibi per
 dilectionis vinculum indissolubilit̄er colli
 gari. Quō potest aliud co: hominis cogi
 tare. At nos sic exaltare deus noster vo
 luisti humiliter paruus nasci. At nos be
 stiales effectos p̄ peccatū: celestes facere:
 celū deseruisti: ⁊ inter bestias uoluisti in p̄
 sepio collocari. O magna diuine bonitatis

diffusio. O detestabilis nostrorū execratio
 oculorum. O glacies non co: cur nō lique
 fis ad hunc calorem. O lapis nō caro cur
 non scinderis p̄e amore. Heu heu mihi q̄
 nescio per quā viam deus amplius nos re
 quirat: ex quo per hanc penitus nō habet
 nos. Sed quid dicam tps: qui est recepta
 culum expulsoꝝ voluit fugere in egyptū.
 Nunquid domine qui ubiq̄ eras fugere
 indigebas. Nō certe: q̄ oēs inimicos tuos
 in tua potestate simpliciter habebas. Sed
 ideo fugere uoluisti: ut h̄ p̄o me patiens:
 tuū mihi monstrares amorem: ⁊ ut sic ad
 te fugerem persecutus. O deus meus be
 ne video q̄ tu totus es meus: ⁊ me vis to
 taliter possidere. Sed quid plura. Taceo
 sue vite processum: qui totus est dilectione
 plenus: ⁊ volo festinare ad alapas: ⁊ con
 spura. Cuius enim hominis co: h̄ imensi
 amoris euidentissimum signū sufficiat etiā
 toto vite sue tempore perfectissime cogita
 re. O clementissime deus meus: si nihil
 aliud mihi fecisses: nec facturus esses ex h̄
 solum q̄ tu sumus deus eternus uoluisti
 p̄o me ⁊ in mea natura assumpta h̄ obpro
 bria humiliter sustinere deberem totaliter
 tuo igniri amore. Quid. n. maius deo. Et
 quid vilius peccatore: ⁊ tamen deus p̄ pec
 catoribus voluit illudi ⁊ conspui. Cū de
 us meus quid fuit istud: q̄ a creatura tam
 vilissima quā in momento ledere poteras
 ⁊ penitus annihilare: tot ⁊ tanta turpia ⁊ vi
 lia ignominiosa ⁊ dolorosa: tā patientissime
 tollerabas. Et dicētibz te eē pctōꝝ imo
 demoniacū tā bñignissime ridebas. O sū
 ma ⁊ ineffabilis tue manifestatio caritatis
 dū talia ⁊ tāta p̄ nobis a demoniacis susti
 nebas. Quid tibi bone iesu tñ cure erat d̄
 nobis: q̄ te p̄ nobis oī obprobrio ⁊ pene
 humiliter subponebas. Cū co: durū la
 pide siue ferro. O co: iā nō co: cur nō ac
 cenderis ex amore. Nā lapis calore soluit
 ⁊ i es vernis: ⁊ tu ad p̄ntias tā seruēns ⁊ tā
 ti calorios: imutabile p̄seueras. Utinā ḡ la

pidea essent & non carnea corda nostra. Et quid certe mirabilius imo vituperabilius in homine posset dici: quod caro sui cordis inueniatur durior: & insensibilior: omni petra: sed nonne dixit deus quod auferet a nobis cor lapideum: & daret carneum. Atque dixit: sed utinam e converso auferat carneum & tribuat lapideum: ex quo lapideum citius & facilius quam carneum imutetur. Ad verecundiam nostram hoc dico. O cor: durissimum: cur sic foras te diligentem non diligis quod toto posse. O cor: immanissimum: cur mortifere sic te odis: o cor: nequissimum: cur sic letaliter te laceras & contumis. O crudelissimum: cor: cur morte diligis plus quam vitam: o cor: non cor: cur non te offero tam sollicito te querenti. Cur non aperis ad te die noctumque lamentabiliter propullsan- ti. Cur in te non recipis tam dulciter te petentem. O lapides & saxa & cetera creature insensibiles: flete vberius vesaniam mei cordis. Certe domine deus meus si me simpliciter, odisses: ex quo tu es deus meus & solus protector & gubernator: mens & totum refugium meum supra omnes diligere te deberem. Quanto ergo magis hoc debeo cum tu me summe diligas & tuis beneficiis sequaris me per devia fugientem. Nam in te non me diligis: ut te ipsum pro me videaris edere. Nonne tu iudex & dominus voluisti a servis & peccatoribus pro me iudicari: flagellari: & occidi. Nonne a discipulo traditus: triginta argenteis voluisti vendi: a iudeis cum gladiis & sistris capi: tanquam latro: vinciri ut malefactor. Anne primo: deinde Laiphe presentari: per invidiam me duciter accusari. Ab herode alba veste ludum & fatum reputari: a Pilato nequiter iudicari: a suis militibus flagellari: oculos vel lani: purpura indui: palmis percuti: flagellus cedi: contumeliis affici: sputis sedari: colaphis obrui: clavis configi: penis affigi: spinis coronari: cum iniquis deputari: cruce damnari: cor porce nudari: manibus perforari: pedibus confodi: felle & aceto po-

tari: lancea vulnerari: sanguine perfundi: & sic tandem turpissimam & crudelissimam mortemque amarissimam pro peccatoribus voluisti patientissime sustinere: semper contumisti: semper siluisti: ut agnus mansuetissimus os tuum nunquam ad malum aperuisti. nullum impatientie signum ostendisti: non maledixisti: non murmurasti: sed patrem pro tuis occisoribus dulciter exorasti. O summa patientia: o ardentis & ferventis amoris inaudita benivolentia: o suavissima dulcedo cordis: o melliflua suavitas amoris. O inextimabilis dilectio caritatis: o immensa pietas saluatoris: o ineffabilis benignitas dei nostri: pati enim & mori voluit creator pro creatura: deus pro homine: pater pro filio: dominus pro seruo: magister pro discipulo: innocens pro reo: sanctus pro peccatore: iustus pro iniusto: denique pius pro impio & indigno. O deus meus quid mihi amplius facere debuisti: aut mihi dicere quid mihi amplius facere potuisti. Certe si tot & tanta mihi fecisset vniuersus rusticus: ipsum toto affectu deberem diligere in eternum: & ego te non diligam deus meus. Absit. Certe enim non dico sanguinis effusio: que tota plena est caritate: sed solus tuus aspectus deberet me in tuo amore totaliter inebriare. Quanto ergo magis tua grauissima passio sic penosa. Certe & clare video quod me totum voluisti: dum mihi te totum sic amorose & dulcorose totaliter tribuisti: & quis requirebat hoc de manu tua domine mihi: cur tibi tanta cura fuit de tam vilissima creatura: certe nihil aliud nisi tuam nimiam bonitatem: & immensam dilectionem habuit. Nam si omnino redimere me volebas aliter certe quam per mortem tuam me poteras redemisse: sed ideo sic me indignum redimere voluisti: ut me in tuo amore amplius inflammares. O amor: & desiderium cordis. O dulcedo & suauitas mentis: o ardor: & inflammatio pectoris: o lux & claritas oculorum: o aurium delectabilis symphonia: o hostia

odorifera deo patri: o meliflua gustatio fluxus sanguinis: o amantissima palpatio lateris: o dulcissima osculatio pedum: o suavissima aplexatio brachiorum: o salutifera contractatio corporis: o reuerenda inclinatio capitis: o anima mea: o vita mea: o viscera cordis mei: o medulla ossium: vegetatio carnum: organorum significatio: intellectus inspiratio: o tota et totalis delectatio et exultatio mea: suauitas et iocunditas mea: solatiū et tripudium meū. Iubitus et risus meus: gaudiū et letitia cordis mei: o cur nō sum totus in tuo amore puerus. Quare aliquid est in me nisi amor. Quōd possū aliud loqui: possidere: appetere: vel meditari. Cur nō sum illaqueatus et captus amore. Quid iocundius: quid plus vel amplius capit quā amor. O deus meus vndique me tuus amor circumdat: et tamen nescio quid sit amor: heu heu nihil: cur sic insensibilis mēco sine causa: cur vanitas plus quā veritas me abstraxit: cur creature iniquitas: plus quā saluatoris et creatoris mei benignitas me allicit. Cur misias et peccata plus quā redemptoris mei amorē: et beniuolentiā adamaui. Et quantum dilexisti hominem deus meus: qui nō solum pro ipso in cruce patri et mori voluisti: sed etiā ipsum apud inferos visitasti: et ipsum tecum ad superos reduxisti. Non potuisti dñe mittere aliquem angelorum: nisi eum extraheres per teipsum. Cur ubique vis hominem sociare. Cur semper cum homine tu vis esse. Cur omni loco et tempore cum homine vis tam domesticè habitare. Et in oibus cū eo tā dulciter et amabiliter cōuersari. Quid habet queso iste hō nisi vilia et spūeda. Cur ipse diligis sic intēse. Postquā enī resurrexisti voluisti etiā adhuc per xl. dies homini apparere. secum sic gloriificatus velle familiariter voluisti. Et pacē sibi donāre te ei visibilē et palpabilem tribuisti. Sed bone dñe nōne sufficiebat homini quod pro ipso fueras crucifixus. Et quod demū ipse extraheretur de inferno. videtur manifeste

ste quod tu in nō dilexeris istū hominem ut ab ipso non valeres te nō aliquo abstinere. An forte ignorabas: quod de tā excellentissimo tue passionis beneficio debebamus esse ingrati. **E**t nā et quos spūales habueras: nō tā ingrati quā in creduli extiterūt. Quōd si potuisti nos plus eis iucri. Quā admirabilis et ineffabilis ē tua dilectio bone dñe: cū nullo modo possis ab homine separari. Nonne ē: quod ascēsurus eras ad dexterā dei patris tui potestatem homini dimisisti: ut cum vellet te haberet in altari. Nāc quippe patre ante quā mori inciperes homini tribuisti: ne te per tuam mortem amittere formidaret. Sed cur hī facere voluisti: cū spūm sanctum ad homines eēs missurus. Cur igitur tā semper auide voluisti cū homine cōmorari. Sed vere ut video: nos tuo corpore gloriose in corpore totaliter voluisti: et tuo preciosissimo sanguine nos potare: ut sic tuo inebriati amore: tecū semper vnū corpus et vnā aīam hēamus. Quid enī ē aliud tuū sanguinē: qui ē potus aīe bibere: nisi nram animā tue sanctissime anime indissolubiliter colligare. Hoc est certe quod vis: hoc est quod desideras deus meus. Hoc domine mi redemptor: est: quod tanto tempore procurasti: et pro hoc semper a tua infantia laborasti. Hoc nobis queso misericorditer precor: das qui pro nobis plenus amore: vberius tuus preciosum sanguinem effudisti. Amen.

Quō homo perfecte se odiat et deum perfecte diligit.

Via ad dilectionem dei hīndaz ipedit dilectio sui: et quāto amor plus in vna re itēdit: tanto in altera appetit pl⁹ remissus. Iō ut perfecte possim⁹ deū diligere: perfecte nos debem⁹ odire. **E**t tūc autē te odio perfecte: quā appetis pleno corde ab oibus cōculcarī et vilissimus reputari flagellari: vilipendi: deici cōtemni: et quasi ad nihilū redigi in hoc mundo: et hec oīa reputas eē pauca. Itē quā in tuis seu tibi il

latis iniurijs et tribulationibus te fore dignū putabis. hec dico p̄ tato: q̄ multi hodie s̄ qui aduersa sustinent et appetunt sustinere vt sic ab hominibus de eorū tollerātia commendentur. Tales proculdubio nō se perfecte odiunt. sed potius diligūt et mercedē suam iam recipiunt in hoc mundo. Tunc etiā te perfecte odīs: q̄n non solum cupis ab alijs conculari: sed etiā te in teipso tantum abhōres. At vix teipsum valeas tollerare: et efficeris nimis abhominabilis tibi ipsi. Et velles etiā a creaturis irrationabilibus et insensibilibus simpliciter impugnari. Et cū propter tuam necessitatē aliquid delectabile: vel etiam non afflictium recipis: contra teipsum non modicū conturbaris: solum deus queris et omnia renuis extra ipsum. Ad hoc autem per maximū donum habendum. Valebit si confidēter et ex toto corde petieris hoc a deo. Ex parte autem tua possunt esse aliqua inductiua et dispositiua ad donum istud. **P**rimo quidem cōsiderare debes q̄ in peccato fui si genitus et conceptus. Et q̄ postq̄ fuisti a peccato originali sacro lauacro regeneratus lauitus et lotus et ias vsum liberij arbitrij habere cepisti deum tuū vsq̄ ad hāc horam continue offendisti: inemor et ingratos p̄melotionis: que in te deriuauit a latere iesu christi: diuinā non reuerendo maiestatem in cuius presentia existebas ac te. metipsum letaliter offendendo plusq̄ aliquis tuus crudelissimus inimicus. Quomodo igitur si ista diligentius cogitabis te simplr nō odibis. Et quid nos odimus nisi mala mortifera et nociua fugiam⁹. Quid autem magis ē mortiferū et nociuū q̄ opponere se totaliter suo bono. Quid periculosius q̄ saluiferi sanguinis christi cuomē medicinā. Quid perniciosius homini: q̄ sue aie occisio pcurata. Et tu tibi talis fui et in oibus predictis maxime offendisti etiā plus q̄ valeas cogitare. **D**ebeas se cōdo cogitare q̄ q̄n ab extrinsecis magis

molestari tanto magis tibi vndiq̄ p̄cedit via ne vageris per deuia: et ne illicite affectum tuum applices creature: sed in solo creatore altissimo requiescas: quis ergo nō odiet summe illius clausure apertionē: vñ quis exis cū deo possit ab eo egredi et exire. Certe tali clausura talis aperitur quando propria tribulatio non amatur: sed ab animo fugatur. Volens quipetalis homo potius quiescere in stercore quam in deo. Logita ergo o homo q̄ soli deo debetur reuerentia siue honor. **E**t ipse solus in se et in suis creaturis ē a nobis simpliciter diligendus. Et ideo si vere et perfecte deum diligis te diligis: et honoras: s̄ abhōibus debes penit⁹ abhorreri. Quō nō merito abhorebo illud mihi attribui: q̄d est dei: ymo potius oppositus affectabo: ne forte si vellē tenere mediū currem in extremū. **Q**uāq̄ viles sunt iste afflictiones extrinsecæ. Nam certe per ipsas ad cognitiones nostre miserie uenimus: et per talē cognitionem nostri magis cito et perfectius ducimur in cognitionem dei. Nā quanto: quis sue fragilitatis: et vilitatis: magis est cognitor: tanto magis ē diuine maiestatis inspector. Quis ḡ renu et se odiri: et ab hōibus cōculari certe ne scio nisi stultus. Si ergo times o homo illa que ab hōibus inferruntur multo magis debes timere illa: que tibi a dño infligent. Et si illa times certe ista diliges et amabis. Nam iste tribulationes sunt vie ad patriā et sunt materia magni boni. Consolatiōes vero sunt vie ad penas: et occasio magni casus iste. s. consolatiōes et honores: aias inficiunt et deturpant. Ille aut. s. tribulationes aias lauant amaculis: et purgant a scorio peccatorū. Et sic de albate et munde digne videant deū suū. **D**ecus: quis nō appetet hō habere: nisi quis non appetit te videre et ad tuā gloriā enolare. Et quo p̄babis aliq̄s cē tuus ver⁹ amic⁹: nisi p̄ te ad s̄sauerit sustinē. Nūquid s̄a amicitia tui

exprobat in consolationibus et honoribus huius mundi. Certe si sic cum pauci inueniretur mali: quod valde pauci sunt illi: qui non appetant consolari: sed certe illi tui filij conuertuntur: quos flagellis corrigere non desistis. Nam semper cum talibus commoraris. Non ergo quod aduersa renuit: sed sum me diligit nisi forte ille miser qui non vult tanquam spiritualis amicus: imo tanquam carissimus filius cum domino habitare: hec nos stimulant: ut festinemus currere et proficere ad maiora: hec nos faciunt conscendere in montana ut contempler in celestibus deum nostrum. Hec sunt certe que ceteris membris patientibus nos instruunt comparari: et copatiendo nos cogunt eis misericorditer subuenire. Quomodo enim proximo meo iniurias et damna: vel quaecumque aduersa patienti copatiar ego: qui hoc nunquam penitus suus expertus. Propterea apostolus ad hebreos dicit de christo. Non inquit habemus pontificem: qui non possit copati infirmitatibus nostris. Et hoc certe quod ipse christus eas in suo corpore expressit probauit sicut inuitur ibidem. Nam languores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit. Si ergo exemplo eius nos hic in presenti non compatimur proximo: quomodo regnabimus secum. Aut si compassionem adinuicem non habemus: quomodo adinuicem membra sumus. Et si forte commembra: nunquam viuam: non certe sed mortua et insensibilia sumus. Quid igit alius restat: nisi ut de corpore excidamur: et dicito adhuc mihi tu homo. Quomodo ipsi tuo capiti christo scias comparari pro te passio: quando in teipso passionem nullatenus experiris: aut si christo non compateris: quomodo potes ipsi tanquam capiti conformari: sed certe si solum istud et nihil aliud te moueret: deberet facere te auidum passionum. Quid peius et magis mortiferum quam patientibus non comparari: et tanti beneficii passionis christi esse ingratus: aut quid fructuosius et sua

uius quam ex corde plenam compassionem gerere illius amarissime passionis: hoc certe nullus perfecte potest facere nisi forte qui iniurias est expertus: aut dic mihi tu homo quid nobilius et dignius quam dei filio assimilari. Quomodo ergo si per consolationes et honores fuerimus dissimiles in presenti poterimus in regno confratres sibi esse: minime certe. Quid enim abhominabilius quam pro me stercore videre dei filium in assumpta humanitate: iniurias maximas et obprobria innumerabilia sustinere: mortem turpissimam et grauissimam tollerare: et me velle ab hominibus honorari et frui delitiis huius mundi. O homo non homo: sed stercus et plus quam stercus: ipse actor et iudex tuus super se reflexit iudicium tuum: et pro iniuria quam sibi feceras semetipsum ad mortem crudelissimam iudicauit. Et tu qui adhuc non cessas sibi iniurias inferre vis ab aduersis omnino pertransire inuicis. Saltem infelix coram oculis sic pro te afflictis prehende mercedem: et corde te offer sibi ad consilia pro eo libentissime patiendum. Certe ex quo ipse est: sic pro te sufficienter punitus: si tu hec que ipse sustinuit volueris iterum sustinere: et hec toto corde appetieris: non sustinebis: quia ipse non vult quod pro eadem iniuria bis passio inferatur: sed illud quod credis iniuriam in honorem ipse conuertet. et quod credis tribulationem esse consolationem videbis: et ubi esse damnum putabis: inuenies fructum multum. Et quanto iniuria fuerit maior: tanto honorabilior eris: et quanto passio acerbior: tanto eris carior deo tuo: et quanto tribulatio et afflictio fuerit intensior: et diuturnior: tanto magis te deus consolabitur in mercede: et si omnia pro ipso amiseris: certe ipsum qui est bona omnia possidebis. Et si omnes te fuerint persecuti ipse nunquam te deseret: sed ubique et semper viriliter te iuuabit: si in hoc mundo a cunctis fueris expulsus ipse te recipiet in suo regno: si autem honorum petieris a deo econuerso depueris. si

consolationes et delicias: tribulaberis et affligeris. Si temporalia vel diuitias: mendicabis: et pauper efficieris. Quid plura. Si preter deum: aliqd appetieris: te ipsum affliges: imo si te dilexeris te occides. **V**ero te ipsum oderis: et solum deum diligere: vita viues: et ipsum plenarie: et feliciter possidebis. Nam qui deum diligit deum habet: et quanto perfectius eum diligit: tanto perfectius habet ipsum. **Q**uid stultissimi homines cur hic oculos vestros non ponitis si vultis vos et oia abhorere. Certe cum videritis vos possidere omnium creatorem: et mens vestra fuerit in eo quietata omnia ab eo reputabitis penitus vanitatem. Et corpora etiam vestra. dum adhuc sunt mortalia abhominabilia tanquam sterco ra sint vobis. **E**t sicut qui auferret ster cus: vel aliud abhominabile ab oculis vestris: sic qui usque ad mortem affligeret corpus vestrum. Et sicut cum quis detestaretur illud quod abhominamus: gauderetis: sic cum quis iniurias: et obprobria testando: vobis dixerit vel fecerit: exultabitis. Nam nihil vobis poterit aduenire aduersi. Consolationes enim et honores: et queque prospera non poterunt vos decipere vullo modo: quia de ipsis non curabitis: imo contra ria capietis. Aduersa etiam vos non valent decipere: quia ipsas sume desiderabitis in hoc mundo. Et quanto tribulatio erit maior: tanto maior consolatio erit vobis: eo quod magis in hoc casu implebitur desiderium cordis vestri. Et si forte in aliquo sic non esset: deberet certe in eo penitus ita esse. Et quis non deberet gaudere: si separatur a vanitate: et coniungitur veritati. Nonne hec omnia sunt vanitas: vanitas: vanitatum: et oia vanitas simpliciter preter deum. Et quid est veritas nisi deus. Omnia igitur preter deum et que in ipsum non tendunt: sunt a vobis simpliciter abhorrenda. Si enim sic esset o homo ut in solo deo velles affici: et ipsum

solum sitires honorum: te autem: ut dictum est: non diligeres: sed odires: et appeteres ab alijs conculcari: despici: et contemni. **V**ia proculdubio ipsi diabolo procluderes in tantum ut nullatenus ad te posset intrare. In hoc enim concordant omnes doctores: quod omnis malus est causa: timor vel amor: imo etiam ipsius timoris causa est amor sui ipsius. Quomodo ergo ex timore poteris peccare: quia desiderabis affligi: et contemni et ab omnibus simpliciter conculcari. Et quanto amore tui peccare valebis: cum te perfecte odias: et diligas solum deum. Hoc certe si habueris: et seruaueris: ad perfectam innocentiam et ad sanctitatis consummationem pertinges. **E**t qui aliquando fuisti seruus diaboli: efficieris nunc specialis amicus: imo amantissimus filius deo tuo et in regno suo reputaberis inter omnes. Cur ergo ista assequi sic tardamus. Quare neglegimus tantum hanc mentis perfectionem satis de facili obtinere. **N**umquid hoc donum excellentissimum nobis largitor oium bonorum: poterit denegare. Si hoc ab eo voluerimus toto corde cum instantia postulare. Certe non: de hoc enim te certifico sicut possum: quod non denegabit: sed libentissime tibi dabit. Non dico quod det tibi pariti: quia hoc non omnibus concedit: sed tibi indubitanter tribuet velle pati. Et forte quod etiam pati si dignus fueris dabit tibi. Et si fortassis dicis mihi non possum: nec possem tantum laborare: ut ad tantam sanctitatem venirem: quod solum deum diligerem: et me exosum haberes super omnia: et quod possem simpliciter appetere ab omnibus vilipendi. Ego tibi respondeo: quod ad hoc non requiritur iste labor: extrinsecus: aut corporis vititudo. Sed potius solitudo: et requies corporis: labor cordis et quies mentis. Non requiritur inquam multus labor extrinsecus: quia per illum non vnitur: sed distrahitur: interius vero labor: tamen humilitatis et

cc

pietatis: ad hoc et ad omnia est utilis dum tamen homo mentis quietem custodiat in labore. Nec etiam requiritur valitudo corporis: quia valitudinem spiritus hec repugnat. ¶ Requiritur autem omnino labor: cordis in surgendo et euellendo se totaliter ab istis infimis et caducis: et se ad celestia eleuando. Et dum sic ascendens in te tunc requiritur quies mentis. Multum enim abhorret deus illum: qui ipsum degustat et ibi simpliciter non quiescit: sed potius tanquam deus non esset sibi sufficiens recedit a deo: et reddit ad ista stercorea amplexandum: et sic coinquinatus et infectus ad amplexus dei iterum vult redire: sed certe sic facere vni vili rustico et timere minus et verecundaremur: et tamen ipsius deum plus omni rustico vilipendimus: et quasi nihil de ipso breuiter iam curamus: et nihilominus volumus quod ipse in omnibus nostre satisfaciatur voluntati: sed non sic debet esse. ¶ Sed si intrare adeo volueris sine repulsa hoc excellens: vel etiam aliud quodcumque donum ad ipsum reuerenter conscendas: nec inde recedas: sed permittit ibi quiescas: rogando eum instantius et deuote: ut ad vomitum non permittat amplius te redire: et si sic feceris: non dubito quod ab eo suo lumine illustratus: tuas miseras recognoscas: et super omnia te odibus diuinam experieris bonitatem: et omnia mundi velut stercorea abhorreris. Et sic tandem digne et merito immensi amoris vinculo coniungaris inseparabiliter soli deo. Quod ipse nobis concedat: qui per cuncta secula regnat. Amen.

¶ Quod homo commutetur in deum.

Admirabilis mutatio scire ex celsi. Sicut enim apud homines temporalia diligentes esset summe admirabile: si quis

unum stercoreum fetidissimum commutaret in omnes delicias huius mundi: vipula: si quis pro vno utilissimo et fetidissimo stercore haberet huius mundi plenariam potestatem: et quantum ad temporalia ad modum imperatoris: et quantum ad spiritalia sicut papa: et nullam resistentiam posset pati: et insuper quod maligni spiritus sue obtemperarent in omnibus voluntati: et quod non solum terra et que in ea sunt: sed et celorum sidera sibi parerent ad nutum. Item quod posset mortificare et viuificare: infirmos sanare: et mortuos suscitare: cursum quoque nature simpliciter inmutare. Et quod haberet omnes diuitias et delicias quas circa deum posset excogitare: imo quas deus posset perducere: dum tamen in deum non ducerent. Sic certe imo sine comparatione: multo magis est admirabilis: laudabilis: venerabilis et amabilis illa commutatio qua quis se commutat in deum. Nam maior est sine comparatione: distantia inter deum et hominem: quam inter quamcumque vilissimam et infimam creaturam ad omnia que circa se facere posset deus. ¶ Tunc autem homo se commutat in deum quando eligit se odire: et diligere solum deum: et circa aliud non vult: nec potest affici: nisi solummodo circa deum: et in illum solum: suus iacit affectus. Illi adheret tantum: et de vlla re nisi de deo breuiter nihil curat: et semper et totaliter finit: quomodo per se et per alios honoretur simpliciter dominus deus suus. ¶ Quod commutatio dulcis et suavis: et summe desiderabilis. Nam talis homo suorum peccatorum plagas in christi vulnera commutauit. Sue mentis fedtatem in diuinam bonitatem: suam nequitiam in dei clementiam. amaritudinem cordis in summam dulcedinem creatoris. Nam totus factus est dei et nihil nisi deum requirit. Cor suum plenum est ipso: et totus in eo est ipse dominus deus. Se exiuit: et deus intrauit: et zelo dei

Ruccensus facit guerram sibiipſi tanquam ſuimet crudeliſſimo hoſti. Si ergo talis ē conmutatio iſta: ſic vere talis eſt. Cur ſerue neq̃ infidele mancipiꝝ: creatura inutilis hoc ad implere retardas te negligia immutare. Sed caue diligenter ne cum torpore operis: grauamine cordis: anxietate pectoris: in ſenſualitate mentis hoc ſtudeas adimplere. Sed potius hoc facere intendas cum maxima auerſitate animi: cum ſeruoris intentione: et cum inenſitate amoris. Maxime cum nihil homini vtilius: nihil delectabilius: et nihil nobilius eē poſſit. ¶ Si ergo teipſum exieris: et per hūc modum in deum intraueris caue cum omni diligentia: ne modo aliquo extra ipſum valeas amplius inueniri. Et ſi aliqua mentis infirmitate: aut negligentia forte contigerit te exire illuc ſtatim cum fletu recurras: et deum ſuppliciter depreceris: vt tibi indulgeat et dignetur te ſeruū recipere fugitiuum. Et tunc proponas firmiter in corde tuo ab eo amplius nō exire. ¶ Ad tamen tale propoſitum facias: vt ad nouā culpam te obliget et aſtrigat: quia fragiles ſumus: et ex nobis ſimpliciter inſtan-tes. Et ſi milies ab eo exieris totiens ſtudeas ad ipſum redire q̃ cito. ¶ Regula iſti⁹ capituli bona eſt. Nullus enim bene poterit cum deo eſſe perfecte: qui ſuum affectū habet ligatum: vel inclinatum alicui creature.

De ordinatione ad proximum.

Proximo tuo accipe breuem doctrinam vnumquēq; hominem mundi reputa temetiſm. Si hoc bene cordi tuo impreſeris: non eſt dubium qd ſuum bonum diliges ſicut tuum. Et qd ad ſalutē ſuam ſpectare cognoueris hoc tua oratiōe et ex oratiōe: aut alio modo quo poteris p

eo tanq̃ pro te ſolcite: et fideliter procura bis. Et cum videris ipſum bona facere vel dicere ita repleberis gaudio: ac ſi tu illa eadem verbo vel opere adimpleres. Si autem ſciueris ipſum eſſe in peccato: aut in aliquo ſpirituāli defectu tu ſibi nimum cōdolebis: et ipſum a malo pro vt poteris releuabis: et ad bonū toto poſſe conduces. ¶ De miſerijs autem corporis ſic compa- tieris ſibi ac ſi i teipſo illas haberēs: et ita libenter et diligenter ſeruies ei ſicut faceres tibiipſi: imo multo libentius ſibi q̃ tibi: quia tu cernes maius prēmium eſſe tibi cum etiam te debeas odire: et illum amare. Et ſi forte te offenderit dicto vel facto tu non plus curabis: q̃ ſi tu tibi illa feciſſes vel tibi dixiſſas: immo eo tibi ipſe magis placebit: quo cum eo maiorem materiā merendi videbis. ¶ Si vero tu aliquid boni dixeris vel feceris ſibi non plus de hoc eleuaberis in corde tuo: q̃ ſi alius in eiſdem ſibi verbo vel facto ſeruiiſſet. Et ſi tu aliquem defectum culpabilem feceris coram eo de hoc tu plus non curabis: q̃ ſi in priuato vbi nullus videtiſſet: feciſſes. Inde etiam ſequitur qd ſi vnūquēq; reputaueris teipſum proculdubio nullum proximi ſpeciale habebis: quia omnes certe tibi ſingulares putabis. Nullum enī plus altero diliges: niſi inquantū ipſum noueris meliorem: et non inquantum ſit tibi magis familiaris vel notus: nec etiam circa quantumcūq; bonum debes ſimpliciter affici: ſed ſolummodo circa deum: ſiue in ſe abſolute ſiue etiam inquantū iſti vel illi tot et tanta bona largiri poſſumus tamen pro illis magis orare pro quibus ſumus magis domino obligati. Nec tamen ſic eſt orandus pro illis: vt alios penitus dimittamus: vel obliuioi tradam⁹ nihil aut appropries tibi niſi tuas culpas: et tuos defectus. De ceteris viliozem cognoſce: et non ſolū propria: ſed etiaꝝ aliorum peccata reputa eſſe tua.

sc ii

Et pro ipsis tanq̃ pro suis veniam euz la-
chrymis a deo imploza: nec dicas quomo-
do possum omnem hominem extimare me-
liorem: hoc te docebit facere perfecta cha-
ritas: que te cum eis coniungens te faci-
et vnum cum eis: hoc inde clarius intue-
tur. Ad hoc autem faciendum mouetur de-
facili ille: qui cor suum in honorem dei tota-
liter radicauit: nihil aliud nec in se nec in ali-
is appetendo. Unde hec est regula popu-
li. Ad qui vult deū perfecte diligere: et
proximū simul: nihil aliud nisi solū honorem
dei sitiat: et cum magna auiditate et sollicitu-
dine cordis solum deum requirat: nihil ali-
ud intendens in omnibus.

¶ Ad homo semper sit ordinatus in lo-
quela: cogitatione et operatione.

Eru⁹ dei nunq̃ debet: nec ali-
ud nec aliter cogitare: loqui et
operari quasi si deum suum fa-
cie ad faciem semper videret:
nec est dubium q̃ sic vbiq̃ et semper ē no-
bis presens deus: et nos et cuncta nostra ita
videt: ac si iuxta sedem suam in empyreo
celo esset: quāuis hic non sic influat si-
cut ibi. Et ideo quāuis non videamus ipm
deus: ex quo tamen indubitanter scimus: et
certissimus ipsum esse iuxta nos: imo etiā
in intimis cordis nostri: non debemus ali-
quo modo plus vel minus nec aliter cogi-
tare: loqui aut facere: q̃ si semper et vbiq̃
eum clarissime viderem⁹. **¶** Tantū enī ti-
meret seruus imperatoris si sciret pro cer-
to se clare et totaliter ab imperatore videri
quāuis ipse nullatenus videret imperato-
rem ne posset videre: quantum timeret si
manifeste ipsum imperatorem videret: im-
mo certe multo magis. Nullus enim suus
est: qui ex hoc proprie timeat: q̃ suū domi-
num videt: sed potius ex hoc timet et meri-
to habet timere: q̃ a suo domino diligenti

us obseruatur: et ab eo cognoscit pro cer-
to se clare videri: unde si seruus sciret pro
certo q̃ suus dominus non posset eum vi-
dere nec scire illud quod facit: vtiq̃ sicut
credo suum dominum non timeret: s; tūc
multū haberet timere: et merito timeret:
quando pro certo sciret a dño se videri: eti-
am si ipse suum dominum penitus non vi-
deret. **¶** Quanto ergo magis debemus
semp summe reuereri cum magna deu-
tione et amore: cum imensa reuerentia et ti-
more: cum maxima nostrorum scelerū eru-
bescencia et confusione: ipsum dominū de-
um nostrū: qui nobiscū vbiq̃ et semper ē:
et nos et nostra continue intuetur: non solū
illa que foris patens: sed etiam omnia itima
issima et secretissima cordis nostri. **¶** Vini-
perabilis et execrabilis stultitia: imo mali-
tia nostra. **¶** Quis ergo est tam magn⁹ et
ifimus peccator: in mūdo: qui furtū: adulte-
rium et quodlibetis peccatum presume-
ret patenter cōmittere: vbi et quando a cū-
ctis posset videri et capi. Aut que nā est
mulier: tam mala: tam lasciuia: tam lubrica:
tam adultera: tam meretrix sine fronte vī
quomodolibetis peccatrix: que in me-
dio platearum et in meridie cunctis cernē-
tibus non summe erubesceret ad fornica-
tionem sui corporis prebere consensum: et
que non valde timeret quodcūq̃ etiā ali-
ud scelus cōmittere in publico: vbi posset
de facili comprehendi. Nonne omnis qui
male agit: odit lucem: querit latebras: fugit
publicū: pētit angulos et non venit ad lucē
vt non arguantur opera eius. **¶** Miserabi-
lis cecitas cordis nostri. Nam si videro et
cognouero firmiter me ab hominib⁹ cla-
re videri dum volo facere quicūq̃ mali:
statim pre verecundia vel timore desinam
a peccato etiā quātūcūq̃ sim tentatus et
avidus ad peccatum: et quantumcūq̃ ali-
am oportunitatem habeam ad peccandū:
et tamen coram deo meo in cuius conspe-

etu sum non erubescō: nec formido peccare: sed intrepidus et inuerecundus: multo teneo: et multipliciter multa: imo in numerabilia scelera: maxima: grauissima: turpissima: etiam ad loquendum et nefanda committo: coram oculis eius. ¶ Anquid forte non videt deus que facio. Anquid forte non audit que loquor. Anquid fortassis non intelligit: que cogito. Etiaq; videt. Audiz: intelligit et cognoscit: quia omnia sunt nuda et clara oculis eius. Cur ergo infelix non summe timui taliter et tam diu peccare. Cur miser non summe erubui: tot et tanta graua et turpia sine fronte et freno committere. O deus meus quotiens te offendi. O creator meus quot et quanta in te peccata commisi. Admirum est quomodo iam diu non demersisti me in profundus inferni. Summe mirabile est: quod quando te primo offendi non statim proiecasti mea facie tua in tenebras exteriores. Ubi est fletus et stridor dentium. In ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius: valde stupendum est: quod tantum me peccatorem maximum et inimicum tuum mortalem sustinueris: et adhuc patienter sustines super terras. Unde hoc mihi a te. Lerte ex dono tue ineffabilis pietatis. O magna iniquitas mea. Sed o maior bonitas tua: o immensa malitia mei peccatoris: sed o immensior clementia tui saluatoris. Nam ubi habundauit meum delictum superhabundauit ibi gratia tua. Ego me ipsum perdididi a te recedendo. Tu me inuenisti ad te me reducendo. Ego meipsum vendidi in te culpas committendo. Tu me redemisti pro me penas patiando. Ego ad mortem me damnaui te nimis offendendo: tu me viuificasti pro me te occidendo. ¶ O inextimabilis dilectio diuine caritatis. O intollerabilis, abhominatio mee iniquitatis: Deus miser et infelix ego cur non semper perfundor lacrimis. Cur non ubiq; affligo: suspirijs. Cur non ubiq;

diq; flagello: verberibus. Et si non forte dixisti amore penarum: saltem mei dolore culparum: peccaui enim crudeliter lapsus sum fortiter. cecidi grauiter. corruui miserabiliter. Nullum inuenitur peccatum cuius non sum ego sordibus coinquinatus. Nullus est morbus vicio: a quo ego non contraxerim contagium. Nulla sordium sentina extitit: que in me miserum non confluxerit. cur igitur saltem meipsum non plango die ac nocte. cur non profusus vberibus lacrimis lauare studeo maculas mentis. Cur voce perfecte confessionis os meum non aperio: simpliciter deo meo dicens. Peccaui deus meus miserere mei. Anquid forte tu homo hec facere erubescis vel times. Sed miser et infelix quomodo times: deum penitendo placare: cum non timueris ipsum offendendo turbare. Aut quomodo nunc erubescis lacrimis te lauare: cum tunc non erubueris per culpas te totum sedare. Quid magis timendum. deum culpa offendere: vel ipsum penitentia placare. Quid verecundius seipsum peccatorum sordibus deturpare: illud simpliciter et premitore: et verecundia fugiendum. Istud vero cum expedit simpliciter est faciendum. Non vitasti primum: ideo prosequaris secundum. et cito dum tibi tempus prestitit deus: expectat enim te adhuc ad penitentiam: quia non vult mortem tuam: sed magis ut conuertaris et viuas. Tu malefecisti eum grauiter offendendo. peius facis te de offensa humiliter non de offensa penitendo. Sed pessime facies decetero te simpliciter non corrigendo. ¶ Pone ergo amodo finem peccatis: pone legem nequitiæ habeat culpa modum: habeat iniquitas terminum. Jam desine peccare. Et si forte non amore dei saltem pre eius verecundia et timore. Non enim potes te abscondere ab oculis eius: neq; fugere manus eius. Si enim abstineo a peccando pre eo

fusione et timore humano. **A**ulto magis
abstinere debes pre confusione: et timore
diuino. Nunquid insensate magis verecu-
datis de homine mortali: et ipsam magis
times quam deum eternum. Nunquid magis
creaturam quam creatorem. Nunquid magis
iudicem corporis: quam testem: et iudicem cor-
poris et anime: qui potest te totum mittere
in gehennam. **O** imensa stulticia. **O** gran-
dis vesania. **O** miserabilis excecatio ocu-
lorum. Et vnde hoc. Certe quia excecavit
nos malitia nostra. **D**eu heu nobis. Quid
faciemus. Certe nihil aliud restat nobis:
nisi vt operti cinere et cinio: procidamus i
facies nostras coram deo preculparum no-
strarum verecundia et tremore: et ab eo ex
corde et cum lachrymis veniam humiliter
imploremus dicentes: miserere nostri do-
mine miserere nostri: quia multum repleti
sumus de peccatione: quia peccauimus tibi.
Et diuina nos deus salutaris noster: et pro-
pter gloriam nominis tui domine libera nos
et propitius esto peccatis nostris propter
nomen tuum. **L**ux mundi illumina nos:
qui in tenebris: et in umbra mortis sedem.
Et lux vera in tenebris lucens remoue
tenebras: non tam ignorantie: quam summe ma-
litie nostre. **S**plendor glorie: et candor lu-
cis eterne. **I**llustra nos vte et nos perfe-
ctissime cognoscamus. **I**n flamma nos: vt te
solum in omnibus et super omnia feruen-
tissime diligamus. **P**urifica nos vt sic a
peccato mundati te decetero: saltem pre tui
crubescencia: et timore nullatenus offenda-
mus. **L**etifica nos vt tibi leta facie assisten-
tes poti⁹ amore quam timore: tibi digne et lau-
dabiliter seruiamus. **F**ortifica nos vt ti-
bi indissolubiliter adherentes: nunquam a te
in perpetuum recedamus: sed semper hic
per gratiam: et in futuro per gloriam te feli-
citer perfruamur. Amen.

Quod homo potest perferuari in statu.

Trabile est valde fratres caris-
simi: quomodo sic modica sin-
tilla sicut est cor nostrum non ab-
sorbetur totaliter ab inmensa
bonitate diuina. Et quod seru⁹
dei non semper amore tam amantissimi do-
mini inebriatus incedit: hoc certe penitus
fieret si vellemus: et conemur illi immen-
se diuine bonitati: simpliciter applicare cor
nostrum. **E**t de hoc non dubitet ali-
quis quod quanto magis illi summe bonita-
tati vellet applicare cor suum: tantum me-
lior et perfectior esset. Et qui in summo ap-
plicare posset: ita vt penitus oblitus oium
preter ipsum deum: toto animi conamine
tenderet in eum: ibique aliquod diu quiesceret:
non statim inde recedens: tunc credo quod ta-
lis nimia absorptus dulcedine: consumaret in
statu. Tunc talis inter consolationes: et tri-
bulationes: honores et vituperia blandi-
mendita et obprobria: prospera: et aduersa:
insensibilis totaliter pertransiret. nihil pe-
nitens sentiens nisi deum suum solum ho-
nore affectans. **E**t tunc certe talis posset
merito dici comprehensor: potius quam viator:
beatus non miser: angelus non homo: non
peccator: sed sanctus. Et si ad hoc pertinge-
re cupis o homo hanc breuem regulam te-
ne. Quicumque vult esse consumatus in sta-
tu: debet de sua propria virtute totaliter de-
sperare: et plenarie se dimittere in brachijs
pietatis immense. Toto corde simpliciter co-
fidat de ipsa in omnibus fideliter agat: de
contingentibus quantum in se est: penitus
nihil omnimittens in hijs que poterit cerne-
re ad sui dei pertinere honorem. Sed et hoc
etiam obtinere quod in perfecta regula scri-
ptum est: est donum dei per maximum. Et
si quis ipsum cognouerit in se esse hoc cer-
te totum non a se sed a suo domino reco-
gnoscat. Sciens pro certo quod penitus est: i-
possibile ipsum ad tantum donum: posse per-
tingere sua sola virtute. Et quod nullomodo

ad hoc donum de se est aptus vel promus: sed potius est talis de se ad digna mortis eterne.

¶ Quod homo in breui potest esse perfectus.

Quicumque ad summitatem montis domini per contemplationem cupit venire hoc diligenter attendat: quod semper per mentis elevationem in deum ascendat: et nunquam quiescat dum vigilat: ut quiescat. Nam isto assensu mirabili non quiescere est quiescere. Et qui quiescit necessario fatigatur intantum: ut iam amplius non possit ascendere villo modo. In ascensu .n. montis materialis: quia caro infirma est: quiescem interpellatum requirit. Sed ascensu spirituali: quia spiritus quidem promptus est: contrarium exigit .v. scilicet non quiescat. Et quanto magis sic fatigatur: tanto velocius: et magis cito ascendet. Currere quippe fortior: et recentior fiet: et erit semper avidior ad maiora. Bellecabilius et suavius: et dulcius gradietur. Et ipsum maius: vel magis currere: sibi leuius et iocundius apparebit. Et ideo stulti sunt illi: et quod sit contemplatio simpliciter in experti: qui causa reassumendi vires: requiescunt aliquando: vel quiescere volunt. Habeant .n. pro certo quod tunc in illa quiete non resumunt vires: sed potius vires dispergunt. **¶** Nam si contemplativus fortiter currat: tunc quiescere facit: et nisi intantum intendatur: ut in saporem degeneret non auferret totaliter sensum suum particularium actus: sed ad modum ebrii esse liberos non permittat: nunc quasi quicquid videtur reputabis quadam diuina gratia habundare. Et quousque prima ebrietas summe suauitatis est. Si plane incedit: tunc valde incipit fatigari. Si totaliter quiescit: tunc totaliter vires disperdit. Et ideo nihil aliud contem-

platiuo restat facere: nisi cum virgine in montana ascendere cum festinatione. **¶** Si quis autem hoc capere non potest: sed vult omnino aliquando quiescere: et tamen ascensum in desiderio habet: tunc sibi hoc restat remedium: quousque ad ea que dicta sunt non valeat adequari. Videlicet ut saltem modum materialiter ascendentium non dimittat. Nam qui materialiter montem ascendunt: et in medio fatigati quiescere volunt non descendunt ad quiescendum in valle: quia sic nunquam possent ad summities attingere: et sic a cunctis merito stultissimi haberentur. **¶** Sic certe stulti reputandi sunt ab omnibus: et nunquam ad contemplationis cacumen derueniunt: qui hodie per contemplationem modicum vel etiam multum ascendunt: et tamen finaliter affectu tedio hoc assensu ad locum unde venerant: siue ad statum a quo ascendendo recesserant redeunt ad quietem: credentes quippe sic in peccatorum seu vanitatum valibus: et in planitie imperfectionis delectabiliter quiescendo effici fortiores postea ad ascensum. Ignorantes propterea quod sic non solum non fient fortiores: sed vix poterunt ad statum et locum ad quem prius ascenderant peruenire. Et ista est forte ratio sicut credo: quod hodie sic pauci contemplatiui supercilium montis attingunt. **¶** Sed si homo ascenderet hodie quantum posset: et ibi forte fatigatus quiesceret non retrocedens aliquo modo. Et cras inde se altius eleuaret: et ibi etiam figeret pedem cordis. Et post cras iterum altius ascenderet quantum posset: et ibi staret penitus non descendens. Et sic ultra procedendo faceret omni die. Dico vobis: et firmiter credo quod iste talis plus in ascensu contemplationis proficeret in vno mense: quam alius in quinquaginta annis qui continue retrocederet quiescendo. Et credo quod etiam iste in brevi consumaretur in statu: et esset gloriosus coram deo: et toti celesti curie predilectus.

cc uij

C Si autem contēplatiue ascendēs in mō-
tem timueris in aliquo: statim curras ad
cauernas lateris et sanguis vulnerum iesu
christi. Si vero nullo modo te potes absti-
nere a valle: quia ibi forte nutritur eos: nec vis
implere que dixi: hoc saltem facias: ut scilicet ad
vallem miserabilem tue miserie: et etiā po-
tius humani generis per humilitatem tuam:
et per compassionem proximi salubriter cō-
descendas dolendo summe: et lachrymādo
tam pro tuis quā pro aliorum peccatis: et pro
omnibus veniam a deo suppliciter postu-
lando. Ad ipse clementer concedat: qui ē
benedictus in eternum et ultra. Amen.

C Unde in breui regula hec omnia predi-
ca comprehendē. Qui per contēplatiōis
assensum vult attingere verticem montis.
nunquā quiescat. Et si paulisper quierit vel
quiescere voluerit non retrocedat: sed ite-
rum postea sursum ascendat donec affec-
tus plene fuerit quod intendit: nisi forte de-
scendere velit ad suorum vel aliorum tri-
stitiam peccatorum.

C Secunda pars stimuli amoris fratris
Bonauenture ordinis minorum. Ad homo
studeat se vilissimum ostendere.

Primo studeat hō quan-
tum potest se vilissimum
reputare et indignum omni
beneficio dei sibi displice-
at. Soli deo placere cupi-
at. **C** Ab alijs velit vilis
et humilis reputari. Et ex

hoc summam dei clementiā recognoscat:
quia cum sit stercus vilissimū ad immēse ma-
iestatis iniuriā promptissimū: et in omni-
bus fetidissimum dignatur eum deus sibi
in seruū assumere: et quia maius est in filium
adoptare. Ad ergo reputet magnū quod
deo seruiat: sed potius maximū reputet quod
ipse deus dignatur habere sic insufficien-

tem et miserū seruitorē.

C Ad hō nō doleat nisi de peccato.
C Secundo ut de nullo nisi de peccato et
ad peccatū inducente: et a deo retrahēte do-
leat: immo de quacūque alia tribulatione:
iniuria et afflictione gaudeat: inferentes sum-
me diligat et spālem orationem pro eis do-
mino fundat: deo inde copiosas laudes re-
ferat: et ad regatandum deo de tanto be-
neficio le insufficientem penitus recognos-
cat: quia quos deus diligit: corrigit et casti-
gat: et ipse tribulationes: que hic nos pmiūt
ad deū nos ire compellūt.

C De dilectione paupertatis.
C Tercio ut paupertatem et omnem penu-
riam propter christum diligat: de tempora-
libus nihil nisi stricte suam necessitatem re-
quirat: aut quocūque modo appetat. Sed
christo capiti nostro in paupertate: et oīs
consolationis corporis deiectione se stude-
at conformare: et hoc debet maximum re-
putare: quia rex regū: et dominus dominantium
iesus christus: seruū sic vilissimum suis
dignatur induere ornamentis: et sibi lutum
fetidissimum simile. Ideoque quanto vi-
det se ditiores: et in pluribus consolationi-
bus copiosis habundare: tanto debet inti-
mius et profundius contristari cernens se
magis ex hijs fore a christi similitudine
elongatum.

C Ad quilibet debet adimplere volun-
tatem christi.

C Quarto ut in his bonis: et indifferenti-
bus alterius plus quā suam adimplere stu-
deat voluntatem: immo semper suam in ex-
terioribus actibus studeat annegare: aliorum
beneplacita affectans cum omni vigilan-
tia in licitis adimplere. Et si hec omnia cir-
ca omnes faciens suos superiores debet to-
tis visceribus amplexari: et quocūque di-
xerit honesta fieri velle: vel etiam signo ali-
quo intinuerint: debet suo posse cum ma-
gno desiderio affectui demandare.

¶ Ad nullū despiciat.

¶ Quinto q̄ nullū quācūq; mīserum despiciat. Sed erga omnes materno commoveatur affectu: et sic omnibus intīme cōpatiatur: sicut ipse compateretur suo vnicō filio predilecto. Omnes aliorum mīserias reputet esse suas. Et sicut ipse sibi metū ita si pōt: debet omnibus subuenire: et quātū in compatiendo et ministrando debet erga nos materialiter se habere. Debet tamen omnes tanq̄ patres et domi- nos reuereri.

¶ Ad nullū iudicet.

¶ Sexto q̄ nullum iudicet de peccato cū ignoret: quid diuina gratia in anima opere- tur. Sed si alquē per signa aliqua manife- sta coniecerit peccato: plus de peccato illi- us doleat: q̄ si in suo proprio corpore de- beret mille mortis supplitia sustinere. Re- cogitet enim diligenter q̄ preciosior est ani- ma que sic letaliter vulneretur q̄ omnium corpora hominum q̄ celorum inquantum corpora. Et ideo sicut corpus meum a mor- te: sic imo multo magis deberē proximum meum cum omni vigilantia custodire et a peccato retrahere: oratione: exortatiōe: exē- plo et breuiter modis omnibus quibus possem.

¶ Ad bonū prīmi diligat.

¶ Septimo vt bonū prīmi diligat sicut su- us. Et sic vt mater de bonis filij iocundat- sic debet de prosperitate omnium viuēti- um exultare et maxime de hīs que spūalia sunt: vel ad spūalia inductiua. Et sic ac si sua essent: aliorum bona debet summope- re et sollicitē promouere: et semper plura et maiora bona debet de proximo credere q̄ valeat intueri. Debet nihilominus etiam de bonis temporalibus proximo non mo- dicum congaudere.

¶ Ad bonū proximi amet.

¶ Octauo vt nihil prēter deū diligat: aut non nisi pure propter deum vt sic omnia

propter deū et in deum: et ipse deus in oib⁹ et super omnia solūmodo diligatur: nec cū ad magis diligendū hunc vel illum alli- ciat nagis propinquitās: vel beneficiorum imenitas: seu quorūcūq; bonorum com- moditas temporalis: sed potius maior vir- tus: et sanctitas cuiuscūq; vt sic omnes in deū referrēns et cōmuni amore et charita- te diligēs meliori: et sanctiori charitate vin- culo strictius copuletur. Pōt tñ et debet pro beneficijs et propinquis: et precipue pa- rentibus coram deo salutem animarū ora- tionem effundere specialem.

¶ Nono vt qcqd faciat vel dicat: et pro quibuscūq; negotijs iplicet deū semp actu in corde habeat et nihil aliud q̄ honores su- um in omnibus actualiter: vel habituali- ter intendat. Sed ad hoc precipue nitatur: vt sic semper deum presentē intelligat: ac si ipsum qui presens est in sua videret essen- tia. Sicq; eum timeat: reueretur: et inten- so amore in ipsum feratur eoq; prout pōt in via fruatur: et in ipso et nō in alio requiescat.

¶ Decimo vt si predicta omnia vide- rit se facere posse: adeo maxima benefi- cia accipere recognoscat. Debet quoq; ce- terorum dei beneficiorum innumerabiliū reminisci: et precipue q̄ eum ad suam ima- ginem voluit insigniri: seq; nostram natu- ram assumere: seipsum pro nobis morti tra- dere: in via se nobis in cibum: in gloria ve- ro in premium tribuere semetipsum. Et q̄ nōdum ipse homo deum in patria est ade- ptus eum saltem in via aspiciat in patibulo sicq; sibi compatiatur: ac si eius vulnera in suo proprio corpore sustineret. Et de hoc precipue debet dolere q̄ toto videt frustra- ri beneficio sic immenso. Ternat iesum de- niq; in altari exhibitum sibi in cibum et po- tum omnis saporis: suauitatem habentem. Et sic in ipso toto affectu delectans clamat et dicat hanc orationē. Oratio.

Domine iesu christe tu qui es pa-

Stimulus amoris.

nis vite: me de te satiare digneris: vt nihil
p[re]ter te scias vel sitiam. Te ne domine me
tem meam vt interueniente verbo tuo: a
te vo[lo] sole iustit[ie] reparari. Qui viu[is] zc.

C Atri christi etiam omnem reueren-
tiam exhibeat z dicat sic.

D Alcissime iesu dignare me mi-
simum omnium peccatoru[m] ma-
tri tue reuerentiam debitam ex-
hibere. Et tu clementissima do-
mina mihi indignissimo impetra vt perfe-
cte sim semper tue deditus seruituti: z tibi
omni tempore obsequar pura mente z co-
de deuoto continue tue benignitati assi-
stam. Amen. Oratio.

D Domine iesu christe cor meum tuis
vulneribus saucia: z tuo sanguine
inebria mentem meam: vt quo-
cumq[ue] me vertam te semper videam cru-
cifixum. Et quicquid aspexero mihi tuo ap-
pareat sanguine rubricatum: vt sic totus in
te tendens nihil p[re]ter te valeam inuenire
nihil nisi vulnera tua valeam intueri. Nec
mihi sit consolatio magna tecum mi domi-
ne vulnerari. Nec intima sit mihi afflictio
sub te aliquid meditari. Non quiescat cor
meum bone iesu donec te inueniat centr[um]
suum. Vbiq[ue] sui terminet appetit[um]. Ame[n].

M Altum mirari debemus: imo
nos mirari miremur quando
homo semel degustat dulcedi-
nem dei: quomodo possit ab ea
aliquatenus separari: quomodo non obli-
uiscatur omnia ex ebrietate: nimia etia[m] co-
medere z dormire. Et si aliquid aliud ante
ipsum ponatur quomodo potest aliud q[uam]
suum benignissimum dominum intueri z
in eo summa dulcedine oblectari: cum ip[su]m
in omnibus sciant esse: z in omnibus ip[s]e
valeat inueniri: z in omnibus requiescat.
C Q[uod] bonus israel deus his qui recto

sunt corde. **D** q[uod] dulcis z suavis est spiri-
tus eius in eo. **D** quanta amaritudine: **D**
quanta tristitia: quanta anxietate repleti de-
bet animus: qui etiam ad momentum a ta-
ta dulcedine sequestratur.

C De predestinatione.

D De predestinatione: aut de pre-
scientia dei tibi aliqua subiepat
cogitatio: sic responde diabolo
talita propinanti. Quicquid sit
de me: te certum est esse damnatum. Sed
z si ego prescius sum: z deum meum habe-
re non debeo post hanc vitam: totis meis
viribus laborabo: vt saltem ipsam habeas
in presenti z ipsum possideam quantu[m] pos-
sum ne in vtroq[ue] statu carcam tanto bono.
A Momentum igitur temporis decetero
non transibit: quin secundum meum posse
totaliter fruam ip[s]o. z semper in ip[s]o sum-
ma iocunditate delecter: ex quo eternas mi-
sericordias assequi non debeo in futuro.
C Nunquid summa vesania esset si cer-
tus sum me eternalibus ignibus crucian-
du[s]: velle me inimicis tradere in presenti
z ex nunc cum diabolo incipere conuersa-
ri. Et non ne sufficiet illa miseria absq[ue] hoc
q[uod] me nunc miserum faciam ante tempus.
imo certe plus predestinatis me deo meo
pro vt potero totaliter exhibebo: vt nihil
sit in me: nec cor: nec lingua: nec cetera me-
bra quin sint occupata in seruitio dei mei:
vt saltem dum possum in quantum possum
habeam summum bonum. Sicut enim se-
culares: quia in quadragesima no[n] debet co-
medere carnes: volu[n]t in carnis priuio carni-
bus habundare. Sic certe de deo deberet
facere qui de sua prescientia esset certus. Et
hoc precipue faceret sine dubio si q[uod] suavis
est deus etiam ad modicu[m] degustaret. Le-
teras enim delicias absinthium reputaret.
C Sed quantumcu[m]q[ue] q[uod] deus presciuerit

me sim certus. Scio qd seipsum negare nō poterit. Unde eum totis viribus amplexa-
bor: et ipsi mei visceribus foriter strin-
gens: etiam si auroa apparuerit nisi mihi
bene dixerit non dimittam. Quod si bene
dixerit mihi eum: tunc etiam non dimittam
et sine me recedere non valebit. Licet enim
mihi est sibi inferre violentias in hac
parte cum ipse comendet illos qui regnū
celorum capiunt violenter. **C** Aut certe
scio quid faciam. In cavernis enim suorum
vulnere me abscondam ubi quietius la-
titabo et sic extra seipsum me non poterit in-
venire. Quod si intra seipsum me inveni-
et: eum me extirpare compellere non decebit:
qd dixit cum qui venit ad me non eiciā so-
ras. Et sic me condemnare non poterit: ni-
si se voluerit vindicare. Aut ad matris sue
pedes prouolutus iacebo: et qd propter pec-
catores mater dei sit effecta iuridice allega-
bor: ut mihi veniam impetret humiliter
postulabo. Et sic repulsam pati non pote-
ro ab ea: quia ipsa fons pietatis ab omni-
bus predicatur. **C** Ipsa enim non miseri-
gnorat: et miseriis satisfacere nunq̃ scivit.
Nec credo qd propter me nouam velit
adiscere lectionem. Ideoq; ex compassio-
ne maxima ante filium suum mecum si di-
ci potest misera apparebit: et mihi ad idul-
gentiam q̃ citius poterit suum unicum in-
clinabit: et sic triplex habeo refugium: qd qua-
si triplex funiculus difficile confringetur.
C Quod si ego predestinatus vitam eter-
nam debeo cum angelis possidere: certe
debeo ex nunc angelicam vitam ducere nō
humanam. Totum illi me debeo exhibe-
re in seruitium qui se mihi totum in premi-
um preparauit: ut hac portione contentus
nihil aliud amodo mihi liceat affectare. In-
stus enim est et si aliud q̃ ipsū querere in
contra me posset rationabiliter indignari.
Et sic quem visurus sum mihi beniuolum.
cito merito viderem iratum: et contra me

non iniuste: sed digne et iuste sententiam in-
ferentem. **C** Igitur in fine diabolo sic con-
cludam. Quicquid de me futurum sit a
dei seruitio non desistam: Et ut tibi quia
non potes tanto domino ministrare: et eius
dulci presentia iocundari.

C Nec sunt que ducunt hominem ad cō-
templationis quietem.

Ad contemplationis quietem
volueris peruenire: tu intra te
studeas radicare hec tria sollici-
te obseruando. **C** Primum ē
ut quantum et qualiter tuum creatorem of-
fenderis quantumcunq; ab alijs quotidie
offendatur consideres diligenter et dilige-
ti consideratione assidue mediteris: et de tu-
is sceleribus summe dolens: alijsq; intime
compatiens tanq̃ tibi die noctuq; si po-
tes habundantius lachrymeris: tuis la-
chrymis te vberius irrigando cor tuum ab
omni macula ablucendo deum tuum tuis
sceleribus offensum cancellatis manibus:
fletis genibus lachrymosis gemitibus et
suspitijs ac importunis precibus tibi ad mi-
sericordiam inclinando. Non enim sumus
in statu leticie: sed meroris. Et magnum est
valde si deum nostrum sic nostris delictis:
grauiter et frequenter offensum: poterim⁹
toto tempore vite nostre placare prolado.
Et hoc ad magnam nostram consolationē
debemus sumope eligere in presenti no-
stras videlicet et aliorum nequitias genere et
plorare: quia ipse benignissimus deus et
pater domini nostri iesu christi pater mi-
sericordiarum et totius consolationis ani-
me sic: fideliter in amaritudine existen-
ti: post gemitus et suspiria: et lachryma-
rum inundationem exultationem infun-
dit. **C** Sicut enim aqua in vtre putre-
facta: et solis calore decocta in vinum cō-
uertitur: sic imperfecte contricto lachry-

Stimulus amoris.

me amare: seruoze caritatis decocte in vinum leticie conuertuntur. Nec eniz decet tantum deum et dominum: tam nobili dono in anima habitare: nisi ipsam mundissimam inuenerit: et cum omni diligentia ab omnibus peccatis: et maculis expiatam.

Secundum est ut nitaris quantum potes christo compati pro te passo. Ubique enim et semper eius passionem et mortem sibi crudelissimam et penosam: sed nobis necessariam et dulcorosam debes in corde tuo assidua meditatione pensare. Nisi enim si bi compatiendo nouerimus nos compati secum non poterimus iocundari. Si autem bene eius passionem fueris meditatatus: et multum intraueris latus eius: certe peruenies ad cor eius. **O** felix cor: quod sic cordi christi dulciter colligatur. Luius leuia sub capite eius: et dextera amplexatur. Recte tunc sponsus cum sponsa in cubiculo requiescit. Sed obsecro te o anima: mihi narra dulcedinem quam tu sentis. Queso te: mihi delicias quibus cum sponso tuo christo affluis non occultes. Sed ut bene video me non audis: quia cor tuum absorbitur nimio predulcore. Jam tui interpretis existentis in carcere es oblita. Verno enim te sic amenitate nimia esse raptam: ut iam non sit tibi vox penitus neque sensus. Quicumque autem ad contemplationis quietem et dulcedinem: nisi per christi lateris hostium voluerit introire furem se reputet et latronem. **T**ertium ut nihil possidere cupias nisi deum. Et quicquid preter deum cordi tuo oblatum fuerit: vel videris vel audieris nominare debes de huiusmodi tanquam de caducis folijs non curare. Ipsi soli stabilias mentem tuam. Ipsum solum omnibus relictis insequaris. Ipsi soli indissolubiliter colligaris. Tunc enim te suis brachijs sustentabit et castis amplexibus te costringet. **T**unc in auribus tuis melos sue eloquentie resonabit: et tibi melli-

flua oscula exhibebit. Vere tunc pre delitijs te non poteris sustinere: quia nimia dulcedine absorberis. **O** felix anima quo abijisti: quod sic nos in tanta amaritudine reliquisti. Nobis obsecro nuncia si tibi sufficiunt illa bona. An vis ut tibi de nostris delitijs et exenijs transmittamus. Sed ut puto nos reputas non exenijs vel delitijs: sed potius stercoreibus habundare. Quid ergo tibi offerremus o anima tanta talique iocunditate repleta cum tu maxima nostra bona non solum recipere. verumetiam nec pensare audire vel respicere non dignaris. **Q**uare sic que diligimus tu contemnis. Sed ut video nobis non loqueris: quod rapta es in cubiculum a dilecto. **O** amor: ineffabilis: qui cor sic fortiter conglutinat suo fini. **O** mira benignitas creatoris: qui se singulariter diligentem dono visitat excellenti.

Contra superbiam.

Superbe homo: luciferri imitator: responde mihi. Numquid cogitas te deum esse. An omnia a deo esse ignoras. Si enim a te aliquid esse protestaris: certe te deum esse fateris. Sed amplius vide: ut magis tua insania reprimas. Nonne de alieno stultum est gloriari. Cum ergo cuncta sint a deo. Si gloriaris de aliquo te manifeste comprobas esse stultum. Si autem hoc ignoras non es dicendus homo: sed bestia carens penitus hominis ratione. **A**udi ergo insane. Si gloriari vis: et stultus apparere non vis: excludere que tua non sunt: et tunc de reliquo gloriaris. Sed certe si omnia non tua a te excluderis in nihilum penitus redigeris. Ergo de nullo gloriaris: si non vis incurrere vanitatem. Si vero specialiter ad dona gratum facientia descendas: de illis gloriari non potes: quia te illa habere ignoras

imo si de illis gloriaris: eo ipso illa nō habes. Sed etiam qđ tu ipsa habeas supponamus. Qualiter illa possideas videam⁹. Nonne tibi infideli seruo proditori domini destructori tibi met iusticiam quam tu possides noster benignissimus dñs tanqđ pannum albisutū gratis dedit. Et tamē tu eum stillare non cessas sanguine menstruo. Sed vesania plene: utinā saltē me retricio mulieris frontem hēres. ¶ Que so que est meretrix sic corrupta: que de suo menstruo gloriatur: imo quam velis inuenias meretricem: que de hoc non intime confundatur. Nec etiaꝫ audeat sponsa suo sponso amantissimo reuolare. Quid ergo o stulte in malitia gloriaris. Si tamen semel in mense ad modum mulieris deficeret sanguis tuus causam haberes foxitan gloriandi. Sed erubescere et dolere: quia quotidianus est: et quasi continuus fluxus tuus. Si ergo a te tantum malum et a deo tantum bonum cernis esse in deo gloriaris continue. Et de tua turpitudine coram diuine maiestatis oculis assidue erubescere: quod videlicet sic deficere non desistis. ¶ Sed forte dicēs in me nolo gloriari de cetero: sed tamen ab omnibus cōmendari. Sed impie latro audi. Nonne stultum est: et periculosum largissimo domino tuo: qui omnia que habes tibi tribuit habundanter furari illud qđ est ei carissimum: maxime ubi hoc videat et cognoscat: sibiq; displiceat et non valeat sustinere. Sic certe stultus es qui ab hominibus laudem queris. Ideo cum vniuersa per semetipsum operatus sit: deus omnes laudes et omnia laude digna ad honorem referas dei tui. In teipso autē hoc cogita diligenter. quod ad hoc creatus es et redemptus ut non tu: sed deus tuus in tuis operibus cōmendetur. Tu ergo voluntatem domini tui fideliter assequaris: ut laudari abhorreas: deum autem ab omnibus gaudeas exaltari: et quanto magis ab

aliquo cōmendatur: tanto in maius gaudium eleuetur. ¶ Et studeas quantum potes omni tempore: omni loco deum tuum lingua et opere honorare. Semper actus soli sue laudi intendas. Si enim bene diligeres deum tuum: eiusq; honorem appeteres ut deberes malle quibuscunq; amarissimis semper pasci: et stercus etiam ab omnibus reputari: imo tanqđ stercus ab omnibus abhorreretur: ac tanqđ lutum fetidissimum ab omnibus conculari: qđ quibuscunq; delictis habundare: qđ quomolibet ab hominibus eleuari qđ qualicumq; perfrui corpore: ea sospitate: si inde deus tuus amplius laudaretur. Supposito etiā quod par esset meritum vtrobiq;: hoc tamen deberet gratissimum nobis esse ut altissimus deus noster a nobis et de nobis aliquod laudis munusculum recipere dignaretur. Sed propter nostram miseriam in contrarium vertimur tota die. ¶ Sed o mira ineffabilis amabilisq; demētia saluatoris: que tam benignissime nostris meritis condescendit. Quis illā poterit nunciare. O homo non sis queso de tanta misericordia ingratus. Sed gaude et mirare de tam dulci deo gratias agere non desistas. ¶ O mi domine: quid tibi cōtuli ego reus: quod me superbum et arrogantem: tam dulciter pertractas: et fones tua benignissima caritate. Quid et cuncta beneficia mihi tribuisti: et tribuis tota die. Et vnde est mihi tanta gratia quam inueni: quod sic me ante te sustines etiam ad momentum. Certe hoc non mereor. Sed dignus sum: cum inferis habitare: immo bone domine: nec etiam inter creaturas tuas mereor nominari. Quid igitur tibi pro hijs faciam. Quam tibi satisfactionem persoluam. Quam tibi remunerationem rependam. Quid recompensare poterō bonis tuis. O domine immensitas bonitatis. O ineffabilis misericordia gratia et ca

ritas saluatoris. Quid tibi pro tot tantisque beneficijs potero exhibere. Ego nescio: nec valeo satisfacere pro delictis: ne dum pro beneficijs laborare: nec etiam aliud tibi possum tribuere nisi tuum. **E** Scio ergo quid faciam: quia me totum tibi totaliter exhibebo: et me totum tuum projiciam in teipsum: et semper amore: timore et verecundia plenus: omni tempore: omni loco: ex omnibus viribus meis tibi: quam potero et sciuerō reuerentiam exhibebo. Et si dignaberis tibi pro posse libenter ac fideliter ministrabo. Et si hoc parum est sic vere parum est: tamen quia feci quod sciui et potui: non debite acceptabis. Sed maximum mihi esset si me dignaberis tecum in aera commorari. **Q**uā dulcis mihi erit: tunc tua presentia summe bona. Accedam tunc cum silentio et discooperiam pedes tuos: ut sic me digneris tibi ad vnam in matrimonio copulare. Non quiescam certe donec tecum tuis strictis amplexibus cōgaudebo donec tuis mellifluis et castis osculis exultabo: donec inenarrabili dulcoris suauitate potitus in tuis brachijs dulciter conquiescam. Tunc vere delitij affluam et ammirabitur et dilatabitur cor meum quādo tam mirabili iocunditate repletus: nihil nisi te cupiam habere: nihil prater te videre: audire: gustare: sentire: nec etiam cogitare valeam in hoc mundo. At tamen et nunc te obsecro amabilis domine mi: ut nullo tempore: vel loco meo: regimini me deario: quia sum mee anime destructor et crudelissimus homicida. Omnia autem bona que mihi dignaberis elargiri: sicut et tu clementer tribuis: ita ipsa misericorditer tu conferues ut tibi soli sit honor: est gloria in secula seculorum. Amen.

Ad tentationes viles sunt.

Amirabilis benignitas altissimi qui nos tentare permittis: non ut capiamus: sed ut timentes ad te portum tutissimum cucurramus fugam. **A**d ore enim bone matris facis o domine: que ad horam aliquādo suum parvulum dilectum filium a se elogat: quem semper tamen apud se habere desiderat et videre. Cui sic elongato aliquando timorem terribilem incurrit in occulto: ut sic puer timore perterritus ad matrem confugiat et discat in periculis ad matris gremium properare. Nam tunc mater brachia extendens filium ad se fugientem cum gaudio recipit et amplexatur: sibi arridet et dulcia oscula elargitur: eum lenificat et confortat: sibi que verba consolationis prudencie et doctrine pariter subministrat. **F**elix tentatio deo permittente: et providente persequens in hoc mundo: que ad diuinos amplexus etiam in presenti fugere nos expellit. **D**ulcis domine qui sic te nobis tribuis refugium salutare: qui sic nos vndique effugari permittis: ut scilicet ad te tutorem citius fugiamus: et tecum omni tempore securi commoremur. Non ergo ad damnum sed meritum non ad viciū sed virtutum exercitium et augmentum tentationes mulierū te habere patiaris: o homo. In omnibus tamen cum timore: sollicitudine: sobrie vigila et labora. Et ne aduersarius tuus diabolus tanquā leo rugiens te circūdo capiat: per consensum: velociter ad deum tuum summum et solum refugium studeas currere toto posse. Ibi que si tentare voluerit: residebis. Sin autem capi poteris et damnari. **S**i autem a deo te nimum elongasti: nec potes ad eum cito currere per lamentum penitentie et laboris: saltem per augmentum feruentissimi amoris: et deuotissime contemplationis subintra totaliter caernas vulnerum iesu christi: et in sui lateris puteo te abscondas: nec timeas

q̄ te tunc inueniat inimicus. hoc enim
semper habeas pro regula generali q̄ quā
tuncunq; deum tuum altissimum ad te
profunde volueris inclinare in corde tuo
posita vulnera iesu christi ⁊ te eius consper
sum sanguine patri suo ⁊ tuo tanquā vni
genitum representa. Ipse enim tanq̄ pa
ter dulcissimus tibi statim plenarie prou
debit. Accede ergo ad christum: ⁊ cum
lachrymis deprecetur suppliciter. Et
ex quo ipsum non decet denuo vulnerari:
dignetur in tuo sanguine sua vulnera re
nouare teq; totaliter suo sanguine rubrica
re. Et sic indutus purpura iesu christi pote
ris securus introire palatium dei patris.
O temptate hec vulnera quotidie medita
re: quia hec semper tibi erunt in refrigeri
um ⁊ solamen. Nec dubites q̄ si ea bene
in corde tuo expresseris: nullus temptatio
nis aditus apparebit. Quis enim videns
dominum glorie: non suis sed nostris pro
prijis sceleribus sic grauius vulneratum:
auderet iterum scelera perpetrare. Quod
adeo impius ⁊ crudelis: pro ipsorum vul
nerum iesu christi compassione ⁊ reueren
tia non desisteret a peccato saltem miser de
sistat: quia desistere habet timore intollera
bilis pene sibi debite in futuro: que sine cō
paratione grauior: ⁊ acerbior: est huius
mundi penis omnibus simul sumptis. Si
autem contra te christum videris merito
indignatum: tunc ad solam spem ⁊ fiduti
am totam peccatorum recurras. scilicet ad ma
trem christi virginem gloriosam. Et ipsi
tanq̄ matri dei omnem reuerentiam ex
hibeas quantum potes: ac perfusus lachry
mis eius auxilium postules incessanter.
Et vere dico tibi q̄ si ex corde importunus
⁊ lachrymosis oculis precibus ad eam to
to posse pulsaueris: non quiescens ab ea si
ne dubio quod volueris q̄ citius impetra
bis. Secum enim creuit miseratio: ⁊ sibi

satissacere miseris ex officio est commis
sum. Unde illud quod ipsa cum magna
diligētia exercet communiter erga omnes
tibi soli nullo modo poterit denegare. Quid
si nullo modo te senseris consolari: non ta
men diffidas vel desperes: sed crede ⁊
intellige tunc deum tuum te diligere: qui
ideo hoc facit ⁊ permittit: vt inde magis
peccatorum tuorum profunditates videas
⁊ cognosceas. Et vt tuam miseriam non
ignores. Et hoc est maximum donum dei.
Non enim sibi placet presumptio aliquo
rum: qui se iustos reputant apud ipsum:
⁊ ad ipsum altissimum tanquam ad sa
miliarem amicum presumptuose ⁊ irre
uerenter quodāmodo ⁊ nimis domesti
ce appropinquant. Vult enim vt quili
bet quantumcunq; bonus ⁊ iustus: vi
lem ⁊ peccatorem ⁊ miserum: ⁊ quasi ni
hil se reputet apud deum vel in seipso.
¶ Et q̄ ad ipsum accedat cum magna reueren
tia ⁊ timore: cum magna verecun
dia ⁊ rubore de malis commissis cum
magna tristitia ⁊ dolore de bonis omissis
cum magna tamen spe ⁊ fiducia omnem
gratiam ⁊ misericordiam ab eo finaliter
obtinendi. Et magnum est valde ⁊ ad ma
ximū donum dei si hoc putet ipse homo
quātūcunq; bonus. Si deus deorum rex re
gum ⁊ dñs dominantium dignaretur euz a
longe: et quid modicū inueneri. Ideoq; hō
pleno corde dei magnitudinē suamq; pra
uitatē confiteatur ⁊ dicat. Domine nō solū
nō sum dignus vt intres sub tecum meū:
sed nec vt tibi appropinquare valeam vl
lo modo. Sufficit enim mihi valde si tue
pictatis oculis me clementer digneris re
spicere a remotis. ¶ Dico autē tibi o ho
mo q̄ si in hoc perseveraueris humilitē nō
quiesces: nō solū te videbit s; ad sua secre
tissima introducet: qd ipse dignetur tibi
⁊ tibi facere: qui est benedictus in secula se

culorum. Amen

Qualiter homo ordinet cogitationes suas: ita qd semper habeat deum in corde.

Homo vis agnoscere quomodo tuū dirigas cogitatū. Semper enim vt humiliatio tua sit i me dio tui: debes considerare diligentius temetipsum cogitando vnde venis: vbi sis: et quo post hanc vitā miserabilē sis iturus. Itē cogita et recogita infinitā dei virtutē eiusqz ad te ineffabilē claritatem qua ad suam imaginē de nihilo te creauit: et propter te totum vniuersum produxit: omnia subijciēdo sub pedibus tuis: et cunctoz animantium te dominum statuendo. Item cogita quomodo te perditum p peccatum deus misericors in hunc mundū veniēs sollicitē te quesitū: et pro tuis peccatis moriens crudeliter super crucē suo preciosissimo sanguine te redemit: sicqz te de potestate et seruitute diaboli liberauit et ad regna celestia te gratis et dulciter inuitauit. Quid plura. Hoc et huiusmodi beneficia innumerabilia et inēsa: tibi adeo impēsa cogita diligenter: et ipsum deū ac virginē mariam matrem eius in omnibus et per oia vbiqz et semper habeas ante oculos cordis tui: sicqz coram ipsis existens suamqz admirans magnitudinem: ac tuam miserā recognoscens quantum poteris resilies in teipsum admirans nō modicum: quō deus dignatur rem tam fetidam et vilem coram suis oculis presentari et te etiam ad morētum in sua pacis presentia cōmorari. Hoc faciens sic de hoc dono maximo et de oibz alijs quātas poteris refferas deo grates. Et hoc etiam qd regratiari sibi possis: tibi reputa magnū donum: et hoc donum. s. qd dignatur te in sua p̄sentia cōmorari: et alia omnia que tibi concessit debes cū omni vigilantia diligentius custodire: et semper cū

magna aueritate mens tua transeat ad maiora. Et si propter tuam miseriam aut aliqz occupationem exteriorē cogitatu tuo a sua presentia absentaberis: cum aueritate qz cito sollicitē reuerti studeas vbi eras: et sic faciens qualem processum habere debeas cito te docebit. Hoc tamen pro certo habeas: qd quicqd sit de alijs semper te debes ad nihilum redigere: quātū potes et omniū peccatorū te infimū reputare: et tā pro te qz pro alijs debes a deo tuo tibi presente cum omni humilitate veniam lachrymabiliter postulare: et tuam considerationem semper super hoc poteris dirigere in hunc modum. Nunquā enim debes cogitare qd alijs peccatores a dō sunt elōgati qm et si non continue: ad horā tamē ad deū se vertant in corde: et quin tunc forte te intimi us ipsum recogitent et cognoscant: et quin maiori coram ipso assistant reuerētia et maiorem considerationem suozū habeant peccatorum: et se sibi humiliter representēt: qn etiam maiori affectu moueant in presentia tanti boni: et si hoc pleno corde nō poteris cogitare. Hoc ipso debes te superbissimū reputare: nec poteris de congruo huic tue supbie prepōdere concupiscētiā alioz. Nullū ē: si quantūcūqz publicum peccatorem iudices vel contēnas quia nescis finē eius. Potens est enim deus iustificare impium et malignum. Te ergo et nō alios iudices in hoc mundo: qd si facere non potes: debes tunc firmiter presumere qd supbia: sit illud vitū in quo ceteros singulariter tu excedis: ex quo non potes tuam aspicere prauitatem. Et certe si hoc est verum satis bene et digne potes te omnium infimum appellare: Sed forte tua superba cogitatio dicet tibi. Quomodo de infidelibz potero cogitare. s. vt sim infimus eis cū ipsi nec deum cognoscant. Sed audi superbia ceca. An ignoras qd si deum cognoscis ipsumqz credis te redemisse suo sanguine

precioso et contra ipsum cum in superbia ele-
uatus quod longe grauius peccas: quod si hec om-
nia ignorares. Nonne ubi cum peccato est
maior cognitio: maior contentus ibi esse
probatur. Nullum ergo excipias o in sane
te fore peccatorem. Sed pleno corde te humi-
lia apud deum te viliozem et maiorem pecca-
tozem ceteris recognoscens. Et si forte
tunc quod absit tibi surrepat maligna cogi-
tatio. d. Ergo tu es a deo reprobatus: hanc
quod cito excludere debes: nec talem cogita-
tionem tecum permittas modo aliquo com-
morari: licet enim timere habeas non mo-
dicum de peccatis: magis tamen ac magis
sperare debes et dei altissimi super extolle
re pietatem: et confidere simpliciter in vul-
neribus iesu christi: et in summa clementia sue
matris: imensa enim et infinita est miseri-
cordia saluatoris: adeo ut si i te solo essent
omnia peccata mundi que facta sunt unquam
vel possent decetero perpetrari: adhuc in
infinitum: super excederet misericordia dei
nostri et tibi omnia peccata mundi si cum
lachrimis: et humiliter ad eum recurreris pro-
pter suam pietatem largissimam condona-
bit. Et si etiam tunc tibi veniat cogitatio:
vtrum sis in caritate vel non. Timere pro-
culdubio debes et cauere ne determinate in
partem aliquam inclineris. Fideliter tamen
age et de diuina misericordia semper spera
si enim hoc egeris et tui consideratione te
reputaueris peccator: em: die noctuque obru-
tum in peccatis undique ac de tanta tenebro-
sitate sume dolens ad fontem pietatis chri-
stum cum lachrimis deuote et humiliter
conuerteris mentem tuam: orientur nempe
in tenebris istis lux tua: et eleuaberis dei no-
stri summi dulcissima pietate ad celestia con-
templanda: et in delicijs abundabis. Et di-
cas merito cum propheta. Nox illumina-
tio mea in delicijs meis. Quod totum ipse
prestare dignetur. Qui viuit et regnat in
unitate spiritus sancti deus. Amen.

Ad anima inebriatur in amore dei.

Altitudo diuinitus sapientie et
scientie dei quantum incomprehensibilis
sunt iudicia eius et inuestigabiles vie eius. Quis ascen-
det in montem domini. Aut quis
stabit in loco sancto eius. Sed et si quis vo-
luerit ascendere: per quam unquam viam ascen-
det cum omnes inuestigabiles sint. Audi
dilectionem: et vocationem tuam: anima
dilecta: et sume gaudere. Tu enim cuncta su-
predicta omni vigilatia sollicitudine studueris
ad implere: tunc iam sic deo incipies propin-
quare: ut vere nihil preter eum valeas co-
gitare: ut omnia preter eum tibi in fastidium
abominationem et amaritudinem nimiam
conuertantur. Et quasi libentius velles ani-
mam a corpore separari: quod te a continua
vel quasi continua dei meditatione: et ut
ita dicam fruitione etiam ad modicum tem-
poris absentare. Quasi etiam tibi videbi-
tur: ut etiam te ipsum non habeas nec ali-
quid aliud preter deum. Quid tibi refer-
ram tunc de tuo dilecto: o anima amore eius
repleta: imo quasi in eius amorem conuer-
sa. Absculta: iste inquam dilectus tuus o dilecta
a quo non potes nec vis aliquatenus sepa-
rari seipsum paulisper subtrahet a tuo con-
tinuo cogitatu. Ita ut cor tuum circa alium
incipiat deuagari. Et tunc tu videns a te eum
que sic fortiter diligis abscedisse nimio et
incredibili dolore repleta anxia circuquaque
discurrens: undique sollicita: et auide queres
quo possis eum que sic fortiter diligis inue-
nire. Oibus creaturis breuiter nunciabis
immo ipse dilectissimus sponsus tuus se tibi
quod totus presentabit: tibi occurret: tibi obuia-
bit: tibi clare et sponte offeret semetipsum.
Quanta tunc leticia reuiuifces. Quanta
dulcedine perfrueris. Tu enim vidabis amatis-
simum sponsum tuum que prius cum tanta auidi-
tate quesieras circuquaque: tunc cum nimio
amoris eius dulcore repleta amplectaberis
dulcius toto posse: tunc semper cum reuerentia: et
timore. Quanta vero et qualis tibi aderit com-
dum.

solatio si bene sapiens fueris feliciter poteris experiri. Sed audio amatissima deo tuo. Cum enim te securam reddiderit. Se a te iterum absentabit: et tunc adhuc cum maiori ardore quam prius ipsum requisitum habebis. Quid dicas tibi vere a te si totiens absentabit donec sic cum sis sollicita custodire: ut plus te non audeas reddere. iam securam: sed omnia habeas iam suspecta. Sed o felix anima audi dulciter et asculca. Quid tibi faciet dilectus tuus quando secum incipies quietari vino quippe dulcissimo suaviter incipiet te potare et tu eius melliflua dulcedine degustata amplius incipies affectare. Et tunc ipse largissimus amplius tibi dabit. Et quanto plus tibi dabit tanto ab eo amplius postulabis. Et ipse benignissimus tunc tibi vberius ministrabit. Quid dicam tibi. Saccari nunquam poteris donec iebriata fueris et perfusa undique suo vino. Cuius autem postea frequente et nimia inebriatione sopore vel raptum consequeris: si deus tibi concesserit poteris experiri. Largissimus. non est et plus sine comparatione quam credi valeat largitur: Hoc tamen semper debes habere in corde quo tu es vilissimus fragilis et peccator: et quo non es modo aliquo ad hoc aptus: sed omni beneficio et gratia simpliciter es indignus et per maximum donum debet tibi videri et esse: si ipse deus dignus tua peccata delere et quantumque tibi in hoc mundo acerbitate penarum inflata. Qui deus semper sit laudabilis in secula seculorum. Amen.

Quando anima rapitur: diversimode inebriatur.

Alia habemus in pluribus locis supradictorum capitulorum hominum duritiam divina influentia posse iebriari: ut mens tua amplius eleuetur: volo ut differetiam illarum ebrietatum non ignores debes. intelligere quod verus contemplativus quantum

multas alias consolationes habeat speciales: tamen antequam veniat ad soporem et raptum ad quos pauci attingunt valeat ebrietatem dupliciter experiri. Cuiusmodi quedam abundantia iocunditatis in corde et vehementis iubilatio mentis. Que per intensum desiderium vite eterne. Aut per devotam considerationem passionis christi. Aut per magnam servorem singularis amoris in deum venit in mentem ex quadam nova divina irradiatione infusa et ista letitia nunquam abundat in corde: ut etiam in corporis membra redundet faciens cuncta pregaudio arridere. Et talis per nimiam exultationem ad modum ebrii precipitantur gradatur quiete non sustinens. Et cunctas creaturas quas invenit sui conditoris amoris magnitudine amplexatur. Et bene potest credere quod cor talis non multum applicat ad terram: quod etsi aliqua mundana vel terrena sibi occurrant omnia despiciens reputat esse vana. Cuiusmodi dulcedo ebrietatis est quando nimia suavitate repletur cor: ex diuino confortio. Nec venit per contemplationis quietem. Et in tantum etiam ista dulcedo abundat in corde ut exterius in singula membra redundet adeo ut totus homo tam interius quam exterius mellifluus videatur. Et sic prima ebrietas per illaritate non sustinet quietem sic ista secunda per nimiam dulcedinem quiescere facit. Et nisi in tantum intendam ut in saporem degranet non auferat totaliter sensum suum particulariter actus. Sed ad modum ebrii liberos non permittit: tunc quasi quicquid videbis reputabis quadam divina gratia abundare. Et quantum prima ebrietas sit ex intentione leticie: et secunda ex intentione dulcedinis tamen non oportet dubitare quod etiam illa sentit dulcoris: et ista leticia non priuatur. Et quantum non necesse sit timere de prima: sed potius sit gaudendum de secunda tamen que persistit in quadam ammirabili dulcedine cordis semper tutius est dubitare: eo quod diabolus transfigurans se in angelum lucis consuevit aliquando homini similia procurare non ut reficiat: sed ut desiciat et in

ficiat hominē sic occulte: vellet enim diabolus ut homo supbiret et se aliquid reputaret: ut sic dū supbet talibus deceptus frueretur delictis miserabiliter et digne auerteretur a deo hoc bene aliqui ipse deus pmitteret evenire. Cū enim aliqui aliqui nō veri contemplativi nimis de se ipsis presumunt aliosq; ptenūt et credūt se deo esse pximo res: cū tñ ab eo nimis sint propter suā superbiā elongati diabolus pater superbie habet potestātē in eos: ut talibus delictis decipere eos possit. Et ideo cū sūma diligentia est aduertendū: ut quicunq; tibi acciderit q; facies tue mentis in deū dirigas ne ab coipso cor tuū vilo modo discedat: ut si delectari te oporteat solū delecteris in deo. Et tunc si adeo erit illa dulcedo deberet intendi: si vero a diabolo deberet priuari: et annihilari vel saltem remitti. Ad si deus te voluerit aliquando consolari: ut p tuis aliorūq; peccatis amaritudine frequenter replearis in ipso aliquando delictis perfruari sibi regnari studeas toto posse. Et ad hoc tñ licitū est timere ne psumptio nem incaute incurras. Potes aut cogitare ad humiliandū cor tuū sup hac dulcedine q; deus pro paruo bono qd forte fecisti qd tñ forte reputas esse magnū fortasse nunc vult tibi in premiū dare istud quia forte premiis eternis te non reputat esse dignū. Potes et timere et merito ne illud dulcissimū vinū tibi adhuc spiritualiter sebricitanti suauiter propiciatum eterne mortis periculū prestet tibi: hoc est ne te occasionaliter faciat superbire ob quā superbiā iudicaris postea digne eternis ignibus cruciandus. Ideo pleno corde dū sumus i hac valle miserie pstituti: debemus magis appetere pprijs peccatis cū xpō crucifixo affligi: qz p periculosis delictis afflui in hoc mundo. Et sic quotidie peccarem: immo quasi ptime sustinere. Et sic purgati postea semp cū dño gloriemur. Et sicut nunc sumus vilissimi serui dei sic d; nobis place

re: imo debemus appetere a cunctis vilissimi reputari. Et sicut ad honorem dei facti sumus sic in nobis et in alijs illud solum d; placere quod ad dei cedit gloriā ad honorem: et illud solū displicere quod in prarium noscimus puenire. Et de indifferentib; nullo modo debemus curare: nisi q; oia d; benius ad laudē dei referre. Quod nobis ipse pcedat: q p cūcta secula regnat. Amē.

Quomodo homo serueat in amore dei ad opera dei.

Attenderes o hō q; deus ad suā imaginē te formauit et p te tot et tā nobiles pdidit creaturas: et tuā assumens: et exaltās naturā: tam carissime suo sanguine te redemit: et nō solū v ipsum habeas in cibū in pñti: s; se ipm i futuro tibi i premiū repromisit. Nūc quoq; te et et cūcta creata regit et pseruat sua ineffabili grā quā infundit. Et hec oia ad tuū facit honore. Si hec oia bñ attēderes: et in ipz deū tuū redere: ut deberes eius quoq; reuerentiā appetere: et honore certe p eo quā si tui oblīt p nihilo te nūc subijceres oī morti et cūcta: tā pspira qz aduersa equo aio humiliter tollerares: imo qdqd honoris vel p solatiōis. Quicqd iniurie vel tribulatiōis tibi quocunq; ptingeret totū nihil ac si nihil tibi accideret reputares. Dia tñ referres i laudē et gliaz creatoris. Nec etiā qñ aliqd ad dei honore: ad salutē tui faceres. Atz illud esset difficile deberes mō aliquo iudicare. S; quodā ipetu mētis nimio amoris diuini ardore ignit; deberes toto nixu studere cūcta laudē digna: effectui velocius demā dare. Si enīz bene creatoris tui esses amore succensus: o homō quomodo aliqd pro ipso tibi illatur: vel preceptum: impositum: vel iniunctum iniuriosum: aut onerosum graue: vel difficile reputares. Omnia certe talia tibi lenia amabilia dulcia

dd ij

Stimulus amoris.

et suauia apparerent. Et ita solcite et libenter hec omnia adimpleres: quod cum omnia ea perfecisses: nihil quasi crederes te fecisse imo potius defecisse teque ex hoc tam exosum haberes: ut vix teipsum aliquatenus tollerares: et quomodo maiora posses facere: solcite cogitares. Ad saltem que facta sunt perfectius adimplere: propones in corde tuo: teipsum de male vel minus bene factis: grauius flagellare. **C** Nam certe doleres non modicum et erubesceres in teipso tam altissimo domino et benignissimo deo tuo sic defectuose: pigre et miserrime ministrare. Quid plura. Quanto plus proficeres tanto plus te deficere cogitares. Et sic amplius erubesceres: et doleres: et nunquam cessares: sed semper maiori ardore succensus maiora reincipere conareris. **C** Nam quod certe de hijs: et in hijs que ad honorem dei pertinent tuus posset refecti appetitus. Semp. n. cupidus: semp. audius: semp. famelicus appareres. **O** admirabilis et delectabilis calor amoris diuini: qui sic cito facit digerere omne molestum: qui tam cito in dulce amarum peruertit: in sapidum in fastidiosum in appetibile: in facile difficile: in onerosum in leue: et breuiter omne triste in suauem: pulchrum delectabile: et iocundum: et tandem omnem laborem peruertit in premium sine fine. **N**am dubito quod tunc nimio amoris seruire ebulliret cor tuum intantum: ut summe exosum haberes et oino vitares quicquid etiam ad momentum subtrahere te a tam fructuoso et suauis seruitio dei tui. **E**t semper tibi ipsi piger videris: defectuosus: et negligens in obsequio tanti dei. Alii autem serui dei incomparatione tui tibi promptissimi: et seruentissimi apparerent. Eorum tamen promitas tibi esset ad gaudium et tua pigrinitas ad merorem. Accede ergo homo ad cor altum et in tuis actibus exaltabitur deus tuus. Si enim habueris cor infirmum et terrenum minima seruitia maxima reputabis: et que quasi nihil erunt tibi difficilia apparebunt. **E**t illa que pro te vl-

pro vno vilissimo amico tuo libenter faceres: pro deo tuo altissimo eadem facere grauaberis ultra modum. **D**ulcia et amabilia reputabis amara: et amarissima dulcia reputabis. **O**culo infirmo irradiationem solis iusticie ab hominibus: et ambulare in tenebris affectabis. **D**e bonis eternis et spiritualibus non curabis: sed ad transitoria et terrena. imo ad stercorea cor tuum miserabiliter inclinabis. **I**n hyeme presentis vite applicabis manum per pigrinitatem sub maxilla et ideo in estate mentis mendicabis. **E**t si ne tibi miser qui iam non poteris etiam beatis comparari: vitam iumentis similis factus esses: que suorum subuehant honora dominorum. **Q**uam ergo excusationem miser in extremum iudicio poteris inuenire: quoniam etiam bruta et irrationabilia animalia ad iudicium tibi erunt. **S**i ergo ad seruendum deo manus et pedes habeas sic ligatos: ipse misericorditer te soluat et custodiat dirigat et conseruet: cuius misericordia est plenus totus orbis. Amen.

C Ad prelatiui non iudicet alios.

Iabolus in malitia antiquatus viros prelatiuios cernens in celestibus peruersari. vnde ipse per superbiam est deiectus: nunc omni modo omnes quos potest secum trahere ad inferna. Et quod videt se eos non posse vincere in aperto. **C**onatus saltem eos decipere in occulto. **E**t quod quod diuersa mala diuersis temporibus suggerat vniuersis: tamen precipue viros prelatiuios prelationis tempore per superbiam nunc grauiter molestat: ut scilicet ipse prelatiuius de se quod magnam presumat: et ceteros reputet viciosos. **A**pplicam inferreno finiam. **O**mnia iudicat spiritualis homo. Sed o pessima et mortifera pestis: imo mors grauisima et occulta. **N**ec decum fugat: presumptio neque nequissima abhorrent. **N**ec fraternas lacerat caritate. **N**ec videntem impium fa-

cit stercola amplexari. Nec spirituali leticia plenum ad accidiam ducit. Nec cuncta ad honorem dei referenda facit diabolice fraudi dare. Sed o miser homo nūquid i altū contēplationis ascendisti: vt te faciens aliorū iudicē: debeas ceteris maius precipitiū sustinere: pone ergo te o infelix p̄sideratione tui in nouissimo loco: et tūc cadere nō valebis. ¶ **Q**uod insensate cōmenda dei operis cū simpliciter sint p̄fecta: et cōmendaberis et tu. Attende o hō in dulcis p̄tēplationis cacumine cōstiture et cognosce qualiter deus p̄pter sui honorē faciens creaturas: diuersis diuersa munera voluit misericorditer elargiri: vt sic non tantum ab vno simpliciter: sed a multis multisformiter honoretur. Voluit quoq; sui immensi thesauri sapientiē et scientie sue inextimabiles et ineffabiles diuitias p̄palare: vt ex hoc cōmendādi suā magnificentiā materiā multiplicem habeamus. ¶ **D**ebeas ergo p̄mitus cogitare qd deus est sūme potēs: sapiēs et bonus pater familias ordinans ordinatū sūme domū suā: pensat enim filiorū suorum potentiā sapientiā et bonitatē. Et sūm sue p̄sentie voluntate: diuersa diuersis cōmittit officia et tribuit dignitates. ¶ **C**ogita ergo p̄mo tu qui p̄tēplationi vacas qd deus benignissimus pater tuus misericorditer egit tecum: dū sciens te ad oīa imbecillē noluit te sibi in periculosis arduis difficilibus ac implicans opibus ministrare: sed ex dono sue inenise clemētie te: tanq̄ infirmū p̄ cōtemplatiōis quietē dulcius voluit p̄solari. Alios autē cernens in caritate seruētes et fortiter radicos voluit super periculosa et difficilia ordinare: nihilominus eis quietem tribuens post laborem et p̄solationem etiam nō modicā in labore. Si ergo te videris spiritualibus inherere: ceteros autē circa alia laborare: nō eos iudices: sed immensarū dei bonitatē: et p̄fundā eius sapientiam inspicere cum timore pariter: et amore. ¶ **T**e infirmū cognosce et debile cū vere

cundia et dolore. Alios vero seruētes: et fortiores te p̄sidera in caritatis operib⁹ et labore. ¶ **Q**uod n. te valde debile: fortē poteris reputare: qui p̄ tuā nimīā infirmitatē etiā lecti molitiem similem p̄tēplationis dulcedinē nō vales dulcius sustinere: quin omni quasi vento cuiuscūq; tētationis ad modū arundinis nō modicum mouearis. ¶ **Q**uid ergo faceres: si te oportet et vna manu edificare: et hostes altera effugare. Nampe solo pauore deficerēs. Lauda: ergo p̄issimū deū tuū: qui potentes statuit i arduis: et aduersis. Sapientes intentos fecit studijs. Clemētes bonorū distributores: rēporaliū ordinauit. Te autē ne p̄ficeres voluit quiescere: et iocūdari: et refici per contēplatiōis dulcedinē degustatā. Ne errares noluit te curiosā: et subtilia indagare. Ne tua simplicitate malus dispensator esses voluit te tanq̄ paup̄rē oīa temporalia ānegare. Non ergo in aliquo te exaltes ceteros vilipendēs. Sed potius ecōuerso cunctos te in oībus meliores reputa: p̄funde humilians te metip̄m. Non alios iudices: sed exalta. ¶ **N**ec ēt a p̄dictis excludas eos quos videris ociosos. Debes enim cogitare qd ipsi tanq̄ viri sapientes et p̄bi thesaurū iā acquisitū intra se p̄cudenter abscondit: ne fures ipsi inueniant exteri⁹ et furentur. ¶ **C**ogita enim qd ipsi laborāt in occulto et in publico requiescūt. Aut certe pensa qd ille qui dedit pondus ventis p̄mittit tales aliqui deficere i istis manifestis et minimis ne de maximis que sibi occulte concessit in superbiam eleuent. Et quāuis sic debeas facere de oībus supradictis: tamen quia vides tales nō sine periculo esse debes tu qui inquiete existis pro eis alfidue: et seruēter orare. Aut si potes debes eos allicere ad quietem. ¶ **D**ebeas quoq; secundo omnia ad laudē reducere creaturis. Quod quidem bene poteris facere p̄ hunc modum vel forte melius aliter si hoc aliter deus tibi dignabitur indicare. Lum.

dd. iij.

Stimulus amoris.

enim videris aliquos in prelatione tempo-
rali vel indignitate aliqua constitutos cogi-
tabis hoc esse factum ad diuinam magnifi-
centiam ostendendam: et sic in eis deipote-
ntiam collaudabis. Cum autem videris ali-
os scientie insistentes et non solus creatoris:
sed etiam creaturarum occultissima inquire-
tes: hoc esse factum ad manifestandum di-
uinam sapientiam non ignores: et sic in eis
dei sapientiam commendabis. Cum vero vi-
deris alios temporalibus negotiis insisten-
tes in eis diuinam laudabis prudentiam per-
tales quiescentibus prouidentur. Si ali-
quos videris ceteros iudicantes diuinum
iudicium time. Si penas inferentes di-
uinam iusticiam cogita. Si rigidos diuine
iusticie expauesce rigorem. Si reprehenso-
res et causarum discussores futuri iudicii re-
cordare. Si vero videris platos circa pu-
nitionem malorum remissos in eis diuinam
misericordiam commendabis. Si videris ali-
quos insistere operibus caritatis et piete-
tis in ipsis laudabis diuinam bonitatem et
suam clementiam infinitam se breuiter ad oia
diffundentem. Si calorem habueris recogi-
ta erga nos dei patris nimiam caritatem qua
suum filium voluit incarnari: et pro nobis
omnibus crucifigi. Si frigus habueris ab
omni estu miserie refrigerium anhelabis.
Et sic per singula discurrendo omnia
potes et debes reducere in laudem: et ma-
gnificentiam creatoris. Non enim debet
esse aliqua creatura quantumcumque tibi vilis
fina ac infima videatur: in qua tuum non ho-
norifices creatorem. hoc enim ipso omnia
creatura digna est omni laude quod a deo condi-
ta est et ab eo conseruatur mihi esse. Et hoc
ipsum ergo dicitur creaturam esse dei vel
adeo: si suum mirabiliter promittat actorem hec
pauca: et quasi imperfecta exempla tibi dixi ut
ex istis vias habeas ad maiora. Et istud
est discretionis iudicium ad quod te Apo-
stolus voluit inuitare in auctoritate predi-

cta quam tu pessime exponebas. Non enim
vult inuere. Apostolus quando dicit. Spi-
ritualis homo iudicat omnia: quod ipse cete-
ros debeat condennare cum alibi ipse dicat.
Noli te ante tempus iudicare. Et idem ali-
bi. Tu quis es qui iudicas alienum seruum.
Sed hoc ideo dixit. Apostolus carnalis ho-
mo non percipit sapientie diuine secreta.
Sed spiritualis homo iudicat omnia. id est
in qualibet creatura discernit archana po-
tentie: sapientie: et bonitatis diuine. Iudica
ergo et tu decetero omnia. id est in omnibus diui-
nam sapientiam: potentiam: et bonitatem di-
scerne et inde omnium honorifices creatorem.
Si autem aliquem probabiliter noueris
peccatorem caue diligenter ne propter
hoc ipsum condennas: nec etiam comedas
ipsum. Sed vitium tibi in eo displiceat: et co-
patiaris quantum potes persone laudabis et
deum tuum qui non permisit eum grauius ca-
dere in peccato: et qui te prohibuit ne illud
vitium perpetrare. Nullo enim modo
dubites: quod si deus ex dono sue immense cle-
mentie te non custodiret a malo: tu grauis-
sima et turpissima perduceres ad effectum.
Deum etiam suppliciter exorabis: ut ipsum
et quolibet peccatorem releuet a peccato
et te ab omni malo liberet: et defendat.
Nisi enim noveris peccatis compati pro-
ximo: ad bonum indurabis cor tuum et for-
te in malum irrues sine ferro. Qui enim fi-
deliter et solcite dum potest oratione vel
exhortatione seu alio quocumque modo deum
proximo non procurat non dubito quod talis
a deo merito elongatur. Sed quanto ma-
gis credis ab his dominum elongari: qui
arridendo detractoribus ac ceteris pecca-
toribus applaudendo eos in malitia sua so-
uent: et ex hoc audantiam: et fauorem sibi tri-
buunt: his similia et peiora peccata iterum
perpetrati. Si ergo oportunitas se obtulerit
malum argue. Aut si non expedit tibi saltem pro-
tende tristitiam faciem: ut sic peccator aliqua-
liter confundatur. Nec attendas magnitu-

dinem alicuius. Sed illū reputa fore magnum: qui appropriat deo tuo: et tanto maiorem: quanto caritatis: et ceterarum virtutum gradibus sibi anpius appropinquabit. Que enim ceca: et damnosa perversitas est. Timere servum diaboli: et cum maximum reputare: et continere dei filium adoptivum aram iam celestis patrie possidentem certe hec est vesania nimis magna. aqua nos custodiat sapientia dei patris. Amen.

De paucitate bene viventium.

Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis ibidem lacrimarum: ut die ac nocte plorare valeam perfectorum statum: quasi ad nihilum iam redacti. Nam

terra culta divinis consiliis: et christi exemplis spinas: et tribulos germinat pro frumeto. Certe quanto res perdita est nobilior: tanto debet esse dolor intensior de eadem. Sed ut de multis aliqua pauca superficialiter videamus. De obedientia tanquam de religionis fundamento primitus pertractemus. Curre et discere: o homo et vide diligenter si forte possis ipsam obedientiam in sua perfectione in aliquibus saltem paucis quolibet invenire. Credo quippe quod vix aut nunquam in aliquo perfecte eam invenies latitantem.

Sed mirari potes merito: cum religiosi multiplicentur valde et religio augeatur quo obedientie perfectio in paucis: imo quasi in nullis valeat experiri. Certe hoc est: quia et si multiplicata sit gens vel religio extensiva: non tamen magnificata est vel augmentata spiritualis leticia et caritas interiorum. Que so ut mihi dicas quis est ille hodie qui velit habere prelatum ad obediendum nonne potius ad serviendum. Jam enim voluntati prelatorum nolumus obedire. Sed e converso volumus ut ipsi voluntates nostras de-

beant in omnibus adimplere. Et nobis si deest aliquid de his que volumus: iam plene de ipsis quam de sanctis murmuramus. Eis gladio lingue non parcimus detrahendo vel clamoribus questionibus eis protervum: et intrepide respondendo: et quod peius est illud quod nobis alias foret gratum sit vobis hoc ipso quod a prelatibus precipitur odiosum. Jam non cogitamus quomodo eorum voluntatem possimus plenius adimplere et nostram perfectius annegare. Sed potius quomodo possimus in omnibus eis resistere: et eos ad faciendum quod volumus coartare. Aut ad renuendum quod iungunt nos excusatione aliqua paleare.

Aut diligenter investigamus quomodo non teneamur eis in hoc vel in illo aliquatenus obedire. Sed heu sic faciendo luciferum imitatur qui preesse voluit potius quam subesse. Timeo ne forte secum habitaculum habeamus. Ad confusionem nostram appareat christus passus qui pro nobis patiendo suo patri usque ad mortem voluit obedire: nihil sibi penitus retinens de his que propria voluntas in hominibus appetere consuevit. Sed exinanivit semetipsum formam servi accipiens in seipso. Hunc nempe imitati sunt patres nostri: qui cum prelati essent se sponte subditos subditis faciebant: hoc enim sibi dulce: hoc delectabile: hoc amabile eis erat. Videlicet in his que magis sue voluntati contraria existebant in his que ad exterioris hominis confusionem afflictionem exinanitionem spectabant: suis se infimis obedire. Non enim sicut moderni: nunc ipsi tunc librabant hoc melius esse illo: hoc securius: hoc laudabilius: hoc facilius: sicut quidam nunc faciunt causa fuge. Sed cuncta que cernebant esse prelatorum suorum beneplacita voluntati. Nummodo non essent contra deum: quantumque ardua: et vilia forent: aviditate maxima ad implebant: tanta enim in eis vigeat caritas.

dd iij

Stimulus amoris.

tas et obedientie propinquo: ut ad iussa im-
plenda nequaquam timerent discurrere super
aqua. Nec est formidaret ire ad cupiedu
leones: cum eis erat iniunctum. Et breuiter ad
multa alia ardua et difficilia que non suffi-
cio enarrare amore et nifu obedientie se sim-
pliciter alacriter et viriliter quam citius expo-
nebat. Non enim iudicauit infructuosum il-
lud esse qui obediens abbati cum labore quasi
importabili voluit per annum lignum aridum
adquare. Et ex hoc apparuit obedientie
celsitudo: quod quod mortuum fuerat et aridum per
obedientis meritum fecit fructus. ¶ Quid
ergo de obedientia gloriamur. Numquid po-
terimus nos fortasse viri apostolici nominari.
Timeo quod nec etiam christianis: sed potius tanquam
imitatores luciferi merito possumus demo-
niaci appellari. Quomodo tu infelix potes et do-
bes christianus dici: qui corde verbo et ope-
re christo contraria niteris adimplere. Num-
quid christus considerauit de seipso quod esset verus
deus: et secundum et humanitatem omnia gratia et virtu-
te plenus: qui tamen beate virginis gloriose et etiam
ipsi Ioseph erat subditus et subiectus. In sol-
uendo quoque de agnis seruis demonum voluit
obedire. Nos vero qui sumus pleni hypo-
cresi et breuiter omni spurcitia peccatorum tanquam
sepu'chra dealbata plena ossibus mortuorum
apparentur exterius humiles et deuoti. Et
interius vero superbie vegetamur renue-
tes manifeste superioribus obedire allega-
tes fatue quod non sumus in seruitute: sed potius
in libertate vocati. ¶ Ignoramus autem mise-
ri quod seruire deo regnare est: et quod quanta ma-
gis nosmetipsos domino deo subijcimus in hac
obedientie seruitute: tanto apud eum maiori
honore efficiamur digniores. Et vide mira-
bilem virtutem obedientie in effectum. Ipsa
enim obedientia non solum reges nos consti-
tuet in futuro: sed si perfecte in nobis exi-
stet facit nos creaturis omnibus dominari
hominem ad pristinum statum ducere: quod ni-
hil contrarium nisi ad profectum anime fuerit
nos molestare permittit aduersa facit pro-

spera: amara dulcia: graua leuia. Et breui-
ter cuncta huius mundi difficilia ardua vel
acerba: ipsi vero obedientie filio indelecta-
bilia et suauia conuertuntur hominem quoque
adhuc in carne mortali positum facit angeli-
ce se habere: nec sui domini dei facit hono-
rem appetere cum seruoze: quia omnibus post
positis eius laudem cum summa auiditate fa-
cit querere in qualibet creatura. nec etiam
momentum permittit transire a seruitio dei
sui. ¶ Virtus mirabilis: que sui facit ho-
mines obliuisci et semper in suum tendere re-
deemptorem: que hominem adhuc in terris
corpore ambulante facit spiritu in celesti-
bus habitare. ¶ Quid ergo de obedien-
tia murmuras o superbe. Cum enim apostolus di-
cat quod in seruitute non sumus vocati: sed in li-
bertate: innuit: quod deo et prelati: non quidem
timore serui ad modum seruorum: sed amore
liberali ad modum filiorum: debemus propos-
se simpliciter obedire. Absit enim quod apo-
stolus voluerit dicere: ut de cetero non pre-
latorum: sed nostram potius debeamus face-
re voluntatem. Cum enim dixerit dominus. Qui
vult venire post me: non dixit se vel suum be-
neptacitum sequi debet: sed potius subiunxit.
Abneget semetipsum: et tollat crucem suam: et
sequat me. Et tota sacra scriptura: hoc est
tam vetus quam nouum testamentum obedientiam
approbat et comandat. Si enim cor rationale
et nobile tu haberes: non certe reuocres deo
tam in se quam etiam in quocumque prelato vilissi-
mo obedire: sed potius dedignaberis aiam
tuam tam nobilem subijcere alicui alteri cre-
ature. Absit enim quod homo reuocet et de-
dignat seruire deo in prelato: et non dedi-
gnat seruire die ac nocte vni libro: aut ali-
cui alteri vilissime creature: et totum tempus
suum conabitur expendere circa nihil. Ideoque
vir comedatus rectus et iustus cernens quod si
faciens suam voluntatem: animam suam plus
ceteris offenderit: et quod contra deum semper
superbe egerit in vindictam dei et sui suam
voluntatem niteat simpliciter abnegare: et quia

Stimulus amoris.

si seipsum abhorrere desiderabit ab omnibus conculari: semper tamen ad honorem dei sui omnia referendo. Quod ipse nobis demeretur concedat qui patri suo obediens pro nobis peccatoribus voluit crudeliter crucifigi. Amen.

Questio carnis ad deum patrem de xpo.

Ero contra christum animam per contemplationem eleuantem deo patri dure conqueris sic allegans tibi inquit deo patri iustitiam ac tue misericordie infinite dure conquero et de tuo filio domino iesu xpo: et peto humiliter et instanter ut iustitia tua consideret diligenter violentiam maximam mihi factam a tuo filio predilecto. et ex hoc tua ineffabilis misericordia concupita mee summe miserie citius condescendat. Ille enim tuus bonus filius plenus sapientia et virtute me sua sapientia circumuenit et sua fortis potentia magnam violentiam mihi fecit. Ille tuus filius gloriosus a regalibus sedibus veniens magnum ad terram de celestibus saltum fecit: seqz sua magna sapientia et profunda sub carue mihi simili occulauit. Nam etiam inuit semetipsum accipiens serui formam: et sic habitu inuentus ut homo cum profundissima humilitate et benignitate inenarrabili ad me calide subintravit. Omnibus fuit humilior: omnibus despectior: omnibus dulcior: omnibus benignior: omnibus amabilior: et gratiosior in hoc mundo. Et ipse signis et portentis vndiqz mirabiliter coruscabat. Ipse suo specioso aspectu: gratioso affatu: virtuoso effectu: materno affectu: paterno prosectu: ad sui beniuolentiam et amoris placide dulciter et benigne: cunctos tanqz filios carissimos inuitabat: et ut ardentius et seruētius in sui amorem teneret: et accēderet vniuersas omnium necessitates assumpsit plenarie in seipso et omnes infirmitates in suo corpore portauit

pacifice et quiete: et quod maius imo maximum charitatis signum fuit. Ipse pro salute omnium voluit crudelissime crucifigi: voluit: tam passionem quam et compassione vehementer affligi: Cordis sui feruentem amorem per lateris apertione voluit demonstrare: Et inde quoque voluit sacra saluberrima in cunctorum remedium emanare. Quid plura. Gloriosum corpus suum in cibum saluiferum et in potum suauissimum suum preciosum sanguinem sub specie panis et vini sinumendum fidelibus dereliquit. Et tandem seipsum omnibus daturum in premium compromisit: singulos tua precepta seruantes patres fratresque vocabat deum non solum in via: sed etiam in patria firmiter asserere: quod precingeret se: et omnibus ad tuam mensam transiens ministraret. Quid amplius loquor. Si enim linguis omnium hominum loquerer et etiam angelorum non possem aliquatenus explicare eius admirabilem sanctitatem et suas ineffabiles virtutes et gratias infinitas: Nec etiam valerem vel scire aliquo modo declarare immensa et preciosa dona innumerabilia et inenarrabilia beneficia que mundo contulit. Et que magis in posterum promisit. Fidelibus se daturum. his igitur omnibus: et his similibus et maioribus: que nec scio nec possum tibi etiam superficialiter enarrare nimis imo simpliciter sibi dulciter allexit dilectam animam mihi in sociam deputatam. Et non solum allexit sed et suauiter intrans eam ad se sua traxit virtute. Et nunc intantum suis blanditijs eam sibi coniunxit et tam indissolubiliter suauissimi et ardētissimi amoris viculo colligauit: ut iam de me penitus nihil curet. Sed potius me spernat: deiciat: odiat: affligat: mortificet et conculcet: et simpliciter ad nihilum redigat vitam meam. Et quod grauius mihi esse videtur: ipsa in grauibz iniurijs et offensis ab ea mihi illatis nullatenus faciata: procurat solcite et laborat: ut ab alijs talia vel similia mihi crudeliter inferantur: inferen-

tes summe diligit: et commendat: et pro eis orationem tibi porrigit speciale. sic quod mortificor: et non curat. In limo iaceo et exultar: iaceo astricta ferro pissa catenis: ligata vinculis: vincta cum pedibus: non desunt tormenta: non desunt cruciamenta: supplicia nunquam desunt: quotidie crudescit in me sententia: ipsa quotidie me flagellat: ipsa assidue nouis cruciatibus me lacerat. Ipsa quoque ut ceteri dolores: doloribus meis dolores addit: ad hoc ut intensius doleam summe cupit. ¶ Quicquid breuiter crudele potest super me excogitat ut si moriar huic mundo. hec enim gloria sua: videtur mihi. scilicet posse inferre iniuriam: contumeliā: penas: flagella: et quicquid vilissimum aut grauissimum dici potest: sicque me afflicta et desolata in mea continua miseria dereliquit. Ipsa vero vult semper cum tuo dilectissimo filio commorari a se me suam fidem sociam procul pellens. Nunc enim cum tuo filio apparet parua in presepe vagiendo: nunc vero secum virginis matris eius brachio amplexatur: virginis humeris deponitur: late virginis confortatur: nunc secum sit et bibat: nunc secum esurit et cibatur: nunc secum satigatur et quiescit: nunc secum repletur tristitia et letatur. ¶ Sed quid plus cum tuo tam nobili et amantissimo filio vigilat tota die: et de nocte vero dormiens secum dulciter in suo cubiculo requiescit. Et non veretur nocte sibi tanquam propria et dilecta sponsa sue cellule ianuam aperire: et ille tanquam ipso suo ad eam ingreditur leto vultu. Tunc ipsa strictis et castis amplexibus mox eam recipit gaudiose et mellifluis osculis ac ineffabilibus et incredibilibus delectationibus eo continue et dulciter fruitur tota nocte. Nunc tandem secum traditur: venditur capiti et ligatur: nunc secum ducitur: presentatur: accusatur: maledicatur: blasphematur: nunc secum oculis vellatur: colaphis ceditur: palmis percutitur: flagellis atteritur: vestibus suis exciusa faciem concipitur: contumelijs afficitur:

penis affligitur: purpura induitur: spinis coronatur: cruce damnas: cum iniquis deputatur: manibus perforatur: pedibus confoditur: felle potatur: lancea vulneratur: sanguine perfunditur: sicque secum crudeliter sine flagellatur: patitur: moritur: sepelitur. Nunc vero florida secum resurgit: in celum conscendit: letitia perpetua secum gaudet. Ipsa nempe predilectum filium tuum tanquam sponsam nunquam vult deserere etiam ad momentum: ubi enim ille est: et ipsa secum est: et ibi assistit. Ipsa quocumque ille perexerit: secum vadit. Quid plura. Ipsa nunquam sine ipso alicubi inuenitur: ubi ille et ista: ad nihil potest se vertere: siue ipso: imo potest nihil appetere preter ipsum sine ipsa necubi querit esse: quia certe nimio eius amore languens et capta: nullo modo potest viuere sine ipso. Quid igitur dicam tibi deus pater de filio tuo dilecto qui animam mihi deditam: sic suo iebriauit amore ut a me sit facta penitus aliena. ¶ Quid refferam tibi iuste deus. iudex fortis patiensque benignus de iesu christo filio tuo. scilicet qui a me amabilem sociam meam sic rapuit violenter: et iam sibi sponsam propriam dedicauit. Si rapinas commisit fillus tuus queso raptum restituere. Si appropriauit sibi quod forte suum non erat iubeas reddi. Si a me quod meum erat alienauit et rapuit iubeas dari mihi. Non enim parum mihi videtur: sic rapere unicam meam sociam: iam meo corpori copulatam sine qua esse vel viuere nequeo in hac vita. Cur enim anima mihi deputata: vniuersum filium tuum diligit sic intense. Cur crudeliter sic me odit: cur simpliciter cetera dereliquit. Solius tui filij amore absorpta: graditur sine sensu. Jam nihil odorant preter eum videtur: nihil audit: nihil gustat: nihil: nihil breuiter sentit: vel cogitat: ut nisi ipsum secum ipsa delictijs habundat: secum cubat: nimio eius inebriata dulcore amoris. Nec ideo mirum est: si anima mea tuo dilecto filio sic adhesit: quia ipsa certe nisi esset lapide durior et ferro in-

sensibili
confert
no debet
facere a
ma mer
lapis: qu
rer: non
ficut cer
sensibus
liquet
lo sibi fi
quero: i
dum e
tuo cari
quod eam
rit: et m

¶ Quid
der car

q

a me da
omnib
da semp
facere e
ordinat
non mal
mala ca
propt
immo
cta se
nasti.
meam
bulat
mo vi
imona
busti
stir: i
tate co
pauit
ram m

sensibilior. Ex quo tibi et tanta sibi contulit et confert continue natus tuus: a liter facere non deberet: imo si aliquo modo contrarium facere attemptaret: omnibus ingrata et sua merito appareret: ubi. n. est sic durus lapis: qui tanto ardoris amore non calcietur: non scinderetur: imo qui non liquesceret sicut cera. **¶** Quamto ergo magis creatura sensibus seu sponsa igniretur et quasi tota liquesceret pro amore: si a tali et tanto sponso sibi fierent supradicta. Et ideo non conqueror: tibi de anima mea pater benigne. Quia certe quod debuit adimplere: sed de tuo carissimo filio conqueror: in hac parte quod eam ad se suis inmensis beneficiis sic alit: et me in tanta miseria dereliquit.

¶ Clementissimus deus pater respondet carni.

¶ **Q**uia creatura mea es: tibi iustitiam cum misericordia exhibebo. Tu enim cum ancilla esset: anime: tibi tanquam domine a me date: semper tamen sibi dominari in omnibus voluisti. Tu mala turpia et nefanda semper egisti. Et animam tibi sociam hanc facere coegisti. Tu semper male: superbe inordinate: et nequiter te habuisti. Et animam non mihi sed tibi servire fecisti. Tu cuncta mala eam docuisti: ad singula peccata eam pronam reddidisti: et ab omni ope bono eam simpliciter prohibuisti: et non solum ad cuncta scelera perpetranda eam turpiter incitasti. Sed quod peius est ipsam ad imaginem meam creatam: servituti diabolice miserabiliter subdidisti eam iumentis similem: immo viliozem et peiorem bestiis tu fecisti: eam imondam fetidam et abominabilem exhibuisti: eam super omnem caliginem denigrasti: et tantum breuiter tua superbia: vanitate concupiscat: et ceterorum peccatorum turpitudine eam undique tu sedasti. Et creaturam meam tam nobilem ad similitudinem

meam factam cognoscere penitus non viderem. Quia igitur ipsa anima iam mihi facta dissimilis ex peccato: a meo amore simpliciter recesserat et nimio inordinato amore adheferat tibi carni: volui dilectum meum unigenitum incarnari: ut sic carne indutus facilius et convenientius posset ipsam allicere ad nuntium et suum servitium et amorem. Et quia ipsa anima iam mortua erat: tibi carnem miserabiliter adherendo. Ideo ut vivificaretur volui dilectum filium meum in carnatum pro ipsa flagellari crudeliter et occidi. Nec fuit in hoc aliqua fili mei circumventio: sed mea suaque commendabilis dignatio et ineffabilis dilectio charitatis. Et quia tu caro animam a sue carnationis principio decipisti: et semper contraria et nociva sibi intulisti: meus dilectus filius qui sum: me eam semper dilexit: compatiens valde sibi exhibuit se totum sibi: cum mirabili dulcedine et amore: ut sic citius et plenius eam merito alliceret ad seipsum. Ideo mea iustitia exigit et requirit: ut animam qua semper abusa fuisti dimittam ex nunc totam: et totaliter nato qui eam redemit: ornauit allexit et abluisset suo sanguine precioso: qui eam tanquam sponsam mirabiliter duxit: et dotaui incorruptibili et estimabili thesauro iocunditatis: pulchritudinis: dulcedinis et amoris. Et ideo dignum et iustum est: ut ipsa anima te velud sterces abhorrere: despiciat: et contemnat: atque merito cupiat et procuret te despici ab omnibus in hoc mundo. Sed quia tu a me in principio non solum iustitiam sed et misericordiam humiliter implorasti: volo ut tu et in presenti illa suavissima et admirabili dulcedine: quam ipsa anima in meo gustat filio aliquam profundam: et ultra hoc in futuro te dotabo: et si bene aie obedieris toto posse: Ex nunc non solum a pena eterna: sed et purgatoria simplicitate te absoluo. Qui vivo in eternum et seculum seculi. Amen.

¶ Explicit Stimulus amoris sancti Bonaventuræ Cardinalis et Episcopi Albanensis.

Contemplatio.

C Bini Bonaventure de iesu christi
vita. Contemplatio.

Incipit prologus.

Hic confixus sum cru-
ci verus dei cultor: christi
q3 discipulus. Qui salua-
tori ois p se crucifixo p
secte pfigurari desiderat
ad hoc potissimū mentis attento conatu in-
tendere debet: vt xpi iesu crucē circūferat
iugiter tam mente q3 corpore: quatenus p-
fatum apostoli verbū veraciter possit in
semetipso sentire. Porro huiusmodi affe-
ctū et sensum is dūtat apud se veraciter
experiri meretur: qui dominice passionis
non inemor: nec ingratus laborem et dolo-
rem amorēq3 crucifixi iesu tanta memorie
viuacitate: tanto intellectus acumine: tanta
voluntatis caritate considerat q3 veraciter
illud sponte proferre potest eloquiū. Fasci-
culus mirre dilectus. 7c. Eligis in nobis
accendatur affectus formetur cogitatus: i-
primatur memoria ex sacri euangelij silua
in qua de vita: passione et glorificatione chri-
sti copiose tractatur colligere studui hunc
mirre fasciculum: quē ex paucis correspon-
dentibus sibi verbis compegi: ad habē-
dam facilitatem memorie: fouēdāq3 deuo-
tionem: ex vera procedētē fidei xpiane pu-
ritate. Et quoniam imaginatio inuat intel-
lectum: ideo ex multis pauca collegi: imagi-
nari quādam arborē sic ordinavi atq3 di-
sposui: vt in prima et infima ramorū ipsius
expressione: saluatoris origo describatur: et
vita immediata passio: et glorificatio in sup-
rema. Et in prima quidem serie quattuor:
astrinsecus secundum alphabeti ordinem
describuntur christo iesu insignitur attribu-
ta. Similiter in secunda et tertia ex quorū
quotibet instar fructus vnica pululatio p-
cedet: vt sic sint quasi .xij. rami afferentes.
.xij. fructus iusta misterium ligni vite. De-
scribe igitur in spiritu mentis tue arborē

quandam cuius radix irrigetur fonte sca-
turitionis perpetue: que etiam excreseat in
fluvium viuum et magnum: quattuor: vide-
licet capitum ad irrigandus totius ecclesie
paradisum. Porro ex huius arboris stipi-
te. .xij. rami frondibus: floribus et fructib⁹
adornati consurgant. Sitq3 solum eius cō-
tra omne genus morbi medicamentū effi-
cacissimū: tam preseruans q3 reparans: p-
eo qd verbum crucis est virtus dei in sa-
lutem omni credenti. Flores autem sit om-
nis coloris: formositate decorus omnisq3
odoris suauitate respersus: qui desideran-
tium anxia corda refocillet et attrahat: fru-
ctus tandem sit duodenus habens in se oē
delectamentū et omnis saporis suauitatem
qui sic domesticis dei ad gestandum ppo-
nitur vt semper consocietur edentes vt ta-
men nunq3 fastidiant. Et hic quidem fru-
ctus est: qui de utero virginali traxit origi-
nem: et in ligno crucis ad maturitatem sapo-
rosam per eterni solis calorem meridianū
spiritus sancti: videlicet caritatē peruenit: et
desiderantibus ipsius in amenitate spiritua-
lis proponitur paradisi. verus licet hic fru-
ctus vnus sit: et indiuisus: qui tamen secun-
dus multiplices eius status dignitates: vir-
tutes et opera multiforibus consolationi-
bus deuotas: que ad duodenarium nume-
rum reducuntur: ideo sub .xij. saporibus. i.
duodecim ramis describitur: vt in primo
ramusculo mens christo deuota saporem
suauitatis percipiat predaram saluatoris
sui recogitando originem dulcemq3 natiui-
tatem. In secunda dignatiue condescensio-
nis conuersatione per humilitates. In ter-
tio celsitudinē perfecte virtutis. In quarto
plenitudinē abundatissime pietatis. In qui-
to pudentiā quā habuit in piculo passiois.
In sexto patientiam: quā exhibuit in illatio-
niurijs et contumelijs magnis. In septi-
mo constantiā quā seruauit in ipso cruciatu
et dolore aspinne crucis. In octauo victoriā
quam assequutus est in conspectu et transi-

Contemplatio.

in mortis. in nono rōnis notitatē miris do-
nibus adornatā. in decimo ascensionis su-
blimitatem spiritualiū charismatum diffusi-
uam. in vndecimo equitatē futuri iudicij.
in duodecimo eternitatem diuini regni.
Nos autē voco fructus: q̄ sua multa sua-
uitate delectant sua virtuositate confortant
animam meditantem in his et diligentius
singla p̄tractatē: si tamen exemplū abhor-
reat p̄uaricationis ade: qui lignum scien-
tie boni et mali p̄tulit ligno vite: qd̄ vita-
re non pōt: nisi qui rationi fidem: inuestiga-
tioni deuotionem: curiositati simplicitatem.
tandem omni carnali sensui et p̄dētie. car-
nis sacram p̄ferat d̄x̄i illi crucē: per quas
spiritus sancti charitas in cordibus deuo-
tis nutrit: vt septiformis gr̄a diffundat: si-
cut isra in duobus extremis versiculis po-
stulat. dicat igit nō sine deuotione: cordis
et lachrymis.

Cruce frutex saluific⁹ viuo fote rigat⁹.
Cuius flos aromatic⁹ fruct⁹ desiderat⁹.

Fructus primus.

Preclari-
tas origis
C Iesus p̄missus p̄ribus.
Iesus ex deo genitus.
Iesus p̄figuratus
Iesus emissus celitus
Iesus maria natus

Fructus secundus.

Humilitas
puerlatio
nis
C Iesus pro nobis natus
Iesus cōformis patribus.
Iesus magis mōstratus.
Iesus submissus legibus.
Iesus regno fugatus

Fructus tertius.

Eltsitudo
virtutis
C Iesus plenus virtutibus
Iesus bapa celitus
Iesus hoste tentatus
Iesus signis mirificus
Iesus transfiguratus

Fructus quartus

Plenitu-
do pietat⁹
C Iesus pati paratus
Iesus p̄ astor sollicitus
Iesus plorans rigatus

Confiden-
tia i piculPatētia
in iniurijsCōstātia
i supplijsVictoria
i p̄lictuMouitas
resurrectio
nisSublimi-
tas ascen-
sionisEquitas
iudicij

Iesus orbi rex agnitus

Iesus panis sacratus

Fructus quintus.

C Iesus iudeis proditus

Iesus orans prostratus

Iesus turba circūdatus

Iesus vinculis ligatus

Iesus notis incognitus

Fructus sextus

C Iesus morte damnatus

Iesus vultu velatus

Iesus pilato traditus

Iesus morte dānatus

Iesus sp̄ritus ab omnibus

Fructus septimus

C Iesus in cruce positus

Iesus cruci eleuatus

Iesus inunctus latronibus

Iesus felle potatus

Iesus morte pallidus

Fructus octauus

C Iesus trāslanceatus

Iesus cruore madidus

Iesus agonizatus

Iesus de cruce positus

Iesus intumulatus

Fructus nonus

C Iesus victor fortissimus

Iesus triūphās mortuus

Iesus surgens beatus

Iesus docto: p̄cipuus

Iesus orbi p̄elatus

Fructus decimus

C Iesus sponsus ornatus

Iesus ducto: exercitus

Iesus celo leuatus

Iesus largitor: spiritus

Iesus laxans reatus.

Fructus vndecimus

C Iesus iudex rectissimus

Iesus testis veridicus

Iesus iudex iratus

Iesus victor: magnificus

Iesus sponsus ornatus

Contemplatio.

Fructus duodecimus.

Eternitas **I**esus finis optatus
Iesus rex regio filius
regni **I**esus liber signatus
Iesus fontalis radius
Iesus finis optatus.

Preclaritas originis fructus primus.

Expergiscere prouide anima do-
 deuota et singula que de iesu di-
 cunt diligenter discute. Atten-
 de: considera et moxose pertra-
 cta: et primū h qd primo ponit.

Iesus promissus patribus.

Pater siquidem misericordiarū: et de-
 totius cōsolatiōis sua dignatissime misatio
 nis habūdantia et charitate infinita fide-
 libus patribus sub iurciurando promisit: qd
 verbum suū qd erat in principio de apud
 deū per qd facta sunt oia carni vniret hu-
 mane: vt inaturaliter ex mīse nasceret in tē
 pore: qd ineffabiliter ex ipso deo p̄re geni-
 tum est et in eternitate.

Iesus de deo genitus.

Quū igitur audis iesum de deo genitū
 caue ne mēis tue oculis infirmis aliqd car-
 nalis generationis occurrat: quin pon^o co-
 lūbino et aquilino intuitu simpliciter crede
 ac perspicaciter cōtēplare: qd ab illa eter-
 na luce simul imēsa et simplicissima: ful-
 gentissima et summe arcana: coetern^o: coe-
 qualis et cōsubstantialis splēdo: exorīt: qui
 est virtus et sapiētia generantis: in quo p̄r
 disposuit oia ab eterno p̄ quā fecit et secula
 factaqz gubernat et ordinat ad gliaz suam
 partim per naturā: partim per grāiā: par-
 tim per iustitiā: partim p̄ misericordiā vt ni-
 bil in hoc mūdo inordinatū relinquat: cum
 tū circa generis humani salutē: ad cui^o ob-
 sequiū pene oia facta sunt spālīf sua puidē-
 tia videat intēta. Et principio nāqz nostre
 p̄ditiōis collatis. p̄mū in paradiso parētib^o
 p̄mis: dehinc per esum ligni veritū per diuī

ni decreti seueritatē expulsio: sup̄na miser-
 cordia nō distulit hoīez curabūdū ad viam
 penurētie reuocare: spem venie dando per
 p̄missum saluatoris aduētū.

Iesus prefiguratus.

Et ne forte per ignorāiā et ingratitudi-
 nem tanta dei dignatio nostre saluti foret in
 efficax in qnqz huius seculi etatibus: per
 patriarchas: iudices: sacerdotes: reges: et
 p̄phetas: ab Abel iusto vsqz ad Joānem
 baptistam filij sui aduētū p̄enūciare: p̄e-
 mittere ac prefigurare nō destitit: vt p̄ mul-
 ta curricula tēporū et annorū magis et ma-
 gis multiplicatis oraculis et intelligētias no-
 stras ad fidem erigeret et affectus per pia
 desideria inflāmaret.

Iesus emissus celitus.

Postqz autē venit plenitudo tempo-
 ris: sicut homo sexta die conditus ē de ter-
 ra p̄ diuine man^o virtutē et sapiētiā: sic in
 principio sexte etatis: misso archāgelo ga-
 briele ad virginē et virgine illi p̄ebente as-
 sensum superuenit in eam spiritus sanctus
 sicut ignis diuin^o mentē inflāmās carnēqz
 ipsius perfectissima puritate sanctificans:
 sed et virtus eam obūbrauit altissimi: vt tā-
 tū ferre posset ardorē qua operante in ea
 fuit corpus formatum: aīa creata et simul
 vtrūqz diuinitas in p̄sona filij cōiuncta vt
 idē eēt deus et hō: salua vtriusqz p̄prietate
 nāe. **S**i valeres vtrūqz sentire q̄liter quā
 tūqz fuerit illud e celo imissū in cēdiū: coi-
 latu refrigeriū: ifusus solatiū. Quāta subli-
 matio virginis m̄ris. Quāta nobilitatio hu-
 mani generis. Quāta condescensio maie-
 statis. Si virginē cantantē cū iubilo posses
 audire: si cū dñā in montana cōscendere: si
 sterilis et virginis suauem intueri cōplexū
 et salutationis officiū: in quo seruilus dñi
 p̄co iudicē: vox s̄bū agnouit et salutauit:
 puro qd canticū illud sacri **A**significat: cū
 beatissima virgine suauī deo modulatione
 cōcineremur: qz cōceptū virginēcum vna
 cū propheta paruulo exultans et iubilans

adorares: deniq; cum quietū silentiū vniuersalis pacis sub cesaris augusti imperio perturbata prius secula serenasset in tantū vt per ipsius edictum describeret vniuersos orbis: diuine factū est prouidentie cura: vt Joseph virginis sponsus pregnantē puellam de regali ortu pro sapia: ad bethleemiticam duceret vrbem.

C Jesus maria natus.

Et a conceptu decursis nouem mensibus rex ille pacificus tanq; sponsus de thalamo processit de vtero virginali: sic absq; vlla corruptione in lucem editus sicut fuerat absq; omnis libidinis contagione conceptus. Qui cū magnus esset et diues: pro nobis factus est paruus et pauper. Extra domum in diuersoru nasci elegit et pammiculis inuolui: lacte virgineo pasci inter bouem et asinum in presepio redinari. Tunc illuxit nobis dies redemptionis nostre: reparationis antiquę: felicitatis eterne. Tūc per totū mūdū mellisui facti sunt celi. Cōplectere itaq; nunc o anima mea diuinum illud presepe: et pueri pedibus labia figas: et oscula gemines. Deinde pastorum excubias mente pertracta. Angelorum mirare concurrentē exercitum celesti melodie tuas interponere aures corde et ore decantans. Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis.

C Ramus secundus humilitas conuersionis. Fructus secundus. Jesus maria natus. **C** Jesus cōformis patribus.

Propter nos itaq; redimendos p̄cio sacratissimi sanguis et informādos exēplo p̄fecte hūilitatis paruulus natus ē: et datus nobis. Octauo nāq; die circōcidit puer et vocat iesus: et sanguinē nō tardās effundere: pro te tuū saluatōrē dīsimū se ostēdat

p̄rib; repromissus: tā v̄bo q̄ signis etq; alīsimilatū per oīa p̄ter ignorātiā: et peccatū: p̄pter qd et circūcisiois accepit signaculū: sicut et veniēs apparuit in similitudinē carnis p̄cti: vt de p̄cto dānaret p̄cūm nobisq; fieret salus et sempiterna iustitia: ab hūilitate sumēs ininiū que oīus ē radix custosq; virtutū. Quare igit sup̄bis terra et cinis. Agnō in oīs qui tollit p̄ctā mūdi nō abhorret circūcisionis cauteriū: et tu peccator: cū sis: dū p̄tēdis te iustū rēne diū fūgis salutis eterne: ad quā puenire nullatenus vales: nisi velis subsequi humilem saluatōrem.

C Jesus magis mōstratus.

Nato ē dñō in bethleē iude stella magis in oriēte apparuit: que p̄claros illos et magnificos viros vsq; ad domū regis p̄uia claritate perdurit. Noli iā et tu ab illi oriē talis et p̄e cunctis stelle dedinare fulgore: quin potius sacrorū regum comes effectus iudeorū scripturam x̄po testimoniū p̄hibente accepta: fraudolenti regis deuorata malitia: cum auro: thure: et mirra deum regem vt verum deum et hominem venerare. Et cum p̄mitijs gentium vocandarū ad fidem: hūilem deum in cunis iacentem adora: confitere et lauda: vt sic in somnis commonitus ne herodianani secteris superbiam post vestigia hūilis dixisti reuertaris in regionem tuam.

C Jesus submissus legibus.

Nec sufficit mero humilitatis p̄fecte qd dum esset patri per omnia equalis se subderet humilime virgini nisi et se subderet legi q̄tenus eos qui sub lege erant redimeret liberaretq; a seruitute corruptionis in libertate scilicet glorie filiorum dei. Propter quod et matrem quāuis mundissimā legem purificationis voluit obseruare: et seipsum omnium redemptōrem: vt p̄mo genitū redimī in tēplo dei offerri et hostiā pro se dari beato sene et anna lōgeua p̄cedē i occursum mris ip̄uuli vincat v̄cūdā amor

Contemplatio.

timorem depellat affectus. Accipias et tu infantem in vlnas tuas: dicasque cum sponsa. Tenui eum nec dimittam. Tripudia cum illo sene et confert: nunc dimittis tu do. etc. Quoniam autem humilitas trium dignoscitur adornari committatu virtutum. scilicet paupertatis in fugiendo diuitias et fomenta superbie: patientie vero in iniqua perpeffione contemptus. Obedientie quoque in alienis parendo mandatis.

¶ Iesus regno fugatus.

¶ Ideo diuina dispositione altiori permittente consilio: dum herodes impius paruulum regem querit ut perdat: superne reuelationis oraculo in egyptum transferri ut peregrinus et pauper: simulque in ipsius coctaneis paruulis ipsius causa occidis: occidis et quasi in quolibet trucidat. Tandem herode defuncto iuxta diuinum imperium reducitur in terram iuda. Ibi quoque conuersatus et crescens etate et gratia col habitauit: pariter adeo erat subditus: ut nunquam vel ad modicum secederet: nisi cum undecim esset annorum remansit in ierusalem non sine multo matris dolore questus nec inmensio gaudio reinuentus. Noli ergo et tu fugientem in egyptum matrem et paruulum sine comitatu relinquere. Noli cum dilecta querente dilectum donec inuenias ab inquisitione cessare. Quia cum quanta copia lachryme fluerent: si oculis pijs aspiceres tam venerabilem dominam gratiosissimamque puellam cum tam tenero et formoso infantulo peregrinare. Si et illam dulcem increpationem amantissime dei genetricis audires. Fili quid fecisti nobis sic: tanquam si diceret: desideratissime fili: quomodo tam dilecte et diligenti matri tantam potuisti materiam prestare doloris.

¶ Ramus tertius. Celsitudo virtutis fructus. iij. Iesus plenus virtutibus.

Et quoque virtus et sapientia christi
Iesus huius ratione carnis assu-

pte cerneret infirmus: cunctis tamen plenus virtutibus habitibus: ut illos ostenderet patenter apud se ac liberaliter tanquam caput in membra diffunderet.

¶ Iesus bapa celicus.

¶ Cumque iam etatis trigessimum attigisset nostram cupiens operari salutem: cepit per facere quam docere. Et primum inchoans a ianua et fundamento virtutum baptizari voluit a Joanne: ut exemplum monstraret perfecte iustitie: et vim regeneratiuam aqua conferret per actu mundissime carnis sue. Quae et tu comitare ac iam regeneratus in christo sectare secretarum: ut secus iordanem in voce patrem: in carne filium: in columba videas spiritum sanctum. Aperto tibi iam trinitatis celo sursum feraris in deum.

¶ Iesus hoste tentatus.

Ductus insuper fuit in desertum a spiritu. Et tentaretur a diabolo: quatenus et hostilis pugne perpeffione humili nos faceret humiles et victorie assecutione viriles. Suram quoque ac solitariam viam assumpsit ut fidelium mentes ad perfectionis aggressiones errigeret et ad grauia perferenda firmaret. Eia nunc anima christi deuota cum pio magistro solitudinis secreta perquire: ut socia ferarum effecta: archani silentij deuote orationis: diuturni ieiunij: trine conflictionis cum calido hoste imitatrix fias et particeps. Et in omnium tentationum discrimine ad illum discas habere recursus pro eo quod non habemus pontificem: qui nou possit compati infirmitatibus nostris tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. Etenim in quo tentatus et passus est: potens est: etiam his qui tentant auxiliari.

¶ Iesus signis mirificus.

¶ Ipse nempe est qui facit mirabilia magna solus dum elementa inmutat: panes multiplicat: mare calcat: fluctusque tranquillat: demones conpescit et fugat: languidos sanabile profos mundat: et mortuos suscitatur. Qui cecis visum: surdis auditum: mutis eloqui:

claudis gressum: paralitico: et arido: et sen-
sum restaurat: et motum: ad quem pecca-
trix conscientia clamat nunc more fidelis le-
prosi. Domine si vis potes me mundare:
nunc more centurionis. Dñe puer meus
iacet in domo paralitico: et male torquet:
nunc more chananee. Misere mei fili da-
uid: nunc more sanguisue mulieris. Si terti-
gero simulam vestimenti eius salua ero:
nunc marie et marthe. Domine ecce quez
amas infirmas: nunc cū propheta fidenter
exclamat. Sana me dñe et sanabor saluum
me fac et saluus ero. Porro quia salus no-
stra in virtutibus inchoat gratuitis: et con-
ueratur in donibus gloriosis. Ideo ad cō-
firmandā: et sublimandā mentē humanam
per spem retributionis eterne.

C Jesus transfiguratus.

C In montē excelsum seorsum assumpsit
iesus petrū et iacobū et fratrē eius Johan-
nem: quibus et trinitatis sacramentum ape-
ruit: et passionis predixit et resurrectionis
future gloriā in transfiguratione monstra-
uit contestantibus sibi lege: et prophetis in
apparitione Moyse et helie: et contestanti-
bus etiā patre et spūs sancto i voce: et nube.
Et sic anima christi igne caritatis accensa:
et iam in veritate firma ad apicem virtutis
elevata: ut illius suauitate vocis exultet.
Hic est filius meus dilectus i quo mihi be-
ne complacui: dicat cum petro. Dñe bonū
est nos hic esse. i. in tue contemplationis per-
fruitione serena. Immissioqz in eū celico so-
pore audiat archana verba: que non licet
homini loqui.

C Ramus quartus. Plenitudo pieta-
tis. Fructus quartus Jesus pati paratus.

Erū quidem: qz magnus domi-
nus noster: et magna virtus: et
misericordies eius super omnia
opera eius. Quanta nāqz fuit
piissimi pastoris ad oues pdi-

tas sollicitudinis cura. quantaqz clementia
ipse bonus pastor: in parabola pastoris et
ouis centissime perditę multa qz cura que
sit ac tandem inuente: et humeris repozita
te cum gaudio: pia methaphora indicat.

C Jesus pastor sollicitus.

C Et sermone expresse aperte declarat cū
dicit. Bonus pastor animā suā dat p ou-
bus suis. Nam ppter hoc labores: lassitu-
dines et inedia passus inter phariseorū in-
sidias et pericula multa euangelizando re-
gnū dei ciuitates circuibat et castra: noctes
ducebat in oratione puigiles: phariseorū
virtus murmurauit scandalū: publicanis
se reddebat affabilem asserens se propter
male habentes venisse in mundū. Ad pe-
nitentes quoqz paternū pretendebat affe-
ctum: seipm eis exhibēdo propitiū: ut aper-
te illis ostenderet diuine misericordie sinū.
Testes horū in voco: et adduco in mediū.
Abatheū et zachēum: peccatricem illam
ad pedes prostratam: et mulierē in adulte-
rio deprehensam. Hunc igit pastorem pijs-
simū more Abatheī perfecte sectare: cum
zachēo hospitio suscipe: cum peccatrice vi-
guento perunge pedes ipsius: abluē lacry-
mis: capillis exterge: et osculis mulce et tan-
dem cū illa muliere iudicio ipsius exposi-
ta: sententiā absolutionis mercariis audire
nemo te condēnauit mulier: nec ego te cō-
demnabo. vade et amplius noli peccare.

C Jesus fletu rigatus.

C Pro sume quoqz pietatis reseruanda
dulcedine: fons totius misericordie bonus
Jesus non modo pro nobis miseris semel
sed pluries fleuit. Nam super Lazarū pri-
mo: de hinc super ciuitatē et tandem in cru-
ce ex illis pijsimis oculis ad omnium ex-
piationem peccaminū: lacrymarū manā-
uere fluentia. Fleuit enim saluator: nobiscū
nunc humane infirmitatis deplorando mi-
seriam: nunc ceci cordis caliginem: nunc ob-
durate malitię prauitatem. D cor durū ve-
lamini: et impium et tanqz vera priuatum

Contemplatio.

vita plangendū. Cū more frenetici: flente super te sapientia patris in tantis miserijs letaris et rideas. Considera medicū tuū et lucum vnigeniti fac: assūmeq; tibi planctus amariū. Deduc quasi torrentē lacrimas per diē et noctē non deo requiē tibi nec ta ceat pupilla tui oculi.

C Jesus rex orbi agnitus.

C Sane per lazari resuscitatu effusus ala bastrum vnguenti sup caput iesu odore fa me eius iam resperfo in populo: prescens ipse turbam sibi obuia fore venturā pscen dit assellus: vt inter applausus cōcurrentiū populorū cedentiū ramos: et sternentiū ve stimēta in via mirre pberet humilitatis ex emplū. Nec sue miserationis oblitus cum turbe depromerent canticū laudis: ipse la mentū assumpsit super excidium ciuitatis Surge nunc saluatoris ancilla: vt tāq; vna de filiabus hierusalem intuearis regē salo monē in honore quem sibi mater synago ga in ecclesie nascentis misteriū reuenter exhibuit: quaten⁹ insedētē aselli tergo celi terreq; dominū velut cū ramis oliuarum atq; palmarū pietatis operibus virtutum triumphis iugiter cōmitteris.

C Jesus panis sacratus.

C Antēde preterea q; inter omnia memo rialia caritatiue dulcedinis dñi: isti precipua recordationē constat esse dignissimum fra ternale illud puiuiū sanctissime cene i quo nō solum agnus paschalis ad edendū ppo nitur: verū etiā agnus imaculatus: qui tol lit peccata mundi: sub spē panis. omne delectamentū habentis: et ois suauitatē saporis prebet in cibū. In quo quidam conui uio mira xpi refulsit bonitatē dulcedo: qñ cum illis pauperculis discipulis et iuda pro ditorē eadē mēsa: et scutella cenauit. Adiz claruit humilitatis exēplū dñi piscatorū pe des et proditoris sui rex glorie precinct⁹ lin teo studiosissime lauit. Adira patuit mu nificentie largitas dñi sacerdotibus illis pri mis et postmodū toti ecclesie: et orbi terra

rum corpus suū sacratissimum et sanguinē verum in cibum dedit et potū: vt qd erat facturum in proximo sacrificiū deo placēs et redemptionis nostre imprecabile pciūz esset viaticum et sustentamentū. Adiram tandē enicuit dilectionis excessus. quādo in finem diligens suos: tam dulci eos ex oratione confortauit in bono petrum spe cialiter pmonens ad fidei robur: et Jo hanni offerens pectus ad recubitum iocundū et sacrū. Q; mira sunt hec omnia repleta dulcedine: illi dūtaxat aie: que ad tam celebre vocata conuiuiū mētis cur rit ardore vt possit eructare propheticum illud. Quēadmodū desiderat ceruus ad fō tes aquarum ita desiderat anima mea ad te deus.

C Ramus quintus. Confidentia in pe riculis. Fructus quintus Jesus iudeis pro ditus.

P Assionem xpi iesu pie pside ra re volenti primū occurrit pfi dia pduoris: qui tante fraudis veneno: tāteq; malignitatis re pleris est malitia: vt magistrū et dñm proderet: tāta cupiditatis flāma sue census: vt oium deū argento venūclaret: et preciosissimū xps vilis mercedis precio cō pensaret. tante deniq; ingratitudinis: vt eū qui sibi oia cōmiserat: et ad culmen apo stolici honoris prouexerat venūclaretur ad mortē ex quo tam durā et dirā peruersi p po siti obstinationē incurrit: vt nec familia ritate cōubernij: nec humilitate obsequij nec osculi mulcebritate a concepta malitia potuit reuocari. Q; mira benignitas ma gistri in discipulū dñi pñi domini in seruū nequissimū. Certe bonū esset ei si natus si fuisset homo ille: verū licet inexplicabilis fuerit impietas immēsu tamē exēplum da tur mortalibus ad illatas pro bonis iniuriā perferendam: vt iam non dicat ab inimico

exasperata humana infirmitas. Si inimicus meus maledixisset mihi. &c. Quia ecce homo vnanimis: qui dux videbatur: et notus: qui eius panes edebat et in sacra illa cena dulces cum ipso cibos acceperat magnificabat super eum supplantationes: et tamen agnus ipse mitissimus: in quo dolus non est inuentus: cui: quod abundauit malitia ipsa prodicionis hora: os suauis osculo applicare non reuult: ut omnia illi exhiberet: que prauis cordis pertinacia emoliri potuissent.

C Jesus orans prostratus.

C Igitur hora prodicionis instante: sciens Jesus omnia que super eum ventura erant secundum altissime dispositionis archanez: binum dicto exiit in montem oliuarum more solito oraturus ad patrem. et tunc precipue iaz mortis instante agone cum dispositione ac desolatione ouium: qua pius pastor tenero complexabatur affectu fuit tamen horribilis in natura christi passibili in agonia mortis: ut diceret. Pater si fieri potest transseat a me calix iste. Quanta vero fuerit in spiritu redemptoris in diuersis causis: anxietas: testes sunt gutte sudoris sanguinei decurrentis in terram. Dominator domine iesu vnde animum tuum vebemens anxietas: et anxia supplicatio. Nonne omnino voluntarium deo patri sacrificium obtulisti: verum ut veram in te credentes naturam nostram mortalitatis firmares ad fidem et in tribulationum pressione consimili erigeremur. ad spem: et maioris erga te amoris stimulos haberemus naturalem carnis infirmitatem huiusmodi expressisti euidentibus signis quibus docemur: quod vere dolores nostros pertuleris et non absque doloris sensu degustaueris amaritudines passionum.

C Jesus turba circumdatus.

C Sane quoque promptus ad passionem spiritus fuerit in iesu ex hoc euidenter innouit. quod venientibus una cum proditore viris sanguinum et querentibus animam

eius cum fustibus lateribus: et armis per noctem ultro occurrat: et seipsus manifestauit et obtulit. Et ut cognosceretur humana presumptio: nihil posse aduersus eum: nisi quantum ipse permitteret omnipotentia virtutis sue verbo satellites terruit. Sed nec tunc misericordiam suam in ira continuit: nec pietatis dulcedinem sanguis distillare cessauit. Nam et auriculam a discipulo mutilatam serui proterui: manus sue contactu sanauit et defensoris telum ab inuadentibus lesione precepit. Maledictus furor corporis: quia pernix: dum nec maiestatis miraculo: nec pietatis beneficio potuit refrenari.

C Jesus vinculis ligatus.

C Porro quis sine gemitu audire possit qualiter illa hora homicidas manus in regem glorie iniecerunt truculentis lictoribus: et innocentem manus mittis iesu vinculis constringentes: ipsum agnum mansuetissimum non obloquentem ad instar latronis traxerunt ad victimam. Quis etiam doloris acule? discipulorum corda penetravit: dum viderat dulcissimum magistrum et dominum a discipulo suo traditum: ligatis post tergum manibus quasi malefactorem duci ad mortem. Cum et ille impiissimus iudas penitentia ductus tanta postmodum ex hoc fuerit amaritudine repletus: ut maluerit mori quam vivere: vix tamē homini illi: qui nec sic ad fontem misericordie pro spe venie rediit: sed propter scelus inmanitate perterritus desperauit. Non huius proditoris perfidiam: quin potius apostolorum principis sectare penitentiam anima que peccasti.

C Jesus notus incognitus.

C Petrus namque securus est a longe usque ad atrium principis sacerdotum: ad voces ancille se christum nosse negavit cum iuramento terque repetiit donec gallo cantante respexit pius magister predilectum discipulum respectu miserationis: et gratie. Quo compunctus Petrus

ce 4

Contemplatio.

foras egressus flevit amare. **Q**uifq; eo qui ad vocem ancille petentis. s. carnis tue dñi: istū negasti. pecciter. vel voce: vel actu rememorans passionem dilectissimi magistri: foras cū petro egredere: vt cū eo ipsū amarissime desleas. si quo modo te respiciat: qui petrum lachrimantē respexit. Be mine quoq; amaritudinis. s. compunctionis pro te: compassionis ad christū inebriaris absinthio: vt expiat⁹ cum petro a reatu sceleris: replearis cum petro spiritu sanctitatis.

C Ramus sextus. Patientia in iniurijs. Fructus sextus. Iesus morte dñat⁹.

Concilio deinde malignantium pontificum presentatus pontifex noster Iesus xps ⁊ veritatem confessus se videlicet filiū dei quasi pro blasphemia adiudicatus est morti ⁊ innumera ppassus obprobria. Nam vultus ille venerabilis senibus: desiderabilis angelis: qui etiā omnes celos adimplet leticia a polutoꝝ labioꝝ spūis inquinatus: ab impijs ⁊ sacrilegis manibus ceditur.

Iesus vultu vellatus.

Caelo inderisiones detegitur ⁊ vniuersae creature: tanq; seruus cōtemptibilis colaphizat cum ille: vultu placidissimo ⁊ submisso sermone vnū ex seruis pontificis dātem alāpm vere blandeq; corripuit. Si male inquit locutus sum testimoniū phibe de malo. si aut bene cur me cedis. **S**ucriar ⁊ pie Iesu: que naz aia tibi deuota hoc cernens ⁊ audiens: valeat se a lachrimis continere ⁊ in terne cōpassionis occultare dolorem: dū simul aduertit ⁊ p̄siderat agnitiōem tue tollerabilitatis mansuetudinē: ⁊ leoniam atrocitatis iudaice feritātē. **H**orēda propterea iudeoꝝ impietas: que tantis iniurijs faciri non poterat.

C Iesus pilato traditus.

Cū potius ferali rabie frenēs impio iudici tanq; rabido cani aiam. iusti deglutendam exposuit vinctū. n. iesum ante faciem pilati perducere pontifices: postulantes interim supplicio crucis eum: qui non nouerat oīno peccatum. Ipse vero tanq; agnus coram tondente se ante iudicē mansuetus stabat ⁊ tacitus cū fallaces ⁊ impij falsoꝝ criminū molle obiecta tumultuosis acclamationibus auctorem vite petunt ad mortē: ⁊ virū homicidam sediciosumq; latronem seruāt ad vitā: lupum agno: mortē vite: luci tenebras tam stulte p̄ferētes q̄ impie. **S**ulcis iesu quis tam durus ⁊ impius: vt clamores illos horribiles: tolle tolle crucifige eū: sine genitu ⁊ clamore spūs aure corporis valeret audire seu mente tractare.

C Iesu morte damnatus.

Cū enim quis non ignoraret pilatus iudaicam gentē aduersus iesum non iusticie sed inuidie zelo cōmotā. cū patenter assereret: nullā se in eo cām ad mortē inuenire vel modicā. timore tñ humano deuict⁹ repleuit amaritudinib⁹ aiam eius ⁊ p̄ssimū regē crudelis tirāni herodis v̄s iudicio subdidit: quē ⁊ ludibrio habitū ⁊ ad se remissū crudeliori mādato nudū ī spectu iudeoꝝ astare p̄cepit: et atrocissimis vberibus virgineā illā carnē ⁊ candidissimā flagellatores truculēti diuellarent: plagas plagis liuorē liuorib⁹ infligētes. **D**efluit ille sanguis p̄ciosissimus p̄ illa sacra latera innocentis ⁊ amantissimi iuuenis nullo p̄sus in eo repto reatu. Et tu p̄dite hō toti⁹ p̄fusionis cā huius: ⁊ p̄tētiōis existēs: quō inflētū foras nō erūpis. Ecce innocentissimus agn⁹: vt te a snia iuste dānationis eripet: iniusto. p te eligit iudicio p̄dēnari. Ecce q̄ nō rapuit tunc exoluit. Et tu aia mea neq; ⁊ ipia nec dūotionis exoluis gratitudinē nec cōpassionis rependis affectum.

C Iesus spiritus ab omnibus.

C Postq; aut pilatus adiudicauerat im-

piorū vota compleri: non sufficit milibus illis sacrilegis saluatore: crucifigere: nisi prius et ipsi illusionibus repleant animas eius. Nam congregata in pretorium vniuersa cohorte exuentes cum vestibus suis et tunica induentes coccinea clamidem illi circumdedere purpuream et corona spinea imposita capiti: et arundine in dextera manu irrisorie genuflectebant et alapas dabant et expuentes in eum sacrum illud caput arundine percutiebant. Attende nunc humani cordis superbia: que obprobria refugis: et ad honores aspiras. Quis est iste: qui ingreditur habes imaginem quasi regis: et nihilo minus serui despectu sumi confusione repletus. Ipse est rex tuus et deus: qui quasi vir leprosus: et nouissimus virorum estimatus est: ut te ab eterna confusione et superbie peste sanaret: vbe igitur his semel: et vbe iterum qui post tam preclarum humilitatis speculum superbia tolluntur in altum rursus ostentauit habentes filium dei. Quae tanto amplius ab omnibus exhibenda omni constat honorificentia dignissimum: quanto magis pro hominibus indigna sustinuit.

C Ramus septimus. Constantia in cruciatu. Fructus septimus Iesus in cruce positus.

Accitis iam impijs de obprobrijs mansuetissimi regis: rursus rex noster vestibus suis induitur denuo exuendus: et baiulans sibi crucem pducitur ad caluarie locum. Ibi totus exutus. vili duntaxat circumtectus renes sudario: et super lignum crucis dire puectus: expassus protensus: et tractus et in pellis modum hincinde extensus clauorum perforatur aculeis: manibus sacris et pedibus cruci affixis: et durissime sauciatus: vestes quoque eius dantur in predam: et diuiduntur in partes: tunica in consutiles diuisa: per sortes transeunte in vnum vide nunc

nunc omnia mea quomodo Iesus: qui est super omnia benedictus deus ab imo pedis usque ad verticem totus in aquas passionis demergitur: ut te totum de illis extraheret. Intrauerunt aque usque ad animam eius. Coronatur etenim spinis sub crucis honore dorsum curuare iubetur et suam ipsius portare ignominiam. Et ad locum: ductus supplicij veste nudatus et ex flagellorum ictibus per dorsum et latera carnis patefactis liuoribus atque scissuris videretur quasi leprosus. Et hinc clauis circumfossus apparet dilectus tuus propter te sanandam percussus vulnere super vulnus. Quis mihi det ut veniat penicio mea et quod exspecto tribuat mihi deus: ut totus tantum mente quam corpore carne transfodiar: et affigam patibulo cum dilecto.

C Iesus cruci eleuatus.

Ad confusione quoque ignominiose de coris ac doloris augmentum. Innocens agnus extra portam in loco punitionis sceleratorum in die solenni hora meridiana in medio latronum super crucem quasi ad spectaculum eleuatur flentibus amicis et insultantibus aduersarijs. Et qui astabant inferrebant conuia dicentes. quod alios saluos fecisset: nunc seipsum saluare non posset. Sed ab irrisione huius latronum alter nequaquam abstinuit. cum tamen minimus agnus et per crucifixorum et irridetur pictatis dulcedine interpellaret ad patrem: penitenti ac supplicanti latroni liberalissima caritate reponmitteret paradisi. Verbum totius dulcoris et venie: propter ignoscere illis: quod nesciunt quid faciunt. Verbum totius amoris et gratie. Hodie mecum eris in paradiso. Respira nunc in spe venie aia quatenus quod peccatrix si tamen omni tui sequi vestigia non abhorreas: qui in omnibus peccatis suis nec semel os suum aperit: ut aut querere aut excusationis: aut maledictionis sermonem aduersus maledicos illos canes vel leuiter diceret: quin potius noue benedictionis verbum. quale a seculo non est auditum super inimicos suos ex habundantia caritatis effudit. Dic ergo cum multa fiducia.

ec iii

Contemplatio.

Miserere mei dñe deus misere mei. qm̃
i te pfiditāia mea si forte mox latronis au
dire mereario i mortis articulo: hodie me
cum eris in paradiso.

Iesus iunctus latronibus.

Postea sciens Iesus q: oia iam cōsu
mata sūt vt psumaret scriptura dixit sitio.
Et acetoso ⁊ felleo poculo sibi cum spōgia
porrecto Johāne qui presens fuit attestāte
subintulit. Consumatū est. Tanq̃ si in gu
stu aceti ⁊ fellis totius amarissime passio
nis psumata plenitudo p̃sisteret. Nam cū
per gustū ligni suauis ⁊ vetiti: totius nre p
ditionis causā extiterit p̃uaricatio adeo: op
timū fuit ⁊ p̃gruū per viā p̃trariā salutis
nostre inueniri remediū. Cū etiā in singu
lis mēbris saluatoris nostri acutissimarum
passionū multantes sagitte crebre: escerent
que indigne ebiberant sp̃m̃ eius decebat:
vt os ⁊ lingua cibi vbiq; vehicula neq̃q;
remanerent in munes: vt verificaret illud
p̃phetiū in medico nostro. Repleuit me
amaritudinib⁹ ⁊ inebriauit me absinthio.
Adem⁹: igit esto ⁊ tu imago dei p̃ esum
ligni vetiti in adā deformata ⁊ perditā: pau
pertatis: transgressionis absinthij: ⁊ fellis
que pro te deus tuus in cruce gustauit: vt
amare compūctionis ⁊ cōpassionis pocu
lo cōpleant viscera tua atq; dicere valeas
cū p̃pheta. Adem⁹: memoria memor. ero ⁊ tabe
scet in me anima mea.

Iesus felle potatus.

Beniq; cū agnus inocens: qui est ve
re iusticie sol triū horarū spacio pependiss;
in cruce ⁊ eodem tpe sol iste visibilis facto
ri suo cōpatiēis lucis sue radios occultas
set iam oibus psumatis: fons ipse vite sic
catus hora nona dum deus ē hō Iesus cū
lachrimis ⁊ clamore valido ad miserandōis
manifestandū affectū ⁊ diuinitatis declarā
dam potentiā sp̃m̃ in manus patris reco
mendās expirauit vellū templi scissum est
a sūmo vsq; deo: sum terra mota est: petre
scisse sunt ⁊ monumenta aperta. Tunc ip̃e

centurio deū verū ipsum agnouit. Tūc qui
ad spectaculū insultari p̃uenerant reuer
bant percutientes pectora sua. Tūc formo
sus p̃ filiis hominū calligantibus oculis.
⁊ p̃scentibus genis p̃ filiis hominū de
formis apparuit factus holocaustū suauissi
mi odoris in conspectu p̃ine glorie. vt auer
teret iram suam a nobis. Respice ergo do
mine sancte pater de sanctuario tuo ⁊ d ex
celso celoz habitaculo. Respice inq; in fa
ciem xp̃i tui. Respice hanc sacratissimam
hostiam: quā tibi offert pontifex noster p̃
peccatis nostris. ⁊ esto placabilis super ne
quitia populi tui. Considera ⁊ tu hō redē
pre quis. qualis: quantus qui pro te pēdet
in cruce: cuius mors viuificat mortuos.
Cuiusq; transitū celū luget: ⁊ terra tremit
⁊ lapides duri quasi naturali compassione
scindunt. O cor: humanū oī lapidū duricia
durius: ad tān rememorationē piaculi: nec
terrore concuteris: nec cōpassione confice
ris: nec compūctione scinderis: nec pietate
moliris.

Ramus octauus: victoria in confi
ctu. Fructus octauus: Iesus. trāslanceat⁹.

Pro vt de latere xp̃i dormien
tis in cruce formaret ecclesia ⁊
scriptura impleteretur: que dicit
videbūt in quē transuerūt di
uina est ordinatione indultum:

vt vnus militū lancea latus eius sacrū ape
riendo perforaret. Quatenus sanguinē cū
aqua manante precū effunderet nre salu
tis. Ad .s. cordis archano perfusum: vim
daret sacramentis ecclesie ad vitā gr̃e con
ferendā essetq; iā in xp̃o viuenti poculum
fontis viui salientis in vitā eternā. Ecce iā
nūc lancea a saulis perfidia populi. s. iudai
ci deprobatū cassō vulnere in parietē diuina
miseratione prolata foramen fecit in petra
⁊ cauernā in maceria tanq; habitaculū co
lūbinū. Surge igit amica xp̃i esto sicut co

lūba nidificans in summo ore foraminis ibi
ut passer inuenies domū: vigilare non ces-
ses ibi tanq̃ turtur casti amoris pullos ab-
sconde. Ibi os appone: ut haurias aquas
de fontibus saluatoris. Hic est fons egre-
diens de medio paradisi: qui in quatuor
diuisus capita in corda deuota diffusus: se-
cundat et irrigat vniuersam terrā cordium
humanorum. per quatuor elementa mūdi.
Crucentatus.

C Jesus cruore madidus.

Dominus Jesus sanguine proprio: pi-
mi sudoris de hinc flagellis: et aculeis: post
clauis et tandē lancea copiose effuso: ut eēt
apud deū copiosa redemptio: vestē pontifi-
calē habuit rubricatā: quaten⁹ vere rubrū
appareat vestimentū ipsius et vestimenta
quasi calcantiū in torculari et sic verus Jo-
seph in ventre cisterne: tunica ipsius intin-
cta sanguine edi ppter similitudinem car-
nis peccati: approbationis noticia discernē-
da mittitur ad p̄res. Cognosce igit̃r demē-
tissime p̄r tunicā predilecti filij ioseph quez
inuidia fratrū sibi carnē: tanq̃ sera pessī-
ma deuorauit: et p̄culcauit in furore vestimē-
tū ipsius: et oēm decorē illius cruoris reliq̃
inquinauit. Nam et quinqz fissuras lamenta-
biles in ea reliquit. Hoc est dñe vestimētū
qd̃ in manu meretricis egiptie sinagoge i-
nocens puer tuus sponte dimisit magis cli-
gens spoliari carnis palio et i carcere mor-
tis descendere: q̃z adulterine aquiescendo
votis descendēs de cruce tpaliter gloriari.
Nam pposito sibi gaudio crucem sustinu-
it confusione contempta. Sed et tu miseri-
cordissima domina mea aspice dilecti filij
tui sacratissimā vestem de castissimis mem-
bris tuis sanctispius artificiositate contex-
tam. Et vna cum ipso pro confugientibus
nobis ad te veniam postula: ut merea-
mur fugere ab ira ventura: illorūqz men-
tem tuam amaricantium fletuum et dolo-
rum: quibus instar maris plena fuisti vel

modica mereamur lintilla: per fundi. Que
enim lingua dicere vel quis intellectus ca-
pere sufficit desolationū tuarum mensu-
ram et p̄odus virgo beata: que p̄missis
omnibus p̄sens asistens et particeps per
omnem modum effecta: benedictam illaz
et sanctissimam carnem: quaz tam caste cō-
cepisti: tam dulciter aluisti et lacte potasti:
tam crebro in tuo recinasti sinu: brachijsqz
complexans genas iunxisti genis et labia
labijs impressisti: carneo contemplata es:
visu nunc sputorum sordibus inhi: nunc
cruore per fundi: nunc lancea vulnerari.

Jesus agonizatus.

Sed etiam diuinissimam illam animaz
oculis conspexisti mentalibus: nunc spiritu
fremetem: nunc pauentem: nunc tedentē
nunc agonizantem: nunc anxiantem: nunc
turbatam: nunc cū tristitia et dolore mestis-
simam partim propter passionis corporee
viua: altissimum sensum: partim propter di-
uini honoris propter peccata subtratti fer-
uentissimū zelū: partim propter effusum in
miseris miserationis affectum: partim
propter compassionis ad te matrem dile-
ctissimam inhi: in cordis intima telum:
cum te coram eo posita et pijs conspiceret
oculis et blandis alloqueretur sermonibus
Mulier inquit ecce filius tuus: ut con-
solaretur inter angustias animam tuam
quam compassionis intime gladio ampli-
us q̃z si proprio pateretur in corpore vere
sciebat esse transfixam. Addit quoqz non
modicum ad vehementem tue desolatio-
nis excessum. Et dilecti tui non solum per
mortem verum et per sepulturaz corpalis
subtrahenda p̄ntia: ut veraciter lamentando
dicere valeas. Iccirco ego plorās et ocul⁹
meus deducēs aquas: q̃ recessit ame con-
solator meus animam p̄uertens meam.

Jesus de cruce positus.

Eleniens siquidem deuotus Je-
su discipulus: sed occultus nobilis de-
ce iij

Contemplatio.

enrio Ioseph ab arimathia: et accepta a pilato licentia corpus magistri sui cum nicodemus deponens de cruce condiuit aromatis et inuoluit sindone: et monumento nouo. quod in orto propinquo scissus in petra exciderat eum omni reuerentia sepeliuit.

C Iesus intumulatus.

C Porro sepulto domino et ad sepulchri custodiam deputatis militibus: et cum iesu matre ipsius maria per affectum excessiuum meroris pie consepulta: deuote ille mulieres et sancte: que fuerant subsecute uiuenti: ut iam mortuo pietate officiosa famularum impenderent: emerunt aromata ad corpus illud sanctissimum perungendum. Inter quas marie Magdalene tanto cordis ferebatur incendio: tanta pietatis afficiebatur dulcedine: tam validis trahabatur vinculis charitatis: ut femine infirmitatis oblitae nec tenebrarum nec persecutorum immanitate tardaretur a visitatione sepulchri: qui potius istas foris et rigans monumentum lacrimis recedentibus discipulis: non recedebat pro eo quod diuine dilectionis igne succensa inualecente uebatur desiderio: tam impaciente vulnerabatur amore ut nihil ei saperet nisi flere. Post etiam propheticum illud eructare veraciter. Fuerunt mihi lachryme panes die ac nocte dum dicit mihi quotidie ubi est deus tuus. Deum meum bone iesu concede mihi: quicquid per omnem modum immerito et indigno: ut qui huic corpori interesse non merui: fideli tamen hunc mente pertractans illum ad te deum meum per me crucifixum et mortuum compassio nis affectum experiar: quem tibi deuote mulieres ille flentes ipsa passionis tue hora senserunt.

C Ramus nonus. Nouitas resurrectio nis. Fructus nonus. Iesus victor fortissimus.

C Consumato iam passionis agone cum draco ille cruentus et rabidus leo exultaret se de oc-

ciso agno consecutum esse victoriam: resurgere cepit in anima descendente ad inferos diuina potentia: qua leo noster de tribu iuda consurgens: in fortem armatum predam ab ipso diripuit.

C Iesus triumphans mortuus.

Portisque inferorum confractis: et maligno serpente expoliatis principatus et potestates traduxit confidenter pallam triumphans illos in semetipso. Tunc extractus est leuiathan homo impius pro christi perfocata maxilla: ut qui nihil iuris habebat in capite quod inuasit: etiam illud perderet quod habere videbatur in corpore. Tunc verus Sanson moriens hostilem prostrauit exercitum. Tunc agnus sine macula in sanguine testamenti sui de lacu in quo non erat aqua victos eduxit.

C Iesus surgens beatus.

Habitantibus in regione umbræ mortis diu noue lucis expectata claritas radiauit facere quietis domini in sepulchro illucescente trino die: qui in reuolutione dierum est octauus: et primus: dei virtus et sapientia christus mortuus prostrato auctore etiam ipsam mortem deuicit eternitatisque aditum nobis aperuit dum sese a mortuis diuina potentia suscitauit: ut notas nobis faceret vias vite. Tunc terremotus factus est magnus et angelus domini in vestibus albis et candidis: et aspectu fulgureo descendit de celo pijs apparens blandus impijsque severus: propter quod et proceruos perterruit milites: et confortauit pauidas mulieres: quibus et ipse dominus resurgens primus apparuit: quia hoc deuotionis intense merebatur affectus. Deinde visus est petro: dehinc discipulis euntibus in emaus: dehinc omnibus apostolis absque thoma: dehinc thome palpan dum se prebuit: quum ille fideliter exclamauit: dominus meus et deus meus: sicque per dies XL multiforiniter apparens discipulis et edens cum eis: et argumentis nos illuminauit ad fidem et promissis erexit ad spem

ut sic tandem donis celitus datus accēderet ad amorē: et armaret ad fortitudinē per gemine stolle decorē precipuum in ipso monstratum tanq̃ in principe regum et primogenito mortuorum.

C Iesus doctor precipuus.

Sane flos ille pulcherrim⁹ de radice iesse qui in incarnatione floruit: in passione defloruit: sic in resurrectione refloruit. Nam corpus illud gloriosissimū: subtile: agile et imortale tante claritatis superuēctū ē gloria: ut vere sit sole fulgentius exēplare pre ferens pulchritudinē suscitandorum corporum humanorum: de quibus ipse saluator ait. Tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno patris. scilicet beatitudinis sempiternae. Quod si quilibet iust⁹ fulgebit sicut sol: quāti putas eē fulgoris ipsum solē institit. Tanti inq̃ est ut vere sit speciosior sole: et super oēm stellarum dispositionē luci comparatus et fulgeat et vigeat in eternū. Lūctos sui participes fulgentes et vigentes efficiat: ac pro victorie merito glorioso potiri regno concedat. Felices illi oculi: qui viderunt: sed et tu beatus eris: si fuerint reliquie seminis tui ad vidēdū tam interius q̃ exterius claritatem illā desideratissimā ierusalem celestis.

C Iesus orbi prelatus.

C Apparens quoq̃ dominus in galilea discipulis: oēm sibi potestatem: itaq̃ celi q̃ terre asseruit a patre collatam propter qd et discipulos misit in mundum vniuersum predicare euangeliū omni creature salutē promittendo credentibus: damnationē cōminando incredulis cooperante domino: et sequentibus signis sermonem confirmādo: ut in virtute noī iesu christi imperarent oībus creaturis et morib⁹: vereq̃ cōstaret seculo toti: qd magni patris fili⁹ xps iesus tanq̃ alter ioseph verusq̃ saluator viuit et dñat nō solum in tota terra egypti verū etiam in omni loco dominationis regni eterni. Eductus quidē ad imperiū dei celi de carcere mortis et infernorum: et anton

ius immortalitatis comā: mutata veste carnis i immortalitatis decorē. Et tanq̃ verus moyses de aquis mortis assumptus pharaonis superauit imperiū. Tanto sublimatus honore: ut in noīe eius oē genu flectat: celestium terrestrium et infernorum: et oīs lingua confiteatur qd dñs noster iesus christus in gloria est dei patris.

C Ramus decim⁹ ascensionis sublimitas
Fructus decim⁹. Iesus spōsus ornat⁹.

V Estis siquidē spolijs: que triumphando de egypto eduxerat ergastuloꝝ infernalium tenebrarū. xl. post resurrectionē

suam peractis diebus nō sine magni designatiōe misterij: in ipso q̃dragesimo die cōuescens cū filijs eosq̃ consolans per reprobationē in montē oliueti conscendit. Et inde videntibus illis eleuatis manibus ferebatur in celū nubeq̃ interposita que ascendentem excepit humaniq̃ se occultauit aspectibus.

C Iesus ductor exercitus.

C Sicq̃ ascēdens in altū captiuā duxit captiuitatem: et celi aperta iam porta pādes iter sequētib⁹: exules introduxit in regnū conciuēs illos faciēs angelorum et domesticos dei. Quatenus et ruinas restauraret angelicas et eterni patris cumularēt honorem et se triumphatorē ostenderet et dñm exercitū eē probaret: sicq̃ illud cantaret ppheticū canticū. Gaudēs gaudebo in domino: et exultauit anima mea in deo meo: qd induit me vestimento salutis et indumēto iustitiae circūdedit me. Quasi sponsam decoratum corona: et quasi sponsam ornatam montibus suis.

C Iesus celo leuatus.

Psalentibus tanq̃ angelis et exultantibus sanctis: deus et dominus angelorum et hominum super celos celorum conscendit: et super ventorum pennas mira potestatis agili

Contemplatio

tate volauit: sedetq; ad dexteram patris: tāto melior angelis effectus: quanto differētius pre illis nomē sortitus est. Ibiq; iugiter vultui benignissimi patris apparet ad interpellandum pro nobis. Talis enim debebat nobis vt esset pontifex sanctus innocens: ipolutus: segregatus a peccatoribus: et excelsior celis factus. Qui in dextera maiestatis assistens vultu paterne glorie vulneru que pro nobis obtulit cicatrices ostēderet. Gratiās tibi referat domine iesu chrisite ois lingua super inenarrabili dono affluentissime charitatis tue. Qui vnico filio cordis tui non peperisti sed eum pro nobis omnibus tradidisti in mortem: vt tantū tanq; fidelem coram te aduocatū haberemus in celis tam desiderabilē sponsū tanq; liberalem tuorum carismatum largitorem. **Iesus largitor spiritus.**

Septem igitur septimanis dierum a resurrectione decursis quinquagesimo. s. die congregatis. s. in vñū discipulis cū mulieribus et Maria matre iesu factus est repente de celo sonus aduentantis spiritus vehementis: qui et supra centū viginti hominum turbas descendit et apparuit in linguis igneis: pro eo q; ois verbum intellectui lucez et affectui ministraret ardorem. Et repleti sunt omnes spiritu sancto: et ceperunt loqui varijs linguis sibi eiusdem sancti spiritus impetum: qui eos omnem veritates edocuit ad omnium dilectionem accēdit et in omni eos virtute firmavit. Nam et ipsius adiuti gratia: illustrati doctrina: et confortati potētia: cur pauci essent et simplices: partib; verbis ignitis: parū perfectis exemplis: parū mirandis prodigijs per totū mudū plātabunt ecclesiam suo sanguine. Que eiusdem sancti spūs virtute purgata: illuminata atq; perfecta amabilis facta est sponsa: eiusq; paratior: vt speciosa nimis miraq; varietate circūdata: satane quoq; et angelis eius terribilis vt castrorum acies ordinata.

Iesus laxans reatus.

In hac siquidem sancta ecclesia per oib; vniuersum sancto spiritu mirabiliter operante multiformiter distincta et vniformiter coniuncta tanq; vni nexa capiti: vniq; spōso copulata vnus presidet pontifex chrisus s. summus hierarcha: qui miro ordine istar ciuitatis superne dispensat in ea dignitatum officia distribuens carismatū dona. Nam quosdam dedit in ea apostolos: quosdam euangelistas: alios prophetas: quosdā vero pastores et doctores ad conuersationem sanctorum et edificationem corporis chrisi. qui etiam secundū gratiam sancti spiritus septiformis septem dedit sacramenta q̄si septem medicamenta membrorum per quorum administrationem etiam gratiam sanctificantem tribuit et peccata dimittit: que nunq; nisi in fide et veritate eiusdem sancte matris ecclesie relaxantur. Et quoniam in igne tribulationis peccata purgant: iō si cur caput ecclesie chrisum exposuit deus fletibus passionum sic et corpus eius. s. ecclesia suā vsq; in finē seculi ad purgationē et pbationē tribulari pmittit: sic prius: sic pphē: sic oēs quotquot placuerūt deo p multas tribulationes transire fideles: sic et omnia membra chrisi electa vsq; in diē iudicij transibunt: vt exhibeat sibi gloriosam ecclesiam tanq; sponsam speciosissimā nō habentē maculam neq; rugam. Felix anima que istiusmodi sponse preualet contemplari decorem: et cum illo amico sponse veraciter dicere. Vidi ciuitatem sanctam hierusalem nouam descendētē de celo a deo paratam sicut sponsam ornata viro suo. Beatū profecto me reputo si fuerint reliquie seminis mei ad videndum sponse huius prenobilis admirabilem claritatem.

Tramus vndecimus. Equitas iudicij. Fructus vndecimus. **Iesus iudex rectissimus.**

Contemplatio.

Pro futuro iudicij tēpore quo
deus cordiū reuelabit occulta
precedet ignis ante faciem iudi-
cis. Angeli cum tuba mittent.

Congregabūtur electi a quatuor vētis ce-
li. Omnes quoq; qui in monumentis sunt
diuine iussione virtute resurgent: cūtiq;
astabunt ante illud iudiciale tribunal.

C Jesus testis veridicus.

C Tunc illuminabuntur abscondita tene-
brarū. Tunc reuelabunt consilia. Tunc li-
bri conscientiarū pandent: et ipse liber ape-
rietur: qui dicitur liber vite. Quo fiet vt si-
mul et in instanti omnium secreta omnibus
tanta certitudinis claritate pateant: qd con-
tra testimonium veritatis loquentis in xpo
et conscientie cuiuslibet pariter testatōis
nulla prorsus inficiendi defendendiq; vel
excusandi: seu subterfugendi appareat semi-
ta quin recipiat vnusquisq; fm opera sua.
Magna igitur vindicta est nobis indicta
necessitas probitatis: cū ante oculos mala
agimus iudicis cūcta cernentis.

C Jesus iudex iratus.

C Apparente quoq; omnipotentis dei fi-
lij signo in nubibus virtutibusq; celorū cō-
monis: sed et ad horū confractionem mon-
dialiū concurrentibus ignibus: collectisq;
iustis ad dexteram: impijs ad sinistrā adeo
rex vniuersorum reprobis iratus videbit:
vt dicant montibus et petris: cadite super
nos et abscondite a facie sedentis sup thro-
num et ab ira agni. Induet enim pro torace
iustitiam: et accipiet pro galea iudicij cer-
tum. Sumet scutū inexpugnabile equita-
tem: acuet autem diram iram in lanceam et
pugnabit cum eo orbis terrarum contra in-
sensatos: vt qui contra auctorem omnium
procaciter impugnaverunt: iusto tūc dei iu-
dicio ab omnibus impugnabuntur. Tunc
superius iudex apparebit iratus. Inferius
horrendum chaos patens infernus: a de-
xtris peccata accusantia: a sinistris infinita

demonia. Peccator: sic comprehensus quo
fugiet certe latere ei erit impossibile: ap-
parere intollerabile. Si enim vix iustus sal-
uabit. Impius et peccator vbi apparebit.
Non ergo intres in iudicio cum seruo tuo
domine.

C Jesus victor magnificus.

C Vata de hinc sententia damnationis in
reprobos qd flāmis punientur eternis col-
ligatisq; ad modū falsis inimicis altissimi
quatenus dei virtus perpetue illos expo-
nat tam carne qd spiritu voracitati flā-
marū vt nunq; deficiant: et tamen vrantur
et sistant in eternum: et fumus tormentorum
eorum ascendat in secula seculorum. Tunc
bestia et pseudo propheta et qui acceperūt
eius imaginem in stagnum mittentur ignis
et sulphuris: qui paratus est diabolo et an-
gelis eius. Tunc egredientur electi ad occi-
sorum considerata cadauera mortua qui-
dem non natura sed pena. Tunc lauabunt
iusti manus in sanguine peccatorum. Tūc
deniq; victoriosissimus agnus inimicos suos
ponet sub scabellū pedū suorum: quan-
do ingredientur impij in interiora traden-
tur in manus gladij partes vulpium erunt
scilicet demonum qui suis eos fraudulentis
seduxerunt.]

C Jesus sponsus ornatus.

C Deniq; mundi facie innouata in meli-
us cum lux lune erit sicut solis: et lux solis
septēpliciter sicut lux septem dierum. Cui-
tas illa sancta hierusalem: que de celo tanq;
sponsa ornata descenderat: iam nunc pre-
parata ad nuptias agni: gemina quoq; stel-
la vestita in celestis curie traducetur palati-
um. Et in sacrum illum archanumq; thala-
mum introducta tanto agno illi celesti co-
pulabitur sedere: vt vnus fiant sponsus et
sponsa: vestitusq; christus omni pulchritu-
dine electorū tanq; tunica polimita: in qua
omni decore ornatus refulgeat tanquam
opertus omni lapide precioso. Tunc il-
lud resonabit epithalamij: et p oēs vicos

Contemplatio.

hierusalē. Alleluia cantabitur. Tūc omnes virgines prudentes. et parate introibunt cum sponso ad nuptias: et ianua clausa in pacis pulchritudine sedeat in tabernaculis fiducie: et requie opulenta.

Ramus duodecimus. Eternitas regni. Fructus. xij. Iesus finis optatus.

Inem namque desideriorum omnium prestat esse beatitudinem que statim est omnium aggregatione perfecta. Ad que quidem statim nullus pervenit nisi per ultimam resolutionem in eum: qui est fons et origo bonorum omnium: tam naturalium quam spiritualium: tam temporalium quam eternorum: et hoc est: quod de seipso dicit. Ego sum alpha: et omega: principium: et finis. Quia sicut per verbum eternaliter genitum omnia producuntur sic per debibus carni unitum repantur promouentur: et fruuntur.

Iesus rex regis filius.

Ac per hoc vere deus est Iesus: cuius non est aliud nomen sub celo datum hominibus in quo quis possit obtinere salutem. Sane regnum illud eternum iudicari iuxta regnantis celsitudinem gloriosam: et nobile pro eo quod non rex a regno: sed a rege regnum trahit originem. Sic autem est rex qui habet in vestimento et in semore eius scriptum. Rex regnum et dominus dominantium: cuius potestas eterna: que non auferet et cuius regnum non corrumpetur: cui omnes tribus et lingue et populi seruiunt in eternum. Et est verus rex pacificus cuius vultum desiderat celum et terra. Quod quoniam gloriosum est huiusmodi excellentissimi regis regnum in quo cum christus regnat omnes sancti cuius lex veritas: pax: caritas: vita: eternitas. Quod nec in regnantium pluralitate dividitur: nec participatio diminuitur: nec numerositate confunditur: nec inequalitate deordinatur: nec circumscribitur loco: nec variatur motibus: nec tempore mensuratur.

Iesus liber signatus.

Ad regni dei gloriam perfectam non solum requiritur potestas excellens verum etiam sapientia fulgens ut non secundum indeterminate voluntatis arbitrium disponant gubernacula regni: sed habet fulgoris eternarum legum a luce sapientie indecepte manantium. Et hec quidem sapientia scripta in christo Iesu tanquam in libro vite in quo thesauros omnes sapientie et scientie recodit deus pater: ac per hec unigenitus dei veri verbum increatum est sapientie liber et lux in mente summi artificis pulchra viuacibus eternis ut verbum inspiratum in intellectibus angelicis atque beatis: ut verbum et incarnatum in rationalibus mentibus carni unitis: ut sic multiformis sapientia dei ex ipso et in ipso per totum regnum refulgeat. Et tanquam speculo decor omnium spirituum et summum preteritum et tantum in librorum quo secundum profunda dei: omnia mysteria prescribuntur. Si tale librum invenire possem: cuius origo eterna: cuius incorruptibilis essentia: cuius cognitio vita: cuius scriptura indebilis: cuius inscriptio desiderabilis cuius doctrina facilis: cuius scientia dulcis: cuius profunditas in perscrutabilis: cuius innumeraabilia est verum tantum verbum: vere qui hunc invenit: invenit sibi vitam et hauriet salutem a domino.

Iesus fontalis radius.

In hoc quod eterno data omnia optata et dona perfecta a patre in affluentia descendunt et copia per illum qui est super essentialis radius christus Iesus. Qui cum sit unus omnia potest et in se permanens omnia innovat. Est enim emanatio quedam claritatis virtutis omnipotentis dei sincera: et ideo nihil in quinquatum in hunc fontalem radium valet incurrere. Ad hunc vite fontem et lumen cum desiderio vivo quecumque es: o anima deo deuota et cordis intimi vi ad eum exclama. Inaccessibilis decor dei excelsi et purissima claritas lucis eterne. Vita omnem vitam viuificans. Lux omne lumen illuminans: et observans in splendore perpetuo mille millena lumina fulgurantia ante thronum deitatis tue apertio diluculo omnium eternum et imarcescibile

clarū et dulce profuū fontis absconditi ab oculis omnium mortalium: cuius profundū sine fundo: cuius altitudo sine terminio: cuius amplitudo incircūscriptibilis: cuius puritas imperturbabilis: ex quo procedit flumen olci letitie: quod letificat ciuitatem dei: et torrens igne vigoris. Torrens namque voluptatis diuine: quo letabunda ebrietate potati celestes illi ciues et comune himno incessabiliter iubilant: hoc nos oleo sacro perunge: huiusque torrentis desiderabilibus guttis sitibundas refocilla fauces arenarum cordium ut in voce exultationis et confessionis decantemus tibi laudis canticum experientia: teste probante. Amen apud te est fons vite: et in lumine tuo videbimus lumen.

C Jesus finis optatus.

C In te igitur sine omnium credens sperans et amans ex toto corde: ex tota mente: ex tota anima: ex omni virtute ferar desiderare iesu: quia tu solus sufficis et solus saluas: tu solus bonus et suavis es querentibus te: et diligentibus nomen tuum. Tu mi bone iesu redemptor: es perditorum saluator: redemptorum: spes exulorum: laborantium fortitudo: anxiorum spirituum dulce solacium triumphantium corona: et imperiale fastigium: unica spes et letitia omnium ciuium supernorum idcirco proles summi dei et fructus sublimis uirginis: uirginis uerimusque fons omnium gratiarum: de cuius plenitudine nos omnes accepimus. Oramus igitur clementissimum patrem per te unigenitum eius pro nobis hominibus factus crucifixum et glorificatum: ut de thesauris suis emittat in nos spiritum gratie septiformis qui super te in omni plenitudine requieuit: spiritum inquam sapiens quo fructum ligni uite duodecimque saporibus uiuificos degustemus. Bonum intelligentie: quo mens nostra congruenter illustretur. Bonum consilii quo post tuorum uestigia gressum rectarum semitarum itineribus incedamus. Bonum fortitudinis quo impugnantium hostium violentias enervare possimus. Bonum scientie quo sacre tue doctri-

ne repleamur fulgoribus ad discretionem boni et mali. Bonum pietatis: quo induamur misericordie viscera. Bonum timoris quo recedentes ab omni malo eterne maiestatis tue reuerentiali pondere tranquemur. Nec enim nos domine iesu in illa sacra qua nos docuisti oratione petere uoluisti. Nec nunc per crucem tuam petimus obtinere. Ad laudem et gloriam sanctissimi nominis tui: cui cum patre et spiritu sancto omnia sit honor: et gloria gratiarum actio: decus et imperium per infinita seculorum secula. Amen.

C Incipit tractatus qui speculum anime dicitur editus a sancto Bonaventura ordinis minorum.

Arbor: mala fructus malos facit. **Abat. vij.** s. glossam interlinealem ibidem. **Ab** alba arbor mala voluntas est ex qua secundum aliam glossam fructus male operatio nis procedit. **Quia** aut

arboris folia mala uerba sunt secundum glossam in principio psalmiste super illud. Et folium eius non defluet. Per folia enim uerba signantur folia siquidem uanitatem et fluxibilitatem habent quod est de natura uerborum. Quia arboris rami sunt affectiones diuersae: quae ex voluntate procedunt: et secundum eius conditionem pensantur. Si enim uoluntas mala est: ramis suis suam corruptionem imittit secundum illud ad Romanos xi. Si radix sancta et rami. Truncus autem istius arboris est uoluntatis consensus: quoniam sicut radix ramos suos nisi mediante trunco non potest expandere: sic nec radix male uoluntatis ramos uitiorum non potest emittere nisi mediante consensu. Siquidem secundum Beatus Augustinus suggestionem: delectationem et consensu peccatum perficitur. **Ar**

dix autem istius arboris fm aplm ad Ti-
moreum. vi. est cupiditas. Licet autē radix
arboris prestat originē. tamē a fructu incipi-
mus: per folia ⁊ ramos ⁊ truncū descende-
tes per ordinem ad radicem: ut iterum in-
cipientes ab ipsa qualiter procedant ascen-
dendo monstremus. Sciendum igitur qd
hec radix: que cupiditas vel concupiscen-
tia nominat fm Bedam ex corruptione se-
minis transfusa per primos parētes ad po-
steros habet ortum. Sicut autē materialis
radix humorē trahit ⁊ germinat: sic radix
concupiscētie fm Gregoriū ab imaginatio-
ne suggesta ab extrinseco sumit naturam:
qua mediante germinat: cum delectatio ex
imaginatione procedat. Tunc autē emittit
virus: cum ex delectatione consensus orit:
qz fm Augustinus est duplex consensus. s.
in delectatione ⁊ ope. Cum enim ex ima-
ginatione ⁊ delectatione morosa cum ad-
uersione periculi consensus in delectationē
sequitur: etiam si opere non complendum
decernat mortale est. Et propter hoc fz au-
gustinus totus homo damnabitur: lz iste
progressus peccati: qui dictus est potissime
in peccato carnali locū habeat ⁊ manifesti-
us ibidem appareat: tamen ⁊ in omnibus
alijs mortalib⁹ locum habet. Si enī quod
cunqz peccatum mortale mente per cogita-
tionem tenueris: ⁊ delectationē consensus
in ipsum sequatur: absqz consensu in opus
si facultas adesset: nihilominus ē mortale:
ut autē de radice ista pleniorē notitiam ha-
beamus: ⁊ quomodo ex ipsa fructus male
operationis procedat quadruplicem actu-
um differentiam assignamus. Sunt enim
quidam actus: qui de natura sui bonum di-
cunt. Sunt alij qui quantum de natura sui
ē indifferentiam habent: nec boni nec ma-
li in genere moris dicuntur: ut leuare festu-
cam ⁊ huiusmodi. Sunt alij qui de natura
sui malum dicunt: ⁊ tamen aliqua de causa
vel fine bonitatem moris sortiri possunt. ut
occidere hominem: quod quidem existen-

te iustitia bonū fieri potest: licet de sui ge-
nere malum dicat. Sunt autem fm Augu-
stinum alij: qui ita habent deformitatem an-
nexam: qd nullo bono fine vel intētiōe po-
sunt fieri nec facientem excusare: ut forni-
cari vel iniustitiā facere: vel adulteriū cō-
mittere: ⁊ huiusmodi. Hoc igitur circa istā
materiam est sciendum qd secūdu Ambro.
Affectus nomen operi imponit: ⁊ ex inten-
tione opera iudicantur. Quod quidem de
duobus primis generibus actuum intelli-
git Augustinus. s. quando bonū est vel in-
differens. Si enim aliquis intentione ina-
nis glorie pascat pauperem: vel ex contem-
ptu festucam erigat ex mala intentione pro-
cedit ⁊ rationēz radicis sortitur. ¶ In alio
autem genere actuum sola iusta intētiō opus
bonū facere potest. In quarto autem gene-
re actuum nulla intētiō vel finis potest face-
re bonū actum. Quacūqz enim intentione
quis fornicationem vel actum adulteriij cō-
mittat nullatenus excusatur. ¶ Hoc etiam
circa istam arborē est sciendum qd trunc-
cus istius arboris: rami: ⁊ fructus cum foli-
is ex quibusdam circūstantijs quantitatem
assumūt: sicut materialis arbor ex sterqui-
linij ⁊ corruptionis iniectione in fructibus
⁊ alijs recipit incrementū fz qd dicit colo-
nus ille. Luc. xij. Hec autem circūstantie
hoc versiculo continentur: videlicet: Quo
quis: vbi: cum quo: quotiens: cur: quomō:
quando. Quo motu supple. Utrum ex tē-
tatione graui vel leui: vel nulla: si malitia
vel infirmitate vel ignorantia. Quis: per-
sona prelati vel ordinatus clericus vli ali-
us vel alij in exēplū positus religiosus vli
huiusmodi in quibus peccatum aggravari
potest ratione persone: vbi: si in loco sacro
vel cōmuni ita qd malum possit esse alijs in
exemplum. U quo si multos ad simile ma-
lū traxit ⁊ c. Quotiens: si habuit in consue-
tudine. Cur. s. quo fine vel intentione: lz
enim malū facere bona intentione non ex-
cuset a toto: tamen excusat a tanto. Simili-

*Consensus
in delectatione
periculo inuenit
Mort.*

Quatuor

ter autem et peruersa intentione aggrauat peccatum. Quomodo si forte modum nouum modum effrenatum peccati inuenit. Quando ut si forte tempus sacrum vel orationi deputatum in peccato expendit. Sunt autem alie circstantie que specialem speciem dant peccato: ut cognoscere uxorem alterius et similia: que nullatenus a confitente omitti debent: et plenius in arboris prosecutione patebunt. Ad autem ut iam supradictum est: secundum apostolum. Rami et fructus ex radice pensantur satis de facili potest quisque pendere: si peccatum eius radice mortalem habeat: et ponitur in exemplum. Adde enim mulierem de se non habet rationem peccati nec tangere: et tamen si de radice luxurie procedat directe: cuius malus habitus later interius est mortalis. Quando autem radix rationem mortalem habeat in prosecutione et formatione arboris poterit plenius pertractari. Hoc autem addo quod illud mortale de suo genere dicitur: quod directe est contra deum vel proximum: directe autem dico: quod sicut immateriali arbore ex trunco vel ramis: quedam pululationes in directe prodeunt quas adulterinas vocamus ita ex radice male voluntatis: quam concupiscentiam nominamus: multa semina prodeunt: que directe contra deum vel proximum non faciunt: sed aliquantulum indirecte et talia venialia nuncupantur: unde etiam aduertendum: quod multa talia ponuntur in formatione istius arboris: que licet in se et in suo genere mortalia non dicantur: tamen ad suam radicem relata et eidem coniuncta possunt habere rationem mortalem: licet autem coniungat interdum: unum opus et idem ex diuersis trahat originem: ut percutere ex superbia et inuidia et ira potest procedere: tamen idem actus in arbore nullatenus iteratur. Sed vere penitens arboris inspector diligenter aduertat: quibus et causis et radicibus actus ille inueniatur. in ipso digna etiam deliberatione confide

ret progressum peccati: quomodo radix concupiscentie germinauerit in ipso: et cetera: constantibus: de quibus superius est expressum. Et si de fructu vel folijs: vel ramis arboris se comedisse aduertat per confessionem euomat ut aie recuperet sanitatem. Nec enim arbor de cuius fructu mortifero protoplasti parentes contra preceptum summi medici gustauerunt et morte experti sunt: quam ad posterum transmiserunt. Et hec est arbor: que habet testimonium Iohannis excide et ignem mitte. Mat. iiij. His ergo pleribus arboris imaginaria describam: in cuius radice sit illa apostoli auctoritas. Radix omnium malorum cupiditas. Truncus autem istius arboris taliter describat: quod ab imaginatione incipiat et in delectatione morosa cum aduersione periculi sit eius medium: et in consensu triplici terminetur. scilicet in consensu: in delectationem: et in ope secundum quod progressus peccati superius est expressus. Quod autem de peccatis: vel cogitatione vel locutione vel ope peccat: et sicut supra probatum est in ramo mala voluntas significat. In arbore autem folium: fructus in opere. Iohannes omnia peccata que in progressu occurrunt: que ad cogitationem pertinet per modum rami: que ad locutionem per modum foliorum: que autem ad opus per modum fructuum in arbore describam. Sed hos ramos fructus et folia describam huius arboris. Si quidem habet Iohannis testimonium tres rami principales ex radice concupiscentie prodeunt: quoniam omne quod est in mundo: aut est concupiscentia carnis: aut concupiscentia oculorum: aut superbia vite: que concupiscentia honoris nominatur. Et de his vltimo primo est dicendum tanquam de grossiori: et a quo plures rami boni fructu et folijs mortiferis oriuntur et primo de superbia.

De primo principali ramo. scilicet superbia.

h Igitur ramus: qui superbia nominatur in genere suo mortalis peccatum dicitur: quoniam directe est contra deum

Speculum anime.

et eius reuerentiam. **¶** Quis. f. creatura vltra qd a factore accepit extollitur et quasi usurpare presumit. An et Be. xxxiii. moralium. Evidentissimum signum reproborum: est superbia. **¶** Per hoc patet qd illa superbia est mortalis qua quis se vltra merita extollere appetit et se melioribus anteponeat: et hoc si ex deliberatione procedat. Sicut enim alia peccata carnalia motus habet qui preueniunt rationem: quibus ratio non consentit: sic et superbie motus quod plurimi in homine rationem preueniunt: quos ratio aduertens reprimit vel saltem non consentit. **¶** Hic autem ramus superbie tres precipue ramos habet. f. presumptionem: contemptum et inanem gloriam.

De primo ramo superbie. f. presumptio.

Presumptio in hoc consistit precipue: qd homo presumit gratiam se habere: vel ex se vel pro meritis suis vel falso vel plus alijs vnde versus. Ex se pro meritis falso plus oibus inflat. Et hinc hoc presumptio quatuor ramos habet secundum Be. moralium. **¶** Hi autem rami cum suis fructibus et folijs habent rationem mortalem eo modo: quo de superbia est predictum. Ex hoc autem ultimo ramo. f. plus omnibus: duplex ramus oritur. **¶** Hoc enim in gratuitis sicut in virtutibus vel in gratis datis. f. in gratijs exterioribus potest intelligi. Ex quorum ramorum medio oritur elatio cordis inordinata: et confidentia de se et inepta audacia. Ex ramo autem: qui est presumptio de bonis gratuitis oritur folium diuine tentationis et fructus discriminis. **¶** Appellatur dei tentatio: quando quis experimetur diuine potentie querit: ut sicut petere absque necessitate. **¶** Discrimen autem dicitur quando quis se exponit periculo in sola diuina virtute confidens: contempto humano adiutorio absque necessitate fidei vel ecclesie: et habet rationem mortalem: vnde

dicitur deus onero. vi. Non tentabis dominum deum tuum. dicit glossa. Deum tentat qui habes quod faciat sine ratione se committit periculo.

¶ Secundus ramus superbie est contemptus: eo enim quo quis alios se presumit supergredi deum contemptum et hominem: et hinc hoc hic ramus in duos diuiditur: vbi in contemptum dei et proximi: qui plane habet rationem mortalem: quod contra charitatem dei et proximi sunt directe. Ex ramo: um istorum medio procedit ramus inobedientie per quam a potestate alterius et subiunctione se eximit: nulli volens subesse. Ex primo autem ramo: qui est contempnere proximum: procedunt isti fructus. f. se a societate et verbo subtrahere et gestu indignationem vel contemptum ostendere: folia etiam ex ipso procedunt: que sunt verborum indignatio: irreuerentia in verbo: que omnia sunt contra charitatem ad proximum et mortalia sunt: secundum quod ex superbia et contemptu nascuntur. Est autem erronea alterius detestatio per contrarium. **¶** Derisio autem et sublatio differunt quoniam derisio fit in voce: sed sublatio fit in gestu: vel trahendo linguam vel faciendo nugum et similia: irreuerentia autem in modo loquendi. Cum hoc autem folio est irreuerentia in facto: ex quorum medio procedunt isti fructus. f. irreuerentia facta parentibus: platis: principibus: maioribus: senioribus: principibus spiritualibus et sanctis viris: locis et rebus sacris et temporibus: ut in violatione festorum contingit: et precipue sacramentis: maxime sacramento altaris. **¶** Qui enim excommunicatur vel suspensus: vel interdictus: vel in mortali peccato solenniter ecclesiam officiat: vel sacramentum administrat: vel recipit in mortali vel irregularis: vel inconfessus post mortalem cum copia sacerdotis celebrat: vel notorius peccator: officium correctionis exerceat vel excommunicato scienter participat in diuinis est hoc scienter faciat et gnarus iuris existat

Tentatio dei
Discrimine

Quid Derisio
Sublatio

irreverentiam divinis exhibet et mortaliter peccat. Hoc etiam sciendum est: quod excommunicati vel interdicti: qui se ingerunt divinis: si hoc scienter faciant contra preceptum ecclesie mortaliter peccant. Alia etiam supraposita rationem mortalis peccati habere possunt. scilicet quod ex ramo contempnus procedunt. Secundus ramus: qui ex contemptu dei et proximi oritur est in superbia que quidem respectu dei manifeste mortale est respectu etiam maioribus quibus obedire debemus: siue parentibus: siue prelati rationem mortales habet: si precipiant licita et honesta. Unde ad Ro. xiiij. dicit apostolus. Qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Et ad Ro. j. parentibus non obedire ab apostolo inter mortalia computantur. Ex medio autem ramorum inobedientie respectu dei et proximi procedit ramus impatientie sive bipartitus contra deum et proximum: et ista quidem impatientia ex inobedientia oriri dicitur. Quia cum a superioribus aliquid faciendum imponitur quod perverse displicet voluntati in ipsa impatientia excitatur: quod nihil aliud est quam immoderata animi perturbatio ex dicto vel facto alterius quod personam ipsius tangit et in quo se reputat gravari. Unde hoc laborat vitio qui infirmitates: vel infirmitates: vel onus impositum non sustinet patienter: et hoc rationem mortalis cum usque ad odium dei et proximi se extendit. Et secundum hoc: ex hoc ramo in patientie procedit alius. scilicet odium dei: qui hoc in se odio haberi non possit: tamen in effectibus suis odiri potest. Ex hoc ramo folium blasphemie et murmuris nascitur et manifeste rationem hoc mortalis. Ex ramo autem impatientie ad prelatum oritur et murmuratio solum. scilicet vento superbie agitata. Est autem murmuratio iniusta quere la contra superiores latent multorum auribus inculcata: et hoc rationem mortalis. scilicet quod ad alterius diffamationem anhelat. Cum hoc autem otio est fructus obstinationis et pertinacie. Est autem pertinacia pseuerantia in malo proposito contra

voluntatem superiorum. Ex qua oritur solum rebellionis apte et fructum transgressionis secum habet que omnia habet rationem mortalis secundum quod ex inobedientia oriuntur. Cum fructu autem transgressionis sunt excommunicationis interdicti et suspensionis sine quas sustinere procedit ex inobedientia si debite infligantur. Item ex ramo inobedientie: ramus infidelitatis procedit: scilicet quia aliquis se ab obedientia romane ecclesie alienat. Et quidem hic ramus in hos ramos se dividit. scilicet in hesitationem dubitationem: et errorem: et hos fructus habet. Heresim. Scisma. Sorilegium et divinationis superstitionisque folia que etiam fructus apostasie et ydolatrie secum habent. Et de singulis quid sit: per ordines exprimamus. Est autem hesitatio mentis titillatio contra fidem: cum. scilicet intellectus non perfecte consentit his: que sunt fidei sed dubitat: quod etiam de suo genere est mortale. Est autem error: qui iam tenetur contrarium fidei: siue scienter siue ignoranter: sed tamen multum interest. Qui. n. credenda novit per fidem ecclesie: et tenet contrarium peccat mortaliter: qui autem ex simplicitate ignorat. si tamen intentionem et voluntatem habeat generaliter credendi quod credit ecclesia nullatenus iudicandum est mortale. Si quis ex simplicitate veritates videre oculis corporalibus credat: non propter hoc continendus est: cum paratus sit credere quod credit ecclesia indistincte. Unde dicit Augustinus. Errare potero: sed hereticus non ero. Est autem heresis obstinata affirmatio contra fidem. Scisma autem a scissione dictum est. Unde ille scismaticus dicitur: qui ab unitate ecclesie se separare intendit: hoc eadem sentiat: que tenet ecclesia et fides catholica: secundum Augustinum. contra faustum. Sorilegium est: cum id quod futurum est inquiritur: et habet multas species: que per folia in arboribus designantur. scilicet divinationes per astra per incantationes per demonum consultationes: per garrum autem quod dicitur augurium:

Hesitatio

Error

Heresis

Scismaticus

Sorilegium

Augurium

Inpatientia
Murmuratio
Pertinacia

per ligaturas nominū: temporū obserua-
tiones: et somniorum: que omnia prohiben-
tur ab ecclesia tanq̃ mata: et habent rōnes
mortalis: q̃ qd̃ soli deo competit attribuit
creature. ¶ Hoc tamen circa obseruantia
temporū et orationes: debes aduertere. q̃
fortiuntur foris legij rationem quando. s. cre-
ditur: q̃ magis valeant ad vnū effectus q̃
ad aliū. vel quando quis confidat in deter-
minato orationū numero: vel effectū opta-
tū: vt qui sic fecerit infalabiliter cōsequi po-
tat. ¶ Quid aut sit apostasia: vel a fide
idolatria plane patet.

Inanis gl'ia

¶ Tertius ramus superbie est ina-
nis gloria: qua quis appetit suā
excellentiā ostendere: que habet
rōnes mortalis: inquantū quis
gloriā sibi appetit: que soli deo
debet qm̃ ipse fecit nos: et n̄ ipsi nos: vnde
qui gloriā refert in deū: vel sic gloriā affe-
ctat acquirere. q̃ si ex hoc assequat: offen-
sam dei nō metuit: mortaliter peccat. vnde
Aug. in lib. de ci. dei: hoc vitium inimicum ē
pie fidei si maior: i corde sit cupiditas glo-
rie q̃ dei timor: et amor. Si aut in bono p-
prio: quis inaniter gloriatur: ita tamē q̃ ibi
dem non sistat: vel actu vel habitu in deū
referat: nec vt hoc acquireret aliquo modo
dū. n̄ velle offendere nullatenus est iudi-
candum mortale. Ex hoc inanis glorie ra-
mo quattuor rami oriuntur. s. Ambitio ho-
noris. fauoris humani appetitus. Confusio
nis timor: et laudis amor. ¶ Ex primo aut
ramo inanis glorie: qui est ambitio: oritur
fructus pompē: qui tres fructus h̃z et vnū
folium. s. fastū in superfluo cōmitatu et ap-
paratu et fastuoso gestu et affatu: que h̃z mō-
talia non sunt ex suo genere. tamen pro vt
oriuntur ex ramo superbie mortalia eē pos-
sunt. ¶ Ex secundo ramo qui est appetit⁹
humani fauoris est adulationis foliū: que
quandoq; mortalis et quandoq; venialis.
¶ Qui enim ad malū aliū incitat: malū

Ambitio

factū eius laudādo per adulationē. vel aliq̃
occasione prebet: vt in peccato remaneat
vel vt vltra merita sua efferat: ipsum. s. fal-
so laudādo in tali adulatio est mortalis. Si
autē sola intentione placendi: et dei gratia
quā in veritate ipsa commendat mortalis
nullatenus iudicatur. Et hoc Aug. in sermo-
ne de purgatorio iudicat veniale s̄m igitur
hoc folium adulationis: in tria diuiditur:
quia aut adulatio est de bono: habito vel d̄
malo. Item ex ramo appetitus fauoris hu-
mani. Oritur prodigalitis fructus: sit
enim homo prodigus: vt humanū fauorez
acquirat. Habet autē prodigalitas rōnem
mortalis s̄m q̃ bona: que in utiles et i pau-
peres fundi debeant: inutiliter expendunt
personis inhonestis non seruando modū
vel tempus. Et quidem vitium in personis
ecclesiasticis: quoz bona vltra sustentatio-
nem persone et status debent pauperibus
erogari. ¶ Secundū hoc aut prodigalitas
quattuor fructus habet: quia nec personaz
cui dat: nec modū: nec tempus p̄siderat: et
incuriam secus habet. Est aut incuria. quū
quis sic curam de bonis suis abijcit. q̃ bo-
na eius deperant: que a deo collata sunt:
vt ex inde sustentent pauperes xpi. Nec
aut incuria non iudicatur mortalis nisi s̄m
q̃ ex aliqua radice mortali p̄cedit. Quia
enim ex contemptu temporalium p̄cedit.
tamen semper ad indiscretionē pertinet: et
ex tanta negligentia procedere p̄t. q̃ mor-
talis esse posset: vt si forte indigentia mani-
festam viderit: et bona quibus eos iuuare
posset deperire permittit. Item ex tertio
ramo inanis glorie: qui est timor cōfusio-
nis: h̃z procedunt fructus. Absala scilicet ve-
recundia: et falsa humilitas. ¶ Verecundia
autem hos habet fructus secum. s. Erube-
scentia diuinorū: vt quū quis erubescit vel
facere missam: vel orare. Item verecundia
paupertatis parentū vel pauperū amico-
rum. ¶ Itē in confessione. s̄m q̃ aliquis
confessionem dimittit: vel nō confitetur ve-

ritatē ppter confusionis timorē. Falsa autē
humilitas est: cum aliquis seipsum humili-
at: ne per superbiā minus reputet ab alijs.
¶ Item ex illo ramo: qui est timor: confu-
sionis. hec folia oriuntur. videlicet verita-
tis negatio in iudicio vel extra iudiciū: ve-
ritatis impugnatio: falsa excusatio: peccati
defensio. ¶ Ista autē que ad timorem con-
fusionis pertinet habent rationē mortalis.
non ex genere sed fm q amor: fauoris hu-
mani amor: diuino preferitur. ¶ Et eligit
hoc magis contra deū facere q̄ confusio-
nem humanā incurrere. Hoc tamen circa
negationem veritatis in iudicio aduerten-
dum est. q̄ ex suo genere mortale est: et q̄
superiori in iudicio obedire tenemur: et ius-
ticie opponitur. ¶ Si tamē aliquid supe-
rior: interroget: q̄ fm iuris ordinē interro-
gare nō debet: pōt appellari: sed nullo mo-
do licet mentiri. ¶ Ex quarto ramo inanis
glorie: qui est amor humane laudis oriūtur
tres fructus. s. hypocrisis ostentatio. Sin-
gularitas: et iactantie foliū: q̄ i quattuor ē
diuisum. Aut enim est de bono habito vel
non habito. aut de malo facto vel nō facto
et de his per ordinē videamus. ¶ Est autē
hypocrisis fm hyfidorū simulatio boni nō
existentis. vnde est mendaciū in signo. Si-
cut. n. mendaciū omne: non semper est mor-
tale: sed quando est indetrimentū proximi
vel contra veritatē fidei vel morū: sic nec
hypocrisis semp est mortalis: nisi quādo sit
intentione decipiendi sub specie bonitatis.
sicut illi: qui simulant sanctitatē vt bona ec-
clesie habeant: que habere digni non sunt
et ecclesiam per suam simulationē decipiūt.
¶ Si autē sit intentiōe laudis: tūc de ea sic de
inani gloria iudicandū est sicut superius est
expressum. ¶ Ostentatio est quando bo-
nū q̄ quis habet vel habere se putat exte-
rius ostendere nititur: vt laudē humanam
ex inde cōsequat: nec est mortale ex suo ge-
nere: nisi fm q̄ inanis gloria iudicat morta-

lis. ¶ Singularitas est quum quis vult sin-
gulariter apparere: et secum habet fructus
diuersos. fm q̄ in diuersis materijs inue-
nitur. cum scilicet cōmunia quis nō dignat
facere vel docere: vel modū singularem in
factis satagit ostendere. et hoc quādoq; ra-
tionem mortalem habere dicit fm condi-
tionem radicis eo modo quo inanis gloria
que propter hoc intenditur esse mortalis.
¶ Iactantia q̄q; mortalis q̄q; venialis. *iactantia*
Quum. n. quis se iactat de bono q̄ habet
vel se habere putat: vt inanem gloriā cō-
sequatur: tunc iudicandū est de tali iactantia
sicut de radice ipsius. Quum de bono q̄
nō habet: tunc est ibi mendaciū: et tunc si ta-
le est mendaciū: q̄ si contra diuinā reuer-
entiam: vel proximi caritatē habet rōnem
mortalis: ptra dei reuerentiam se iactabat
phariseus luce. xix. vclut publicanus.
Quū at quis de peccato mortali q̄ nō fecit
vl q̄ fecit se iactat mortale ē. quoniā i pec-
cato facto sibi complacet et vnde confusio-
nem meruit querit gloriā: si factum suū
in alios extendit. Item nota q̄ fructus sin-
gularitatis. qui procedit ex inani gloria vt
iam supradiximus: non solum per modū
fructus in opere. sed etiam per modum ra-
mi debet describi in arbore ad significan-
dum voluntatem singularem apparendi.
¶ Ex hoc autem ramo procedit ramus
inuidie. Sic autem ex voluntate singulari-
ter apparendi procedit: quia dum quis
videri singulariter appetit. si aliquem vi-
det in gratia preminere qui eius offuscet
gratiam eidem inuidet: et est peccatus mor-
tale. Est autem inuidia tristitia de bono al-
terius secundum Dam. Circa q̄ notatur
q̄ hoc: quattuor modis potest contingere:
vno. quidem modo cum quis bonum alte-
rius sibi esse damnosum aduertit: et cum
quis de promotione inimicōrum tristatur:
et hoc rationem mortalis non habet. Item
fm q̄ quis bonū videt in alio in quo de-
ff ij

inuidia

*spontis singularitas
ostentatio*

fectum patitur: et ex quo dolet non quidem
 quod alius bonum habeat: sed quod ipse non habet et non
 habet rationem peccati. Item alio modo dolet
 quis de bono alterius in quantum ipsum indi-
 gnus videt bonis que habet et hoc etiam non habet
 rationem peccati in bonis temporalibus: que homini
 quandoque proficiunt ad ruinam. Alio modo quod
 dolet de bono alterius secundum quod per bonum al-
 terius gloriam suam putat diminui: et hoc est
 inuidia: que iudicat mortalis. Et quod ex ra-
 mo procedit superbie. Et quod directe oppo-
 nitur caritati in qua vita anime conseruatur.
 Sicut autem de superbia dictum est: quod quidam
 motus pueniunt rationem quibus ratio non com-
 sentit: nec habent rationem mortalis: ita et de
 inuidia est dicendum. De ramo autem inuidie
 precipue exeunt duo rami. scilicet exultatio in ad-
 uersis: et dolor in prosperis: qui sicut dictum
 est de inuidia rationem habent mortalis.
 De primo autem ramo. scilicet de gaudio in ad-
 uersis: oritur hi fructus. Adachinatio.
 Scandalum. Insidie. Proditio. Suspicio. Iu-
 dicium. Inter hec folia: discordiarum semina-
 tio. Secretorum et confessionis reuclatio si-
 gno vel verbo: vel circumstantia. Falsus te-
 stimonium de quibus sigillatim aliquid est di-
 cendum. Adachinatio est mali occulta: et
 studiosa procuratio. Scandalum secundum Augustinum
 dictum vel factum minus rectum prebens
 alij occasionem ruine quum. scilicet aliquis aliud
 in malum inducit: et est mortalis quum aliquis
 per consilium vel exemplum ex intentione indu-
 citur in mortale. Insidie sunt pro ut hic
 de insidijs loquimur. Inuestigatio et consi-
 deratio factorum alterius ut accusari possit
 deprehensus in malo. Proditio est cum aliquis
 amicitiam ad alium simulat ut ipse decipiat
 de quo dicit Boetius: quod nulla pestis effi-
 catio: est ad nocendum quam familiaris inimi-
 cus. Suspicio est cum quis facilis est ut ma-
 lum de alio suspiciat: unde Tullius suspicio est
 mala opinio ex leuibus causis: et hoc ex ma-
 la affectione inuidie procedit: et tunc habet
 rationem mortalis: alias autem non iudica-

tur mortalis. Iudiciu peruersum est cum
 quis ad alium male affectus: non solum ma-
 lum suspicat in ipso ex causis leuibus verum
 etiam diffinit in corde vel ore finaliter pecca-
 tum mortale committi ab aliquo et hoc de suo
 genere est mortale ex quacumque radice pro-
 cedat: unde glosa super illud ad Corin. iij.
 Nolite ante tempus iudicare. suspensiones
 vitare non possumus: quod homines sumus
 iudicia tamen. scilicet sententias diffinitiuas ca-
 uere debemus. Hoc autem iudiciu usque a
 nimis graue peccatum procedit cum quod ex so-
 la suspitione ex causis leuibus condenat.
 Item folia que de ramo isto procedunt si-
 cut dictum est sunt discordiarum seminatio.
 Quum enim aduersitati quis pergaudet
 alterius alios concitat contra ipsum: quod est pec-
 catum mortale. unde prouerbiorum. vi. dicitur.
 Sex sunt que odit dominus: et ultimus
 ponitur tanquam peior: qui seminat inter fra-
 tres discordias. Item secretorum reuclatio
 quod est peccatum mortale. cum tale secretum est: quod
 in illius: qui secretum commisit potest ueni in
 detrimentum. Tunc autem maximu est pec-
 catum quum videlicet ad reuclationem secre-
 tionis: verbo vel signo: vel circumstantia ali-
 qua quis procedit. Secundus ramus in-
 uidie principalis est dolor in prosperitate pro-
 ximi quod ut supradictu est de inuidia habet
 rationem mortalis. Ex hoc autem ramo pro-
 cedunt detractiois folia: quo proximi prosperi-
 tas impeditur. Hoc autem foliu principa-
 liter in duo diuiditur: quod qui detrabit: aut
 hoc est: eius bonu diminuendo: aut eidem
 malum imponendo. Primum folium quat-
 tuor folia secum habet bonum proximi ta-
 cere dimittere peruertere: et negare. Et
 secundo autem ramo hec folia procedunt.
 Malum libenter audire dissimulare: con-
 firmare: aggravare addere: reuclare.
 Imponere de quibus videamus qual-
 ter humaniter habeant rationem mortalis.
 Sciendum igitur quod est dignatio fame al-
 terius per verba occulta. Unde eccle. x.

Insidia

dolor

d. 7. m. 7. 6.

C Si mordeat serpens in silentio nihil habet rōnis minus qui occulte detrabit: habz autem ex suo genere rationez mortalis. Cū enim sū sapientē. prouer. xx. **A**delius sit nomen bonū qz diuitie multe. Sicut mortale est rem inuito domino pertractare: et qui hoc facit ad restitutionez tenet: sic etiā alterius famā auferre mortale ē ⁊ qui hoc facit ad restitutionem tenetur. Hoc tamen circa istam materiā est aduertendū. qd qdli bet breue verbū qd in derogationem vergit alterius nō est iudicandū mortale maxime quum ex habitu inuidie non procedit. **A**d detractionem autē spectat vt dictum est: bonū proximi tacere. qd quidem mortale est cum videt aliquis iniuste famam alterius deperire. Sicut. n. in arta necessitate tenemur proximo in rebus temporalibus providere: sic etiā ⁊ in necessitate famaz eius seruare. **D**iminuere bonum alterius est: cum aliquis cōmendationem alterius audire nō potest. sed eam dimiuit. qd caritati opponitur: ⁊ si ex ramo inuidie procedat mortale est. Quandoqz tamen absqz mortali contingit: vt cum quis audit cōmendari indignū vel vltra merita: ⁊ ex hoc potest oīri aliqua deceptio: tunc nō habet rōnem peccati. **C**ōuertere bonū alterius est bonū qd negari non potest mala intentione factū asserere. vnde de tali dicit eccl. xi. Bona ⁊ mala conuertens insidiatur ⁊ in electis ponit maculam. **A**d manifeste habet rationem mortalis. quū procedit ex inuidia tamen cū hoc ex falso procedit iudicio de hoc quandoqz iudicari debet. sicut de malo iudicio est dictum. **Q**uam qd bonum peruertit alterius cum mendatio tale mendacium cum sit perniciosum rationem mortalis sortitur. **I**tem negare bonum alterius. qd scitur inesse pertinet ad detractionez mortale. **I**tem de alio malum libenter audire: vel occasionem detractionis prestare vel dissimulare cum possit corrigere est mortale vnde **A**postolus ad

Rō. i. Detractores deo odibiles esse cōmemorat. dignos morte iudicat. non solum autem facientes. sed consentientes. Tamen circa hoc debemus dicere qd si aliquis detractionem alterius audiat ⁊ non ex inuidia: sed ex verecundia vel aliquo timore humano ne offendar aliquem. non est iudicandum mortale nisi sit talis persona. qd ex officio corrigere debeat: cui possz cedere in mortale. **I**tem malū auditus de aliquo confirmare ⁊ additis circumstātijs. Aggravare: vel dicto alterius addere mēdaciter vel veraciter ad diffamationem intendendo est mortale. **A**ultum tamen interest vtrū hoc procedat ex inuidia vel in discreto ⁊ elo iusticie. Quandoqz enim contingit mala aliaz facta ex quadam indignatione vel leuitate loquendi: nec intentione diffamandi contra aliquē malū recitari: vlt etiam aggravari qd esset dirū iudicare mortale. Hoc tamen a plerisqz magis dicitur qd crimen alterius ⁊ verum extra correctionis ordinem reuellare mortale est. **D**ico at correctiois fraterne ē a domino **A**bas. xviii. Si peccauerit in te frater in te. i. te sciēte vade ⁊ cor. ⁊ c. **H**ic etiā circa istam materiā est notandum. qd crimen alterius de te gravare vbi non pōt pdesse nisi ad diffamationem est contra ordinē correctionis fraterne. **I**tem ex medio duoz ramoz inuidie descriptorum. pcedit ramus rancoris. **Q**uam enim inuidus bonū proximi non potest diminuire: nec eidem malū inferre proūpit in cordis rancorem. Est autē rancor motus cordis grauis ex mala affectione procedens i proximum. ⁊ habet rationez mortalis si ex inuidia procedat: vel libera voluntate. Ex libera autem volūrate dico: quia contingit interdum qd aliquis homo propter suam īepitūdinem vel illatam iniuriā sine motu displicentie videri non potest: qd quidez in multis magis habet rationez passionis qz peccati dum voluntas libera nō cōsentit.

ff iij

rancor

Speculum anime.

Ex hoc autem rano rancoris procedit
 mus odij. qui manifeste habet rōnem mor-
 talis: quia recte caritati opponitur in qua
 vita anime conseruatur. ¶ Hoc etiam ad-
 uertendum qd. non solum sibi preceptus te-
 nemur diligere amicos: sed etiam inimicos
 et malos: vitium: tamen in aliquo nō tene-
 mur diligere. vnde et si quis quandoq3 cō-
 tra alium moueatur propter eius vitium
 quandoq3 non est vitium: sed virtus. h3 quan-
 doq3 zelus indiscretus circa hoc possit cō-
 tingere: et sic oditur vitium qd. aliquādo re-
 dundat in psonam. Debent autē sibi Aug.
 in speculo: corrigi vitia hominum cū dilectiōe
 psonarū et odio vitiorū. ¶ Ex ramo at odij
 oritur rano ire. Est. at ira vt h3 accipit inordi-
 nat⁹ animi motus ad nocēdū. primo sine
 causa. Et cum sit cōtra caritatem habet ma-
 nifeste rationem mortalis. Hoc tamen no-
 tandum est qd. quolibz ira non debet iudica-
 ri mortalis. Scdm enim Grego. Est ira p
 zelum et est ira per vitium. ¶ Est autē ira
 per zelum cum quis multū intense contra
 malū mouetur: et in punitionem tendit. qd.
 quidem virtutis est: nisi zeli indiscretio iter
 ueniat sicut de odio immediate est predictus.
 Ira autem per vitū est cū quis contra p-
 ximum mouetur iniuste: et ad eius penam
 intendit. Et quandoq3 sicut de alijs vitijs
 est dictum talis motus preuenit iudiciū ra-
 tionis et complexionis: vel ex causa alia:
 et tunc non habet rationem mortalis. ¶ Ex
 hoc autem ramo ire procedit ramus appe-
 titus vindicte: et fructus crudelitatis et fo-
 litum discorde que p̄sistit in verbis. Circa
 appetitum vindicte intellige. qd. aliquis vin-
 dictam de aliquo dupliciter potest appete-
 re: aut inquantū est i proximi nocuentus
 et procedit ex odio: aut inquantum per pe-
 nam potest corripi proximus ne decetero
 ad peccatum declinet: et hoc modo vindi-
 ctam appetere non est malū. licet autē ve-
 re penitens debet aduercere. qd. quandoq3
 mens sibi met mentitur. et qd. facit ex odio

ex bona intentione fieri sibi ipsi simulat: et i
 hoc p̄scias suā mēdaciter iformat. ¶ Ex ra-
 mo appetitus vidicte oriuntur hi fructus.
 Calūnia veratio damnificatio. Calūnia
 est falsi criminis impositio: et est manifeste
 mortale qd. ē p̄nitiosus mēdaciū et p̄cedit ex
 odio: et quia iniusticia inuenitur ibidem.
 ¶ Est autem veratio quum quis aliū tra-
 hit ad iudiciū sine causa: et ipsum in per-
 sona sua verat: et in exp̄sis damnificat: qd.
 fit quandoq3 per falsas litteras vel falso i-
 petratas: vel nō suas: s3 alterius vel iuris
 ordine pretermisso vel ad impossibilia ob-
 ligando: vt citando coram diuersis iudici-
 bus ad loca distantia et iniuste. In quibus
 causis nō solū quis peccat mortaliter: verū
 etiā ad restitutionē omnium damnorum et ex-
 pensarū tenet. ¶ Itē damnificatio ē quū
 quis in temporalibus bonis damnificat. et
 est mortale. Hoc etiā potest fieri dupliciter
 aut impediendo bonū habitū vel habēdū
 aut malū inferendo qd. etiā fit plurib⁹ mo-
 dis: que per modū fructus in arborē dīseri-
 bunt. vnde circa hoc ē notandū qd. quinq3
 modis est quis reus damnificatione proxi-
 mi. scilicet faciendo: precipiendo: consulē-
 do: iuuando: dissimulando. s. quum prohi-
 beri potest vel impediri damnum p̄ximi et
 volūtarie sustinet. Et quattuor casibus p̄-
 mo dictis qui sic reus est ad restitutionē te-
 netur. Et in oibus istis est peccatū morta-
 le qm̄ hec omnia directe caritati p̄ximi op-
 ponuntur. Hoc tamen circa dissimulatio-
 nem damni alterius est aduertendū. quot
 alterius damnum dissimulare non semper
 iudicandum est mortale: puta cum quis ex
 timore magis q̄s ex ira vel odio dissimu-
 lat timens ne forte malefactores contra ip-
 sum moueantur: et in damnum proprium
 possit aliquāliter reducere: vel in casu vb;
 probabiliter credit qd. sua correctio non pro-
 desset. vnde Augustinus primo de ciuita-
 te dei. Si propterea quisq3 obiurgandis et
 corripiendis mala agentibus parcat ne de

teriores efficiantur: non videtur esse cupiditatis occasio sed consilium caritatis.

CSecundus ramus ire est crudelitas ex qua oriuntur hi fructus. Incarceratio per cussio verberatio: duellum: bellum mutilatio: et occisio de quibus aliquid videamus. Est autem crudelitas secundum Senecam atrocitas animi in exigendis penis. Ex hoc etiam ramus feritatis procedit. **E**st autem feritas cum quis sevit in proximum absque aliqua culpa precedente in ipso et in hoc a crudelitate differt: quia crudelitas est excessus in infligendo penam pro peccato commissio: habet autem utrumque rationem mortalis: quia opponitur caritati. Si tamen excessus in puniendo ex zelo iusticie quandoque contingat ut alij terreantur: nisi sit excessus nobilis non esset de facili iudicandum mortale. Punire autem absque omni culpa et causa semper habet rationem peccati mortalis. Absque autem causa dico: quia sine culpa quandoque quis punitur non tamen sine causa sicut patet in crimine lese maiestatis. Et quandoque etiam illi de terra alicuius inquantum sunt res domini offendentis absque culpa propria in temporalibus puniuntur. **D**e incarceratione autem et verberatione vel percussione: mutilatione: vel occisione proximi: clarum est quod habent rationem mortalis nisi fiant per iusticie auctoritatem iuris ordine: et moderamine obseruato vim vi repellendo cum moderamine inculpate tutele: hec enim opponuntur caritati proximi: et licet de suo genere mala sint tamen multum aggrauantur secundum radicem si ex radice odij oriuntur hoc tamen de percussione notandum: quod parentum percussio specialius est peccatum a quo simplex sacerdos non potest absolueret et est contra preceptum diuinum de honore parentum: percussio autem clerici grauior est quam alia et si grauis est ad solum papam pertinet absolutio. **D**e bello au-

tem notare debemus quod ad iustum bellum tria specialiter requiruntur sine quibus habet rationem mortalis. videlicet principis auctoritas. unde Augustinus contra faustum. suscipiendi belli auctoritas atque consilium penes principes sit. Item iusta causa. unde Augustinus. Iusta debent esse bella que vincuntur iniuriis: tertio requiritur intentio recta. unde Augustinus de verbis domini. Apud veros dei cultores bella non crudelitate aut cupiditate geruntur. **D**uelum autem nota quod secundum iura est prohibitum et secundum rationem habet rationem mortalis et in appellatione et in domino cuius auctoritate fit: et procuratoribus et in pugilibus propter pecuniam. Et hoc patet cum manifeste habeat rationem tentationis diuine et a forti debilis per naturam vincatur dicunt tamen quidam quod consuetudo excusat in hoc facto cuius contrarium tenetur: communiter a theologis et diuinis: et iuris peritis. **T**ertium quod ex ramo ire procedit est discorde: die solium: secundum quod consistit in verbis. **E**x discordia enim animorum etiam discordia verborum procedit. Hoc autem folium in huiusmodi folia est diuisum que sunt. Irritatio. Cominatio. Contumelia. Improperium. Maledictio: prociacitas: clamor: et irrecociatio. Circa materiam istam in generali notandum est quod discordia in verbis contentio dicitur: quia quis verbis alterius procaciter contradicit. unde prentio duorum dicitur. Dicitur. n. modum inordinatum et contradictiones. Potest igitur inordinate aliquis contradicere proximo malum et falsum dicenti: et tunc ratione contradictionis peccatum non habet: sed in modo potest esse excessus. scilicet cum excedit modum negotij vel persone: et potest esse mortale. cum quis ad perfusionem anbellat alterius ex ira forte: vel odio: vel sit tanta prentio. quod ex inde scandalum oriatur. Quum autem quis contendit cum aliquo et veritati

ff iij

etiam contradicit: vel veritati impugnat ex inuidia vel ira: vel odio: tunc est mortalis contentio: et hec est contentio que inter opera carnis ab Apostolo numeratur ad gal. sexto. Qui talia agunt regnum dei non possidebunt. Quiusmodi autem contentionis species ut dictum est irritatio: quando aliquis proximo loquitur pungitue: secundum quod quandoque contingit quod homo ex odio quod habet ad alterum libenter eum verbis stimulat et irritat sicut de fratribus Ioseph. gen. trigesimo octavo dicit. Oderant eum nec poterant ei quicquam pacifice loqui: et sic est mortale peccatum secundum quod ex odio vel ira mortali procedit: unde de hoc iudicandum est secundum rationem rationis. Item cum hoc solio est cominatio: cum scilicet aliquis alicui se malum facturum promittit: et sicut ledere proximum est mortale sicut dictum est superius: sic malum comminari: quod si fieret mortale esset peccatum mortale esset si sit deliberatio: et proponat facere quod minatur. unde eccle. vigesimo secundo. Ante sanguinem maledicti et contumelie et miserie. Sequitur videre de contumelia. Improperio et conuitio et notandum quod contumelia est obiectio criminis perpetrati. Improperium est cum quis iniuriöse reducit ad memoriam auxilium quod contulit necessitate patienti. Eccle. xx. pauca dabit et multa improperebit. Conuitium autem est: cum defectus corporalis vel aliud quodcumque crimen obicitur ad confusionem persone: et de his videamus quomodo habeant rationem peccati. Hoc igitur circa istam materiam est notandum quod cum secundum philosophum voces sint signa intellectus: multum considerandum est quo animo verba dicantur. Contingit autem quandoque talia verba dici ex indiscreto zelo: vel zelo iustitie aut amoris vel ex quadam surreptione et subito motu ire: et tunc non esset iudicandum. mortale nisi

tantus esset excessus et verba sic inordinata quod aliquis per talem contumeliam in diffamationem incureret manifeste. Tunc enim zelus iustitie nullatenus excusaret quin peccaret mortaliter: sicut si aliquis aliquem suadendo interficeret per cautelam: tamen posset peccare mortaliter. Cum autem quis alteri conuitium vel contumeliam vel improprium dicit motus ad proximi confusionem et dehonorationem intendens: tunc agitur contra charitatem proximi et peccat mortaliter: et sic intelligitur verbum domini. Mathe. quinto. Qui dixerit fratri suo satue reus erit gehenne ignis. Item solum discordie ut dictum est superius est maledictio: ut cum aliquis malum alii imprecatur optatiue: et manifeste habet rationem mortalis: quia est contra proximi charitatem: si tamen mente ita teneatur sicut ore proferatur. Et hoc modo loquitur Apostolus ad cor. in. sexto. ubi dicit quod maledicti regnum dei non possidebunt. Contingit tamen verbum maledictionis esse veniale: vel propter paruitatem mali optati: vel quia ludus vel surreptione: vel zelo iustitie: vel non mala affectu verba dicuntur. Et hoc modo Augustinus in sermone de purgatorio: hoc iudicat veniale. ¶ De clamore autem verborum et procacitate sciendum quod quandoque contingit: quod licet intentione verborum conuitia grana non dicantur: tamen rarus clamor et procacitas potest esse quod scandalum sequitur: vel etiam ex intentione proximus prouocatur: et tunc habet rationem mortalis eo modo quo dictum est de contentione: si tamen ex deliberatione procedit et ex animo ire vel odij procedit: alias autem non iudicaretur mortale. Item ad discordiam pertinet. Irreconciliatio cum scilicet quis proximum per contumeliam vel alio modo lesit: et ipsum pacificare contempnit. Sicut enim rem alterius ablatam vel famam tenentur restituere proximo sic et pacem pe-

tendo veniam: unde conueniēter dicit Au-
guſtinus in ſpeculo: q̄ melior eſt: quāuis ira
ſepe tentetur: tamen ad impetrandum ſe-
ſtinat: vt ei dimittat: cui ſe feciſſe agnoſcit
iniuriam: q̄z qui tardius irāſcitur: ⁊ ad im-
petrandum veniam tardius inclinatur: vn-
de non pigeat ex ipſo ore proferre medica-
menta: unde facta ſunt vulnera: q̄ ſiquis
contempnat facere peccatum committit ſi-
cut patet per verbum veritatis. **A**Batbe.
quinto. Si offeris ⁊ c. ſecundū gloſam mu-
nus nequa q̄z acceptatur talis offerētis an-
te reconciliationem fratris. Et per hoc ma-
niſeſte probatur q̄ eſt ibi peccatum morta-
le. Non enim niſi per peccatum mortale cō-
mittit acceptionem diuinam. hoc tamen ſa-
ne debet intelligi cum ſcilicet talis ſuit of-
fenſa: quod rationem mortalis habuerit.
Qualiter autem contumelia rationē mor-
talis habeat iam dictum eſt.

¶ Concupiſcentia diuitiarum.

Secundus ramus qui ex radice
concupiſcentie ⁊ ex trunco ma-
li conſenſus procedit eſt concu-
piſcentia oculorum: qui altero
nomine auaritia nominatur. Dicitur autē
auaritia ſecundum q̄ eſt auaritia cris. i. pe-
cunie: ita q̄ per pecuniam omnia tempora-
lia deſignantur. unde auaritia eſt inordina-
tio animi circa temporalia habita vel ha-
benda: quod duobus modis poteſt contin-
gere: vel inordinate amando vel appeten-
do vel iniuſte acquirendo. Circa hoc tamē
aduertendum eſt: q̄ vtrūq; modo poteſt eſ-
ſe mortale: cum. ſ. aliquis amorē diuitiarum
preferat charitati dei vel proximi: vel cui in-
iuſte preferitur: vel per rapinam tempora-
lia acquirunt: ⁊ ſic auaritia ab Apoſtolo in-
ter mortalia cōputatur ad Ro. p̄. Sicut au-
tem de a h̄o vitijs dictum eſt: q̄ ſua venia-
lia habent: dum. ſ. rationem preueniūt. Sic

enim auaritia quolibet non iudicatur mor-
talis: vt cum quis ad temporalia inordina-
te afficitur: tamen citra charitatē dei ⁊ pro-
ximi: vel proximus in tam modico leditur
q̄ nullo modo iudicaretur mortale. Sed
hoc igitur ex primo ramo auaritie tres ra-
mi principales procedunt: qui inordinatum
deſiderium habendi inordinatum habiti
amorē. Et inordinatū dolorē amiſſi: ⁊ eo mo-
do quo dictum eſt de auaritia: eſt iudican-
dum de ipſis. **I**tem ex primo ramo qui
eſt inordinatum deſiderium habendi proce-
dunt hec: ſcilicet ſollicitudo in mente: ⁊ in-
iuſtitia in opere. Nec autem ſollicitudo po-
teſt habere rationem mortalis: ſcilicet cum
propter ſollicitudinem rerum temporalium
dimittuntur neceſſaria ad ſalutem. Unde
ex hoc ramo ſabbati violatio. Cum. ſ. con-
tra preceptum diuinum vel eccleſie tempo-
ra non ſeruantur. Per hoc autem ſabba-
tum in lege noſtra dominica intelligitur ⁊
feſta ab eccleſia inſtituta. Obſeruatio ſiqui-
dem diei dominice eſt de iure diuino. ſ. pre-
ceptum diuinum. Exo. vigefimo. **A**ſſerue
to vt diem ſabbati ſanctifices. Et conſtitu-
tione eccleſie ⁊ ſpiritus ſancti familiari con-
ſilio propter ſolemnitatem reſurrectionis
dominice ⁊ propter quietē que octaua eta-
ti reſpondet ſuccedit dominica ſabbato ⁊
in ipſa ceſſare a ſeruili opere debemus ⁊
vacare diuinis. Hoc tamen circa iſtam ma-
teriam eſt notandum q̄ obſeruatio iſta quā-
tum ad aliquid eſt moralis ⁊ de iure diuino
quantum autem ad aliquid ceremonialis ⁊
ad ius poſitiuum pertinet. Quod enim ho-
mo aliquod tempus habeat ad vacandum
diuinis: hoc pertinet ad morale preceptum.
Sed q̄ tali vel tali die: vel ab iſto opere ceſ-
ſetur: vel ab iſto hoc ad ius poſitiuum per-
tinet. Igitur mandatum diuinum transgre-
ditur: qui ſic temporalibus negotijs occu-
patur: q̄ nunq̄ vacans diuinis. Precipue
etiam feſtum vel dominicā violat: qui pec-

Nota

{Auaritia

cato operam dat: Hoc est enim opus serui
 le: quia qui facit peccatum seruus est pecca-
 ti. Unde Augustinus de decē cordis. Ab-
 elius faceret iudeus in agro suo aliquid vti-
 le, q̄ in theatro seditionis existeret: et melius
 semine eorum die sabbati lanam facerent:
 q̄ tota die in neomenijs suis impudice sal-
 tare: quod tamen intelligendum est de lu-
 dis: qui sunt cum peccato mortali. Ad enī
 intelligo sabbatum violari per peccatū ve-
 niale: quia secum conpatitur obseruantia
 mandatorum. De operibus autem mecha-
 nicis que seruitia dicuntur: sicut ias dictus
 est ad ecclesiam pertinet iudicare qualiter
 sit abstinentum: unde ecclesia pro tempo-
 re necessitatis que legem non habet dispen-
 sat: unde in hoc casu preceptum vniuersa-
 lis ecclesie particulariter vel cōsuetudo ge-
 neraliter approbata ab omnibus est obser-
 uanda: unde de mercatis et quadrigatione
 et negociatione et nundinis et talibus: que
 quandoq̄ sunt in multis locis diebus do-
 minicis et festiuis: vtrum sit mortale vel nō
 a legislatoris interpretatione dependere vi-
 detur. Si enim hoc ecclesia prohibeat sub
 virtute obedientie constat transgredi: esse
 mortale peccatum. Secundum quod ex ra-
 mo inordinati appetitus temporalium pro-
 cedit vt dictum est: est iniustitia in opere:
 que in duos fructus principales distingui-
 tur: quia aut est aperta iniustitia aut occul-
 ta: que fraus alio nomine nuncupatur. In
 iustitia autem aperta hos fructus secum
 habet: qui sunt furtū: usura: rapina: et ini-
 qua sententia. De quibus aliquid videam-
 us. ¶ Circa furtum nota: q̄ furtum est
 occulta rei contractio invito domino: et
 habet rationem mortalis: in quantum est cō-
 tra iustitiam: et opponitur charitati proxi-
 mi: unde lex diuina dicit. Non facies fur-
 tum: hoc tamen aduertendum: q̄ tam mo-
 dicus res posset esse: vel tam modici valo-
 ris: q̄ non haberet rationem mortalis ni-

si forte adesset voluntas maius accipien-
 di si facultas adesset: vel in illo modico es-
 set alterius notabilis damnificatio. Plus
 enim quandoq̄ damnificatur pauper in
 paruo: q̄ diues in magno: vel nisi for-
 te esset tanta necessitas: q̄ acipere rem
 alterius cogeretur. Tunc enim potest ali-
 quis rem alterius pro extrema vel vi-
 genti necessitate corporis accipere: quia
 in necessitate omnia sunt communia: et
 tunc furtum dici non debet: quia suum
 est: q̄ in necessitate accipit: vel etiam pro
 necessitate alterius: unde Ambrosius. Esu-
 rientium panis est: quem tu detines: lo-
 quitur de auaro. Huius autem furti qua-
 tuor sunt species: scilicet: rei occulta acce-
 ptio: rei inuente detentio: sacrilegium: pro-
 prietas in religiosis. ¶ Circa rei inuentio-
 nem nota q̄ quedam inueniuntur in litore
 maris vel aque cōmunis. Talia enim ce-
 dunt impropietatem inuenientis. Simili-
 ter: et thesauri qui inueniuntur in terra qui
 non fuerunt a tempore a quo memoria in
 bonis alicuius: tamen secundum leges do-
 minus terre debet habere medietatem: vn-
 de Math. decimo tertio dicitur de inue-
 nitione thesauri absconditi q̄ emit eum. Il-
 la autem que inueniuntur: que vt probabi-
 liter fuerunt in bonis alterius retinere est
 furtum. unde Augustinus. Siquid inueni-
 sti et non reddidisti rapuisti. Si autem pos-
 sesso: inueniri non possit cōsuetudo terre
 est seruanda. ¶ Circa sacrilegium nota:
 q̄ sacrilegium est ratione acceptionis sa-
 cre rei: vel in loco sacro: et secundum
 hoc triplex est species sacrilegij: vt quan-
 do aufertur sacrum de sacro vel non sa-
 crum: de sacro vel sacrum de non sacro.
 ¶ Quarto circa furtum religiosorum in
 retentione proprii. Notandum q̄ dicit
 Augustinus de religiosis: q̄ si quis rem si-
 bi collatam celauerit furti iudicio condem-
 netur. Tunc autem intelligo hoc celari et

Furtum

*quarto
specie
furti*

Sacrilegij

tres species sacrilegij

habere propriam rationem quando sic celatur: quod si etiam prelati in virtute sancte obedientie precipere quod reuelaretur: etiam celaretur. Nec aliter intelligo mortale: nisi quando voluntatem prelati preceptoriam detineretur. Hoc etiam notandum de religiosis et dispensatoribus et filijs familias et vxoribus quod furtus possunt committere: si notabiliter dominos rerum in dispensando damnificant contra voluntatem et intentionem dominorum. Quum autem intuitu pietatis etiam commune bonum procurando nec mala intentione dant aliqua vel dispensant non est iudicandum mortale. **¶** Sequitur de rapina. Est autem rapina quum quis rem alterius manifeste per violentiam accipit iniuste: et habet manifeste rationem mortalis sicut de furto dictum est. vnde **Isaie** sexagesimoprimo. Ego dominus diligens iudicium: et odio habens rapinam. Potest tamen esse veniale vel etiam nullum eo modo quo de furto dictum est: vel etiam in bello iusto: quando bona inimicorum rapiuntur. Quid autem requiratur ad bellum iustum: dictum est superius. Cum rapina autem sunt fructus alij scilicet inductio noue talie: vel consuetudinis exactio: extorsio: munerum acceptio: et ludus alearum. **¶** Circa primum notandum quod nouas talias vel leges vel consuetudines constituere ad extorquendum pecuniam absque iusta causa habet rationem rapine. Item exactio est cum quis debitum inordinate exigit: et potest habere rationem rapine: cum scilicet creditor videt damnum notabile debitoris: nec necessitatem patitur: sed commode potest expectare: tunc enim posset ledi charitas: et tanta posset esse necessitas quod exactio habere rationem mortalem. vnde qui a subditis talias et seruitia isto modo exigunt:

nec necessitati eorum quantumque sint pauperes compatiuntur: recte raptos dicuntur: vnde hec que de exactione dicta sunt contra illud preceptum mortale sunt. **Exo.** vigesimosecundo. Si pecuniam dederis mutuo populo meo pauperi non vigebeas cum quasi exactor. **¶** Tertius fructus rapine est extorsio: quod quidem est cum quis terrendo vel adulando: vel violentis precibus extorquet ab aliquo seruitium vel aliquid quod temporale: et tunc quidem potest habere rationem mortalem cum tollitur ratio voluntarij arbitrij ab illo cui infertur talis extorsio: vnde cum talis est qui minatur vel rogat: qui potest nocere: et cuius offensa probabiliter timetur: nisi habeat quod petit: et hoc modo extorsio violenta est: et sic est contra preceptum leuitici. quinto. Subetur non aliquid extorqueri. **¶** Quartus fructus rapine est munerum acceptio: que quandoque non habet rationem peccati scilicet cum pauper dat diuiti: eius iudici: creditori debitor. Suspecta est talis munerum collatio et receptio: et intentione dantis vel recipientis cito posset inueniri ratio mortalis peccati: vnde cum diues a paupere recipit: ut ipsum secundum iustitiam tueatur: cum alias hoc facere te neatur: et iudex cui datur aliquid ut peruertat iudicium: vel ut iustitiam consequatur cum munus recipit: aut iudicium peruertit aut iustitiam vendit manifeste habet rationem mortalem. Creditor: etiam qui a debitorum munus recipit in ratione debiti: videtur quod accipiat: et si hac ratione non accipit tunc habet rationem vsure. Quandoque tamen non habet rationem peccati: ut cum quis simpliciter recipit munus absque mala intentione nec habet rationem quare possit suspicari: quod mala intentione donec. **¶** Quintus fructus rapine est fructus alearum seu taxilloz qui pro-

hibitus est tam a iure canonico q̄ ciuili. unde et de hoc dicitur quidā q̄ sit peccatū mortale eo q̄ sit contra ius canonicum et ciuile. Et q̄ ex ludo habetur: nullo bono titulo possidetur nec potest retineri: sed debet pauperibus erogari. Quia enim qui in ludo lucratur iniuste lucratur: et q̄ amittit iuste amittit. ideo qui lucratur: eidem a quo lucratur restituere non tenetur: nisi nō forte induxerit ad ludendum. Cū autē ludus satis videatur ex radice rationem habere mortalis peccati: quia. scilicet ex auaritia videtur procedere: et q̄ ludo multa cōmunicantur peccata scilicet. Fraus. Abundaciū Perurium. Blasphemia. Scandalum. Amissio tēporis. Et ira frequenter. Et hec causa prohibitionis ludi esse videat. Quis ludit aliquis causa recreationis peccatis supradictis exclusis non videtur habere rationem mortalis. **T**ertius fructus principalis in iusticie ad proximum que ex ramo auaritie procedit est vsura. Dicitur autem vsura ab usu eris: sunt enim quedam res quarum usus est rei consumptio si quārū dominiū in accipientem transferatur: vt pecunia et bladū: et vinū: unde qui taliū vsum vendit: vsurarius dicitur: et habet rationem mortalis peccati. et inquantū contra preceptū morale iusticie est: q̄ vendit aliq̄ qd suū est cum iam sit translatus dominiū. Exo. xxij. et in psalmo. Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram: vsura. n. in has species diuiditur. **E**st enim vsura in spe quum quis non expresse contractum vsurariū facit licet speret pro mutuo se aliquid accepturū et hac intentione dat mutū alias non daturus. constat q̄ talis quantū ad deum: qui cor intuet vsurarius iudicatur. unde luce. vi. **B**ate mutū nihil inde sperantes. Item est vsura nō solū intentione: sed et opere cū quis debitor ē ad amplius obligat quoquomō vel tacite vel expresse. Tacite quidem mutuando spēm

pro specie: vt bladū pro blado et huiusmodi: vt ea recipiat tempore cariori: vel dando antiquū pro nouo: vt melius recipiat in nouatum. in quibus casibus vsura cōmittitur cum proprium cōmotum non necessitas proximi ibidem attendatur. Tunc autē potest manifeste sciri corrupta intentio. cū solummodo precluditur infra tēpus quo carius venduntur. Cum quis autem huiusmodi intēdit seruare vsq̄ ad tempus quo vendentur carius. licet debitor in se periculum suscipiat: non tamen in creditore iudicatur vsura si hoc facit vt proximo subueniat. Item tacita vsura est cum quis ratione dilationis plus iusto vendit et accipit et cū quis ratione mutui seruitium vel munus accipit: vt superius est expresse. Item est vsura tacita cum quis aliquid cōmune habet cum aliquo quicquid sit illud et periculum vel damnum non sit cōmune. Item est vsura manifesta cum promissum ex pacto interuenit accipiendi amplius vel etiam obligatio ex pacto ad simile mutū faciendū. Secundus ramus principalis auaritie est iniusticia occulta: que in contractibus multis modis contingit scilicet vendendo: emendo: cōmutando: et hoc potest esse quando circa spiritualia vel temporalia. fit fraus in numero pondere: et mensura in valore seu in quantitate in defectus taciturnitate. cum scilicet notabilis est defectus et occultus rei vendite et tacetur: et ita care venditur: ac si non esset ibi defectus aliquis. Item notabiliter care vendendo vel propter necessitatem ementis vel per solutionis dilationē vel propter simplicitatem ementis: qui rei valorem non nouit. Item in venditione si specta locutionis. plurima scilicet rei falsa cōmendatio periurium execratio verborum duplicitas seu falsitas que omnino secundū q̄ ad nocumentū proximi vel deceptionē ordinant sicut contra proximi caritatem sūt. Hoc tñ aduertendū. q̄ sicut supradictū

vsura

est de futuro ita posset esse proximi tam modicum nocumentum: quod quantum esset de ratione contractus non iudicaretur mortale: hoc tamen circa mendacium est notandum: quod sicut habetur super illud psalmi. Perdes omnes qui loquuntur mendacium: triplex est mendacium scilicet iocosus: officiosus quod fit propter bonum proprium: vel etiam proximi: et pernitiosum: quod fit in nocumentum proximi vel dei detrimentum: et hoc ultimum de suo genere est mortale: unde cum mendacium fit in proximi nocumentum in contractibus patet quod habet rationem mortalis. Hoc etiam circa periurium et iuramentum est notandum: quod iuramentum secundum Hieronymum: tres comites habere debet: scilicet veritatem: iudicium: et iustitiam iudicio caret: iuramentum absque discretionem et deliberationem factum: iustitia iuramentum illicitum quod est in detrimentum salutis eterne: veritate autem quum falsum iuratur. Circa iuramentum etiam est sciendum quod duplex est iuramentum. scilicet assertorium et promissorium. Iuramentum assertorium est cum falsum iuratur: vel quod creditur esse falsum ex suo genere est mortale et contra preceptum divinum: de non assumendo nomen dei in vanum. hoc autem sic intelligendum videtur: cum quis ex deliberatione peccat et se peccare advertit: Circa iuramentum promissorium notandum: quod cum quis promittit per iuramentum aliquid se facit: et de deliberatione tenetur illud adimplere: aliter est transgressor precepti: nisi forte ad implendum reddatur impotens: vel nisi iuramentum vigeat aliquo modo contra dei vel proximi charitatem. Dicit enim Isidorus. In malis promissis rescindit fidem: in turpi voto muta decretum. De verborum autem duplicitate et falsitate quando fit in proximi deceptionem et nocumentum: sicut de mendacio iudicandum vide-

tur. unde dicit Isidorus. Quacumque arte quis iuraverit: deus: qui conscientie testis est: illud accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Circa fraudes que in emendo sunt notandum quod quandoque in venditore est simplicitas vel necessitas: et hoc modo contingit fraus in emptore scilicet cum res emit villius vel ratione simplicitatis villius vendit: vel necessitatis vel ignorantie. Item peccata locutionis in emptoribus frequenter inveniuntur: cum scilicet res mendaciter vilipenduntur: et rationes que circa venditorum res sunt dicte: et eo modo que dicta de venditore sic etiam est iudicandum et de fraude in commutationibus est similiter iudicandum. Item ut dictum est non solum consistit iniustitia et fraus in contractu temporalium rerum: sed etiam circa spiritualia. Et quidem potest fieri: et sic est fructus inique sententie vel circa beneficia et similia. Est autem simonia secundum quod communiter diffinitur studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquod spirituale vel spirituali annexum et habet rationem mortalis: quia manifeste est ibi iniustitia contra deum: cum spiritualia non possint cadere sub precio temporali: et quia non potest quis vendere vel emere illud cuius non potest habere dominium: spiritualium autem non sumus domini sed ministri: unde ad cor. q. Sic nos existimet homo etc. Item quia gratis accipiuntur: gratis conferri debent. Iuxta illud Matthei. decimo. Gratis accepistis etc. Simonia autem tribus modis committitur: et secundum hoc tres fructus habet in arbore: committitur enim a manu ut munera corporalia conferendo pro spiritualibus obtinendis. Item munere rea lingua: ut per preces carnales et iniustas spiritualia obtinendo. Item munere ab obsequio: ut cum quis per servitium humanum iniustum vel inhonestum spiritualia obtinet. Item nota alias species simo-

Simonia

Triplex modus
Simonie

§ Iuramentum

nies: quia permutando: transigendo spiri-
tualia beneficia absq; superioris auctorita-
te contrahitur simonia secundum iura. Ap-
pellatur permutatio cum fit mutatio digni-
tatum: vel quorumcumq; beneficiorum ec-
clesiasticorum. Transactio autem est de
quacumq; re spiritali non gratuita pactio.
Hoc autem circa materiam generaliter é
aduertendum: q; spiritalia dare vel accipe-
re pro temporalitate q; spiritalia cadat sub
precio est vitium simonie. Licet autem pro
labore et pro sustentatione secundum bonas
consuetudines accipere seu dare. Item ut
dictum est alius fructus iniustitie seu frau-
dis est ad proximum scilicet iniusta senten-
tia et multos fructus mortiferos habet qui
sunt iustitie peruersio: siue dilatio ordinis.
iuris mutatio: falsum testimonium: iniusta
aduocatio: litterarum abusus: que omnia ha-
bent rationem mortalis secundum q; cedunt
in proximi nocumentum: et ex radice auari-
tie procedunt ut pecunia emergatur. Cir-
ca quartum scilicet de iniusta aduocatione no-
ta peccata: que ibi inueniuntur frequenter
scilicet iniustum patrocinium: litis prolun-
gatio: et iuris sophistica allegatio: iniustum
consilium. s. de mendatio seu periurio. in iu-
dicio faciendis: que manifeste ratione mor-
talis habent cum sunt in proximi nocumén-
tum. ¶ Circa quartum scilicet litterarum
abusionem. nota etiam multa peccata que
committuntur hoc facto scilicet iniusta im-
petratio: ut cum veritate tacita vel falsitate
suggera littere ad vexationem proximi im-
petrantur: iniusta extensio: ut cum quis ha-
bet litteram ad aliquas personas specialiter:
vel ad certum numerum personarum:
vel ad certum negotium et ultra littere vir-
tutes vel tenorem extenditur ad negotia vel
personas. Item additio vel diminutio per-
rasuram: vel fictio: cum quis bullam subti-
liter raserit: vel bullam falsam facit: in quo
ultimo casu ipso iure maiorem excommu-

nicationem incurrit. ¶ Tertius ramus prin-
cipalis qui ex auaritia procedit est inordi-
natus amor habitus: et ex hoc ramus fructus
procedunt: iniusta congregatio: inmisericordia
seu incompassio: restitutionis dilatio: irrecop-
ensatio: illiberalitas: de quibus est
videndum quomodo habent rationem pec-
cati. ¶ Circa primus de iniusta congrega-
tione est notandum q; iniusta congrega-
tio est: cum quis bona sua seu fructus terre
sue congregat solo ardore habendi: vel ut
carectia procuretur: et res seruate postmo-
dum carius vendantur et iterum precium
reponatur: et hoc quidem ratione morta-
lis habere potest: dum est ibi intentio ita co-
gregandi nec dispergendi loco et tempore
sed solo ardore habendi et luxuriandi in eis
et hoc exemplum patet in illo diuite de quo
dicitur Luc. vigesimo: q; dicebat anima
mea habes etc. Cui responsum est. Stulte
hac nocte re. animam tuam. s. demones etc.
ergo manifestum est q; inficietur peccatum
mortale. ¶ Secundus fructus est inmisericordia
in effectu: cum. s. proximus in ar-
cta necessitate videtur et scitur hoc: et non
subuenitur ei: cum tamen omnia in necessi-
tate debent esse communia: et tunc potest esse
mortale: et secundum hoc mali indicabuntur
de defectu misericordie sicut patet Luc. vigesimo
quinto. unde et sic intelligit Ambrosius ubi dicit. *Quid facie morientem
si non pauperti occidisti.* Non solum autem
est in precepto proximus iuuare in datione
temporalium: sed etiam in alijs actibus mi-
sericordie sicut patet Mathe. vigesimo
quinto. ¶ Tertius fructus est restitutionis dilatio:
in illis enim casibus in quibus non trans-
fertur dominium sicut in furto: rapina: et si-
milibus: semper est detentio in mora et pec-
cat mortaliter retinendo: licet peniteat ac-
cepisse: si tamen adsit reddendi possibilitas
vel opportunitas: unde et Augustinus di-
cit. Non dimittitur peccatum nisi restitu-

tur ablatum. In his autem in quibus dominium transit in accipientem sicut in mutuo non quis in mora nisi secundum conditiones appositae: et sic posset esse tante conditionis transgressio in proximi lesionem: quod posset habere rationem mortalem. ¶ Quarta fructus inordinati amoris temporalium est ire compensatio: cum scilicet quis multa bona accipit ab alijs et ex inordinato amore temporalium aliquid recompenfare dimittit: quod manifeste est contra ius naturale. De hoc tamen secundum radicem iudicandum est: scilicet utrum hoc ex avaritia procedat que habeat rationem mortalem. Qualis autem avaritia radicem mortalem habeat dictum est. Sicut autem de irrecognitione ita et de illiberalitate dicendum est: cum quis non est liberalis in dando.

¶ Tertius principalis ramus concupiscentie carnis.

¶ Tertius ramus principalis: qui ex radice concupiscentie ex trunco male voluntatis procedit est carnis concupiscentia secundum

Joannem in canonica sua: scilicet in querendo delectationem: et vitando molestiam: et secundum hoc in duos ramos principales iste ramus dividitur. ¶ Primus autem ramus: qui ex questu delectationis consistit: in duos ramos dividitur: quia quedam est delectatio pertinet ad conservationem in diuidui per actum refectionis. Alia est pertinet ad conservationem speciei per propagationem seminis. Quantum autem ad primum specialiter peccatum: gula consistit. Est autem gula secundum quod habet rationem peccati mortalis: inordinatus appetitus vel usus nutrimenti rationem subvertens et auertens a deo. Et hoc patet in illa gula precipue qua quis precepta dei non ti-

met pretergredi: ut delectamenta ciborum sequatur: et illa in qua etiam ratio subvertitur cum ex deliberatione seu aduersione rationis procedit ut cum quis scienter se inebriat vel naturam propriam grauat. unde Gregorius trigesimo moralium sic loquitur de gula dicens: quod dominante gule vitio: omne quod egerint homines fortiter perdunt. Sicut autem alia vitia: sua venialia habent ut supra dictum est: ita etiam gula sua venialia habet: ubi circa actum nutritionis et desiderium non est inordinatio contra deum nec auersio rationis: quia tales actus non sunt quandoque in potestate hominis. Et hoc autem ramus precipue tres rami exeunt principales: scilicet: incontinentia: gula: immodestia: et dilectio. ¶ Circa primum scilicet de incontinentia gule notandum est: quod istos fructus habet secum. anticipationem: frequentationem et ieiunij fractionem. Anticipatio est cum quis horam comedendi anticipat: quod potest fieri tempore ieiunij: vel alio tempore. Si autem tempore ieiunij quod est in precepto: cum hora comedendi secundum iura et consuetudinem assignetur post meridiem: qui hora notabiliter anticipat sine causa: sola comedendi libidine fraudem facit: nec tale ieiunium reputatur: ut si quis forte hora tercia comederet: et sic se impleat: quod postmodum illa die non esuriret. Qui autem fraudem legi committit: committit in lege. unde calidonense concilium. Auslatenus iudicandi sunt ieiunare: qui ante comedunt quam vesperis: quod celebratur officium quod tempore quadragesimali dicitur. Alias autem post nonam. Item ista anticipatio fit etiam alio tempore: ut multi qui volunt comedere statim quando de lecto exeunt: sicut bruta: etiam quandoque absque aliquo appetitu ex prava consuetudine quod est graue peccatum et vix potest contingere quod a radice mortali procedat. ¶ Secundus

Incontinentia
gule

Gula

Fredericus

fructus est frequentia cibi vel potus: qđ ni
si cogat etas: vel infirmitas: vel iusta ne-
cessitas manifeste contra rationes est pec-
catum: que prohibet apostolus ad gal. v. et
ponit comestationes inter opera carnis de
quibus dicit: qui talia agunt regnũ dei nõ
possidebunt: per quod patet manifeste qđ
aliqua comestatio habet rationem morta-
lis cuius. s. procedit ex gula eo modo quo ha-
bet rationem mortalis: quando autem ha-
beat rationem hanc: dictum est supra. Ter-
tius fructus incōtinentie gule: est fractio ie-
iunij ab ecclesia obtenti qđ fit in numero et
qualitate: in numero comestionum pluries
comedendo. In qualitate cibi cibum veti-
tũ comedendo: vt comedendo carnes vlla
citicinia et huiusmodi in quadragesima. Et
de hoc ieiunio est sciendũ: qđ quicũq; hoc
ieiunium absq; dispensatione superioris: iu-
sta necessitate laboris necessarij: vel paup-
tatis notabilis: vel etatis vel infirmitatis ē
transgressor: precepti: et sic peccatus mortale
cōmittit: vnde Hieronymus ad lucinum
loquens de ieiunio. Vnaquaq; puincia ha-
bundat in suo sensu et precepta maiorũ le-
ges apostolicas arbitret: per qđ patet ie-
iunium eē in precepto. Secundus ram⁹ prin-
cipalis gule: est immodestia. s. cū in nutrien-
do corpus modus debitus non seruatur et
duos fructus habet. s. auaritatem et nimie-
tatem. Est autem auaritas inordinata in co-
medendo. gulositas: et est peccatum cum
motus brutales et inordinatos debeat re-
frenare: et pōt qñq; sine peccato eē: vt cuius
hō non subiacet sue potestati: et quandoq;
est veniale vt cum nõ ita reprimat sicut de-
cet et pōt esse mortale: si ex radice mortali
procedat sicut de frequentia dictum est. Se-
cūdus autē fructus imodestie in cibo est ni-
micitas: vt cū quis comedit ex nimia quan-
titate vel bibit. Ex hoc fructu nascit corpo-
ris grauitas et infirmitas: mentis hebitudo
et cecitas: iuditij precipitatio: incircōspectio
ebrietas: ebriositas: loquacitas: inepta leni-

tia: et dissolutio. Circa materiã istam notā-
dum in generali qđ ille nimis dicitur come-
dere: qui vltra cōmoditatē nature come-
dit et bibit: et est contra rationem et per cō-
sequens peccatũ: cū act⁹ nutritiōis sit ad cō-
seruationē indiuidui: et per talem culpam fi-
at nature subuersio: vnde patet qđ ibi ē abu-
sio et peccatum: et tñ in grauamen nature
procedere pōt: si ex deliberatōe fiat qđ ha-
bebit rationē mortalis. Ex deliberatione at
dico: qđ quandoq; ex passione famis vel
pretextu estimatē necessitatis hoc pōt fieri:
qđ de facili non esset iudicandũ mortale. Ex
hoc autem fructu vt dictum est: est corpo-
ris grauitas et infirmitas: que ex nimia ci-
bi sumptione procedit. Et hebitudo men-
tis et cecitas: que h magis rationē pene qđ
culpe habeant: tamē causa peccati esse pos-
sunt: cū quis ratione infirmitatis vel graui-
tatis carnis iam non potest facere nec im-
plere id ad quod a natura ex precepto te-
nebatur: vel cum ex nimia sumptione cibi
vel potus in talem hebitudinem vel cecita-
tē mentis incidit qđ necessariã ad salutem
non cogitat nec diiudicat et transgreditur
vel sententiam vel verbũ precipitat in pri-
mi nocuentum: et tunc manifeste non ex-
cusatur: quin in talibus possit peccare mor-
taliter in taliũ ommissione: cum factus sit ine-
ptus ad talia exercenda dando operã rei
illicite. Et hec intelligo nisi amississet totali-
ter rationem vel forte corporis potestatem
eo modo quo de ebrietate dicet. De ebrie-
tate autem notandum: qđ si quis sciens vi-
ni vel liquoris fortitudinem: et aduertens
qđ ex eius nimia sumptione potest ebrieta-
tem incurrere nimis sūmendo peccat mor-
taliter: quia. s. vsu ratiōis se pruat et omni-
um peccatorum periculis se exponit. vnde
Ambrosius in libro de patriarchis: vitã
dam dicimus ebrietatem: per quam crimi-
na vitare nõ possumus. Nam que sobriũ
cauemus: per ebrietatem ignoranter com-
mittimus. Et apostolus ad gal. v. iter o pe-

Tractio ie-
iunij

Ebrietas

ra mo-
tamē
etiam
diment
tem
tenis.
ebriet
ebriet
ignora
fuit et
fin q
carum
autem
apecc
gulam
cens
quam
ruit. A
de illo
fieri
vtrum
valcat
desse e
habet
Solut
cum v
videt
nimis
lenicia
peccat
dam se
sanat
nouem
pallio
lectati
salicet
diostit
in diu
caci
cati so
sonari
ita not
perum

ra mortalia ebrietate connumerat. Potest tamen ebrietas contingere absq; mortali et etiam veniali: vt cum quis liquoris fortitudinem non agnoscit: vel liquoris inebriationem p alio bibit vel siti ducitur nō aduersus. vnde et Aug. contra faustum. Loti de ebrietate excusat. Cum autem quis ratione ebrietatis: vel occasione peccatum mortale ignoranter postmodū cōmittit. si mortalis fuit ebrietas non totaliter excusatur: tamen fm q ratio voluntarij diminuitur sic peccatum excusatur a tanto: licet nō a toto. Si autem ebrietas absq; peccato contingit: tūc a peccato mortali excusare pōt. vnde Augustinus Loti ebrius ab incestu excusat dicens contra faustum Loti culpandus nō quantū incestus: sed quantum ebrietas meruit. Tamen cum quis ad se redierit debz de illo peccato dolere vt credo. qd etiā cōfiteri: q; ad superiorem pertinet iudicare. vtrum talis fuerit ebrietas: que peccatum valeat excusare. Item solū istius inordinatē est loquacitas. que multa folia secus habet scilicet. Multiloquiū. vaniloquiū. Stultiloquiū. Turpiloquiū: de quibz cum voces sint signa intellectuū: iudicandū videtur secundū rationem radicis. Alimus fructus nimie cōmestionis est ieptalicia et dissolutio que sortiuntur rationes peccati fm radicem: et in aliquibus secundum scandalum seu occasionem scandalizatur. qd tantum esse poterit q; habebit rationem mortalis. Tertius ramus principalis: qui ex gula pcedit est inordinata delectatio. et hos fructus etiam secum habet scilicet. Sollicitudinem in querendo. Studiositatem in preparando. Multiplicitatē in diuersificando. Carestia in emendo. Leccitatem in sumendo: que rationem peccati sortiuntur fm rationem radicis et personarum et statū: vel fm qd in talibus fit ita nobilis supfluitas atq; sumptus q; pauperum indigētia et necessitas hoc faciat ha-

bere rationem mortalis eo modo quo superius de prodigalitate est dictū. Secundus ramus principalis: qui ex radice carnalis concupiscentie procedit: est delectatio inordinata circa actum: qui pertinet ad cōseruationem speciei: vt dictū est supra: que luxuria appellatur: que quidem habet rationem peccati inquantū repugnat rationi vel nature: et habet rationem mortalis sicut patet. ad Gal. vi. Abi inter carnis opera computatur. Hic autem ramus cum precedenti ramo conuenienter inseritur: quia ex gula procedit et gula ei materiam administrat: q; semen fm philosophū est supfluum alimentum. Sicut aut dictum est de alijs peccatis. q; motus proprios et diuersos qui pueniunt rationem: nec adhibetur sensus non habent rationem mortalis: sic etiam de luxuria est dicendū. Ex hoc autem ramo tres rami speciales pcedunt: qui sunt: Inhonestas. Carnalis affectio. Incontinentia. Inhonestas hos fructus emittit: q; est inuerecūdia in verbo. In gestu. In facto. In habitu. Circa inuerecūdia hoc est aduertendū. q; licet sit passio. tamen ex vitio oritur. Cum enī inuerecūdia sit de turpi proprie q; qui inuerecūdus est turpia videtur diligere. vnde de ipsa iudicandū est fm rationem radicis. Neq; enim quādoq; est in potestate hominis. cū voluerit verecūdari. q; huiusmodi passionēs: vt frequenter complexionem sequuntur. Circa Inhonestatē in gestu vel facto vel verbo sciendum. q; multum ex affectu pensantur: vel fm q; ex hoc ratione temporis vel loci vel persone potest oriri scandalum: et tūc ex aliqua circūstantia posset tamam prestare occasionem scandalī. q; posset habere rationem mortalis: vti si forte persona religiosa vel posita in exemplum choreas vel tripudia ducere: vel si forte a quocunq; imparsceue talia exercerent. Inhonestas ē in verbo: que scurilitas dicitur de qua di-

delectatio

Inuerecūdia

rit apostolus: nec nominetur in vobis ex affectu pensatur: vel secundum scandalum ratione persone: vel secundum qd verba talia alios ad malum incitant. cum t tali intentione dicuntur: t sic posset habere rationem mortalis. Et sic etiam de choreis t cantilenis t lusibus intelligendum est: per hec igitur que dicta sunt patet. quomodo istriones: saltatrices t tales ioculatores: qui in honestis verbis t factis: homines faciunt delectari non pensantes que verba vel facta proferant. dñtamen possint pecuniam extor: que renon sunt in statu salutis. Dare etiam talibus est in peccato fouere. vnde Augustinus super Iohannē. Dare res suas istrionibus vitiosum. Qui autem talia exercent officia absqz inhonestate ad recreationem hominum. cum quandoqz talis recreatio sit leticia t virtus etiam secunduz philosophū entrapia nominatur non tales damnandi: nec talibus dare iudicatur peccatum. **C**irca inhonestatē habitus. Notandum qd iste fructus quattuor: secum habet scilicet. Superfluitatem. Preciositatē. Curiositatem. Inhonestatē. Superfluitas autem consistit in duob⁹ numero: t mensura: vt cū habent vestes plures vel nimis late vel defluentes. Item curiositas in veste duobus modis inuenitur scilicet in colore t modo facture. Inhonestas autem est cū modus facture vestīū impudicitiam pretendit: t ad malū prouocat: vt preciosarū vestīū vel circa colluz: t guttur tale qd. Huius autez inhonestatis sunt fructus: vinctio: lotio: deceptio. compositio. multiplicatio. adinuentio: vt cum fiūt vinctiones vel lotiones ad acquirendū colorem vel deceptiones in mutando capillos: vel focādo caput t huiusmodi. Itē cōpositio vt cum nimis stricti sotulares: vel singularis modus in compositione seruaf. Item multiplicatio iocaliū: etiam adinuen-

tio noui modi in talibus: que omnia: quō rationem peccati habeant videamus. Circa ergo hanc materiam est notandū qd ista quattuor: possunt habere rationem peccati: vel rationē peruerse intentionis: vel contrarie cōsuetudinis: vel additionis persone: vel temporis: vel ratione radices possunt habere rationem peccati: vel cuz ista ex superbia oriuntur: t ad inanem gloriam ordinantur: vel cum ista sunt intentione placendi: t ad luxuriam prouocandi. Et si radix mortalis sit: t ramus mortalis erit dicit enim Augustinus qd non solum appetere: sed etiam appeti velle criminofum est.

Hec etiam ratione consuetudinis contrarie possunt habere rationes peccati: vt cum quis querit habitum: qui consuetudini terre non congruit: vel vnguentis vititur: vel modo ornat: t incedit in scandalum proximorum: vt si vir veste muliebris vteretur: t econuerso: t huiusmodi. Et ita talibus tanta posset dari occasio scandali qd posset iudicari mortale. vnde Augustinus tertio confessio. Consuetudo vel lex terre nulla ciuis vel peregrini libidine violetur. **I**tem ratione conditionis persone: quia aliud decet clericum: t personas ecclesiasticas: vel prelatus t religiosos. Aliud personas laicas. Aliud diuitem. Aliud pauperem. Aliud viduam. Aliud coniugatam. In hoc igitur pōt contingere ratio peccati: secundū qd quelibet persona suum statum in aliquo predictorū excedit: vt si forte torparia vestium velit habere burgenfis aliqua: quot regina: t sic d alijs. vnde sic potest in talibus excedere statum suum. qd oportet concludi. qd ex aliqua mala radice procedat: t qd vergat in scandalum proximorum. **Q**uarto ratione temporis: vt cum quis vititur talibus t talia multiplicat tempore necessitatis pauperum: t cum tanta est charitas: qd pauperes arcem indigentia patiantur

Nota

q̄ deberent pauperibus erogari: que in talibus superfluitatibus expendunt: et tanta posset esse ex vna parte superfluitas: et ex alia tanta indigentia q̄ posset habere rationem mortalem eo modo quo dictum est de prodigalitate. ¶ Secundus ramus principalis luxurie est carnalis affectio: que duobus modis contingit: vel secundū q̄ aliquis ad carnē suam seu corpus inordinate afficitur vel etiam ad alium. Primum autem istorum. Cura carnis vocatur de qua dicit Apostolus ad Ro. decimotertio. Curam carnis ne feceritis inde. Huius autem rami sunt multi fructus secundum diuersa opera: in quibus consistit carnalis delectatio: et secundū hoc est mollietas in vestibus in cultis: in lineis: in sedilibus et in lectis quies corporis. Item sollicita cautio ad uersitatis: vel frigoris: caloris: famis et huiusmodi: et ista licet de se non habeant rationem mortalem: tamen circa ista tanta potest esse sollicitudo q̄ ista preponuntur amoris diuini: vel aliquod diuinorum preceptum omittitur: vel aliquod contra deū fit: ut talia habeantur. Item carnalis affectio quandoq̄ habetur: ut cuius quis ratione eorum: que ad carnem pertinent inordinate diligit potest carnalis affectio nūcupari. In hoc autem potest esse duplex excessus. scilicet in affectu et effectū. In affectu autem potest esse duplex: vel secundum q̄ caro sonat in naturam: secundū illud Apostoli. Carnem suam nemo odio habuit: vel secundum q̄ sonat vitium secundum illud. Caro et sanguis regnum non possidebunt. Primum modo est quando excessus in diligendo filios vel parentes ut cum amor creato ri preferatur: ut si quis deum offendere magis eligeret q̄ amorem talium amittere vel eorum quodcūq̄ detrimentū videre: quod esset peccatum mortale secundum verbum domini dicentis. Qui amat patrem

aut matrem filios plusq̄ me non est meus. ¶ Est autem alius amor carnalis secundum q̄ caro sonat in vitium: et ex corruptione carnis nascitur: ut cum quis ad aliam personam: sic quandoq̄ afficitur: q̄ q̄si actu peccati sensus nō interueniat. In ad actum illum talis affectio aliquantulum ordinatur q̄ ex eius fructibus comprobatur cum scilicet ex mutua colloctione: vel societate: vel aspectu: vel visu: carnis stimuli oriuntur. Constat autem secundum apostolum: q̄ si rami sint mali: et radix etiam mala erit. Hoc etiam patet. q̄ habet rationem peccati: quia ex tali affectione ratio amittit dominium: et voluntas etiam rationem quandoq̄ sequi non potest tali affectione ligata cum scilicet affectus trahatur ad cogitandum de re amata: nec sit in potestate eius cogitationem dimittere. Insuper et ad dei delectationem eleuari non potest tali affectione depressa. Insuper et quandoq̄ corporis detrimentum incurrit. Cum igitur aliquis se scienter inebriat: quia usum et potestatem rationis voluntarie amittit: et in corpus proprium peccat: quia ex hoc deterioratur in corpore. multo amplius videtur. q̄ qui in talem affectionem: seruitutem se scienter inicit. cum non ita cito sicut ebrietas transeat peccat mortaliter. unde et hoc videtur dicere Augustinus in speculo. cum de talibus dicit s̄m q̄ concupiscentia carnis alterum declaratur ardore et intactis etiam ab immunda violatione corporibus fugit castitas ipsa de moribus. Sicut autem supradictum est: q̄ quandoq̄ ebrietas rationem mortalem non habet cum aliquis fortitudine vini vel conditione decipitur non aduertens sic: et si quis per contubernium persone alicuius in talem affectionem incidat nō aduertens non iudicare peccatum: imo potius passionem. Si inde

aduerteris affectionis periculum fouet affectione et nutritiam in tale affectione presentia. Si autem aliquis tale affectionem sentiret et semper displiceret eidem: aut si esset vixens necessitas: vel magna utilitas conuiuendi vel colloquendi: vel consolandi personas huiusmodi: non credere iudicandus mortale nisi per talem affectionem sentiret in se notabile spiritualium detrimentum. Et si forte talis esset persona quam oporteret actus spirituales exercere: et per hoc impediretur ne posset implere officium competentem: tunc licet in societate persone illius posset sequi utilitas: tamen ex ordine charitatis tenet occasionem vitare: cum damnum suum magis quam alterius vitare teneatur. Item ex affectione carnali in effectum oritur acceptio personarum et peruersio ordinis charitatis et fauor mali. ¶ Circa primum. scilicet de acceptione personarum notandum quod acceptio personarum est cum alicui persone aliquid utilitatis impedis: cum tamen illud idem facienda alteri maior ratio inueniatur: et hoc quidem ex affectione inordinata oritur et contra legem. Beatus o. primo. Non accipietis cuiusquam personam. Nec acceptio personarum quadruplicem fructum habet: quia in beneficiis: electionibus: honoribus et iudiciis. In beneficiis est dupliciter: ut cum dantur beneficia ecclesiastica vel temporalia. ¶ Circa collationem beneficiorum ecclesiasticorum tunc intelligo acceptionem personarum habere rationem mortalis: cum beneficium ecclesiasticum alicui indigno confertur: scienter dignis postpositis: siue sit intuitu consanguinitatis: vel etiam beneficii temporalis vel affectionis spiritualis. Similiter autem et indignum eligere ad dignitatem ecclesie contra preceptum pauperum instructione: unde Augustinus super illud Iaco. ii. Non in personarum acceptione etc. Quis inquit ferat si quis diuitem eligat ad sedem honoris ecclesie contra preceptum pauperum instructione et sanctione. Si

autem sunt temporalia beneficia: sic in eis potest esse personarum acceptio mortale peccatum in necessitatis articulo: quando quis tenetur beneficium conferre ex precepto: et cum datur beneficium illi qui non indiget ratione particularis amoris: et ille qui est in arcta necessitate continetur. In his autem in quibus non tenetur quis dare non cadit acceptio personarum secundum illud ad Gal. xx. Aut non licet nullo quod volo facere. ¶ Circa tertium. scilicet de acceptione in honoribus est notandum. quod cum quis solum ratione diuiciarum honoratur absque ratione virtutis vel status peccatum est: secundum illud Iacobi. ii. Quicumque diuites propter diuitias honoratur peccat. In hoc autem posset habere rationem mortalis. ut si quis pauperes sanctos contingeret: nec eis rationem sanctitatis honorem presteret: nec aliquem nisi diuitem vel potentem honorare vellet. cum secundum plerumque honorem non sit aliud quam testimonium veritatis. ¶ Circa quantum hoc notandum videtur. quod qui sic personam in iudicio accipit a vero iudicio deuiando manifeste facit contra iusticiam et proximi caritatem: et ita non est dubium quin peccet mortaliter. unde et contra legem est: que dicit. Non accipies personam ut a vero iudicio deuias. ¶ Circa secundum principalem quod ex affectione carnali oritur. scilicet de peruersione ordinis caritatis hoc primo notandum est quod caritas ordinata esse debet secundum illud Cantico. i. Ordinauit in me caritatem. Quattuor autem sunt secundum caritatem diligenda per ordinem. scilicet deus nos proximus: et corpus nostrum. Hic autem ordo est necessarius ad salutem respectu bonorum spiritualium. scilicet quod amor alicuius creature deo nullatenus preferatur. Item quod non faciat aliquis peccatum propter dilectionem proximi. Item quod corpus proprium non tantum diligat quod ex hoc aliquo modo peccatum vellet committere. Item quod salutem proximi propter corporis dilectionem proponat. ¶ Tertius fructus affectionis carnalis est fauor mali: et

acceptio
sonas

hoc fit multis modis: quādoq; enim ex fa-
miliari amore contingit qd peccatus alteri
dissimulatur et fm hoc est. Incoorrectio. Cō-
sensus. Procuratio seu adiutoriu et cōmu-
nicatio in casu illicito. **C**irca primū no-
tandum. qd correctio primi est omnibus in
precepto. cum tamen scitur vel creditur. qd
correctio peccatum impediatur qd alias fie-
ret. Et licet sit omnibus in precepto. illis in
precepto quibus incūbit ex officio: vt sunt.
Domini principes prelati: et magis in hoc
peccare possunt. Qd aut correctio sit om-
nibus in precepto pater per Augustinus d
verbis domini. Si negligis corrigere pe-
ior factus es eo qui peccauit. **C**Itē procu-
ratio peccati ē consensus in peccatu et ad
interiorum qdūq; et participatio si sint re-
spectu peccati mortalis erunt eiusdem ge-
neris fm apostolum ad Ro. i. Qui talia
agunt digni sunt morte. non solus qui talia
agunt: sed etiam qui consensu faciunt.
CTerius ramus carnalis concupiscētie
est vt dictum est. Incoōtinētia: que precipue
circa actus venereos consistit. Ex hoc ra-
mo procedit. Turpis imaginatio. Adotus
carnalis. Delectatio simplex et morosa.
Aduersio periculi. Consensus in delecta-
tionem: et consensus in opus: et deinde fru-
ctus operis malus. **C**Circa materiā istaz
notandum est qd in consensu in delectatio-
nem primo mortalis ratio inuenitur. Sicut
enim dicit Augustinus si mente delectatio
teneatur: et voluntate: cum aduersione pe-
riculi: et in delectationem huiusmodi pten-
sit etiam si in opus extrinsecum nō inter-
ueniat consensus nihilominus est mortale
peccatum: et propter hoc totus homo dam-
nabitur. **C**De consensu autē in op^o mor-
tale quin habeat rationem mortalis nō est
dubiū fructus aut operis per quinq; sen-
sus distinguitur. scilicet. In auditu visu.
Odoratu loquella: et tactu. In auditu au-
tem multiplex contingit peccatum luxurie
pro vt luxuria. inordinatam delectationem

ducit. scilicet in curioso auditu rumorū. In-
strumentorū musicorū. Cantilenarum seu-
rilium: verborum inhonestorū: que omnia
videntur iudicanda fm habitum quo qd
mouet ad audiendum talia. scilicet secun-
dum conditionē radicis. Auis etiam inor-
dinatus pestiferos fructus habet. Aspect^o
pulchritudinū: et visus delectabilium. cum
inordinatione delectationis: et curiosus as-
pectus mulierū. Item nutus aspectus. Si-
gna et nutus. Item aspectus factorū impu-
dicorum. et motuū seu carnaliū peccatorū
de quibus dicit Augu. in speculo. Nec in-
quit: dicatis vos habere animos pudicos
si habeatis oculos impudicos: qd impudi-
cus oculus impudici cordis est nūcius: et
cum sibi mutuo aspectu corda nūciāt im-
pudica et alterutro delectantur ardore. In-
tactis ab imunda violatione corporibus
fugit castitas ipsa de moribus. Scdm hoc
igitur satis potest patere: quoniam inordi-
nati aspectus possunt habere rationes mor-
talis cū scilicet ex malo consensu vel peri-
culum graue: et probabile peccati morta-
lis in se vel in alio aduertitur ex aspectu.
Quoniam fm sapien. Qui amat pericu-
lum in illo peribit. **C**De odoratu autē iu-
dicandū est fm conditionem radicis. De
loquella autem fm qd ex carnali concupi-
scentia oriri videtur. Adulti procedunt fru-
ctus. scilicet scurilitas de qua iam dictū est
cum de inhonestate verborū fecimus mē-
tionem. Item incitatio: et puocatio ad pec-
catū verbo vel scripto vel nūcio. Itē attra-
ctio p verba dulcia: que affectu pensant.
CCirca tactū hoc aduertendū videt qd i
tactibus multiplex peccatū inuenit: fm qd
loca circa que tactus ptingit: habēt maiore
inhonestatē et magis possunt ad luxuriā p-
uocare. vñ hoc circa istā materiā est tenen-
dū qd libidinosi tact^o: et oscula absq; et pten-
su in opus carnale habēt rōnē peccati mor-
talis fm qd i eis oīf delectatio carnalis vo-
luntarie: et deliberatiue. ynde ad Ephe. v.

Speculum anime.

Super illud fornicatio et omnis immundicia: et dicit glo. In oculis et amplexibus: de quibus dicit apostolus quod non habent hereditatem in regno christi dei. **C**irca autem tactus distinguitur: quod vel sit in personam propriam vel in aliam: et eodem modo habet rationes peccati. Cum tactu autem ponitur corruptio carnis: que pollutio dicitur que duobus modis contingit. Aut per actum tactus seu imaginationem delectationis mortose. Aut per actum carnalem. Si primo modo per tactum vel imaginationem: hoc contingere potest dupliciter. Aut dormiendo: aut vigilando. **C**irca pollutionem in somno hoc breuiter est notandum quod talis pollutio secundum se non habet rationem peccati eo quod tunc liberum arbitrium verum sit: sed per comparationem. Potest autem contingere ex superfluitate cibi vel potus: vel ex turpi imaginatione in vigilia precedente. Quod si causa mortalis fuit: puta quod vigilando consensit vel actum gula mortalem exercuit: secundum hoc pollutio est signum grauioris: et tunc dicte circumstantie sunt in confessione notande vel dicende. Cum autem talis pollutio illusionem diaboli: vel debilitate retentive: vel virtute exdusue contingit: nec adest a complacentia non habet rationem peccati. **D**e pollutione autem vigilando sic distinguitur quod si est percurata per tactum vel imaginationem voluntariam quoquo vel per auditum vel visum vel motum. Omnis. n. talis resolutio si sit percurata vel si consensus interueniat est mortalis quocumque modo. Et si semel extra vas naturale voluntarie emittat habet rationem mortalis peccati quod etiam contra naturam est. **S**i autem in tactu sit sexus mutatio et grauiissimum est peccatum: et talia peccata nec nominari debent: et ignominiosa dicuntur. Potest et huiusmodi pollutio contingere per actum carnalem: et hoc dupliciter: quod vel per actum matrimoniale vel per actum meretricie. **I**n actu autem matrimoniali potest contingere deordinatio: in modo: in tempore: et in causa. In modo quidem peccatum est cum modus qui nature non

congruit intuenitur. In tempore autem cum tempore menstruum debitu exigitur. quod est contra leges si scienter fiat: et est peccatum mortale. Item cum tempora orationis: et honestati et festiuitatibus sanctorum deputata non obseruatur quod tamen mortale non dico. Item in causa cum in actu huiusmodi non proles: sed carnis delectatio queritur quod licet excuset per matrimonium. tamen posset habere rationem mortalis: si usque ad hoc inordinatio extendatur quod imaginando alienam mulierem cognoscat propriam: vel si eo affectu cognoscat. quod etiam si uxor propria non esset vellet nihilominus delectationem complere. **S**i autem per actum meretricie talis inordinatio compleat secundum hoc huiusmodi peccati sex species distinguunt. Simplex fornicatio soluta cum soluta. Adulterium ligatus cum ligata vel altero ipsorum ligato: stuprum in defloratione virginum. Rapina qui consistit in uolenta mulieris cognitione. Item incestus: qui est deum cognoscere consanguinea vel affinis. Item sacrilegium cum. scilicet deo dicite virgines vel vidue cognoscunt: vel in sacro loco talia exercent de quibus omnibus premissum iudicium cum absque hesitatione habent rationem mortalis. **S**ecundus ramus principalis: qui ex carnis corruptione contingit: ut dictum est supra: est inordinatio in euitandis aduersis: et ex hoc ramus peccati vitium capitale. quod accidia nominatur. Est autem accidia secundum actum proprie: ut est vitium principale: et capitale: tristitia quedam aggrauans: qui ita deprimunt animum hominis: ut eidem nihil agere libeat: et maxime bonum aliquod spirituale: habet autem rationem peccati mortalis in quantum quod per tale tristitia bona spiritualia deuittat: et liberatue nec placet ei. quod frequenter ex carnis corruptione peccat: in quantum. scilicet aliquo cura carnis agens spiritualia refugit carne per spiritum dominatem. unde a beato Gregorio. xxxi. mor. inter capitalia vitia computatur. Sicut autem de alijs est per dictum. non quilibet: accidia nec quilibet mortis accidia: habet rationem mortalis: sed oportet. quod ex deliberatione peccat. Et hoc ramus peccati secundum Hieronymum de summo bono: et secundum Gregorium. xxxi.

Pollutio

mor. Que sunt pusillanimitas: torpor: euagatio metis: instabilitas corporis. Tristitia cordis: et desperatio. **C**irca primum dicitur pusillanimitas sciendum. quod ille pusillanimis dicitur: qui animu pusillu habet ad exequendu bona opera: que facilius operari posset. unde sicut presumptio habet rationem peccati: quia per eam tendit homo ad ea que eius potestate excedunt. Ita et pusillanimitas est peccatu dum recusat tendere in illud bonu quod comensuratu est sue persone: et inde est. quod seruus qui accepit pecunia domini sui et fodit in terra: nec operatur est et ea: propter quendam pusillanimitatis timorem punitur a domino: ut patet **Mat. xxv. Et Luc. xix.** Habet autem pusillanimitas rationem mortalis. que pusillanimitate dimittit necessaria ad salutem: ut diuina precepta. Posset nihilominus habere rationem mortalis in casu: ut si quis detrimentu fidei vel danu proximi spirituale: vel etiam tempore ex pusillanimitate defensionis: predicationis: vel correctionis dissimularet. unde **Greg. in pasto.** dicit quod illi qui prodesse utilitati proximorum refugium si disere iudicentur exemplo tantis rei sunt ex quantis venientis ad prodesse potuerunt. **C**irca autem pusillanimitatis procedit timor: seruilis humanus: et mundanus qui eodem modo sicut de pusillanimitate dictum est: foriuntur rationem peccati. Est autem timor seruilis cum quis ut seruus dimittit malum facere. non propter dilectionem: sed propter pene timorem. **T**imor autem humanus dicitur. cum quis parcens carni sue spiritualia bona refugit: que carnis delectationibus aduersantur. **E**st autem timor mundanus. cum quis propter timorem mundi: persone. scilicet alicuius dimittit bonum facere solummodo. **P**rimus autem timor semper cum mortali peccato est. scilicet cum quis peccatum dimittit facere solummodo ratione pene. Secundus autem timor et tertius habet rationem mortalis cum propter humani modum necessaria: salutem dimittunt. **C**irca

secundu de torpore notandu est. quod tunc quod torpere dicitur: cum ad bene operandu inuenitur inefficax: sicut aqua torpere seu tepida esse dicitur cum non est efficacis caloris. unde tibi in **Alpo.** dicitur vitina essey calidus aut frigidus: sed quia tepidus es incipia te euomere de ore meo. Et talis torpor ex displicentia boni videtur. procedere: que tanta esse poterit quod erit cum peccato mortali: ut cum quod palatu anime sic corruptu habet. quod in nullo bono spirituali complacentia inuenitur: et propter hoc quicquid boni facit: tepide et indeuote facit. **C**irca autem ex hoc ramo procedit negligetia. cum quod negligit facere quod debet: vel si forte illud facit: absque diligetia facit. Et secundum hoc dupliciter potest habere rationem mortalis: vno modo si dimittantur per negligetiam necessaria ad salutem. Alio modo ut si forte talia fiant sic cum contemptu fiunt. quod quoquomodo fiant non curat oino et sic intelligit illud **Prover. xix.** Qui negligit vitam suam mortificabitur. Ex hoc autem ramo negligetie multi fructus oriuntur. scilicet commissio ignorantia obliuio. **C**irca omissionem sciendum. quod multiplex est ommissio: que multipliciter habet rationes peccati. Est enim ommissio boni propositi: voti. promissi: iuramenti debiti utilius salutis. **C**irca omissionem boni propositi notandum. quod habet rationem peccati secundum rationem radicis seu cause: nec enim de se habet rationem mortalis nisi fuerit propositum boni necessarij ad salutem. **C**irca secundum. scilicet de ommissione voti sciendum quod votum est conceptio melioris propositi animi deliberatione firmata: et talem promissiones absque causa vel dispensatione debita ommittere habet rationem mortalem. unde **David** voue et redde: ubi dicit glosa. quod vouere est voluntatis: sed reddere est necessitatis. **C**irca tertium scilicet de ommissione promissi notandum. quod promissum non complere. quoniam est simplex promissio: nisi applicat

gg iij

Negligetia

ommissio

peccatum est nisi adsit impedimentum legitimum vel iusta causa dimittendi promissum: habet autem rationem peccati eo modo quo et mendacium. Tunc enim impletur mendacium: cum non impletur promissum. Patet igitur quomodo potest habere rationem mortalis: quoniam sicut mendacium: quod in damnum vergit alterius habet rationem mortalis sic et frustrare promissum cum damnificatione alterius: ut si forte aliquis promittat adiutorium alicui in prosecutione alicuius negotij et postmodum ille succumbit vel notabiliter damnificatur in negotio propter defectum promissi. Item circa hoc sciendum est quod secundum iura est promissio secundum quam competit actio in iure illi: cui sit promissio ut cum quis facto vel verbo vel fide prestita coram bonis aliquis se obligat ad implendum promissum: et tunc secundum iustitiam promissam tenetur implere. Aliter directe faciendo contra iustitiam peccatum mortale committeret. In promissis autem que vergunt in detrimentum salutis non obligatur quis. unde Isidorus. In malis promissis rescinde fidem. In turpi voto muta decretum. De omissione iuramenti hoc idem dicendum quod sicut quis in iuramento assertorie peiorando peccat mortaliter si hoc de liberatone faciat et se iurare aduertat ita etiam qui iuramentum promissorum frangit sine causa idem genus culpe incurrit. Circa omissionem vero iniuncti notandum est quod penitentiam iniunctam a discreto confessorie contemnere et sine causa aliqua dimittere absque dispensatione videtur habere rationem mortalis: unde Augustinus in epistola. Nihil aliud agit qui vere penitet nisi ut id quod male fecerat impunitum non sinat. Circa omissionem debiti hoc est notandum quod homo debet aliqua de iure naturali: ut facere alij quod sibi vult fieri. Aliqua de iure diuino: ut precepta decalogi

aliqua de iure positivo ex precepto ut semel in anno confiteri proprio sacerdoti. id est illi qui potest absolvere: et semel in anno. scilicet in pascha communicare nisi ex causa legitima dimittatur: et ille qui est in sacris ordinibus constitutus: vel beneficius habet ecclesiasticum tenetur ad horas canonicas ex precepto. Circa primum autem et secundum scilicet de omissione iuris naturalis et diuini: in prosecutione predictorum dictum est. De transgressione seu omissione eorum: que ad ius posituum pertinent hoc sciendum est: quod qui ius posituum scienter omittit si id ius sit preceptorium inobediens est et peccat mortaliter: unde illa que ad ius posituum pertinent et habet rationem precepti dimittere: peccatum mortale iudicatur. De his vero que ad officium diuinum specialiter pertinent est notandum: quod in hoc multipliciter peccatur scilicet dicendo officium inatente in deuote extra horam: et corrupte et diminute: inde tamen non facile est iudicandum mortale: nisi hoc proueniat ex contemptu. Simpliciter autem officium in ordinato in sacris. In religioso clerico et professo. In beneficiato in ecclesia mortale communiter iudicatur. Circa omissionem vtilium ad salutem hoc notare possumus: quod quilibet vtilia salutis tenetur querere: maxime illa sunt quibus non potest habere quis cogitationem illorum: que sunt necessaria ad salutem: unde maximum est: quod ille qui sermones et monitiones et societatem bonorum euitat hac intentione. scilicet hac occasione moneatur ad bonum: vel ut cognitionem eorum non habeat: que necessaria sunt salutis vel vtilia: resistit spiritui sancto et gratie dei: et ex hoc mortaliter peccat: utpote qui suam salutem contemnit. Secundus ramus qui ex negligentia procedit ut dictum est: est ignorantia secundum quod potest habere rationem peccati. Nulla enim ignorantia potest habere

Ignorantia

rationem peccati nisi ex negligentia oriatur: unde Augustinus de natura et gratia. Non tibi deputamus ad culpam quod inuitus vadis ad culpam: sed quod negligis querere salutem: unde qui de salute sua diligens est: per ignorantiam damnari non potest: quia si in eo ignorantia esset inuincibilis esset: que excusat omnino: ignorantia igitur que peccatum est ex negligentia oritur que multiplex potest esse: scilicet ignorantia facti et iuris. **C**irca ignorantiam facti notandum: quod tunc dicitur esse facti ignorantia quando aliquis facit factum malum ex genere et ignorat quod tale factum faciat: de quo tamen nouit quod peccatum est: ut si quis credat interficere feram et interficiat hominem: vel credit cognoscere suam et cognoscat non suam. In hoc casu secundum modum negligentie potest ibi esse peccatum. Si enim in hoc casu non apponit aliquam diligentiam quam debet: ita poterit esse causa negligentia: quod non excusabit a peccato. unde Lamech qui putauit occidere feram et occidit Laym non excusatur. Contra ignorantiam iuris nota quod est ius naturale: diuinum et positium. **C**irca ignorantiam iuris naturalis nota quod nullus excusat: quin peccet faciendo contra legem naturalem. Sic autem ius naturale seu lex naturalis appellat illud ad cuius cognitionem potest homo per naturalia attingere. Constat enim quod qui tale quid ignorat hoc ei ex negligentia contingit. Circa ignorantiam iuris diuini. scilicet mandatorum decalogi et articulorum fidei: notandum est quod hec ignorantia mortalis est: quia in potestate cuiuslibet est hoc scire et a lege naturali deriuatur. Circa ignorantiam iuris positiui notandum: quod quilibet illa que pertinent ad officium suum et de iure positiuo sunt scire tenetur: et talium ignorantia est mortalis. Sic distinguendum videtur. Quaedam enim sunt iura preceptoria: quedam monitoria: quedam consul-

tatoria: unde de iure preceptorio hoc intelligo: sic dictum est supra de iure positiuo: ubi de omissione diximus. Licet autem ut dictum est naturalis iuris ignorantia seu etiam iuris alterius non excuset: tamen si contingat aliquem multa peccata per ignorantiam commisisse: quorum non potest in modico tempore habere notitiam. In modico autem tempore possunt per contritionem generalem dimitti. sicut alibi diffusius tractari habet. Item ex ramo ignorantie procedit error: conscientie et eius transgressio et perplexitas et discrimen. Est autem error conscientie: cum conscientia dicat aliquid sciendum ad quod non tenetur quis vel quod facere non est peccatum. Qui enim facit contra conscientiam secundum Grego. edificat ad gehennam: et si sit conscientie iudicium. quod ommissio aliqua vel transgressio sit mortalis peccat mortaliter dimittendo. Cum autem conscientia dimittat aliquid faciendum necessario: quod tamen peccatum mortale est mortaliter peccat dimittendo et nihilominus faciendo: et tunc perplexitas est manente conscientia: que tamen dimitti potest et debet. Tunc autem discrimini si quis exponere dicatur: cum aliquid timet et dubitat esse mortale et tamen id facit: et tunc etiam mortaliter peccat: quia discrimini se exponit. Nec autem que dicta sunt ut frequenter ex negligenti discussione conscientie procedunt: que negligentia tanta esse poterit quod mortalis erit: sicut de ignorantia iam dictum est. **T**ertius ramus qui ex accidia procedit est obliuio: que in duos ramos diuiditur. Est enim obliuio peccatorum et beneficiorum dei et hominis ex qua ingratitudo oritur et indeuotio. Circa obliuionem peccatorum est notandum: quod peccata propria obliuisci ex negligentia est peccatum cum quis teneatur conteri et confiteri de peccatis suis: quod non potest facere si obliuioni tradantur: et tanta circa hoc poterit esse

obliuio

negligentia q̄ habebit rationem mortalis: sicut de ignorantia est predictum. Item beneficia dei obliuisci: nec considerare: ⁊ sic deo esse ingratum mortale est: unde bene in quodam sermone de talibus dicit Bernardus. Quanto videmus quasi obliuisci sui ⁊ peccatorum suorum dei quoq; ⁊ beneficiorum eius immemores sic non redimere sed amittere tempus: ⁊ de moribus ⁊ affectionibus suis vltima apud ipsos vix mentio fiat. ¶ *Desperatio* ¶ Ultimus ramus qui ex accidia procedit est omnium pessimus: scilicet desperatio: quia quis peccatorum suorum immanitatem considerans ⁊ de dei misericordia diffidens laxat frenum peccatis. Et hoc quidem grauissimum est peccatum quod dicitur in spiritum sanctum: de quo dicit dominus remittetur non in hoc seculo nec in futuro. Non q̄ non possit dimitti: sed quia vix dimitti potest: vel quia ibi non est color excusationis: qui locus prester diuine misericordie. Hoc autem peccatum conuenienter ex accidia oriri dicitur: quia vt dictum est accidiosus complacentiam aliquam in bono non inuenit: ⁊ ideo a bono opere se subtrahit: species autem ex merito operis prouenit: hic vero circa peccatum in spiritum sanctum notandum est: q̄ huius peccati sex species a sanctis assignantur. s. desperatio de qua dictum est. Item presumptio: quum quis in tantam prorumpit insaniam q̄ non cogitat iustitiam in deo esse: sed quicquid faciat ad gloriam sui prouenire credit. Impenitentia cuius q̄s proponit q̄ nunquam penitebit de peccatis suis. Et iuxta hunc ramum est alius: qui licet non dicat peccatum in spiritum sanctum: tamen peccatum mortale est. s. cum quis se cogitat esse in mortali peccato ⁊ in offensa diuina ⁊ non statim penitet: sed adhuc remanere in peccato intendit. ¶ Quarta species peccati in spiritum sanctum est obstinatio cum quis sic malo adherere inten-

dit q̄ nulla persuasione vel timore redire ad bonum intendit. ¶ Quinta est impugnatio veritatis agnitae: scilicet cum quis impugnat fidei veritatem vt licentius peccet. ¶ Sexta est inuidencia fraterne gratie cum quis in tantam prorumpit malitiam: q̄ gratiam dei multiplicari in mundo ⁊ fidei crescere videre non potest. Nec autem predicta in spiritum sanctum dicuntur: quoniam licet contra totas trinitatem sint: tamen sunt precipue contra bonitatem diuinam: que spiritui sancto appropriatur sicut potentia patri: sapientia filio. Dicitur enim quis peccare in patrem cum peccat ex infirmitate. In filium cum peccat ex ignorantia: In spiritum sanctum cum peccat ex malitia: quod habet magis rationem peccati. Soli peccant in spiritum sanctum: qui ipenitentes existunt vsq; ad mortem. Spiritus enim sanctus caritas est diuinitatis: est amor genitoris ⁊ genite veritatis: qui suam gratiam nobis tribuit sui ipsius aram. Qui igitur peccat ⁊ gratiam suam recuperare non amat ⁊ nunquam curat ab eo diligi: qui totus est amor ⁊ caritas: nec ad illud tendit unde sumpsit aram in spiritum sanctum peccat ⁊ nunquam post mortem: sicut neq; viuens consequetur veniam. Sicq; nullus peccat in spiritum sanctum: qui fugit ad ipsum. Ecce radicem arboris male: truncum: ramos cum folijs ⁊ fructibus plenis veneno mortifero: secundum intellectus mei paruitatem descripsi. Sed sicut David. Delicta quis intelligit. Neq; enim peccatorum grauitatem ⁊ conditionem me scire suppono: unde ⁊ siquid in hoc opusculo scriptum lecto: inueniat: qd̄ ei seropulum dubitationis ingerat: peritiores medicos consulat: qui sibi securius arboris ⁊ fructum ipsius periculum valeant indagare. Neq; intentionis mee est hic aliquid temere asserere vel alicui preiudicium generare: vt autem ea que dicta sunt plani innotescat ipsa breuiter recapitolo

eo mō ordie quo sūt i arboze describēda.:

Epilog⁹ p⁹dicatoz vbi arbor describit^r.

Adix male arboris est cupiditas secundum Apostolum. Ex qua truncus male voluntatis procedit: qui incipit in imagine tione mala: et procedit in mala et morosa delectatione et consumatur in malo consensu: qui duplex. s. consensus in delectationem et in opus. Sunt alique circōstantie: quibus aggravatur peccatum: que in hoc versiculo continentur. Quid: quis: vbi: cum quo: quotiens: cur: quomodo: quando. Ex premissa radice concupiscentie triplex ramus procedit. s. concupiscentia honoris: concupiscentia oculorum: et concupiscentia carnis. Ex primo ramo hi rami procedunt. s. presumptio: inanis gloria: cōtemptus: presumptio hos habet ramusculos. Ex se pro meritis: falso plus omnib⁹: et hos ramos habet preeminētia in gratuitis et gratis datis. Ex primo ramo procedit folium tentationis diuine cum fructu discriminis. Ex preminētia et gratis datis sunt hi rami: elatio mentis. confidentia de se: de quo procedit fructus inordinate audacie. Ex ramo cōtēptus est ramus duplex: contemptus dei et contemptus proximi: et horum medius est inobediētia ad deum et ad proximum. Ex contemptu dei procedunt hi fructus: irreuerentia rebus diuinis exhibita: locis: personis: temporibus: sacramentis: sustinere interdictum: suspensiones: excommunicationem: recipere quodcunq³ sacramentum: in mortali peccato. Quodcunq³ sacramentum ministrare vel ecclesiam officiare officium correctionis exercere. Inconfessus sacramētū recipe hōta copia sacerdotū. In statu suspēsiōis v^l interdicti v^l excommunicationis: v^l irregularitatē celebrare. Itē in excoīcātōe se diuinis igerere v^l iteresse. Itē cū excoīcato in diuinis participare. Ex cōtēptu proximi hi fruct⁹ pcedūt: subtra-

ctio a v⁹bo: a societate: g⁹stus vel mō: indignationē ostendere. Nec sunt folia: indignatio v⁹boz: ironia derisio: sublanatio: irreuerentia in v⁹bo. **E**x inobediētia pcedit ram⁹ ipatiētie cū fructu murmuratiōis et blasphemie p⁹tinatie et rebelliois: et trāsgressiōnis: et hec pōt eē p⁹ deū et p⁹ proximū. Itē ex ramo inobediētie infidelitatis ram⁹ procedit: et hi rami ex ea creūt: diuinatio: apostasia: idolatria. Itē hec folia predicta put in verbis existūt. s. puerus dogma seu p⁹dicatio. **E**x secūdo ram⁹ supbie ē inanis glia ex q³ quorū rami oriunt^r: honoris ambitio: fauoris hūani appetit⁹: cōfusiōis timor et laudis amor. Ex ramo ābitiōis oriunt^r hi fruct⁹. s. pōpa que in tres fruct⁹ diuidit^r. s. faustū i supbo apparatu: et comitatu et gestu ex cordis affectu: et foliū fast⁹ in v⁹bo. Ex appetitu fauoris pcedit foliū adulationis qd tripartitū ē: qd aut ē de bono hito: aut nō hito: v^l de malo facto. Itē ex appetitu fauoris oriū fruct⁹ p⁹digalitatē: qdriparit⁹: q: nō p⁹siderat tps nec psonā nec modū et incuriā secū h⁹. Ex ramo timoris p⁹fusiōis hi fruct⁹ pcedūt. mala v⁹ecūdia et falsa hūilitas i v⁹bo v^l in facto v⁹ecūdia mala didit^r: q: aut ē d bono ope v^l de paupe parētū vel de nālī defectu: v^l carētia grē gratis date. Itē i p⁹fessione secū h⁹ p⁹fessio. et h⁹ folia secū h⁹: excusationē: d⁹fensionē: vitatē negationē in iudicio v^l extra iudiciū vitatē ipugnationē. Ex amore humane laudis hi fruct⁹ oriunt^r: simulatio seu ipoeresis: ostentatio: singlaritas. Itē tactatiē ē foliū quod qdriptitū ē: q: aut ē d bono hito v^l nō hito v^l de malo facto vel nō facto. Ex singlaritate pcedit ram⁹ inuidie: que ē h⁹m iudiciū capitale. Inuidia v⁹o in duos ramos diuiditur pncipales q sunt: exultatio in aduersis proximi: dolor in p⁹speris. De exultatiōe in aduersis oriunt^r hi fruct⁹: machinatio: insidie: scandalum: proditio: suspitio: iudicium. Item habet folia. Discordiarum semina

tio: secretorum reuelatio et maxime confessionis: verbo signo vel circumstantia. Item falsum testimonium. Ex secundo ramo. scilicet de dolore prosperitatis proximi procedit detractio foliorum: et ramus rancoris. Detractio autem diuiditur: quia aut fit bonum alterius diminuendo: vel destruendo vel malum imponendo. Primum folium alia quattuor secum habet scilicet bonum proximi tacere. Diminuere peruertere: et negare. Secundum folium hec etiam secum habet. Ab alio libenter audire. Dissimulare. Confirmare. Aggravare. Addere. Reuelare. Imponere. Ex ramo rancoris procedit odium. Ex ramo odii procedit Ira: que est tertium capitale. Ex ira procedit fructus crudelitatis. et hi fructus. Percussio verberatio. Incarceratio duellum: bellum. Abusio: occasio. Ex folio discordie: hi filii oriuntur. Irritatio. Cominatio. Contumelia improprium: conuiuium. Abaledictio: procacitas: clamor: irreconciliatio. Ex ramo appetitus vindicte oriuntur. Calumnia veratio: damnificatio. Exeratio hos fructus secum habet: quia fit per falsas litteras: vel falso impetratas tacita veritate: vel suggesta falsitate vel per non suas vel non ad hoc impetratas vel coram diuersis iudicibus ad impossibilia obligando: damnificatio in duos fructus diuiditur: quia fit aut bonum impediendo habendum: vel habendum aut malum inferendo. quod etiam multis modis fit. scilicet faciendo percipiendo: consulendo: iurando: dissimulando.

Secundus ramus principalis: qui ex radice concupiscentie procedit est concupiscentia oculorum: que auaritia nominatur et est quartum vitium capitale.

Ex auaritia autem tres rami principales. inordinatum desiderium habendi: vel inordinatus amor habendi: inordinatus dolor amissionis. Ex inordinato desiderio habendi procedunt duo fructus. scilicet sollicitudo et iniusticia. Ex solli-

itudine autem procedit festio: violatio. Iniusticia autem diuiditur: quia aut est manifesta aut occulta: que fraus nuncupatur iniusticia aperta hos fructus habet secum. scilicet furtum rapinam: usuram et iniquam sententiam furtum in quinque diuiditur: qui sunt. Occulta rei acceptio: rei inuente detentio sacrilegium et propietas in religiosis: et mala dispensatio: rapina hos etiam fructus habet qui sunt noue talie vel consuetudinis inductio ex actio: extorsio: munus acceptio: et ludus alearum: usura diuiditur: quia quedam est in spe: quedam in rei contractu. In contractu autem est multiplex usura. scilicet in venditione: emptione mutua commutatione: ratione temporis vel rei: vel periculi: vel obligationis vel corrupte intentionis. Item contingit fraus in contractibus inemptioe et venditione in numero pondere: et mensura. In valore in qualitate in taciturnitate defectus. Item notabiliter care vendendo pro necessitate ementis: vel debitu solutionis vel per simplicitatem ementis. Item in fraude plurima mala locutionis folia contingunt mendacium periurium: duplicitas. Ex ramo autem mali contractus oriuntur fructus simonie. Item ex iniusticia ad proximum ut dictum est oriuntur iniqua sententia et secum habet hos fructus: qui sunt iniusticie peruersio: ordinis iuris immutatio: sententie dilatio iniusta aduocatio: literarum abusio. Ab alia autem aduocatio hec folia secum habet. iniustus patrocinium iniustum consilium litis prologatio iuris sophistica allegatio: litterarum abusio fit his modis iniusta impetratio tacita veritate vel suggesta falsitate. Iniusta extorsio. Additio vel diminutio siue queque falsificatio. Secundus ramus principalis auaritie est inordinatus amor habendi: et ex hoc ramo hi fructus procedunt. iniusta congregatio: ad proximum incompensatio: restitutionis dilatio. beneficii ir-

Tertius ramus principalis: qui
 ex radice cupiditatis procedit
 est concupiscentia carnis: que
 in duos ramos diuiditur. In
 querendo inordinate delectationem et vitā
 do molestiam. Primus ramus diuiditur:
 quia aut est circa delectationem actus: qui
 pertinet ad conseruationem individui. s. cir
 ca actum nutritionis: aut est circa actū qui
 pertinet ad conseruationem speciei. s. circa
 actum generationis. Primus igitur ramus
 qui ex concupiscentia carnis oritur est inor
 dinata delectatio circa actum nutritionis: et
 quintum vitium capitale: quod castrimar
 gia dicitur. Ex vitio autem gule tres rami prin
 cipales procedunt. s. incontinentia gule: im
 modestia: et inordinata delectatio. Ex inco
 tinentia gule hi fructus procedunt. Antici
 patio horemunia frequentia: fractio ieiunij.
 Secundus. s. ex immodestia: auaritia et nimie
 tas. Cum fructu autem isto qui est nimis su
 meresunt hi fructus. Corporis grauitas: in
 firmitas: metus: hebitudo: cecitas: precipita
 tio iudicij: incircospectio: loquacitas: inepta
 letitia: dissolutio: ebrietas: ebriositas. Loq
 uacitas autem hec folia secum habet. Abul
 tiloquium: vaniloquium: stultiloquium: tur
 piloquium. Tercius ramus gule est in
 ordinata delectatio circa cibum: et hos fru
 ctus secum habet. s. sollicitudinem in procu
 rando: studiositatem in preparando: multi
 plicitatem in diuersificando: caristiam in emē
 do. Secundus ramus qui ex carnali co
 cupiscentia procedit est inordinatio circa
 actum generatiuum qui luxuria dicitur: et
 est sextum vitium capitale. Ex luxuria tres
 rami principales procedunt. Inhonestas:
 Affectio. Incontinentia. inhonestas: hos fru
 ctus habet inuerecondia in verbo: in ge
 stu: in habitu. Inhonestas in gestu hēt co
 reas et tripudia: et corporis motus. Item
 inhonestas in verbo habet scurilitatem et
 ystrionatum. Item inhonestas in habitu hos

fructus secum habet. s. superfluitatem: pre
 ciositatem: multiplicitem: curiositatem:
 Superfluitas in duobus consistit: in nume
 ro et mensura. Curiositas consistit in colo
 re et modo facture et compositione corpo
 ris. Primus compositionis fructus sunt: ad
 inuentio noui modi nouorum iocaliū. Item
 vntiones: lotiones: sardatio: suppletio ca
 pillorum ex alienis. Secundus ramus lu
 xurie principalis est carnalis affectio: et iste
 est duplex: quia potest esse respectu sui vel
 proximi. Si respectu sui sit: hos fructus ha
 bet. primo curam carnis: que habet hos
 fructus: molliem in vestibus: in culticis
 et talibus. Item nimiam sollicitudinem in
 euitando penam: frigus: calorem: sitim: fa
 mem et huiusmodi. Carnalis affectio ad
 proximum duplex potest esse: vel ad parē
 tes: vel ad alios: potest etiam esse in affectu
 vel in effectu. Ex ramo carnalis affectionis
 oritur acceptio personarum. Peruersio or
 dinis charitatis: et fauor mali. Personarū
 acceptio est in beneficijs: electionibus: ho
 noribus et iudicij. Fauor mali hos fructus
 secum habet: dissimulationem: incorrectio
 nem: consensum: adiutorium: communica
 tionem. Tercius ramus principalis con
 cupiscentie carnalis est incontinentia: que
 per hos ramusculos procedit: qui sunt: tur
 pi imaginatio: morosa delectatio: consen
 sus in delectatione: et consensus in opere. Item
 hos fructus secū habet. i. quinque sensus: in
 auditu: visu: odoratu: gustu: et tactu. In au
 ditu curioso. s. rumorum: canticozum: instru
 mentorum: verborum dissolutorum et scuri
 lium: in visu: in aspectu oculozum: pulchri
 tudinum hominum et mulierum: inhone
 sto: in mēb: orum: gestuum: spectaculozum:
 in verbo scurilia dicendo: ad malum incitā
 do verbo vel in attrahendo: in tactu multi
 pliciter in osculis et tactibus libidinosis sui
 vel alterius: et ex hoc sequitur pollutio doi
 miendo: vigilando per naturalem actus in

Speculum anime.

vase debito: vel contra naturam per actum naturalem matrimonij active. Item ex hoc per actum matrimonij vel medie. Per actum matrimonij modo inordinato: vel tēpore illicito: vel intentione non recta. **A**bechie autem sex fructus ponuntur: fornicatio: adulterium: stuprum: raptus: incestus: sacrilegium. **S**ecundus ramus principalis concupiscentie carnalis est inordinatio in penis evitandis: ex qua oritur ultimum vitium capitale: quod accidia nominatur. Ex accidia procedunt hi fructus: pusillanimitas: torpor: euagatio mentis: instabilitas corporis: tristitia cordis: et desperatio. Ex pusillanimitate procedit timor: servilis humanus: mundanus. Ex torpore procedit negligentia cuius fructus sunt: omissio: ignorantia: et obliuio: ommissio multiplex est. s. boni propositi: voti promissi: inramenti iniuncti: debiti: vitium salutis: pertinentiū ad ius naturale vel diuinum: vel positium.

Ignorantia est multiplex. s. iuris naturalis diuini et positui: itē facti: itē affectata: crassa et supina et inuincibilis. Ex ignorantia procedit error: conscientie et eius transgressio. Obliuio est duplex peccatorum et beneficiorum dei et hominis. Ex his oritur ingratitude: indeuotio. **A**ltimus fructus est desperatio: peccatum in spiritum sanctum. Peccati in spiritum sanctum sex species distinguuntur: desperatio: presumptio: impudentia: obstinatio: impugnatio agnite veritatis et inuidia fraterne gratie. Siquis autem plenius de singulis velit habere noticiam ad tractatū superiorem recurrat.

Impressū hoc opus mira arte solertiq; cura p. Bernardinū de misintis: sumptib; Angeli britannici de Pallazolo ciuis Brixię. in alma ciuitate Brixie. die. xviij. Decēbris. **M**.cccc.lxxxv. Ad laudē omnipotentis dei: et genetricis **M**arie.

